

Kommunedirektøren

Kommunedirektørens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-2025 - Budsjett 2022

Kommunedirektørens forslag til
handlings- og økonomiplan 2022-
2025
Budsjett 2022

Innhold

1	Innstilling	10
1.1.	Skattevedtak 2022	10
1.2.	Budsjettvedtak 2022	10
1.3.	Handlings- og økonomiplanen 2022-2025	11
1.4.	Klimabudsjett	11
2.	Obligatoriske oppstillinger	12
2.1.	Obligatoriske oppstillinger drift	12
2.2.	Obligatoriske oppstillinger investering og gjeld	15
2.3.	Rammer tjenesteområder	17
3.	Forslag til investeringer og finansiering 2022-2025	26
4.	Kjøp fra andre, overføringer og tilskudd	28
4.1.	Innledning	28
4.2.	Oppvekst og utdanning	28
4.3.	Helse og velferd	30
4.4.	Kultur og idrett	32
4.5.	Byutvikling	37
4.6.	Næring, samferdsel, klima og miljø	38
5.	Forslag til budsjettendringer på tjenesteområdene	39
6.	Utfordringer og strategiske hovedgrep	40
6.1.	Økonomiske utsikter	40
6.2.	Befolkning og levekår	41
6.3.	Organisering og medarbeidere	44
6.4.	Det grønne skiftet	46
6.5.	Koronapandemien	46
6.6.	Oppsummering	47
6.7.	Mål og strategier	47
6.8.	Relasjonell velferd	48
6.9.	Kunnskaps- og kompetanseutvikling (Universitetskommune TRD3.0)	52
7.	Klimabudsjett	54
7.1.	Klimabudsjett som styringsverktøy	54
7.2.	Mål og indikatorer	56
7.3.	Klima og FNs bærekraftsmål	56
7.4.	Trondheims energi- og klimamål	58
7.5.	Indikatorer og rapportering	59
7.6.	Klimagassutslipp i Trondheim	60
7.7.	Utslippsrammen	61
7.8.	Foreslått utslippsramme for økonomiplanperioden 2022-2025	61
7.9.	Usikkerhet	62
7.10.	Klimatiltak	63
7.11.	Tiltak som reduserer klimagassutslipp i Trondheim i økonomiplanperioden, kvantifisert	63
7.12.	Tiltak som reduserer utslipp i Trondheim, ikke kvantifisert	65
7.13.	Tiltak som bidrar til andre energi- og klimamål	68
7.14.	Tiltak som legger til rette for videre klimaomstilling	69
7.15.	Utslippsreduksjoner frem mot 2030	70
7.16.	Finansiering	72
8.	Økonomiske rammebetingelser	75
8.1.	Innledning	75
8.2.	Økonomisk status	75
8.3.	Økonomiske handlingsregler og målsettinger	77
8.4.	Driftsbudsjett 2022-2025	82
8.5.	Forslag til investeringer, finansiering og gjeldsutvikling	95
8.6.	Investeringer i anleggsmidler	95
8.7.	Finansiering av anleggsmidler	97
8.8.	Gjeldsutvikling	98
8.9.	Kommunens låneopptak og netto finansutgifter	98
8.10.	Netto finansutgifter	99
8.11.	Budsjettpremissar	103

9.	Lønnsoppgjør og sentralt plasserte bevilgninger	110
9.1.	Innledning	110
9.2.	Tilleggsbevilgninger.....	110
9.3.	Sentralt plasserte bevilgninger	111
10.	Eiendomsskatt, gebyrer og brukerbetaling	115
10.1.	Innledning	115
10.2.	Eiendomsskatt.....	115
10.3.	Gebyr- og avgiftsfinansierte områder	115
10.4.	Sammenligning med andre storbyer.....	118
10.5.	Oppvekst- og utdanning.....	119
10.6.	Helse og velferd	120
10.7.	Kultur og idrett.....	120
10.8.	Hva koster gebyrer og brukerbetaling for en eksempelfamilie?	121
11.	Avgiftsbalanse vann, avløp, renovasjon, feiing og slam	123
12.	Oppvekst og utdanning	124
13.	Barnehage	126
13.1.	Innledning	126
13.2.	Om området.....	126
13.3.	Utfordringsbilde og strategier.....	129
13.4.	Mål	135
13.5.	Driftsbudsjett	142
13.6.	Investeringsbudsjett	146
14.	Skole	151
14.1.	Innledning	151
14.2.	Informasjon om området.....	151
14.3.	Utfordringsbilde og strategier.....	154
14.4.	Strategier	155
14.5.	Mål	157
14.6.	Periodemål.....	160
14.7.	Driftsbudsjett	163
14.8.	Investeringsbudsjett	166
14.9.	Forutsetninger for perioden 2022-2025	166
14.10.	Elevtallsutvikling i trondheimsskolen.....	166
14.11.	Revidering av investeringsrekkefølge	167
14.12.	Investeringer i perioden 2022-2025.....	167
15.	Barne- og familietjenesten	171
15.1.	Innledning	171
15.2.	Om området.....	171
15.3.	Sammenligning med andre kommuner.....	177
15.4.	Utfordringsbilde og strategier.....	179
15.5.	Mål og indikatorer	182
15.6.	Utvalgte bærekraftsmål	183
15.7.	Driftsbudsjett	188
15.8.	Investeringsbudsjett	194
15.9.	Investeringer i perioden 2022-2025.....	195
16.	Helse- og velferd	197
16.1.	Hovedutfordringer	197
16.2.	Hovedprioriteringer	197
16.3.	Program for bærekraftige helse- og velferdstjenester	198
17.	Kvalifisering og velferd	200
17.1.	Innledning	200
17.2.	Om området.....	200
17.3.	Økonomiske nøkkeltall.....	201
17.4.	Utfordringsbilde og strategier.....	204
17.5.	Mål og indikatorer	206
17.6.	Periodemål for 2022-2025	208
17.7.	Driftsbudsjett	209
17.8.	Forslag til driftsbudsjett for 2021-2024	209
18.	Psykisk helse og rus.....	213

18.1.	Innledning	213
18.2.	Informasjon om området.....	213
18.3.	Om tjenestene	213
18.4.	Økonomiske nøkkeltall.....	215
18.5.	Utfordringsbilde og strategier.....	216
18.6.	Hovedstrategier	217
18.7.	Mål og indikatorer	218
18.8.	Periodemål for 2022 - 2025	220
18.9.	Driftsbudsjett	221
18.10.	Forslag til driftsbudsjett i perioden 2022-2025.....	222
18.11.	Investeringsbudsjett	225
18.12.	Investeringer i perioden 2022-2025.....	226
19.	Bo- og aktivitetstilbud	228
19.1.	Innledning	228
19.2.	Om området.....	228
19.3.	Om tjenesten	228
19.4.	Økonomiske nøkkeltall.....	229
19.5.	Utfordringsbilde og strategier.....	231
19.6.	Ventetid på bolig med heldøgns omsorg.....	231
19.7.	Aktivitets- og fritidstilbud	232
19.8.	Kunnskapsutvikling, kompetanse og tjenestekvalitet.....	232
19.9.	Mål og indikatorer	233
19.10.	Periodemål.....	236
19.11.	Driftsbudsjett	237
19.12.	Forslag til driftsbudsjett i perioden 2022-2025.....	237
19.13.	Investeringsbudsjett	240
19.14.	Investeringer i perioden 2022-2025.....	241
20.	Helse- og omsorgstjenester	244
20.1.	Innledning	244
20.2.	Om området.....	244
20.3.	Om tjenestene	244
20.4.	Økonomiske nøkkeltall.....	246
20.5.	Utfordringsbilde og strategier.....	248
20.6.	Strategier	251
20.7.	Mål og indikatorer	255
20.8.	Periodemål for 2022 - 2025	259
20.9.	Driftsbudsjett	260
20.10.	Forslag til driftsbudsjett for 2022-2025	260
20.11.	Investeringsbudsjett	265
20.12.	Investeringer i perioden 2022-2025.....	265
21.	Flyktninger og innvandrere	272
21.1.	Innledning	272
21.2.	Om området.....	272
21.3.	Om tjenesten	272
21.4.	Utfordringsbilde og strategier.....	273
21.5.	Tidlig innsats for en mer bærekraftig integrering og forebygging av utenforskap	273
21.6.	Utfordringer med uforutsigbar bosetting	273
21.7.	Gjennomgang av flyktningetjenester	274
21.8.	Vertskommune for asylmottak	274
21.9.	Mål og indikatorer	274
21.10.	Periodemål for 2022 - 2025	278
21.11.	Økonomi	278
22.	Byutvikling.....	281
22.1.	Hovedutfordringer	281
22.2.	Strategier	282
23.	Plan og bygningstjenester	284
23.1.	Innledning	284
23.2.	Om området.....	284
23.3.	Utfordringsbilde og strategier.....	286
23.4.	Mål og indikatorer	287
23.5.	Driftsbudsjett	291

24.	Tekniske tjenester	294
24.1.	Innledning	294
24.2.	Om området.....	295
24.3.	Utfordringsbilde og strategier.....	298
24.4.	Mål og indikatorer	298
24.5.	Driftsbudsjett tekniske tjenester	301
24.6.	Investeringsbudsjett	307
25.	Eiendomstjenester	317
25.1.	Innledning	317
25.2.	Om området.....	317
25.3.	Utfordringsbilde og strategier.....	322
25.4.	Mål og indikatorer	322
25.5.	Driftsbudsjett	325
25.6.	Investeringsbudsjett	327
26.	Kultur og idrett	336
26.1.	Hovedutfordringer	336
26.2.	Hovedprioriteringer	336
27.	Kunst og kultur	337
27.1.	Innledning	337
27.2.	Om kunst og kultur	337
27.3.	Økonomiske nøkkeltall.....	338
27.4.	Utfordringsbilde og strategier.....	340
27.5.	Oppfølging av kulturplan og handlingsprogram	340
27.6.	Tilskudd - Rammeknninger og ekstrabevilgning	340
27.7.	Lokalt kulturråd.....	341
27.8.	Kunst i offentlige rom	341
27.9.	Utvikling eldre.....	341
27.10.	Arenautvikling.....	342
27.11.	Mål og indikatorer	344
27.12.	Driftsbudsjett	345
27.13.	Investeringsbudsjett	347
28.	Kirke og gravlunder	350
28.1.	Innledning	350
28.2.	Om Kirke og gravlunder	350
28.3.	Økonomiske nøkkeltall.....	351
28.4.	Utfordringsbilde og strategier.....	352
28.5.	Mål og indikatorer	352
28.6.	Driftsbudsjett	354
28.7.	Investeringsbudsjett	355
29.	Idrett og friluftsliv	359
29.1.	Innledning	359
29.2.	Om idrett og friluftsliv.....	359
29.3.	Beskrivelse av området.....	359
29.4.	Økonomiske nøkkeltall.....	360
29.5.	Utfordringsbilde og strategier.....	361
29.6.	Mål og indikatorer	362
29.7.	Driftsbudsjett	363
29.8.	Investeringsbudsjett	366
30.	Næring, samferdsel, klima og miljø.....	373
30.1.	Hovedutfordringer	373
30.2.	Strategier	374
31.	Næring.....	375
31.1.	Innledning	375
31.2.	Om området.....	375
31.3.	Utfordringsbilde og strategier.....	376
31.4.	Mål	376
31.5.	Driftsbudsjett	379
32.	Miljø-, landbruks- og laboratorietjenester	380
32.1.	Innledning	380

33.	Samferdsel	381
33.1.	Innledning	381
33.2.	Om området.....	381
33.3.	Utfordringsbilde og strategier.....	383
33.4.	Mål og indikatorer	384
33.5.	Driftsbudsjett	385
33.6.	Investeringsbudsjett	386
34.	Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og revisjonen	389
34.1.	Innledning	389
34.2.	Om området.....	389
34.3.	Driftsbudsjett	390
35.	Kommunedirektøren og strategisk ledelse	392
35.1.	Innledning	392
35.2.	Informasjon om området.....	393
35.3.	Driftsbudsjett	394
36.	Utvikling og støttetjenester	397
36.1.	Innledning	397
36.2.	Om området.....	397
36.3.	Ressursbruk og økonomistyring.....	398
36.4.	Medvirkning og samspill - driftsnært partssamarbeid	399
36.5.	Arbeidsmiljø og sykefravær	399
36.6.	Samfunnsikkerhet og kommunal beredskap	399
36.7.	Det interne arbeidsmarked (DIA).....	400
36.8.	Utfordringsbilde og strategier.....	400
36.9.	Digital transformasjon	400
36.10.	Mål og indikatorer	401
36.11.	Driftsbudsjett	404
36.12.	Investeringsbudsjett	406
37.	Kommunens eierinteresser	409
37.1.	Innledning	409
37.2.	TRV Gruppen AS (eierandel 100%).....	409
37.3.	Trondheim Kino AS (eierandel 100%)	410
37.4.	Trondheim Parkering AS (eierandel 100%)	412
37.5.	Olavshallen AS (eierandel 100%)	413
37.6.	Kunsthall Trondheim AS (eierandel 63,3%).....	414
37.7.	Leuthenhaven AS (eierandel 100%)	415
37.8.	Tempevegen 25 AS (eierandel 100%)	416
37.9.	Labtjenester AS (eierandel 100%).....	417
37.10.	Trondheim Spektrum Eiendom AS (eierandel 100%).....	417
37.11.	Prima Holding Trondheim AS (eierandel 60%).....	418
37.12.	Midtnorsk Filmsenter AS (eierandel 33,3 %).....	419
37.13.	Filminvest AS (eierandel 16,67%).....	420
37.14.	Stavne Trondheim KF	421
37.15.	Klæbu Industrier KF.....	421
37.16.	Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS.....	422
37.17.	Midt-Norge 110-sentral IKS	423
37.18.	Trondheim Havn IKS.....	423
37.19.	Trondheim kommunale pensjonskasse	424
37.20.	Stiftelser	425
37.21.	Pirbadet	425
37.22.	Svartlamoen boligstiftelse	425
37.23.	Boligstiftelsen i Trondheim (tidligere Boligstiftelsen for trygdeboliger i Trondheim kommune)	427
37.24.	Stiftelsen Skistua	428
38.	Sykefravær	429
38.1.	Innledning	429
38.2.	Utvikling i sykefravær.....	429
38.3.	Økonomiske konsekvenser av sykefravær	430
38.4.	Produksjonstap	431
38.5.	Fordeling av kostnader mellom stat og kommune	431
38.6.	Budsjettmessige effekter av sykefravær	431
38.7.	Et eksempel.....	432

38.8. Oppsummering 432

1 Innstilling

Kommunedirektøren foreslår at bystyret forelegges følgende innstilling:

1.1. Skattevedtak 2022

1.1.1 For inntekts- og formuesskatt skal høyeste tillatte skattesats legges til grunn.

1.1.2 Eiendomsskatt

- Utskrives med kroner 3,2 for hver kroner 1 000 av takstverdien på bolig- og fritidseiendommer.
- Utskrives med kroner 4,15 for hver kroner 1000 av takstverdien på næringseiendom
- Alle godkjente boligenheter for eiendomsskatt gis et bunnfradrag på kroner 550 000.
- I henhold til overgangsregel til eiendomsskatteloven §§ 3 og 4 skrives det ut eiendomsskatt på det særskilte skattegrunnlaget (maskiner og utstyr i verk og bruk) redusert med tre syvendedel i 2021. Skattesatsen på det særskilte skattegrunnlaget er 6,05 promille.

1.2. Budsjettvedtak 2022

1.2.1 Kommunedirektørens forslag til budsjett for bykassen vedtas slik det går fram av det spesifiserte drifts- og investeringsbudsjettet, jamfør kapittel 2-4.

1.2.2 Gebyrer, avgifter, kontingenter og egenbetalinger vedtas slik det framgår av budsjettforslaget, jamfør kapittel 10.

1.2.3 Investeringer forutsettes finansiert i samsvar med oversikt i budsjettforslaget, jamfør kapittel 3.

1.2.4 Bystyret vedtar å ta opp følgende lån i 2022:
Lån til investeringer på inntil 2 283 millioner kroner
Lån for videreutlån til startlånsordningen på inntil 500 millioner kroner

1.2.5 Kommunedirektøren gis fullmakt til å avtale nærmere lånetidspunkt og lånevilkår, og til å inngå de nødvendige låneavtaler for

kommunens innlån og utlån. Kommunedirektøren gis videre fullmakt til å gjennomføre refinansiering av lån.

- 1.2.6 Bystyret gir kommunedirektøren fullmakt til å ta opp likviditetslån på inntil 500 millioner kroner i 2022, dersom drifts- eller finansieringsmessige forhold skulle gjøre det nødvendig.

1.3. Handlings- og økonomiplanen 2022-2025

- 1.3.1 Bystyret vedtar kommunedirektørens forslag til økonomisk handlingsregel og økonomiske målsettinger, jamfør kapittel 8.

- 1.3.2 Bystyret vedtar kommunedirektørens forslag til mål.

- 1.3.3 Bystyret vedtar kommunedirektørens forslag til økonomiske rammer.

1.4. Klimabudsjett

- 1.4.1 Bystyret vedtar forslag til klimabudsjett med tiltak, mål for reduksjon av klimagassutslipp og slutter seg til utslippsrammen for perioden 2022-2025 i tabell 7-1, jf kapittel 7.

Kommunedirektøren i Trondheim, 22. oktober 2021

Morten Wolden

Olaf Løberg

2. Obligatoriske oppstillinger

Dette kapitlet består av obligatoriske oppstillinger på drift, investering og gjeld som nevnt i kapittel 5 i forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning.

Dette kapitlet inneholder en spesifisering av Kommunedirektørens forslag til driftsbudsjett, investeringsbudsjett og rammeutvikling for tjenesteområdene.

2.1. Obligatoriske oppstillinger drift

Økonomiske oversikt drift. Regnskap 2020 og opprinnelig vedtatt budsjett 2021 i løpende priser, resten i faste 2022-priser. Beløp i millioner kroner.

	Regnskap 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Rammetilskudd	-4 552	-4 450	-4 493	-4 565	-4 640	-4 728
Inntekts- og formueskatt	-6 382	-6 831	-7 121	-7 143	-7 174	-7 206
Eiendomsskatt	-737	-761	-810	-840	-870	-870
Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-618	-401	-321	-324	-324	-323
Overføringer og tilskudd fra andre	-2 029	-1 404	-1 421	-1 423	-1 426	-1 429
Brukerbetalinger	-663	-714	-741	-741	-741	-741
Salgs- og leieinntekter	-1 626	-1 575	-1 603	-1 647	-1 691	-1 749
Sum driftsinntekter	-16 607	-16 136	-16 510	-16 684	-16 866	-17 046
Lønnsutgifter	7 560	7 718	7 747	7 715	7 771	7 813
Sosiale utgifter	1 996	2 044	2 068	2 093	2 122	2 124
Kjøp av varer og tjenester	4 498	4 447	4 681	4 642	4 671	4 687
Overføringer og tilskudd til andre	1 113	954	958	952	981	976
Avskrivninger	761	0	0	0	0	0
Sum driftsutgifter	15 928	15 164	15 453	15 402	15 546	15 600
Brutto driftsresultat	-679	-973	-1 057	-1 282	-1 320	-1 445
Renteinntekter	-235	-262	-350	-364	-379	-392
Utbytter	-30	-15	-25	-26	-28	-28
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-77	0	0	0	0	0
Renteutgifter	385	336	439	524	540	561
Avdrag på lån	796	914	938	908	967	1 041
Netto finansutgifter	839	972	1 002	1 042	1 100	1 183
Motpost avskrivninger	-761					

Netto driftsresultat	-601	-1	-55	-240	-220	-262
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overført til investering	251	171	206	246	151	154
Netto avsetninger til eller bruk av bunde driftsfond	98	-62	-95	-92	-82	-71
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	364	-109	-57	85	150	179
Dekning av tidligere års merforbruk	-111	0	0	0	0	0
Sum disponering eller dekning av netto driftsresultat	601	1	55	240	220	262
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

Budsjettskjema 1A - drift. Regnskap 2020 og opprinnelig vedtatt budsjett 2021 i løpende priser, resten i faste 2022-priser. Alle beløp i millioner kroner.

	Regnskap 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Rammetilskudd	-4 552	-4 450	-4 493	-4 565	-4 640	-4 728
Inntekts- og formueskatt	-6 382	-6 831	-7 121	-7 143	-7 174	-7 206
Eiendomsskatt	-737	-761	-810	-840	-870	-870
Andre generelle driftsinntekter	-618	-401	-321	-324	-324	-323
Sum frie disponible inntekter	-12 289	-12 444	-12 744	-12 872	-13 007	-13 126
Sum bevilgning drift, netto	10 849	11 471	11 688	11 590	11 688	11 681
Avskrivinger	761	0	0	0	0	0
Sum netto driftsutgifter	11 610	11 471	11 688	11 590	11 688	11 681
Brutto driftsresultat	-679	-972	-1 056	-1 282	-1 319	-1 445
Finansinntekter/finansutgifter						
Renteinntekter	-235	-262	-350	-364	-379	-392
Utbytter	-30	-15	-25	-26	-28	-28
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-77	0	0	0	0	0
Renteutgifter	385	336	439	524	540	561
Avdrag på lån	796	914	938	908	967	1 041
Netto finansutgifter	839	972	1 002	1 042	1 100	1 183

Motpost avskrivinger	-761	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat	-601	-1	-54	-240	-220	-262
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	251	171	206	246	151	154
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	98	-62	-95	-92	-82	-71
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	364	-109	-57	85	150	179
Bruk av tidligere års mindreforbruk	-111	0	0	0	0	0
Sum disponering eller dekning av netto driftsresultat	601	1	55	240	220	262
Framført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

Detaljert oppstilling punkt 6 i bevilgningsoversikt drift	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Sum fordelt til drift	11 471	11 688	11 590	11 688	11 681
Barnehage	1 765	1 741	1 749	1 773	1 794
Skole	2 027	2 014	2 026	2 021	2 001
Barne- og familietjenesten	822	877	865	870	872
Kvalifisering og velferd	600	556	528	530	533
Psykisk helse og rus	280	279	283	283	284
Bo- og aktivitetstilbud	772	785	796	803	810
Helse- og omsorgstjenester	2 819	2 855	2 907	2 997	3 062
Flyktninger	6	5	5	5	5
Kunst og kultur	226	229	229	229	229
Kirke og gravlunder	118	121	124	124	126
Idrett og friluftsliv	193	184	168	206	211
Næring	21	18	17	17	17
Plan- og bygningstjenester	62	62	57	52	52
Miljø og landbrukstjenester	31	26	23	23	23
Tekniske tjenester	613	629	634	635	635
Eiendomstjenester	473	488	489	499	504
Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og revisjonen	74	65	73	66	72
Kommunedirektøren og strategisk ledelse	159	168	167	166	166

Utvikling og støttetjenester	401	405	390	394	390
Tilleggsbevilgninger	180	412	379	346	313
Diverse sentrale bevilgninger	350	305	276	285	272
Samferdsel	-77	-84	-84	-84	-84
Ressurskrevende brukere	-215	-219	-221	-224	-227
Korreksjon bevilgningsoversikt drift	-229	-234	-289	-327	-379

2.2. Obligatoriske oppstillinger investering og gjeld

Bevilgningsoversikt investering	Regnskap 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
1. Investeringer i varige driftsmidler	2 783	2 961	3 427	2 567	2 327	2 324
2. Tilskudd til andres investeringer	3	0	0	0	0	0
3. Investeringer i aksjer og andeler	114	58	56	56	57	57
4. Utlån av egne midler	401	350				
5. Avdrag lån	9	168				
6. Sum investeringsutgifter	3 310	3 536	3 483	2 623	2 384	2 381
7. Kompensasjon for merverdiavgift	-331	-293	-374	-265	-228	-221
8. Tilskudd fra andre	-349	-681	-420	-705	-552	-380
9. Salg av varige driftsmidler	-307	-182	-200	-255	-150	-150
10. Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
11. Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
12. Mottatt avdrag på utlån av egne midler	-124	-168				
13. Bruk av lån	-2 057	-2 042	-2 283	-1 148	-1 299	-1 468
14. Sum investeringsinntekter	-3 169	-3 365	-3 277	-2 373	-2 228	-2 220
15. Videreutlån	61	0	500	500	500	500
16. Bruk av lån til videreutlån	0	0	-500	-500	-500	-500
17. Avdrag på lån til videreutlån	114	0	174	185	195	205
18. Mottatte avdrag på videreutlån	-115	0	-174	-185	-195	-205
19. Netto utgifter videreutlån	60	0	0	0	0	0
20. Overføring fra drift	-251	-171	-206	-251	-156	-162
21. Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	36	0	100	100	100	100

22. Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	3	0	-100	-100	-100	-100
23. Dekning av tidligere års udekket beløp	11	0	0	0	0	0
24. Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-200	-171	-206	-251	-156	-162
25. Fremført til inndekking i senere år (udekket beløp)	0	0	0	0	0	0

Detaljert oppstilling punkt 1 Investeringer i varige driftsmidler	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Barnehage	60	62	71	17	21
Skole	328	371	361	404	304
Barne og familietjenesten	30	34	17	4	4
Helse og velferd	623	845	372	322	424
Bolig	210	251	275	206	153
Idrett og friluftsliv	252	472	143	49	35
Kunst og kultur	92	47	30	12	12
Kirker og gravlunder	169	91	75	90	145
IT	70	88	89	84	54
Formålstomt	78	86	62	54	50
Eiendomsinvesteringer	60	43	31	31	31
Ubebygde bolig og næringsareal	166	151	171	142	180
Veg	39	40	37	33	33
Vann	230	243	249	255	262
Avløp	259	270	276	283	290
Avfall	2	2	2	2	2
Byrom parker og grøntanlegg	45	51	23	24	22
Administrasjonsbygg og byrom	5	8	10	43	30
Miljøpakken	200	200	200	200	200
Trondheim parkering	7	3	3	4	3
Maskiner og utstyr	38	14	14	14	14
Klimainvesteringer		55	55	55	55
Sum investeringer	2963	3427	2567	2327	2324

Detaljert oppstilling punkt 3 Investering i aksjer og andeler	Regnskap 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Egenkapitalinnskudd i TKP	33	57	52	52	53	53

Egenkapitalinnskudd i KLP	4	5	4	4	4	4
Kjøp av aksjer Diverse	1	0	0	0	0	0
Kjøp av aksjer i Trondheim Parkering AS	34	0	0	0	0	0
Sum investering i aksjer og andeler	72	62	56	56	57	57

Oversikt over gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser	Regnskap 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Lån til investeringsformål	15 969	17 272	18 860	19 077	19 360	19 707
Lån til videre utlån - startlån	1 792	2 032	2 541	2 856	3 161	3 456
Lån til videre utlån - Stiftelsen pirbadet	218	207	195	185	174	163
Lån til videre utlån - Helseplattformen	34	0	0	0	0	0
Sum lån	17 979	19 511	21 596	22 118	22 695	23 325

2.3. Rammer tjenesteområder

Tabellene viser rammeutvikling for de ulike tjenesteområdene, fra vedtatt budsjett 2021 til 2025. Alle tall i millioner kroner.

Barnehage

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	2082,8	2064,2	2071,6	2095,8	2116,6
Driftsinntekter	-317,5	-322,8	-322,8	-322,8	-322,8
Driftsresultat	1765,3	1741,4	1748,8	1773,0	1793,8
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	1765,3	1741,4	1748,8	1773,0	1793,8

Skole

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	2451,0	2446,2	2457,7	2452,7	2432,5
Driftsinntekter	-423,9	-431,9	-431,9	-431,9	-431,9
Driftsresultat	2027,1	2014,3	2025,8	2020,8	2000,6

Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	2027,1	2014,3	2025,8	2020,8	2000,6

Barne- og familietjenesten

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	939,0	977,0	965,0	969,5	972,0
Driftsinntekter	-117,1	-99,7	-99,7	-99,7	-99,7
Driftsresultat	821,9	877,3	865,3	869,8	872,3
Netto avsetninger	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Netto resultat	821,6	877,0	865,0	869,5	872,0

Kvalifisering og velferd

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	710,1	668,9	640,2	642,9	645,3
Driftsinntekter	-110,3	-112,6	-112,6	-112,6	-112,6
Driftsresultat	599,7	556,2	527,6	530,2	532,6
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	599,7	556,2	527,6	530,2	532,6

Psykisk helse og rus

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	318,3	317,7	321,0	321,3	322,7
Driftsinntekter	-36,6	-37,1	-37,1	-37,1	-37,1
Driftsresultat	281,8	280,6	283,9	284,2	285,6

Netto avsetninger	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Netto resultat	280,5	279,3	282,6	282,9	284,3

Bo- og aktivitetstilbud

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	818,0	831,4	841,8	849,5	856,6
Driftsinntekter	-45,8	-46,1	-46,1	-46,1	-46,1
Driftsresultat	772,2	785,3	795,7	803,4	810,5
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	772,2	785,3	795,7	803,4	810,5

Helse- og omsorgstjenester

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	3218,3	3266,7	3318,7	3408,4	3473,6
Driftsinntekter	-368,9	-380,9	-380,9	-380,9	-380,9
Driftsresultat	2849,5	2885,9	2937,9	3027,6	3092,8
Netto avsetninger	-30,7	-30,7	-30,7	-30,7	-30,7
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-30,7	-30,7	-30,7	-30,7	-30,7
Netto resultat	2818,8	2855,2	2907,2	2996,9	3062,1

Flyktninger

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	9,6	24,2	24,2	24,2	24,2
Driftsinntekter	-3,9	-19,0	-19,0	-19,0	-19,0
Driftsresultat	5,7	5,2	5,2	5,2	5,2

Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	5,7	5,2	5,2	5,2	5,2

Kunst og kultur

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	248,1	250,3	250,2	250,3	250,6
Driftsinntekter	-19,8	-19,5	-19,5	-19,5	-19,5
Driftsresultat	228,3	230,8	230,7	230,8	231,1
Netto avsetninger	-2,5	-2,2	-2,2	-2,3	-2,4
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-2,5	-2,2	-2,2	-2,3	-2,4
Netto resultat	225,8	228,7	228,6	228,6	228,8

Kirke og gravlunder

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	118,2	120,9	123,9	124,1	125,7
Driftsinntekter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Driftsresultat	118,2	120,9	123,9	124,1	125,7
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	118,2	120,9	123,9	124,1	125,7

Idrett og friluftsliv

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	193,5	184,8	168,8	207,1	211,8
Driftsinntekter	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Driftsresultat	192,8	184,1	168,1	206,4	211,1

Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	192,8	184,1	168,1	206,4	211,1

Næring

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	22,9	19,0	18,6	18,4	18,5
Driftsinntekter	-1,4	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
Driftsresultat	21,5	17,5	17,1	16,9	17,0
Netto avsetninger	-0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	20,9	17,5	17,1	16,9	17,1

Plan- og bygningstjenester

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	162,6	163,6	158,7	153,6	153,6
Driftsinntekter	-104,2	-105,2	-105,2	-105,2	-105,2
Driftsresultat	58,4	58,4	53,5	48,4	48,4
Netto avsetninger	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Netto finansutgifter	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
Netto resultat	61,7	61,7	56,9	51,7	51,8

Miljø- og landbrukstjenester

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	71,8	67,0	63,6	63,9	64,2
Driftsinntekter	-40,7	-40,9	-40,9	-40,9	-40,9
Driftsresultat	31,1	26,1	22,7	23,0	23,3

Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	31,1	26,1	22,7	23,0	23,3

Tekniske tjenester

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	1373,8	1408,8	1403,8	1410,7	1417,6
Driftsinntekter	-1009,4	-1033,6	-1077,6	-1121,1	-1179,6
Driftsresultat	364,4	375,2	326,2	289,5	238,0
Netto avsetninger	-12,6	-45,6	-42,6	-32,6	-21,6
Netto finansutgifter	261,0	299,0	350,0	378,5	419,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	248,4	253,4	307,4	345,9	397,4
Netto resultat	612,7	628,5	633,6	635,4	635,4

Eiendomstjenester

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	854,8	869,1	870,3	879,7	885,1
Driftsinntekter	-439,9	-439,3	-439,3	-439,3	-439,3
Driftsresultat	414,9	429,8	431,0	440,4	445,8
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	58,4	58,4	58,4	58,4	58,4
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	58,4	58,4	58,4	58,4	58,4
Netto resultat	473,2	488,2	489,4	498,8	504,2

**Bystyresekretariatet, folkevalgte,
kontrollkomiteen og revisjonen**

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	75,7	66,6	74,7	67,6	73,7
Driftsinntekter	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7

Driftsresultat	74,0	64,9	73,0	65,9	72,0
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	74,0	64,9	73,0	65,9	72,0

Kommunedirektøren og strategisk ledelse					
	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	200,3	209,4	209,1	207,2	207,3
Driftsinntekter	-25,7	-26,2	-26,2	-26,2	-26,2
Driftsresultat	174,6	183,3	183,0	181,1	181,2
Netto avsetninger	-15,5	-15,5	-15,5	-15,5	-15,5
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-15,5	-15,5	-15,5	-15,5	-15,5
Netto resultat	159,1	167,8	167,5	165,6	165,7

Utvikling og støttetjenester

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	495,9	501,5	486,1	489,9	486,5
Driftsinntekter	-93,2	-95,0	-95,0	-95,0	-95,0
Driftsresultat	402,7	406,5	391,2	395,0	391,6
Netto avsetninger	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
Netto resultat	401,5	405,3	390,0	393,8	390,4

Tilleggsbevilgninger

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	179,7	411,6	378,6	345,6	312,6
Driftsinntekter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Driftsresultat	179,7	411,6	378,6	345,6	312,6
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	179,7	411,6	378,6	345,6	312,6

Diverse sentrale bevilgninger

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	292,4	249,4	219,9	228,1	214,4
Driftsinntekter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Driftsresultat	292,4	249,4	219,9	228,1	214,4
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	57,6	55,9	56,4	56,8	57,3
Finansresultat	57,6	55,9	56,4	56,8	57,3
Netto resultat	350,0	305,3	276,3	284,9	271,7

Samferdsel

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	60,4	68,5	68,4	68,4	68,4
Driftsinntekter	-137,4	-150,4	-150,4	-150,4	-150,4
Driftsresultat	-77,0	-81,9	-82,0	-82,0	-82,0
Netto avsetninger	0,0	-1,9	-1,9	-2,0	-2,1
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	-1,9	-1,9	-2,0	-2,1
Netto resultat	-77,0	-83,8	-83,9	-84,0	-84,1

Statlige tilskudd og skatt

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Driftsinntekter	-12566,8	-12874,3	-13004,0	-13142,1	-13264,0
Driftsresultat	-12566,8	-12874,3	-13004,0	-13142,1	-13264,0
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	-12566,8	-12874,3	-13004,0	-13142,1	-13264,0

Eksterne finanstransaksjoner

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	-1,8	-1,8	-1,8	-1,7	-1,7
Driftsinntekter	-3,0	-3,5	-3,4	-3,3	-3,3
Driftsresultat	-4,8	-5,3	-5,2	-5,0	-4,9
Netto avsetninger	96,8	182,2	59,2	156,3	157,7
Netto finansutgifter	649,2	641,3	630,9	659,8	702,8
Overført til investering	113,5	66,8	189,6	94,4	96,9
Finansresultat	859,5	890,3	879,7	910,6	957,4
Netto resultat	854,7	885,0	874,5	905,5	952,5

Interne finanstransaksjoner

	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025
Driftsutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Driftsinntekter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Driftsresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto avsetninger	-202,6	-235,2	29,9	-2,0	25,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	83,7	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-202,6	-151,5	29,9	-2,0	25,0
Netto resultat	-202,6	-151,5	29,9	-2,0	25,0

3. Forslag til investeringer og finansiering 2022-2025

I dette kapitlet gis det en oversikt over investeringsutgiften og finansiering for hvert investeringsområde og på prosjektnivå.

Tabellen under gir en samlet oversikt over investeringer og finansiering for planperioden 2022-2025.

Oversikt over investeringer og finansiering i 2022-2025. Tall i millioner kroner

	2022	2023	2024	2025	Sum 2022-2025
Barnehage	62	71	17	21	171
Skole	371	361	404	304	1441
Barne og familietjenesten	34	17	4	4	60
Helse og velferd	845	372	322	424	1964
Bolig	251	275	206	153	885
Idrett og friluftsliv	472	143	49	35	699
Kunst og kultur	47	30	12	12	101
Kirker og gravlunder	91	75	90	145	401
IT	88	89	84	54	316
Formålstomt	86	62	54	50	251
Eiendomsinvesteringer	43	31	31	31	135
Ubebygd bolig og næringsareal	151	171	142	180	644
Veg	40	37	33	33	143
Vann	243	249	255	262	1009
Avløp	270	276	283	290	1119
Avfall	2	2	2	2	8
Byrom parker og grøntanlegg	51	23	24	22	120
Administrasjonsbygg og byrom	8	10	43	30	90
Miljøpakken	200	200	200	200	800
Trondheim parkering	3	3	4	3	13
Maskiner og utstyr	14	14	14	14	55
Klimainvesteringer	55	55	55	55	220
Sum investeringer	3427	2567	2327	2324	10646

Bykassefinansierte lån	1712	594	719	927	3952
Eksternfinansierte lån	570	554	580	541	2246
Mva.-kompensasjon	374	265	228	221	1088
Refusjoner	326	328	316	349	1319
Salgsinntekt	200	255	150	150	755
Tilskudd	94	377	236	31	738
Egenkapital fra disposisjonsfondet	84	0	0	0	84
Realavkastning fra kraftfondet	67	194	99	104	465
Sum finansiering	3 427	2 567	2 327	2 324	10 646

4. Kjøp fra andre, overføringer og tilskudd

4.1. Innledning

Dette kapitlet inneholder en spesifisering av kommunedirektørens forslag til bevilgninger som i 2022 benyttes til:

- Kjøp fra andre, for eksempel driftstilskudd til private barnehager
- Kjøp fra interkommunale selskap der kommunen selv er deltaker
- Kjøp fra foretak som fører særregnskap
- Overføringer til andre, for eksempel tilskudd til lag og organisasjoner
- Overføring til interkommunale selskap der kommunen selv er deltaker
- Overføringer til foretak

Oversikten for alle områder finner du ved å klikke på denne nettsiden eller ved å laste ned som pdf-fil eller regneark (alle beløp i tabellene er i hele tusen kroner).

4.2. Oppvekst og utdanning

Tabell 4-1 Skole (art 370)

	Beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Private skoler, kjøp av tjenester	14 000	14 308
Sum art 370	14 000	14 308

Tabell 4-2 Skole (art 470)

	Beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Museene i Trøndelag	1 400	1 400
Ungt entrepenørskap	1 800	1 800
Vitensenteret	1 350	1 350
MOT skole	210	210
Voll 4H-gård	2 040	2 085
Sum art 470	6 800	6 845

Tabell 4-3 Barnehage (art 370)

	Beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Kommunalt tilskudd til private barnehager, inkludert moderasjon	718 804	735 866
Tilskudd til spesialpedagogiske tiltak i private barnehager	32 615	35 146
Studentsamskipnaden i Trondheim - studentspesifikke tiltak	568	581
Tilsyn elever videregående skole		1 444
Sum art 370	751 987	771 593

Tabell 4-4 Barne- og familietjenester (art 330/370)

	Beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Kirkens Bymisjon	8 550	8 738
Inn på tunet	760	777
Kontaktsenteret 22B, Salem	733	749
Tilsyn elever videregående skole	1 413	
Kjøp av avlastning fra private aktører (barnevern)	5 000	5 000
Kjøp av tjenester til brukerstyrt personlig assistanse	13 600	16 899
Kjøp av tilsyn	1 130	1 130
Ettervern	400	400
Barneverntiltak	2 169	2 169
Sum art 330/370	33 755	32 163

Tabell 4-5 Barne- og familietjenester (art 470)

	Beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Barnas Stasjon, Blå Kors	3 371	3 445
Fosterhjem	16 573	16 755
Tiltak EM	11 818	5 000
Barneverntiltak	4 513	4 513
Sum art 470	36 275	21 755

4.3. Helse og velferd

Tabell 4-6 Helse- og velferdstjenester (art 370)

	Beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Kjøp av botiltak og aktivitetstilbud, inkl. varig tilrettelagte arbeidsplasser	17 247	19 527
Kjøp av helse- og velferdstjenester, eldre	153 022	146 314
Kjøp av plasser ved Conrad Svendsen Senter	3 852	3 956
Kjøp av helsetjenester	167 915	191 168
Kjøp av tjenester til rus og psykisk helse	39 948	41 134
Kjøp av tjenester til brukerstyrt personlig assistanse	128 304	131 134
Sum art 370	510 288	533 233

Tabell 4-7 Helse- og velferdstjenester (art 380)

	Beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Stavne arbeid og kompetanse	18 766	19 323
Klæbu Industrier	4 173	
Sum art 380	22 939	19 323

Tabell 4-8 Helse- og velferdstjenester (art 470)

	Beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Frivilligsentraler		
Sosiale møteplasser	200	200
Løkkan Frivilligsentral	336	340
Sjetne Frivilligsentral	336	340
Ila Frivilligsentral	336	340
Ranheim Frivilligsentral	336	340
Byåsen Frivilligsentral	336	340
Strinda Frivilligsentral	352	356

Nardo/Tempe Frivilligsentral (Tordenskjold	336	340
Kattem Frivilligsentral	352	356
Saupstad Frivilligsentral	336	340
Lade/Lademoen Frivilligsentral/sosiale møteplasser	336	340
Tegnspråklig Frivilligsentral	336	340
Tiller Frivilligsentral - Ny sentral 2019	336	340
Jekken Frivilligsentral - Ny sentral 2019, PU-brukere	336	340
Klæbu Frivilligsentral	336	340
Frivillighetsdagen	173	175
Sum Frivilligsentraler	5 109	5 167
Lag og organisasjoner		
Amathea	175	177
Angstringen - Trondheim	377	381
Blå Kors, Kompasset	777	786
Camp Kolstad	172	174
Escala, Gruppebasert mestringstilbud psykisk helse, Labyrinten	663	0
Gateavisa Sorgenfri	425	425
Internasjonal velferdsforening (tidl rådgivningsgruppen)	164	200
Kirkens bymisjon, Batteriet	461	466
Kirkens bymisjon, Gatejuristen/Legal Aid	1 068	1 080
Kirkens bymisjon, Homestart	500	500
Kirkens bymisjon, Kirkens SOS	758	766
Kirkens Bymisjon, Vår Frue åpen kirke	247	250
Kristent interkulturelt arbeid - KIA	829	838
Matsentralen	515	521
Mental helse Trondheim	126	127
Norges handicap forbund	110	111
Omsorgskafeen/omsorgshuset	220	247
ROS - senter for spiseforstyrrelser	150	250
Røde Kors flyktningeguide	400	404
Røde kors, Fellesverket	1 000	1 000
Røde kors, Link	499	504
Røde kors, Nettverk etter soning	108	109
Selvhjelp for innvandrere SEIF	491	496
NOK Trondheim (Senter mot incest)	1 213	1 226

Sjiraffen	500	500
Studentsamskipnaden, psykososialt arbeid	538	544
Tordenskjold senter, Sommer- EMU (Eldre møter unge)	300	200
Trondheim Døveforening	445	450
Trondheim Revmatikerforening	113	125
Trondheim samtalesenter	312	315
Ung i jobb	100	100
Veteranhus	400	400
Vårres	279	282
Folkehelsemidler	1 040	1 075
Sum lag og organisasjoner	15 475	15 029
Helse- og rusforebyggende tiltak etter søknad	593	238
Sum art 470	21 177	20 434

4.4. Kultur og idrett

Tabell 4-9 Tilskudd kunst og kultur (art 470)

	Beløp 2021	Budsjettet beløp 2022
Visuell kunst		
Art scene Trondheim	120	120
Heimdal Kunstforening	150	150
Kunsthall Trondheim	3 286	3 286
Lademoen kunstnerverksteder	1 030	1 041
Trondheim elektroniske kunstsenter (inkl MetaMorf)	900	900
Trondheim Kunstforening	300	300
Trondheim Open	130	130
Trøndelag senter for samtidskunst	697	697
Sum visuell kunst	6 613	6 624
Film		
Cinematket	335	335
Filminvest	1 757	1 801
Filmmiljøene	70	70

Midt-Norsk filmsenter	1 474	1 511
Sum film	3 636	3 717
Musikk		
AKKS 1)	350	470
Alpaca ensemble	180	180
Dokkhuset	250	250
Midtnorsk Jazzsenter	400	400
Musikkaktiviteter i Domkirken	285	285
Ny musikk	300	300
Orkester Nord - Trondheim Barokk	180	180
Senter for tidligmusikk	100	100
Tempo	452	460
Trondheim Jazzorkester	1 072	1 098
Trondheim Sinfonietta	235	235
Trondheim Voices	385	385
Trondheim vokalensemble	680	680
Trondheimssolistene	337	337
Trøndelag Big Band	205	205
Voksenkorps i elitedivisjon	100	200
Sum musikk	5 511	5 765
Festivaler		
Barokkfest	230	230
Fargespill, kammermusikkfestivalen	500	500
ISFIT	340	340
JubaJuba barnekulturfestival	500	500
Jødisk kulturfestival	260	260
Kosmorama filmfestival	1 800	1 800
Kulturnatt	220	220
Mindre festivaler	1 080	1 080
Minimalen	130	130
Multiplié	100	100
Nidaros bluesfestival	380	380
Olavsfestdagene	4 229	4 322
Pstereo	770	770
Transform	320	320

Trondheim calling	450	450
Trondheim jazzfestival	900	900
Trondheim kammermusikkfestival	883	903
Æ Å Trondheim litteraturfestival	107	107
Sum festivaler	13 199	13 312
Scenekunst		
Cirka Teater	250	250
Dansit 2)	1 000	2 225
Rosendal teater	6 236	6 361
Sum scenekunst	7 486	8 836
Kulturarv, vitenskap/teknologi		
Jødisk museum	530	530
Klæbu bygdemuseum	71	71
Sporveismuseet	180	180
Vitensenteret	300	300
Sum kulturarv, vitenskap/teknologi	1 081	1 081
Kultur- og kunstnerisk virksomhet		
Bykunstnerstipend	250	250
Etablererstipend for kunstnere	200	200
Helårsarrangører musikk	550	550
Kjøp av tid i Verkstedhallen	400	400
Kulturpris	70	70
Kulturstipender	280	280
Kulturstipend Ramallah	50	50
Litteraturhuset i Trondheim	1 500	1 500
Norsk forfattersentrum Midt-Norge	140	140
Tilskudd kunst- og kulturtiltak profesjonelle	4 254	4 254
Tilskudd til atelierfellesskap for profesjonelle kunstnere	550	550
Sum kultur og kunstnerisk virksomhet	8 244	8 244
Kulturnæring		
Song:Expo	130	130
Kulturnæring - utviklingsmidler	500	500
Sum kulturnæring	630	630
Fritidskulturlivet		

Frivillighetsmidler kultur	900	900
Feministhuset	150	150
Norsk musikkorpsforbund Trøndelag, arrangementstilskudd	230	230
Reisestøtte til semiprofesjonelle sang- og musikkensembler	100	100
Samefolkets dag		100
Sjiraffen kultursenter	385	385
Strakstiltak fritidskulturlivet	1 045	1 045
Tilskudd til aktiviteter for barn og unge	1 410	1 410
Tilskudd til drift av aktiviteter og åpne møteplasser for ungdom	620	620
Tilskudd til fritidskulturlivet	2 130	2 130
Tilskudd til inkludering av barn og unge i kulturaktivitet	200	200
Tilskudd til partipolitiske ungdomsorganisasjoner	100	100
Tilskudd til skolekorps og -kor	2 300	2 300
Trondheim kulturnettverk	285	285
UKM – Norge	100	100
Utstyrspott skolekorps	1 150	1 150
Sum fritidskulturlivet	11 105	11 205
Andre		
Inkludering av funksjonshemmede i lag og organisasjoner	550	550
Julemarked	235	235
Sum andre	785	785
Regionale landsdelsinstitusjoner		
Museene i Sør-Trøndelag	8 586	8 801
Trondheim symfoniorkester og opera	26 737	27 406
Trøndelag teater	16 804	17 224
Sum regionale landsdelsinstitusjoner	52 127	53 431
Sum kunst og kultur	110 417	113 630

1) For å følge opp formannskapetets vedtak i sak [233/18](#) foreslår kommunedirektøren å øke tilskuddet til AKKS Trondheim med 120 000 kroner. Dette vil gjøre dem bedre i stand til å vurdere framtidige leieforhold på selvstendig grunnlag, jamfør omtale av dette i kapittel 27.3.4.

2) Kommunens andel på 25 % av samlet offentlig tilskudd til DansiT utgjør iht fordelingsnøkkel 1 715 000 kroner for Trondheim kommune i 2022 iht forslag til statsbudsjett. I tråd med formannskapetets vedtak i sak [171/21](#) økes i tillegg kommunens tilskudd til DansiT med 510 000 kroner. Dette gjelder overføring av oppgaver fra Kulturenheten.

Tabell 4-10 Tilskudd kirke og gravlunder (art 470)

	Beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Tilskudd til Kirkelig fellesråd		

Drift kirker og administrasjon	84 659	86 321
Drift av gravplasser og krematorium	31 458	32 550
Sum tilskudd til Kirkelig fellestråd	116 117	118 872
Annet		
Human-Etisk forbund	130	133
Kirkelig Dialogsenter Trondheim	400	400
Nidaros pilegrimsgård	640	640
Sum Annet	1 170	1 173
Sum tilskudd	117 287	120 045

Tabell 4-11 Tilskudd idrett og friluftsliv (art 470)

	Beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Støtte til aktiviteter barn og unge	2 120	2 220
Støtte til arrangement	1 150	1 150
Støtte til frivillige lag for tiltak i friområder	300	300
Tilskudd til drift av anlegg	4 096	4 141
Tilskudd til anlegg	400	404
Tilskudd/leie Heimdalshallen	3 097	3 131
Tilskudd/leie Utleirahallen	2 930	2 962
Tilskudd/leie Flatåshallen	2 166	2 190
Tilskudd/leie Sjetnehallen	2 166	2 190
Offentlig bruk av kunstgressbaner	300	400
Samarbeid med idrettslagene – tilsyn haller	3 000	3 000
Trønderhopp sporlegging tilløp	250	261
Parkeringsordningen diverse idrettslag	500	562
Granåsen Aktivum	400	400
Youth Cup	100	100
Idrettsrådet i Trondheim	1 263	1 277
Inkluderingsmidler idrett	2 300	2 300
Trondheimsregionens friluftsråd	954	974
Trondheim sjøbadeforening	40	40
Kommunal egenandel spillemidler	3 900	3 900

Sum idrett og friluftsliv	31 432	31 902
---------------------------	--------	--------

4.5. Byutvikling

Tabell 4-12 Byutvikling (art 370)

	Budsjettert beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Avtale med Trondheim renholdsverk AS	230 000	230 000
Interkommunalt utvalg for akuttforurensing	1 436	1 661
Drift av 110-sentralen	17 392	16 753
Avtale med City Management AS	2 699	2 763
Diverse Vasslag*	157	677
Diverse borettslag (vinterdrift)	700	715
Klæbu industrier**	900	920
Sum art 370	253 284	253 489
<p>* Økningen mellom 2020 og 2021 skyldes at avtalen mellom Fremo Grunnvasserierlag og tidligere Klæbu kommune ble videreført etter kommunesammenslåing. Avtalen gir rett til å ta ut vann for innbyggerne som er bostatt i Klæbu området.</p> <p>** Avtalen mellom tidligere Klæbu kommune og Klæbu Industrier KF om leveranse av tjenester opp mot grønt, veg og eiendom ble videreført etter kommunesammenslåing. Det ble også utbetalt i 2020.</p>		

Tabell 4-13 Byutvikling (art 375)

	Budsjettert beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Trøndelag brann og redningstjeneste: Branntjenester	174 544	183 460
Trøndelag brann og redningstjeneste: Feietjenester	15 104	15 774
Trøndelag brann og redningstjeneste: Byggesaksbehandling knyttet til feiing	1 000	1 000
Sum art 375	190 648	200 233

Tabell 4-14 Byutvikling (art 470/480)

	Budsjettert beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Tilskudd næringslivsringen	20	20
Tilskudd Skistua (betjening lån)	500	460
Sum art 470/480	520	480

4.6. Næring, samferdsel, klima og miljø

Tabell 4-15 Miljø (art 370)

	Budsjettert beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Avtale med Trondheim og omegn fiskeadministrasjon	80	80
Veterinærvakt	1 470	1 500
Norsk landbruksrådgivning	70	70
Sum art 370	1 620	1 650

Tabell 4-16 Tilskudd miljø og samferdsel (art 470/480)

	Budsjettert beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
Tilskudd kollektivtrafikk	7 500	7 500
Tilskudd Urban matdyrking	1 000	1 000
Tilskudd piggdekkrefusjon	1 700	1 500
Tilskudd sykkelparkering sameier/ borettslag	1 000	1 000
Sum art 470/480	11 200	11 000

Tabell 4-17 Tilskudd Næring (art 470)

	Budsjettert beløp 2021	Budsjettert beløp 2022
StudyTrondheim	385	385
Visit Trondheim	2 650	2 650
Trondheim Tech Port	2 000	2 000
Luftfartsforum	200	200
Trondheimsregionen	3 159	3 159
European Region Gastronomy	600	700
Skiregionen	120	120
Sum næring og samfunn	9 114	9 214

5. Forslag til budsjettendringer på tjenesteområdene

<https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/kommdir-forslag-hoep-2022-2025/5-forslag-til-budsjettendringer-p%C3%A5-tjenesteomr%C3%A5dene?authuser=0>

6. Utfordringer og strategiske hovedgrep

I både 2020 og 2021 har verden stått midt oppe i en pandemi som har krevd mye av alle, også Trondheim kommune. Krisen har blitt håndtert fra dag til dag. Ved inngangen til 2022 vil mye være tilbake til normalen, men konsekvensene av den vil prege vår oppmerksomhet og legge beslag på ressurser i lang tid fremover.

En overordnet målsetting er å videreutvikle Trondheim i en enda mer bærekraftig retning med hensyn til økonomi, sosiale forhold, og klima og miljø.

Trondheim kommune har mange verktøy for å bygge et bærekraftig samfunn, og for å nå politiske mål. En ny versjon av kommuneplanens samfunnsdel (KPS) er under utarbeidelse, og vil bli et viktig element i "verktøykassen" i årene fremover. Både den langsiktige samfunnsplanen og den fireårige handlings- og økonomiplan legger til grunn tre strategiske hovedgrep for å møte fremtidens utfordringer og skape muligheter for løsninger:

- **Relasjonell velferd** - skape kommunale tjenester og tilbud som bidrar til å styrke den enkelte innbyggers ressurser og mulighet til å skape seg et godt liv
- **Bærekraftig by** - utvikle en by som bygger på FN sine tre bærekraftsdimensjoner; økonomi, sosial, og klima og miljø
- **Kunnskaps- og kompetanseutvikling** - hvor Universitetskommune 3.0 er et sentralt virkemiddel for bedre kunnskap, kompetanse og løsninger

Nedenfor blir det gjort nærmere rede for noen av de store utfordringene vi står ovenfor, og eksempler på prosjekter/tiltak som fører oss i riktig retning.

6.1. Økonomiske utsikter

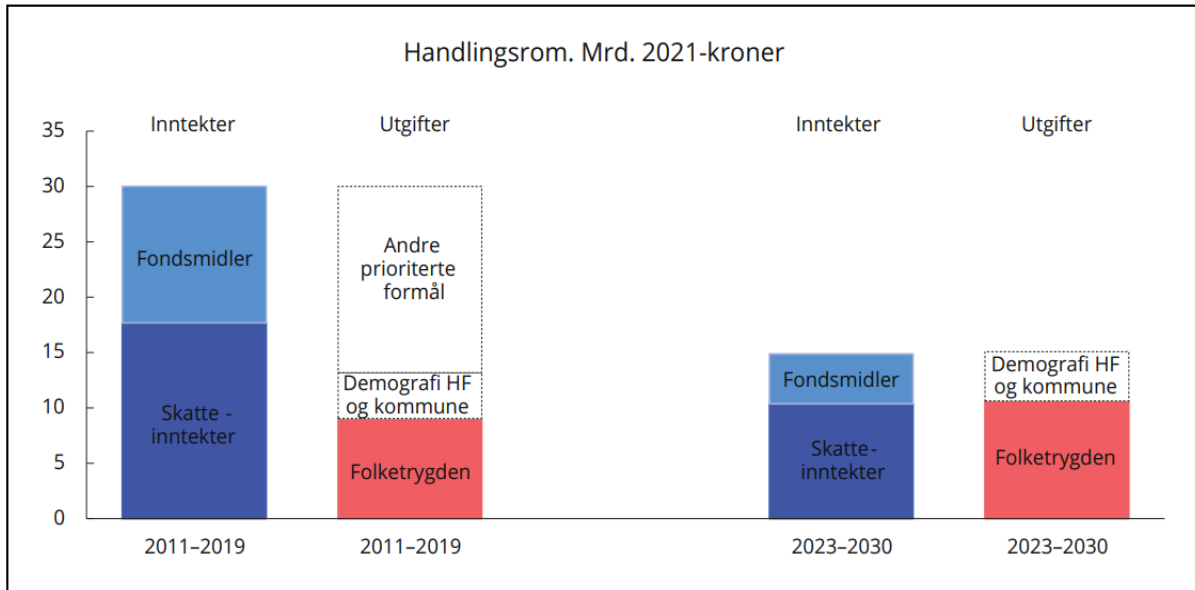
I perspektivmeldingen har regjeringen pekt på følgende samfunnsøkonomiske utfordringer i årene fremover:

- Utgiftene øker, men inntektsveksten henger ikke med
- Utfordringene blir større på lengre sikt
- Vi skal gjennomføre det grønne skiftet
- Vi må skape vekst i privat sektor
- Flere må komme i jobb
- Mer ut av ressursene i offentlig sektor

For Trondheim kommune betyr dette at nye satsinger i økende grad må følges opp med bedre ressursbruk og omprioriteringer. Dette må legges til grunn både i arbeidet med handlings- og økonomiplan, og andre planer i årene fremover.

Figuren nedenfor er fra Perspektivmeldingen og er et anslag på hvordan statens økonomiske handlingsrom forventes i perioden 2023-2030 sammenlignet med 2011-2019. Den viser at prognosene for vekst i inntektene er omtrent lik vekst i kostnader til demografi og folketrygden. For å prioritere nye formål må vi derfor bruke pengene vi har bedre.

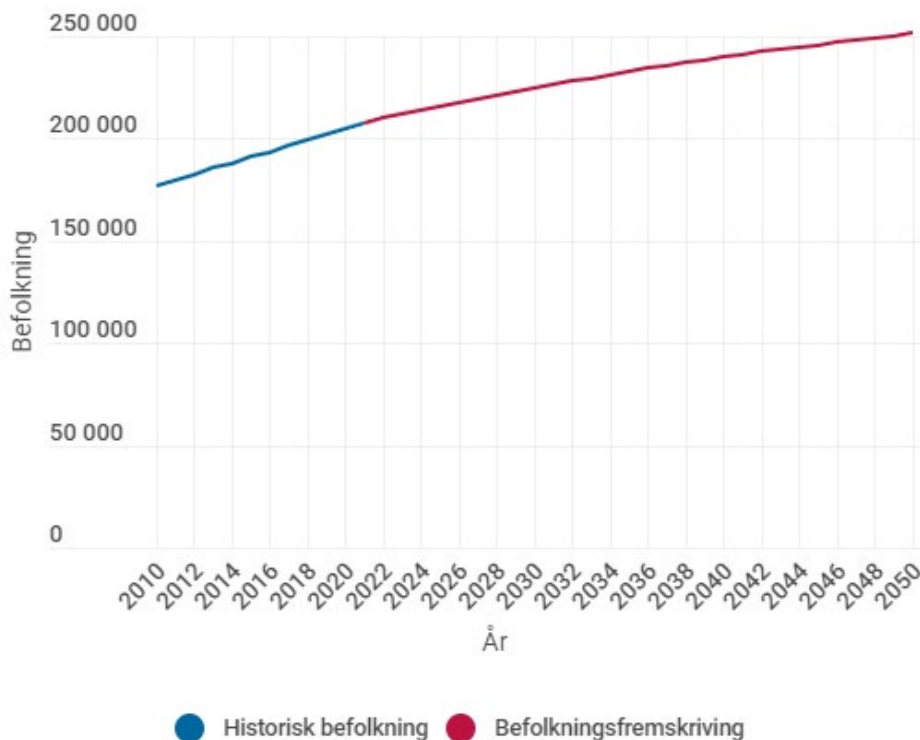

Figur: Anslått årlig vekst i strukturelle skatte- og avgiftsinntekter, vekst i bruk av olje- og fondsinntekter, folketrygden og demografidrevne kostnader i helseforetakene og kommunesektoren. Mrd. 2021-kroner. Kilde: Perspektivmeldingen

6.2. Befolkning og levekår

6.2.1 Befolkningsutvikling

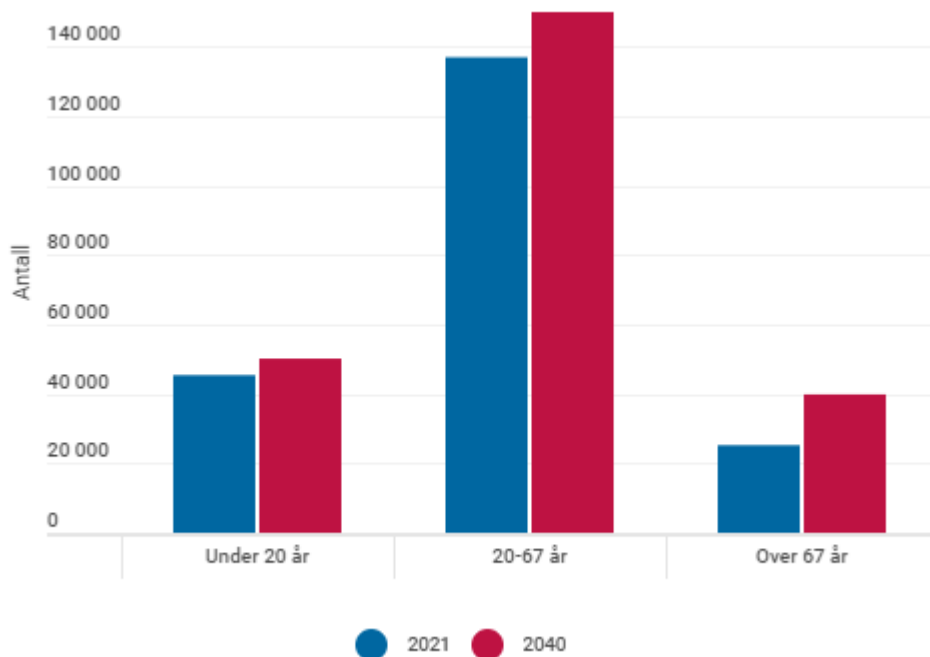
1. januar 2021 hadde Trondheim kommune 207 595 innbyggere, noe som utgjør omtrent 4 prosent av den totale befolkningen i Norge. Befolkningsveksten i 2020 var på 2 432 personer (1,2 prosent). Dette er noe svakere enn veksten de ti siste årene, men betydelig høyere enn for landet som helhet og i de andre storbyene. Befolkningsveksten nasjonalt var den laveste på 20 år, og forklares med lavere innvandring på grunn av koronapandemien.

Figur 6-2: Befolkningsutvikling i Trondheim kommune (inkl. Klæbu) 2010-2021, og fremskrevet befolkning 2022-2050. Kilde: SSB og Trondheim kommune

Siden 2010 har Trondheim (inkl. Klæbu kommune) vokst med nesten 31 000 innbyggere, som tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på 1,5 prosent. Figur 6-2 viser befolkningsveksten fra 2010 til 2021, og befolkningsprognosen for kommunen frem mot 2050. Det forventes en årlig befolkningsvekst, men veksten forventes å avta gradvis gjennom perioden. Lavere befolkningsvekst forklares i hovedsak med lavere tilflytting til kommunen.

I framtida vil Trondheim, i likhet med landet, få en annen alderssammensetning av befolkningen. Figur 6-3 viser befolkningens alderssammensetning i 2021, og fremskrevet sammensetning i 2040. Vi ser at alle aldersgrupper blir større, men størst vekst er det i aldersgruppen over 67 år. Befolkningsprognosene for 2040 er usikre, spesielt for de yngre aldersgruppene.

Figur 6-3 Befolkningen per 1. januar 2021 og fremskrevet befolkning 2040 fordelt på aldersgrupper. Kilde: SSB og Trondheim kommune

Kommunene har et stort ansvar for å levere velferdstjenester til befolkningen. Det er de yngste og eldste innbyggerne som er de største brukerne av kommunale tjenester, og kommunene må derfor dimensjonere det kommunale tjenestetilbudet ut fra endringer i befolkningssammensetningen. Det blir stadig flere eldre i samfunnet og dermed relativt færre i arbeidsdyktig alder til å finansiere offentlige tjenester. Flere eldre betyr både et økt finansieringsbehov av både stat og kommune, og at kommunen får en økt ansvarsbyrde siden en større andel av befolkningen vil ha behov for kommunale tjenester. For å opprettholde standarden på tjenestene medfører den demografiske endringen både behov for økt finansiering, flere ansatte og evne til å produsere tjenester mer effektivt.

6.2.2 Levekår

Det har gått ti år siden forrige levekårsrapport for Trondheim, og ny kommuneplan er under utarbeidelse. Siden den gang har Trondheim kommune blitt større gjennom kommunesammenslåingen med Klæbu kommune. Økt kunnskap om utviklingen i befolkningens levekår og folkehelse er viktig i kommunens plan- og utviklingsarbeid.

“Levekår- og folkehelse rapport 2021” gir en oversikt med vurderinger i henhold til de innholdskrav som er gitt i Forskrift om oversikt over folkehelsen. Dette omfatter befolkningssammensetning, oppvekst- og levekårsforhold, miljøfaktorer, skader og ulykker, helse relatert atferd og helsetilstand.

I kommunens arbeid med FNs bærekraftsmål er levekår som i helse, utdanning, likestilling, fordeling og nærmiljø sentrale områder.

Inntektsfordeling

Geografiske variasjoner i inntektsnivå kan gi en pekepinn på hvor i byen ressurser bør prioriteres.

Noen fakta om inntekt og inntektsfordeling:

- Kvinners medianinntekt (inntekten til den personen som befinner seg midt i fordelingen når inntekten til alle personer i befolkningen er sortert stigende) var 493 000 kroner og menns medianinntekt var 573 000 kroner i 2018
- Det er i sonen Tempe-Sorgenfri at medianinntekten ligger lavest - under 400 000 kroner
- Fordelingen av inntekt følger den vanlige fordelingen av goder i Trondheim. Innbyggere i og rundt sentrum og sonene i sør har lavest inntekt.

Tall viser at det over tid har vært endringer i gruppen med lavinntekt:

- Mens eldre (særlig minstepensjonister) tidligere utgjorde en vesentlig del av gruppen med lavinntekt, er foreldre med barn og unge voksne nå i flertall
- Mesteparten av økningen blant barn i familier med lavinntekt har funnet sted i innvandrerbefolkningen
- Nesten 15 prosent av innbyggerne i Trondheim opplevde å ha inntekt under lavinntektsgrensen i 2018
- I overkant av 8 prosent av barna i Trondheim bor i familier med vedvarende lavinntekt. For ti år siden var 6,7 prosent av barna i byen fra familier med vedvarende lavinntekt,
- Levekårssonene Lademoen, Møllenberg og Tempe- Sorgenfri skiller seg negativt ut - her bor 38-39 prosent av barna i familier med vedvarende lavinntekt
- Sammenlignet med andre storkommuner viser tall at andelen husholdninger med lavinntekt i Trondheim er nokså midt på treet

Utdanning og arbeid

Arbeid og utdanning er avgjørende for folks velferdsmessige livssituasjon. Relevant utdanning er inngangsporten til arbeidsmarkedet, og lønnet arbeid er grunnlaget for å kunne leve et godt liv. Utdanningsnivået har betydning for helsetilstanden, og det er en sterk sammenheng mellom utdanningsnivå og levealder. Høy utdanning gir også mindre risiko for en rekke sykdommer og lidelser.

- I 2019 hadde 35 prosent av befolkningen høyere utdanning. Andelen var høyere blant kvinner enn menn
- Andelen med lav utdanning er høyest i den sørlige delen av kommunen
- Om lag 23 prosent av ungdommene har ikke fullført videregående opplæring fem år etter at de startet opp. Høyest er andelen sør i kommunen.
- Sammenlignet med andre storkommuner viser tall for Trondheim at etter Oslo hadde Trondheim høyest andel som fullførte videregående opplæring i 2018.

Arbeidsledigheten i Norge har vært lav i lang tid. Unntaket var en kort periode under pandemien våren 2020 da andelen helt ledige var på vel 10 prosent. Siden den gang har den gradvis gått nedover, og er i august 2021 på 2,7 prosent. I Trondheim er ledigheten på 2,2 prosent ved utgangen av august 2021. Internt i byen har ledigheten over tid vært høyest i sentrumsområdene og Tempe-Sorgenfri.

Andel personer på uføretrygd er en del av arbeids- og utdanningsperspektivet. Det er spesielt økningen blant unge uføre som bekymrer. Økningen skjer i gruppen med grunnskole som høyeste fullførte utdanning. I Trondheim er det høyest andel uføre i drabantbyene i sør.

Sosiale forhold

Den sosiale dimensjonen inneholder mange aspekter vedrørende i hvilken grad innbyggerne opplever samfunnstilhørighet, og hvordan denne skapes. En indikator på dette er i hvilken grad innbyggerne deltar i ulike fritidsaktiviteter.

Levekårsrapporten viser at det er relativt stor variasjon mellom bydelene i hvilken grad de deltar i fritidsaktiviteter (kultur, idrett, politikk, religion ol.). I løpet av de siste seks månedene hadde om lag halvparten av byens voksne befolkning drevet med tre eller flere aktiviteter. Om lag 60 % hadde deltatt i bydelene med høyest andel, mens 35-40 prosent deltok i tre eller flere aktiviteter i bydelene med lavest andel.

Helsetilstand

I hvilken grad befolkningen har god helse og utsikter til et langt liv avhenger i stor grad om de skårer høyt eller lavt på en del av de andre levekårsdimensjonene vi har vært innom. Høy utdanning, fast arbeid og inntekt, aktiv fritid med gode sosiale relasjoner og gode fysiske boforhold, gir en positiv prognose for et langt og lykkelig liv.

Ved å benytte indikatoren dødelighet (hvor sammensetningen av alder og kjønn i de forskjellige levekårszonene er hensyntatt) som mål på helsetilstanden kommer det frem et bilde på variasjon mellom områder i kommunen. Tallene viser at mange av sentrumsområdene, og noen av drabantbyområdene, har såkalt overdødelighet, mens lav dødelighet er fremtredende i områder med mye småhusbebyggelse.

6.3. Organisering og medarbeidere

Trondheim kommune er en stor organisasjon med mange oppgaver og flere roller. Ansatte er kjerneressursen i kommunens virksomhet. Det stilles store faglig krav til den enkelte ansatte og til hvordan ansatte samhandler om å yte tjenester og løse oppgaver til beste for byens befolkning. Å ha kontinuerlig oppmerksomhet på ansattes kunnskap, kompetanse og arbeidsmiljø er en vesentlig dimensjon i utfordringsbildet, men samtidig helt avgjørende for framtidsrettede løsninger.

Arbeidsgiverpolitikken

Hovedmålsettingen i kommunens arbeidsgiverpolitikk (PS 0003/21) er å ivareta og bedre de ansattes arbeidsmiljø og styrke kommunens omstillingsevne.

De vesentligste tiltakene i kommunens arbeidsgiverpolitikk for å oppnå målsettingen er:

- å sørge for at organisasjon har god balanse mellom kapasiteten til drift, kapasitet til utvikling og kapasitet til implementering av endringer
- å styrke partssamarbeidet gjennom en satsing på utvidet partssamarbeid i tjenesteutviklingen
- å styrke forbedringsarbeidet for å bygge en sterkere læringskultur og kunne vri en
- større andel av ressursene fra administrative oppgaver til tjenesteyting og utviklings- og analyseoppgaver
- utprøving av nye og mer smidige arbeidspraksiser
- en langsiktig og strategisk tilnærming til rekruttering og kompetanseutvikling
- å være tilbyder av hele stillinger
- å motarbeide alle former for diskriminering

Rekruttere, utvikle og beholde

Samfunnet og arbeidslivet er i rask endring. I tråd med arbeidsgiverpolitikken (PS 0003/21) skal kommunen utvikle langsiktige, helhetlige og overordnede strategier for virksomhetens rekrutterings- og kompetansearbeid.

Viktige strategier og tiltak:

- En profesjonell og helhetlig tilnærming til rekruttering og kontinuerlig kompetanseutvikling
- Kontinuerlig ledelsesutvikling
- Konseptet livslang læring skal være en rettesnor for kommunens kompetanseutvikling i årene framover
- Det må legges til rette for heving av ansattes formalkompetanse
- Samarbeid med utdanningsinstitusjonene for å styrke arbeidsrelevans i utdanningene

Heltid/deltid

Heltid/deltid er en utfordring. KS og fagforeninger nasjonalt har fornyet en felles heltidserklæring. «Det store heltidsvalget». Gjennom erklæringen har partene forpliktet seg til å jobbe sammen om å redusere deltidsarbeid og utvikle heltidskultur i helse- og omsorgssektoren i kommunene. En viktig del av erklæringen er kommunenes utlysningspraksis. Partene lokalt følger opp denne med samarbeid og ulike prosjekter.

Andelen heltidsansatte er økende i Trondheim kommune. Det er nødvendig med store endringer i organiseringen av arbeidstid og oppgavefordeling for å øke denne andelen betydelig.

Det skiller ofte mellom ønsket og uønsket deltid, men sett ut fra kvalitet på tjenesten og kontinuitet er det alltid ønskelig med at alle ansatte jobber i hele stillinger.

Trondheim kommune har "heltidsprosjektet" med en prosjektleder som skal følge opp vedtak fra Bystyret "Robust organisering". Det ble innvilget 5 millioner i HØP 2021-2024, og det er nødvendig å prioritere dette arbeidet også i årene fremover.

Organisatorisk balanse

Organisatorisk balanse omfatter tre dimensjoner. Disse er *arbeidsmiljødimensjon*, *styringsdimensjon* og en økonomisk dimensjon (budsjettmessig balanse).

Arbeidsmiljødimensjonen relaterer seg til organisering av arbeidet og menneskene i organisasjonen. Det aktualiserer spørsmålet om i hvilken grad det er god balanse mellom organisasjonens samlede kapasitet til å initiere og gjennomføre nye tiltak og prosjekter, og kapasiteten til å implementere endringene som følger av tiltakene og prosjektene.

Nye teknologier og klimaendringer er bare to av mange store endringsdrivere som kjennetegnes av stor kompleksitet, og som krever raske og treffsikre endringer. Riktig prioritering, og en god balanse mellom tiltak og prosjekter som har innvirkning på kort, mellomlang og lang sikt, vil derfor være viktig. Denne dimensjonen kan vi kalle *styringsdimensjonen*.

Arbeidsmiljø og Sykefravær

Trondheim kommune har for høyt sykefravær. Forskning viser at om lag 40-50 prosent av langtidsfraværet i Norge er arbeidsrelatert. Det er all mulig grunn til å tro at det samme gjelder i Trondheim kommune. Derfor er det nødvendig å forbedre arbeidsmiljøet for å redusere sykefraværet.

Trondheim kommune bruker STAMI (Statens arbeidsmiljøinstitutt) sin definisjon av arbeidsmiljø "Arbeidsmiljø handler om hvordan man organiserer, planlegger og gjennomfører arbeidet." Definisjonen betyr at arbeidsmiljø knyttes til selve oppdraget og hvordan det løses i større grad enn tidligere. Videreutvikling av organisering, arbeidsformer og arbeidspraksiser vil dermed være et satsingsområde for å forebygge sykefravær.

Hvordan ledere på alle nivå i Trondheim kommune skal jobbe med arbeidsmiljø er beskrevet i politisk sak 0210/20.

Det er beskrevet mål og tiltak i tre hovedområder:

1. Partssamarbeid og arbeidsmiljøarbeid

Helse, miljø og sikkerhet på enhetene

2. Arbeidsgiverpolitikk, ledelse og medarbeiderskap

For å klare dette, må arbeidsmiljøperspektivet være med i all planlegging, organisering og gjennomføring, på alle nivå i organisasjonen.

6.4. Det grønne skiftet

FNs klimapanel og naturpanel roper stadig sterkere varsko om at klimaendringene og tap av natur er reelle og menneskeskapt trusler mot menneskeheten. Bystyret har fulgt opp med å erklære klima- og naturkrise og blant annet krevd sterkere styring av kommunens innsats, og at hensyn til klima og natur skal veie tyngre i kommunens beslutninger.

I 2021 har Trondheim kommune etablert et nytt direktørområde for næring, miljø og samferdsel for å styrke kommunens rolle i det grønne skiftet. En viktig oppgave blir å styrke kommunens evne til å påvirke markedet gjennom investeringer og innkjøp. Tanken om sirkulær økonomi skal legges til grunn for alle våre innkjøp. Dette for å redusere ressursbruk, klimagassutslipp og pengebruk. Sammen med de andre storbyene jobber vi også for å få endret lovverket i tråd med disse ambisjoner.

Vi har også styrket klimabudsjettet med friske midler og tydeliggjort klimabudsjettet som styringsverktøy. I 2022 skal vi forhandle frem en ny byvekstavtale som blir viktig for å styrke utviklingen av en by der det er lett å reise miljøvennlig.

Den fysiske byutviklingen er avgjørende for å nå klima- og miljømål. I Trondheim skal vi legge byveksten til allerede bebygde områder for å spare natur- og landbruksjord og legge til rette for miljøvennlig transport. Å opprettholde intensjonene i enkeltsaker er avgjørende for å lykkes med denne utviklingen. Areal er en begrenset ressurs og med byutviklingsstrategien vår, må vi dele arealer på en annen måte enn før. Også etablering av offentlige tjenester må følge strategien, noe som krever nytenking i planlegging og drift.

Å ta vare på artenes leveområder bevarer naturmangfoldet, både for naturens egenverdi, som kilde til rekreasjon og opplevelser og som ressurs i næringsvirksomhet. Det er også behov for å skjøtte og reparere natur som helt eller delvis har mistet sin økologiske funksjon. FN har derfor utpekt 2021-2030 til verdens tiår for restaurering av økosystemer. Kommunens rolle i dette blir utmeislet i kommunedelplan for naturmangfold i 2022. Å ta vare på naturen er også viktig for å dempe virkningene av de klimaendringene som kommer.

6.5. Koronapandemien

Koronapandemien har siden våren 2020 tatt mye av vår oppmerksomhet, skapt mye bekymring og lagt beslag på store ressurser. Nå på høsten i 2021 er pandemien definert som over for denne gang, og vi kan gå tilbake til normal sosial adferd. Pandemien har satt sterke spor, og vil ha langsiktige konsekvenser.

I NOU 2021:6 "Myndighetenes håndtering av koronapandemien", er det trukket frem at pandemien sannsynligvis har langsiktige negative konsekvenser for: økonomi, helse, levevaner og psykisk helse, og barn og unge.

Store deler av privat næringsliv ble berørt av pandemien, og reiselivet og kulturnæringene er særlig hardt rammet. Arbeidsledigheten var nesten dobbelt så høy ved utgangen av 2020 som før virusutbruddet. Arbeidstakere med kort utdanning og lav lønn er spesielt hardt rammet av permitteringer og oppsigelser. De økonomiske kostnadene ved pandemien blir betydelige. Norge ser likevel ut til å bli mindre rammet økonomisk enn mange andre vestlige land.

Helsemessige konsekvenser omfatter dødsfall og helsetap fra covid-19. Det omfatter også mulig framtidig økning i dødsfall og forverret prognose for personer med andre sykdommer som har fått redusert behandlingstilbud fordi helseressursene er brukt på covid-19. Smitteverntiltak påvirket også tilgang til rehabilitering, trening og andre tjenester. Dødeligheten i Norge har vært noe lavere enn vanlig i 2020, men det vil ta flere år før vi får et fullstendig bilde av dødelighet og helsetap som følge av pandemien.

Covid-19 kan ha medført frykt og usikkerhet også hos personer som ikke ble syke. Redusert sosial kontakt kan ha negative konsekvenser i form av ensomhet og ulike former for psykisk uhelse. De store omstillingene i folks liv med mindre aktivitet og mindre sosial kontakt vil kunne påvirke både livskvalitet og levevaner i befolkningen.

Pandemien kan ha gitt redusert læring gjennom hele utdanningsløpet, fra barnehage og grunnskole til videregående og høyere utdanning. Hjemmeskole, digital undervisning og mangelfulle opplegg kan gi dårligere vilkår for læring og mindre motivasjon, som kan føre til redusert læring og frafall. Dette kan videre få negative virkninger for blant annet produktivitet og sysselsetting på lengre sikt .

Det dominerende bildet er de negative konsekvensene av pandemien, men det er også viktig å understreke at den har gitt erfaringer og lærdom som er relevant og anvendbar på flere viktige samfunnsområder.

6.6. Oppsummering

Ut fra gjennomgangen ovenfor vil disse utfordringene prege kommunen i årene fremover:

- Nasjonale økonomiske utsikter er mer usikre, noe som også har konsekvenser for kommunene
- Befolkningsutvikling med sterk vekst i antallet eldre
- Store behov for å styrke levekårene til deler av befolkningen gjennom bedre og mer koordinerte kommunale tjenester, og samhandling med innbyggerne
- Krav og forventninger til at trondheimssamfunnet skal utvikles i en enda mer bærekraftig retning. Både gjennom den fysiske byutviklingen og klimavennlig ressursbruk .
- Utviklingen av Trondheim skjer tettere på innbyggerne og bydelene, forankret i verdier, prinsipper og metoder for moderne innbyggerinvolvering
- Utvikle kommunen som organisasjon ved å styrke arbeidsmiljøet og evnen til omstilling
- Koronapandemien er over, men konsekvenser vil følge oss i lang tid fremover, samt at vi må ta lærdom og bringe den inn i beredskapsarbeidet

6.7. Mål og strategier

Mål og strategier bruker vi for å motivere og styre organisasjonens aktivitet i riktig retning, samt å skape et grunnlag for fremtidig evaluering og læring. Utfordringer organisasjonen har legges til grunn for mål- og strategiutformingen.

Trondheim kommune har overordnede mål nedfelt i kommuneplanens samfunnsdel (KPS) fra 2010. Disse, sammen med de tre dimensjonene som utgjør fundamentet for FN's bærekraftsmål, utgjør målene for Trondheim kommune.

Figur: Tre dimensjoner i bærekraftig utvikling

Dette blir ofte kalt de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling. Det er sammenhengen mellom disse tre dimensjonene som avgjør om noe er bærekraftig eller ikke.

Miljødimensjonen av bærekraftig utvikling handler om å stanse klimaendringene og ta vare på naturen som en fornybar ressurs for mennesker. Den økonomiske dimensjonen av bærekraftig utvikling handler om å sikre økonomisk trygghet for mennesker og samfunn.

Den sosiale delen av bærekraftig utvikling handler om å sikre at alle mennesker får et godt og rettferdig grunnlag for et anstendig liv.

De tre dimensjonene omfatter alle fremtidige utfordringer som er beskrevet ovenfor, tydeliggjør at disse henger sammen og at de må håndteres og løses gjennom samarbeid mellom flere aktører.

Bærekraftsdimensjonene omfatter 17 bærekraftsmål og 169 delmål. Disse er lagt til grunn for utformingen av mål og indikatorer for tjenesteområdene. I arbeidet med ny KPS er også bærekraftstankegangen et vesentlig fundament for utformingen.

Summen av samfunns- og bærekraftsmål, utfordringer og muligheter, samt de tre strategiske hovedgrepene, peker oss i retning av en rekke handlingsmuligheter som gjør at Trondheim kommune kan utnytte mulighetene gjennom å utvikle organisasjonen, og mobilisere de ressursene som trengs for å være et attraktivt og bærekraftig samfunn.

Utviklingsprosjekter

Alle handlinger som beskrives i dette avsnittet har som utgangspunkt å skape gode forutsetninger for å lykkes enda bedre på alle områder i kommunen. Det som presenteres her handler mye om system- og metodeutvikling, og mindre om tiltak og enkelttjenester. Eksemplene som trekkes frem viser hvordan system- og metodeutvikling har praktiske konsekvenser for å løse utfordringer, både på tvers av sektorer og på bydelsnivå. De strategiske hovedgrepene brukes som utgangspunkt i fremstillingen.

6.8. Relasjonell velferd

Relasjonell velferd er et begrep og en tilnærming til velferdsutvikling som ble utarbeidet av den britiske sosiale innovatøren Hillary Cotton:

“Relasjonell velferd innebærer at velferd er en verdi som mennesker skaper sammen, der deres relasjoner og livsbetingelser settes i sentrum for velferdsutviklingen. Offentlig sektors fremste oppdrag blir å bygge «felleskapsverdier» gjennom å understøtte betingelser for at alle mennesker kan blomstre og leve et liv de setter pris på gjennom hele livet”

Kommunen har på gang en rekke prosjekter og utviklingsoppgaver. Disse er både av organisatorisk karakter, og av fysisk karakter hvor målet er å utvikle byområder for å understøtte ideen om relasjonell velferd.

6.8.1 Tjenesteutvikling (tverrsektoriell prosjekter)

Kommuneplanens samfunnsdel

Ny samfunnsdel i kommuneplanen (KPS) er under utarbeidelse og skal behandles av Bystyret før sommeren 2022.

Ambisjonen er å lage en plan for samfunnsutvikling som viser hvordan vi skal nå bærekraftsmålene gjennom aktive handlinger. Det stiller store krav til kommunens rolle som demokratisk arena og samfunnsutvikler. Vi må mobilisere, involvere og støtte innbyggere, næringsliv, academia, interesseorganisasjoner, frivillige lag og organisasjoner som ønsker å bidra til en bærekraftig utvikling av byen Trondheim. Kommunens ledere, ansatte og tillitsvalgte vil også ha en sentral plass i disse prosessene.

I tillegg til å ivareta formelle krav om medvirkning i henhold til plan- og bygningsloven, fordrer dette en planprosess som bruker aktiv medvirkning, kommunikasjon og kunnskapsinnhenting for å komme fram til noen felles drømmer om Trondheim og bærekraftige veivalg. Planprosessen skal være preget av åpenhet, forutsigbarhet og dialog

Barnevernsreformen

Barnevernreformen, også kalt oppvekstreformen, trer i kraft 1. januar 2022. Kommunene får økt faglig og økonomisk ansvar for barnevernet. Det overordnede målet med reformen er et bedre barnevern, der tjenestetilbudet skal kunne tilpasses lokale behov. Intensjonen er å gi kommunene insentiver og muligheter til mer forebygging og mer samarbeid på tvers av tjenester. Selv om reformen først og fremst regulerer barnevernet, er det enighet om at målene best oppnås gjennom endringer i hele oppvekstsektoren. Det henvises til ytterligere omtale av reformen nedenfor.

0-24

Sammen med fire kommuner i Trøndelag, Trondheim, Frøya, Namsos og Nærøysund, jobber Statsforvalteren i Trøndelag for å bedre tjenestene til utsatte barn og unge, og deres familier. Målet med 0-24 samarbeidet er å hindre utenforskap og sikre tidlig hjelp og koordinerte tjenester til denne gruppen.

I dette pilotprosjektet har staten slått sammen fem ulike tilskuddsordninger og innsatser mot barn og unge og deres familier til et større og samlet tilskudd. Statsforvalteren har koordineringsansvaret for pilotprosjektet i Trøndelag.

Tiltak i kommunene skulle starte opp januar 2020 og vare ut 2022. Grunnet koronapandemien er kommunene noe forsinket, så tiltakene skal virke ut juni 2023.

Høsten 2021 starter åtte delprosjekt i Trondheim. Det er satt av 16 millioner kroner som skal investeres direkte i innbyggerne over to år. Delprosjektene får en pott penger til disposisjon slik at de kan brukes til et behov innbyggeren/ne selv mener de har, og som de selv mener vil bidra til å gjøre dem mer selvstendige eller selvhjulpne, få økt livskvalitet. Kommunen har inngått avtale om følgeforskning med NTNU under universitetskommuneparaplyen

Sluttrapporten fra Oxford Research skal leveres høsten 2023.

Program for bærekraftige helse- og velferdstjenester

Det pekes på tre samfunnstrekk som fordrer omstilling på helse- og velferdsområdet for å oppnå et fremtidig bærekraftig tjenestetilbud:

- Flere eldre og yngre med behov for tjenester
- Færre yrkesaktive/rekrutteringsutfordringer
- Ulikhet i helse og levekår

Kommunedirektøren foreslår at det etableres et program for å gjennomføre omstillingene. Programmet skal:

- gjelde for hele planperioden
- bestå av store og små utviklingsprosjekter for alle tjenesteområdene, på kort og lang sikt. Noen prosjekt er allerede igangsatt.
- binde sammen vedtatte og nye satsinger, og sikre en sammenhengende rød tråd i utviklingen i sektoren.
- sikre en målrettet og dokumentert satsing som viser hvordan kvalitative og økonomiske gevinster realiseres underveis.
- bidra til å forsterke fellesskapsfølelsen og gi et faglig løft.

Modernisering og teknologi

Gjennom temaplan for teknologi og modernisering har bystyret vedtatt følgende tiltaksområder i perioden som foreslås fulgt opp med ulike prosjekter:

- Horisont 1: Automatisering og effektivisering av kommunens merkantile og administrative funksjoner for å skape ledig kapasitet for utvikling og tjenesteyting.
- Horisont 2: Trondheim kommune baserer sine utviklingsprosjekt på et faktamessig og dokumentert datagrunnlag. Kommunen skal sørge for god datakvalitet, god analysekraft og en evne til å forutsi løsninger basert på innsamlet data.
- Horisont 3 - Trondheim som innovativ og moderne by skal samskape tjenester med innbyggerne. Satsingen skal bygge kompetanse på nye teknologier og hvordan dette påvirker samfunnet og vår egen organisasjon og samfunnet forøvrig.

Områdesatsinger

Områdesatsinger er langsiktige utviklingsprosesser gjennom et statlig-kommunalt-lokalt partnerskap. Endringsprosessene skal bygge på bydelenes styrker og muligheter.

Trondheim kommune avsluttet det åtteårige programmet for Områdeløft Saupstad-Kolstad i 2020 med gode resultater. Av 388 steder ble bydelen våren 2021 innstilt som en av tre finalister til regjeringens Attraktiv by-pris. I juryens begrunnelse heter det blant annet: *“Juryen oppfatter at den grunnleggende holdningen bak områdeløftet er å bygge videre på bydelens styrker og kvaliteter. Inn i dette arbeidet har aktørene tatt med nye blikk og vår tids kunnskap om hva som skaper stedsattraktivitet, og gjennom det vært i stand til å foredle og videreutvikle stedets egenart. Juryen mener at områdeløftet på Saupstad/Kolstad er bærekraftig stedsutvikling i særklasse.”*

Basert på disse erfaringene, skal denne arbeidsformen videreføres med områdesatsinger i to nye bydeler; Lademoen og Tempe/Sorgenfri. Bydelene er prioritert på bakgrunn av levekårsutfordringer.

Kommunedirektøren er i gang med forprosjekt for de nye områdesatsingene. Forprosjektet skal avdekke innretning og tema for satsingene, i dialog og samarbeid med beboere og aktører i områdene. Selve områdesatsingene antas å starte opp medio 2022, og ha en varighet på ca 10 år.

6.8.2 Byutviklingsprosjekter

Trondheim forventes å ha 255 000 innbyggere i 2050. For å nå bærekraftsmål 11, som handler om å gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige, blir utviklingen på bydelsnivå, stadig viktigere. “Byutviklingsstrategien - strategi for areal- og transportplanlegging i Trondheim fram mot 2050” viser hvordan vi kan skape en attraktiv og klimavennlig by gjennom å satse på lokalsentra med boliger, handel, service og kollektivholdeplasser. Samtidig må vi ta hensyn til bydelens egenart og spesielle forutsetninger. For å illustrere de lokale mulighetene er det nyttig å ta utgangspunkt i fire områder / eksempler (listen er ikke utfyllende):

Nyhavna

Nyhavna skal utvikles til en sentral, attraktiv og klimanøytral bydel, og utviklingen skal være miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig. Den skal skje i tråd med føringene gitt i [Kommunedelplanen for Nyhavna](#) fra 2016, og de [10 strategiske virkemidler i Kvalitetsprogram for Nyhavna](#), samt [bylivsstrategien Piloter og Hendelser](#).

Økt boligbygging, unike kulturminner og opplevelser, styrking av kulturlivet, kunst og arkitektur, samt nye næringer og innovasjon, skaper grunnlag for en spennende bydel. Folkehelsen skal styrkes gjennom enda bedre tilgang til aktivitet og rekreasjon ved vannet og i nye grøntområder og offentlige rom, samt godt tilbud til gående og syklende.

Trondheim kommune er majoritetseier i Nyhavna utvikling AS, og vil gjennom eierstyringen kunne påvirke utviklingen slik at kvalitetsprogrammets føringer for Nyhavna realiseres. Kommunens innsats på Nyhavna vil i fremtiden være flersidig:

- være et bindeledd som fasilitere nye, innovative samarbeid mellom aktører innen kunst- og kultur, og forskning, havroms- og maritime næringer
- ivareta samfunns- og innbygger perspektivet og gjennom opplevelser og konkrete tiltak i en tidlig fase bidrar til at innbyggere får eierskap til området
- være en kunnskapsbærer som aktivt bidrar til kunnskapsoverføring til Nyhavna Utvikling AS og andre nøkkelaktører
- generere ny kunnskap med søkelys på pilotering, kunnskaps- og innovasjonsutvikling, gjennom aktiv bruk av Universitetskommune samarbeidet
- bidra med sin kompetanse for gjennomføring av pilotprosjekter som bidrar til å øke områdets verdi og attraktivitet, samt ny kunnskap om hvordan vi kan nå bærekraftsmålene
- være en partner i realisering av infrastrukturtiltak og offentlige investeringer, blant annet utvikling av Metrobusstrase over Nyhavna og god offentlig infrastruktur

Sluppen

Sluppen er godt egnet for å nå mange av kommunens mål for en smart og bærekraftig utvikling. Kommunens og universitetets- og smartbyaktivitet er tilknyttet området, gjennom [EU-prosjektet +CityxChange](#) og [forskningssenteret ZEN](#). I planperioden skal det [vedtas en helhetlig kommunedelplan](#) for utbygging på Sluppen. Det viktigste grepet for å få ønsket byutvikling på Sluppen er at E6-Omkjøringsvegen legges i tunnel og at det etableres et kollektivknutepunkt i Holtermanns veg ([PS 0020/20](#)). Tiltakene forventes finansiert gjennom henholdsvis Nasjonal Transportplan og Byvekstavtalen.

Viktige aktiviteter i perioden omfatter blant annet:

- Behandling av kommunedelplan for Sluppen
- Videreutvikling av en fysisk møteplass for innbyggerinvolvering og partnerskap med forskningsmiljøer og næringsaktører (Bylab)
- Ferdigstillelse av randsoneutredningen
- Åpning av Fredlybekken
- Byggingen av Nidarvoll barneskole, Sunnland ungdomsskole og Nidarvoll rehabiliteringssenter der bruk av ny teknologi reduserer klimafotavtrykket til anleggene.

Elgeseter - bycampus og innovasjonsdistriktet Trondheim Tech Port

Elgeseter og området sørover vil i kommende periode videreutvikles som bycampus og innovasjonsdistrikt. Her er allerede i dag byens tettete konsentrasjon av utdanning, forskning og innovasjon, med NTNU, St. Olavs hospital og SINTEF i spissen. Frem mot 2028 skal det investeres 11,6 statlige milliarder for å samle NTNUs virksomhet i området. I tillegg planlegger SINTEF, Studentsamskipnaden og flere andre private og offentlige aktører investeringer og økt aktivitet i området.

En rekke aktiviteter er planlagt i perioden:

- Bidra til videre planlegging og realisering av strategisk viktige utbyggingsprosjekter i området, inkl. Elgeseter gate
- Utarbeide felles eiendoms- og utviklingsstrategi for å fremme innovasjon og utvikling av et attraktivt og levende byområde
- Skape strukturer og arbeidsformer for testing, deling og pilotering slik at området kan fungere som et levende laboratorium.
- Involvere og aktivere innbyggere og aktører i utvikling av området
- Videreutvikle Bøker&bylab som samskapings- og innbyggerarena

Midtbyen

Midtbyen representerer mye av den felles identiteten og den historiske kontinuiteten i Trondheim. Fram mot nasjonaljubileet i 2030 vil kommunen samarbeide med byens næringsliv om et løft for Midtbyen, slik vi også gjorde i forbindelse med jubileet i 1997:

- Gjennomføring av gatebruksplan for Midtbyen
- Gjennomføring av områdeplan for nordøstre kvadrant i Midtbyen, inkludert områdeplan for Kjøpmannsgata
- Gateprosjekter i Olav Tryggvasons gate og Kongens gate
- Midlertidige sykkelprosjekter i Fjordgata og Søndre gate
- Sykkelhotell og sykkelbokser
- Byromsoppgradering av Cicignons plass og Skipakrok
- Ulike tiltak for økt byliv i Midtbyen i samarbeid med næringslivet
- Utvikling av bedre kunnskapsgrunnlag gjennom byromsundersøkelser og midtbyregnskap

For hver av de fire bydelene er det etablert fysiske møteplasser som fungerer som samlingssted og arena for kunnskapsdeling mellom kommunens ansatte, kunnskapsmiljøene, byens næringsliv og innbyggere:

- Bylab Nyhavna (Nyhavna)
- Lager11 (Sluppen)
- Bøker&Bylab (Elgeseter)
- Innovasjonstorget (Sentrum)

6.9. Kunnskaps- og kompetanseutvikling (Universitetskommune TRD3.0)

Trondheim kommune trenger stadig tilgang på ny kunnskap, kompetanse og løsninger. For å dekke dette behovet har kommunen inngått strategisk samarbeid med både NTNU og SINTEF som sentrale FoU-miljøer, og satser målrettet på utvikling av byen som et levende laboratorium. Samarbeidene gir byen og landet langsiktig tilgang på kunnskap, kompetanse og teknologi som byggesteiner for gode og bærekraftige samfunn. Slik bidrar Trondheim som universitetskommune til å realisere politiske ambisjoner, styrke relevansen av utdanninger og forskning, og gi grunnlag for innovasjon innenfor alle kommunens tjenesteområder.

Universitetskommunen TRD3.0 er et formalisert samarbeid mellom Trondheim kommune og NTNU, vedtatt av Formannskapet i 2018. Målet med samarbeidet er å:

- Sikre tilgang på relevant og oppdatert kunnskap og kompetanse som kommunesektoren trenger gjennom et forpliktende langsiktig samarbeid mellom universitetskommunen og universitetet.
- Etablere en arena for forskningsbasert utdanning, etter- og videreutdanning, relevant praksis for studenter, forskerutdanning og forskning og innovasjon innenfor områder av strategisk betydning for sektoren.
- Etablere en ny modell for kontinuerlig toveis kompetanse— og kunnskapsoverføring mellom akademia og kommune

Universitetskommunen bygger bro mellom kommuners praksis og forskningens kunnskapsunivers gjennom eksperimentering og erfaringsdeling. På den måten utvikler vi en ny, systematisk arbeidsform på tvers av folk, fag og strukturer. Gjennom samarbeidet med NTNU arbeider kommunen og universitetet for å samordne sine plan- og styringssystem, og årshjul. Denne samordning er viktig for å sikre at partenes felles ressurser brukes best mulig. For kommende periode fokuseres det særlig innenfor de fire felles innsatsområdene: Utdannings samarbeid, Livslang læring, Profesjonalisering av FoU-samarbeid og Tematiske oppdrag.

For hvert av områdene utarbeides det felles handlingsplaner. Eksempler på samarbeidsprosjekter er fremtidens studier ved NTNU, og relevans både i grunnstudier og etter- og videreutdanning. Et annet

eksempel på samarbeidsprosjekt er forskning på bruk av kunstig intelligens (AI), blant annet til å forutsi sykefravær og dermed utarbeide bedre bemanningsplaner.

For å påvirke nasjonal politikk og nasjonale virkemidler, samarbeider Universitetskommunen TRD3.0 med KS og Norges forskningsråd om Arena Unikom. Dette er en nasjonal konferanse der kommunesektoren og academia møtes i dialog om hvordan kunnskap kan skape grunnlag for ny praksis.

Universitetskommunen TRD3.0 er ett av Trondheim kommunes strategiske hovedgrep for å finne løsninger på store samfunnsutfordringer. NTNU utdanner, forsker og lærer sammen med kommunen, og slik utvikler vi en felles forståelse for lokale behov og muligheter.

6.9.1 Bærekraftig by

Systematisk bruk av teknologi, og dataene som teknologien gir oss, setter Trondheim kommune i stand til utvikle og prioritere bærekraftige alternativer når det skal investeres i ny infrastruktur, mobilitetsløsninger, formålsbygg osv. Teknologi og data blir stadig viktigere når kommunen skal følge opp bærekraftsmålene og innarbeide delmålene i sin samfunns- og arealplanlegging, budsjetter og handlingsplaner.

Trondheim i tall er en helhetlig tilnærming til å samle og fremstille nøkkeltall som belyser viktige sider av kommunens aktiviteter, og resultater på tvers av virksomhets- og tjenestekområder. Arbeidet vil være tett knyttet opp mot kommunens planstrategi og ny samfunnsplan. Dette er en viktig del av kunnskapsgrunnlaget og de 14 perspektivene som er utviklet som en del av arbeidet med ny kommuneplanens samfunnsdel.

Smartbyen Trondheim er en samling prosjekter som har til hensikt å gjøre Trondheim kommune mer bærekraftig gjennom bruk av (smart) teknologi og (åpne) data. Ett av de viktigste smartbyprosjektene i perioden er EU-prosjektet Positive City Exchange (på norsk; Plussbyen), der man undersøker og demonstrerer hvordan et bykvarter kan utvikles slik at det produserer mer energi enn det forbruker. Positive City Exchange er ett av flere eksempler på hvordan Trondheim kommune kan øke sin "grønne konkurransekraft". I samarbeid med SINTEF har kommunen identifisert en rekke muligheter for bærekraftig verdiskaping i kommende periode.

Bærekraftssenteret er et sekretariat etablert av kommunedirektøren for å utnytte mulighetene for verdiskaping knyttet til bærekraftig utvikling generelt, og det grønne skiftet spesielt. FN utpekte i 2019 Trondheim som en foregangskommune innen bærekraftig utvikling med utgangspunkt i det arbeidet kommunen allerede gjorde gjennom Universitetskommunen TRD3.0 og smartbyprosjektet Positive City Exchange. Statusen som FN-senter bidrar til å sette trondheimsregionen på kartet. Samarbeidet mellom Trondheim kommune og FN er forankret i en [samarbeidsavtale vedtatt av formannskapet \(PS 198/19\)](#).

Dialogen med FN, og prioritering av aktiviteten til Bærekraftssenteret, vil skje i med utgangspunkt i et regionalt partnerskap. Gjennom samarbeidsavtaler med NTNU, SINTEF, Trøndelag fylkeskommune, KS, Næringsforeningen i Trondheimsregionen og Trøndelags Europakontor, bidrar Bærekraftssenteret til å løfte kompetansen og utnytte muligheter for bærekraftig verdiskaping i hele regionen. Dette skjer blant annet ved at senteret i Trondheim fungerer som en forlenget arm av FNs program for smart og bærekraftig utvikling (U4SSC). Gjennom programmet får kommunene data om egen bærekraft og hjelp til å forstå hvilke muligheter de har for bærekraftig verdiskaping på lokalt nivå.

I tillegg til rollen som nettverksbygger i Trøndelag fyller Bærekraftssenteret også en nasjonal funksjon, med støtte fra KS, som sekretariat for Bærekraftsnettverket. I det nasjonale nettverket blir alle fylkene og kommunene som deltar, evaluert. Deltakerne samarbeider om strategier for bærekraftig utvikling ut fra samme FN-standard og rammeverk for bærekraftig utvikling. Bærekraftsnettverket er i ferd med å bli et viktig bindeledd mellom kommunene og næringslivet, der data om kommunenes bærekraft blant annet vil bli brukt gjennom det nasjonale leverandørutviklingsprogrammet for å utvikle nye løsninger og arbeidsplasser.

7. Klimabudsjett

7.1. Klimabudsjett som styringsverktøy

Kommunens handlings- og økonomiplan (HØP) er kommunens viktigste styringsdokument. Ved at klimabudsjettet er integrert i HØP, vil klimaarbeidet følges opp gjennom budsjettprosessen. Dette innebærer at klimabudsjettet legges frem som en del av HØP, og at tiltakene i budsjettet rapporteres på i forbindelse med den ordinære økonomirapporteringen gjennom året. Arbeidet med klimabudsjettet følger dermed årshjulet for kommunens HØP-prosess. Å utvikle klimatiltak er et kontinuerlig arbeid.

Trondheim er en by som er godt på vei inn i det grønne skiftet. Det er snart fem år siden bystyret vedtok klimaplanen med visjonen om at **Trondheim skal være en internasjonal foregangskommune for utvikling av gode klima- og miljøløsninger**. På mange områder går arbeidet i riktig retning for å realisere denne visjonen. I likhet med andre storbyer møter imidlertid Trondheim kommune utfordringer som kompliserer måloppnåelse og som i ytterste konsekvens kan bidra til økt klimagassutslipp i Trondheim. Dette gjelder spesielt nasjonale rammebetingelser innen transport og bygg- og anleggsvirksomhet. For å nå kommunale og deretter nasjonale utslippsmål må rammebetingelsene endres slik at kommunene gis handlingsrom til å iverksette effektive tiltak (se oversikt nedenfor).

I juli 2021 fikk Trondheim sin første kommersielle biogasstasjon ved Gasums anlegg på Tillermyra. Stasjonen er en milepæl i utbygging av nasjonal infrastruktur for fossilfri tungtransport, og vil også være tilgjengelig for lokale flåteeiere som Trondheim kommune. 2021 har vært et gjennombruddsår for utskifting av Trondheim kommunes egne kjøretøy, med ni mellomstore biogasskjøretøy, to elektriske feiebler og to elektriske lastebiler som er enten tatt i bruk eller i bestilling. Sistnevnte er blant de første rent elektriske lastebilene registrert i byen.

Elbilandelen utgjør nesten 20 prosent av personbilflåten i Trondheim. Stadig flere elektriske familiebiler blir lansert samtidig som markedet for brukte elektriske biler blir større. Innføring av en forholdsvis moderat bomtakst for nullutslippskjøretøy i Trondheim vil gjøre at flere kvitter seg med fossilbilen de neste årene.

Samtlige nye bygge- og anleggsprosjekter i Trondheim kommunes investeringsportefølje har fra 2021 krav om fossilfri byggefase. Oppgradering av Marinen i Trondheim skal skje med fullstendig utslippsfrie løsninger - elektriske gravemaskiner og hjullastere. Dette er bra for både klimaet, bylufta og arbeidsmiljøet på anleggsplassen, i tillegg til å være en viktig uttestingsarena for byggebransjen. TrønderEnergi Kraft AS, Nordic Booster AS og Trondheim kommune har fått støtte fra ENOVA til å utvikle "morgendagens" ladeinfrastruktur for utslippsfrie maskiner, i form av mobile batteribanker. Disse skal testes ut i flere kommunale byggeprosjekter i perioden 2022-2025.

Takten i det grønne skiftet må imidlertid trappes opp. I følge FN er det neste tiåret avgjørende dersom temperaturstigningen skal holdes under 2 grader, og aller helst ved 1,5 grader. Trondheim bidrar med et mål om 30 prosent utslippsreduksjon innen 2023 og 80 prosent innen 2030. I dette klimabudsjettet finner man mange tiltak, store og små, rettet mot disse målene. Et viktig tiltak handler om **nullutslippsmobilitet**. I Trondheim må vi gjennomføre tiltak både for å redusere bilbruken, og på så måte oppfylle nullvekstmålet i Miljøpakken, *samtidig* som vi sørger for at gjenstående trafikk foregår utslippsfritt. Andel nullutslipps personbiler har vokst fra tilnærmet 0 til 20 % i løpet av 10 år. Det må gå betydelig fortere med de resterende 80 % hvis Trondheim skal nå sine klimamål, og vi trenger et forsprang i overgangen til nullutslippskjøretøy innenfor næringstransport.

For å møte denne utfordringen er det avgjørende å etablere tilstrekkelig ladeinfrastruktur, for eksempel for de som er avhengig av gateparkering. Overgang til klimavennlig næringstransport betinger også flere energistasjoner, det vil si fylleinfrastruktur for tunge kjøretøy som går på el, biogass og hydrogen. For å

sikre korridorene sørover og nordover må disse kobles til et nasjonal nettverk for nullutslippstransport. I dette arbeidet vil kommunens rolle som planmyndighet være av stor betydning, blant annet i form av klimatiltak i kommuneplanens arealdel som skal revideres i 2022.

En annen hovedsatsing i klimabudsjettet er **utslippsfrie anleggsplasser**. Her har formannskapet vedtatt målsetting om at alle kommunale bygge- og anleggsprosjekter skal være utslippsfrie i 2023 (PS [305/21](#)). Dette vil være et krevende men viktig bidrag til at alle anleggsplasser i *hele Trondheim* er utslippsfrie i 2030.

Selv om klimabudsjettet følger den fireårige økonomiplanen, gjøres det også vurderinger rundt klimavennlig omstilling utover planperioden. Eksempler på dette er Statkraft Varmes arbeid for å utrede muligheter for å etablere **karbonfangst på avfallsforbrenningsanlegget** på Heimdal, samt kommunens samarbeid med energiselskapene for å få på plass en helhetlig **energianalyse for Trondheim**. Sistnevnte vil bidra inn mot kunnskapsgrunnlaget for **klimavennlig områdeutvikling** slik som den planlagt på Nyhavna og Sluppen, samt til overføring av kunnskap fra EU-prosjektet **Positive City Exchange** som går inn i en avslutningsfase i denne økonomiplanperioden.

Mange av tiltakene i klimabudsjettet vil virke mot de direkte utslippene i Trondheim by. Målet er å hele tiden jobbe fram tiltak som vil redusere utslipp i tråd med klimabudsjettets utslippsramme. Men klimabudsjettet inneholder også tiltak som virker på andre områder, for eksempel **reduksjon i energiforbruk** eller **matsvinn**. Et sentralt satsingsområde i dette klimabudsjettet er en utvidelse av kommunens aktiviteter rundt **gjenbruk av byggematerialer**. Gjennom denne satsingen kan kommunen bidra til flere konkrete grep innenfor **sirkulær økonomi**, i tillegg til eksisterende satsinger på klimavennlig forbruk.

UTFORDRENDE RAMMEBETINGELSER FOR KLIMAARBEIDET

Utfordring	Beskrivelse
Plan- og bygningsloven	Plan-og bygningsloven må styrkes slik at kommunene får et tydeligere handlingsrom til å stille klimakrav som planmyndighet. Dette er spesielt viktig når det gjelder klimagassutslipp fra bygg- og anleggsplasser.
Regelverk og avgifter for biodrivstoff	I 2020 ble veibruksavgift innført av staten på salg av 100 % biodiesel. En konsekvens av dette er at lokalt bruk av 100 % biodiesel er både dyrere og i utgangspunktet ikke har klimaeffekt utover det nasjonale omsetningskravet. I Trondheim har bybussene som tidligere benyttet HVO (biodiesel) gått over til vanlig fossil diesel
Innføring av omsetningskrav for bioinnhold i avgiftsfri diesel	Staten vurderer innføring av et omsetningskrav også for anleggsdiesel. Mens dette vil gi utslippsreduksjoner nasjonalt vil det også kunne medføre at lokale krav om fossilfri byggeplass ikke har direkte klimaeffekt. Dette tilsvarer utfordringene rundt bruk av 100 % biodrivstoff i veigående kjøretøy (se over)
Regelverk for lokal energiproduksjon og -distribusjon	Dagens lovverk begrenser fleksibel distribusjon av strøm når bygg som produserer strøm ikke kan levere overskudd direkte til andre brukere. Risikoen er at ambisjoner i planlagte nullutslippsområder nedskaleres eller ikke kan implementeres

Innfasing av nullutslippskjøretøy	Dagens salg av nye nullutslippskjøretøy går for sakte til å nå klimamål. Dette gjelder spesielt for næringstransport. Den nasjonale virkemiddelbruken må styrkes og det må etableres infrastruktur for fornybart drivstoff langs nasjonale transportkorridorer
Økonomiske rammebetingelser karbonfangst	Nesten 20 % av klimagassutslippene i Trondheim kommer fra forbrenning av avfall som går til fjernvarmeproduksjon. Statkraft Varme har allerede et prosjekt på å utrede mulighetene for karbonfangst ved forbrenningsanlegget på Tiller, men det er behov for langsiktige rammebetingelser fra statlig nivå som sikrer lønnsomhet for tiltaket

7.2. Mål og indikatorer

Trondheims klimamål og indikatorer bygger på det andre målet i kommuneplanens samfunnsdel om at Trondheim skal være en bærekraftig by, der det er lett å leve miljøvennlig.

7.3. Klima og FNs bærekraftsmål

Klimabudsjettet er et godt bidrag for systematisk oppfølging av FNs bærekraftsmål. Det mest nærliggende bærekraftsmålet er mål 13, Stoppe klimaendringer. Et kommunalt klimabudsjett er i seg selv et metodisk bidrag til å strukturere lokalt klimaarbeid på, og på den måten bidra til å oppfylle delmål 13.2 "innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging".

	<p>Mål 13 Stoppe klimaendringene Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Klimabudsjettets "budsjettering av utslipp" i retning av et bærekraftig nivå, i tråd med FNs klimapanelers anbefalinger, er en anerkjennelse av behovet for store utslippsreduksjoner mot 2030. For å lykkes med dette må klimaarbeidet også støtte opp om FNs bærekraftsmål.</p>
	<p>13.2) <i>Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging på nasjonalt nivå</i></p>

Klimabudsjettet er også en erkjennelse av at klimaarbeidet må skje på tvers av sektorer, og er derfor ikke knyttet til et spesifikt tjenesteområde i Handlings- og økonomiplanen. På så måte berører klimaarbeidet flere andre bærekraftsmål, inkludert mål for energi, bærekraftige byer og forbruk. Klimamålene for Trondheim by kan dessuten ikke nås av Trondheim kommune alene, derfor står mål 17 om samarbeid sentralt.

	<p>Mål 7 Ren energi til alle Ren energi er en forutsetning for en bærekraftig framtid. Ny teknologi gir spennende muligheter for lokal produksjon og distribusjon av energi, inkludert lagring og utveksling av energi.</p>
	<p>7.2) <i>Innen 2030 øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk betydelig.</i></p>
	<p>7.a)</p>

  	<p>Innen 2030 styrke det internasjonale samarbeidet for å lette tilgangen til forskning og teknologi på området ren energi, inkludert fornybar energi, energieffektivisering og avansert og renere teknologi for fossilt brensel, og fremme investeringer i energiinfrastruktur og teknologi for ren energi</p>
<p>11 BÆREKRAFTIGE BYER OG SAMFUNN</p> 	<p>Mål 11 Bærekraftige byer</p> <p>Byer står for over halvparten av de årlige, menneskeskapte klimagassutslippene. Slik er byer avgjørende for gjennomføringen av effektive klimaløsninger. Med et klima i endring vil dessuten en bærekraftig by være en klimarobust by, både med tanke på de fysiske effektene av klimaendringer og den overgangsrisikoen som følger med en omstilling til lavutslippssamfunnet.</p> <p>11.2) <i>Innen 2030 sørge for at alle har tilgang til trygge, lett tilgjengelige og bærekraftige transportsystemer til en overkommelig pris, og bedre sikkerheten på veiene, særlig gjennom utbygging av offentlige transportmidler og med særlig vekt på behovene til personer i utsatte situasjoner, kvinner, barn, personer med nedsatt funksjonsevne samt eldre.</i></p> <p>11.3) <i>Innen 2030 oppnå en mer inkluderende og bærekraftig urbanisering med mulighet for en integrert og bærekraftig bosettingsplanlegging og -forvaltning som gir medbestemmelse i alle land</i></p>
<p>12 ANSVARLIG FORBRUK OG PRODUKSJON</p> 	<p>Mål 12 Ansvarlig forbruk og produksjon</p> <p>Å etablere ansvarlige forbruksmønstre, for eksempel gjennom innkjøp og gjenbruk, og ivareta klimahensyn i energiproduksjon og -bruk er nødvendige forutsetninger for å lykkes.</p> <p>12.5) <i>Innen 2030 redusere avfallsmengden betydelig gjennom forebygging, reduksjon, materialgjenvinning og ombruk</i></p> <p>12.7) <i>Fremme bærekraftige ordninger for offentlige anskaffelser, i samsvar med de enkelte landenes politikk og prioriteringer</i></p>
<p>17 SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE</p> 	<p>Mål 17 Samarbeid for å nå målene</p> <p>Trondheim kommune må fortsette å samarbeide med byens næringsliv, forskningsmiljøer og innbyggerne for å nå klimamålene.</p> <p>17.17)</p>

Stimulere til og fremme velfungerende partnerskap i det offentlige, mellom det offentlige og det private og i det sivile samfunn som bygger på partnerskapenes erfaringer og ressursstrategier

7.4. Trondheims energi- og klimamål

Trondheims energi- og klimamål ble vedtatt i Kommunedelplan: energi og klima i 2017 (PS [76/17](#)), og justert av bystyret i sak om klima- og naturkriseforståelse (PS [140/19](#)) og i forbindelse med behandling av klimabudsjett 2021 (PS [246/20](#)). De 10 målene virker innenfor fire tematiske målområder: direkte klimagassutslipp, energi, klimatilpasning og Trondheim som arena for klimavennlig nærings- og teknologiutvikling, og levemåter.

De operative målene er oppsummert i tekstboksen “Trondheims vedtatt energi- og klimamål” sammen med hovedindikatorene for hvert mål. Målene 2, 2a og 5 handler om reduksjon i direkte klimagassutslipp i Trondheim. Tiltak som er relevante for disse målene finner man i tabell 7.2 og tabell 7.3 i klimabudsjettets handlingsdel, og er knyttet til utslippsrammen. Tiltak som er knyttet til andre energi- og klimamål har i hovedsak ikke virkning på de direkte klimagassutslippene og er omtalt i tabellene 7.4 og 7.5.

TRONDHEIMS VEDTATTE ENERGI- OG KLIMAMÅL

Mål for bysamfunnet	Indikator
1 I 2020 er Trondheim et forbilde og en samarbeidsarena for grønn verdiskaping og utvikling av klimavennlige teknologi og levemåter	Under utvikling
2 I 2020 er de direkte klimagassutslippene i Trondheim redusert med 10 % i forhold til 2009	Tonn CO2ekv/år
2a I 2023 er de direkte klimagassutslippene i Trondheim redusert med 30 % i forhold til 2009 *	Tonn CO2ekv/år
3 I 2025 er Trondheim robust for å møte framtidige klimaendringer	Under utvikling
4 I 2030 er stasjonær energibruk i bygg og anlegg på samme nivå som i 2013 (ca 3,5 TWh). Dette tilsvarer en 20 % reduksjon i forbruk per person	TWh
5 I 2030 er de direkte klimagassutslippene redusert med 80 % i forhold til 2009	Tonn CO2ekv/år

Tiltak knyttet til mål 3 om *klimatilpasning* inngår foreløpig ikke i klimabudsjettet. Temaplan for klimatilpasning var på høring sommer 2021 og skal sendes til sluttbehandling i bystyret tidlig i 2022 . Det vurderes om klimatilpasningstiltak skal tas inn i framtidige klimabudsjett og/eller følges opp gjennom andre styringsverktøy.

Mål for egen virksomhet	Indikator
6 Trondheim kommune skal starte innfasingen av klimanøytral kjøretøypark for tyngre kjøretøy så snart de er tilgjengelige	Andel nullutslipps- eller fossilfri tyngre kjøretøy
7 I 2020 er energiforbruket i egen virksomhet redusert med 7% i forhold til 2017	KWh/m ²
8 Ved rullering av planen i 2020 fastsettes måltall for indirekte utslippskutt.	n/a
9 Klimafotavtrykket til alle investeringsprosjekter i Trondheim kommune skal reduseres med minimum 30 % i forhold til sammenlignbare referanser i bygg og tekniske anlegg.*	CO ₂ ekv/år
10 I 2030 er Trondheim kommune en nullutslippsvirksomhet	CO ₂ ekv/år

*Alle mål er vedtatt i sak om Kommunedelplan: energi- og klima 2017-2030 (BSS 76/17) med unntak for mål 2a, vedtatt av bystyret i sak 140/19, og mål 9 revidert i bystyret sak 140/19

Klimaplanens mål 7 om energiforbruk i egen bygningsmasse har 2020 som målår. Målet foreslås videreført fram til revidert klimaplan er på plass senere i økonomiplanperioden (se tiltak 31). Det operative målet foreslås som 2 % besparelse per år inntil videre.

7.5. Indikatorer og rapportering

Statusrapportering på Trondheims energi- og klimamål og tilhørende indikatorer skjer i årsberetningen. Hovedindikatorene for Trondheims energi- og klimamål er oppgitt sammen med målene ovenfor. For noen tiltak foregår det et arbeid med å etablere egnede indikatorer, herunder:

- **Mål 1:** Gjennom prosjektet Veikart for Grønn Konkurranseskraft samarbeider Trondheim kommune med blant flere SINTEF og Trøndelag fylkeskommune om å "finne gode, målbare og relevante indikatorer for grønn verdiskaping"
- **Mål 3:** Det er utviklet et sett av indikatorer for klimatilpasning. Trondheim kommune planlegger nå å teste ut indikatorene og å integrere noen av disse i klimabudsjett for 2023

Hovedindikatoren for utslippsmålene (mål 2, 2a og 5) er klimagassutslipp i Trondheim målt i CO₂-ekvivalenter. Oppdaterte tall for klimagassutslipp i kommunene leveres imidlertid fra Miljødirektoratet med ett års forsinkelse. Indikatorene presentert i tekstboksen "Tilleggsindikatorer for utslippsmål" skal brukes til å følge med på utviklingen av de viktigste utslippskildene - veitrafikk, energiforsyning og annen mobil forbrenning - i påvente av utslippstallene fra Miljødirektoratet.

Tilleggsindikatorer for utslippsmål 2, 2a og 5

Utslippssektor	Indikatorer	Kilde
Veitrafikk	% innblanding av biodrivstoff i bensin- og diesel	Miljødirektoratet
	% endring i årlig trafikkarbeid i Trondheim	Trafikkindeks/ Statens vegvesen
	% nullutslippskjøretøy i bilparken i Trondheim	OFV
	Drivstofforbruk i bybussene i Trondheim	AtB
Energiforsyning	% av fjernvarmeproduksjon med naturgass og mineralolje	Norsk fjernvarme
	Totalproduksjon av fjernvarme/Tonn brent avfall	

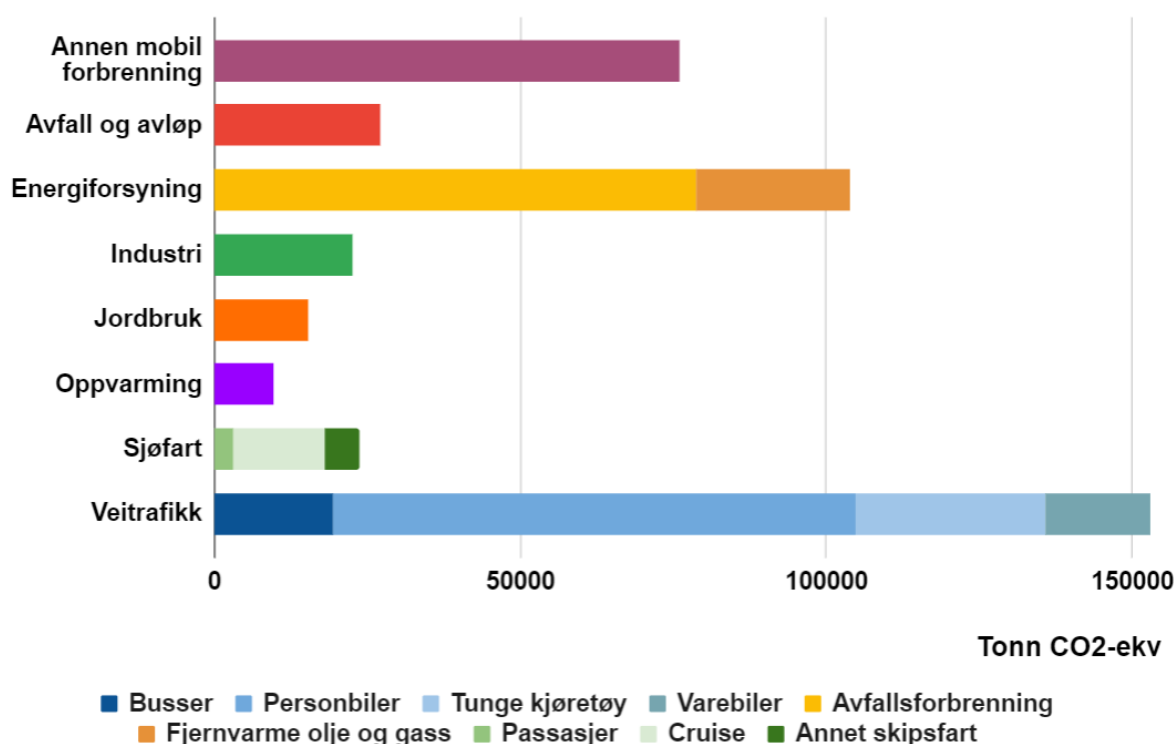
Norsk fjernvarme/
Statkraft Varme**Annen mobil
forbrenning**Andel av Trondheim kommunes bygge- og
anleggsprosjekter gjennomført med bruk av fossil- eller
utslippsfrie løsninger

Trondheim kommune

Status for gjennomføring av tiltak er integrert i den ordinære økonomirapporteringen, med egne indikatorer for enkelte tiltak.

7.6. Klimagassutslipp i Trondheim

De direkte klimagassutslippene i Trondheim er i underkant av en halv million tonn CO₂-ekvivalenter (CO₂-ekv) årlig. Dette tilsvarer omtrent 2 tonn CO₂-ekv per innbygger. Utslippene er fordelt i 8 sektorer og videre i flere undersektorer eller kilder, slik det fremgår av figur 7.1. Hovedkilden for Trondheims klimagassregnskap er Miljødirektoratets publisering [Utslipp av klimagasser i kommuner](#). For mer informasjon om hvordan klimagassregnskapet er beregnet i klimabudsjettet se kommunedirektørens notat [Beregningsgrunnlag for klimabudsjett 2022](#).

Figur 7.1: Miljødirektoratets utslippsregnskap for Trondheim 2019 (Kilde: Miljødirektoratet)

Cirka tre fjerdedeler av klimagassutslippene i Trondheim stammer fra kun tre sektorer:

- **Veitrafikk** står for omtrent en **tredjedel** av klimagassutslippene i Trondheim. Denne sektoren er fordelt i kildene personbiler, busser, lastebiler og varebiler.
- **Energiforsyning** fra fjernvarmeproduksjon utgjør omtrent en **fjerdedel** av de samlede klimagassutslippene i Trondheim. Mesteparten av disse utslippene kommer fra forbrenning av avfall. Alternativet til forbrenning - deponering - er ikke lengre tiltatt og hadde ført til betraktelig høyere klimagassutslipp på sikt. Likevel er avfallsforbrenning Trondheims største punktutslipp
- **Annen mobil forbrenning** står for en **femtedel** av utslippene i Trondheim. Her inkluderes alt av ikke-veigående maskiner som går på avgiftsfri diesel - for eksempel anleggsmaskiner og traktorer.

Andre sektorer som bidrar til Trondheims klimagassregnskap er industri - med hovedbidraget fra Rockwool på Ranheim -, oppvarming i boliger og næringsbygg, jordbruk og sjøfart.

Det er noen sektorer og utslippskilder som foreløpig ikke er inkludert i klimagassregnskapet, for eksempel togtrafikken og motorsykler. Trondheim kommune er én av noen få foregangskommuner som sitter i direktoratets kontaktgruppe for videreutvikling av klimagassregnskapet.

7.7. Utslippsrammen

Utslippsrammen setter grenser for utvikling av klimagassutslipp i Trondheim framover. Utslippsrammen beskriver tre ulike scenarier for utvikling i klimagassutslipp i Trondheim

- Referansebanen er et scenario for hva som vil skje framover hvis det ikke gjennomføres flere tiltak. Referansebanen er hovedsakelig basert på iverksatt nasjonal politikk. Det er mot referansebanen at utslippsreduksjoner fra gjennomføring av tiltak er beregnet
- Tiltaksbanen viser hvordan tiltakene omtalt i klimabudsjettets tabell 7.2 vil bidra til å redusere klimagassutslippene i økonomiplanperioden. Tiltaksbanen for hvert år er beregnet ved trekke den samlede effekten av klimatiltakene i tabell 7.2 fra utslippsnivået i referansebanen
- Målbane er et scenario basert på bystyrets mål for utslippsreduksjoner i 2023 og 2030. På denne måten utgjør målbane et årlig utslippstak for de samlede klimagassutslippene i økonomiplanperioden og videre fram til 2030.

Grunnlaget for utslippsberegningene er usikkert, og den reelle utviklingen vil mest sannsynlig avvike fra scenariene beskrevet her. Utslippsrammen gir likevel et viktig rammeverk for å kunne jobbe målrettet med klimatiltak i Trondheim framover.

7.8. Foreslått utslippsramme for økonomiplanperioden 2022-2025

Kommunedirektøren foreslår utslippsrammen oppgitt i tabell 7.1. Trondheim kommune skal arbeide sammen med andre aktører - både i bysamfunnet og for øvrig - slik at utviklingen i klimagassutslippene i Trondheim blir i tråd med målbane framfor referansebanen.

Videre foreslår kommunedirektøren tiltakene i tabellene 7.2, 7.3, 7.4 og 7.5. Kommunedirektøren vil rapportere på framdrift og måloppnåelse gjennom den ordinære økonomirapporteringen og årsberetningen. Rapporteringen vil være basert på fremdrift innenfor individuelle tiltak, samt indikatorene presentert i kapitlet "[Mål og indikatorer](#)."

Tabell 7-1: UTSLIPPSRAMME FOR ØKONOMIPLANPERIODEN. Alle prosenttallene er målt i forhold til referanseåret, 2009. Alle utslippsreduksjoner er beregnet i CO₂-ekv forhold til referansebanen

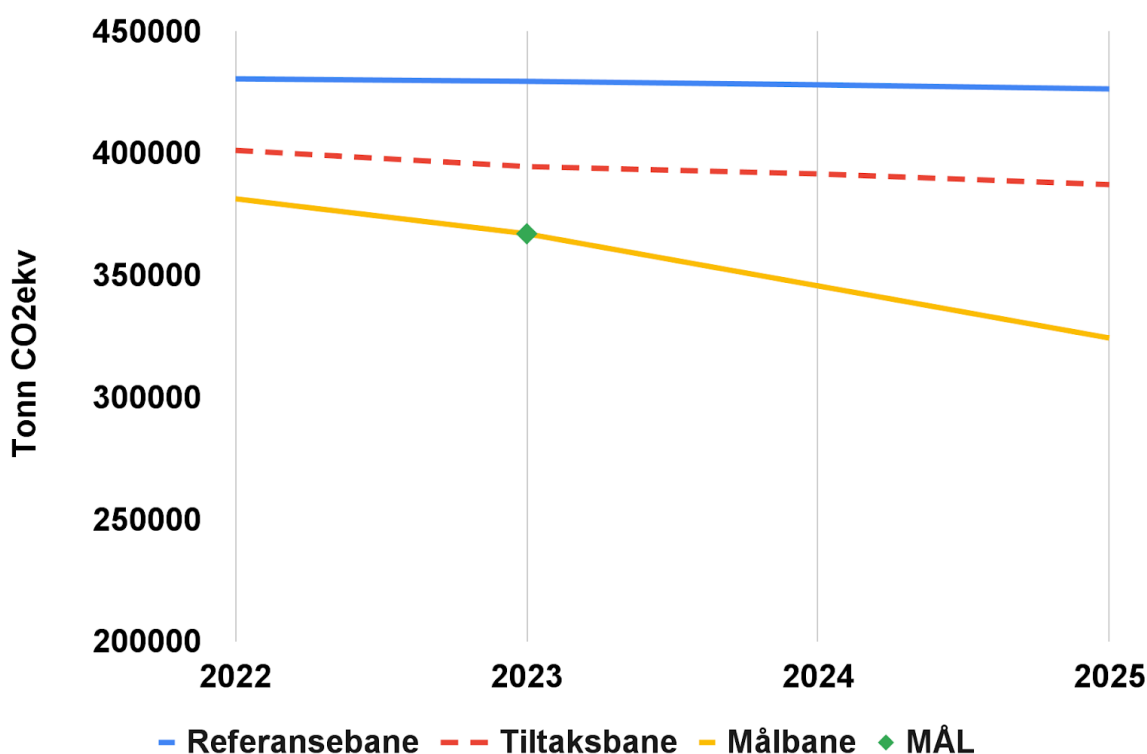
	2009	2019	2022	2023	2024	2025
Referansebane - historiske fram til 2019, så framskriving	524 491	424 456	430 613	429 582	428 164	426 485
	100%	-19%	-18%	-18%	-18%	-19%
Samlet effekt av tiltakene			29300	34900	36500	39200
Tiltaksbane - framskriving			401 313	394 682	391 664	387 285
			-23%	-25%	-25%	-26%
Målbane - årlig utslippstak for perioden			381 472	367 143	345 793	324 442

-27% -30% -34% -38%

Gap - behov for ytterligere tiltak

19 841 27 539 45 871 62 844

Slik det fremgår av figur 7.3 og tabell 7-1 er klimatiltakene omtalt i tabell 7.2 i klimabudsjettets handlingsdel anslått til å bidra med utslippsreduksjoner slik at klimagassutslippene i 2023 er 25 prosent lavere enn nivået i referanseåret 2009, ikke 30 prosent slik det står i bystyrets klimamål for 2023. Med andre ord er det fortsatt et gap mellom effekten av tiltakene foreslått i klimabudsjettets tabell 7.2 og utslippsrammen basert på bystyrets klimamål.

Figur 7.2 Utslippsrammen for økonomiplanperioden: referansebanen, tiltaksbanen og målbane.

7.9. Usikkerhet

Grunnlaget for utslippsberegninger er Miljødirektoratets kommunefordelte utslippsregnskap. Endringer i dette grunnlaget påvirker Trondheims utslippsramme. Den totale effekten av endringene i år er at referansebanen ligger litt nærmere målbane en tidligere. Utslippsgapet er likevel tilnærmet prosentvis uendret siden den samlede effekten av tiltakene i klimabudsjettet er regnet til å være litt mindre enn tidligere. Kommunaldirektøren har også gjort noen andre justeringer med Miljødirektoratets tallgrunnlag, blant annet for å gjøre utslippsrammen i klimabudsjett 2022 sammenlignbar med fjorårets. For mer om dette se notat [Grunnlaget for klimabudsjett](#).

Det er meget sannsynlig at den samlede effekten av tiltakene vil avvike fra tallene oppgitt i tabell 7.1 slik at utslippene blir en del høyere eller lavere enn det som er estimert. Det er også sannsynlig at ikke-kvantifiserte tiltak (tabell 7.3) vil bidra med en del utslippsreduksjoner utover de som de kvantifiserte tiltak bidrar med. Videre viser "utslippsgapet" behovet for en bred og kontinuerlig satsing på utvikling av nye virkemidler og tiltak på klimafeltet. Klimabudsjettet skal være et dynamisk styringsverktøy som er stand til å integrere nye tiltak ved årlig revisjon.

7.10. Klimatiltak

Tiltakene beskrevet i Klimabudsjett 2022 skal bidra til å nå energi- og klimamålene vedtatt av bystyret. Tiltakene er delt opp i 4 tabeller.

Tabell 7.2 og tabell 7.3 inneholder tiltak som er rettet mot de direkte klimagassutslippene i Trondheim (mål 2, 2a og 5). Det er disse tiltakene som er knyttet til [utslippsrammen](#) beskrevet ovenfor. Tabell 7.2 består av tiltak med en kvantifisert utslippsreduksjon i forhold til referansebanen. Det er disse tiltakene som danner grunnlaget for tiltaksbanen i utslippsrammen. Tabell 7.3 består av tiltak som er antatt til å ha en effekt på de direkte klimagassutslippene i Trondheim, men hvis effekt ikke har vært kvantifisert.

Tabell 7.4 inneholder tiltak som bidrar til andre energi- eller klimamål enn reduksjon i de direkte klimagassutslippene i Trondheim. Dette gjelder for målene 1, 4, 6, 7, 8, 9 og 10 - for eksempel reduksjon i energiforbruk (mål 4 og 7) eller tilrettelegging for klimavennlige levemåter (mål 1) eller annen reduksjon i indirekte utslipp som finner sted utenfor Trondheims grenser.

Tabell 7.5 består av tiltak som legger til rette for videre klimaomstilling eller utvikling av klimaarbeidet i Trondheim, for eksempel utredninger eller klimakommunikasjonstiltak.

Klimabudsjettet fordeler også ansvar for gjennomføring av og rapportering på klimatiltak. Ansvar for gjennomføring er ofte tildelt et kommunalt tjenesteområde. Klimabudsjettet inkluderer også tiltak som skal gjennomføres av andre aktører enn kommunen. Dette fordi mange av Trondheim kommunes klimamål - ikke minst utslippsmålene - gjelder for hele samfunnet, ikke bare kommunens egen virksomhet. Rapporteringsansvaret er tildelt et kommunalt tjenesteområde for alle tiltak, uavhengig av hvilken aktør som har gjennomføringsansvar.

Rapportering på gjennomføring av klimatiltakene er fra 2021 inkludert i den ordinære økonomirapportering til bystyret framover. Der det er hensiktsmessig er det utviklet indikatorer for noen tiltak.

7.11. Tiltak som reduserer klimagassutslipp i Trondheim i økonomiplanperioden, kvantifisert

Disse tiltakene vil ha virkning på de direkte klimagassutslippene i Trondheim. For hvert tiltak er det estimert en årlig utslippsreduksjon i Trondheim som følge av tiltaket. Disse utslippsreduksjonene er beregnet i forhold til referansebanen for klimagassutslipp. Summen av alle utslippsreduksjoner danner grunnlaget for tiltaksbanen i utslippsrammen (tabell 7.2). Alle utslippsberegninger er beheftet med en stor grad av usikkerhet. Se notatet [Grunnlaget for klimabudsjett 2022](#) for mer informasjon om hvordan utslippsreduksjoner er estimert.

Tabell 7-2: Tiltak som reduserer klimagassutslipp i Trondheim, kvantifisert

Tiltak	ID	Årlig utslippsreduksjon, tonn CO2 ekv*				Ansvar (rapportering i kursiv)**
		2022	2023	2024	2025	
ANNEN MOBIL FORBRENNING						
Fossil- og utslippsfrie bygge- og anleggsplass i Trondheim kommunes egne investeringsprosjekter	1	5 800	5 900	5 900	6 000	TT og ET
Fossil- og utslippsfrie anleggsplasser i Miljøpakkens prosjekter	2	400	800	800	1 900	Prosjekteiere i Miljøpakken (ST)

ENERGIFORSYNING						
Utfasing av fossil olje og gass fra fjernvarmeforsyning	3	11 600	15 500	16 100	16 800	Statkraft (MLLT)
SJØFART						
Fossilfri kollektiv (båt)	4	2 100	2 100	2 100	2 100	TFK/AtB (MLLT)
Landstrøm til hurtigruta	5	700	700	700	700	Trondheim Havn (MLLT)
VEITRAFIKK						
Fossilfri kollektivtrafikk (buss)	6	5 100	5 100	5 100	5 100	TFK/AtB (MLLT)
Utfasing av fossile drivstoff i egen virksomhet - tyngre kjøretøy og maskiner	7	400	500	500	600	TT/Helse
Fullstendig innfasing av nullutslipps lette kjøretøy i egen virksomhet innen 2023	8	400	500	600	600	ALLE
Tilrettelegging for utslippsfri taxi	9	500	1 000	1 500	2 000	Fylke (MLLT)
Nullvekst i personbiltrafikk	10	2300	2800	3200	3400	ST
SUM		29 300	34 900	36 500	39 200	

* Utslippsreduksjonene er beregnet i forhold til referansebanen. For mer om dette se [Beregningsgrunnlag for klimabudsjett 2022](#)

** TT - tekniske tjenester, ET - eiendomstjenester, ST - samferdselstjenester, MLLT - miljø, laboratoriet og landbruks tjenester, HO - helse og omsorgstjenester

Utfyllende beskrivelse av tiltak i tabell 7-2

1. Utslippsfrie bygge- og anleggsplasser i Trondheim kommunes egne investeringsprosjekter

Omtrent en femtedel av klimagassutslippene i Trondheim kommer fra anleggsmaskiner og annet som bruker avgiftsfri diesel. Formannskapet har vedtatt at kommunens bygge- og anleggsvirksomhet (PS 305/20) skal være fossilfri fra 2021 og utslippsfri innen 2023. Dette betinger at Trondheim kommune som byggherre i stadig større grad stiller krav om utslippsfri drift av anleggsplassen.

2. Fossil- og utslippsfrie anleggsplasser i Miljøpakkens prosjekter

Investeringer i vei, sykkel og gange medfører store klimagassutslipp fra anleggsmaskiner i byggefasen. Miljøpakkens prosjekter kan bidra til å redusere utslipp fra bygg- og anleggssektoren ved å stille krav om fossilfri byggeplass, samt incentivere overgang til fullstendig utslippsfrie løsninger. **Dette tiltaket avhenger av godkjenning av alle partene i Miljøpakken.**

3. Utfasing av fossil olje og gass fra fjernvarmeproduksjon

Det er spillvarme fra avfallsforbrenning (sluttbehandling av restavfall) som er hovedforsyningen til fjernvarmesystemet i Trondheim. Det er av og til fortsatt behov for andre energikilder til spisslast og beredskap, for eksempel til å dekke varmebehovet på spesielt kalde vinterdager eller ved bortfall av kapasitet. Per i dag brukes det fortsatt en del fossil energi – spesielt LPG naturgass til dette formålet. Med planlagt utvikling vil andelen fossil forsyning bli redusert og erstattet med annen forsyning frem mot 2030. Andelen fossil forsyning er estimert til 3-4 prosent i 2023.

4. Fossilfri kollektiv (båt)

En stor andel klimagassutslipp fra sjøfart innenfor Trondheims kommunegrenser kommer fra kollektivtransport - ferjer og hurtigbåter. Utslppsreduksjonen her kommer fra innføring av nye ferjer Flakk-Rørvik. Fylkeskommunens satsing på prosjektet Framtidens hurtigbåt har blitt utsatt til 2028.

5. Landstrøm til hurtigruta

Landstrømsanlegget på Pir 1 på Brattøra vil redusere klimagassutslippene fra Hurtigruta og Havilas skip mens de ligger til kai fra høsten 2021. Det skal også etableres et mindre anlegg på Pir 2 som skal serve brønnbåter, kystvaktskip, slepebåter og ferger, med planlagt drift fra årsskiftet 2021/2022.

6. Fossilfri kollektivtrafikk (buss)

Fram til 2018 sto busstrafikken for 10-15 prosent av klimagassutslipp fra veitrafikk i Trondheim. I 2019 ble det innført en ny ruteinfrastruktur for bussene i Stor-Trondheim hvor ca 50 prosent av bussene går på HVO (biodiesel), og resten på enten biogass eller elektrisitet. På grunn av nye nasjonale regler i 2020 gir ikke biodiesel solgt over omsetningskravet utslippskutt nasjonalt uten en egen avtale med drivstoffleverandør. I Trondheim har bybussene som tidligere benyttet HVO gått over til vanlig fossil diesel, og utslppsreduksjonen fra dette tiltaket er redusert tilsvarende.

7. Utfasing av fossile drivstoff i egen virksomhet - tyngre kjøretøy og maskiner

Bystyret har satt mål om innfasing av klimanøytral tyngre kjøretøy så snart de er tilgjengelige. Anskaffelse av nye kjøretøy skal skje i henhold til drivstoffpyramiden, der nullutslipp og biogass prioriteres over biodiesel, og fossil drivstoff unngås. Dette ble beskrevet i Utfasingsplan for kjøretøy (PS 0298/21)

8. Fullstendig innfasing av nullutslipps lette kjøretøy i egen virksomhet innen 2023

Bystyret har satt mål om at alle lette kjøretøy i Trondheim kommunes kjøretøypark er nullutslipp innen utgangen av 2023. Anskaffelse av nye kjøretøy skal skje i henhold til drivstoffpyramiden, der nullutslipp og biogass prioriteres.

9. Tilrettelegging for utslippsfri taxi innen 2025

Miljøkravene vedtatt i fylkestinget i mai 2021 og tilhørende forskrift setter krav til at drosjer i Trøndelag skal være nullutslippskjøretøy innen 1. juli 2025 (tidligere 2023). Trondheim kommune vil bidra til å tilrettelegge for dette skiftet blant annet ved å opprette en tilskuddsordning til kjøp og montering av ladestasjoner for hjemmelading av elektriske drosjer og samarbeid på utbygging av dedikert ladeinfrastruktur.

10. Nullvekst i personbiltrafikk

Tiltakene i Miljøpakken som bidrar til å holde trafikkarbeid konstant - til tross for befolkningsøkning - utgjør i seg selv et tiltak for å redusere klimagassutslipp sammenlignet med referansebanen.

7.12. Tiltak som reduserer utslipp i Trondheim, ikke kvantifisert

Tiltakene presenterte her vil ha virkning på de direkte klimagassutslippene i Trondheim. Det har imidlertid enten ikke vært mulig eller hensiktsmessig å kvantifisere en estimert utslppsreduksjon.

TABELL 7-3: Tiltak som reduserer klimagassutslipp i Trondheim, ikke kvantifisert

Tiltak	ID Beskrivelse	Ansvar (rapportering i kursiv)*
ANNEN MOBIL FORBRENNING		
Tilrettelegging for fossil- og utslippsfri bygg og anleggsdrift i bysamfunnet	11 Formannskapet har sluttet seg til ambisjonen at hele byens bygge- og anleggsvirksomhet skal være utslippsfri innen 2030 (PS 305/20). Dette forutsetter endring i nasjonalt regelverk, men kommunen kan også tilrettelegge for dette på andre måter: - Samarbeid med nettleverandør for å få bedre oversikt over hvor det er tilgjengelig effekt i dag og hvor det vil bli behov på sikt - Innovative piloter som sikrer andre infrastrukturløsninger, for eksempel utprøving av mobile hurtigladere for elektriske anleggsmaskiner på Nidarvollprosjektene - Videre arbeid mot nasjonale myndigheter for å tydeliggjøre kommunenes behov for å kunne stille klimakrav med hjemmel i plan- og bygningsloven	MLLT/PBT
ENERGIFORSYNING		
Utsortering av plast fra avfall sendt til fjernvarmeproduksjon	12 En viktig kilde til fossile klimagassutslipp fra avfallsforbrenning er plast. Det planlagte SESAM anlegget vil gi mulighet for å sortere ut en større andel plast fra husholdningsavfall fra Trondheim og regionen. SESAM-anlegg kan være i drift tidligst i andre halvdel av 2024	TT
SJØFART		
Miljøprising for anløp i Trondheim	13 Trondheim Havn var blant landets første til å ta i bruk EPI-skalaen - en ny beregningsmodell som skal belønne miljøvennlig atferd. Rederier som har installert og tatt i bruk miljøvennlig teknologi får redusert pris på kaibesøk i Trondheim. Forventningen er at dette systemet vil incentivere klimagassreduksjoner fra skip over tid.	Trondheim Havn (MLLT)
VEITRAFIKK		
Tiltak for å fremskynde innfasing av nullutslipps personbiler - utbygging av ladeinfrastruktur	14 Overgangen til fornybare drivstoff i tyngre kjøretøy krever utbygging av lade- og fylleinfrastruktur - Tilskuddsordning for etablering av ladeinfrastruktur i borettslag/sameie fortsetter i neste økonomiplanperiode. - Rapporten "Infrastruktur for fornybart drivstoff i Trondheimsområdet" skisserer fremtidig behov for ladepunkt og energistasjoner frem mot 2030. Implementering av anbefalte tiltak i rapporten er planlagt forankret i en ladeplan for samme tidsperiode.	MLLT
Tiltak for å fremskynde innfasing av nullutslipps personbiler - fordeler for nullutslippspersonbiler	15 Utskiftingstakten fra fossile til utslippsfrie personbiler må styrkes dersom nybilsalget skal være tilnærmet 100 % ilt økonomiperioden (avgjørende for klimamål mot 2030). Fordeler som lavere bomtakster for elbiler vil bidra.	ST
Etablering av bildelingsplasser i Trondheim	16 Bildeling kan bidra til at bruk av privatbilen reduseres. En lokal forskrift for bildeling i Trondheim ble vedtatt høsten 2020. Trondheim kommune vil i	MLLT/ST

budsjettperioden legge til rette for etablering av 300 bildelingsplasser.

Kraftig økning i sykkelandel i Trondheim	17 Målet i Trondheim er at sykkelandelen dobles fra 7,5 % i 2009 til 15 % innen 2024. En del av de nye sykkelturene vil erstatte bilreiser, og på denne måten redusere klimagassutslipp. Sykkelstrategiens virkemidler er gode fysiske anlegg, god drift - inkludert vinterdrift - og godt vedlikehold, kommunikasjon, og sykkelvennlig arealbruk	ST
Tilrettelegging for miljøvennlig jobbreise i Trondheim	18 Gjennom prosjektet HjemJobbHjem tilbyr Miljøpakken og AtB blant annet gratis sykkelservice og rabatterte kollektivbilletter til bedrifter som reduserer/øker prisen på bilparkering for ansatte. I egen virksomhet vil Trondheim kommune arbeide for redusert bruk av privat bil ved å redusere parkeringstilbudet på kommunale enheter samtidig som andre mobilitetstilbud styrkes.	ST
Tilrettelegging for nullutslipps/biogass tyngre kjøretøy - energistasjoner - dedikert ladeinfrastruktur for lastebiler mm.	19 Overgangen til fornybare drivstoff i tyngre kjøretøy krever utbygging av lade- og fyllinfrastruktur. Energistasjoner tilbyr flere typer fornybart drivstoff (lading, hydrogen, biogass) på samme sted. Analysen "Infrastruktur for alternative drivstoff i Trondheimsområdet" ble ferdigstilt i 2020. Kommunedirektøren arbeider videre med å identifisere arealer som har de riktige spesifikasjonene slik at de kan settes av til formål energistasjon og knutepunkt for bylogistikk.	MLLT

* TT - tekniske tjenester, ET - eiendomstjenester, ST - samferdselstjenester, MLLT - miljø, laboratoriet og landbrukstjenester, PBT - plan- og bygningstjenester

7.13. Tiltak som bidrar til andre energi- og klimamål

Bystyret har vedtatt flere energi- og klimamål utover målene om reduksjon i direkte klimagassutslipp i Trondheim. Tiltakene i tabell 7.4 vil bidra til måloppnåelse for reduksjon i energibruk eller indirekte klimagassutslipp, eller til andre mål i klimaplanen (målene 1, 4, 6, 7, 8, 9, 10).

TABELL 7-4: Tiltak som bidrar til andre energi- og klimamål

Tiltak	ID Beskrivelse	Ansvar*
Lavere klimafotavtrykk i kommunale bygg- og anleggsprosjekter	20 Trondheim kommune har et overordnede mål om at klimafotavtrykket til investeringsprosjekter skal være 30 % lavere enn et tilsvarende referanseprosjekt. Målsettingen skal følges opp med bruk av klimagassregnskap i alle prosjekterings- og byggefaser.	ET/TT
Pilotprosjekter - formålsbygg	21 Innenfor økonomiplanperioden skal Trondheim kommune iverksette minst ett pilot byggeprosjekt med fokus på følgende temaer: <ul style="list-style-type: none"> - nullutslippshus (en skole) - plusshus (ses i sammenheng med områdeutvikling) - fullstendig utslippsfri byggeplass - Identifisere et gjenbrukshus hvor en andel av materialene skal være gjenbruksmaterialer <p>Prosjektene skal ha høy kvalitet og god arkitektur i tillegg til høye miljøambisjoner.</p> <p>Trondheim kommunes forbildeprosjekter skal samtidig være en del av Trebyen Trondheim, og dra nytte av Tk's partnerskap i ZEN-satsingen og +CxC (SmartCity). Hensikten med pilotene vil være å utvikle kompetanse når det gjelder nye og innovative løsninger.</p>	ET
Satsing på solenergi i kommunens formålsbygg	22 Kommunen iverksetter innenfor bevilgede rammer installasjon av solcelleanlegg på eksisterende bygg med gode forhold for effektiv utnyttelse av solenergi. Ved oppføring av nye bygg skal mulighetene for solenergi kartlegges. Der hvor forholdene er gode skal utnyttelse av solenergien prioriteres.	ET
Fortsatt arbeid for å redusere energiforbruk i driftsfasen i kommunens formålsbygg	23 - oppgradering av teknisk anlegg - bedre styring og overvåking av energibruk - kompetanse og opplæring	ET
Gjenbruk av byggematerialer i kommunale byggeprosjekter	24 EUs eksisterende rammedirektiv for avfall har krav om at 70 % av ikke-farlig bygg- og anleggsavfall skal materialgjenvinnes eller ombrukes. Trondheim kommune har også definerte strategier og planer som sier at det skal legges til rette for ombruk (Miljøstrategi for bygg 2018-2022 og Avfallsplan for Trondheim kommune 2018-2030). Ved å ombruke en større andel byggematerialer og komponenter som ellers ville blitt kastet kan klimafotavtrykket til byggene våre reduseres, og det vil være et godt middel for å nå målet om 30 % reduksjon i klimafotavtrykket. I tillegg vil dette bidra til at kommunens bygg blir mer sirkulære.	ET
	Alle bygge-, rive- og rehabiliteringsprosjekter skal utrede sitt "gjenbrukspotensiale" så tidlig som mulig.	

Legge til rette for reparasjon og ombruk - Klimamillion til frivillighet - fikse låne deling på biblioteket - gjenbrukssentralen	25 Trondheim har mål om å legge til rette for klimavennlige levemåter. Dette følges opp gjennom satsingen fikse-låne-dele på biblioteket. I tillegg deltar kommunen aktivt i satsingen og utviklingen av BrukOm og Sirkelaget på Nyhavna. Tilskudd til aktiviteter som fremmer ombruk, gjenbruk inngår i tilskuddsordningen Klimamillionen.	MLLT
Reduksjon i matsvinn	26 Bystyret har vedtatt mål om å redusere matsvinn i Trondheim med 50 % innen 2025. Dette vil bidra til å redusere Trondheims klimafotavtrykk.	MLLT
Samarbeid og kunnskapsbygging som øker grønn konkurransekraft	27 Samarbeid med næringsliv og FoU-miljø er helt vesentlig for både utslippsreduksjon i Trondheim og grønn verdiskaping. Trondheim kommune er initiativtaker eller deltaker i diverse partnerskap som Universitetskommunen TRD3.0, Klimapartnere Trøndelag, Renergy-klyngen og forskningsentrene FME ZEN, NTRANS og Klima2050. Som foregangsby i EU-prosjektet +CityxChange vil kommunen bidra til tettere oppfølging på European Green Deal. Trondheim kommune leder prosjektene "Veikart for grønn konkurransekraft i norske kommuner og regioner" (Forskningsrådet) og "Grønn offentlig finans" (Klimasats) for å skape bedre innsikt og kompetanseløft.	MLLT
Klimakrav i kommunens anskaffelser	28 Trondheim kommune bruker anskaffelsesmakten som strategisk verktøy både for å redusere sitt eget klimafotavtrykk, og for å påvirke kommunens leverandører til å gjennomføre klimavennlige endringer i deres virksomhet. På denne måten bruker kommunen sin forbrukermakt til å legge til rette for positive endringer i hele verdikjeden. Et eksempel på dette er klimakrav i Trondheim kommunes bygge- og anleggsprosjekter (tiltak 1, 2, 20, 21 og 24).	NI

* TT - tekniske tjenester, ET - eiendomstjenester, ST - samferdselstjenester, MLLT - miljø, laboratoriet og landbruketstjenester, NI - næring og innkjøp

7.14. Tiltak som legger til rette for videre klimaomstilling

I tabell 7.5 samles tiltak som danner grunnlaget for videreutvikling av klimaarbeidet i Trondheim. Disse tiltakene legger til rette for videre klimaomstilling, for eksempel utredninger, analyser eller klimakommunikasjonstiltak.

TABELL 7-5: Tiltak som legger til rette for videre klimaomstilling

Tiltak	ID Beskrivelse	Ansvar*
Analyse av energisystemet i Trondheim	29 Energisystemet i Trondheim består både av el- og fjernvarmenettene og i økende grad bidrag fra lokal energiproduksjon. I samarbeid med energiselskapene og andre aktører ønsker Trondheim kommune å utarbeide analyser og verktøy som vil tilrettelegge for energieffektivisering, fornybar energiproduksjon og grønn verdiskaping i Trondheims energisystem framover	ET
Klimakommunikasjon med fokus på atferdsendring	30 Formidling av klimainformasjon og kunnskap er viktig i seg selv for å mobilisere og skape aksept og legitimitet for nødvendige endringer mot en fremtidsrettet klimavennlig storby.	MLLT
Revidering av klimaplan	31 Gjennom planstrategien er det vedtatt at "Kommunedelplan: energi og klima 2017-2030" skal revideres. Arbeidet startes opp høsten 2021 og fortsetter gjennom hele 2022. Forslag til tidsplan og prosess legges fram i en egen sak.	MLLT

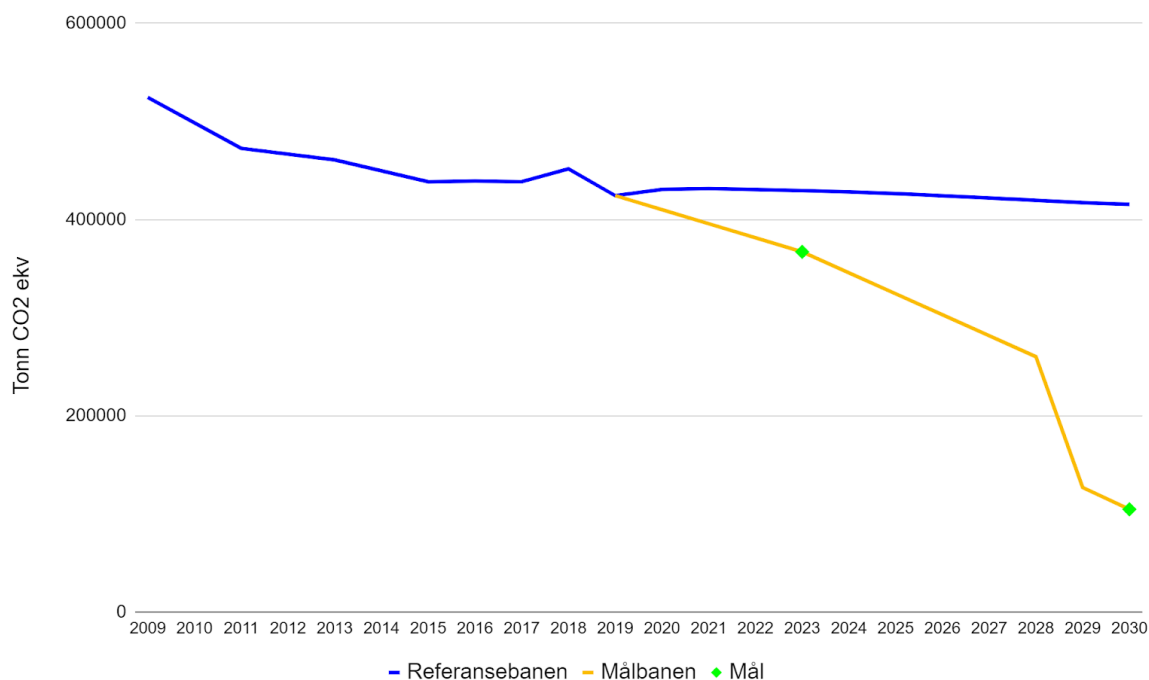
Utredning karbonfangst på Heimdal	32 Karbonfangst på forbrenningsanlegget på Heimdal er av avgjørende betydning for Trondheims utslippsmål. Statkraft Varme arbeider med en teknisk, økonomisk og miljømessig analyse av hele verdikjeden fra fangst til et permanent lager i Nordsjøen. Denne skal foreligge høsten 2022 og danne grunnlaget for om og i tilfelle på hvilken måte Statkraft Varme skal realisere et karbonfangstanlegg. I arbeidet inngår også avklaringer av arealbehov for et slikt anlegg på Tiller. Regjeringen har lagt til grunn at framtidige CCS-prosjekter i Norge (utenom pilotprosjektet til Norcem) må konkurrere om investerings- og driftsstøtte fra generelle støtteordninger som Enova og EUs innovasjonsfond. Trondheim kommune vil fortsette samarbeid og dialog med Statkraft Varme, Sintef og andre aktører om både rammebetingelser knyttet til karbonfangst fra forbrenningsanlegg, samt dialog om arealbehov for et CCS-anlegg på Tiller.	MLLT
Bylogistikk plan	33 Bedre konsepter for bylogistikk vil redusere transportomfanget og vil samtidig legge til rette for økt bruk av nullutslippskjøretøy. Det må tas hensyn til slike konsepter i arealplanleggingen. Spesifikasjoner for bylogistikkterminaler utarbeides i tilknytning til arbeidet med tiltak 19. Som del av kommunens planstrategi 2020-2023 skal det utarbeides en kommunedelplan for bylogistikk og tjenestemobilitet.	ST
Klimavennlig byplanlegging og nullutslippsområder	34 Det er et delmål i klimaplanen om etablering av forbilledlige klimavennlige områder. Flere store byutviklingsområder har ambisiøse mål for klimavennlig byutvikling. Trondheim kommune skal bruke sin rolle som planmyndighet aktivt til å legge til rette for klimavennlig byutvikling i Trondheim. I kommende økonomiplanperiode vil utviklingene på Sluppen og Nyhavna stå sentralt	PBT
Utredning av nullutslippssoner	35 Bystyret har bedt kommunedirektøren "utarbeide en plan for forutsigbar og insentivbasert innføring av utslippsfrie soner i storbyområdet" (PS 140/19). Kunnskapsgrunnlag for dette utredes i kommende økonomiplanperiode i samarbeid med andre storbykommuner	MLLT
Klimavennlig landbruk	36 Trondheim kommune har i samarbeid med NIBIO gjennomført en utredning av klimatiltak i landbruk. Kommunedirektøren arbeider videre med utvalgte satsningsområder ifm kommende Kommunedelplan for landbruk i Trondheim. Det er også inngått et samarbeid med Grønt kompetansesenter Skjetlein for å se på mulighetene for et "Bynært kompetansesenter i det grønne skiftet" som blant annet kan markedsføre fossilfrie og elektriske løsninger for landbruket.	MLLT
Revisjon kommuneplanens arealdel (KPA)	37 Neste KPA vil gjelde for en periode når utslippene i Trondheim må kuttes med 80 %. Det er viktig at kommunens handlingsrom som planmyndighet når det gjelder klimatiltak er grundig vurdert i arbeidet med nye KPA	PBT

* PBT - plan og bygningstjenester, ST - samferdselstjenester, MLLT - miljø, laboratorie- og landbruketstjenester, ET - eiendomstjenester

7.15. Utslippsreduksjoner frem mot 2030

Utslippsrammen for økonomiplanperioden er basert på en "målbane". Målbanen er framskriving av de direkte klimagassutslippene i Trondheim basert på bystyrets vedtatte utslippsmål for 2023 og 2030 i kombinasjon med noen antagelser om utvikling innenfor de ulike utslippsektorene i byen. Målbanen kan også utvides til å se videre fram mot 2030. Det må understrekes igjen at i likhet med referansebanen er målbanen for utslippsreduksjoner mot 2030 kun ett scenario. Utviklingen kan for eksempel gå tregere innenfor noen sektorer, men raskere innen andre sektorer, slik at klimamålet

uansett nås. Det er dessuten høyst sannsynlig at den reelle utviklingen vil avvike fra den som er presentert i målbanen, selv om klimamålene nås. Også referansebanen er preget av usikkerhet. Effekten av koronaviruset i kan for eksempel medføre lavere utslipp i perioden 2020-2021 enn det som er modellert på grunn av mindre bilkjøring i Trondheim og mindre aktivitet innenfor andre sektorer.

FIGUR 7.3: Historiske og framskrevne klimagassutslipp i Trondheim 2009 - 2030.

Likevel er det flere hovedsatsinger som kommunedirektøren per i dag anser som nødvendig for å nå 2030-målet om 80 prosent reduksjon i klimagassutslippene. Disse satsningene er gjenspeilet i antagelsene som kommunedirektøren har lagt inn i utslippsberegningen for målbanen i tiårsperioden:

Energiforsyning. Den kraftige reduksjonen i klimagassutslipp mot slutten av 2020-årene er innfasing av karbonfangst for forbrenningsanlegget på Heimdal, en viktig forutsetning for måloppnåelse. Avfallsforbrenning og annen forbrenning til fjernvarmeproduksjon utgjør omtrent en fjerdedel av klimagassutslippene i Trondheim. I målbanen er et fullskala anlegg for karbonfangst og -lagring tilknyttet avfallsforbrenningsanlegget på Heimdal lagt inn mot slutten av tiårsperioden. Dette tiltaket er helt avgjørende for måloppnåelse og avhenger av en rekke teknologiske, regulatoriske og logistiske utviklinger og samhandlinger mellom flere nasjonale og regionale aktører.

Veitrafikk - i tillegg til nullvekst i personbiltrafikken er en omfattende overgang fra fossile kjøretøy til nullutslippsteknologi og biogass lagt inn som en forutsetning for målbanen. Dette innebærer at opp mot 80 prosent av personbil- og 60 prosent av varebiltrafikken er nullutslipp eller bruker biodrivstoff i 2030, i tillegg til 50 prosent av lastebiler. En forutsetning for dette er blant annet at det nasjonale målet om at kun nullutslipps vare- og personbiler blir solgt fra og med 2025 blir overholdt.

Annen mobil forbrenning. Antagelsen i målbanen er at bygg- og anleggsvirksomhet i Trondheim er tilnærmet fossilfri innen 2030. Dette betyr at alle anleggsmaskiner går på biodrivstoff eller helst strøm eller hydrogen, og at utslippene fra andre maskiner - som maskiner brukt i landbruket - som bruker avgiftsfri diesel er kraftig redusert. Dette vil kreve nytenkning hos mange aktører innenfor bygg- og anleggsbransjen lokalt, og antageligvis også bruk av nye regulatoriske virkemidler.

Industri. Selv om industri står for en mindre andel av klimagassutslippene i Trondheim enn for noen tiår tilbake er reduksjoner innenfor denne sektoren nødvendig i målbanen. Reduksjonen i 2030 i målbanen er satt til 50 prosent av utslippsnivået i referansebanen.

Sjøfart. I målbanen er det antatt at alt av passasjertrafikk innenfor Trondheim kommunes grense - ferge, hurtigbåt og kystruta - går på fossilfri- eller nullutslippsløsninger i 2030. Dette vil redusere klimagassutslippene med 70 prosent i forhold til referansebanen, og er i tråd med Trondheim havns ambisjoner om utvikling av en nullutslippshavn i Trondheim.

7.16. Finansiering

Vurdering av nye klimatiltak og -investeringer er en integrert del av budsjettprosessen. I forlengelsen av det, har det vært en tydelig forventning om at alle tjenesteområder vurderer og melder inn klimatiltak.

Klimatiltak forventes i størst mulig grad løst innenfor tjenesteområdenes eksisterende budsjetttramme: klima skal prioriteres. Et delmål for klimabudsjettarbeidet er å få på plass en oversikt over samlet ressursbruk i Trondheim kommunes klimaarbeid. Dette er en viktig milepæl i implementering av FNs bærekraftsmål i kommunens styringsrutiner.

Nye investeringsprosjekter som enten i sin helhet er å anse som et klimatiltak, eller der hvor investeringen har elementer av klimavennlige tiltak, er meldt inn i investeringsprosessen på ordinær måte. Den samme prosessen har blitt gjennomført også for klimatiltakene innenfor drift.

Under vises en oversikt over finansiering av klimatiltak og -investeringer som foreslås for økonomiplanperioden. Det er viktig å merke seg at dette kun omhandler de tiltakene som Trondheim kommune har regi over. Siden klimabudsjettet inneholder en rekke tiltak som andre aktører enn Trondheim kommune er ansvarlig for, vil disse naturlig nok ikke fremkomme her. Dette innebærer at tabell 7.6 ikke viser en fullverdig oversikt over finansiering for alle tiltakene i klimabudsjettet. Tallene viser kun finansiering for de tilfeller hvor selve tiltaket i sin helhet er et klimatiltak. Alle bevilgninger ligger på andre kapittel under de respektive tjenesteområdene, det er derfor vist i tabellen hvilket tjenesteområde som både har ansvar for gjennomføring av tiltaket og hvor finansieringen gjenspeiles.

Det gjøres en rekke andre aktiviteter og investeringer i Trondheim kommune, hvor energi- og/ eller klimatiltak er en del av aktiviteten eller investeringen. Eksempel kan være krav om fossil- eller utslippsfrie byggeplasser eller målet om at klimafotavtrykket til alle investeringsprosjekter i Trondheim kommune skal reduseres med minimum 30 prosent i forhold til sammenlignbare referanser i bygg og tekniske anlegg. Likeså at miljø som hovedregel vekter 30 prosent av tildelingskriteriene ved innkjøp der miljø har relevans. Finansiering av disse er ikke synliggjort under.

TABELL 7-6: Oversikt over finansiering av klimatiltak og -investering i økonomiplanperioden

	2022	2023	2024	2025	21-25	Tjenesteområde
Klimamidler forvaltet av Miljøenheten	15,5	11,5	11,5	11,5	49	Miljø og Landbruk
Klimavennlig forbruk: Låne-dele-fiksesatsing bibliotekene	0,5	0,5	0,5	0,5	2	Kunst og kultur
Teknisk, HVO biodiesel	2	2	2	0	6	Tekniske Tjenester
Koordinator klimatiltak i planer, inkl KPA	1	1	1	1	4	Plan og Bygning
Gjenbruk av byggematerialer i kommunale byggeprosjekter	3	3	3	3	12	Eiendom

Støtte til sykkelparkering sameier/borettslag	1	1	1	1	4	Samferdsel
Ekstern finansiering klimasats	8	4	1	0	13	Diverse
Total finansiering drift	31	23	20	17	90	
Finansiering klimainvesteringer	45	45	45	45	180	
- Enøk-tiltak	8	8	8	9	33	Eiendom
- Etablering el-bil lading	2	1	0	0	3	Samferdsel
- Grunnvarmeanlegg kommunale bygg	3	0	0	0	3	Eiendom
- Gjenværende til fordeling	32	36	37	36	141	Miljø og Landbruk
Energieffektivt maskinkjøp	9	9	9	9	36	Tekniske Tjenester
Merkostnader fossil- og utslippsfri anleggsplasser	10	10	10	10	40	Miljø og Landbruk
Total tilleggsfinansiering investering	64	64	64	64	256	
SUM FINANSIERING	95	87	84	81	346	

Det er viktig å fremheve at tiltakene som danner grunnlaget for tabell 7.6 eies av de ulike tjenesteområdene og at bevilgningene ligger på andre kapitler under de respektive tjenesteområdene.

Driftsmidlene forvaltet av Miljøenheten (jfr tabell 7.6) benyttes til tiltak som kutter utslipp og bidrar til klimaomstilling. Eksempler på sentrale satsinger er kommunale tilskuddsordninger (lading i borettslag, hjemmelading drosjer, "klimamillionen" til organisasjoner), bildeling og ladeinfrastruktur for kommunale kjøretøy. Midlene muliggjør også en satsing på klimakommunikasjon, nærings- og forskningssamarbeid, klimafaglige analyser og utredninger samt kommunale egenandeler til Klimasatsprosjekter, herunder satsinger knyttet til klimavennlige innkjøp.

Slik det framgår av tabellen foreslår kommunedirektøren å sette av en generell pott på 45 millioner kroner årlig til investeringer i klimatiltak ("Finansiering klimainvesteringer" i tabell 7.6). Dette består av den eksisterende pott "Mindre klimainvesteringer" fra handlings- og økonomiplanen for 2021-2024 og påplussingen på 20 millioner bystyret vedtok ved behandlingen av handlings- og økonomiplanen for 2021-2024. Det er etablert en egen prosess og kriterier for innmelding av klimatiltak knyttet til bruken av disse midlene. Pengene er ment å brukes til for eksempel tiltak i forbindelse med utskiftning av fossile kjøretøy (PS [298/20](#)), ladeinfrastruktur, gjenbruk av materialer innenfor bygg- og anleggsprosjekter. Selv om det er avsatt en egen budsjettpost til utslippsfrie bygge- og anleggsplasser (som vist i tabell 7.6), så er det også aktuelt å benytte noe av budsjettposten "mindre klimainvesteringer klimatiltak" til utslippsfrie pilotprosjekter. Videre foreslår kommunedirektøren å integrere tidligere egne investeringsposter på elbil-lading og større ENØK-tiltak inn i potten "Finansiering klimainvesteringer". En satsing i 2022 på utbygging av grunnvarme for kommunale bygg er også foreslått innlemmet i samme pott. Dette vil gi et gjenværende beløp på mellom 32 og 37 millioner til fordeling til andre klimainvesteringer.

Klimainvesteringsmidlene skal være en fleksibel finansieringskilde som vil virke sammen med pottene på årlig 9 millioner og 10 millioner kroner som er øremerket til henholdsvis utskifting av tyngre kjøretøy og maskiner (tildelt til tekniske tjenester) og merkostnader knyttet til gjennomføring av utslippsfrie bygg- og anleggsprosjekter. Potten rettet mot utslippsfrie bygg- og anleggsplasser er et nytt forslag i HØP 2022-2025. Midlene til utskifting av tyngre kjøretøy og maskiner er videreført fra handlings- og økonomiplan 2021-2024, men har blitt justert ned fra 10 til 9 millioner kroner årlig.

Endring i finansieringsrammen for klimabudsjett 2022

Tabell 7.7 Endringer i finansieringsramme for klimatiltak. Endring i driftsrammen sammenlignet med budsjett 2021

	2022	2023	2024	2025
Nye klimasatsinger i HØP 22-25	4	4	4	4
Avsluttet tiltak fra HØP 21-24	-2,5	-2,5	-2,5	-4,5
Endring i rammen til politisk foreslått klimamidler	0,8	-3,2	-3,2	-3,2
Netto endring i driftsmidler til klimatiltak	2,3	-1,7	-1,7	-3,7

Tabell 7.6 viser en totaloversikt over finansiering av klimatiltak og -investeringer i økonomiplanperioden. Bystyret har i handling- og økonomiplan 2020-2023 vedtatt en økning til driftsmidlene til klimaarbeidet. Disse blir redusert med 3,2 millioner kroner årlig fra og med 2023 (etter en økning på 0,8 millioner kroner i 2022), ikke minst som følge av ferdigstilling av bildelingsprosjektet med etablering av 300 parkeringsplasser for bildeling. I tillegg er det andre driftsmidler til klimatiltak på 2,5 millioner kroner årlig som utgår fra 2022, og ytterligere 2 millioner til merkostnader biodiesel som utgår i 2025. Samtidig har kommunedirektøren foreslått en forsterket satsing på klimaplanlegging og gjenbruk av byggematerialer på til sammen 4 millioner kroner årlig. Den samlede effekten av disse endringene er en reduksjon i driftsrammen mot slutten av økonomiplanperioden - se tabell 7-7.

8. Økonomiske rammebetingelser

8.1. Innledning

Kommunedirektøren foreslår at det investeres for 10,6 milliarder kroner i perioden 2022-2025, og at samlede driftsutgifter utgjør 16,5 milliarder kroner i 2022.

Sammenlignet med vedtatt økonomiplan 2021-2024 har kommunen fått økt handlingsrom. Det har i hovedsak sammenheng med økte frie inntekter og lavere pensjonskostnader. Det er flere tjenesteområder som har merforbruk i 2021. Dersom merforbruket ikke bringes under kontroll reduseres handlingsrommet til tross for økte frie inntekter.

16,5

milliarder kroner i drifts- og finansutgifter i 2022

3,4

milliarder kroner i investeringsutgifter i 2022

70%

gjeldsgrad i perioden 2022-2025

2,3%

korrigert netto driftsresultat i perioden 2022-2025

4,2%

disposisjonsfond av driftsinntektene i 2025

8,0%

kapitalutgifter av frie disponible inntekter fra 2025

8.2. Økonomisk status

Økonomisk status ved inngangen til 2022

Ved fremleggelse av denne handlings- og økonomiplanen er den økonomiske situasjonen til kommunen god, men flere av kommunenes tjenesteområder har merforbruk og problemer med å tilpasse driften til budsjettet.

Siste prognose for årsresultatet viser et mindreforbruk på 172 millioner kroner. Dette skyldes i all hovedsak at skatteinngangen i 2021 var antatt å bli 200 millioner kroner over budsjett. Omtrent halvparten av dette er engangsinntekter i 2021, og videreføres ikke i 2022. På den andre siden er det flere tjenesteområder som har store merforbruk som skyldes ordinære driftsutfordringer. Dette gjelder først og fremst kvalifisering og velferd, bo- og aktivitetstilbud, psykisk helse og rus, barne- og familietjenesten, barnehager, utvikling og støttetjenester og tekniske tjenester. Totalt utgjør

merforbruket (eksklusiv koronakostnader) omtrent 100 millioner kroner. Dette salderes av engangsinntekter i 2021, men i 2022 må driften igjen være i balanse for å sikre en langsiktig bærekraftig økonomisk utvikling.

I 2021 har koronapandemien fortsatt satt sitt preg på kommunen, både i driften og økonomisk. Fra og med slutten av september skal samfunnet tilbake til normalen, og vi forventer at merkostnadene til kommunen som følger av pandemien avtar kraftig til utgangen av året. Basert på prognosen fra andre økonomirapport 2021, antar Kommunedirektøren at pandemien vil koste kommunen i overkant av 400 millioner kroner i 2021. Så langt har kommunen mottatt 331 millioner i statlig kompensasjon, inkludert en forventning om at vi mottar 40 millioner kroner i skjønnskudd. Det vil si at kommunen finansierer omtrent 70 millioner kroner av de forventede kostnadene selv.

Økonomiske nøkkeltall - sammenligning med andre kommuner

I dette avsnittet presenteres økonomiske nøkkeltall for Trondheim og de ti største kommunene i landet. Tallene er basert på regnskapsanalysen til ASSS-nettverket. ASSS er et nettverk som består av de ti største kommunene i landet, og som har drevet et systematisk sammenligningsarbeid siden 2001. På asss.no finner du en mer utfyllende analyse av kommunenes regnskap i perioden 2018-2020.

Tabell 8-1 Økonomiske nøkkeltall. Tall i prosent av brutto driftsinntekter. Konserntall.

	2019	2020				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS uten Oslo
Netto driftsresultat	3,7	4,0	3,7	2,4	4,3	3,2
Disposisjonsfond	11,3	12,6	10,0	12,2	13,7	15,3
Investeringsutgifter	20,1	17,0	17,8	11,0	10,2	14,3
Netto lånegjeld	97,7	101,2	52,8	70,7	78,6	87,2
Korrigert netto lånegjeld	59,6	65,3	66,6	70,5	76,3	82,7
Renteeksponert gjeld	62,6	62,5	31,2	55,6	53,6	58,9

Trondheim kommune hadde et netto driftsresultat på 4,0 prosent i 2020. ASSS-kommunene hadde i snitt et driftsresultat på 3,2 prosent. Netto driftsresultat, som viser overskuddet på årets drift, fratrukket netto finansutgifter, regnes som en av de viktigste indikatorene for økonomisk balanse. Netto driftsresultat har imidlertid svakheter som indikator for underliggende balanse i driftsøkonomien i 2020. Det har blant annet sammenheng med at kommunene gjennom 2020 har mottatt og inntektsført ulike statlige tilskudd knyttet til covid-19, blant annet til stimulering av aktivitet i bygge- og anleggsnæringen. Deler av utgiftene knyttet til disse tilskuddene vil først påløpe i 2021, og statlig tilskudd bidro dermed til en regnskapsteknisk oppblåsing av netto driftsresultat i 2020.

I en vurdering av kommunens handlingsrom bør en se på om kommunen har tilstrekkelige reserver bl.a. til å møte uforutsette hendelser. Netto driftsresultat og disposisjonsfond kan si noe om dette. I beregningen av størrelsen på disposisjonsfondet i tabell 8-1 er prognose for årets mer- eller mindreforbruk i driftsregnskapet medregnet. Trondheim kommune styrket disposisjonsfondet i 2020. Disposisjonsfondet, som andel av brutto driftsinntekter for kommunen som konsern, økte fra 11,3 prosent i 2019 til 12,6 prosent i 2020. Disposisjonsfondet består i denne sammenheng av kommunens disposisjonsfond, inkludert Trondheim kommunale kraftfonds (TKK) bufferfond, og disposisjonsfondene til de kommunale foretakene og vår andel av IKSene (interkommunale selskaper) sine disposisjonsfond. Totalt hadde Trondheim kommune som konsern disposisjonsfond på 2,1 milliarder kroner ved utgangen av 2020. Av dette utgjorde Trondheim kommune sitt disposisjonsfond vel 1,8 milliarder kroner, hvorav

TKKs bufferfond utgjorde 0,6 milliarder kroner. Trondheim kommune hadde i 2020 et disposisjonsfond som var mindre enn de øvrige ASSS-kommunene, målt i prosent av driftsinntektene.

Tabellen viser at investeringsutgiftene i prosent av driftsinntektene sank i Trondheim i 2020, men at de fortsatt var høyere enn i snittet av de øvrige ASSS-kommunene. Dette var også tilfelle i perioden 2017-2019. De største andelen av investeringsutgiften i Trondheim gikk til sektorene helse og omsorg, grunnskole og VAR (vann, avløp og renovasjon). I de øvrige ASSS-kommunene gikk de største andelene av investeringsutgiftene i 2020 til sektorene grunnskole, VAR og bolig og kultur.

I tabell 8-1 er det presentert tre indikatorer på kommunens gjeld. Indikatoren *netto lånegjeld* er definert som langsiktig gjeld eksklusive pensjonsforpliktelser fratrukket utlån og ubrukte lånemidler. Trondheim kommune hadde i 2020 høyere netto lånegjeld enn de øvrige ASSS-kommunene. Dersom man *korrigerer netto lånegjeld* for ubundne investeringsfond, får man et annet bilde av gjeldsforpliktelser. Trondheim kommunes kraftfond regnes som et ubundet investeringsfond. Trondheims korrigerede lånegjeld er lavere enn de øvrige ASSS-kommunene. De økonomiske konsekvensene av lånegjelden for kommunens renteutgifter avhenger av hvordan lånegjelden er sammensatt. SSB beregner et anslag for renteeksponert gjeld som er netto lånegjeld fratrukket et anslag for gjeld der renteutgiftene (og delvis avdragene) ikke belaster kommunebudsjettet, men finansieres av andre gjennom gebyrer eller rentekompensasjonsordninger fra staten. Trondheim kommune hadde i 2020 høyere andel renteeksponert gjeld enn de øvrige ASSS-kommunene.

8.3. Økonomiske handlingsregler og målsettinger

Det er kommunens ansvar å sørge for en helhetlig og langsiktig økonomiforvaltning. Den nye kommuneloven sier at "*kommuner skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivarettatt over tid*". For å oppnå dette fastsetter den nye loven at kommunene skal vedta finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi (§ 14-2, punkt c). Det er opp til kommunen selv å vedta hvilke måltall den skal ha og hvilket nivå måltallene skal være på.

Trondheim kommune har følgende måltall og handlingsregler:

- Målsetting for netto driftsresultat:
  - korrigert netto driftsresultat på 2,0-2,5 prosent av driftsinntektene
- Målsetting for gjeldsgrad
  - bykassefinansierte lån skal utgjøre inntil 70 prosent av driftsinntektene
- Handlingsregel for kapitalutgifter:
  - renter og avdrag skal utgjøre åtte prosent av frie disponible inntekter
- Målsetting for størrelsen på disposisjonsfondet
  - disposisjonsfondet skal utgjøre fem prosent av driftsinntektene

Disse måltallene skal bidra til å sikre sunn kommuneøkonomi. Kommunedirektøren foreslår at disse måltallene videreføres i økonomiplanen for 2022-2025.

8.3.1 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser overskuddet på årets drift fratrukket renter og avdrag.

Korrigert netto driftsresultat

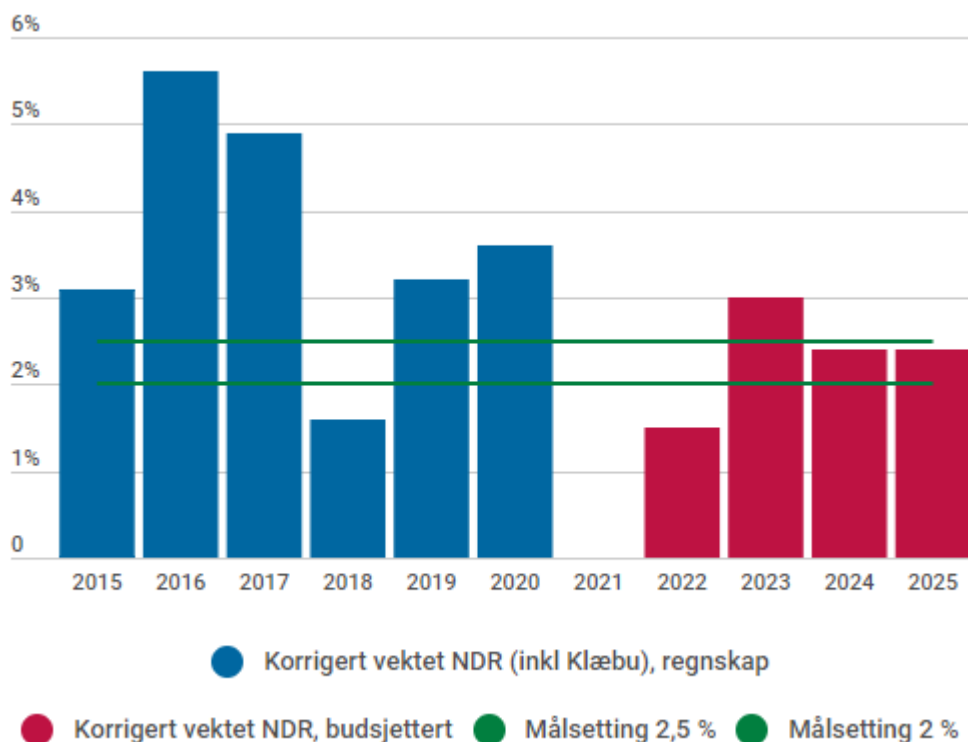
For å vurdere kommunens økonomiske handlefrihet viser vi korrigert netto driftsresultat. Det beregnes med grunnlag i netto driftsresultat korrigert for bundne avsetninger og periodisering av pensjonskostnader.

For å sikre langsiktig stabilitet i økonomien må kommunens verdier opprettholdes over tid. Dette krever at netto driftsresultat er større enn null. Bare slik er det midler igjen til å opprettholde og utvide kommunens bygningsmasse og finansielle formue slik at det bidrar til like gode tjenester for kommende generasjoner, som de gjør for oss i dag. Dersom netto driftsresultat er null vil det ikke være midler igjen til å opprettholde kommunens realverdier og finansformue.

[Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi \(TBU\)](#) anbefaler at netto driftsresultat for kommunene samlet bør være 1,75 prosent. Hva resultatet bør være for den enkelte kommune kan imidlertid avvike fra dette, avhengig av størrelsen på kommunens formue, gjeld og avdrag. Trondheim kommunes vurderinger i 2016 var at netto driftsresultat korrigert for premieavvik og avsetninger til bundne fond burde ligge mellom 2 og 2,5 prosent, som også er målsettingen.

Med Kommunedirektørens forslag til handlings- og økonomiplan vil korrigert netto driftsresultat (kndr) i gjennomsnitt ligge på 2,3 prosent i perioden, altså innenfor målsettingen. I 2022 er kndr forventet å bli 1,5 prosent. Dette er en forbedring fra vedtatt budsjett 2021, som er om lag null prosent. I resten av planperioden er driftsresultatet mellom tre og 2,4 prosent. Korrigert netto driftsresultat er summen av alle disponeringer i budsjettet, så det er vanskelig å trekke frem én enkelt årsak til resultatet. Men både i 2021 og 2022 brukes disposisjonsfondet til å finansiere betydelige kostnader på driftsbudsjettet (152 millioner kroner i 2022), og dette reduserer kndr. I resten av planperioden er det en langt lavere bruk av disposisjonsfondet, som igjen bidrar til å bedre kndr. En annen årsak til at kndr bedrer seg fra 2021 til 2022 og utover i planperioden er at årlig premieavvik reduseres, samtidig som nedbetaling av tidligere års premieavvik opprettholdes. Dette bidrar til gradvis reduksjon av akkumulert premieavvik (omtrent 1,2 milliarder kroner i 2021) og dermed en reduksjon av fremtidig binding av kommunens midler. Sammenlignet med tidligere øker dette kndr. Økt bruk av midler fra premiefond til dekning av pensjonskostnader i perioden muliggjør dette. Det henvises til kapittel 9 for mer utførlig beskrivelse av utviklingen av pensjonskostnadene.

Summen av godt netto driftsresultat og at vi betaler avdrag utover minimumsavdrag gjør at vi styrker kommunes egenkapital gjennom planperioden.

Figur 8-1 Korrigert netto driftsresultat, Trondheim kommune

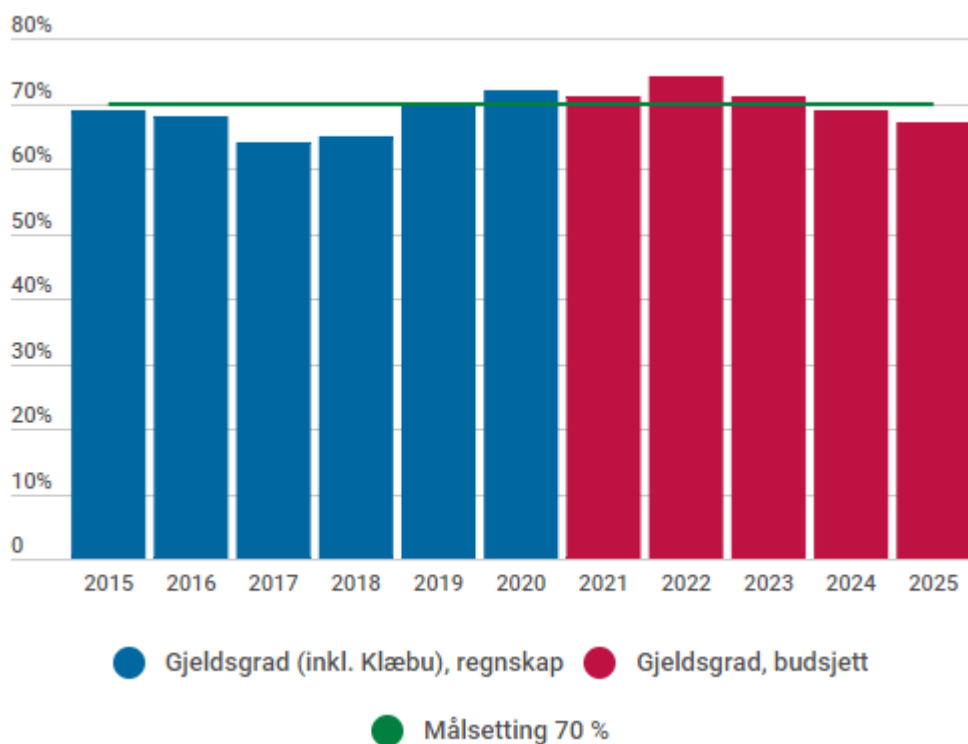
Gjeldsgrad

For å oppnå et riktig nivå på netto driftsresultat, og for å unngå at utgifter til kommunens lån fortrenger utgifter til tjenesteproduksjon, er det viktig at kommunens gjeld ikke vokser raskere enn veksten i kommuneøkonomien.

Bystyret i Trondheim kommune har vedtatt at den bykassefinansierte gjelden ikke bør utgjøre mer enn 70 prosent av driftsinntektene. Dersom gjelden holder seg på dette nivået vil den vokse i takt med økonomien. En målsetting på gjeldsgrad må innrettes slik at det er realistisk at kommunen greier å betjene gjelden dersom rentenivået stiger vesentlig.

Bykassefinansierte lån er kommunens investeringslån fratrukket lån til selvkostområdene (vann, avløp, renovasjon, feiing og slam), lån med rentekompensasjon fra staten og lån som dekkes av husleieinntekter. Som lån regnes også den kapitaliserte verdien av de tilskudd kommunen gir til idrettsanlegg og noen tilfeller av husleie kommunen betaler i leieavtaler. Dette gjelder for eksempel leieavtale på Trondheimsporten II, som ligger inne som driftsutgift i planperioden.

Med Kommunedirektørens forslag til handlings- og økonomiplan for perioden 2022-2025 vil gjeldsgraden i gjennomsnitt være om lag 70 prosent. I første del av planperioden er gjeldsgraden høy, 74 prosent i 2022. Gjeldsgraden faller mot slutten av perioden, og holder seg dermed innenfor målsettingen i gjennomsnitt for perioden.

Figur 8-2 Bykassefinansierte lån i prosent av driftsinntektene

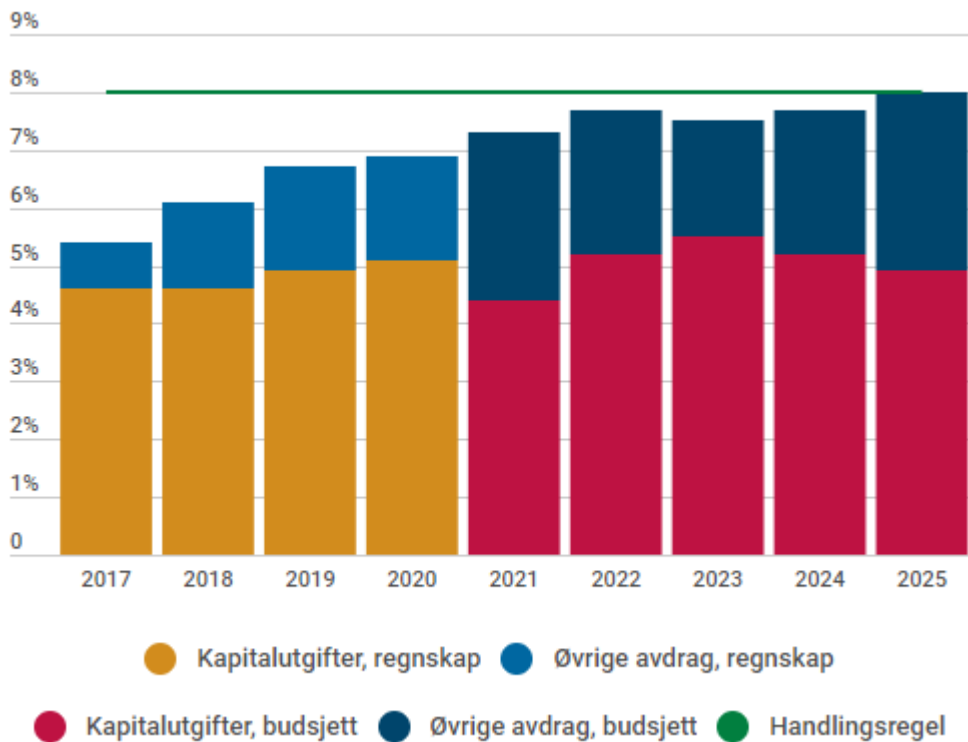
Kapitalutgifter

Motivasjonen for handlingsregelen er at kapitalutgiftene, det vil si renter og avdrag, skal utgjøre en fast andel av kommunens frie inntekter. Dette medfører også at rentenivået ikke påvirker tjenesteproduksjonen, og at en forutsigbar andel av frie inntekter kan benyttes til å finansiere kommunens tjenestetilbud.

Dersom rentenivået er lavt vil det være rom for å betale ekstra avdrag, altså avdrag ut over lovens krav til minimumsavdrag. Ny kommunelov inneholder en ny bestemmelse for beregning av minimumsavdrag. Den nye beregningen vil anslagsvis gi Trondheim kommune en minimum avdragstid på 28 år. Ved å betale avdrag utover minimumsavdrag, reduserer kommunen gjeldsnivået og gir rom for å finansiere et høyere investeringsnivå.

Kommunedirektøren foreslår for planperioden 2022-2025 at kapitalutgiftene utgjør mellom 7,5 og 8 prosent i løpet av perioden. I 2022 vil kapitalutgiftene anslagsvis utgjøre 7,7 prosent, 7,5 prosent i 2023 og 7,7 prosent i 2024. Dette er i tråd med nivåene i vedtatt handlings og økonomiplan 2021-2024. I 2025 foreslår Kommunedirektøren at kapitalutgiftene stiger til 8 prosent, i tråd med handlingsregelen. Dette medfører at kommunen i løpet av fireårsperioden betaler i underkant av 1,3 milliarder kroner i avdrag utover minimumsavdrag. Å betale avdrag utover minimumsavdragene bidrar til at målsettingen om gjeldsgrad på 70 prosent overholdes i perioden. Hvis avdragene var lavere, ville gjeldsgraden vært høyere.

Figur 8-3 Kapitalutgifter som andel av kommunens frie disponible inntekter.

Disposisjonsfond

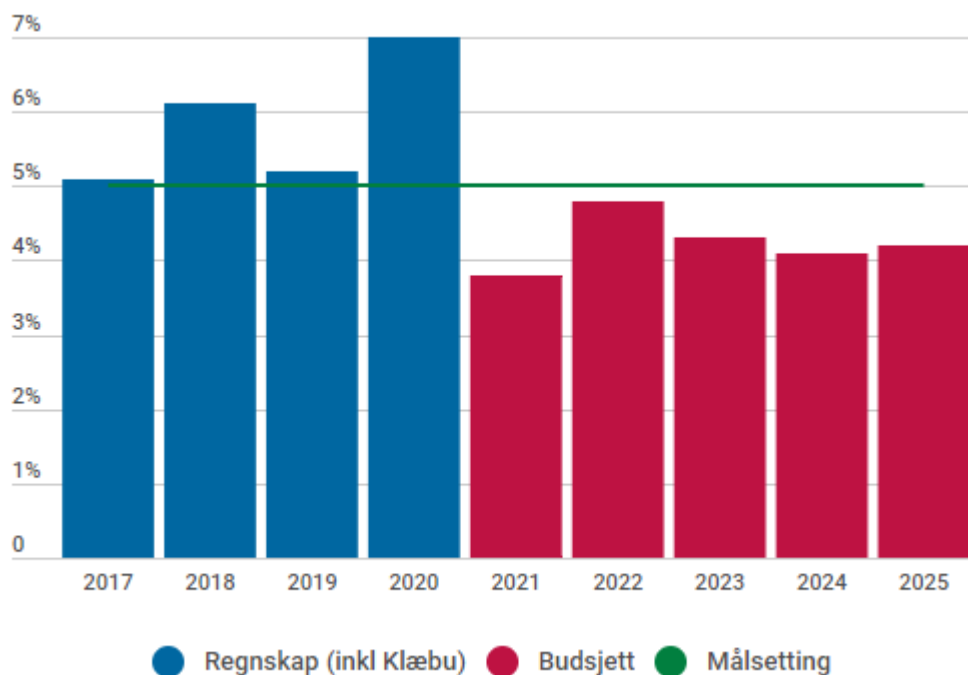
Størrelsen på disposisjonsfondet gir uttrykk for hvor stor økonomisk buffer kommunen har i sin løpende drift, og dermed hvor stor økonomisk handlefrihet kommunen har.

Med disposisjonsfond mener Kommunedirektøren her kommunens sentrale disposisjonsfond, uten foretak og IKS og uten bufferfondet til Trondheim kommunes kraftfond eller næringsfondet.

Et disposisjonsfond gjør kommunen i stand til å håndtere midlertidige svingninger i økonomien, for eksempel inntektssvikt eller uforutsette utgifter. I tillegg gir det kommunen mulighet til å ta riktig risiko i forvaltningen av Trondheim kommunes kraftfond (TKK) og i forvaltningen av kommunens pensjonsmidler. Forventet avkastning i kraftfondet og Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP) øker når aksjeandelen øker. Et disposisjonsfond av en viss størrelse gjør det mulig å oppnå bedre avkastning.

Trondheim kommunes disposisjonsfond forventes å utgjøre om lag 881 millioner kroner ved utgangen av 2021, eller 5,2 prosent av driftsinntektene. Det er da tatt hensyn til alle vedtak om bruk og avsetning til disposisjonsfond frem til begynnelsen av oktober 2021, inkludert Kommunedirektørens forslag til vedtak i andre økonomirapport. Det er ikke tatt hensyn til at kommunenes regnskapsresultat vil avsettes til disposisjonsfondet ved regnskapsavslutningen.

I Kommunedirektørens forslag til handlings- og økonomiplan 2022-25 vil disposisjonsfondet utgjøre 4,8 prosent av disponible inntekter i 2022, og 4,3 prosent i gjennomsnitt for hele perioden. Årsaken til at fondet som andel av inntektene reduseres er at bruken av fondet er betydelig større enn avsetningene i 2023, som først og fremst skyldes store avsetninger fra kraftfondet i 2022 (øker fondet i 2022), som overføres til investering i 2023 (reduserer fondet i 2023). Fra og med 2023 og utover i perioden holdes den nominelle størrelsen på fondet omtrent på samme nivå. Se omtalen under driftsbudsjett, disposisjonsfond for en oversikt over bruk og avsetning til disposisjonsfondet i 2022.

Figur 8-4 Disposisjonsfondet i prosent av driftsinntektene ved utgangen av året.

8.4. Driftsbudsjett 2022-2025

I dette avsnittet omtales Kommunedirektørens forslag til driftsbudsjett for perioden 2022-2025. Alle tall i denne delen er i 2022-kroner.

Sammenlignet med vedtatt økonomiplan 2021-2024 har handlingsrommet i ny økonomiplan 2022-2025 økt. Det skyldes blant annet økte frie inntekter og lavere pensjonskostnader enn det som var innarbeidet i planen. Kommunedirektøren foreslår å bruke store deler av det utvidede handlingsrommet på å finansiere merkostnader innenfor helse- og velferd. Det gjelder blant annet økte kostnader til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og helseplattformen. Kommunedirektøren foreslår også at det etableres et flerårig program for å sikre bærekraftige helse- og velferdstjenester framover. Vi foreslår videre å reversere deler av reduksjonen som ligger på kvalifisering og velferd i vedtatt økonomiplan.

Kommunedirektøren foreslår å bruke av kommunens disposisjonsfond for å finansiere en rekke engangsutgifter. Dette gjelder blant annet: Merutgifter som følger av koronapandemien i 2022, økte utgifter i forbindelse med innføring av Helseplattformen i 2022-2023, investeringstilskudd til nye idrettshaller og driftsutgifter til ski-VM.

Regjeringens forslag til statsbudsjett 2022

Regjeringen Solberg la 12. oktober fram forslag til statsbudsjett 2022. Regjeringen foreslår at kommunene får en vekst i de frie inntektene på 1,6 milliarder kroner i 2022, beregnet fra anslått inntektsnivå i revidert nasjonalbudsjett (RNB). Kommunene må innenfor veksten i de frie inntektene dekke merkostnader som følge av demografi og økte pensjonskostnader. Regjeringen begrunner videre 100 millioner kroner av veksten i de frie inntektene med at den vil legge til rette for flere barnehagelærere i grunnbemanningen. Dette må ses i lys av ambisjonen om at 50 prosent av de ansatte i barnehagen skal være barnehagelærere innen 2025. Regjeringen begrunner 75 millioner kroner av veksten i de frie inntektene med tiltak for barn og unges psykiske helse.

Trondheims andel av satsingen på barn og unges psykiske helse og flere barnehagelærere utgjør henholdsvis 2,6 og 4 millioner kroner. Kommunedirektøren foreslår at det budsjetteres med to millioner kroner til lavterskeltilbud for barn og unges psykiske helse i 2022. Dette vil understøtte formannskapets vedtak i [sak 272/21](#), *Langsiktig tiltaksplan for å styrke innsatsen og bistå sårbare barn og unge ut av pandemien*. Trondheim har en høy andel barnehagelærere av grunnbemanningen (46,4 prosent i 2020) sammenlignet med ASSS-snitt og gjennomsnittet for landet. Kommunedirektøren foreslår derfor å ikke budsjettere med flere barnehagelærere i budsjett 2022. I vedtatt handlings- og økonomiplan 2021-2024, budsjett 2021 vedtok bystyret en økning i grunnbemanningen (bemanningstettheten) i de kommunale barnehagene på fire millioner kroner i 2021, ytterligere 4 millioner kroner i 2022 og 12 millioner kroner i perioden 2023-2024, og tilsvarende økt tilskudd til de private barnehagene. Kommunedirektøren har ikke funnet rom for å øke grunnbemanningen i barnehage som planlagt i 2022. Som følge av at vi har høyere utgifter enn budsjettert til spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne har vi i stedet foreslått å øke dette budsjettet med fire millioner kroner i 2022, med en ytterligere økning i planperioden. Grunnbemanningen i kommunale barnehager foreslås økt med ytterligere 4 millioner kroner i 2024 og 8 millioner kroner i 2025. Det er også budsjettert med tilsvarende økt tilskudd til de private barnehagene to år etter.

Regjeringen Solberg foreslår i forslag til statsbudsjett at kommunenes frie inntekter, i tillegg til veksten i de frie inntektene på 1,6 milliarder kroner, justeres for at kommunene som følge av oppgaveendringer, regelendringer og innlemming av øremerkede tilskudd m.m. får en endring i netto driftsutgifter i 2022.

Endringene består blant annet av:

- Rammetilskuddet reduseres med 10,4 milliarder kroner som følge av kommunene i 2021 har fått engangsbevilgninger knyttet til koronapandemien
- Rammetilskuddet økes med 1,3 milliarder kroner som følge av kommunene får økt økonomiske ansvar for barnevernet 1.1.2022
- Rammetilskuddet økes med 841 millioner kroner som følge av et øremerket tilskudd til stillinger i det kommunale barnevernet innlemmes i rammetilskuddet og med 53 millioner kroner som følge av økte kompetansekrav i barnevernet
- Rammetilskuddet økes med 128 millioner kroner til basistilskuddet til fastleger
- Rammetilskuddet økes med 322 millioner kroner som følge av økte utgifter til forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger
- Rammetilskuddet økes med 100 millioner kroner for å dekke utgifter til implementering av rusreformen
- Rammetilskuddet økes med 100 millioner kroner til ordning med barnekoordinator
- Rammetilskuddet økes med 69 millioner kroner til økte sosialhjelpsutgifter som følge av redusert dagsats for tiltakspenger
- Rammetilskuddet økes med 99,8 millioner kroner til en ekstra naturfagtime i grunnskolen

Endringene er nærmere omtalt i kapitlene til tjenesteområdene. For en komplett oversikt over saker de frie inntektene er korrigeret for vises det til [beregningsteknisk dokumentasjon fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet](#) (side 5).

Regjeringen har vært tydelig på at kommunene skal kompenseres for merutgifter og mindreinntekter som følge av koronapandemien. Regjeringen foreslår ikke ytterligere kompensasjon i forslag til statsbudsjett, men den varsler at den vil komme tilbake med en ny vurdering av merutgifter og mindreinntekter i kommunesektoren i 2021 i revidert nasjonalbudsjett 2022.

Alle kommuner som yter helse- og omsorgstjenester til særlig ressurskrevende brukere kan søke om delvis refusjon for disse tjenestene. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet at kommunene i 2022 skal få kompensasjon for 80 prosent av lønnsutgiftene utover 1 520 000 kroner per bruker. Dette er en økning av terskelbeløpet ut over det som følger av anslått lønnsvekst for 2021 på 50 000 kroner. Trondheim kommune taper ni millioner kroner på dette.

For nærmere omtale av regjeringen Solbergs forslag til statsbudsjett vises det til [Prop.1 S \(2021-2022\) fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet](#).

Regjeringen Støre vil innen 10. november legge fram et tilleggsnummer til statsbudsjettet for Stortinget. Kommunedirektøren vil ved behov legge fram en tilleggsinnstilling til forslag til handlings- og økonomiplan etter dette.

Sentrale inntekter

Tabell 8-2 viser anslag på utviklingen i sentrale inntekter i perioden 2021-2025. Tabellen viser endring i forhold til opprinnelig vedtatt budsjett 2021.

Tabell 8-2 Utvikling i inntekter. Alle tall er endring sammenlignet med budsjett 2021. Tall i millioner kroner. Negative tall er økte inntekter, positive tall er reduserte inntekter.

	2021	2022	2023	2024	2025
Skatt og rammetilskudd	-11 332	-282	-376	-482	-602
Rammetilskudd - kompensasjon for korona	-231	231	231	231	231
Eiendomsskatt	-780	-30	-60	-90	-90
Flyktningeinntekter	-278	90	90	90	90
Refusjon ressurskrevende brukere	-220	1	-1	-4	-7
Vertskommunetilskudd	-11	3	3	3	3
Rentekompensasjonstilskudd	-27	-9	-12	-12	-10
Sum ramme	-12 879	4	-125	-263	-385

Frie inntekter (skatt og rammetilskudd)

Frie inntekter er midler kommunene kan disponere fritt uten andre føringer fra staten enn lover og forskrifter. Kommunens frie inntekter består av en prosentandel av skatt på inntekt og formue fra privatpersoner bosatt i kommunen og rammetilskudd tildelt fra staten. Inntektene fordeles gjennom inntektssystemet for kommunene. For at kommunene skal kunne gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne, inneholder inntektssystemet to store ujevningmekanismer: Ufrivillige kostnadsforskjeller utjevnes fullt ut (utgiftsutjevning), og forskjeller i skatteinntekter utjevnes delvis (inntektsutjevning).

Kommunens frie inntekter anslås utgjøre 11,6 milliarder kroner i 2022. Dette er en økning på 282 millioner kroner sammenlignet med opprinnelig vedtatt budsjett for 2021. Deler av inntektsveksten, anslagsvis 80 millioner kroner, har sammenheng med at kommunen gjennom oppvekstreformen får økt økonomisk ansvar for barnevernet fra 2022. Videre har deler av inntektsveksten sammenheng med at kommunene har fått kompensasjon for andre merutgifter som følger av oppgaveendringer, regelendringer m.m. (jf omtale under regjeringens forslag til statsbudsjett). Høy inntektsvekst, sammenlignet med opprinnelig vedtatt budsjett, har sammenheng med at kommunene får videreført deler av merskatteveksten fra 2021 til 2022. For Trondheims del anslås dette å utgjøre om lag 100 millioner kroner. I perioden 2022-2025 anslås Trondheim kommune å få en årlig vekst i de frie inntektene på om lag 100 millioner kroner.

Det er gjort nærmere rede for hva som er lagt til grunn for anslaget på rammetilskudd og skatteinntekter i avsnittet om grunnlaget for budsjetteringen. For nærmere omtale om inntektssystemet for kommunene vises det til Grønt hefte ([beregningsteknisk dokumentasjon til Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon](#)).

Rammetilskudd - kompensasjon for merutgifter til koronapandemien

Kommunene har flere ganger i løpet av 2021 fått kompensasjon for merutgifter som følge av koronapandemien. I opprinnelig vedtatt budsjett for 2021 var det budsjettert med 231 millioner kroner i rammetilskudd som kompensasjon for merutgifter til pandemien. Dette var en engangsbevilgning i 2021.

Eiendomsskatt

Kommunedirektøren har i samsvar med forutsetningen som er lagt til grunn for vedtatt økonomiplan budsjettert med en reell økning i eiendomsskatten på 30 millioner kroner i 2022, 60 millioner kroner i 2023 og 90 millioner kroner fra 2024. Det er gitt en nærmere omtale av endringen i eiendomsskatt i kapittel 10.

Statens boligverdier vil brukes som grunnlag for utskrivning av eiendomsskatt i 2022. Nye kommunale takster skal benyttes til utskrivning av eiendomsskatt i 2023. Dette er nærmere omtalt i kapittel 23.

Flyktningeinntekter

Kommunen mottar ulike typer tilskudd fra IMDI som skal bidra til å dekke utgifter ved bosetting og integrering av flyktninger. Som flyktningeinntekter regnes her integreringstilskudd og tilskudd for enslige mindreårige flyktninger. Integreringstilskuddet skal i hovedsak dekke de gjennomsnittlige utgiftene kommunene har i bosettingsåret, og de neste fire årene. Kommuner som bosetter enslige mindreårige flyktninger mottar et særskilt tilskudd i tillegg til det ordinære integreringstilskuddet. Dette tilskuddet utbetales til og med året personen fyller 20 år. Kommunen mottar også ekstra tilskudd for flyktninger med nedsatt funksjonsevne og/eller atferdsvansker og tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, men dette er øremerkede tilskudd som budsjetteres direkte under de ulike tjenesteområdene.

Flyktningeinntektene anslås å bli 90 millioner kroner lavere i 2022 enn budsjetterte inntekter i 2021. Reduksjonen har sammenheng med langt lavere antall bosatte flyktninger i 2018 - 2021 enn tidligere år, samt antatt lavere bosetting også i 2022. Sammenlignet med årene 2015 til 2017, hvor det var en årlig bosetting på rundt 700 personer, er det bosatt langt færre de siste årene. Anslaget i årene fremover er rundt 150 flyktningebosettinger årlig. Kommunedirektøren vil understreke at det, både på grunn av koronapandemien og hvor mange flyktninger Norge vedtar å ta i mot, er usikkert hvor mange flyktninger kommunen vil motta i 2022 og i de kommende år.

Refusjonsordning ressurskrevende tjenester

Alle kommuner som yter helse- og omsorgstjenester til særlig ressurskrevende brukere kan søke om delvis refusjon for direkte lønnsutgifter til disse tjenestene. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet at når en kommune bruker mer enn 1 520 000 kroner på en enkeltbruker, skal kommunene få refundert 80 prosent av utgiftene utover dette.

Kommunedirektøren har budsjettert med at vi vil motta 219 millioner kroner i refusjon i 2022. Dette er en reduksjon sammenlignet med budsjetterte inntekter for 2021. Årsaken til at vi forventer en reduksjon i tilskuddet, til tross for økning i antall brukere, er at innslagspunktet for når kommunene får kompensert sine utgifter, er hevet. Vi forventer at tilskuddet vil øke i løpet av perioden.

Vertskommunetilskudd

Vertskommunetilskuddet tildeles kommuner som etter HVPU-reformen i 1991 overtok ansvaret for beboere hjemmehørende i andre kommuner. Kommunedirektøren har budsjettert med at Trondheim kommune vil motta åtte millioner kroner i vertskommunetilskuddet i 2022. Det er en reduksjon på tre millioner kroner fra 2021.

Rentekompensasjonstilskudd

Kommunen får dekket deler av sine rentekostnader til investeringer i ulike formålsbygg. I 2022 er det budsjettert med 36 millioner kroner i rentekompensasjon, en økning på ni millioner kroner fra budsjett 2021. Økningen i tilskudd har sammenheng med økt rente.

Endring i utgifter og inntekter

Tabell 8-3 gir en oppsummering av Kommunedirektørens forslag til utgifts- og inntektsendringer som omfatter flere tjenesteområder. Dette er for eksempel utgifter som følger av befolkningsvekst, pensjonskostnader, kapitalkostnader og endring i avsetning for å håndtere koronapandemien.

Tabell 8-3 Utvikling i utgifter. Alle tall er endring sammenlignet med budsjett 2021. Tall i millioner kroner. Negative tall er reduserte utgifter, positive tall er økte utgifter.

	Budsjett 2021	2022	2023	2024	2025
Befolkningsvekst		96	200	319	421
Sentrale pensjonskostnader	252	-16	4	13	0
Eksterne finanstransaksjoner	876	9	-2	29	76
Tiltak i vedtatt HØP		-191	-258	-242	-245
Koronapandemien	233	-183	-233	-233	-233
Oppgaveendringer/tekniske endringer		-28	-26	-33	-27
Endret bruk/avsetning til disposisjonsfond	-203	51	232	201	228
Usikkerhetsavsetning	6	-1	-1	-1	-1
Effektiveringskrav		-33	-66	-99	-132
Lønnsoppgjør 2021		10	10	10	10
Sum		-286	-139	-37	96

Befolkningsvekst

Befolkningsvekst og demografiske endringer vil føre til økte utgifter i økonomiplanperioden. Kommunedirektøren anslår at befolkningsvekst og endringer i befolknings sammensetningen vil gi kommunen en merutgift på 96 millioner kroner i 2022, hvis vi skal videreføre dekningsgrader og enhetskostnader fra 2021. Beløpet øker til 421 millioner kroner i 2025.

Sentrale pensjonskostnader

Pensjonskostnadene forventes å reduseres med 15,7 millioner kroner fra opprinnelig vedtatt budsjett for 2021 til 2022. De totale sentrale pensjonskostnadene anslås samlet å være på samme nivå i 2025 som i 2021. Pensjonskostnader er lavere enn det som var innarbeidet i økonomiplan for 2021-2024. Det er gitt en omtale av endringene i pensjonskostnadene i kapittel 9.

Eksterne finanstransaksjoner

Eksterne finanstransaksjoner består av kapitalutgifter som belaster bykassen og utbytte fra kommunale selskap. Det er budsjettert med en økning i utbytte fra kommunale selskap på ni millioner kroner fra 2021 til 2022. Kommunedirektøren har budsjettert med en reell økning i kapitalkostnadene som belaster bykassen på 17 millioner kroner i 2022. Det er budsjettert med en økning i kapitalkostnadene ut i perioden. Det har sammenheng med at Kommunedirektøren foreslår at kapitalkostnadene skal utgjøre åtte prosent av de frie disponible inntektene i 2022.

Vedtatte endringer i HØP 2021-2024

I handlings- og økonomiplanen for 2021-2024 er det vedtatt tiltak på tjenesteområdene som både gir økte og reduserte utgifter i planperioden. Vedtatte tiltak gir samlet en utgiftsreduksjon på 191 millioner kroner fra 2021 til 2022. Endring i driftsrammer som følge av endring i innbyggertall (demografi- og arealkompensasjon), tekniske endring og lavere utgifter til koronapandemien er da holdt utenfor.

Endringer i vedtatt økonomiplan er blant annet:

- Det er budsjettert med at lavere bosetting av flyktninger skal redusere kommunens utgifter med 78 millioner kroner i 2022.
- Det er budsjettert med at kommunen fra 2021 til 2022 skal spare omlag ti millioner kroner på reduksjon i innkjøp, reiser og innleie av arbeidskraft.
- Det er budsjettert med økt parkeringsavgift i økonomiplanperioden
- Utgående engangstiltak i 2021 (for eksempel investeringstilskudd til idrettshaller og utgifter til oppbygging av beredskapslager for smittevernutstyr).

I vedtatt økonomiplan er det budsjettert med en reduksjon i driftsrammen til kvalifisering og velferd på om lag 110 millioner kroner fra 2021 til 2022. Budsjettert reduksjon her har både sammenheng med at det er lagt til grunn at lavere bosetting av flyktninger skal redusere kommunenes utgifter, og med at området har fått engangsmidler som reduseres og avvikles i perioden. Engangsmidlene har dels vært begrunnet med at området må tilpasse seg en situasjon fra tidlig til sen integrering flyktninger og dels med koronapandemien. Kommunedirektøren tror ikke det er mulig å redusere utgiftene med 110 millioner kroner i 2022. Kommunedirektøren foreslår derfor å kansellere 50 millioner kroner av reduksjonen, slik at reduksjonen fra 2021 til 2022 blir om lag 60 millioner kroner.

Koronapandemien

Koronapandemien har både i 2020 og 2021 gitt kommunene økte utgifter og reduserte inntekter. I vedtatt økonomiplan var det opprinnelig budsjettert med 233 millioner kroner i direkte utgifter til håndtering av koronapandemien i 2021. I tillegg var det budsjettert med indirekte utgifter, som redusert utbytte fra kommunale selskap, økte sosialhjelpsutgifter og utgifter til oppbygging av smittevernlager.

Det er vanskelig å si hva de langsiktige konsekvensene av koronapandemien vil bli. Kommunedirektøren foreslår at det foreløpig budsjetteres med en avsetning på 50 millioner kroner i 2022 for å finansiere langsiktige konsekvenser av pandemien. Avsetningen foreslås finansiert med bruk av disposisjonsfond. Kommunedirektøren foreslår at to millioner kroner av avsetningen disponeres til etablering av lavterskeltilbud psykisk helse barn og unge. Kommunedirektøren vil fremme forslag til disponering av resterende avsetningen i de faste økonomirapportene gjennom året når vi vet mer om hva behovet er innenfor ulike områder.

Oppgaveendringer/tekniske endringer

I Kommunedirektørens forslag til driftsrammer er det tatt høyde for tekniske endringer og endringer i finansiering fra et år til et annet. Samlet gir endringen en reduksjon i driftsrammene på 28 millioner kroner fra 2021 til 2022.

Endringene har blant annet sammenheng med:

- Driftsrammene er justert for at tjenesteområdene samlet fikk for mye i demografikompensasjon i 2020.
- Driftsrammen til bystyresekretariatet er redusert som følge av at det ikke er valg i 2022

Bruk av disposisjonsfond

Disposisjonsfondet forventes å utgjøre omtrent 881 millioner kroner ved inngangen til 2022. Det er basert på tidligere vedtak om bruk og avsetning til disposisjonsfond og kommunedirektørens forslag til endring i bruk og avsetning til disposisjonsfondet i andre økonomirapport i 2021. Totalt sett foreslår Kommunedirektøren å bruke 36 millioner kroner av disposisjonsfondet i 2022. Tabellen under viser alle tiltakene i Kommunedirektørens budsjettforslag. Tiltak merket (i) finansierer investeringsbudsjettet, mens tiltak merket (d) finansierer driftsbudsjettet.

Tabell 8-4. Prognose for tiltak, inngående og utgående balanse for disposisjonsfondet 2022. Tall i millioner kroner.

Avsetning/bruk	Formål	Mill. kroner
<i>Prognose for inngående balanse 2022</i>		<i>880,9</i>
Bruk (i)	Kraftfondet - avkastning 2021 til investering og særfond i 2022	-69,5
Avsetning (i)	Kraftfondet - avkastning 2022 til investering og særfond i 2023	198,1
Bruk (i)	Investeringsprosjekter	-44,2
Bruk (i)	Helseplattformen - midlertidig utlån	-39,5
Avsetning (i)	Helseplattformen - tilbakebetaling tidligere utlån	70,3
Bruk (d)	Helseplattformen - ekstra driftstilskudd	-15,0
Bruk (d)	Finansiering nedgang i flyktningeinntekter	-10,0
Bruk (d)	Prosjektkostnader utredning eiendomsskatt	-10,0
Bruk (d)	Utredning av avfallsdeponier	-1,5
Bruk (d)	Investeringstilskudd til idrettshall	-19,5
Bruk (d)	Koronakostnader 2022	-50,0
Bruk (d)	Kvalifisering og velferd - finansiering reduksjon flyktningeinntekter	-25,0
Bruk (d)	Prosjekt "Heltid og økt stillingsandel" rebevilget fra 2021	-4,5
Bruk (d)	Drift av EC Dahls sykehjem	-20,5
Bruk (d)	Omstillingsmidler oppvekst og utdanning	-4,5
Avsetning (d)	Generell avsetning	9,0
<i>Prognose for utgående balanse 2022</i>		<i>844,6</i>

Som tabellen viser er avsetning av avkastningen fra kraftfondet stor i 2022, 198 millioner kroner. Dette tas ut av fondet igjen i 2023. Hvis vi korrigerer for nettoeffekten fra kraftfondet, og andre tiltak som overføres til investeringsbudsjettet, overføres totalt 152 millioner kroner fra disposisjonsfondet til driftsbudsjettet i 2022.

I sak 180/19 vedtok bystyret å midlertidig låne midler til Helseplattformen. Lånet finansieres med både lån og bruk av disposisjonsfond. I 2022 foreslår Kommunedirektøren å bevilge 39,5 millioner kroner av disposisjonsfondet i lån til Helseplattformen. Lånet regnes som en investeringskostnad, og overføres dermed til investeringsbudsjettet. Utlånet til Helseplattformen fra disposisjonsfondet skal i sin helhet betales tilbake i 2022. I sak 101/21 redegjorde Kommunedirektøren for at Helseplattformen har behov for ytterligere driftstilskudd som følger av økte kostnader. Kommunedirektøren foreslår derfor å gi Helseplattformen 15 millioner kroner i tilskudd i 2022, utover det som allerede er bevilget.

I 2020 vedtok bystyret å finansiere diverse investeringsprosjekter med disposisjonsfondet. Flere av prosjektene er utsatt fra 2021 til 2022, og midlene er midlertidig satt av på disposisjonsfond. Kommunedirektøren foreslår derfor å bruke 44 millioner kroner til investeringsprosjekter i 2022.

Lavere bosetting av flyktninger gir lavere flyktningetilskudd. Det er utfordrende å ta ned utgiftene like raskt som inntektene. Kommunedirektøren budsjetterer derfor med å finansiere 10 millioner kroner av inntektsbortfallet med bruk av disposisjonsfond i 2022. Det er spesielt krevende for kvalifisering og velferd å tilpasse virksomheten til lavere inntektsrammer. Kommunedirektøren foreslår derfor i samsvar med vedtatt økonomiplan å finansiere kvalifisering og velferd med 25 millioner kroner i 2022.

Kommunedirektøren foreslår å gi investeringstilskudd på 19,5 millioner kroner til en idrettshall i 2022, bygget i regi av idrettslag. I tillegg foreslår Kommunedirektøren å bruke disposisjonsfond til enkeltvedtak fattet av bystyret. Dette gjelder investeringskostnaden til å bygge skatepark (Regnbueparken), utredning av avfallsdeponier, og prosjektkostnader til å utrede nytt grunnlag for taksering til eiendomsskatt.

Kommunedirektøren foreslår å benytte 50 millioner kroner av disposisjonsfondet til å finansiere eventuelle koronakostnader i 2022. Prosjektet heltid og økt stillingsandel ble finansiert med 5 millioner kroner i 2021. Prosjektet er forsinket, og Kommunedirektøren foreslår derfor i andre økonomirapport i 2021 å sette ubrukte prosjektmidler på disposisjonsfond, og finansiere prosjektet videre i 2022. Videre foreslår Kommunedirektøren å finansiere videre drift av det midlertidige sykehjemmet EC Dahls i 2022, se ytterligere omtale av dette under driftsbudsjettet til helse og omsorg. I tillegg foreslår Kommunedirektøren å finansiere omstillingsprosjekter innenfor oppvekst og utdanning med 4,5 millioner kroner i 2022. Midlene er fordelt innenfor tjenesteområdene til oppvekst og utdanning. Kommunedirektøren foreslår i tillegg å sette av 9 millioner kroner til disposisjonsfondet i 2022.

Usikkerhetsavsetning

I budsjett 2021 er det budsjettert med en avsetning på 6,3 millioner kroner for å finansiere uforutsette merutgifter og mindreinntekter. Kommunedirektøren har budsjettert med en avsetning på fem millioner kroner hvert år i perioden 2022-2025.

Effektiviseringskrav

I samsvar med tidligere praksis foreslår Kommunedirektøren at det legges inn et generelt effektiviseringskrav på 0,3 prosent av driftsrammene på alle enheter. Dette anslås å gi en innsparing på 33 millioner kroner i 2022 som øker til 132 millioner kroner i 2025.

Lønnsoppgjør 2021

Kostnadene til lønnsoppjøret antas å bli høyere enn budsjettert i 2021. Dette får en helårseffekt i 2022 på 10 millioner kroner. Kostnader til lønnsoppjøret er nærmere omtalt i kapittel 9 under tilleggsbevilgninger.

Endring i driftsrammer som er spesielle for noen tjenesteområder

Tabellen 8-5 viser Kommunedirektørens forslag til nye endringer i driftsrammer som er spesielle for noen tjenesteområder. Noen av tiltakene under er engangstiltak og er foreslått finansiert med bruk av disposisjonsfond. Dette gjelder deler av utgiftene til helseplattformen, investeringstilskudd til nye idrettshaller i 2022 og 2024, Ski-VM og forlenget drift av EC Dahls. Det er gitt en omtale av endringene i avsnittene om tjenesteområdene under.

Tabell 8-5. Nye rammeendringer på enkelte tjenesteområder. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Kvalifisering og velferd	50,0	50,0	50,0	50,0
Helseplattformen	25,0	25,0	25,0	10,0
Idrettshall, håndball VM mm	19,5	4,1	22,6	6,2
Ski VM			20,0	41,2
Forlenget drift av EC Dahls	20,5			
BPA	10,5	18,0	25,5	33,0
Det interne arbeidsmarkedet	10			
Trøndelag brann- og redningstjeneste	1,8	6,8	6,8	6,8
Oppvekstreformen	87,9	87,9	87,9	87,9
Nye oppgaver statsbudsjettet 2022	15,7	19,2	18,9	20,8

Diverse tiltak	8,6	26,1	24,1	25,1
Sum	249,5	237,1	280,8	281,0

Ved å sammenstille anslaget på utviklingen i kommunens utgifter og inntekter får vi et anslag på kommunens handlingsrom i perioden 2022-2025. Tabellen viser at kommunen har et økt handlingsrom hvert år i perioden 2022-2025. I Kommunedirektørens forslag til handlings- og økonomiplan er det økte handlingsrommet fordelt mellom ulike tjenesteområder.

Tabell 8-6. Anslag på handlingsrom. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Endring i inntekter	4	-125	-263	-385
Endring i utgifter	-37	99	244	377
Sum	-32	-27	-19	-8

Endring i driftsrammene til tjenesteområdene

Kommunedirektørens forslag til driftsbudsjett for tjenesteområdene er i hovedsak en videreføring av gjeldende handlings- og økonomiplan, men det er noen endringer. Noen nye tiltak er finansiert med økning i rammen til tjenesteområdene, mens andre har vært mulig som følge av omprioriteringer innenfor tjenesteområdene. I avsnittet under gjøres det kort rede for Kommunedirektørens forslag til driftsbudsjett for tjenesteområdene.

For hvert område er det presentert en tabell som er bygd opp på følgende måte:

- *Budsjett 2021*: opprinnelig vedtatt budsjett 2021, inkludert pris- og lønnskompensasjon for 2022
- *Tiltak i vedtatt HØP*: Bystyret vedtok ved behandlingen av handlings- og økonomiplanen 2021-2024 tiltak som både gir økte og reduserte utgifter i perioden 2022-2024. Raden "tiltak i vedtatt HØP" viser hvor stor endring tjenesteområdene ville fått i perioden 2021-2024 om HØP 2021-2024 hadde blitt videreført uten endringer. Endringer i driftsrammene i vedtatt HØP som følge av oppgaveendringer og demografiskompensasjon er holdt utenom.
- Oppgaveendringer m.m: viser endring i driftsramme som følge tekniske endringer og at oppgaver blir flyttet fra et tjenesteområdet til et annet m.m. Flere tjenesteområder får f.eks. en reduksjon i rammen fra 2021 til 2022 da områdene i 2021 fikk kompensasjon for merutgifter knyttet til koronapandemien. I tabellene under er dette lagt som en oppgaveendring.
- Demografi: Kommunedirektøren foreslår at tjenesteområdene får kompensasjon for merutgifter som følge av forventet befolkningsendring. Raden viser hvor mye kompensasjonen utgjør.
- Ny rammeendring: Raden viser hvor stor endring Kommunedirektøren foreslår at tjenesteområdene får i tillegg til det som følger av punktene over.

Oppvekst og utdanning

Kommunedirektøren foreslår at oppvekst- og utdanning (barnehage, skole og barne- og familietjenesten) får en nettoramme på 4,63 milliarder kroner i 2022 og 4,67 milliarder kroner i 2025. Den største endringen fra vedtatt økonomiplan er at barne- og familietjenesten får en økning i driftsrammen på 88 millioner kroner i 2022 som følge av at kommunene får økt faglig og økonomisk ansvar for barnevernet fra 1. januar 2022.

Tabell 8-7. Forslag til driftsramme oppvekst- og utdanning. Tall i millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	4 629	4 629	4 629	4 629
Tiltak i vedtatt HØP	-36	-44	-29	-29
Oppgaveendringer mm	-61	-61	-61	-61
Demografi	-4	10	25	31
Ny rammeendring	106	105	99	96
Sum	4 633	4 640	4 663	4 666

Tiltak i vedtatt HØP (eksklusive demografikompensasjon)

I økonomiplanen for 2021-2024 er det samlet budsjettert med en reduksjon i driftsrammen til oppvekst- og utdanning på 36 millioner kroner fra 2021 til 2022. Reduksjonen har i hovedsak sammenheng med at det er budsjettert med at lavere bosetting av flyktninger skal redusere kommunens utgifter og med andre innsparinger innenfor barne- og familietjenesten. I motsatt retning trekker vedtak om økning i grunnbemanningen i barnehage og skole. Dette er tiltak som er videreført i Kommunedirektørens forslag til økonomiplan, men som er utsatt noe sammenlignet med hva som ble lagt til grunn i vedtatt økonomiplan. For barnehage er økningen i grunnbemanningen utsatt for å kompensere for merforbruk på spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging inntil det oppnås tilstrekkelig effekt av ny organisering og finansieringsmodell.

Oppgaveendringer mm

Kommunedirektøren foreslår at driftsrammene til oppvekst- og utdanning reduseres med 61 millioner kroner fra 2021 til 2022 som følge av oppgaveendringer og tekniske endringer.

Den største endringen er:

- Oppvekst- og utdanning har i 2021 fått kompensasjon for merutgifter som følge av koronapandemien. Denne bevilgningen er ikke videreført i 2022. Dette gir en reduksjon i driftsrammene på 46 millioner kroner.

Demografi

Befolkningsframskrivninger indikerer at kommunens utgifter til oppvekst- og utdanning vil reduseres i 2022, men deretter øke i løpet av perioden.

Ny rammeendring

Kommunene får som nevnt over økt faglig og økonomisk ansvar for barnevernet fra 1.1.2022. Driftsrammen til oppvekst- og utdanning foreslås derfor økt med 88 millioner kroner. Forslag til økning i driftsramme utover dette er blant annet begrunnet med økte utgifter til brukerstyrt personlig assistanse, satsing på byomfattende tilbud til sped- og småbarnstiltak, innføring av ordning med barnekoordinator, økte kompetansekrav innenfor barne- og familietjenesten, innføring av ekstra naturfagtime i grunnskolen og flere brukere av helse- og avlastningstjenesten for barn og unge. I motsatt retning trekker reduserte utgifter til private barnehager.

Helse- og velferd

Kommunedirektøren foreslår at helse- og velferd (kvalifisering og velferd, psykisk helse og rus, bo- og aktivitetstilbud, helse- og omsorg, flyktninger og innvandrere) får en nettoramme på 4,48 milliarder kroner i 2022 og 4,70 milliarder kroner i 2025. Kommunedirektørens forslag innebærer at området får i overkant av 120-130 millioner kroner mer i driftsramme hvert år i perioden 2022-2024 enn forutsatt i

vedtatt økonomiplan for denne perioden (raden *ny rammeendring*). 50 millioner kroner av økningen er for å reversere deler av rammereduksjonen som lå på kvalifisering og velferd i vedtatt økonomiplan.

Tabell 8-8. Forslag til driftsramme helse og velferd. Tall i millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	4 493	4 493	4 493	4 493
Tiltak i vedtatt HØP	-122	-150	-149	-149
Oppgaveendringer mm	-111	-111	-111	-111
Demografi	88	167	256	341
Ny rammeendring	134	120	130	121
Sum	4 481	4 518	4 619	4 695

Tiltak i vedtatt HØP

I økonomiplanen for 2021-2024 er det budsjettert med at ulike tiltak skal gi en reduksjon i helse- og velferdsutgiftene med 122 millioner kroner fra 2021 til 2022. Reduksjonen har i hovedsak sammenheng med at det er forutsatt at lavere bosetting av flyktninger skal redusere kommunens utgifter og med at engangsmidler kvalifisering og velferd har fått skal reduseres og avvikes i perioden. Erfaringstall viser at flyktninger har behov for bistand lenge etter de er bosatt i kommunen. Koronapandemien har også forsinket integreringsprosessen. Samlet er det i gjeldende økonomiplan forutsatt at utgiftene til kvalifisering og velferd skal reduseres med 110 millioner kroner fra 2021 til 2022. Kommunedirektøren tror ikke dette er mulig og foreslår derfor å legge tilbake 50 millioner, slik at reduksjonen blir om lag 60 millioner kroner.

Oppgaveendringer mm

Kommunedirektøren foreslår at driftsrammer til helse- og velferd samlet reduseres med 111 millioner kroner fra 2021 til 2022 som følge av oppgaveendringer og tekniske endringer. Endringen har i hovedsak sammenheng med at ekstrabevilgninger gitt som følge av koronapandemien i 2021 ikke er videreført til 2022.

Demografi

Befolkningsframskrivninger indikerer at kommunens utgifter til helse- og velferd må øke med 88 millioner kroner i 2022 og 341 millioner kroner i løpet av perioden 2022-2025 for å videreføre tjenestene på dagens nivå. Kommunedirektøren foreslår at driftsrammen til helse- og velferd økes tilsvarende.

Ny rammeendring

Kommunedirektøren foreslår i tillegg til endring som følger av punktene over at driftsrammene til helse- og velferd økes med 134 millioner kroner i 2022. Endringen består blant annet av:

- Budsjettet til kvalifisering og velferd økes (jf omtale over)
- Økt basistilskudd til fastleger
- Budsjettet til Helseplattformen økes
- Utgifter til forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger
- Budsjettet til brukerstyrt personlig assistanse økes
- Budsjettet til sykehjemsplasser økes i 2022 som følge av forlenget drift av EC Dahls sykehjem.
- Det settes av midler til implementering av rusreformen
- Det settes av midler til å gjennomføre et program som skal sikre bærekraft i helse- og velferdstjenestene.

Kommunedirektøren foreslår også omprioriteringer *innenfor* driftsrammene til tjenesteområdene. I samsvar med vedtatt økonomiplan foreslås det en vridning fra heldøgns omsorg til satsing på forebygging og hjemmebaserte tjenester. Samlet foreslås det en styrking av tjenester til hjemmeboende på om lag 110 millioner kroner i løpet av perioden.

Kultur og idrett

Kommunedirektøren foreslår at kultur, idrett og kirke får en netto ramme på 534 millioner kroner i 2022 og 563 millioner kroner i 2025. Forslaget innebærer at området får en økning i rammene i forhold til hva som var forutsatt i vedtatt økonomiplan for perioden 2022-2024 (raden *ny rammeendring*).

Tabell 8-9. Forslag til driftsramme kultur og idrett. Tall i millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	544	544	544	544
Tiltak i vedtatt HØP	-20	-21	-22	-22
Oppgaveendringer mm	-18	-18	-18	-18
Demografi	5	9	10	12
Ny rammeendring	22	6	44	49
Sum	534	521	559	566

I økonomiplanen for 2021 til 2024 er det budsjettert med investeringstilskudd til en ny idrettshall og en ny ishall i 2021. Det var ikke lagt inn midler til nye haller i perioden 2022-2024. Kommunedirektøren foreslår nå at det legges inn investeringstilskudd til en ny idrettshall (bygd av idrettslag) både i 2022 og 2024. Kommunedirektøren foreslår i tillegg at det budsjetteres med 60 millioner kroner i driftsutgifter til gjennomføring av ski-VM, fordelt på 20 millioner kroner i 2024 og 40 millioner kroner i 2025. Både utgiftene til VM og investeringstilskudd til nye haller foreslås finansiert med bruk av disposisjonsfond.

Byutvikling

Kommunedirektøren foreslår at byutviklingsområdet får en netto ramme på om lag 1,18 milliarder kroner i 2022. Kommunedirektørens forslag innebærer en økning i forhold til rammene i gjeldende økonomiplan for 2021-2024. Økningen har i hovedsak sammenheng med forslag om økt ramme til Trøndelag brann- og redningstjeneste og en lovendring som gjør at underskudd på selvkostområdene må finansieres av bykassen, og ikke av områdene selv som forutsatt i økonomiplan for 2021-2024.

Tabell 8-10. Forslag til driftsramme byutvikling. Tall i millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	1 158	1 158	1 158	1 158
Tiltak i vedtatt HØP	4	-20	-22	-22
Oppgaveendringer mm	9	9	9	9
Demografi	6	11	23	31
Ny rammeendring	2	22	18	15
Sum	1 178	1 180	1 186	1 191

I økonomiplanen for 2021-2024 er det budsjettert med at ulike tiltak skal gi en reduksjon i utgiftene i løpet av perioden (raden *tiltak i vedtatt HØP*). Reduksjonen har sammenheng med at det er lagt inn engangstilskudd på til sammen 35 millioner kroner til omtaksering av eiendomsskatt i 2021 og 2022. Kommunedirektøren antar nå at det er mulig å gjennomføre dette prosjektet til en lavere kostnad, anslagsvis 20,5 millioner kroner.

Næring, samferdsel, klima og miljø

Kommunedirektøren foreslår at næring, miljø og samferdsel får en netto ramme på -40 millioner kroner i 2022 og -45 millioner kroner i 2025. Årsaken til at området har en negativ netto ramme er at store deler av området er finansiert av parkeringsinntekter. Kommunedirektøren foreslår at ressursinnsatsen på overordnet samferdsel økes noe i planperioden. Utover det er Kommunedirektørens forslag til ramme i hovedsak en videreføring av vedtatt økonomiplan. I samsvar med vedtatt økonomiplan er det budsjettert med økte parkeringsinntekter i løpet av perioden. Økningen må realiseres gjennom justerte parkeringsavgifter og parkeringstider samt utvidelse av antall avgiftsbelagte parkeringsplasser. Bystyret skal behandle sak om dette i november 2021.

Tabell 8-11. Forslag til driftsramme næring, samferdsel, klima og miljø. Tall i millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	-28	-28	-28	-28
Tiltak i vedtatt HØP	-5	-9	-9	-9
Oppgaveendringer mm	-11	-11	-11	-11
Demografi	0	1	1	2
Ny rammeendring	2,8	2,6	2,5	2,4
Sum	-40	-44	-44	-44

Organisasjon

Kommunedirektøren foreslår at tjenesteområdene utvikling og støttetjenester, Kommunedirektøren og folkevalgte, bystyresekretariatet m.m. får en netto ramme på 638 millioner kroner i 2022 og 628 millioner kroner i 2025. Forslag til økonomiplan er i hovedsak en videreføring av økonomiplanen for 2021-2024, hvor det er budsjettert med at effektivisering skal gi innsparinger innenfor både innenfor Kommunedirektøren og utvikling og støttetjenester. Den største endringene i forhold til vedtatt økonomiplan er at Kommunedirektøren foreslår at budsjettet til det interne arbeidsmarkedet økes med ti millioner kroner i 2022. Kommunedirektøren foreslår videre at det legges inn midler til utredning av nytt administrasjonslokale både i 2022 og 2023.

Tabell 8-12. Forslag til driftsramme organisasjon. Tall i millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Budsjett 2021	635	635	635	635
Tiltak i vedtatt HØP	-12	-15	-11	-15
Oppgaveendringer mm	-9	-1	-8	-2
Demografi	1	2	3	4
Ny rammeendring	23	8	6	5
Sum	638	630	625	628

8.5. Forslag til investeringer, finansiering og gjeldsutvikling

Investeringsutgifter

2022: 3,4 mrd kr
Sum 2022-2025: 10,6 mrd kr

Lån

2022: 2,3 mrd kr
Sum 2022-2025: 6,2 mrd kr

Trondheim kommune har i en periode hatt høy befolkningsvekst. For å kunne tilby gode kommunale tjenester er det foretatt betydelige investeringer. Til tross for dette er investeringsbehovet fortsatt stort.

Økte byggekostnader

Prisene for stål og trevirke har økt betydelig i løpet av det siste året, og endring i byggekostnadsindeksen fra september 2020-september 2021 var på 13 prosent (kilde SSB).

Det er stor usikkerhet når det gjelder utvikling i byggekostnader fremover. Dersom det tar tid å få ned råvareprisene, og entreprenørenes risikopåslag øker, kan vi risikere at entreprisene blir betydelig høyere fremover.

Økte byggekostnader vil kunne gi økte kostnadsanslag på kommunens prosjekter, og konsekvensen av økte byggekostnader kan være utsettelse av større investeringsprosjekter for å ikke øke gjeldsgraden ytterligere.

Eventuelle konsekvenser av mulig økte byggekostnader i perioden 2022-2025 er det ikke tatt hensyn til i Kommunedirektørens forslag til handlings- og økonomiplan. Kommunedirektøren vil følge med utviklingen i byggepriser fremover for å sørge for god økonomistyring i kommunen sine investeringsprosjekter.

8.6. Investeringer i anleggsmidler

I planperioden 2022-2025 foreslår Kommunedirektøren å investere for om lag 10,6 milliarder kroner.

Det er flere store investeringsprosjekter som avsluttes og flere som starter opp i planperioden. De største prosjektene i planperioden omtales i dette kapitlet. For fullstendig oversikt over alle prosjekter henvises det til de ulike kapitlene for tjenesteområdene. For detaljert oversikt over alle investeringsprosjekter med tilhørende finansiering vises det til kapittel 3.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge om lag 680 millioner kroner for å ferdigstille Klæbu helse og velferdssenter, Dragvoll helse- og velferdssenter og Nidarvoll rehabiliteringssenter i perioden. Heimdal helse- og velferdssenter og rehabilitering av Søbstad helsehus, Kystad og Ilevolden helse- og velferdssenter startes, og det foreslås å bevilge 489 millioner kroner til disse prosjektene i perioden. Kommunedirektøren foreslår i tillegg å bevilge 183 millioner kroner til Helseplattformen i perioden. Kommunen foreslår å bevilge oppstartsmidler til Seniorhus i 2022.

Innenfor investeringsområdet Idrett og friluftsliv foreslår Kommunedirektøren å bevilge 534 millioner kroner til ulike prosjekter i Granåsen, der ombygging av hoppanlegget har en budsjettert investeringsutgift i perioden på 443 millioner kroner. Det er lagt til grunn statlig tilskudd på 180

millioner kroner (60 millioner kroner i hvert av årene 2021-2023) for å delfinansiere investeringer i Granåsen. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 34 millioner kroner i planperioden til tursti langs Nidelva til Klæbu. Prosjektet er knyttet til kommunesammenslåingen.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 976 millioner kroner for å ferdigstille Huseby, Stabbursmoen, Lilleby og Nidarvoll/Sunnland skole. Granås, og Åsheim skole foreslås startet opp i perioden med bevilgninger på til sammen 327 millioner kroner. Innenfor investeringsområdet barnehage foreslår Kommunedirektøren å benytte 102 millioner kroner for å erstatte Risvollan barnehage. Det planlegges ellers ikke nye kommunale barnehageanlegg i perioden. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 75 millioner kroner i perioden for å ferdigstille Heggstad bofelleskap og kompetansesenter innenfor investeringsområdene barne- og familietjenesten og bolig.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 22 millioner kroner på Seminarplassen i Klæbu 2022 og 2023. Til kjøp av formålstomter foreslår Kommunedirektøren å bevilge 220 millioner kroner i perioden. Investeringer gjennomført av kommunen, og finansiert av Miljøpakken, utgjør 800 millioner kroner i perioden.

Tabell 8-13 Forslag til investeringer. Tall i millioner kroner. Løpende priser.	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Sum 2022-2025
Barnehage	62	71	17	21	171
Skole	371	361	404	304	1441
Barne og familietjenesten	34	17	4	4	60
Helse og velferd	845	372	322	424	1964
Bolig	251	275	206	153	885
Idrett og friluftsliv	472	143	49	35	699
Kunst og kultur	47	30	12	12	101
Kirker og gravlunder	91	75	90	145	401
IT	88	89	84	54	316
Formålstomt	86	62	54	50	251
Eiendomsinvesteringer	43	31	31	31	135
Ubebygde bolig og næringsareal	151	171	142	180	644
Veg	40	37	33	33	143
Vann	243	249	255	262	1009
Avløp	270	276	283	290	1119
Avfall	2	2	2	2	8
Byrom parker og grøntanlegg	51	23	24	22	120
Administrasjonsbygg og byrom	8	10	43	30	90
Miljøpakken	200	200	200	200	800
Trondheim parkering	3	3	4	3	13
Maskiner og utstyr	14	14	14	14	55
Klimainvesteringer	55	55	55	55	220
Sum investeringer	3427	2567	2327	2324	10646

8.7. Finansiering av anleggsmidler

Kommunens investeringer har ulike finansieringskilder. Skoler, barnehager, helse- og velferdssenter, idrettsanlegg og andre investeringer knyttet til kommunens tjenesteproduksjon er i hovedsak finansiert av lån, betjent av bykassen. Her inngår også midler til å oppgradere kommunens bygningsmasse og til å skaffe tomter til fremtidige nye kommunale bygg. Investeringer knyttet til selvkostområdene (vann, avløp og avfall) og til boliger hvor kommunen mottar husleie omtales som eksterntfinansierte investeringer, fordi finansieringskostnaden ikke belaster bykassen. Miljøpakkeprosjekter finansieres i hovedsak med refusjoner, i form av statlige tilskudd og bompenger.

Tabell 8-14 Sum investeringer og finansiering	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Sum 2022-2025
Investering	3427	2567	2327	2324	10646
Bykassefinansierte lån	1 712	594	719	927	3 952
Eksterntfinansierte lån	570	554	580	541	2 246
Mva.-kompensasjon	374	265	228	221	1 088
Refusjoner	326	328	316	349	1 319
Salgsinntekt	200	255	150	150	755
Tilskudd	94	377	236	31	738
Egenkapital fra disposisjonsfondet	84	0	0	0	84
Realavkastning fra kraftfondet	67	194	99	104	465
Sum finansiering	3 427	2 567	2 327	2 324	10 646

Samlet låneopptak i planperioden er anslått til 6 198 millioner kroner. Av dette utgjør bykassefinansierte låneopptak 3 952 millioner kroner og eksterntfinansierte låneopptak 2 246 millioner kroner.

Kapitalkostnadene knyttet til bykassefinansierte lån finansieres av kommunenes frie disponible inntekter, mens kapitalkostnadene til eksterntfinansierte lån dekkes av gebyr, avgifter og husleie.

Eventuelle forsinkelser av investeringer fra 2021 til 2022 vil øke låneopptaket i 2022, men reduserer forventet gjeldsnivå ved inngangen til 2022. Forskyvninger av investeringer er omtalt i andre økonomirapport og innarbeidet i Kommunedirektørens forslag til handlings- og økonomiplan. Behov for eventuelle andre tidsforskyvninger vil bli foreslått i tredje økonomirapport.

Som tabell 8-14 viser foreslår Kommunedirektøren at salg av anleggsmidler skal finansiere 755 millioner kroner av investeringene i perioden. Salg av tomteareal og salg av omsorgsboliger organisert som borettslag og ordinære utleieboliger utgjør den største andelen.

Ulike former for tilskudd utgjør 738 millioner kroner. Den største andelen er tilskudd fra Husbanken til sykehjem og boliger. Investeringstilskuddet fra Husbanken skal stimulere kommunene til å fornye og øke tilbudet av plasser i sykehjem og omsorgsboliger for personer med behov for heldøgns helse- og omsorgstjenester. I tillegg vil Trondheim kommune motta et statlig tilskudd fra Kulturdepartementet på 120 millioner kroner (i sum 180 millioner kroner, 60 millioner kroner er utbetalt i 2022) til utbygging av Granåsen-anleggene etter at Trondheim fikk tildelt arrangementet VM på ski i 2025. Det er også innarbeidet ulike tilskudd fra tippemidler og private aktører i perioden.

Realavkastningen fra kraftfondet går i all hovedsak til finansiering av investeringer. Bruken av kraftfondets realavkastning skjer etterskuddsvis, det vil si at årets avkastningen brukes som egenkapital til kommunens investeringer det påfølgende året.

Egenkapital fra disposisjonsfondet utgjør 84 millioner kroner i 2022 og er finansiering av Helseplattformen og investeringer som er tidsforskjøvet fra 2021 til 2022. Dette gjelder i hovedsak toalettforhold Hauken, oppgradering av lysløyper, Skistua markaportal - nytt servicebygg, Øvre Bakklandet 52 og utendørs skateanlegg.

Momskompensasjon inngår i sin helhet som finansiering av investeringene, og forventes å utgjøre 1 088 millioner kroner i perioden. Andre refusjoner på 1 319 millioner kroner er knyttet til anleggsbidragsmodellen, Miljøpakken og diverse mindre prosjekter på bolig- og næringsområdet og selvkostområdet.

8.8. Gjeldsutvikling

Med Kommunedirektørens forslag til investeringer forventes kommunens lån til investeringer å øke fra 17,5 milliarder kroner ved inngangen til 2022 til om lag 19,8 milliarder kroner ved utgangen av 2025. Tabell 8-15 viser forventet gjeldsutvikling.

Tabell 8-15 Gjeldsutvikling. Løpende priser

	2022	2023	2024	2025
Gjeld til investeringsformål per 1.1.	17 525	18 870	19 088	19 371
Låneopptak	2 282	1 149	1 299	1 468
Lovpålagte minimumsavdrag	-622	-669	-677	-687
Øvrige avdrag	-316	-261	-339	-434
Sum gjeld til investeringsformål 31.12.	18 870	19 088	19 371	19 718

8.9. Kommunens låneopptak og netto finansutgifter

I dette kapitlet presenteres Kommunedirektørens forslag til låneopptak og kommunens finansinntekter og finansutgifter. Anslagene er basert på Norges Banks rentebane fra september. Se ytterligere omtale i avsnittet "Forutsetninger om rentenivå". Låneopptak og kapitalutgifter er i tråd med Kommunedirektørens forslag som omtales ytterligere i avsnittet "Økonomiske handlingsregler og målsettinger".

Kraftfondet

2021: 7,5 mrd

Investeringslån

2022: 18,9 mrd
2025: 19,7 mrd

Renteutgifter

2022: 389 mill
2025: 477 mill

Avdragsutgifter

2022: 938 mill
2025: 1,04 mrd

Tabell 8-16 Låneopptak. Beløp i millioner kroner. Løpende priser.

	Vedtatt 2021	2022	2023	2024	2025	2022-2025
Investeringslån	1 682	2 282	1 149	1 299	1 468	6 198
Startlån	350	500	500	500	500	2 000
Sum låneopptak	2 032	2 782	1 649	1 799	1 968	8 198

Investeringslån

For å møte investeringsbehovet i økonomiplanperioden foreslår Kommunedirektøren låneopptak på 2 282 millioner kroner i 2022. Kommunedirektøren foreslår samlet låneopptak til investeringer i økonomiplanperioden på 6,2 milliarder kroner.

Videre utlån – startlån

Det er generelt sett et press på lånemidlene og Kommunedirektøren foreslår en betydelig økning av lånerammen for å møte behovet for lånemidler. Kommunedirektøren foreslår en låneramme for startlån på 500 millioner kroner i 2022. Rammen er fortsatt relativt stor fordi Trondheim ligger noe under den nasjonale målsettingen for startlån om at minimum 50 prosent av antall utlån skal gå til barnefamilier. Dersom kommunen skal nå målet om høyere andel barnefamilier må kommunen ha en relativt stor ramme for innlån av startlånsmidler.

8.10. Netto finansutgifter

Netto finansutgifter forventes å øke med 181 millioner i planperioden.

Tabell 8-17 Finansinntekter og utgifter. Beløp i millioner kroner. 2022-kroner.

	Vedtatt 2021	2022	2023	2024	2025
Finansinntekter	-285	-375	-390	-408	-420
Finansutgifter	1 281	1 377	1 432	1 508	1 602
Netto finansutgifter	996	1 002	1 042	1 100	1 183

8.10.1 Finansinntekter

Den viktigste finansinntekten er utbytte fra Trondheim kommunes kraftfond (TKK). Andre finansinntekter er renteinntekter fra bykassens likviditet, videre utlån, startlån, byggelån og utbytte fra kommunens selskaper. De ulike inntektskildene er omtalt under tabellen.

Tabell 8-18 Finansinntekter. Beløp i millioner kroner. 2022-kroner.

	Vedtatt 2021	2022	2023	2024	2025
Nominell avkastning TKK	-219	-253	-253	-255	-258
Renteinntekter likviditet	-7	-24	-29	-31	-31
Interne renteinntekter byggelån	-12	-20	-11	-13	-15
Utbytte kommunale selskaper	-15	-25	-26	-28	-28
Renteinntekter startlån	-26	-48	-65	-77	-84
Renteinntekter videre utlån	-4	-5	-5	-4	-4
Sum finansinntekter	-284	-375	-390	-408	-420

Trondheim kommunes kraftfond (TKK)

Kommunedirektørens prognose er at TKK ved inngangen til 2022 har en samlet kapital på i overkant av 7,5 milliarder kroner. Dette etter at TKK er belastet driftskostnader og budsjettert utbytte (realavkastning) til kommunen for 2021. Prognosen forutsetter at TKKs aksjeplasseringer gir en gevinst på 240 millioner kroner i 2021, tilsvarende den aksjegevinsten som kan observeres på det tidspunktet

budsjettet utarbeides - det vil si i slutten av september 2021. TKKs inngangsverdi i 2022 er usikker, ikke minst fordi bevegelsene i aksjemarkedet kan bli store frem mot årsskiftet.

En stor del av TKKs investeringer er rentebærende, og Norges Banks renteprognose fra september 2021 ligger til grunn for den prognostiserte avkastningen på TKKs renteplasseringer. Aksjeplasseringene antas å generere en årlig avkastning på 6,5 prosent, noe det kan være naturlig å forvente over tid - men som likevel er beheftet med stor usikkerhet fra det ene året til det andre.

TKKs budsjetterte nominelle avkastning settes til 3,4 prosent 2022, svakt stigende til 3,5 prosent i slutten av HØP-perioden. 3,4 prosent i 2022 tilsvarer en avkastning på 253 millioner kroner. En nominell avkastning på 3,4 prosent og en KPI på 2 prosent gir en realavkastning i 2022 på 1,4 prosent. Denne realavkastningen, fratrukket TKKs driftskostnader, tilsvarer 98 millioner kroner og avsettes til kommunens disposisjonsfond i årsoppgjøret 2022. Av dette brukes 94 millioner kroner til delfinansiering av kommunens realinvesteringer i 2023. Resten, 4 millioner kroner, disponeres av Kollektiv- og Kulturfondet. Det tidligere Næringsfondet ble avviklet i juni 2021 (BS 104/21), og innlemmet i TKK.

Ekstraordinært uttak fra TKK

Det følger av TKKs vedtekter at TKKs realverdi skal opprettholdes. I prinsippet gjøres det ved at den delen av avkastningen som tilsvarer veksten i konsumprisindeksen (KPI) holdes tilbake i TKK. Rekkefølgen i disponeringen av TKKs avkastning er at driftskostnadene dekkes først, deretter dekkes budsjettert utbytte til kommunen, det vil si den budsjetterte realavkastningen. Resterende avkastning holdes tilbake i TKK, det vil si avsettes i sin helhet til TKKs bufferfond - som en KPI-avsetning. Av dette følger det at hvis den faktiske realavkastning er høyere enn budsjettert, for eksempel på grunn av et sterkt aksjemarked, tilfaller det overskytende TKKs bufferfond. Blir realavkastningen lavere enn budsjettert må bufferfondet dekke avsetningen til kommunen. På den måten blir avsetningen til kommunen forutsigbar og uavhengig av TKKs avkastning år for år. Det kan legges til grunn at dette prinsippet gjør at realverdien av TKK opprettholdes. Ikke nødvendigvis fra det ene året til det andre, men over tid.

For å opprettholde TKKs realverdi i 2022 isolert sett, legger Kommunedirektøren til grunn at det kreves en avsetning til TKKs bufferfond på 151 millioner kroner, tilsvarende en KPI-vekst på 2 prosent. Det vil si den prisveksten Norges Bank søker å oppnå gjennom sin pengepolitikk, det såkalte inflasjonsmålet.

Det følger av regnskapstekniske endringer i 2018 at det er realverdien av TKKs bokførte verdi ved utgangen av 2017 som skal opprettholdes. Det vil si realverdien av 6 636 millioner kroner, dette justert for en tilførsel av 10 millioner kroner i 2020 knyttet til kommunesammenslåing og salg av lån til TrønderEnergi AS. Ved utgangen av 2020 var TKK verdsatt til 7231 millioner kroner, dette i form av grunnkapital og bufferfond på henholdsvis 6 636 og 595 millioner kroner. TKKs målsatte realverdi i 2020, det vil si bokført verdi i 2017 tillagt den faktiske prisveksten i årene 2018-2020 var 7 133 millioner kroner. Ved utgangen av 2020 var med andre ord TKKs faktiske realverdi 98 millioner kroner ($7\,231 - 7\,133 = 98$) høyere enn målsatt realverdi. Det vil si at TKKs bufferfond de siste årene har fått større avsetninger enn det som lå til grunn i budsjettene. Dette skyldes at TKK ble tilført 101 millioner kroner i årsoppgjøret 2018 som en disposisjon av mindreforbruket i kommunens regnskap. 2018 var et svakt år for TKK, og disposisjonen ble gjort for å opprettholde TKKs realverdi.

I skrivende stund er prognosen for TKKs avkastning i 2021, 175 millioner kroner over budsjett, noe som i all hovedsak skyldes et godt aksjemarked. Er aksjemarkedet på samme nivå ved utgangen av 2021 som i dag, betyr dette at avsetningen til TKKs bufferfond blir 175 millioner kroner høyere enn det som kreves for å opprettholde årets realverdi. I så fall vil TKKs akkumulerte merverdi i 2021 bli 273 millioner kroner ($98 + 175 = 273$).

Det understrekes at prognosen for 2021 er høyst usikker. Vurderingen er likevel at det i årsoppgjøret 2022 sannsynligvis vil være rom for en høyere avsetning til kommunens disposisjonsfond, enn det som følger av TKKs budsjett og vedtektenes prinsipp for disponering av avkastning. Økt avsetning i årsoppgjøret 2022 vil inngå i finansieringen av kommunens realinvesteringer i 2023.

Basert på dette er det Kommunedirektørens forslag at avsetningen fra TKK til kommunens til disposisjonsfond økes med 100 millioner kroner i 2022, med tilsvarende like stor avsetning fra disposisjonsfondet til finansiering av kommunens realinvesteringer i 2023. Lånebehovet i 2023 reduseres tilsvarende. Dette kommer i tillegg til den vedtektsfestede avsetningen på 94 millioner kroner.

TKKs budsjetterte avkastning og forslag til disponering fremgår av tabell 8-19.

Tabell 8-19 Budsjetterte avkastning og forslag til disponering fra TKK. Beløp i millioner kroner. 2022-kroner.

	Vedtatt 2021	2022	2023	2024	2025
Avkastning	-220	-253	-253	-255	-258
Driftskostnader	4	4	4	4	4
Til kommunens investeringer(brukes året etter)	69	194	97	99	104
Til småfondene (brukes året etter)	3	4	4	4	4
Til TKKs bufferfond (KPI-avsetning)	144	51	148	148	147

Likviditet

Kommunen får renteinntekter fra bankinnskudd og fra skattetrekkkonto. Kommunen disponerer renteinntektene, men ikke midlene på skattetrekkkonto. Kommunedirektøren budsjetterer med en gjennomsnittlig likviditet på 1 000 millioner kroner og et gjennomsnittlig nivå på skattetrekkkonto på 250 millioner kroner. Dette gir budsjetterte renteinntekter på 24 millioner kroner i 2022, som øker til 31 millioner kroner i 2025.

Byggelånsrenter

Byggelånsrenter belastes de kommunale byggeprosjektene i byggeperioden og inntektsføres bykassen. Kommunedirektøren foreslår at det budsjetteres med inntekter fra byggelånsrenter på 20 og 11 millioner kroner i henholdsvis 2022 og 2023. Utviklingen i planperioden følger investeringskostnadene, og som en konsekvens av nedgang i investeringsvolum i 2023 reduseres også byggelånsrentene i 2023. Fra og med 2025 øker bykassens inntekter fra byggelånsrentene. Dette i takt med at låneandel av investeringer igjen øker.

Utbytte

Det er lagt inn forventning om utbytte fra kommunens heleide aksjeselskaper i 2022 på 25 millioner kroner. Utbyttet kommer fra forventet regnskapsresultat for 2021. Budsjettet for 2021 var på 15,5 millioner kroner, og regnskapet på 16,3 millioner kroner. Det er betydelig usikkerhet i anslaget. Det henvises til kapittel 37 for mer utførlig beskrivelse av hvert enkelt selskap.

Startlån

Kommunedirektøren foreslår at renteinntekter fra startlånsordninger budsjetteres til 48 millioner kroner i 2022. Det er lagt til grunn utlån på om lag 2,3 milliarder kroner ved utgangen av 2022. Renteinntektene finansierer kommunens renteutgifter knyttet til ordningen.

Videre utlån

Dette er utlån til Stiftelsen Trondheim Pirbad på om lag 195 millioner kroner ved utgangen av 2022. Basert på de avtalene kommunen har med låntakeren forventes renteinntektene å bli om lag 5 millioner kroner i 2022.

8.10.2 Finansutgifter

Det forventes at sum finansutgifter, bestående av renter og avdrag, utgjør 1377 mill i 2022 og øker til 1602 mill i 2025.

Tabell 8-20 Finansutgifter. Beløp i millioner kroner. 2022-kroner.

	Vedtatt 2021	2022	2023	2024	2025
Renteutgifter	344	439	524	541	561
Avdrag	937	938	908	967	1 041
Sum finansutgifter	1 281	1 377	1 432	1 508	1 602

Renteutgifter

I 2022 forventes det at samlede rentekostnader blir 439 millioner, opp fra 326 millioner kroner i 2021. Rentekostnadene er knyttet til investeringslån og kommunens ordninger for videreutlån.

Tabell 8-21 Rentekostnader. Beløp i millioner kroner. 2022-kroner.

	Vedtatt 2021	2022	2023	2024	2025
Renteutgifter investeringslån	298	389	457	463	477
Renteutgifter startlån	24	46	63	74	81
Renteutgifter videre utlån	4	4	4	4	4
Sum renteutgifter	326	439	524	541	561

Investeringslån

Kommunedirektøren foreslår at rentekostnader på investeringslån budsjetteres til 389 millioner kroner i 2022. Disse øker til 477 millioner kroner i 2025.

Rentekostnadene finansieres dels av bykassens midler og dels av byggelånsrenter, gebyrer fra VARFS-området (vann, avløp, renovasjon, feiing og slam), husleieinntekter og tilskudd fra rentekompensasjonsordningene. Sistnevnte ordning er statlige tilskudd til enkelte investeringer i skolebygg, sykehjem, omsorgsboliger og kirkebygg. Tabell 8-21 viser hvordan de ulike områdene bidrar til finansieringen.

Tabell 8-22 Finansiering av rentekostnader til investeringslån. Beløp i millioner kroner. 2022-kroner.

	Vedtatt 2021	2022	2023	2024	2025
Renteutgifter investeringslån	298	389	457	463	477
Byggelånsrenter, intern inntekt	-12	-20	-11	-13	-15
Renteutgifter som dekkes av VARFS-området	-56	-99	-128	-142	-149
Renteutgifter som dekkes av husleie	-40	-36	-35	-32	-40
Tilskudd fra rentekompensasjonsområdene	-28	-36	-39	-39	-37
Renteutgifter finansiert av bykassen	162	198	244	236	235

Videre utlån – startlån

Kommunedirektøren foreslår at rentekostnader til startlån budsjetteres til 46 millioner kroner i 2022. Det er lagt til grunn et lånevolum ved inngangen til året på om lag 2,2 milliarder kroner. Det legges videre til grunn et låneopptak på 500 millioner kroner i 2022. Renteutgiftene finansieres ved renteinntekter fra låntakerne av startlån.

Videre utlån – diverse

Innlån til videre utlån vil være om lag 197 millioner kroner ved inngangen til 2022. Dette er i sin helhet utlån til Stiftelsen Trondheim pirbad. Basert på kommunens renteprognose foreslår Kommunedirektøren at renteutgiften budsjetteres til 4 millioner kroner i 2022. Rentekostnaden finansieres av renteinntekter fra stiftelsen.

8.10.3 Avdrag

Avdragene på investeringslån beregnes av nivået på investeringslån ved inngangen til hvert enkelt budsjettår. Ordinære avdrag beregnes fra 2022 ut fra en avdragstid på 28 år. Dette tilsvarer en forventet avdragstid for minimumsavdrag, beregnet etter bestemmelsene i kommuneloven.

For 2022 gir dette lovpålagte minimumsavdrag på 622 millioner kroner. I 2025 budsjetteres dette til 638 millioner kroner.

Tabell 8-23 Avdrag. Beløp i millioner kroner. 2022-kroner.

	Vedtatt 2021	2022	2023	2024	2025
Lovpålagte minimumsavdrag	572	622	653	644	638
Øvrige avdrag	378	316	255	323	403
Sum avdrag	950	938	908	967	1 041

Handlingsregelen for kapitalutgifter sier at kapitalkostnadene (renter og avdrag) skal utgjøre åtte prosent av de frie disponible inntektene. I 2022 foreslår Kommunedirektøren at 7,7 prosent av de disponible inntektene skal finansiere kapitalutgifter. Dette medfører at man i tillegg til renter og minimumsavdrag, vil betale 316 millioner kroner i øvrige avdrag, økende til 403 millioner kroner i 2025. Se omtale ytterligere omtale under "Økonomiske handlingsregler og målsettinger"

8.11. Budsjettpremisser

I dette avsnittet gis det en omtale av hvilke premisser som er lagt til grunn for beregning av pris- og lønnskompensasjon, pensjonsberegning, demografiskompensasjon m.m.

1,6%
Prisvekst

3,2%
Lønnsvekst

2,5%
Kommunal deflator

1,05%
Befolkningsvekst i 2022

1,6 mrd
Vekst i frie inntekter

Pris og lønnsvekst i 2021

I budsjett 2021 var det budsjettert med en pris- og kostnadsvekst på 2,7 prosent fra 2021 til 2022. Regjeringen oppjusterte i forslag til statsbudsjett 2022 anslaget på pris- og kostnadsveksten til 3,3

prosent. Økningen i kostnadsveksten skyldes dels økt lønnsvekstanslag, dels en økning i byggekostnadene og en økning i elprisene hittil i år.

Kommunedirektøren har i forslag til budsjett 2022 tatt hensyn til økt lønnsvekstanslag i 2021. Kommunedirektøren har videre budsjettert med en avsetning på to millioner kroner under sentrale bevilgninger for delvis å ta hensyn til høyere prisvekst enn forutsatt. Økte byggekostnader vil kunne påvirke vedlikeholds- og investeringskostnadene. Kommunedirektøren har ikke tatt hensyn til det i forslaget til økonomiplan, men vi vil komme tilbake til dette i økonomirapporter gjennom året.

Pris og lønnsvekst i 2022

Kommunedirektøren har lagt til grunn at lønnsveksten i kommunal sektor blir 3,2 prosent og at prisveksten 1,6 prosent i 2022. Dette gir en kommunal deflator på 2,5 prosent. Estimater er basert på finansdepartementets anslag i statsbudsjettet for 2022.

Effektiviseringskrav

Kommunedirektøren har i samsvar med vedtatt økonomiplan lagt inn et generelt effektiviseringskrav på alle tjenesteområder på 0,3 prosent. Effektivisering kan blant annet gjennomføres gjennom enøk-investeringer, redusert vikar- og konsulentbruk, effekter i forbindelse med digitalisering, gjenbruk, nye arbeidsmetoder og at kommunen tar i bruk en mer rasjonell bygningsmasse. For å gjennomføre effektiviseringen har Kommunedirektøren brukt en lavere deflator enn 2,5 prosent når områdene har fått pris- og lønnskompensasjon. Konkret kompenseres driftsutgiftene med en lønnsvekst på 3 prosent og en prisvekst på 1,1 prosent. Dette gir en deflator på 2,2 prosent.

Demografi- og arealkostnader i 2022

Demografi- og arealkostnader er kompensasjon til tjenesteområdene for befolkningsvekst, endring i befolkningens alderssammensetning og endring i kommunalt eid infrastruktur. Demografi- og arealkompensasjonen inngår som en del av Kommunedirektørens forslag til driftsrammer til det enkelte tjenesteområde. Tabellen under viser beregnede demografi- og arealkostnader for de ulike tjenesteområdene i 2022.

Tabell 8-23 Anslag på demografi- og arealkostnader 2022. Tall i millioner kroner.

	Demografi	Areal	Totalt
Barnehage	-15,6		-15,6
Skole	7,6		7,6
Barne- og familietjenesten	3,7		3,7
Helse- og omsorg	74,8		74,8
Kvalifisering og velferd	4,0		4,0
Bo- og aktivitetstilbud	6,7		6,7
Rus og psykisk helse	2,2		2,2
Plan- og bygningstjenester	0,3		0,3
Miljøtjenester	0,3		0,3
Tekniske tjenester	0,1	3,8	3,9
Eiendomstjenester	0,2	2,0	2,2
Kunst og kultur	1,2		1,2
Kirke-, tros- og livssynssamfunn	0,5	0,4	0,9

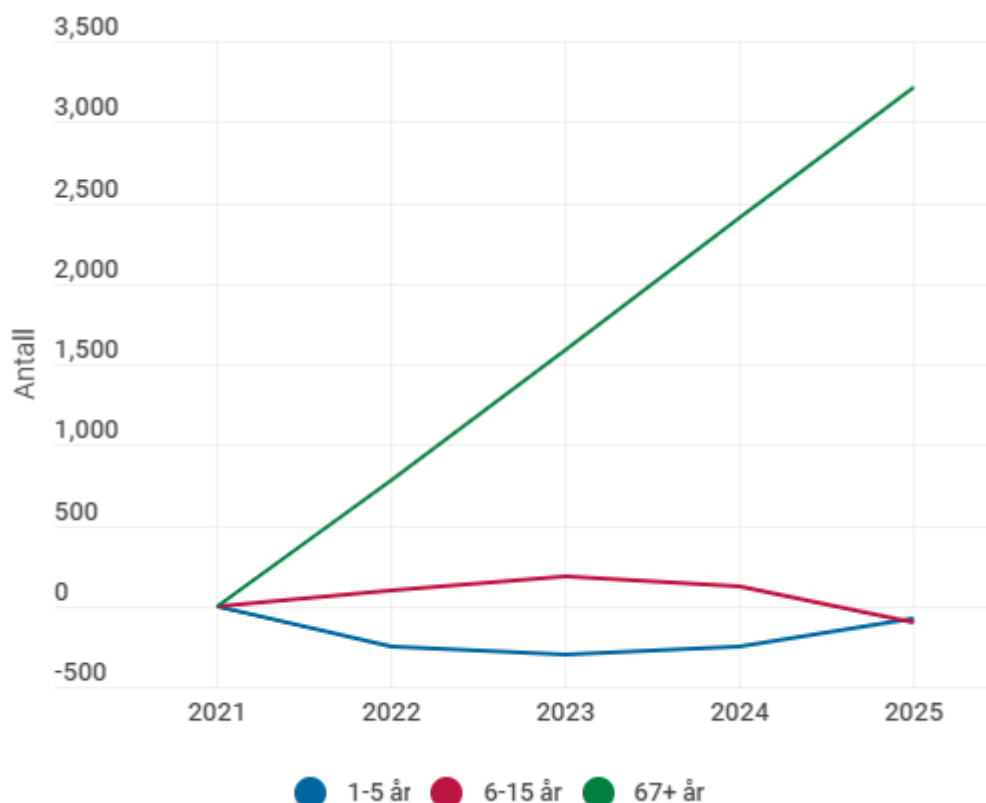

Idrett og friluftsliv	0,5	1,9	2,4
Næring og samfunn	0,1		0,1
Utvikling og støttetjenester	0,7		0,7
Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og revisjonen	0,2		0,2
Kommunedirektøren og strategisk ledelse	0,3		0,3
Totalt	87,8	8,1	95,9

Demografikompensasjon

Befolkningsvekst og endringer i befolkningens alderssammensetning er beregnet å gi Trondheim kommune 95,9 millioner kroner i merutgifter i 2022. Anslaget er basert på forutsetninger om uendret standard og kvalitet på de kommunale tjenestene. Gitt disse forutsetningene er anslaget uttrykk for hva det vil koste kommunen å tilpasse tjenestetilbudet ut i fra befolkningsutviklingen. Demografikostnadene er beregnet med utgangspunkt i prognose TR2020M_T2021. Prognosen ble produsert i april 2021. For en nærmere omtale av metoden som ligger til grunn for beregningen av demografikostnadene vises det til [vedlegg 2 i rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2017-2020, budsjett 2017](#).

I figur 8-5 ser vi hvordan antall barn og eldre vil utvikle seg i planperioden 2022 til 2025. Det forventes en nedgang i antall barnehagebarn til og med 2024, hvor det i 2024 er forventet omtrent 250 færre barnehagebarn i 2024 enn ved inngang til 2021. Antall skolebarn, det vil si i alderen seks til femten år, forventes å øke med vel 180 barn i 2023, for så å reduseres i 2024 og 2025. I den eldste aldersgruppen, fra 67 og over, er det forventet en stor vekst, over 3200 flere i 2025 sammenlignet med inngangen til 2021. Av den totale økningen i demografikostnader i 2022 på 95,9 millioner kroner, utgjør helse- og omsorg mesteparten, hvor utgiftene forventes å øke med 74,8 millioner kroner som følge av vekst i eldrebefolkningen. Den store økningen må sees i sammenheng med at vi i løpet av 2022 forventes å bli om lag 340 flere i alderen 80 år og over.

Figur 8-5 Endring i utvalgte aldersgrupper fra 2021, basert på fremskrevet befolkning. Kilde: Trondheim kommune

Arealkompensasjon

Befolkningsvekst, endring i befolkningens alderssammensetning og andre forhold gjør at vi må endre kommunens bygg- og anleggskapasitet. Når kommunen for eksempel har utvidet skolearealet, eller anlagt en ny tursti, øker også kommunes drift- og vedlikeholdsbehov. Tekniske tjenester, kirke og gravlunder, eiendomstjenester og idrett- og friluftsliv, kompenseres derfor for driftsmessige konsekvenser som følge av endring i infrastrukturen.

Fra og med 2022 har kommunen utviklet en ny modell for å beregne endringer i arealkostnadene for idrett- og friluftsliv. For friluftsliv (turstier, løyper mm) og nærmiljøanlegg er det beregnet gjennomsnittlige kostnader for drift og vedlikehold for ulike typer anlegg innen kategorien. Disse er brukt som grunnlag for å beregne årlige kostnadsendringer som følger av nye og rehabiliterte anlegg. For idrettsanlegg har det ikke vært mulig å utvikle en modell for å beregne gjennomsnittskostnader, siden det er for stor variasjon mellom anleggene. For idrettsanlegg beregnes det heller drift- og vedlikeholdskostnader for hvert enkelt anlegg.

Samlet utgjør arealkompensasjonen 8,1 millioner kroner i 2022. Økningen skyldes i hovedsak:

- Eiendomstjenester: Økte utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold som følger av arealøkninger i 2022. Dette gjelder blant annet Klæbu og Risvollan helse- og velferdssenter.
- Tekniske tjenester: Økte utgifter knyttet til forvaltning, drift og vedlikehold av nye veier og nye grøntanlegg bygd ferdig i 2021 medfører økte driftsrammer i 2022 slik at dagens driftsstandard opprettholdes.
- Idrett og friluftsliv: Økte utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold som følger av arealøkninger i 2022. Dette gjelder nye idrettsanlegg, turveger/-stier, løyper og andre friluftstiltak samt nærmiljøanlegg.
- Kultur og kirke: forvaltning, drift og vedlikehold av nye/utvidede gravplasser, driftsbygninger og krematorium.

Etterberegning av demografikompensasjon

Demografikostnadene er basert på prognoser på befolkningsvekst for de neste årene. Ettersom det vanligvis vil være avvik mellom prognosen og faktisk befolkningsutvikling, justeres kompensasjonen i ettertid ut fra faktisk befolkningsvekst.

Faktiske befolkningstall for 2020 viser at tjenesteområdene fikk vel 14,2 millioner kroner for mye i kompensasjon i 2020. Dette skyldes hovedsakelig lavere vekst i aldersgruppen 0-5 år og personer over 90 år enn prognostisert og høyere vekst i aldersgruppen 18-66 år, sammenlignet med befolkningsprognosene for året. De største endringen var dermed innenfor barnehage, barne- og familietjenesten og helse- og omsorg, hvor bystyret vedtok å redusere driftsrammen med henholdsvis 5,1, 5,0 og 13,7 millioner kroner (jf Første økonomirapport 2021, sak 86/21). Bo- og aktivitetstilbud fikk en økning i driftsramme på 3,3 millioner kroner. I tabellene som viser Kommunedirektørens forslag til driftsrammer for de ulike tjenesteområdene framgår dette som en tekniske endring av opprinnelig vedtatt budsjett 2021.

Anslag på vekst i frie inntekter

Kommunedirektørens forslag til handlings- og økonomiplan med budsjett tar utgangspunkt i regjeringens forslag til statsbudsjett 2022, samt vurderinger om lokale forhold. Til prognosearbeidet er modeller fra KS (kommunesektorens organisasjon) benyttet til de frie inntektene. I planperioden er det lagt til grunn lokale befolkningsprognoser som indikerer at Trondheim vil få høyere befolkningsvekst enn landsgjennomsnittet i planperioden.

Kommunens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter. Inntektssystemet fordeler rammetilskudd og omfordeler skatteinntekter til kommunene. Regjeringen oppnevnte i mai 2020 et [utvalg som skal foreta en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene](#). Utvalget

skal avgi sin utredning til KMD innen 1. juni 2022. Endringer i inntektssystemet vil kunne føre til en omfordeling av inntekt mellom kommunene mot slutten av økonomiplanperioden.

Kommunedirektøren har lagt regjeringen Solbergs forslag til statsbudsjett til grunn for forslaget til budsjett 2022. Vi budsjetterer med at kommunens frie inntekter vil utgjøre 11,6 milliarder kroner i 2022. Regjeringen har signalisert at det økonomiske handlingsrommet vil bli begrenset framover. Kommunedirektøren har derfor for perioden 2023-2025 kun budsjettert med en årlig vekst i kommunenes frie inntektene på mellom 0,3 og 0,5 prosent. Dette er om lag det som er nødvendig for å kompensere for merutgifter som følge av den demografiske utviklingen.

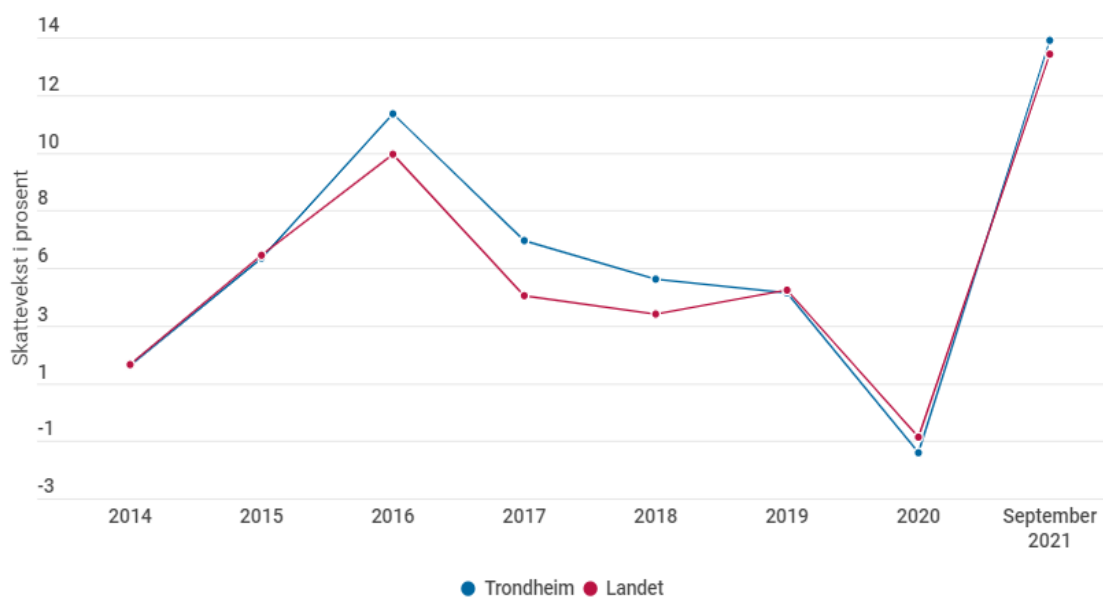
Rammetilskuddet består i hovedsak av et innbyggertilskudd, utgiftsutjevning, inntektsutjevning, regionalpolitisk begrunnede tilskudd og andre mindre tilskuddsordninger. Trondheim kommune mottar i tillegg storbytilskudd og enkelte år et tilskudd som tildeles kommuner med høy befolkningsvekst. Gjennom utgiftsutjevningen i inntektssystemet foretas det omfordeling av inntekt fra såkalt lett-drevne til tungdrevne kommuner. Kommunenes utgiftsbehov beregnes med utgangspunkt i en kostnadsnøkkel som består av et sett med kriterier som skal si noe om alderssammensetningen i kommunen, bosettingsmønster, levkår og andre strukturelle forhold. Kriteriedata, som brukes for å beregne kommunenes utgiftsbehov, oppdateres årlig. Inntektsutjevningen i inntektssystemet er en mekanisme for utjevning av de løpende skatteinntektene (unntatt eiendomsskatt). Endringer i skatteinntekter, både lokalt og nasjonalt, vil dermed raskt påvirke nivået på rammetilskuddet gjennom inntektsutjevningen. Kommunedirektøren baserer seg på finansdepartementets skatteanslag for landet for å anslå kommunenes skatteinntekter og det inntektsutjevningende tilskuddet.

I revidert nasjonalbudsjett ble skatteanslaget for kommunene for 2021 oppjustert med 2,7 milliarder kroner. For Trondheims del ble dette anslått å utgjøre om lag 100 millioner kroner. Som nevnt i 2. økonomirapport har både Trondheim og kommunene samlet hatt en skattevekst som er høyere enn regjeringen anslo i revidert nasjonalbudsjett. I forslag til statsbudsjett for 2022 oppjusterer også regjeringen anslaget på merskatteveksten med fem milliarder kroner i 2021 sammenlignet med anslaget i revidert nasjonalbudsjett. For Trondheims del anslås dette å gi ytterligere 190 millioner kroner i merinntekt i 2021. Samlet anslås derfor nå Trondheim kommunes skatteinntekter å bli om lag 300 millioner kroner høyere enn budsjettert.

Det er tradisjon for at regjeringen tar utgangspunkt i inntektsnivået slik det er anslått i revidert nasjonalbudsjett inneværende år når de skal fastsette rammene for kommunesektoren påfølgende år. Det betyr at mer- eller mindreinntekter fra skatt som blir kjent etter revidert nasjonalbudsjett, ikke skal påvirke rammene for neste år. Merskattevekst som ble kjent etter RNB er derfor engangsinntekt i 2021. Regjeringen justerer rammetilskuddet og den kommunale skattøren for 2022 for å oppnå det ønskede inntektsnivået for 2022. Regjeringen foreslår i forslag til statsbudsjett for 2022 at den kommunale skattøren reduseres med 1,2 prosentpoeng til 10,95 prosent i 2022.

Lokal skatteanslag

Figur 8-7 viser historisk utvikling i skattetall i perioden 2014-2020, og utviklingen hittil i 2020. Trondheim kommune hadde samlet i perioden 2014-2020 høyere skattevekst enn kommunene samlet, men det varierte noe fra år til år om skatteveksten var høyere eller lavere enn i andre kommuner. Trondheim hadde i snitt en skattevekst som var 0,6 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet. Trondheim kommune har hittil i 2021 hatt høyere skattevekst enn kommunene samlet. Mens Trondheim ved utgangen av september hadde en skattevekst på 13,9 prosent sammenlignet med samme perioden i 2020, har kommunene samlet hatt en skattevekst på 13,4 prosent.

Figur 8-7 Skattevekst i Trondheim og landet. Kilde: Trondheim kommune

I anslaget på skatt på inntekt- og formue (og det inntektsutjevneende tilskuddet i inntektssystemet) har Kommunedirektøren budsjettert med at Trondheim vil få samme skattevekst som landet både i 2021 og i de neste fire årene.

Pensjonspremie og arbeidsgiveravgift

Det er benyttet følgende pensjonspremier (arbeidsgivers andel) ved budsjettering:

- For ansatte innmeldt i Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP) benyttes 13 prosent. Dette dekker i tillegg deler av reguleringspremien. Resten av reguleringspremien og kostnader til AFP dekkes av sentral bevilgning.
- For ansatte innmeldt i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) i sykepleierordningen benyttes 10,59 prosent, som også dekker AFP-kostnader. Dette er en nedgang på 0,33 prosentpoeng i forhold til 2021. For ansatte innmeldt i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) i fellesordningen benyttes 11,17 prosent, som også dekker AFP-kostnader. Dette er en nedgang på 0,17 prosentpoeng i forhold til 2021.
- For ansatte innmeldt i Statens pensjonskasse (SPK) benyttes 8,80 prosent. Dette er en oppgang på 0,33 prosentpoeng i forhold til 2021.

Arbeidsgiveravgiften er uendret på 14,1 prosent.

Forutsetninger om rentenivå

For å beregne kommunens netto finansutgifter er det lagt til grunn en renteprognose basert på Norges Banks referansebane fra [Pengepolitisk rapport med vurdering av finansiell stabilitet 3/21](#).

Kommunedirektøren tar utgangspunkt i sentralbankens referansebane for styringsrenten og anslag for påslag i norsk tremåneders pengemarkedsrente. Utover dette legger Kommunedirektøren på kredittmarginer basert på historisk utvikling.

Budsjettert rente for kommunens bankinnskudd er basert på vilkårene i dagens bankavtale. Flytende og fast rente på investeringslån er budsjettert ut fra lånemarginer for Trondheim kommune. Budsjettert rente for VARFS-området er et anslag på 5-års swaprente (flytrente) tillagt en margin på 0,5 prosentpoeng, mens budsjettert rente på inntekter fra rentekompensasjonsordningene er et anslag på flytende Husbankrente. Budsjettert byggelånsrente tilsvarer gjennomsnittlig rente på investeringslån,

tillagt 0,10 prosentpoeng. Renteberegningen for husleie baseres på budsjettert fastrente med et tillegg på 0,25 prosentpoeng.

Tabell 8-25 gir en oversikt over rentenivåene som er lagt til grunn.

Tabell 8-25 Budsjettert rentenivå. Prosent.

	2022	2023	2024	2025
Budsjettert rente på bankinnskudd	1,91%	2,40%	2,60%	2,66%
Budsjettert gjennomsnittlig rente investeringslån	2,14%	2,44%	2,48%	2,57%
Budsjettert flytende rente på nye investeringslån	1,66%	2,20%	2,40%	2,46%
Budsjettert rente, nye fastrentelån (investering)	2,31%	2,80%	3,00%	3,06%
Rente på eksisterende fastrentelån (investering)	2,98%	2,91%	2,53%	2,71%
Budsjettert rente på alle fastrentelån (vektet)	2,86%	2,80%	2,59%	3,47%
Budsjettert rente på VARFS-området	2,16%	2,70%	2,90%	2,96%
Budsjetterrente rentekompensasjon	1,16%	1,70%	1,90%	1,96%
Budsjetterrente startlån, flytende	1,66%	2,20%	2,40%	2,46%
Budsjetterrente startlån, fast	2,31%	2,80%	3,00%	3,06%
Budsjettert rente for byggelån	2,24%	2,54%	2,58%	2,67%
Budsjettert rente husleie	3,11%	3,05%	2,84%	3,72%

9. Lønnsoppgjør og sentralt plasserte bevilgninger

9.1. Innledning

Dette kapitlet inneholder forslag til budsjett under *tilleggsbevilgninger* og *sentralt plasserte bevilgninger*. Under tilleggsbevilgninger er det i hovedsak budsjettert utgifter til lønnsoppgjøret. Under sentralt plasserte bevilgninger er det i hovedsak budsjettert utgifter til pensjon. I tillegg er det satt av midler til noen konkrete tiltak, blant annet en avsetning på 48 millioner kroner for å håndtere de langsiktige virkningene av koronapandemien i 2022.

9.2. Tilleggsbevilgninger

9.2.1 Lønnskompensasjon

Tabell 9-1 Forslag til tilleggsbevilgninger. Beløp i millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Lønnskompensasjon 2021 for kapittel 4 lokale forhandlinger, kapittel 3 og 5 og effekt i 2022	301	301	301	301
Nytt oppgjør for 2022 forhandlingskapittel 3, 4 og 5	111	111	111	111
Effektivisering 0,3 prosent av driftsutgifter 2022-2025		-33	-66	-99
Sum	412	379	346	313

Kommunedirektøren foreslår at enhetene får full kompensasjon for kostnader knyttet til lønnsoppgjøret. Unntaket er utgifter knyttet til lønnsglidning. Lønnsglidning er lønnsutvikling i en tariffperiode som skyldes andre tillegg enn de som blir gitt ved de sentrale tariffoppgjørene. Eksempelvis lønnsutvikling på grunn av lokale drøftinger og personlige tillegg. Lønnsglidning må dekkes av enhetene innenfor egen ramme.

Resultatet i kommunesektoren har en samlet ramme på 2,8 prosent i 2021, 0,1 prosentpoeng høyere enn resultatet i det såkalte frontfaget, altså privat konkurranseutsatt industri.

Kommunedirektøren vil understreke at det fortsatt er usikkerhet knyttet til effekten av årets lønnsoppgjør, da konsekvensene på enhetsnivå ikke er ferdige. Dette gjelder alle kapitler. Helårseffekt for 2021 er anslått til 301 millioner kroner og vil bli fordelt til tjenesteområdene når konsekvensen er kjent. I dette anslaget er det tatt hensyn til at årets lønnsoppgjør anslås å bli om lag 10 millioner kroner dyrere enn det som ble lagt til grunn i opprinnelig budsjett for 2021.

Ut fra forventet lønnsvekst på 3,2 prosent i 2022 foreslår kommunedirektøren at det settes av 111 millioner kroner for å dekke neste års lønnsoppgjør.

Enheter innenfor VARFS- og boligområdet får dekket lønnsoppgjøret via gebyrer eller husleie. Kommunale foretak og interkommunale selskap får overføringene justert med lønns- og prisvekst via kommunal deflator.

9.2.2 Effektivisering

Kommunedirektøren foreslår i samsvar med vedtatt handlings- og økonomiplan å legge et generelt effektiviseringskrav til alle enheter på 0,3 prosent av driftsutgiftene. I 2022 er kravet innarbeidet i

rammene til tjenesteområdene. Effektiviseringskravet er i hovedsak innarbeidet ved at tjenesteområdene ikke har fått full pris- og lønnskompensasjon. I perioden 2023-2025 er kravet foreløpig budsjettert under tilleggsbevilgninger. Kravet vil bli innarbeidet i tjenesteområdenes rammer når faktisk lønns- og prisvekst for de ulike årene blir kjent. Kommunedirektøren foreslår at kommunale og interkommunale selskap pålegges det samme effektivitetskravet.

9.3. Sentralt plasserte bevilgninger

Tabellen 9-2 viser oversikt over sentralt plasserte bevilgninger i perioden 2021-2025. Alle tall er i 2022-kroner.

Tabell 9-2 Forslag til tilleggsbevilgninger. Beløp i millioner kroner. Alle tall i 2022-kroner

Netto driftsramme	2021	2022	2023	2024	2025
Sentrale pensjonskostnader	192,7	180,1	199,6	207,8	194,1
Egenkapitaltilskudd TKP/KLP	59,0	55,9	56,4	56,8	57,3
Egenandel forsikringer	20,6	12,3	12,3	12,3	12,3
Utredninger	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Udisponert avsetning	6,3	5,0	5,0	5,0	5,0
Koronaavsetning	75,0	48,0	0,0	0,0	0,0
Prisvekst	1,0	2,0	1,0	1,0	1,0
Sum ramme	356,6	305,3	276,3	284,9	271,7

9.3.1 Sentrale pensjonskostnader

Sentrale pensjonskostnader forventes å bli 180,1 millioner kroner i 2022, en nedgang på 12,6 millioner kroner fra vedtatt budsjett for 2021. Reduksjonen i pensjonskostnader har i hovedsak sammenheng med økt bruk av premiefond i Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP) og Kommunal landspensjonskasse (KLP) fra og med 2021.

Premiefond i TKP og KLP ble tilført betydelige midler ved frigjøring av pensjonsmidler i forbindelse med innføring av ny offentlig tjenstepensjonsordning (OfTP) i 2020 og god avkastning i 2020. Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) la i Kommuneproposisjonen for 2022 til grunn at det fremtidige økonomiske rammeverket vil baseres på at kommunene disponerer midlene på premiefond jevnt utover syvårsperioden.

For perioden 2022-2025 er det lagt til grunn at premiefondsmidlene disponeres for å dempe veksten i akkumulert premieavvik og dermed veksten i fremtidige pensjonskostnader. Det er også i 2021 disponert premiefondsmidler ut over budsjett, for å dempe akkumulert premieavvik og fremtidige pensjonskostnader.

De sentrale pensjonskostnadene forventes å bli 160,9 millioner kroner i 2021. Det er om lag 27 millioner kroner lavere enn budsjettert for 2021. Lønns- og trygdeoppgjør i 2021 ble betraktelig høyere enn lagt til grunn i budsjett 2021, i tillegg ble det foretatt etterberegning og utbetaling for 2020 i forbindelse med trygdeoppgjøret. Det resulterte i høye reguleringspremier i 2021 fra Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP) og Kommunal landspensjonskasse (KLP). I den forbindelse er det benyttet premiefond for å motvirke en høyere pensjonskostnad i 2021 og de kommende år enn forutsatt i budsjett 2021. Fra og med 2022 forventes reguleringspremie å være tilbake på normalt nivå.

Premiebetalingene til pensjon har de siste femten årene vært høyere enn de regnskapsførte pensjonskostnadene. Premieavvik inntektsføres i det år det oppstår. Som følge av dette har kommunen et akkumulert premieavvik på i overkant av 1 200 millioner kroner i 2021. Deler av det akkumulerte premieavviket kostnadsføres årlig i de påfølgende år. Denne årlige amortiseringskostnaden har økt vesentlig de siste årene, med bakgrunn i at amortiseringsperioden ble redusert til 7 år i 2014. Amortiseringsperiodene på 10 år er ferdig amortisert i 2021 og amortiseringsperiode på 15 år er ferdig amortisert i 2025.

Kommunen betaler pensjonspremie til TKP, KLP (i hovedsak sykepleiere) og SPK (undervisningspersonell). Den betalte pensjonspremien er kommunens finansiering av de ansattes offentlig tjenstepensjon. OfTP fra 01.01.2020 innebærer at årskull født fra og med 1963 tjener opp pensjon etter tilsvarende prinsipper som i Folketrygden og kan ta denne ut fleksibelt fra 62 år.

Finansieringen av TKP/KLP og SPK er forskjellig. I TKP og KLP er det i henhold til forsikringsvirksomhetsloven et krav om at alle fremtidige pensjonsforpliktelser skal være fullt ut fonderte etter hvert som de oppstår. Dette innebærer at pensjonsmidlene som forvaltes av TKP og KLP til enhver tid skal tilsvare pensjonsforpliktelsene kommunen har påtatt seg overfor sine arbeidstakere. Det vil si at kommunen må innbetale pensjonspremie i dag for ytelser som skal utbetales i fremtiden. Det er kommunen som arbeidsgiver som har ansvaret for at avsetningene på pensjonsfondene er i takt med forpliktelsen overfor nåværende ansatte, tidligere ansatte og pensjonistene som tilhører ordningene. Pensjonspremiens størrelse til henholdsvis TKP og KLP avhenger av flere forutsetninger. TKP og KLP må benytte premietariffer som tilfredsstillende Finanstilsynets krav. Lønns- og pensjonsoppgjør og avkastning på pensjonsmidlene avgjør hvor stor premie innbetalingen må være for at fonderingen av pensjonsmidlene skal tilsvare pensjonsforpliktelsene.

Ordningen i SPK er derimot, i all hovedsak, en såkalt «pay-as-you-go» ordning. Foruten å betale engangspremie for årets lønnsvekst til de yrkesaktive innebærer dette at det er tilstrekkelig at årlig innbetalt premie dekker de årlige pensjonsutbetalingene. Dette medfører at pensjonspremiene i våre ordninger utvikler seg forskjellig. Forenklet er ordningen til TKP og KLP forskuddsvis betaling av fremtidige pensjonsutbetalinger (sparing), men SPK er refusjon av årlig utbetalt pensjon. På grunn av usikkerhet om størrelsen på de fremtidige pensjonsutbetalingene, varierer årlig premie til TKP og KLP vesentlig mer enn premie til SPK.

Det er variasjoner i pensjonsutgiftene fra år til år, med bakgrunn i flere usikkerhetsmomenter. Forutsetningene for beregning av pensjonskostnadene fastsettes av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Disse blir normalt varslet et år i forveien og kan beregnes. KMD har satt parametrene for 2022 (disse parametrene benyttes i hele perioden 2022-2025) på samme nivå som 2021. Forhold som fremtidig realisert lønnsvekst og avkastning på pensjonsmidlene (TKP og KLP), samt endringer i antall, alder og kjønn hos kommunens ansatte vil systematisk utgjøre en usikkerhet i beregning av fremtidige pensjonsutgifter.

Når realisert lønnsvekst og avkastning avviker fra beregningsforutsetningene, påvirkes både pensjonspremie og fremtidig kostnad. Høyere lønnsvekst enn forutsatt må kompenseres gjennom økt premieinnbetaling. Tilsvarende vil premien økes hvis finansavkastning på pensjonsmidlene er svakere enn forutsetningene som legges til grunn for beregningene. Økt pensjonspremie fører til økt premieavvik, som resulterer i effekt på neste års pensjonskostnad gjennom amortiseringskostnaden for tidligere års premieavvik.

Det forventes at OfTP nå vil gi lavere variasjon mellom innbetalt premie og årlig beregnet regnskapsført kostnad.

Kommunedirektøren har i sitt forslag anslått samme nivå i 2025 vedrørende sentrale pensjonsutgiftene som budsjett 2021. Regnskapsførte kostnader per år i forbindelse med amortisert premieavvik, som følge av høyt akkumulert premieavvik, har en jevn nedgang i perioden. Rentegarantipremie holder seg

på samme nivå som budsjett 2021. Fra 2022 forventes det svakere vekst i reguleringspremie enn tidligere antatt noe som gir forventet lavere sentrale pensjonskostnader i perioden. Anslaget for pensjonskostnader er beheftet med særdeles stor usikkerhet. Pensjonskassenes budsjett for pensjonskostnader i 2022 er lagt til grunn.

9.3.2 Egenkapitaltilskudd TKP/KLP

Kommunedirektøren forventer å betale et egenkapitalinnskudd til KLP på om lag 4 millioner kroner i 2022, det er en nedgang på om lag 1 million kroner i forhold til 2021. Dette er et årlig bidrag til å opprettholde selskapets bufferkapital og risikobærende evne. KLP kan på den måten ta den finansielle risikoen som kreves for å oppnå en tilfredsstillende avkastning over tid.

Med samme begrunnelse vedtok bystyret i 2016 ([Styrking av egenkapitalen i Trondheim kommunal pensjonskasse](#)) å innføre en tilsvarende ordning for TKP. I 2020 vedtok bystyret at TKP skal tilføres et årlig egenkapitalinnskudd på 0,5 prosent av premiereserven, mot tidligere 0,3% ([Egenkapitaloppbygging i Trondheim kommunale pensjonskasse](#))

Premiereserven er i dag i underkant av 10,4 milliarder kroner. Det forventes å betale et egenkapitalinnskudd til TKP på om lag 52 millioner kroner i 2022. Det er en økning på om lag 0,5 million kroner i forhold til 2021.

9.3.3 Egenandel forsikringer

Kommunedirektøren foreslår at det budsjetteres med 12,3 millioner kroner i utgifter til forsikringer under sentralt plasserte bevilgninger. Reduksjonen i budsjett fra 2021 til 2022 er en teknisk endring og har sammenheng med at deler av budsjettet er overført til, og budsjetteres lokalt, hos eiendomstjenester.

9.3.4 Utredninger

Kommunedirektøren foreslår at det settes av to millioner under sentralt plasserte bevilgninger til å gjennomføre ulike typer utredninger. Kommunedirektøren har ikke full oversikt over hvilke utredninger det vil være nødvendig å gjennomføre i 2022. Kommunedirektøren vil derfor i første del av 2022 legge fram en sak til formannskapet med forslag til disponering av midlene.

9.3.5 Udisponert avsetning

Kommunedirektøren har budsjettert med en udisponert avsetning på fem millioner kroner hvert år i perioden 2022-2025.

9.3.6 Koronaavsetning

I budsjett 2021 var det satt av 233 millioner kroner til å finansiere direkte merutgifter og mindreinntekter som fulgte av pandemien. 75 millioner kroner var satt av under sentralt plasserte bevilgninger.

Det er foreløpig vanskelig å si hva de langsiktige konsekvensene av pandemien vil være. Vi antar at pandemien vil gi økt behov for kommunale tjenester på noen områder, men vi vet enda ikke hvilke tiltak det vil være behov for. Kommunedirektøren foreslår at det settes av 50 millioner kroner til å finansiere de langsiktige virkningene av koronapandemien i 2022. Vi foreslår at 2 millioner kroner settes av til å finansiere lavterskel tilbud for barn og unges psykiske helse (se omtale under barne- og familietjenesten). Kommunedirektøren foreslår at den resterende avsetningen på 48 millioner kroner foreløpig budsjetteres under sentrale bevilgninger. Kommunedirektøren vil fremme forslag til disponering av midlene når vi vet mer om hvilke konsekvenser pandemien har i 2022.

9.3.7 Prisvekst

Tjenesteområdene får hvert år kompensasjon for merutgifter som følge av prisvekst. Kompensasjonen beregnes med utgangspunkt i hva gjennomsnittlig prisvekst forventes å bli på varer og tjenester som

kommunene kjøper. Regjeringen oppjusterte i forslag til statsbudsjett 2022 anslag på prisveksten i 2021 fra 3,5 til 4,0 prosent. Økningen i prisvekst skyldes økning i byggekostnadene og en kraftig økning i prisen på strøm hittil i år. Driftsrammene til tjenesteområdene er ikke justert for økt prisvekst inneværende år. For å ta hensyn til at økt prisvekst kan gi utfordringer på noen områder foreslår kommunedirektøren at det budsjetteres med en avsetning på to millioner kroner under sentrale bevilgninger i 2022. Kommunedirektøren vil komme tilbake til forslag til disponering av avsetningen i de faste økonomirapportene. I perioden 2023-2025 er det i likhet med tidligere kun budsjettert med en avsetning på en million kroner.

10. Eiendomsskatt, gebyrer og brukerbetaling

10.1. Innledning

Ved behandlingen av handlings- og økonomiplanen for 2021-2024 vedtok bystyret at inntekt fra eiendomsskatt skal økes reelt med 30 millioner kroner per år for perioden 2022-2024. Dette følges opp i dette forslaget til handlings- og økonomiplan.

Renovasjon, vann, avløps- og feiegebyret foreslås økt i 2022. Samlet gir dette en husholdning som har en bolig på 150 m² en utgiftsøkning på 539 kroner.

Kommunedirektøren har i sitt forslag til gebyrer og egenbetalinger lagt til grunn at den kommunale deflatoren blir på 2,5 prosent i 2022 noe som er i samsvar med regjeringens anslag i statsbudsjettet for 2022. Kommunal deflator er et anslag for lønns- og prisveksten innenfor kommunesektoren.

For informasjon om pris, egenbetalinger, satser på kommunale avgifter og gebyrer for tjenester i Trondheim kommune vises det til [kommunens nettsider](#).

10.2. Eiendomsskatt

Ved behandlingen av handlings- og økonomiplan 2021-2024 vedtok bystyret:

“De rødgrønne partiene øker måltallet på eiendomsskatten fra på 2022 og ut perioden. Endringen i 2022 skal utelukkende tas over næringseiendommer, men fra 2023 skal fordelingen av måltallet tas med halvparten fra hhv næringseiendom og boligeiendom. Vi ønsker ikke endring fra boligeiendommer før vi har gjennomført omtaksering av eiendommene og skatten har en mer sosial profil.”

Vedtaket innebærer at inntekt fra eiendomsskatten økes med 30 millioner kroner per år i perioden 2022-2024. I Kommunedirektørens forslag til budsjett for 2022 er det lagt til grunn en reell vekst på 30 millioner kroner sammenlignet med opprinnelig budsjett for 2021. Inntekt fra eiendomsskatt blir i 2021 om lag 20 millioner kroner høyere enn budsjettet, i tillegg har det vært vekst i antallet boliger og det forventes at skattegrunnlaget for boliger (statens boligverdier) justeres noe opp. Vi har i forslag til innstilling foreslått å videreføre dagens skattesatser. Eksakt skattegrunnlag for boliger kjenner vi ikke til før i slutten av november. Det forventes at dette økes som følge av prisøkningen på boliger fra 2019 til 2020, og det fører til at andelen eiendomsskatt fra boliger øker, mens andelen fra næring går ned. Det kan derfor være aktuelt å justere skattesatsen litt ned for bolig og noe opp for næringseiendommer. Kommunedirektøren innstiller på samme skattesatser for 2022 som i 2021, men vil foreta en ny vurdering når oppdatert skattegrunnlag for boliger foreligger, og eventuelt foreslå justering i en tilleggsinnstilling.

Kommunedirektøren har lagt følgende til grunn for utskriving av eiendomsskatt i 2022:

- Total inntekter fra eiendomsskatt skal økes med 30 millioner kroner
- Statens boligverdier brukes som grunnlag for utskriving av eiendomsskatt.
- Skattesats for boliger- og fritidseiendommer foreslås satt til 3,2 promille
- Skattesats for næringseiendommer foreslås satt til 4,15 promille.
- Bunnfradraget for bolig- og fritidseiendom settes til 550 000 kroner

10.3. Gebyr- og avgiftsfinansierte områder

Prisen på mange kommunale tjenester skal beregnes etter prinsippet om selvkost. Det betyr at kommunen ikke kan kreve mer i betaling enn hva det koster kommunen å tilby tjenesten. Dette gjelder

renovasjon, vann og avløp, slam, plan- og byggesaksbehandling, kart- og delingsforretning, eierseksjonering og feietjenester. For renovasjon er det et lovkrav at selvkost skal danne grunnlaget for innbyggernes gebyrer. For de andre tjenestene er det ikke pålagt med full kostnadsdekning, men selvkost er gitt som øverste ramme for gebyrinntektene.

Selvkostprinsippet som finansieringsmetode betyr at en selvkostkalkyle ligger til grunn for hva en tjeneste kan prises med. Det finnes egne retningslinjer for å beregne selvkost for kommunale betalingstjenester. Det innebærer blant annet at kommunen må etterkalkulere de reelle kostnadene innenfor de aktuelle tjenesteområdene for å føre kontroll med at gebyrinntektene ikke overstiger kommunens egne kostnader med å produsere tjenesten.

Selvkostprinsippet praktiseres over en tre- til femårsperiode. Det innebærer at resultat til selvkostområdene hvert år settes av på et såkalt selvkostfond og går inn i selvkostberegningen de påfølgende årene. Innenfor selvkostområdene som sokner til det tekniske området (vann, avløp, renovasjon, feiing og slam) kan man ha negative selvkostfond, mens innenfor selvkostområdene som tilhører plan- og bygningstjenester er det ikke tillatt med negative selvkostfond og et negativt fondsresultat må derfor belastes bykassen. Tabellen under viser kommunedirektørens forslag til endring i gebyrer i 2022.

Tabell 10-1. Oversikt over foreslått endring i gebyrer for 2022

	Gjennomsnittlig endring fra 2021 i prosent	
	Nominell endring	Reell endring
Avløpsgebyr	5,0	2,5
Tilknytningsgebyr avløp	2,5	0,0
Vanngebyr	13,0	10,5
Tilknytningsgebyr vann	2,5	0,0
Renovasjonsgebyr	0,0	-2,5
Slamgebyr	10,0	7,5
Tilsynsgebyr slam	2,5	0,0
Feiegebyr	2,5	0,0
Gebyr for terrenginngrep i forurenset grunn	2,5	0,0
Gebyr for tilsyn og service av fyrkjeler	2,5	0,0
Byggesaksgebyr	5,0	2,5
Oppmålingsgebyr	0,0	-2,5
Eierseksjoneringsgebyr	0,0	-2,5
Gebyr planbehandling	0,0	-2,5

For en nærmere omtale og begrunnelse for de foreslåtte gebyrendringene henvises til tjenestekapitlene for tekniske tjeneste(kapittel 24) og plan- og bygningstjenester (kapittel 23). I de to gebyrsakene for tekniske tjenester og gebyrsaken til plan- og bygningstjenester, som sendes fram parallelt med handlings og økonomiplan 2022-2025 redegjøres det nærmere for endringene.

10.3.1 Avgiftsfinansierte oppgaver byutvikling

Tabell 10-2. Oversikt over foreslått endring i avgifter byutvikling for 2022		
	Gjennomsnittlig endring fra 2021 i prosent	
	Nominell endring	Reell endring
Kart- og plantjenester	2,5	0,0
Leie av offentlig grunn	2,5	0,0

Avgifter knyttet til kart - og plantjenester samt leie av offentlig grunn foreslås økt med forventet lønns- og prisstigning, 2,5 prosent. For en nærmere redegjørelse for nivå og endring på de ulike tjenestene kommunen selger innenfor grunnutleie henvises til avgiftssaken som legges fram parallelt med budsjettet.

10.3.2 Piggdekkgebyr

Tabell 10-3. Oversikt foreslått nivå piggdekkgebyr sesongen 2021/2022. Pris i kroner	
Type oblat	Pris
Dagsoblat	35
Månedsoblat	450
Sesongoblat	1 400
Tilleggsgebyr ved manglende betaling	750

Piggdekksesongen varer i sesongen 21/22 fra 1. november 2021 til og med 24. april 2022.

For biler med tillatt totalvekt på 3500 kilo eller mer, skal gebyrsatsene oppgitt i tabellen ovenfor dobles. Satsene for piggdekkgebyr er bestemt i nasjonal forskrift og kan ikke endres av bystyret.

I forskriften for innføring av piggdekkgebyr i Trondheim er gebyrsonen definert til å være Trondheim kommunes grense.

10.3.3 Parkeringsavgifter

I vedtatt økonomiplan er det budsjettet med en økning i parkeringsinntektene på 9 millioner kroner fra 2021 til 2022. I tråd med formannskapetets vedtak i juni er det parallelt med budsjettet lagt fram politisk sak der det redegjøres for finansieringsbehovet og hvordan det kan dekkes inn. Kommunedirektøren foreslår i saken en økning i parkeringsavgiftene med 30 prosent i 2022.

10.3.4 Forventet husleieutvikling i de kommunalt disponerte boligene

Kommunedirektøren foreslår at husleienivået i de kommunalt disponerte boligen justeres i tråd med anslått endring i konsumprisindeksen for 2021, 2,8 prosent. En nominell endring i tråd med konsumprisindeksen er forankret i husleieloven og betyr at det ikke er lagt opp til noen generell reell økning i husleieprisene i 2022.

Endringer gjelder satsene som benyttes i beregningen av husleie. Endringer av husleien i det enkelte leieforhold kan avvike fra dette, avhengig av tidspunktet for forrige husleieendring i det aktuelle leieforholdet.

10.4. Sammenligning med andre storbyer

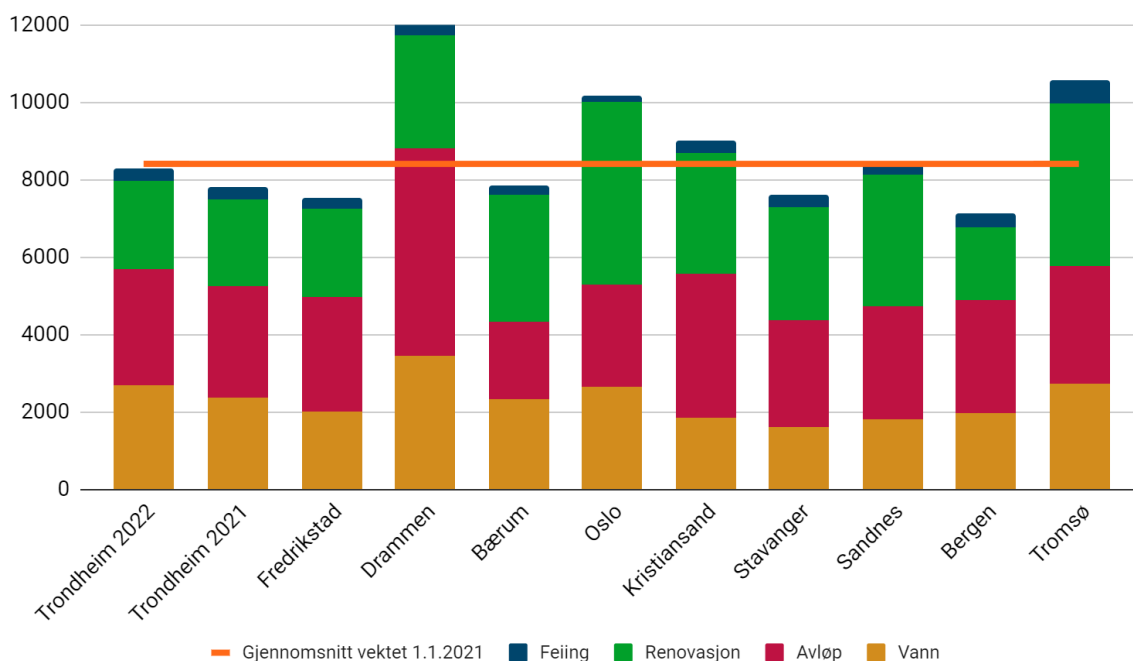
I 2020 har åtte av de ti største kommunene eiendomsskatt. Hvor mye en husstand betaler i eiendomsskatt avhenger både av eiendomsskattesatsen, grunnlaget for beregning av eiendomsskatt og størrelsen på eventuelt bunnfradrag. Kommunedirektøren har i tidligere år satt opp en tabell som sammenligner skattesats, bunnfradrag og eiendomsskatt for bolig på 120 kvm i de største kommunene. Kommunesammenslåinger og bruk av ulikt verdigrunnlag for å utskrive skatten gjør at informasjon basert på tilgjengelige data ikke er sammenlignbar.

I tabell 10.4 presenteres en oversikt over hvor mye ASSS kommunene fikk inn i eiendomsskatt per innbygger fra boliger og fritidsboliger i 2020.

Tabell 10-4. Eiendomsskatt på bolig- og fritidseiendommer i kroner per innbygger, ASSS kommunene 2020	
Kommune	2 020
Fredrikstad	2 518
Bærum	0
Oslo	843
Drammen	0
Kristiansand	2 059
Sandnes	0
Stavanger	687
Bergen	2 085
Trondheim	2 581
Tromsø	1 906

Tabell 10-4 viser at Trondheim og Fredrikstad hadde høyest inntekt fra eiendomsskatt på boliger og fritidsboliger per innbygger i 2020. Stavanger og Oslo hadde lavest inntekt fra eiendomsskatt per innbygger, mens Bærum, Drammen og Sandnes ikke hadde eiendomsskatt på boliger og fritidsboliger. Sandnes har kun eiendomsskatt på næringsseiendommer.

Figur 10-1 viser hva husstandene i de ti største kommunene må betale i årsgebyr for vann, avløp, renovasjon og feiing (VARF) i 2021. Figuren viser videre anslag over hvor mye en husstand i Trondheim må betale i årsgebyr for 2022.

Figur 10-1. VARF gebyrer ASSS kommunene i 2021

Figuren viser at Trondheim har et gebyrnivå som er lavere enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene i 2021. Mens en husstand i Trondheim i gjennomsnitt betaler 7824 kroner i gebyrer, er gjennomsnittet blant ASSS-kommunene 8 158 kroner. Kommunedirektørens forslag til gebyrer i Trondheim for 2022 ligger under hva som er gjennomsnittet for de andre storkommunene i 2021.

10.5. Oppvekst- og utdanning

Gjennomsnittlig endring fra 2021 i prosent		
	Nominell endring	Reell endring
Skolefritidsordning	2,5	0,0
Barnehage	2,6	0,1
Kulturskolen	2,5	0,0

10.5.1 Skolefritidsordning

Brukerbetaling for skolefritidsordningen (SFO) foreslås økt fra 3005 kroner til 3080 kroner per måned for heltidsplass og fra 2010 kroner til 2060 kroner per måned for halvtidsplass fra 1. januar 2022. Dette er en økning i tråd med anslått lønns- og prisvekst. Det er mulig å søke om moderasjon for familier med lav inntekt. Fra høsten 2020 ble det innført ny moderasjonsordning i SFO slik at ingen husstander skal betale mer enn 6 prosent av inntekten sin i egenbetaling. Det er også innført en pilot som gir gratis SFO i første klasse for husstander som kommer inn under moderasjonsordningen.

10.5.2 Barnehage

I regjeringens forslag til statsbudsjett er maksimalprisen for en heltidsplass i barnehage fra

1. januar 2021 foreslått til 3 315 kroner per måned, og 36 465 kroner per år. Kommunedirektøren foreslår at prisen for en heltidsplass i barnehage settes lik statlig fastsatt maksimalpris. Økningen på 85 kroner per måned tilsvarer 2,6 prosent, som ligger noe høyere enn lønns- og prisvekst for kommunesektoren, som i statsbudsjettet er anslått til 2,5 prosent. Trondheim kommune følger nasjonale regler for søskenmoderasjon i barnehage, som er 30 prosent for barn nummer to og 50 prosent fra og med barn nummer tre. Videre følger kommunen nasjonale regler for moderasjon på grunnlag av lav inntekt, og tilbud om gratis kjernetid på 20 timer per uke for familier med lav inntekt, med barn i alderen to til fem år.

10.5.3 Trondheim kommunale kulturskole

Brukerbetaling i Trondheim kommunale kulturskole foreslås økt fra 4105 kroner per år fra 1. januar 2021 til 4210 kroner fra 1. januar 2022. Det gis søskenmoderasjon på 50 prosent fra og med barn nummer tre. Det er mulig å søke på friplass for familier med lav inntekt.

10.6. Helse og velferd

Tabell 10-6 Oversikt over foreslått endring i egenbetalinger i 2021		
Gjennomsnittlig endring fra 2021 i prosent		
	Nominell endring	Reell endring
Praktisk bistand i hjemmet	2,5	0,0
Matombringning til hjemmeboende	2,5	0,0
Korttidsopphold i institusjon*		
Dagsenteropphold*		
Fysioterapitjenester (kommunale)**		
Tilleggstjenester	2,5	0,0
Vaksinering	2,5	0,0
* følger statens maksimalsatser		
** Foreslås fritak for egenbetaling		

Praktisk hjelp i hjemmet er tjenester som rengjøring og klesvask med mer. Det betales egenandel etter inntekt og for antall timer mottatt hjelp. Det fastsettes en maksimalpris per måned etter inntekt.

Statsbudsjettet for 2022 fastsetter maksimalsats for de med inntekter under 2G, maksimalsatser for korttidsopphold i institusjon og dagsenteropphold. Kommunedirektøren foreslår å anvende statlige maksimalsatser.

Egenbetaling for opphold i institusjon er regulert i forskrift om vederlag for opphold i institusjon med videre. Forskriften gir regler for egenbetaling ved langtidsopphold og korttidsopphold i helse- og velferdssenter og for dag- og nattopphold.

10.7. Kultur og idrett

Tabell 10-7 Oversikt over foreslått endring i leiepriser for idrettsanlegg i 2022		
Gjennomsnittlig endring fra 2021 i prosent		
	Nominell endring	Reell endring
Leiepriser for idrettsanlegg	2,5	0,0

Leiepriser for idrettsanlegg

Det foretas en årlig prisjustering av utleiesatsene. Prisjusteringen gjelder leie av idrettsanlegg for arrangement og kommunale tjenester knyttet til disse, samt billettpriser i Husebybadet. Prinsippene for kommunal utleie og prissetting er tidligere fastsatt gjennom bystyrevedtak 17.6.2010, [sak 67/10](#). Mindre justeringer er vedtatt i bystyret i årene 2014 til 2020, senest 17.12.2020 ([sak 249/20](#)).

Kommunal deflator på 2,5 prosent legges i utgangspunktet til grunn for en gjennomsnittlig justering av prisene fra 1.januar 2022 for leie av kommunale idrettsanlegg og Husebybadet. Gjeldende prinsipp og praksis for fri hall- og baneleie i Trondheim kommune står fast. Forslag på takster for 2022 legges fram som egen sak til bystyret i desember 2021.

Kirkegårdstakster

Gravferdsloven § 21 sier at: Avgifter for bruk av gravkapell, kremasjon og feste av grav fastsettes av kommunen etter forslag fra Kirkelig felleråd. Forslag på takster for Trondheim for 2022 mottas fra fellerådet i november, og legges fram som egen sak til bystyret i desember 2021.

Betalingssatser for utlån/utleie av kommunale lokaler

I følge *Reglement for utlån av kommunale lokaler* (utlånsreglementet) kan frivillige organisasjoner og aktører låne kommunale lokaler gratis, men det kan gjøres unntak. Eksempler på unntak er betaling for ekstra tilsynsvakt og renhold, når det er helt spesielle og ekstraordinære behov som ikke dekkes av det ordinære renholdet og vaktholdet, og utlån til overnatting. Ved utleie av kommunale lokaler til privatpersoner og virksomheter kan det tas betalt etter fastsatte betalingssetser. Betalingssetser ved utleie er beskrevet i punkt 4 i [reglementet](#). Utlånsreglement for nye Trondheim kommune ble vedtatt av formannskapet i januar 2020, sak [13/20](#).

10.8. Hva koster gebyrer og brukerbetaling for en eksempelfamilie?

Eksemplet nedenfor viser hvor stor endring en familie med to barn vil få i gebyrer og brukerbetalinger i 2022. I beregningene er følgende lagt til grunn:

- Familien har et barn med fulltids plass i barnehagen
- Familien har et barn med fulltids plass i skolefritidsordningen (SFO)
- Familien har en elevplass i kulturskolen
- Familien har en vannmåler og et forbruk på 150 kubikkmeter. For renovasjon forutsettes bruk av tre beholdere på 140 liter
- Det er lagt til grunn at øvrige endringer i gebyrer eller moderasjonsordninger ikke får konsekvenser for familien

Tabell 10-8. Nominell økning i brukerbetaling og gebyrer for en familie med to barn. Tall i kroner.

	2021	2022	Endring
Et barn i barnehage, full plass	35530	36465	935
Et barn i SFO, full plass	33055	33880	825
Et barn i kulturskolen	4105	4210	105
Årsgebyr renovasjon, vann, avløp og feiing	9851	10390	539
Sum	82541	84945	2404

11. Avgiftsbalanse vann, avløp, renovasjon, feiing og slam

<https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/kommdir-forslag-hoep-2022-2025/11-avgiftsbalanse-vann-avl%C3%B8p-renovasjon-feiing-og-slam?authuser=0>

12. Oppvekst og utdanning

Oppvekst og utdanning prioriterer tre strategiske grep for å bedre kvaliteten på tjenestene, styre økonomien og møte utfordringene på kort og lang sikt.

Vi skal utvikle en ny helhetlig modell for et støttesystem innen spesialpedagogisk hjelp, som legger vekt på inkludering av barn og unge, lukking av avvik i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), et inkluderende og tilpasset allmennpedagogisk tilbud og styring av økonomien. Vi skal gi barn og familier god, helhetlig og nyttig hjelp og støtte til riktig tid.

Oppvekstreformen/barnevernreformen medfører nye oppgaver for kommunen, som handler om og skal hjelpe oss med det forebyggende arbeidet. Vi overtar både faglig og økonomisk ansvar for en større del av barnevernet. Reformen tydeliggjør betydningen av tidlig innsats og forebyggende perspektiv i barnehage, skole, helse og nærmiljø. Oppvekststrategien SteinSaksPapir og arbeidet med Relasjonell kapasitet vil bidra til helhet, samarbeid og samskaping til det beste for barn og familier. Når kommunen nå får økonomisk ansvar for de store kostnadene som påløper når et barn blir plassert i fosterhjem eller i institusjon, skaper vi et økonomisk handlingsrom når vi lykkes med tidlig innsats.

Pandemien har rammet oss alle og påvirket vår livskvalitet. Samfunnet åpner på nytt, og vi vil tilbake til en normalisert hverdag for barn, familier og ansatte i barnehage og skole. Vi skal følge opp [Langsiktig plan](#) på vei ut av pandemien. Vi har et samfunn bygget på tillit, og på vei ut av pandemien må vi fortsatt stå sammen i fellesskapet, bygge styrke og møte påkjenningene, som har rammet oss ulikt.

Ansatte skal sikre at alle barn i barnehagealder og elever i skolen skal ha mulighet til å mestre livene sine i de miljøene de befinner seg. Ansatte må ha god kompetanse på å se og tolke ulike uttrykk hos barn og elever. Vi skal særlig støtte opp under barn og unge som har levd i sårbare livssituasjoner under pandemien. Mer enn noen gang trenger vi god kvalitet i alle våre tjenester, god tilgang på kompetanse og god kapasitet i alle ledd for å sikre gode oppvekstvilkår og et godt læringsutbytte for barna. Arbeidet med Relasjonell kapasitet videreføres, og vi skal bygge videre på sterke barnefellesskap og voksne som bryr seg. Forutsetningene for gode oppvekstvilkår styrkes gjennom at oppvekst og utdanning sørger for godt tverrsektorielt samarbeid, blant annet med kultur, helse og velferd og byplan.

Kommunedirektøren ser behovet for et mer systematisk arbeid med barn og unges medvirkning. Barns rettigheter etter FNs Barnekonvensjon vil vi oppfylle ved at vi utvikler et samarbeid med to andre kommuner i Trøndelag om de forvaltningsmessige utfordringene og om barns medvirkning i sitt hverdagsliv i barnehager og skoler.

Å høre til er et grunnleggende menneskelig behov. Utenforskap og mobbing er helseskadelig og kanskje et av våre største samfunnsproblemer. Voksne som bryr seg øker muligheten for en trygg og god oppvekst, mestring og et godt liv. Samtidig som barnehagene og skolene har vært kreative og håndtert en vanskelig arbeidssituasjon under pandemien, har de også utviklet nye arbeidsmåter, nye digitale løsninger og nye samarbeidsmåter med andre enheter, tjenesteområder og foreldre. Dette skal vi bygge videre på i jobben med Rammeplan for barnehagen slik at barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser. Det er innført nye læreplaner for alle trinn i grunnskolen. Alle skoler skal arbeide skolebasert med å utvikle profesjonsfellesskapets forståelse for læreplanen og utvikle praksisen i henhold til Kunnskapsløftet (LK20) i perioden.

Pedagognormen i barnehagen og lærernorm i skolen gir mindre lokalt handlingsrom enn tidligere, og fører dessverre til at det blir færre andre yrkesgrupper i barnehage og skole.

Familien er den viktigste rammen rundt barns liv og utvikling. Vi skal legge til grunn et familieperspektiv, og vi skal samarbeide på tvers mellom helse og velferd, kultur, frivillige og oppvekst og utdanning for å støtte oppunder at barn og unge kan vokse opp i sin familie og sitt nærmiljø. Foreldre som ikke makter å

gi barna sine det de trenger og har krav på, må få hjelp fra det offentlige eller fra frivillig sektor så tidlig som mulig. Familiene skal bli lyttet til, medvirke og være trygge på at det sosiale sikkerhetsnettet fungerer og fanger opp utfordringer i tide.

Tidlig og sammenhengende hjelp skal føre til at flere barn gjennomfører grunnskole og videregående skole, kommer ut i arbeid, lever gode liv og deltar i samfunnslivet. Som samfunn trenger vi også denne arbeidskraften for å videreutvikle velferdsstaten.

13. Barnehage

13.1. Innledning

Arbeidet med en god oppvekst og sterke barnefellesskap videreføres i planperioden. I det siste 1,5 årene med pandemi har barnehagene driftet etter Folkehelseinstituttets trafikklys- modell. Det har medført at barn og ansatte har hatt mindre sosial omgang med andre barn og voksne, noe det må settes søkelys på i videre arbeid. Arbeidet med oppvekststrategien SteinSaksPapir med fokus på fellesskap og inkludering vil være av stor betydning framover. Skal vi oppnå sterke barnefellesskap må vi også ha robuste ansatte i sterke voksenfellesskap. Barnevernets jobbing med tilpasninger i barnevernet til oppvekstreformen/barnevernreformen, som trer i kraft 1. januar 2022, vil ha betydning for hvordan barnehagene må jobbe systematisk med tidlig innsats, spesielt med de sårbare barna og deres familier.

Befolkningen i aldersgruppen 1-5 år er redusert med om lag 400 barn i 2019 og 2020. Prognosene viser en ytterligere nedgang i 2021, men fødselstallene per september 2021 har vært høyere enn prognosene tilsier. Budsjetttrammen til barnehageområdet er redusert i takt med nedgangen i barnetall. Kommunedirektøren vil legge fram en barnehagebruksplan i løpet av 2022.

13.2. Om området

Beskrivelse av området

103

kommunale barnehager

120

private barnehager

10.849

barn i kommunale og private barnehager

1904

årsverk i kommunale barnehager

60%

av alle barn går i kommunale barnehager

3,9%

av barn i kommunale barnehager hadde vedtak om spesialpedagogisk hjelp i 2020

13.2.1 Internkontroll - Kvalitetskontroll – Kompetanse

Internkontrollen medfører gjennomgang av uheldige og u hensiktsmessige hendelser, avvik og mulige forbedringer. Kvaliteteke brukes for internkontrollen innen faglig virksomhet og gjennomgås flere ganger

i året ved behov. Kommunedirektøren sørger for at alle enheter har plan for oppfølging av funn som indikerer risiko. Helse, miljø og sikkerhet og enhetenes økonomistyring rapporteres gjennom styringskraftportalen.

Barnehageloven med forskrifter ble fra 01.01.2021 endret, og et nytt kapittel VIII om Psykososialt barnehagemiljø ble tatt inn i loven. §9 omhandler internkontroll i barnehagen og ansvarliggjør barnehageeier til å ha en internkontroll for å sikre at kravene i loven med forskrifter følges. Kommunedirektøren har satt av ressurser til å ivareta de nye myndighetsoppgavene i barnehageloven.

Relevante lenker:

[SteinSaksPapir - Strategi for sterke barnefelleskap](#)

[Barnehagelov](#)

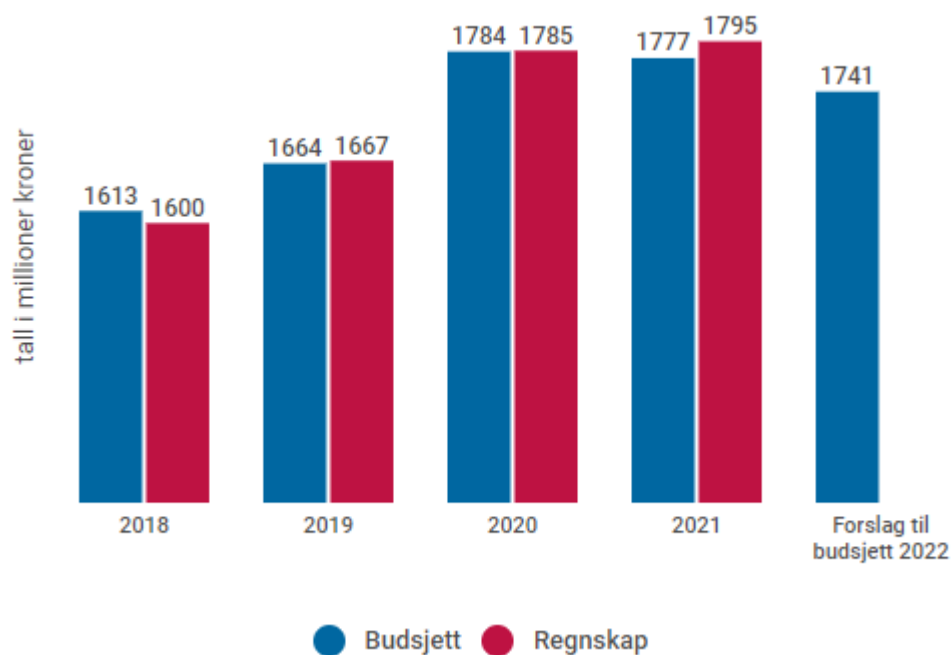
[Bærekraftsmål](#)

[Rapport fra ekspertutvalget for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging](#)

[Pilot 0-24](#)

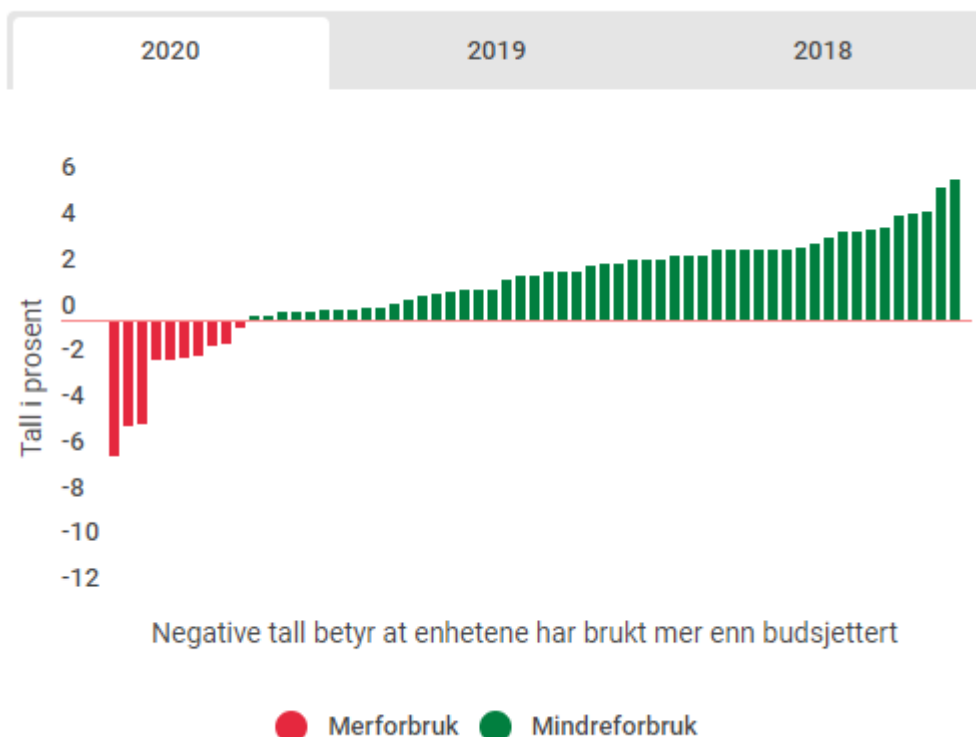
13.2.2 Økonomiske nøkkeltall

Figur 13-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

Avviket mellom vedtatt budsjett og prognose ved 2. økonomirapport i 2021 gjelder i hovedsak merforbruk knyttet til spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne.

Figur 13-2. Budsjettavvik for enhetene innenfor området i 2020

Figur 13-2 viser spredning i budsjettavvik for enhetene innenfor området. 51 av 61 enheter hadde mindreforbruk og 10 enheter merforbruk i regnskapet for 2020. De fleste enhetene hadde et budsjettavvik innenfor +/- 3 prosent.

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 13-1 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innenfor barnehage. Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene. Kommunene er i ulik grad påvirket av koronapandemien i 2020, og det er usikkert hvordan dette påvirker innrapporteringen i KOSTRA. De ulike kategoriene er omtalt på [nettsidene](#) til ASSS-nettverket.

Tabell 13-1 Nøkkeltall Trondheim og ASSS

Indikator	2019		2020			
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
<i>Prioritet</i>						
Ressursbruksindikator barnehage	0,995	0,992	1,001	0,998	1,018	1,0
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år, kroner	169 671	173 922	181 590	168 676	173 882	173 494
<i>Produktivitet</i>						
Korrigerte brutto driftsutgifter (f 201) pr korrigert oppholdstime, kommunale barnehager, kroner	59,9	57,9	64,1	57,9	57,4	60,8
Barn per årsverk, kommunale barnehager	5,9	5,8	5,8	5,8	5,7	5,8
Barn per årsverk, private barnehager	5,7	5,8	5,8	5,9	5,6	5,8
<i>Dekningsgrader</i>						

Dekningsgrad 1-2 år, prosent	91,3	92,7	84,5	88,8	83,5	85,9
Dekningsgrad 3-5 år, prosent	99,4	99,1	96,3	97,7	96,1	96,9
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage	86,5	86,8	90,4	81,9	78,4	86,1

Kvalitet

Ansatte med barnehagelærerutdanning/annen pedagogisk utdanning av alle ansatte, prosent	44,6	44,3	36,7	43,8	35,1	39,2
---	------	------	------	------	------	------

Trondheim har en lavere ressursbruk til barnehage sammenlignet med snittet for ASSS. Ressursbruken er korrigert for forskjeller i utgiftsbehov mellom kommunene. Trondheim har en betydelig høyere andel barn i barnehage enn snittet for ASSS-kommunene, spesielt i aldersgruppen 1-2 år. Andel minoritetsspråklige barn i barnehage har gradvis økt de siste årene. Trondheim ligger her noe høyere enn snittet for ASSS. Både kommunale og private barnehager i Trondheim ligger på snitt ASSS i antall barn per årsverk i barnehagene. Trondheimsregionen har god tilgang på barnehagelærere, og andel barnehagelærere av ansatte i barnehagene ligger over ASSS-snitt. I Trondheim ligger netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år noe høyere enn gjennomsnittet for ASSS-nettverket. Dette skyldes hovedsakelig høy dekningsgrad, særlig for 1-2 åringer, og høy andel ansatte med barnehagelærerutdanning.

13.3. Utfordringsbilde og strategier

Utfordringer

Etter omlag 1,5 år med pandemi tegner det seg et komplekst utfordringsbilde, hvor barn og unge er gruppen som er mest berørt. 1,5 år i et barns liv er lang tid, og en av mange utfordringer i perioden er utenforskap og hvordan snu dette til et fellesskap.

Oppveksstrategien SteinSaksPapir uttrykker det på følgende måte:

“Å høre til er et grunnleggende menneskelig behov. Utenforskap og mobbing er helseskadelig og kanskje et av våre største samfunnsproblemer. Vi vil jobbe for at alle barn og unge skal oppleve å være en del av fellesskapet.”

De minste barna som er født under pandemien har hatt lite sosial omgang med andre mennesker enn den nærmeste familien. Det er spesielt viktig å møte disse barna og foreldrene med god omsorg som gir trygghet for at barna blir godt ivaretatt i det nye - barnehagehverdagen. Erfaringer fra [“Liten og ny i barnehagen”](#) er i så måte et prosjekt kommunaldirektøren har god tiltro til.

Pandemien

Pandemien har rammet oss alle og har påvirket vår livskvalitet. Vi har et samfunn bygget på tillit, og på vei ut av pandemien må vi fortsatt stå sammen i fellesskapet, bygge styrke og møte påkjenningene som har rammet oss ulikt.

Etterspørselen etter psykisk helsehjelp i kommunen og i spesialisthelsetjenesten har økt under pandemien. Kommunen sin psykiske helsetjeneste er fragmentert og kapasiteten står ikke i forhold til behovet. Det startes opp et planleggingsarbeid med å etablere et byomfattende lavterskel psykisk helsetilbud høst 2021.

Det er behov for å sette igang tiltak på universelle arenaer som barnehage, skole og kultur og fritid og spesielt tiltak for barn og unge i sårbare livssituasjoner som har vært rammet av pandemien.

Tidlig innsats hvor hele oppvekstsektoren jobber i samme retning og med samme målsetting er en forutsetning for at vi skal lykkes med helsefremmende og forebyggende arbeid. Innbyggerinvolvering og

medvirkning bidrar til å bedre tjenestene ved at barn, ungdom og familier får den hjelpen de har behov for og som de selv mener vil bedre deres livssituasjon. Medvirkning legges til rette i den direkte dialogen, gjennom ulike råd, samarbeid med frivillige og gjennom brukerundersøkelser. Kommunedirektøren vil vektlegge et mer systematisk arbeid for medvirkning fra innbyggere i alle aldre.

Sykefravær

Sykefraværet i barnehagene er bekymringsfullt sett i forhold til å kunne gi et kvalitativt godt tjenestetilbud til barn og familier. 2. kvartal 2021 viste et sykefravær på 15.1% hvorav 1.63 % er koronarelatert fravær.

Gjennom prosjektet "Toppet bemanning i barnehagene" undersøker Trondheim kommune om en økning av bemanningen i barnehagen kan bidra til økt kvalitet, mer kontinuitet for barn, familier og ansatte og en reduksjon av sykefraværet i barnehagene. Elleve barnehager deltar i prosjektet, som varer ut 2022. Prosjektet evalueres underveis for å vurdere om det er behov for retningsendring.

Enheter med bekymringsfullt sykefravær følges opp. I noen enheter kan det være aktuelt med en ekstra innsats, og det gis bistand fra Innsatsteam. Innsatsteam er sammensatt av representanter fra Arbeidsmiljøenheten og Personaltjenesten. Teamet bistår utvalgte enheter med å analysere ulike forhold ved enheten som kan påvirke sykefraværet, utarbeide en konkret tiltaksplan for arbeidet og iverksette, følge opp og evaluere hensiktsmessige tiltak.

Forholdet mellom allmennpedagogikk og spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging

På bakgrunn av mange barn i barnehage med sakkyndige vurderinger, ble det i 2017 iverksatt et prosjekt for å se på grenseoppgang mellom spesialpedagogisk hjelp, tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne og det allmennpedagogiske tilbudet. Prosjektet beskriver kvalitet og kompetanse i det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagene og grenseoppgang etter endringer i barnehageloven. Gjennom prosjektet framkom det økt forståelse for hva det allmennpedagogiske tilbudet bør inneholde, hva som er omfattende tilrettelegging for nedsatt funksjonsevne og hva som er spesialpedagogisk hjelp. Det arbeides fortsatt med å skape en enda bredere forståelse av skillelinjer mellom allmennpedagogisk tilbud, spesialpedagogisk hjelp og hjelp for barn med nedsatt funksjonsevne. Samtidig jobbes det med å øke kvaliteten på det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagene. Kvaliteten på det ordinære pedagogiske arbeidet er utslagsgivende for om alle barn kan nyttiggjøre seg tilbudet, er det mangler på det ordinære vil behovet for spesialpedagogiske tiltak øke.

Pedagognormen reduserer handlingsrommet i barnehagene når det gjelder muligheten til å benytte andre yrkesgrupper i barnehagen. Pedagognormen er innført for å høyne kvaliteten i tjenestetilbudet. Pedagogene erstatter enten assistenter eller barne- og ungdomsarbeidere. Samtidig som det ansettes flere pedagoger gir normen færre timer i direkte arbeid med barn da 4 timer av pedagogenes arbeidstid skal brukes som plantid og ikke sammen med barna.

Strategier

Kommunedirektøren har lagt frem en langsiktig plan for to år for å møte barn, unge og familier på vei ut av pandemien. Følgende strategiske grep legges til grunn for å møte utfordringsbildet og utvikling av tjenestekvalitet på barnehageområdet:

- Tidlig innsats og oppvekststrategien SteinSaksPapir
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning
- Kunnskap og kompetanse

For å kunne lykkes med de strategiske grepene nevnt ovenfor vil bl.a følgende tiltak iverksettes:

Bygge kompetanse i barnehagene

For å kunne møte dagens og morgendagens utfordringer vil barnehagen ha behov for kunnskap- og kompetanseutvikling i tråd med ny forskning og et kunnskapsgrunnlag i utvikling.

Statsforvalteren fordeler statlige kompetansemidler til regional kompetanseutvikling (REKOM). Midlene skal gå til barnehagebasert kompetanseutvikling og gjennomføres i tett samarbeid med universitets- og høyskolesektoren. Målet er at alle barnehager gis anledning til å delta i løpet av planperioden.

Tema for kompetanseutvikling er:

1. Mot til å lede
2. Digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet i barnehagen
3. Læringsmiljø
4. Vurdering og pedagogisk dokumentasjon

Barnehagebasert kompetanseutvikling er et tiltak som involverer hele personalet, og som foregår i den enkelte barnehage i nært samarbeid med læringspartnere fra universitet og høyskoler.

Det er etablert et kompetansenettverk for Trondheimsregionen (Trondheim og Malvik) som består av aktører fra kommunale og private barnehageeiere, barnehagemyndighet, ledere, ansatte og representanter fra Dronning Mauds Minne og Nord Universitet.

Det finnes tilsvarende ordninger på skole (desentralisert kompetanseheving, DEKOM), og i løpet av våren 2022 vil ny ordning *kompetanseløft for spesialpedagogikk og inkluderende praksis* etableres.

Trondheim kommunes kompetansemidler vil i perioden 2022-2025 benyttes til å skape kunnskap og kompetanse på ulike satsingsområder som

- Barn og Rom - barns fysiske og psykiske læringsmiljø
- Reggio Emilia - inspirert av den pedagogiske filosofien utviklet i den italienske byen Reggio Emilia
- Marte Meo - videobasert veiledning av ansatte i barnehagen, enten i gruppe eller individuelt. Veiledningen gjennomføres av sertifisert veileder innenfor metoden.
- ICDP - foreldreveiledning

Kongsgården barnehage som et kulturhus for barn 0-6 år

Kongsgården barnehage har siden barnehagedriften ble avviklet vært driftet av Svartlamon barnehage og Remidasenteret. I tillegg har Dronning Mauds Minne gjennomført forskningsprosjektet "Lydhør". Aktivitetene har blant annet inneholdt kunstnerverksteder for barnehagebarn, gjennom et samspill mellom barn, pedagoger, kunstnere og forskere.

Kongsgården har gode forutsetninger for å videreføres og videreutvikles som et kulturtilbud i sentrum for barn i barnehagealder. Formålet med videre drift i Kongsgården barnehage vil være å videreutvikle stedet som en møteplass, hvor ulike kunst- og kulturaktører med barn i alderen 0-6 år som målgruppe samarbeider med barn, familier og barnehageansatte rundt felles utforskning, lek, læring og kompetanseutvikling. Gjennom dette vil Kongsgården være et viktig bidrag til kompetanseheving både for barnehageansatte og kunst- og kulturaktører som har barnehagebarn som målgruppe.

Det vil også være viktig i videreføringen å forsterke Kongsgården som et hus hvor barnefamilier møtes til felles aktiviteter og nettverksbygging. Aktiviteter i Kongsgården må kobles mot oppvekststrategien og mot universitetskommunesamarbeidet. Det søkes om støtte hos blant annet Kulturtanken for å kunne finansiere drift og innhold av Kongsgården. Kvalitetssikring av tilbud og innhold legges hos strategisk ledelse.

IKT i barnehagen

Barn vokser opp i en stadig mer digitalt preget hverdag. Det er derfor viktig at barnehagen har den digitale kompetansen som trengs for å bidra i utviklingen av barnas digitale praksis, både med hensyn til lek og kreativitet, men også til personvern, dømmekraft og etisk bevissthet. Digitale verktøy kan fungere som linsen barn utforsker verden gjennom, men skal anvendes både kritisk og med omhu. Gjennom REKOM skal barnehagene delta i kompetansetiltak knyttet til bruk av digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet med barn. Høsten 2021 gjennomføres et forprosjekt i kommunale barnehager som skal kartlegge status med hensyn til infrastruktur, utstyr, kompetanse, pedagogiske ressurser og personvern.

Målet er å danne grunnlaget for et prosjekt som skal styrke barnehagenes digitale praksis i det pedagogiske arbeidet med barn etter Rammeplanens intensjoner.

Liten og ny - en modell for god overgang fra hjem til barnehage

I den 10-årige folkehelsesatsingen i Helsedirektoratet i samarbeid med KS og Folkehelseinstituttet ble delprosjektet "Liten og ny i barnehagen" igangsatt med en pilot våren 2018. Prosjektet er et forsknings- og utviklingsprosjekt og har varighet ut 2023. Prosjektets mål er å utvikle en kunnskapsbasert tilvenningsmodell for overgangen fra hjem til barnehage for de yngste barna.

I 2019 ble ulike modeller prøvd ut, og foretrukket modell er prøvd ut videre i en korona-tilpasset versjon høsten 2020 og høsten 2021. I 2022 vil foretrukket modell med organiserte besøk av barn og foreldre på våren og fem dagers foreldreaktiv tilvenning bli prøvd ut videre i utvalgte barnehager. Modellen vil justeres, ferdigstilles og ønskes implementert i alle kommunale barnehager høsten 2023.

Implementeringen vil kreve en opplæring for alle ansatte som skal bidra til et best mulig første møte for barn og familier, Det er behov for å lage en plan som sikrer dette i løpet av høst 2022 og vår 2023. Private barnehager oppfordres til å benytte den valgte modellen slik at alle Trondheimsbarn og -familier får samme start. Erfaringene så langt er at modellen som prøves ut bidrar til at barn og foreldre trygges i møte med barnehagen.

Modellen knyttes opp mot følgende strategiske grep:

- Tidlig innsats og oppvekststrategien SteinSaksPapir
- Samarbeid og medvirkning

Bedre skolestart for alle

For å få mer kunnskap i arbeidet med å legge til rette for gode overganger fra barnehage til skole og tilpasse skolestarten til barns beste, har kommunedirektøren fra august 2021 igangsatt pilotering med utprøving av ulike modeller for skolestart. Arbeidet skal bygge videre på god praksis og samtidig utforske hvordan vi skal være et felles lag i arbeidet med å sikre at alle barn i sterke fellesskap opplever en god start i skolen, som en måte å forebygge utenforskap på.

I en kommune som jobber kunnskapsbasert vil kommunedirektøren sammen med foresatte, barnehager, skoler og forskningsmiljø utvikle og prøve ut ulike modeller for å sikre en overgang som gir alle barn erfaringer som fremmer inkludering, trivsel og tilhørighet. Satsingen "Bedre skolestart for alle" er todelt: 1) Oppfølging og realisering av politisk vedtak med 3 modeller som skal piloteres. 2) Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor gjennomføre 2020-2024. Innovasjonsprosjektet er finansiert av Norges Forskningsråd og gjennomføres i samarbeid med NTNU og DMMH.

Piloten knyttes opp mot følgende strategiske grep:

- Tidlig innsats og oppvekststrategien SteinSaksPapir
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning

Pilot 0-24

Trondheim kommune er en av 12 kommuner i landet som er med i Pilot for programfinansiering 0-24. Dette er en treårig nasjonal satsing som har fokus på samhandling og relasjoner for at utsatte barn og unge og deres familier skal få tidligere, bedre og mer samordnet hjelp. Dette skal gjøres ved å legge til rette for at de som arbeider med målgruppene møter hverandre med respekt og deler informasjon, får bedre kjennskap til hverandres kompetanse, oppgaver og arbeidsbetingelser, at de løser problemer og finner (nye) løsninger sammen. I Trondheim er piloten et samarbeid mellom oppvekst og utdanning, kultur, helse og velferd.

Trondheim kommune har valgt ungdom og lavinntektsfamilier med små barn som målgruppe. Åtte delprosjekt i innbyggernes modell starter opp høsten 2021. I hvert delprosjekt samhandler minst tre ulike aktører fra ulike fagområder. Et eksempel er delprosjektet "Tidlig innsats Brundalen", der Brundalen barnehager, Brundalen skole, NAV Falkenberg, HVK Falkenberg, barne- og familietjenesten,

kulturenheten og politiet samarbeider om å investere i lavinntektsfamilier. Innbyggerne skal selv si hva det er de har behov for, og målsettingen er at ytelsene skal bidra til at familier i større opplever god livskvalitet og tilhørighet i fellesskap.

NTNU deltar med følgeforskning gjennom hele pilotperioden.

Piloten knyttes opp mot følgende strategiske grep:

- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning

Strategi for barnevern i Trondheim 2018-2022 ([sak 0004/18 i bystyret](#)) skal bidra til å endre praksis overfor barn og familier som lever i alvorlige omsorgs- og livssituasjoner. Målet er at de i større grad kan beholde tilhørighet og vokse opp i egen familie og/eller eget nærmiljø. Statistikken viser at antall plasseringer i institusjoner er redusert, og flere barn får hjelpetiltak i hjemmet. Dette utfordrer barnehagen og skolen til å utvikle enda bedre praksis for samarbeid med barnevernet og helsetjenesten. Det betyr at flere barn som tidligere ble flyttet i fosterhjem eller institusjon, i dag går i sin nærmiljøbarnehage eller -skole.

Barnas behov er store, uttrykkene kan være sterke, og det kan føre til en usikkerhet både blant ansatte og de andre barna. Dette utfordrer barnehagen og skolens kompetanse i å møte denne gruppen med barn og unge på en slik måte at de opplever trygghet, anerkjennelse og blir inkludert. Mange av barna er traumatiserte og må møtes på måter som tar innover seg deres vanskelige livssituasjon. Foreldresamarbeid og familieperspektiv er særlig viktig for disse barna.

Barnevernstrategien i Trondheim 2018-2022 kobles opp mot følgende strategiske grep:

- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning
- Kompetanse og kunnskap

Tett på

Kommunen er i ferd med å endre kursen i det spesialpedagogiske arbeidet i tråd med stortingsmelding 6, Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. I Tett på-pilotens første fase (2021) utvikles en ny modell for et helhetlig støttesystem med utgangspunkt i PPTs rolle organisert tett på barnehager og skoler. Modellen utvikles på bakgrunn av erfaringer og innspill fra pilotens deltakere og samarbeid med forskningsmiljø. I pilotens andre fase (2022-2025) vil den beskrevne modellen prøves ut i en ny bydel i Trondheim kommune og i to andre kommuner (Aurskog-Høland og Steinkjer). Med Tett på er Trondheim nasjonal pilotkommune ved å prøve ut modeller for mer inkluderende praksis i barnehage, skole og SFO. Følgeforskningen ledes av NTNU Samfunnsforskning og finansieres av Utdanningsdirektoratet.

Tett på knyttes opp mot følgende strategiske grep:

- Tidlig innsats
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet -samarbeid og samordning til det beste for barn og familier

Felles modell for spesialpedagogikk

Kommunedirektøren jobber med en *felles* modell for spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging for hele oppvekstområdet; barnehage, skole og BFT. Revisjon av budsjettfordelingsmodell for barnehage og skole er inkludert i dette arbeidet. Kommunedirektøren arbeider videre med iverksetting av ny kurs for det spesialpedagogiske systemet med vekt på helhetstenking, tettere integrering mellom barnehage, skole, barne- og familietjenesten samt øvrige helse- og velferdstjenester, hvor kompetansen kommer nærmere barnet. Det å bedre systematikken knyttet til fagligheten i et godt tjenestetilbud innebærer at ansatte ser, forstår og handler ut fra barnets forutsetninger og behov og at barnehagen har et system for dokumentasjon. Det tilsettes en prosjektkoordinator i 100% ut 2022 for å bidra inn i arbeidet.

Modellen knyttes opp mot følgende strategiske grep:

- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning til det beste for barn og familier

ICDP - En økning i antall foreldrestøttende kurs

International Child Development Program (ICDP) er et helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge. Det retter seg mot omsorgsgivere og skal styrke deres omsorgskompetanse. Kommunedirektøren vil i det videre arbeidet prioritere bruken av verktøyet og metodikken i veiledning og samarbeid med foreldre, og legge til rette for at arbeidet legges inn i en god struktur og gis gode rammer.

Arbeidet med ICDP knyttes opp mot følgende strategiske grep:

- Tidlig innsats og oppvekststrategien SteinSaksPapir
- Samarbeid og medvirkning

Innbyggerinvolvering

Økt innbyggerinvolvering er en viktig prioritering for perioden 2022-2025. Barn, ungdom og voksne skal få mulighet til å uttrykke sine behov for hjelp, støtte og muligheter for møteplasser som de selv mener vil bedre deres livssituasjon. Medvirkning legges til rette i den direkte dialogen, gjennom ulike råd, samarbeid med frivillige og brukerundersøkelser. Kommunedirektøren ser likevel behov for et mer systematisk arbeid på området. Barns rettigheter etter FNs Barnekonvensjon vil vi oppfylle ved at vi utvikler et samarbeid med to andre kommuner i Trøndelag om de forvaltningsmessige utfordringene og om barns medvirkning i sitt hverdagsliv i barnehager og skoler.

Barnekonvensjonens artikkel 3 barns beste og artikkel 5 Foreldreansvaret er viktige artikler å ha med i arbeidet med økt innbyggerinvolvering. Barnehagens arbeid med at barnehagebarns stemme skal høres og bidra til å utvikle tjenestene gjennom samskaping er et viktig tiltak.

Ledere og ansatte i kommunen skal definere behov og finne løsninger i en samskappingsprosess med innbyggerne som vil gå mye lenger enn det tradisjonelle begrepet medvirkning legger opp til. I stedet for å invitere innbyggerne et stykke ute i prosessen hvor mange av premisene er satt, må innbyggerne være nærmeste samarbeidspartner før problemet i det hele tatt er ferdig definert. Dette krever en annen type ledelse hvor faglig kompetanse i mye større grad benyttes til å åpne opp diskusjonen rundt de enkelte tjenestene, uten å ha svarene klare på forhånd.

Dette med utgangspunkt i kommunens satsing på relasjonell velferd og det strategiske grepet

- Helhet - samarbeid og samordning til det beste for barn og familier

Relasjonell kapasitet

Relasjonell kapasitet beskrives som evnen til å skape effektive samarbeidsrelasjoner omkring komplekse og dynamiske utfordringer og tverrorganisatoriske oppgaver, når og hvor behovet oppstår.

Gjennom realiseringen av oppvekststrategien SteinSaksPapir, og med piloten "Relasjonell kapasitet" har barne- og familietjenesten og barnehage fått mer kunnskap om hverandres felt. På bakgrunn av erfaringene fra piloten ble det besluttet å videreføre arbeidet i større skala i hele organisasjonen. Fra 2021 er det 24 sertifiserte medarbeidere fra barnehage, skole og barne-, og familietjenesten som kan bistå i arbeidet med samhandling på tvers, og å gjøre teori praktisk anvendbar. Det utarbeides en plan for perioden 2022-2025 med sikte på å gi verktøyet fotfeste i organisasjonen. Det er opprettet ressurslag i praksisfeltet, som også jobber tett inn i prosjektet pilot 0-24. Videre benyttes verktøyet parallelt i flere prosjekt, eksempelvis for å se på samhandling rundt overgangen barnehage-skole i prosjektet "Bedre skolestart for alle" og "Tett på". Høsten 2021 gjennomføres ulike tiltak på ledelsesnivå slik at det sikres en god forankring og en god forståelse av relasjonell kapasitet blant ledere på alle tjenesteområder på oppvekst- og utdanningsområdet.

13.4. Mål

Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevante for barnehage og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål og de 169 delmålene er vurdert, og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Dette resulterer i en oversikt over hvilke av FNs bærekraftsmål som tjenesten har et særlig ansvar for. Operasjonaliseringen av de utvalgte bærekraftsmålene er vist med de ulike periodemålene og tilhørende indikatorer.

13.4.1 Bærekraftsmål og FNs barnekonvensjon

I tillegg til bærekraftsmålene er det pekt på utvalgte artikler i FNs barnekonvensjon, og artiklene i barnekonvensjonen er koblet sammen med de ulike periodemålene. Ny kommuneplans samfunnsdel skal vedtas våren 2022, der 14 perspektiver på Trondheim skal implementeres. Perspektivene ble vedtatt i Bystyret våren 2021 og enkelte av dem er valgt ut og knyttet opp mot bærekrafts- og periodemålene for perioden.

Tjenesteområde	Barnehage
Bærekraftsmål (hovedmål) mest relevant for barnehage	
<p>GOD HELSE</p> <p><i>FNs barnekonvensjon artikkel 24</i></p> <p>Målet ses opp mot perspektivet</p> <ul style="list-style-type: none"> • “God helse for alle” • “Barn og unges liv og læring” 	<p>Delmål</p> <p>3.5 Styrke forebygging (og behandling) av misbruk, blant annet av narkotiske stoffer og skadelig bruk av alkohol</p> <p>3.6 Innen 2020 halvere antall dødsfall og skader i verden forårsaket av trafikkulykker</p> <p>Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Videre skal barnehagen sørge for at barnas fysiske og psykiske helse fremmes. (Rammeplan for barnehagen)</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>Barnehagen skal være en møteplass for sosiale arenaer og gode møteplasser. Ansatte skal legge til rette slik at barn og familier skal kunne danne nære relasjoner og nettverk, noe som bidrar til god psykisk helse, Grønn barneby i samarbeid med Friskliv og Mestring, en avdeling innen Enhet for Fysioterapi, vil i planperioden gi barnehagepersonalet kunnskap om ernæring og gode matvaner og slik bidra til barnas helse. Plan for fysisk helse skal implementeres i barnehagene og bidra til barns fysiske helse.</p> <p>Barnehagene jobber med trafikkopplæring når de er ute på tur, og trafikkopplæringsarenaen på Eberg brukes av mange enheter.</p>

<p style="text-align: center;">GOD UTDANNING</p> <p><i>FNs barnekonvensjon artikkel 28 og 29</i></p> <p>Målet ses opp mot perspektivene</p> <ul style="list-style-type: none"> • Barn og unges liv og læring” og • Grønn mobilitet” • “Bærekraftig forbruk og produksjon • Samskapt velferd og arbeidsgiverrollen” • Barn og unges liv og læring” 	<p>Bærekraftsmålet knyttes mot periodemål 1: Barn og unge har fremragende kompetanse sosialt, språklig og faglig.</p> <p>Delmål</p> <p>4.1 Innen 2030 sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring av høy kvalitet som kan gi dem relevant og reelt læringsutbytte</p> <p>4.2 Innen 2030 sikre alle jenter og gutter tilgang til god og tidlig omsorg og førskole, slik at de er forberedt på å begynne i grunnskolen</p> <p>4.7 Innen 2030 sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetanse som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling, blant annet gjennom utdanning for bærekraftig utvikling og livsstil, menneskerettigheter, likestilling, fremme av en freds- og en ikkevoldskultur, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold og kulturens bidrag til bærekraftig utvikling.</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>I barnehagens verdigrunnlag har likestilling og likeverd stor plass; barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn.</p> <p>Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning (Rammeplan for barnehage, 2017). Barnehagen og skolen skal i fellesskap legge til rette for et kvalitativt godt tilbud til de eldste barna i barnehagen, overgangen og oppstarten på skolen. Barnehagen skal bidra til at barna møter skolen med nysgjerrighet, tro på egne evner og lærelyst.</p> <p>Ny plan for overgangen mellom barnehage og skole/SFO, gjeldende fra august 2019, og skal gi en forutsigbarhet for barn og familier i møte med skole/SFO. Prosjektet Bedre skolestart vil bedre muligheter for barn til å begynne skoleløpet med trivsel og vitebegjær.</p> <p>For å kunne møte utfordringene som blant annet Stavangerprosjektet peker på, vil regionale kompetansemidler bli brukt til å heve kompetansen hos ansatte når det gjelder læringsmiljø, vurdering og dokumentasjon. Stavangerprosjektet viser hvordan gutter og jenter blir møtt og forstått forskjellig i barnehagen, noe som bidrar til ulik utvikling hos gutter og jenter.</p> <p>Bærekraftsmålet knyttes opp mot:</p>
---	---

<p>MINDRE ULIKHETER</p> <p>FNs barnekonvensjon artikkel 2, 23 og 30</p> <p>Målet ses opp mot perspektivene:</p> <ul style="list-style-type: none"> • “Identitet og kultur • “Samskapt velferd og arbeidsgiverrollen” • “Lokaldemokratiet”	<p>Periodemål 1 Barn og unge har fremragende kompetanse sosialt, språklig og faglig og</p> <p>Periodemål 4 Vi er et felles lag som møter barn og unge med kjærlighet, kompetanse og respekt</p> <hr/> <p>Delmål 10.2 Innen 2030 sørge for å myndiggjøre alle og fremme deres sosiale, økonomiske og politiske inkludering, uten hensyn til alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status</p> <p>I barnehagens verdigrunnlag har likestilling og likeverd stor plass, barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn.</p> <p>Barnehagen skal gi trygghet og la den være et sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. (RP)</p> <p>God hjelp fra støttetjenestene skal barnehagen bidra til å redusere ulikhet grunnet helse og levekår, forebygge utenforskap og fremme deltagelse i fellesskapet</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>Verdi- og kunnskapsgrunnlaget finner vi i SteinSaksPapir, periodemål nr 2 Barn og unges oppvekstmiljø er alle voksnes ansvar og nr 3 Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap er i tråd med bærekraftsmål nr 10. Ulikheter i barnegruppa ses på som en styrke og ulikhetene må brukes som en ressurs som fremmer likeverd.</p> <p>Bærekraftsmålet knyttes opp mot</p> <p>Periodemål 2 Barn og unges oppvekstmiljø er alles ansvar og</p> <p>Periodemål 3 Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap</p>
---	---

<p>BÆREKRAFTIGE BYER OG SAMFUNN</p> <p>FNs barnekonvensjon artikkel 24</p> <p>Målet ses opp mot perspektivene</p> <ul style="list-style-type: none"> • “Byvekst og forvaltning av areal- og naturressurser” • “Grønn konkurransekraft” • “Grønn mobilitet” • “Nærmiljø og stedsutvikling” 	<p>Delmål</p> <p>11.6 Innen 2030 redusere negative konsekvenser for miljøet i storbyene målt per innbygger, blant annet ved å legge særlig vekt på luftkvalitet samt offentlig og annen form for avfallshåndtering.</p> <p>11.7 Innen 2030 sørge for allmenn tilgang til trygge inkluderende og lett tilgjengelige grøntområder og offentlige rom, særlig for kvinner, barn og eldre samt personer med nedsatt funksjonsevne.</p> <p>Rammeplanens kapittel 1 - barnehagens verdigrunnlag gir føringer for bærekraftig utvikling. det handler om å tenke og handle lokalt, nasjonalt og globalt. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for framtiden.</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>Gjennom oppvekststrategien SteinSaksPapir, kunnskapsgrunnlaget for kommune 3.0 og relasjonell velferd ser barnehagen betydningen av å utvikle gode møtesteder, trygge fellesskapet og skape generasjonsmøter. Alle barn er alle voksnes ansvar er et utgangspunkt for blant annet å sikre og trygge fellesskapet.</p> <p>Grønn barneby jobber for at barn skal utvikle gode holdninger og kunnskap om mat og matglede, kompostering, egen adferds betydning for økosystemet og lignende.</p> <p>For å skape et godt oppvekstmiljø for alle barn, må voksne på alle arenaer ta ansvar for å utvikle samarbeidet, koordinere tjenester og sikre at tilbudene som gis er av høy kvalitet.</p> <p>Barnehagen skal sikre at barn og unge får holdninger og handlingskompetanse som bidrar til bærekraftig utvikling, gjennom systematisk miljøopplæring, blant annet gjennom Grønt Flagg-satsingen.</p> <p>Bærekraftsmålet knyttes opp mot Periodemål 2</p> <p>Barn og unges oppvekstmiljø er alle voksnes ansvar</p>
<p>SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE</p> <p>FNs barnekonvensjon artikkel 3</p>	<p>Delmål</p> <p>17.17 Stimulere til og fremme velfungerende partnerskap i det offentlige, mellom det offentlige og private og i det sivile samfunn, på grunnlag av partnerskapenes erfaringer og ressursstrategier</p> <p>Kommune 3.0 forutsetter forståelse og interesse for andre aktørers intensjoner og ressurser, og ikke minst vilje til å sammen skape gode vilkår for barne- og voksenfellesskap i Trondheim. Barnehagene skal på samme måte som andre</p>

	<p>enheter i kommunen initiere og legge til rette for at alles stemmer blir hørt og lyttet til.</p> <p>Rammeplan for barnehager gir retning og krav til hvordan barnehagene skal jobbe for å nå bærekraftsmålene.</p>
<p>Målet ses opp mot perspektivene</p> <ul style="list-style-type: none"> • Økonomisk handlingsrom • “Samskapt velferd og arbeidsgiverrollen” 	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>For å lykkes med bærekraftsmålene trengs det nye og sterke partnerskap. Myndigheter, næringslivet og sivilsamfunnet må samarbeide for å oppnå bærekraftig utvikling. Bærekraftsmålene skal fungere som en felles, global retning og prioritert innsats de neste 15 årene.</p> <p>Et samlet OU skal bidra til at barn og familier møter et helhetlig tilbud, preget av samhandling og koordinering mellom tjenesteområdene. Faggruppene innenfor oppvekst og utdanning skal samarbeide hensiktsmessig der familien har behov for veiledning og der oppgavens kompleksitet krever koordinering og tverrfaglig tilnærming. En forutsetning for å få til dette er at tjenestene har god kunnskap om hverandre. Relasjonell kapasitet vil hjelpe til at dette kan bli en realitet.</p> <p>Bærekraftsmålet knyttes opp mot: Periodemål 2 Barn og unges oppvekstmiljø er alle voksnes ansvar og Periodemål 4 Vi er et felles lag som møter barn og unge med kjærlighet, kompetanse og respekt.</p>

13.4.2 Periodemål

Periodemålene er felles for skole, barnehage og barne- og familietjenesten (BFT). Periodemålene ble utarbeidet for 2019 og videreføres slik de står ut 2022. Målene knyttes spesielt opp mot oppvekststrategien SteinSaksPapir og flere artikler i Barnekonvensjonen i tillegg til de 4 rettigheter for hvordan barn skal møtes.

- barns beste skal være et grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelser som berører barn (artikkel 3)
- barnet har rett til å uttale seg fritt om forhold som berører barnet (artikkel 12)
- barnet har rett til informasjon i forbindelse med at det har rett til å uttale seg (artikkel 12)
- barnet har rett til at privatlivet sikres (artikkel 8)

Trondheim kommune har utarbeidet og vedtatt 14 perspektiver på Trondheim, og disse kobles opp mot periodemålene for perioden. Perspektivene innarbeides i ny KPS som ferdigstilles våren 2022.

Mål 1: Barn og unge har fremragende kompetanse sosialt, språklig og faglig**Perspektiv: Barn og unges liv og læring, Inkluderende samfunn****Barnekonvensjon: Artikkel 24, 28 og 29**

“Fremragende” i denne sammenheng peker på det enkelte barns iboende potensial og et ønske om at alle barn skal møtes med positive forventninger. Det skal legges til rette for at hvert enkelt barn, ut fra egne forutsetninger og behov, får muligheten til en fremragende utvikling sosialt, språklig og faglig.

Løpet av 2022 skal kommunedirektøren utvikle et felles kompetanseløft i forbindelse med strategien SteinSaksPapir (SSP). Det felles kompetanseprogrammet vil inkludere alle ansatte, faglærte og ufaglærte i skole, barnehage og BFT. Ansatte i Trondheim kommune med relevant kompetanse underviser sammen med ansatte ved NTNU og DMMH.

Kompetanseutviklingen som iverksettes i regi av regional kompetanseutvikling i barnehager (REKOM) understøtter prinsippene i strategien i denne perioden.

Spesielt temaene

- Mot til å lede og
- Læringsmiljø

er utviklingsområder som vil støtte barn i å utvikle sosial, språklig og faglig kompetanse.

Barn vokser opp i en stadig mer digitalt preget hverdag. Det er derfor viktig at barnehagen har den digitale kompetansen som trengs for å bidra i utviklingen av barnas digitale praksis sammen med barna, både med hensyn til lek og kreativitet, men også om personvern, dømmekraft og etisk bevissthet. Digitale verktøy kan fungere som linsen barn utforsker verden gjennom, men skal anvendes både kritisk og med omhu. Gjennom REKOM skal barnehagene delta i kompetansetiltak knyttet til bruk av digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet med barn. Det er igangsatt et forprosjekt i kommunale barnehager som skal kartlegge status med hensyn til infrastruktur, utstyr og kompetanse, pedagogiske ressurser og personvern.

Indikator

Andelen elever som fullfører det 13-årige skoleløpet fortsetter å øke med 0,5 prosent hvert år i perioden. (Måltall: 80%)

Mål 2: Barn og unges oppvekstmiljø er alle voksnes ansvar**Perspektiv: Inkluderende samfunn, Identitet og kultur,****Barnekonvensjon: Artikkel 2, 3, 23, 24 og 30**

Lærings- og oppvekstmiljøet er summen av kulturelle, relasjonelle og miljømessige faktorer som påvirker barns utvikling og læring, helse og trivsel. Disse faktorene er i hovedsak relatert til vennskap og deltagelser i sosiale og faglige fellesskap, relasjoner til voksne, andre barn og fysisk miljø.

Kommunedirektøren vil arbeide videre med barns trivsel og vennskap. Barn og unges egne erfaringer skal forme tjenestene, disse erfaringene må brukes til å fremme enda bedre vennskap og inkludering på alle arenaer barn og unge ferdes. Gjennom systematisk arbeid vil barns egen erfaring og oppfatning av hvordan de trives i barnehagen bli førende for videre tjenesteutvikling.

Ansattes kompetanse om samtaler med barn, og relasjonens betydning for barnets utvikling blir prioriterte emner i “Felles kompetanseløft” i SSP. Utviklingsarbeidene i REKOM vil understøtte og gi ansatte mot til å ta ansvar for barns oppvekstmiljø.

Målet indikerer en dreining fra å ha blikket på individet til å ha blikket vendt mot gruppe, kultur og samfunn. For å skape et godt oppvekstmiljø for alle barn, må voksne på alle arenaer ta ansvar for å utvikle samarbeidet, koordinere tjenester og sikre at tilbudene som gis er av høy kvalitet. Sammen med

barn, foresatte, frivilligheten, næringsliv og forskning vil kommunen bygge kompetanse, og gjennom sterke voksenfellesskap bygge sterke barnefellesskap.

Fra sommeren 2021 er det opprettet et felles foreldreråd for skole og barnehage, og kommunedirektøren ønsker at rådet skal være en støtte i arbeidet med SteinSaksPapir, sterke voksenfellesskap og sterke barnefellesskap.

Gjennom handlingsplanen i SSP skal det utvikles en barnas arbeidsmiljøgruppe eller velværekommité. Barn må ha mulighet til å gi uttrykk for trivsel, vennskap og behov for endring. Denne delen av handlingsplanen vil prosjekteres i løpet av 2022 og være en viktig utprøving i perioden 2022-2025.

Indikator

Andel foreldre og foresatte som medvirker i samskaping av tilbudet økes

Mål 3: Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap

Perspektiv: Nærmiljø og stedsutvikling, God helse for alle, Inkluderende samfunn

Barnekonvensjonen: Artikkel 2, 23 og 30

Rammeplanens kapittel 7 om tilrettelegging av det pedagogiske tilbudet for barn som trenger ekstra støtte, ansvarliggjør barnehagen slik at disse barna tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for at barnet skal oppleve et inkluderende og likeverdig tilbud. Felles handlingsplan mot mobbing, vold og seksuell trakassering vil være en god hjelp for å kunne oppnå dette (SSP, Punkt 9). Handlingsplanen skal jobbes ut og ferdigstilles i løpet av høsten 2021, med iverksettelse fra 2022. Endringer i barnehageloven fra 01.01.2021 ansvarliggjør barnehagen til å jobbe kontinuerlig med å fremme faktorer som gir et positivt psykososialt barnehagemiljø for barna.

Kommunedirektøren vil legge til rette for at ansatte får kunnskap om punktene #heltnormal og normalitetsforståelsen. Av nødvendig kompetanse innenfor det allmennpedagogiske framheves blant annet veiledning, trygghets sirkelen, relasjonskompetanse, språkstimulering, læringsmiljø og observasjon. Disse områdene gjenspeiles i mål og indikatorer for perioden.

Flerfaglig Blikk innebærer tverrfaglig veiledning og systemarbeid i samarbeid med BFT. Utviklingen viser at barnehager som har deltatt i dette har en mer positiv utvikling med hensyn til å se, forstå og handle tidlig i barnets utviklingsforløp. Videre viser resultater av denne innsatsen at flere barn hjelpes og støttes innenfor det allmennpedagogiske tilbudet. I det videre skal det derfor prioriteres å få med flere barnehager i dette arbeidet. I tillegg skal faglig grunnkompetanse, veiledning for å sikre kvalitet, foreldresamarbeid og kompetanse når det gjelder læringsmiljø og inkludering prioriteres. Kvaliteten på sakkyndige vurderinger fra PPT skal gjennomgås og standard for veiledning og økt systemrettet innsats prioriteres.

Kommunedirektøren vurderer at Flerfaglig Blikk kan bidra til at barnehagene utarbeider gode systemer som tar vare på de store barnefellesskapene, samt at ansatte får flerfaglig veiledning og kompetanseheving. Målet er at barn skal bli ivaretatt i det fellesskapet de tilhører, et fellesskap der hvor barnet er inkludert og selv kjenner tilhørighet.

Trondheim kommune skal arbeide for å bedre systematikken knyttet til fagligheten i et godt tjenestetilbud. Systematikken innebærer at ansatte ser, forstår og handler ut fra barnets forutsetninger og behov og at barnehagen har system for dokumentasjon. Barn og unges egne erfaringer skal forme tjenestene (SSP), disse erfaringene må brukes til å fremme enda bedre vennskap med leken i fokus. Prosjektet "Bedre skolestart" vil ha dette som fokus i sin utprøvelse. Kommunedirektøren skal legge til rette for at ansatte får kunnskap i gjennomføring av barnesamtaler. Et ledd i dette arbeidet er tettere samarbeid med skole og PP-tjenesten.

Indikator

Andel barn som medvirker i egen hverdag gjennom involvering i planlegging og vurdering av tilbudet skal øke.

Mål 4: Vi er et felles lag som møter barn og unge med kjærlighet, kompetanse og respekt**Perspektiv: Identitet og kultur, Inkluderende samfunn, Barn og unges liv og læring****Barnevernkonvensjonen: Artikkel 3, 28 og 29**

Et samlet OU skal bidra til at barn og familier møter et helhetlig tilbud preget av samhandling og koordinering mellom tjenesteområdene. Faggruppene innenfor oppvekst og utdanning skal samarbeide hensiktsmessig der familien har behov for veiledning, og der oppgavens kompleksitet krever koordinering og tverrfaglig tilnærming. En forutsetning for å få til dette er at tjenestene har god kunnskap om hverandre.

De ulike hovedprioriteringer i planperioden 2022/2025, vil i stor grad dreie seg om å styrke og utvikle oppvekst og utdanning som et felles lag rundt barnet. Relasjonell kapasitet er et verktøy som skal brukes for å utvikle evnen til å skape effektive samarbeidsrelasjoner.

Profesjonelle omsorgsarbeidere blir berørt emosjonelt og viser dette til barn. Barn skal oppleve at ansatte rundt dem er glad i dem og ønsker å være sammen med dem. Uten følelser blir relasjon til barn mangelfull. Et viktig element i relasjoner er emosjonell tilgjengelighet. Den ansattes innlevelse i barnets opplevelse er en forutsetning for at barnet skal kunne utvikle og styrke sin selvfølelse.

Kommunedirektøren vurderer at jobbing med Punkt 5 "kompetanseløft for spesialpedagogikk og inkluderende praksis" og Punkt 9 "Felles handlingsplan mot mobbing, vold og seksuell trakassering" i SSP er aktuelle områder for å kunne oppfylle mål nr 4. Felles kompetanseløft iverksettes i 2022 og felles handlingsplan for håndtering av mobbing, vold og trakassering behandles politisk høsten 2021 og iverksettes i 2022.

Indikator

Andel barn, unge og foresatte med behov for hjelp får koordinert og målrettet oppfølging

13.5. Driftsbudsjett

I forslag til handlings- og økonomiplan 2022-2025 må kommunedirektøren gjøre noen prioriteringer, slik at de viktigste forholdene ivaretas. Dette gjøres på grunnlag av tidligere politiske vedtak og de overordnede periodemålene for området, men også andre forhold kan spille inn.

På kommunenivå er det utfordrende å styre den samlede barnehagekapasiteten og budsjettet i takt med barnetallsutviklingen, både på grunn av usikkerhet i prognosene framover og mangel på virkemidler for å regulere kapasitet og inntak av barn uten lovfestet rett plass i de private barnehagene.

Hovedsatsingen på barnehage er fullfinansiering av bemanningsnormen i private barnehager. Med dette blir nasjonale bemanningsnormer finansiert fullt ut i hele barnehagesektoren.

Bystyrets vedtak fra handlings- og økonomiplanen 2021-2024 om økt grunnbemanning i barnehagene er i tråd med strategien om å øke kompetansen og kvaliteten på det allmennpedagogiske arbeidet, slik at færre barn får behov for spesialpedagogisk hjelp. Likevel vil kommunedirektøren foreslå at videre opptrapping av grunnbemanningen utsettes til 2024 for delvis å kompensere for dagens merforbruk knyttet til spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging. Ny helhetlig organisering og budsjettmodell for spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging iverksettes fra høsten 2022, og forventes etterhvert å gi mer forutsigbarhet, handlingsrom og oppbygging av kompetanse uavhengig av enkeltvedtak, slik at det pedagogiske tilbudet bedre tilpasses barnets behov og forutsetninger.

Tabell 13-2 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for barnehageområdet i perioden 2022-20245. Tabellen viser endring sammenlignet med vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020. Tabell 13-3 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 13-2 Budsjettramme og rammeendring barnehage. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	1765,3	1765,3	1765,3	1765,3
Pris- og lønnskompensasjon	14,7	14,7	14,7	14,7
Tekniske justeringer	-17,35	-17,35	-17,35	-17,35
Korrigert budsjett	1762,6	1762,6	1762,6	1762,6
Befolkningsvekst	-15,6	-6,6	15,8	38,2
Annen rammeendring	-5,6	-7,2	-5,4	-7,0
Forslag til netto driftsramme	1741,4	1748,8	1773,0	1793,8
Reell rammeendring	-21,2	-13,8	10,4	31,2

Tabell 13-3 Tiltak i barnehage. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Befolkningsendring	-15,6	-6,6	15,8	38,2
	02. Økt budsjett spesialpedagogisk hjelp/tilrettelegging	4,0	7,6	9,5	3,9
	03. Redusert pensjonstilskudd til private barnehager	-5,5	-7,8	-10,0	-10,0
	04. Redusert kapitaltilskudd til private barnehager	-3,2	-3,2	-3,2	-3,2
Endringer i tjenestetilbudet	05. Fullfinansiering bemanningsnorm private barnehager	11,6	11,6	11,6	11,6
	06. Red. budsjett utegrupper komm. bhg 2020 , tilskudd priv. bhg	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
	07. Redusere plasser til barn uten lovfestet rett (vårvirkning)	-6,0	-6,0	-6,0	-6,0
	08. Redusert vikarbudsjett kommunale bhg 2019/2020, tilskudd private bhg	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7
	09. Utsette videre økning grunnbemanning i barnehagene til 2024	0,0	2,7	6,7	10,7
	10. Økt sommerstenging fra to til tre uker i komm bhg, tilskudd priv bhg	0,0	-3,7	-3,7	-3,7
Effektiviseringstiltak	11. Forsøk med toppet bemanning, inkl økning tilskudd private bhg	2,3	-2,3	-7,0	-7,0
	12. Red. vikar pga toppet bemanning, inkl red. tilskudd private bhg	-1,1	1,2	3,5	3,5
	13. Innsparing innkjøp og innleie av arbeidskraft, inkludert effekt private barnehager	-2,8	-3,4	-4,0	-4,0
	14. Effektivisere merkantilressurs, effekt private barnehager	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8
Annet	15. Økning kvalitetsmidler	0,0	1,0	2,1	2,1
Sluttsum		-21,2	-13,8	10,4	31,2

Opprettholdelse av standard

1. Befolkningsendring

Befolkningen i aldersgruppen 1-5 år er redusert med om lag 400 barn i 2019 og 2020, og prognosene tilsier en reduksjon på ca 250 barn også i 2021. Budsjettrammen til barnehageområdet er derfor redusert med 15,6 millioner kroner i 2022. Ut fra prognosene om vekst i barnetall fra 2023 er det lagt inn forslag om opptrapping av driftsbudsjettet i perioden til om lag 38 millioner kroner i 2024, sammenlignet med budsjett 2021. Fødselstallene i 2021 per september er så langt høyere enn forventet. Prognosene blir revurdert årlig og budsjettet korrigeres i samsvar med faktisk befolkningsutvikling.

2. Økt budsjett til spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne

Budsjett 2021 for spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging i kommunale og private barnehager er om lag 100 millioner kroner. Forbruket de siste årene har ligget 20-40 prosent over budsjettrammen. Dette er årsaken til at tjenesteområdet barnehage samlet melder et merforbruk på 10 millioner kroner i 2021. Ny helhetlig budsjettmodell innen dette området fra høsten 2022 har som hovedgrep å bruke eksisterende ressurser på en bedre måte gjennom å bygge og beholde kompetanse på enhetene, uavhengig av enkeltvedtak. Det er utfordrende å innføre den nye modellen på barnehage med merforbruk som utgangspunkt. Inntil det oppnås tilstrekkelig effekt av ny organisering og finansieringsmodell foreslår kommunedirektøren å øke budsjettet til spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging med 4 millioner kroner i 2022, økende til 9,5 millioner kroner i 2024 og med en nedtrapping til 3,9 millioner kroner i 2025.

3. Redusert tilskudd til pensjon i private barnehager

I dagens nasjonale regler for beregning av satser for driftstilskudd til private ordinære barnehager får barnehagene et påslag til pensjon på 13 prosent av lønnsgrunnlaget i kommunale barnehager. I regjeringens forslag til statsbudsjett er pensjonstilskuddet til private barnehager redusert til 11 prosent. I følge regjeringen er bakgrunnen for reduksjonen at om lag 90 prosent av barnehagene har fått mer penger enn de faktisk har i pensjonsutgifter.

Barnehager som har høyere pensjonsutgifter har fortsatt, etter søknad, krav på å få dekket kostnadene ut over påslaget på 11 prosent, begrenset opp til kommunens nivå på pensjonsutgifter. Regjeringen foreslår å utvide kompensasjonsordningen til å gjelde barnehager med pensjonsavtaler inngått frem til 1. januar 2019 (tidligere 1. januar 2015). Justeringen i pensjonstilskuddet påvirker ikke pensjonen til de ansatte i de private barnehagene. Det legges opp til en overgangsperiode der enkeltstående barnehager (som ikke tilhører en kjede eller foretaksgruppe) skal skjermes fra reduksjon i 2022 og videre en gradvis nedtrapping av pensjonspåslaget til 12 prosent i 2023 og 11 prosent fra 2024.

Endringene i pensjonstilskudd følges av en reduksjon i rammetilskuddet til kommunene på 207 millioner kroner, hvorav Trondheims andel anslås til 8,3 millioner kroner. Trondheim har en noe lavere andel private barnehager enn landsgjennomsnittet, og relativt mange enkeltstående barnehager som omfattes av overgangsordningene. Innsparingen for Trondheim er beregnet til 5,5 millioner kroner i 2022, økende til 10 millioner kroner fra 2024.

4. Redusert kapitaltilskudd til private barnehager

I dagens regler for kapitaltilskudd til private barnehager gis det nasjonalt fastsatte satser for kapitaltilskudd, differensiert ut fra barnehagens etableringsår. Forslag til satser beregnes årlig av Telemarksforsking ut fra beregnede kapitalkostnader per plass fra Husbanken. Satsene fastsettes årlig i "Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager" og offentliggjøres innen 31. oktober året før tilskuddsåret. På grunn av lavt rentenivå og lav deflator beregnet Telemarksforsking lavere satser for 2021 sammenlignet med 2020-satsene. I behandlingen av statsbudsjettet og revidert nasjonalbudsjett for 2021 vedtok Stortinget likevel at kapitalsatsene for 2021 skulle opprettholdes på samme nominelle nivå som i 2020.

Telemarksforsking har beregnet to alternative forslag til kapitalsatser for 2022. Kommunedirektøren har i sitt budsjettforslag lagt til grunn alternativet der det er benyttet samme beregningsmetode som i de

siste årene. Disse satsene gir en innsparing på 3,2 millioner kroner i 2022. Det tas forbehold om dette beløpet da endelige kapitalsatser ikke offentliggjøres av Utdanningsdirektoratet før innen 31.oktober.

Endring i tjenestetilbudet

5. Fullfinansiering bemanningsnorm, økt tilskudd til private barnehager

Finansiering av ny minimumsnorm for grunnbemanning følger vanlige regler for tilskudd til private barnehager, som baseres på utgiftene i kommunale barnehager to år før tilskuddsåret. Opptrapping av bemanningsnormen i de kommunale barnehagene i 2018 og 2019, med fullfinansiering i 2020, betyr at kravet til finansiering av de private barnehagene har økt gradvis fra 2020. I tråd med vedtatt handlings- og økonomiplan 2021-2024 har kommunedirektøren lagt inn 11,6 millioner kroner i økt tilskudd til de private barnehagene, til fullfinansiering av bemanningsnormen i de private barnehagene fra 2022.

6. Reduksjon ekstra tilskudd utegrupper kommunale barnehager 2020 - tilsvarende reduksjon i tilskudd til private barnehager

I handlings- og økonomiplanen 2020-2023 ble ekstra midler til pedagogtetthet i utegrupper i kommunale barnehager tatt bort begrunnet i at pedagogtettheten er økt i alle barnehager, gjennom endringer i pedagognormen fra 1.8.2018. Tiltaket medfører en reduksjon i tilskuddet til de private barnehagene på 0,4 millioner kroner fra 2022.

7. Redusere plasser til barn uten lovfestet rett til barnehageplass

I vedtatt handlings- og økonomiplan for 2021-2024 ble antall plasser til barn uten lovfestet rett til barnehageplass redusert med 4 millioner kroner fra høsten 2021. Vårvirkningen i 2022 er 6 millioner kroner. Reduksjonen tilsvarer om lag 50 småbarnsplasser og tilsvarende lavere bemanning i de kommunale barnehagene. Det vil fortsatt være mulig for barn uten lovfestet rett (desemberbarn og tilflyttere) å få plass når andre barn slutter i de kommunale barnehagene. Private barnehager kan fylle opp sin godkjente kapasitet med barn både med og uten lovfestet rett til plass.

8. Reduserte vikarbudsjetten i kommunale barnehager 2019 og 2020 - tilsvarende reduksjon i tilskudd til private barnehager

Som følge av tidligere vedtak i HØP 2019-2022 og HØP 2020-2023 om reduksjoner i vikarbudsjetten i de kommunale barnehagene, er det lagt inn en innsparing i tilskuddet til de private barnehagene med 2,7 millioner kroner fra 2022.

9. Utsette videre økning grunnbemanning i barnehagene til 2024, inkludert tilskudd til private barnehager

I HØP 2021-2024 vedtok bystyret en økning i grunnbemanningen i kommunale barnehager ut over bemanningsnormen, med tilsvarende tilskudd til private barnehager, på til sammen 20 millioner kroner. Begrunnelsen for å øke bemanningstettheten var å kompensere for at barnehagelærernes plantid fører til færre timer sammen med barna. Kommunale barnehager ble i 2021 tilført 4 millioner kroner til økning av grunnbemanningen. For å kompensere for merforbruk på budsjettet for spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging foreslår kommunedirektøren at videre opptrapping i de kommunale barnehagene utsettes til 2024. Beløpet som ble tilført kommunale barnehager i 2021 får effekt på tilskuddene til private barnehager i 2023 med 2,7 millioner kroner. I resten av planperioden er det lagt inn 4 millioner kroner i 2024 og ytterligere 4 millioner kroner i 2025 til de kommunale barnehagene, til sammen 12 millioner kroner, medregnet budsjettet beløp i 2021. Tiltaket får effekt på tilskuddssatsene til de private barnehagene i og etter planperioden, men kommunen kan etter dagens regler ikke stille krav om at de private barnehagene skal bruke midlene til økt bemanning.

10. Økt sommerstenging fra to til tre uker i kommunale barnehager, tilsvarende reduksjon i tilskudd til private barnehager

I handlings- og økonomiplanen 2020-2023 ble det vedtatt at de kommunale barnehagene i Trondheim fra sommeren 2021 stenger i tre uker, mot tidligere to uker. Innsparingen på 3,7 millioner kroner fra 2023 er effekten av redusert tilskudd til de private barnehagene fra 2023.

Effektiviseringstiltak

11. Forsøk med toppet bemanning, inkludert økt tilskudd til private barnehager

I handlings- og økonomiplanen 2020-2023 vedtok bystyret et forsøk med toppet bemanning i 10 kommunale barnehager fra høst 2020 med varighet i to år. Pga koronapandemien ble forsøket igangsatt våren 2021, og skal avsluttes ved utgangen av 2022. Finansiering av toppet bemanning i de kommunale barnehagene 2022 ligger allerede i budsjetttrammen som følge av budsjettvedtak de to foregående år. Videre er det lagt inn en økning i tilskuddet til private barnehager to år etter midlene benyttes i kommunale barnehager. Bystyret har også forutsatt at toppet bemanning skal gi innsparing på barnehagenes vikarbruk. Dette er nærmere beskrevet i pkt 12.

12. Reduksjon vikarbruk pga toppet bemanning, inkludert redusert tilskudd til private barnehager

Bystyret har lagt til grunn at forsøket skal føre til en innsparing på barnehagenes vikarkostnader tilsvarende 50 prosent av beløpet benyttet på toppet bemanning, jf pkt 11 ovenfor. Innsparing på vikarbudsjettet i de kommunale barnehagene i 2022 ligger allerede i budsjetttrammen som følge av budsjettvedtak de to foregående år. Videre er det lagt inn en reduksjon i tilskuddet til private barnehager to år etter reduksjon i vikarutgiftene i kommunale barnehager.

13. Innsparing innkjøp og innleie av arbeidskraft, inkludert redusert tilskudd til private barnehager

I handlings- og økonomiplanen for 2020-2023 vedtok bystyret innsparinger på innkjøp og innleie av arbeidskraft på alle tjenesteområdene fra 2020. Barnehageområdets andel er videreført med en innsparing på 2,8 millioner kroner i 2022, økende til 4 millioner kroner fra 2024, medregnet innsparing i tilskuddet til de private barnehagene.

14. Effektivisere merkantilressurs, tilsvarende reduksjon i tilskudd til private barnehager

I handlings- og økonomiplanen 2020-2023 ble det vedtatt en effektivisering av det merkantile arbeidet i de kommunale barnehagene med en reduksjon i ressursbruken på 2,5 millioner kroner fra 2020. Det er lagt inn innsparing på tilskuddet til de private barnehagene på 1,8 millioner kroner fra 2022.

Annet

15. Økning i kvalitetsmidler

Tjenesteområdet barnehage har årlig et budsjett på i underkant av 3 millioner kroner i kommunale midler til kompetanseutvikling i kommunale og private barnehager. Det er lagt opp til en opptrapping av disse midlene med 1,0 millioner kroner i 2023, økende til 2,1 millioner kroner fra 2024.

13.6. Investeringsbudsjett

Trondheim kommune har hatt full barnehagedekning siden 2006, etter at kommunen i løpet av få år etablerte en rekke nye barnehager. Usikkerhet rundt utviklingen i fødselstallene, og en stor andel private barnehager, gjør det utfordrende å sikre riktig kapasitet i de kommunale barnehagene.

Det er hele tiden viktig å utvikle både eksisterende og nye barnehageanlegg slik at de oppleves som pedagogiske, sosiale og kulturelle ressurser. Ivaretagelse av de mange gamle barnehagene er en av største utfordringene innenfor området. Mange anlegg har vesentlige funksjonelle mangler, samtidig som noen midlertidige barnehageanlegg har tekniske utfordringer. Kommunedirektøren har igangsatt arbeid med en barnehagebehovsplan, som tar opp disse problemstillingene.

Forutsetninger for perioden 2022-2025

Forslag til investeringsbudsjett for barnehageområdet tar utgangspunkt i dagens tilbud og arealkapasitet, utviklingen i etterspørselen, forventede endringer i barnetallet, vedtatte føringer for lokalisering og dekningsgrader, samt tilpasninger i forhold til kommunens driftsramme.

Følgende prioriteringer og forutsetninger er lagt til grunn for investeringer på barnehageområdet:

- Dimensjonering og utbygging av barnehagetilbudet skal så godt som mulig tilpasses antall søknader fra barn som etter loven har rett på tilbud om plass. Det vil si barn som fyller ett år senest innen utgangen av november det året det søkes om plass.
- Som følge av lav vekst i barnetallet de siste årene, vil flere barnehager ha ledig arealkapasitet. Avvikling eller midlertidige stenging av enkelte avdelinger eller barnehager kan bli aktuelt.
- Mot slutten av planperioden kan det bli behov for ca. 300 flere plasser, men disse tallene er usikre. Behovet legger til grunn barnetallsprognoser, en etterspørsel på 89 prosent for aldersgruppen 1-2 år og 100 prosent for gruppen 3-5 år, og en forventet avvikling av 25 barnehageplasser per år.
- Det planlegges ingen nye kommunale eller private barnehageanlegg i perioden, ut over prosjekt som erstatter eksisterende anlegg. Behovet for flere plasser i planperioden dekkes i hovedsak gjennom bruk av ledig kapasitet ved eksisterende kommunale barnehager. Kommunedirektøren arbeider fortløpende med å regulere barnehagetomter for framtidige utbyggingsbehov.
- Der investeringsrammen ikke er vedtatt av bystyret, beregnes kostnadene ut fra forventet arealbehov og kostnad per kvadratmeter. Endelige kostnader påvirkes av bystyrets vedtak, blant annet om eventuelle tilleggfunksjoner i anleggene.

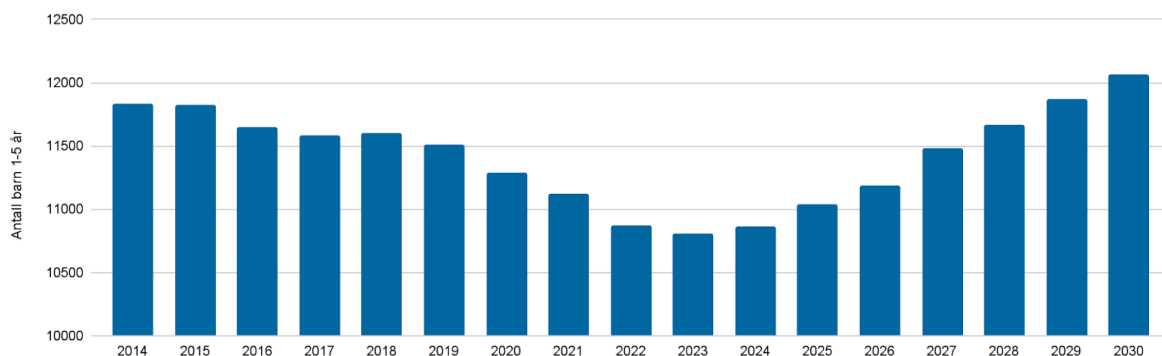
Utvikling i barnetallet og tilpasning av barnehagekapasiteten

Antall barn i alderen 1-5 år økte i årene 2006-2009 med nesten 300 barn per år. Etter dette flatet veksten ut, og fra 2013 til i dag har antallet blitt redusert med over 700 barn. Per 1. januar 2021 var det 11 119 barn i alderen 1-5 år i Trondheim. I første halvdel av 2021 har fødselstallene økt mer enn prognosen legger til grunn.

I økonomiplanperioden forventes likevel en midlertidig nedgang i antall barn i alderen 1-5 år. Samtidig forventes det å være om lag 300 flere barn ved utgangen av perioden. Økningen forventes å fortsette etter 2030, men her er prognosene svært usikre. Økningen i barnetallet i planperioden håndteres ved å benytte ledig kapasitet i eksisterende barnehager.

Figur 13-3. Forventet barnetallsutvikling, aldersgruppen 1-5 år per 1. januar

Forventet barnetallsutvikling, aldersgruppen 1-5 år per 1. januar for 2014-2030

Midlertidig godkjente barnehageanlegg

For å oppnå full barnehagedekning, ble det i årene 2006-2008 etablert en rekke midlertidige barnehageanlegg. I handlings- og økonomiplanen for 2013-2016 ble det vedtatt et løft for å etablere permanente løsninger for disse anleggene, og ti midlertidige anlegg har senere blitt erstattet med permanente anlegg.

I kommende økonomiplanperiode vil det fortsatt være drift i Saupstad og Risvollan barnehager, som begge har blitt drevet med midlertidige godkjenninger i mer enn ti år. Det er gjennomført mindre tiltak i disse anleggene for å forbedre de fysiske forholdene. Risvollan midlertidige barnehage foreslås erstattet i løpet av perioden.

Godkjenningen av Saupstad barnehage utløper 1.1.22, og det arbeides med å forlenge godkjenningen. Gjennom områdeløft Saupstad-Kolstad ble det gjort en vurdering av barnehagestrukturen i området.

Dette førte til etableringen av nye Kolstad barnehage. I kommuneplanens arealdel er det sikret en barnehagetomt på Saupstadbrinken, der en ny gangbru etableres over Bjørndalen til Tiller. Det anbefales at denne tomta settes av til en framtidig ny Saupstad barnehage, og at tomta detaljreguleres i løpet av planperioden.

Kommunen har paviljonger på Stavset som kan benyttes som interimanlegg i forbindelse med rehabiliteringer av barnehagebygg. Etter avvikling av driften i Tordenskjold barnehage i 2021, er denne også aktuelt som interimanlegg. Anlegget er foreløpig reservert til private barnehager som kan bli berørt av utbyggingen av Ocean Space Center på Tyholt.

Investeringer i perioden 2022-2025

Tabell 13-4 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor barnehageområdet i perioden 2022-25.

Tabell 13-4 Investeringer i barnehage i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering				
				2022	2023	2024	2025	
01. Risvollan barnehage	119,0	17,3	101,7	47,0	52,0	2,7	0,0	
02. Mindre investeringer barnehage	60,7	0,0	60,7	9,6	14,4	14,4	16,2	
03. Gartneriet - ombygging	10,0	0,0	10,0	5,0	5,0	0,0	0,0	
04. Nye Voldsminde barnehage med familieavdeling	120,0	0,0	120,0	0,0	0,0	0,0	5,0	
Sluttsum	309,7	17,3	292,4	61,6	71,4	17,1	21,2	

Tabell 13-5 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringsprosjektene for barnehage i fireårsperioden.

Tabell 13-5 Finansiering for investeringsprosjektene for barnehage i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	51,8	60,0	14,4	17,8
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	9,8	11,4	2,7	3,4
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	61,6	71,4	17,1	21,2

13.6.1 Risvollan barnehage

Det planlegges nytt, permanent anlegg for Risvollan barnehage. Barnehagen har holdt til i midlertidige lokaler siden det gamle bygget ble revet i 2007. Formannskapet ga føringer for prosjektet i sak [299/20](#)

den 27.10.20, om at anlegget skal dimensjoneres for et ordinært barnehagetilbud for ca. 144 barn, tilsvarende 8 barnegrupper. I første byggetrinn etableres et ytre skall for barnehagebygget i full størrelse, med innvendig ferdigstilling av arealer til fire barnegrupper, storkjøkken, administrasjon, personalfasiliteter og arealer til familieavdeling, tilsvarende som på nye Kolstad barnehage. Formannskapet har lagt til grunn at anlegget skal bygges som kommunens første plusshus.

Dette opptaksområdet har i dag byens laveste egendekning av barnehageplasser. Ut fra gjennomført medvirkningsprosess og ny behovsvurdering, anbefaler kommunedirektøren at seks barnegrupper ferdigstilles som en del av første byggetrinn. Dette vil dekke både dagens behov, samt umiddelbar vekst som følge av planlagt boligbygging i området. Ny kostnadsramme har tatt utgangspunkt i dette og inneholder også avsetninger til fjerning av tilfluktsrom på tomta, rekkefølgekrav, plusshus og prisstigning. Kostnadsrammen er estimert til 119 millioner kroner. Med forventet behandling av reguleringsplanen i bystyret høsten 2021, kan byggestart skje på forsommeren 2022 med ferdigstilling til sommeren 2023.

13.6.2 Mindre investeringer barnehage

En av de største utfordringene innenfor barnehagesektoren er å ivareta og utvikle alle de gamle anleggene, slik at de oppleves som pedagogiske, sosiale og kulturelle ressurser. Mange anlegg nærmer seg slutten av forventet, teknisk levealder. Byggene er godt vedlikeholdt og den generelle, fysiske tilstanden tilsier at de fleste byggene bør oppgraderes og drives videre. Flere anlegg har likevel funksjonelle mangler sammenlignet med dagens standard. Dette gjelder universell utforming, tilbudet for de minste barna (garderober, stellerom), fasiliteter for ansatte (arbeidsplasser, garderober, pause- og møterom). Flere anlegg har også nedslitte uteområder. Gjennom arbeidet med barnehagebehovsplanen vil kommunedirektøren utarbeide en oversikt over de kommunale barnehageanleggene, der de kategoriseres ut fra rehabiliteringsbehov.

Tiltakene innenfor rammen av mindre investeringer koordineres med syklusen for vedlikehold av barnehageanleggene. Rammen for mindre investeringer benyttes også til akutte bygningsmessige forhold og tiltak for barn med behov for særlig fysisk tilrettelegging.

13.6.3 Gartneriet - ombygging

Gartneriet barnehage åpnet i 2008 med et ordinært barnehagetilbud samlokalisert med tilbud for barn med utstrakt behov for medisinsk hjelp og avlastningsbolig. Driften har vært krevende, blant annet som følge av perioder der mange barn med ulike utfordringer og diagnoser også har fått plass her. Enheten har som følge av dette hatt høyt sykefravær. Bystyret behandlet den 16.6.21 sak [99/21](#) om helhetlig modell for organisering og finansiering av spesialpedagogisk tilrettelegging. Bystyret vedtok at det ikke skal opprette flere spesialgrupper eller egne avdelinger i barnehage for barn med funksjonsvariasjoner, men at eksisterende spesialtilbud ikke nedlegges.

Gartneriet barnehage har en planløsning som gjør det krevende å underdele grupper av små og store barn, og barn med behov for spesiell tilrettelegging. Sambruk med avlastningsboligen i andre etasje har heller ikke fungert etter intensjonen, da ingen barn i barnehagealder de senere årene har benyttet seg av avlastningstilbudet. Det er derfor gjennomført en mulighetsstudie for å se på hvilke bygningsmessige tiltak som kan fremme og understøtte barn og ansattes hverdag. Mulighetsstudien viser at det innenfor en kostnadsramme på 10 millioner kroner kan gjennomføres en omdisponering og ombygging innenfor eksisterende bygningsmasse som gir en mer funksjonell barnehage, både for barna i det ordinære og i det forsterkede tilbudet. Det forutsettes at prosjektet kan gjennomføres i 2022/23, mens barnehagen er i drift. Før gjennomføring skal organiseringen av tilbudet vurderes, og det skal legges fram en sak om videre utvikling av denne barnehagen.

13.6.4 Nye Voldsminde barnehage med familieavdeling

Lilleby-Lade er et av få områder i kommunen med positiv utvikling i barnetallet, blant annet som følge av omfattende boligbygging. Formannskapet vedtok i sak [109/21](#) den 23.3.21 at Lademoen og Tempe-Sorgenfri levekårssoner prioriteres i forhold til områdesatsinger i Trondheim. Formannskapet ba om at

oversikt over tiltak som kan bidra til lokalmiljøutvikling, samt gi et kvalitetsløft til øvrige områder. Rehabilitering av Lilleby skole er nettopp gjennomført. Utvikling av et nytt, moderne og funksjonelt barnehageanlegg med gode uteområder vil kunne gi et løft for tilbudet til barn og barnefamilier i området. Voldsminde barnehage gir et nærmiljøtilbud og har tradisjon for ekstra oppfølging og bistand til småbarnsfamilier i området. Det letes også etter nye arealer til familieavdeling for Østbyen. Det vil være en god løsning å integrere dette i den nye barnehagen, slik det er gjort på Kolstad og planlagt på Risvollan.

Voldsminde barnehage med tre avdelinger ligger i bygning fra 1968, som var en del av gamle Lademoen skole. Dagens bygningsmasse er lite funksjonell som barnehage, og bygget har tekniske utfordringer og er dårlig utnyttet.

Det er gjennomført mulighetsanalyser som viser at det er mulig å utvide kapasiteten i det eksisterende bygget fra ca 50 til 75 plasser, innenfor dagens tomtetilgang. Det kan også være mulig å rive dagens bygg og etablere nybygg for opp mot 140 barnehageplasser samt arealer til familieavdeling. Dette forutsetter omgjøring av de store asfalterte arealene i den gamle skolegården. Kommunedirektøren foreslår oppstartsmidler for å utvikle dette prosjektet mot slutten av planperioden.

14. Skole

14.1. Innledning

Arbeidet med en god oppvekst og sterke barnefellesskap videreføres i planperioden. Ansatte skal sikre at alle barn i barnehagealder og elever i skolen skal ha mulighet til å mestre livene sine i de miljøene de befinner seg. Ansatte må ha god kompetanse på å se og tolke ulike uttrykk hos barn og unge. Arbeidet med barns rettigheter i Barnekonvensjonen skal vektlegges sterkere.

Skolen må bidra til et godt læringsutbytte og gode oppvekstvilkår og hindre utenforskap. Skolen må arbeide for at alle har en plass i fellesskapet med likeverdig tilbud og de samme mulighetene.

Oppvekstreformen/barnevernreformen som trer i kraft 1. januar 2022 medfører nye oppgaver for kommunen, som handler om og skal hjelpe oss med det forebyggende arbeidet. Reformen tydeliggjør betydningen av tidlig innsats og forebyggende perspektiv i barnehage, skole, helse og nærmiljø.

Det er innført nye læreplaner for alle trinn i grunnskolen. Alle skoler skal arbeide skolebasert med å utvikle profesjonsfellesskapets forståelse for læreplanen og utvikle praksisen i henhold til Kunnskapsløftet (LK20) i perioden.

14.2. Informasjon om området

Om området

59
enheter

21.711
elever

3.073
årsverk

5.037
elever i kulturskolen

14.2.1 Internkontroll - Kvalitetskontroll – Kompetanse

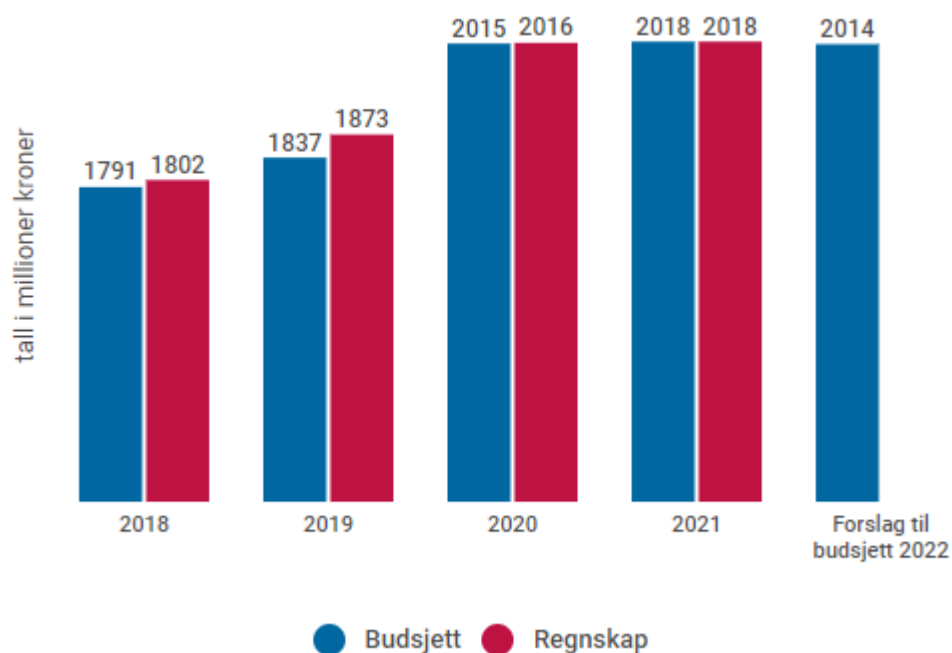
Internkontrollen medfører gjennomgang av uheldige og uhensiktsmessige hendelser, avvik og mulige forbedringer. Kvaliteteke brukes for internkontrollen innen faglig virksomhet og gjennomgås flere ganger i året ved behov. Kommunedirektøren sørger for at alle enheter har plan for oppfølging av funn som

indikerer risiko. Helse, miljø og sikkerhet og enhetenes økonomistyring rapporteres gjennom styringskraftportalen.

Økonomiske nøkkeltall

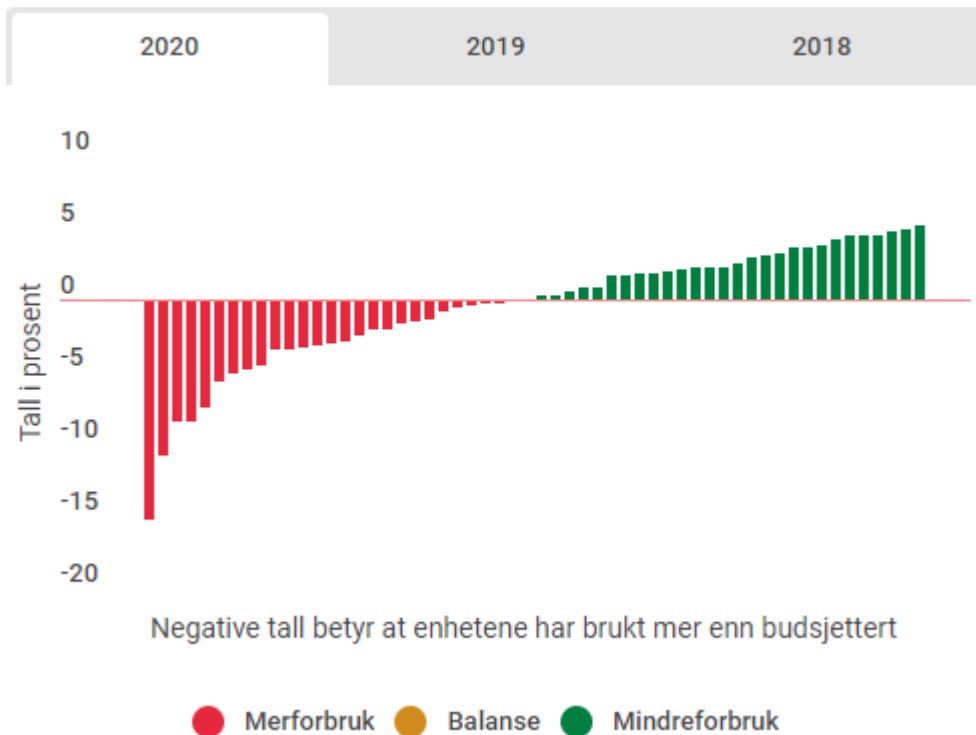
Figur 14-1 viser budsjett og regnskap for Skole i perioden 2022-2025, vedtatt budsjett og prognose på regnskap for 2021, samt kommunedirektørens forslag til netto driftsbudsjett for Kvalifisering og velferd for 2022. Perioden 2018-2019 viser kun gamle Trondheim, mens budsjett 2020 er sum for nye Trondheim. Figur 14-2 viser budsjettavvik for enhetene. I 2020 gikk området i balanse.

Figur 14-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

Figur 14-2. Budsjettavvik for enhetene innenfor området i 2020

Tabell 14-1. Nøkkeltall Trondheim - ASSS

Indikator	2019		2020			
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Ressursbruksindikator. Grunnskole	1,01	0,99	1,18	1,06	0,97	1,00
Netto driftsutgifter grunnskole (f202) per elev (kroner)	88726	90183	100381	92912	91766	92383
Gruppestørrelse (antall)	14,0	14,2	14,1	13,8	13,6	14,1
Elever i kommunale og private grunnskoler som får spesialundervisning (prosent)	7,0	6,4	6,6	5,8	9,3	7,0
Årstimer til spesialundervisning per elev med spesialundervisning (antall)	124	135,9	141	145	100,1	129,6
Elever med direkte overgang fra vg1 til vg2 (prosent)	90	94	92	91	92	89
Nasjonale prøver 5. trinn, snitt andel nivå 2-3 (prosent)	75,6	76,2	81,4	76,9	80,3	78,4
Nasjonale prøver 8. trinn, snitt andel nivå 3-5 (prosent)	75,2	73,5	79,6	75,9	76,4	75
Nasjonale prøver 9. trinn, snitt andel nivå 3-5 (prosent)	85,7	84,4	84,3	85	83,5	84,2
Vurdering for læring (snitt skår)	3,5	3,45	3,6	3,5	3,7	3,6

14.3. Utfordringsbilde og strategier

14.3.1 Utfordringer

Etter om lag 1,5 år med pandemi tegner det seg et komplekst utfordringsbilde, hvor barn og unge er blant dem som er mest berørt. 1,5 år i et barns liv er lang tid, og en av mange utfordringer i perioden er utenforskap og hvordan snu dette til et fellesskap. Vi må skape gode og sammensatte tilbud til elever i sårbare situasjoner og andre som har behov for felles tilnærming og alternative læringsarenaer.

Oppveksstrategien SteinSaksPapir uttrykker det på følgende måte: "Å høre til er et grunnleggende menneskelig behov. Utenforskap og mobbing er helseskadelig og kanskje et av våre største samfunnsproblemer. Vi vil jobbe for at alle barn og unge skal oppleve å være en del av fellesskapet."

Pandemien

Pandemien har rammet oss alle og har påvirket vår livskvalitet. Vi har et samfunn bygget på tillit, og på vei ut av pandemien må vi fortsatt stå sammen i fellesskapet, bygge styrke og møte påkjenningsene som har rammet oss ulikt.

Det er behov for å sette igang tiltak på universelle arenaer som barnehage, skole, kultur og fritid, og spesielt tiltak for de mest sårbare barn og unge som har vært rammet av pandemien.

Fagfornyelsen - ny læreplan LK20

Alle trinn i norsk skole arbeider ut fra de nye læreplanene for grunnskolen som er tatt i bruk for hele grunnskoleløpet fra skoleåret 2021-22. Alle skoler skal arbeide skolebasert med å utvikle profesjonsfellesskapets forståelse for læreplanen og utvikle praksisen sin i henhold til LK20 i perioden. En mer digital "normalskole" vil kunne gi økt kvalitet på opplæringstilbudet gjennom å øke elevers og læreres trygghet på egen digital kompetanse. Både lokalt i Trondheimsskolen og i den desentraliserte kompetansehevingen i skolen (DEKOM) utvikles det "kompetansepakker" som skal bidra til et skolebasert, kollektivt løft på det digitale området.

Alle læreplaner for fag i grunnskolen og videregående opplæring er fornyet.

I realiseringen av ny læreplan er nye læremidler, både digitale og analoge, en forutsetning for å lykkes. Dette er utfordrende for skolene innenfor driftsbudsjettet.

I tillegg krever innføring av ny læreplan gode prosesser i personalet og i klasserommet rundt om på den enkelte skole. Det har vært utfordrende med utviklingsarbeid i en periode med kun digitale møter og skolene har i ulik grad hatt muligheter til å ha fokus på dette pga pandemien.

Fagfornyelsen gir også nye læreplaner på alle 15 utdanningsprogram i videregående skole. Dette krever et fortsatt godt samarbeid med fylkeskommunen og de videregående skolene i Trondheim om et systematisk og likeverdig informasjons- og hospiteringsarbeid rettet mot våre avgangselever i grunnskolen. Behovet for kompetanse og arbeidskraft, både lokalt og nasjonalt, vil ha betydning for samarbeidet med fylkeskommunen. Kjønnsperspektivet er viktig i arbeidet med bevisste utdanningsvalg. Vi skal videreutvikle egne karriereveiledningsprogram for minoritetsspråklige elever og elever som går mot grunnkompetanse. Sårbare elever med betydelige motivasjonsutfordringer får egne skolebesøk og overføringssamtaler, for å gjøre overgangen så trygg som mulig.

Statlige normer som lærernormen reduserer handlingsrommet på skolene, både når det gjelder muligheten til å benytte andre yrkesgrupper i skolen og å fordele lærerressurser mellom hovedtrinn. Normen er utformet på en slik måte at den reduserer kommunens og skolenes handlingsrom, og binder dem til en ressursfordeling som ikke nødvendigvis er gunstig med tanke på elevenes behov.

14.4. Strategier

Kommunedirektøren har lagt frem en langsiktig plan for to år for å møte barn, unge og familier på vei ut av pandemien.

Følgende strategiske grep legges til grunn for å møte utfordringsbilde og utvikling av tjenestekvalitet på skoleområdet:

- Tidlig innsats og oppvekststrategien SteinSaksPapir
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning
- Kunnskap og kompetanse

For å kunne lykkes med de strategiske grepene nevnt ovenfor vil følgende tiltak bl.a iverksettes:

Bedre skolestart for alle

For å få mer kunnskap i arbeidet med å lage gode overganger og tilpasse skolestarten til barns beste har kommunedirektøren fra august 2021 igangsatt pilotering med utprøving av ulike modeller for skolestart. Arbeidet skal bygge videre på god praksis og samtidig utforske hvordan vi skal være et felles lag i arbeidet med å sikre at alle barn i sterke fellesskap opplever en god start i skolen, som en måte å forebygge utenforskap på.

I en kommune som jobber kunnskapsbasert vil kommunedirektøren sammen med foresatte, barnehager, skoler og forskningsmiljø utvikle og prøve ut ulike modeller for å sikre en overgang som gir alle barn erfaringer som fremmer inkludering, trivsel og tilhørighet. Satsingen "Bedre skolestart for alle" er todelt: 1) Oppfølging og realisering av politisk vedtak med 3 modeller som skal piloteres. 2) Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor gjennomføre 2020-2024. Innovasjonsprosjektet er finansiert av Norges Forskningsråd og gjennomføres i samarbeid med NTNU og DMMH.

Piloten knyttes opp mot strategiene

- Tidlig innsats og oppvekststrategien SteinSaksPapir
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning i

Pilot 0-24

Pilot 0-24 er en treårig nasjonal satsing som har fokus på bedre samhandling og relasjoner for at utsatte barn og unge og deres familier skal få tidligere, bedre og mer samordnet hjelp. I Trondheim settes innbyggernes modell ut i livet høsten 2021. Åtte delprosjekt skal investere direkte i innbyggerne i målgruppen, som er lavinntektsfamilier med små barn og ungdom mellom 12 og 24 år. Dette skal gjøres ved å legge til rette for at samarbeidspartene i delprosjektene spør innbyggerne hva de trenger og finner løsninger sammen. I Trondheim er piloten et samarbeid mellom oppvekst og utdanning, kultur, helse og velferd.

NTNU deltar med følgeforskning gjennom hele pilotperioden.

Piloten knyttes opp mot de strategiske grepene

- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning

Strategi for barnevern i Trondheim 2018-2022 ([sak 0004/18 i bystyret](#))

skal bidra til å endre praksis overfor barn og familier som lever i alvorlige omsorgs- og livssituasjoner. Målet er at de i større grad kan beholde tilhørighet og vokse opp i egen familie og/eller eget nærmiljø. Statistikken viser at antall plasseringer i institusjoner er redusert, og flere barn får hjelpetiltak i hjemmet. Dette utfordrer barnehagen og skolen til å utvikle enda bedre praksis for samarbeid med barnevernet og helsetjenesten. Det betyr at flere barn som tidligere flyttet i fosterhjem eller institusjon, i dag går i sin nærbarnehage og nærskole.

Barnas behov er store, uttrykkene kan være sterke og det kan føre til en usikkerhet både blant ansatte og de andre barna. Dette utfordrer barnehagen og skolens kompetanse i å møte denne gruppen med barn og unge på en slik måte at de opplever trygghet, anerkjennelse og blir inkludert. Mange av barna er traumatiserte og må møtes på måter som tar innover seg deres vanskelige livssituasjon. Foreldresamarbeid og familieperspektiv er særlig viktig for disse barna.

Barnevernstrategien i Trondheim 2018-2022 kobles opp mot følgende strategiske grep:

- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning
- Kompetanse og kunnskap

Tett på

Kommunen er i ferd med å endre kursen i det spesialpedagogiske arbeidet i tråd med stortingsmelding 6, Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. I Tett på- pilotens første fase (2021) utvikles en ny modell for et helhetlig støttesystem med utgangspunkt i PPTs rolle organisert tett på barnehager og skoler. Modellen utvikles på bakgrunn av erfaringer og innspill fra pilotens deltakere og samarbeid med forskningsmiljø. I pilotens andre fase (2022-2025) vil den beskrevne modellen prøves ut i en ny bydel i Trondheim kommune og i to andre kommuner (Aurskog-Høland og Steinkjer). Med Tett på er Trondheim nasjonal pilotkommune ved å prøve ut modeller for mer inkluderende praksis i barnehage, skole og SFO. Følgeforskningen ledes av NTNU Samfunnsforskning og finansieres av Utdanningsdirektoratet.

Tett på knyttes opp mot følgende strategiske grep:

- Tidlig innsats
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet -samarbeid og samordning til det beste for barn og familier

Felles modell for spesialpedagogikk

Kommunedirektøren jobber med en *felles* modell for spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging for hele oppvekstområdet; barnehage, skole og BFT. Revisjon av budsjettfordelingsmodell for barnehage og skole er inkludert i dette arbeidet. Kommunedirektøren arbeider videre med iverksetting av ny kurs for det spesialpedagogiske systemet med vekt på helhetstenking, tettere integrering mellom barnehage, skole, barne- og familietjenesten samt øvrige helse- og velferdstjenester, hvor kompetansen kommer nærmere barnet. Det å bedre systematikken knyttet til fagligheten i et godt tjenestetilbud innebærer at ansatte ser, forstår og handler ut fra barnets forutsetninger og behov og at barnehagen har et system for dokumentasjon. Det tilsettes en prosjektkoordinator i 100% ut 2022 for å bidra inn i arbeidet.

Modellen knyttes opp mot følgende strategiske grep:

- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning til det beste for barn og familier

Innbyggerinvolvering

Økt innbyggerinvolvering er en viktig prioritering for perioden 2022-2025. Barn, ungdom og voksne skal få mulighet til å uttrykke sine behov for hjelp, støtte og muligheter for møteplasser som de selv mener vil bedre deres livssituasjon. Medvirkning legges til rette i den direkte dialogen, gjennom ulike råd, samarbeid med frivillige og brukerundersøkelser. Kommunedirektøren ser likevel behov for et mer systematisk arbeid på området. Barns rettigheter etter FNs Barnekonvensjon vil vi oppfylle ved at vi utvikler et samarbeid med to andre kommuner i Trøndelag om de forvaltningsmessige utfordringene og om barns medvirkning i sitt hverdagsliv i barnehager og skoler.

Ledere og ansatte i kommunen skal definere behov og finne løsninger i en samskapingssprosess med innbyggerne som vil gå mye lenger enn det tradisjonelle begrepet medvirkning legger opp til. I stedetfor å invitere innbyggerne et stykke ute i prosessen hvor mange av premissene er satt, må innbyggerne være nærmeste samarbeidspartner før løsning i det hele tatt er ferdig definert. Dette krever en annen

type ledelse hvor faglig kompetanse i mye større grad benyttes til å åpne opp diskusjonen rundt de enkelte tjenestene, uten å ha svarene klare på forhånd.

Dette med utgangspunkt i kommunens satsing på relasjonell velferd og det strategiske grepet

- Helhet - samarbeid og samordning til det beste for barn og familier

14.5. Mål

Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevante for skole og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål og de 169 delmålene er vurdert, og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Dette resulterer i en oversikt over hvilke av FNs bærekraftsmål som tjenesten har et særlig ansvar for. Operasjonaliseringen av de utvalgte bærekraftsmålene er vist med de ulike periodemålene og tilhørende indikatorer.

14.5.1 Bærekraftsmål og FNs barnekonvensjon

I tillegg til bærekraftsmålene er det pekt på utvalgte artikler i FNs barnekonvensjon, og artiklene i barnekonvensjonen er koblet sammen med de ulike periodemålene. Ny kommuneplans samfunnsdel skal vedtas våren 2022, der 14 perspektiver på Trondheim skal implementeres. Perspektivene ble vedtatt i Bystyret våren 2021 og enkelte av dem er valgt ut og knyttet opp mot bærekrafts- og periodemålene for perioden.

Tjenesteområde	Skole
Bærekraftsmål (hovedmål) mest relevant for skole	
God helse 	<p>Delmål</p> <p>3.5 Styrke forebygging (og behandling) av misbruk, blant annet av narkotiske stoffer og skadelig bruk av alkohol</p> <p>3.6 Innen 2020 halvere antall dødsfall og skader i verden forårsaket av trafikkulykker</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>Skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og gi muligheter til å ta ansvarlige livsvalg. Skolen skal også utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle.</p> <p>Periodemål 1 og 3 Barn og unge har fremragende kompetanse sosialt, språklig og faglig Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap Elevene skal på skolen utvikle både faglige kunnskaper, ferdigheter og holdninger til hva god helse betyr for seg og andre. Sammen med ansatte skal elever skape gode barnefellesskap som ivaretar dette og dem som hele mennesker.</p>

God utdanning

Delmål

4.1 Innen 2030 sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring av høy kvalitet som kan gi dem relevant og reelt læringsutbytte

4.7 Innen 2030 sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetanse som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling, blant annet gjennom utdanning for bærekraftig utvikling og livsstil, menneskerettigheter, likestilling, fremme en freds- og en ikkevoldskultur, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold og kulturens bidrag til bærekraftig utvikling

4.a Etablere og oppgradere utdanningstilbud som ivaretar hensynet til barn, personer med nedsatt funksjonsevne og kjønnsforskjeller, og sikrer trygge, ikke-voldelige, inkluderende og effektive læringsomgivelser for alle

Mindre ulikheter

Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:

Elevene skal utvikle kunnskap, ferdigheter og holdninger for å kunne mestre sine liv og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. De skal få utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang.

Periodemål 1

Barn og unge har fremragende kompetanse sosialt, språklig og faglig

Elever i Trondheimsskolen skal utvikle faglig, sosial og språklig kompetanse ut fra sitt potensial i et lærende fellesskap. Ansatte i skolen skal sammen med elever bygge læringsfellesskap hvor elevene får mulighet til å utvikle sin kompetanse og sine ferdigheter.

	<p>Delmål 10.2 Innen 2030 sørge for å myndiggjøre alle og fremme deres sosiale, økonomiske og politiske inkludering, uten hensyn til alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: Skolen skal arbeide for at alle har en plass i fellesskapet med likeverdig tilbud og de samme mulighetene.</p> <p>Periodemål 2 og 3 Barn og unges oppvekstmiljø er alle voksnes ansvar.</p> <p>Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap I henhold til Trondheim kommunes oppvekststrategi og ny læreplan for skolen er det avgjørende å bygge gode fellesskap som alle opplever å være en del av. Dette er et felles ansvar og er viktig for å gi trygge barn og for å forebygge mot utenforskap.</p>
<p>Bærekraftige byer og samfunn</p> <p>11 BÆREKRAFTIGE BYER OG SAMFUNN</p>	<p>Delmål 11.6; Innen 2030 redusere negative konsekvenser for miljøet i storbyene målt per innbygger, blant annet ved å legge særlig vekt på luftkvalitet samt offentlig og annen form for avfallshåndtering</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: Gjennom oppvekststrategien SteinSaksPapir, kunnskapsgrunnlaget for kommune 3.0 og relasjonell velferd ser skolen betydningen av å utvikle gode møtesteder, trygge fellesskapet og skape generasjonsmøter. Alle barn er alle voksnes ansvar er et utgangspunkt for blant annet å sikre og trygge fellesskapet.</p> <p>Gjennom hvordan vi planlegger og bygger skoleanleggene skal vi bidra til bærekraftige bygg med bærekraftig inventar og utstyr. Det skal utvikles bygg med høy grad av energieffektive tiltak, bruk av tre og naturmaterialer i barns læringsmiljø. Det fysiske miljøet skal utformes med varierte læringsmiljø hvor det er plass til alle barn. Skolene skal arbeide med hvordan de kan forstå og utvikle det fysiske miljøet i et bærekraftig perspektiv.</p> <p>Periodemål 1 og 3 Barn og unge har fremragende kompetanse sosialt, språklig og faglig Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap Bærekraftig utvikling er et tverrfaglig tema i skolen som skal legge til rette for at elevene kan forstå grunnleggende dilemmaer og utviklingstrekk i samfunnet, og hvordan de kan håndteres. Bærekraftig utvikling handler om å verne om livet på jorden og å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag,</p>

	uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å dekke sine behov. En bærekraftig utvikling bygger på forståelsen av sammenhengen mellom sosiale, økonomiske og miljømessige forhold.
<p>Samarbeid for å nå målene</p> 	<p>Delmål</p> <p>17.16 Styrke det globale partnerskapet for bærekraftig utvikling, som følges opp av partnerskap mellom flere interessenter med sikte på å mobilisere og dele kunnskap, ekspertise, teknologi og finansielle ressurser for å bidra til at alle land, særlig utviklingslandene, når bærekraftsmålene</p> <p>17.17 Stimulere til og fremme velfungerende partnerskap i det offentlige, mellom det offentlige og private og i det sivile samfunn, på grunnlag av partnerskapenes erfaringer og ressursstrategier</p> <hr/> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: For å lykkes med bærekraftsmålene trengs det nye og sterke partnerskap. Myndigheter, næringslivet og sivilsamfunnet må samarbeide for å oppnå bærekraftig utvikling. Bærekraftsmålene skal fungere som en felles, global retning og prioritert innsats de neste 15 årene.</p> <hr/> <p>Periodemål 4 Vi er et felles lag som møter barn og unge med kjærlighet, kompetanse og respekt Kommune 3.0 forutsetter forståelse og interesse for andre aktørers intensjoner og ressurser, og ikke minst vilje til sammen å skape gode vilkår for barne- og voksenfelleskap i Trondheim. Skolene skal på samme måte som andre enheter i kommunen initiere og legge til rette for at alles stemmer blir hørt og lyttet til.</p>

14.6. Periodemål

Periodemålene er felles for skole, barnehage og barne- og familietjenesten (BFT). Periodemålene ble utarbeidet for 2019 og videreføres slik de står ut 2022. Målene knyttes spesielt opp mot oppvekststrategien SteinSaksPapir og flere artikler i Barnekonvensjonen i tillegg til de 4 rettigheter for hvordan barn skal møtes.

- barns beste skal være et grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelser som berører barn (artikkel 3)
- barnet har rett til å uttale seg fritt om forhold som berører barnet (artikkel 12)
- barnet har rett til informasjon i forbindelse med at det har rett til å uttale seg (artikkel 12)
- barnet har rett til at privatlivet sikres (artikkel 8)

Trondheim kommune har utarbeidet og vedtatt 14 perspektiver på Trondheim, og disse kobles opp mot periodemålene for perioden. Perspektivene innarbeides i ny KPS som ferdigstilles våren 2022.

Mål 1: Barn og unge har fremragende kompetanse sosialt, språklig og faglig

Perspektiv: Barn og unges liv og læring, Inkluderende samfunn

Barnekonvensjon: Artikkel 24, 28 og 29

Fra 01.08.2021 er *Kunnskapsløftet 2020 (LK20)* gjeldende læreplan i hele grunnskoleløpet fra 1. - 10. trinn, og de første avgangseksamenene etter nye læreplaner avholdes våren 2022. Opplæringens

verdigrunnlag er beskrevet gjennom områdene *menneskeverdet, identitet og kulturelt mangfold, kritisk tenkning og etisk bevissthet, skaperglede, engasjement og utforskertrang, respekt for naturen og miljøbevissthet, samt demokrati og medvirkning.*

Dybdelæring poengteres som prinsipp for arbeidet, og tverrfaglige tema skal legge til rette for dybdelæring, gi elevene innsikt i utfordringer og utvikle elevens forståelse for hvordan kunnskap og samarbeid kan løse utfordringer. Kompetansebegrepet er utvidet. *Kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning.* Lesing, skriving og muntlige ferdigheter er sammen med regning og digitale ferdigheter del av den faglige kompetansen. Sammen med det å lære å lære er de grunnleggende ferdighetene nødvendige redskaper for læring og faglig forståelse. De er viktige for utviklingen av elevenes identitet og sosiale relasjoner, og for det å kunne delta i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Verdigrunnlaget, prinsippene for læring og utvikling, og prinsippene for skolens praksis i Overordnet del av LK20 gjenfinnes i fagplanene, og skal prege praksisen ved skolene. Overordnet del pålegger skolene og ansatte en kollektiv tilnærming til implementeringen av læreplan, gjennom utvikling av profesjonsfellesskapet.

Flerspråklige barn i trondheimsskolen får opplæring i morsmål (1.-3. trinn) og tospråklig fagopplæring (4.-10. trinn). Trondheim kommune tilbyr opplæring i samisk til samiske elever som ønsker det. De siste to årene har antall elever som ønsker opplæring i nordsamisk økt. Kommunen har derfor tilsatt to stedlige, kvalifiserte samisktalende lærere som har ansvar for denne opplæringa i kommunen. Tre elever får opplæring i lulesamisk via fjernundervisning mens ingen får opplæring i sørsamisk. Trondheim kommune vil jobbe langsiktig for å styrke et sammenhengende opplæringsløp i samisk fra barnehage og ut grunnskolen.

Huseby barneskole har høy kompetanse på opplæring i og på tegnspråk, og bidrar sterkt til at grunnskoleelever med rett til slik opplæring oppnår høy språklig, faglig og sosial kompetanse.

Realfaglig kunnskap og ferdigheter er avgjørende for å kunne forstå, delta og bidra med å skape det fremtidige samfunnet. Barn og unge er aktører i nyskaping, utvikling og forvaltning av morgendagens samfunn. Solid kompetanse i realfag og digital teknologi er nødvendig for å møte dagens og fremtidige utfordringer innenfor næringsliv, miljø, helse og digital infrastruktur. Praktisk og variert læringsmetodikk i ordinær undervisning og flere tilbud på andre læringsarenaer er nødvendig for å gi alle elever muligheter til å oppleve motivasjon, mestring og utvikling av eget potensial. Ny læreplan gir et tydelig oppdrag for dette.

SteinSaksPapir og Fagfornyelsen, sammen med tidligere arbeid med IKT i Trondheimsskolen, er styrende for videre utvikling av læreres og elevers digitale kompetanse - en trygg, kritisk og kreativ bruk av digitale verktøy for å oppnå mål i arbeid, undring, utforsking, læring, fritid og samfunnsdeltakelse. Det gjøres blant annet gjennom å sikre en større andel felles digitale læremidler til alle skoler, til så mange trinn og i så mange fag som mulig. Det er også frikjøpt lærerkrefter som digitale pedagoger, og disse bidrar med faglig kompetanse på hver sine fagområder, i kvalitetssikring, anskaffelser og i det viktige arbeidet med kompetanseheving av lærere. Sammen med elevene fortsetter vi å utvikle skolens digitale praksis. Skolene forplikter seg til gjennomføring av kartlegging av elevenes digitale ferdigheter på 4. trinn når ny versjon foreligger.

Trondheim kommune tilbyr systematisk veiledning til nyutdannede nytilsatte lærere i kommunen det første året som ansatt. Veiledningen skjer ved mentorer på egen skole og gjennom felles samlinger for alle nyutdannede. Dette bidrar til å lette overgangen fra student til yrkesutøver, redusere turnover og styrke kompetansen i møte med barn og unge, i tråd med Trondheim kommunes verdier og prinsipper.

Det satses også på å bygge sterke voksenfellesskap og gode lederteam. Det arrangeres heldag med samtlige nye lederteam, med fokus på forventninger til teamene og ledelse. Alle nytilsatte rektorer får en mentor som bistår dem i arbeidet.

Science Camp, sommerskole med tilbud innen realfag, teknologi og kultur, er et ekstra tilbud i uka etter skoleslutt, der elever fra hele byen møtes til utforskende dybdelæring gjennom felles interesser og engasjement. Hvert 2. år kan kommunens Science Camp være nært knyttet sammen med NTNUs nye kunnskapsfestival.

Trondheim kulturskole er en av landets største kulturskoler, og tilbyr undervisning innen musikk, visuelle kunsthøgskole og scenekunst til om lag 4000 elever.

Kulturskolen i Trondheim har om lag 50 prosent flere plasser enn gjennomsnittet i ASSS kommunene og Trondheim har høyest dekningsgrad av alle ASSS-kommunene. I Trondheim får ca 19 prosent av elevene i grunnskolealder plass, mens gjennomsnittet er 11 prosent. På tross av høy dekningsgrad og god tilgang på kulturskoleplasser opplever kulturskolen stor pågang fra barn og unge som ønsker å bli med. Kulturskolen skal gi barn og unge opplæring av høy faglig og pedagogisk kvalitet, samtidig som det også skal fungere som et lokalt ressurscenter og en samarbeidende aktør i grunnopplæringa og kulturlivet. For å kunne gjenspeile mangfoldet i samfunnet skal kulturskolen tilby et bredt sammensatt tilbud, både når det gjelder undervisning, formidling og skapende virksomhet.

Trondheim kommune prioriterer arbeidet med å få til et inkluderende fellesskap for barn og unge, og videreføring av arbeidet med sammenhengen mellom tjenestene innenfor oppvekst. Piloten *Tett på* er et tiltak for å endre organisering slik at målet kan oppfylles.

Kartleggingsprøvene i regning viser at mange elever fremdeles strever med grunnleggende ferdigheter. Andelen elever på eller under bekymringsgrensen er noe økende både for elever på 2.trinn og 3.trinn, mens det blant 1.trinnselevene var en noe lavere andel på eller under bekymringsgrensen i 20/21 sammenlignet med de to foregående årene. Andelen er imidlertid noe høy også for dette årstrinnet. Kartleggingsprøvene i lesing viser for kommunen samlet sett en lignende tendens som for regning.

Det er derfor viktig for Trondheim kommune at skolene arbeider tverrfaglig og systematisk for utvikling av alle elevers læringsforløp og iverksetter egnede tiltak til rett tid. Overgangsplanen barnehage-skole/SFO realiseres, og det samme gjelder overgangsplan barneskole-ungdomsskole.

Indikatorer for målet

- Andelen elever som fullfører det 13-årige skoleløpet fortsetter å øke med 0,5 prosent hvert år i perioden (Måltall: 80%)

Mål 2: Barn og unges oppvekstmiljø er alle voksnes ansvar

Perspektiv: Inkluderende samfunn, Identitet og kultur,

Barnekonvensjon: Artikkel 2, 3, 23, 24 og 30

Målet for den kommende perioden skal gjelde mer enn skole/læringsmiljø. Dette gjelder alle som både jobber med og er rundt barn og unge. Trondheim kommune ønsker å dreie blikket fra individ til gruppe, kultur og samfunn. For å kunne skape et godt oppvekstmiljø for barn og unge, må voksne på alle arenaer ta ansvar. Kjernekomponentene handler om å utvide samarbeidet og koordinere tjenester og tilbudene som gis. Sammen med barn, unge, foresatte, frivilligheten, næringslivet og forskning, vil kommunen bygge kompetanse og sterke barnefellesskap jf. strategien SteinSaksPapir. Skolene skal jobbe for å gi foresatte en bedre mulighet til å involvere seg og ta sitt ansvar for eget barn og fellesskapet. Vi vil flytte fokus fra individ mer over på system og på individ i et system for skoler og BFT.

Indikatorer for målet

- Andel foreldre og foresatte som medvirker i samskaping av tilbudet økes.

Mål 3: Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap**Perspektiv: Nærmiljø og stedsutvikling, God helse for alle, Inkluderende samfunn****Barnekonvensjonen: Artikkel 2, 23 og 30**

Opplevelsen av å tilhøre et fellesskap er en forutsetning for et godt liv og god helse. Kartlegginger og undersøkelser i kommunen viser at ikke alle elever har denne opplevelsen. Kjernekomponentene i det videre arbeidet dreier seg om å jobbe med holdninger som inkluderer og raushet for forskjellighet. Tilbudene og tiltakene må ha som formål å skape tilhørighet i et fellesskap.

Skoler og BFT melder om en økende tendens av barn med utfordrende atferdsuttrykk og etterspørsmål etter andre typer og alternative opplæringstilbud. Vi vil derfor fremover se på strukturer for å utvikle gode tilbud for alle elever, også elever som i en periode trenger variasjon.

Der det eventuelt vil være behov for et tilbud med alternativ opplæringsarena, må dette ta utgangspunkt i elevens beste både faglig og sosialt. Dette kommer også som egen politisk sak våren -22.

For å møte disse barna, fordrer det ansatte med særskilt kompetanse ut over det en lærer får i sin grunnutdanning. Det krever også god samhandling mellom alle tjenester rundt barn og deres familier.

Språk er en vesentlig del av identitet og identitetsutvikling. Felles språk styrker tilhørigheten til et fellesskap. Samtidig som skolen vektlegger at alle barn i skolen skal lære å lese, skrive og snakke norsk, er det vesentlig at de også får opplæring i eget morsmål og er i fellesskap med andre barn som snakker samme språk. Dette er viktig fordi språk læres best i fellesskap, og fordi et velutviklet morsmål har betydning for læring i øvrige fag i skolen, både på kort og lang sikt. I Trondheim ønsker stadig flere samiske familier opplæring i samisk for sine barn i skolen. Trondheim kommune ønsker å bygge videre på denne utviklingen.

God og hensiktsmessig bruk av digitale verktøy kan i tillegg til å fremme både sosial og faglig læring virke inkluderende, gjennom blant annet samskriving, spillbasert læring og andre kommunikasjons- og produksjonsverktøy. Skolen skal sammen med barn og unge utvikle en god felles digital praksis, og en slik praksis vil kunne danne et godt grunnlag for å opprettholde og ivareta sosiale og lærende fellesskap. Erfaringene fra pandemien viser at høy utstyrstetthet og god infrastruktur er essensielt for ivareta gode digitale fellesskap. I tillegg viser erfaringene at arbeidet med personvern og informasjonssikkerhet blir viktigere når flere verktøy og mer tid brukes på digitale flater. For å sikre gode digital praksis og variert læring er digitale læremidler og verktøy som er tilgjengelige for alle elever viktige.

Indikatorer for målet

- Andel barn som medvirker i egen hverdag gjennom involvering i planlegging og vurdering av tilbudet øker

Mål 4: Vi er et felles lag som møter barn og unge med kjærlighet, kompetanse og respekt**Perspektiv: Identitet og kultur, Inkluderende samfunn, Barn og unges liv og læring****Barnevernkonvensjonen: Artikkel 3, 28 og 29**

Det er særdeles avgjørende at ulike tjenester er samordnet i den hjelpen foresatte og deres barn trenger. Flere skoler og foresatte gir uttrykk for utfordringer i møte med mange tjenester og at dette oppleves som uoversiktlig. For å ivareta barn og unges behov, iverksettes det flere satsinger for å bedre det tverrsektorielle samarbeidet og for å skape sammenheng i tjenestene.

Indikatorer for målet

- Andel barn, unge og foresatte med behov for hjelp får koordinert og målrettet oppfølging.

14.7. Driftsbudsjett

Hovedsatsingen innenfor driftsbudsjettet på skole er å gi skolene større fleksibilitet og handlingsrom til å nå målene og innføre Fagfornyelsen. Det skal bli lettere å prioritere spesialundervisning når det er behov

for dette. Kompetanse og kvalitet skal styrkes innenfor skoleområdet og grunnbemanningen skal på generelt grunnlag øke.

Forslag til driftsbudsjett for 2022-2025

Tabell 14-2 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for område skole i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring sammenlignet med vedtatt budsjett 2021. Tabell 14-3 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 14-2 Budsjettramme og rammeendring skole. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	2027,1	2027,1	2027,1	2027,1
Pris- og lønnskompensasjon	-3,4	-3,4	-3,4	-3,4
Tekniske justeringer	-27,5	-27,5	-27,5	-27,5
Korrigert budsjett	1996,1	1996,1	1996,1	1996,1
Befolkningsvekst	7,6	10,1	0,7	-17,1
Annen rammeendring	10,6	19,6	24,0	21,6
Forslag til netto driftsramme	2014,3	2025,8	2020,8	2000,6
Reell rammeendring	18,2	29,7	24,7	4,5

Tabell 14-3 Tiltak i skole. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Endringer i elevtall	7,6	10,1	0,7	-17,1
	02. Redusert antall flyktninger	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
	03. Kompetanse for kvalitet	2,5	2,5	2,5	2,5
Endringer i tjenestetilbudet	04. Bedre skolestart	-0,6	-2,0	-2,0	-2,0
	05. Grunnbemanning	5,7	12,5	12,5	12,5
	06. Fagfornyelsen	3,7	6,6	4,0	1,6
	07. Kulturdag	1,0	1,0	1,0	1,0
	08. Kulturskolen - flere elevplasser	1,0	1,0	1,0	1,0
	09. SFO gratis kjernetid	-2,0	-2,0	5,0	5,0
	10. Ekstra naturfagtime	2,0	4,3	4,3	4,3
Effektiviseringstiltak	11. Innsparing innkjøp, reiser og innleie av arbeidskraft	-1,7	-3,3	-3,3	-3,3
Sluttsum		18,2	29,7	24,7	4,5

Opprettholdelse av standard

01. Endringer i elevtall

Etter flere år med høy vekst i elevtallet, blir det en lavere vekst i antall elever i planperioden. Det forventes nedgang i elevtallet fra 2024 og videre i 2025.

02. Redusert antall flyktninger

Som følge av lavere bosetting av flyktninger, blir det mindre behov for plasser i mottaksskoler i perioden og dermed lavere kostnader. Samtidig er det økt etterspørsel av mottaksplasser for andre grupper.

03. Kompetanse for kvalitet

I gjeldende handlings og økonomiplan er det lagt til grunn en betydelig reduksjon i de kommunale kostnadene for videreutdanning av lærere. Anslaget for reduksjon av kostnader er revidert i denne handlingsplanen og det legges til 2,5 millioner kroner for å sikre kvaliteten i programmet for videreutdanning.

Endring i tjenestetilbudet

04. Bedre skolestart

Formannskapet vedtok 22.10.2019 at Trondheim blir nasjonal pilotkommune for Bedre skolestart for alle, med oppstart av pilotering 2020. Som følger av covid-19 er deler av prosjektet utsatt for å sikre en reell gjennomføring. Oppstart av piloter er planlagt i fullskala fra januar 2022. Det er satt av ressurser til prosjektledelse, utvikling av modeller og erfaringsdeling i 2021 og videre 2022. Sentralt i arbeidet med utprøving av flere og ulike modeller for en bedre skolestart, er at modellene skal utvikles sammen med elever, foreldre, barnehager, skoler og ulike fagmiljø. Det betyr at det må legges til rette for brede og sammensatte forankrings-, og involveringsprosesser.

05. Grunnbemanning

God bemanning i skolene er viktig. Med en opprettholdelse av lærernormen er det også viktig å gi skolene nok midler til å skape et godt tverrfaglig lag rundt elevene. Det vil sikre at pedagogen får være pedagog og samtidig sørge for at elevenes behov for annen hjelp blir ivaretatt. Skolene fikk en styrkning på 17,5 millioner kroner i 2021 og kommunedirektøren foreslår en opptrapping av dette fra høsten 2022. Hver enkelt skole er selv best til å vurdere hvilken kompetanse det er behov for på egen skole.

06. Fagfornyelsen

Alle læreplaner for fag i grunnskolen og videregående opplæring er fornyet. De nye læreplanene ble innført og skolene er i full gang med og oppdatere de nye læreplanverkene. Det er behov for å styrke skolebudsjettet for å fornye læreplanverkene, både de som er fysiske og det som er digitalt.

07. Kulturdag

I 2021 budsjettet ble det lagt inn midler til kulturdag som er et samspill mellom kulturskolen og skolene i Trondheim. Kommunedirektøren foreslår å øke satsingen på dette med 1 millioner kroner i 2022.

08. Flere elevplasser i Kulturskolen

Trondheim kommune har en høy dekningsgrad og ressursbruk til kulturskoletilbud. Likevel foreslår kommunedirektøren en ytterligere styrkning for å gi enda flere barn og unge muligheten til å få plass på kulturskolen. Det er ønskelig at de nye plassene i større grad går til nye elever og ikke til elever som allerede har en plass fra før.

09. Gratis kjernetid i SFO

Fra og med høsten 2020 mistet Trondheim kommune all statlig støtte til gratis kjernetid SFO. I forbindelse med første økonomirapport 2020 ble det lagt frem et [notat](#) som beskriver en utsettelse av opptrappingsplan for gratis kjernetid SFO på Hallset, Flatåsen og Rosten skole. Per i dag tilbys gratis kjernetid på Lilleby og Huseby barneskole. Det er planlagt en opptrapping av gratis kjernetid fra og med 2024.

10. Ekstra naturfagtime

Regjeringen Solberg foreslår å utvide timetallet i grunnskolen med en ekstra time i naturfag. Kommunen står fritt til å velge om den ekstra timen skal legges til 8. 9 eller 10. trinn. Kostnaden er estimert til 4,3 millioner kroner i helårseffekt.

Effektiviseringstiltak

11. Innsparing innkjøp, reise og innleie av arbeidskraft

I forbindelse med bystyrets budsjettvedtak for 2020-2023 ble det vedtatt redusert innkjøpsbudsjettet, spesielt rettet mot reduksjon reiseaktivitet. I tillegg vedtok bystyret at det gjennom målrettede tiltak innen tjenesteområdene reduseres behovet for innleid arbeidskraft.

14.8. Investeringsbudsjett

Elevtallet har økt sterkt i deler av kommunen og flere skoler har nå flere elever enn de har kapasitet til. Samtidig begrenser kommunens disponible investeringsramme hvilke tiltak det er mulig å gjennomføre. Det er dermed påkrevd å begrense boligbyggingen i flere områder. I enkelte skolekretser, der utfordringene er størst, er stans i boligbygging og grensejusteringer mot naboskoler ikke lenger tilstrekkelig for å avlaste skolene.

Gjennom behandlingen av skolebehovsplanen (enten desember 2021 eller rett over nyttår 2022), vil bystyret vedta en revidert investeringsrekkefølge for aktuelle skoleprosjekter. Vedtatte endringer kan påvirke fremdriften på prosjekter som ligger inne i vedtatt handlings- og økonomiplan.

14.9. Forutsetninger for perioden 2022-2025

Følgende forutsetninger ligger til grunn for arbeidet med investeringsbudsjettet:

- Befolkningsprognose TR2020M_T2021
- Vedtatt handlings- og økonomiplan og bystyrets føringer i enkeltsaker
- Vedtatt investeringsrekkefølge for skoleanlegg 2019-2035
- Vedtatt funksjons- og arealprogram for kommunale skoleanlegg i Trondheim

Der investeringsrammen ikke er vedtatt av bystyret, beregnes kostnadene ut fra forventet arealbehov og kostnad per kvadratmeter. Endelige kostnader påvirkes av bystyrets vedtak, blant annet om tilleggfunksjoner som idrettshall, 7'er bane, nærmiljøfunksjoner med mer.

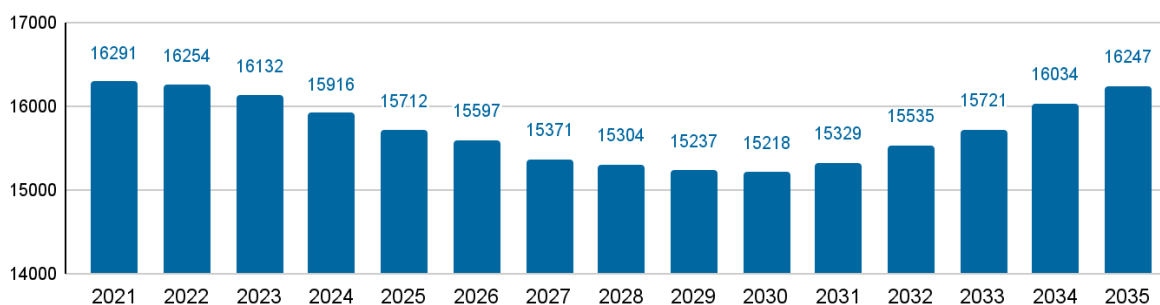
14.10. Elevtallsutvikling i trondheimsskolen

1. januar 2021 var det 23 017 innbyggere i aldersgruppen 6-15 år i Trondheim kommune. 95 prosent av disse går i kommunale grunnskoler. Aldersgruppen har økt med 2172 personer siden 2011.

Endringene i elevtallet fordeler seg ikke likt mellom skolekretsene. I flere områder der det bygges mange boliger, er skolekapasiteten for liten. Dette gjelder blant annet i sentrum og østover mot Ranheim, samt Tiller og Heimdal.

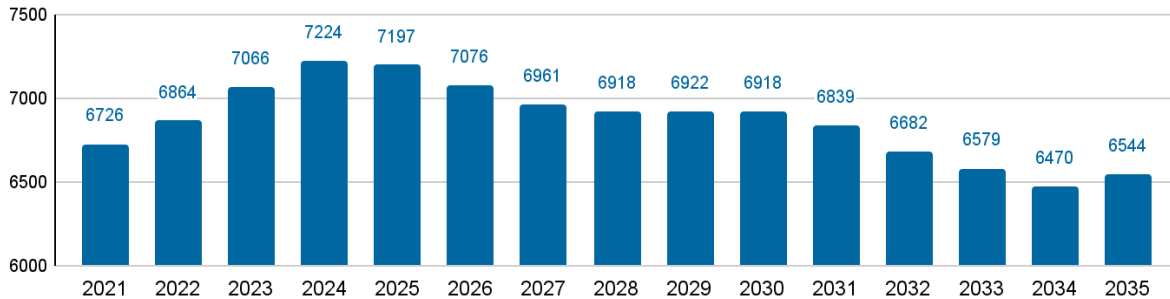
I økonomiplanperioden forventes det en reduksjon med om lag 580 barn på barnetrinnet. Etter en bunn i 2030 forventes barnetallet igjen å øke. Prognosene er mest sikre frem til 2026, fordi de bygger på allerede fødte barn.

Figur 14-3. Forventet elevtallsutvikling på barnetrinnet, aldersgruppen 6-12 år pr 1.januar

I økonomiplanperioden forventes det at ungdomstrinnet øker med om lag 470 unge. Elevtallet på ungdomstrinnet når toppen i 2024, for deretter å falle fram til 2034. Prognosene er mest sikre frem til 2032, fordi de bygger på allerede fødte barn.

Figur 14-4. Forventet elevtallsutvikling på ungdomstrinnet, aldersgruppen 13-15 år pr 1.januar

14.11. Revidering av investeringsrekkefølge

Som nevnt står bystyrebehandling av skolebehovsplanen for tur. Her vil kommunedirektøren foreslå en revidert investeringsrekkefølge for skoleanlegg. Det kan bli aktuelt å utsette prosjekter som inngår i kommunedirektørens forslag til investeringer under. De fleste nye tiltak vil likevel gjennomføres etter planperioden. I tråd med bystyrets føringer ligger tre kriterier til grunn for prioritering av tiltakene:

1. Tiltak som løser betydelige utfordringer knyttet til fysisk lærings- og/eller arbeidsmiljø, enten ut fra teknisk tilstand eller vedvarende for høyt elevtall
2. Tiltak som øker kapasiteten i områder der manglende skolekapasitet begrenser boligbyggingen. Tiltak som gjør det lettere å leve miljøvennlig prioriteres foran tiltak som gjør det vanskelig å nå nullvekstmålet
3. Tiltak som erstatter paviljonger som er i god stand

Som en del av arbeidet med skolebehovsplanen, gjennomføres fire utredninger om framtidig skolestruktur: Lade-Lilleby, Ranheim, Tiller-Sjetne og Sentrum. Den første er allerede politisk behandlet, mens de øvrige skal behandles politisk før skolebehovsplanen.

14.12. Investeringer i perioden 2022-2025

Tabell 14-4 viser kommunedirektørens forslag til investeringer på skoleområdet i perioden 2022-2025. Det foreslås investeringer for totalt 1441 millioner kroner i perioden. Prosjektene beskrives under tabellen. En detaljert økonomisk oversikt over forslagene og finansiering for 2021-2024 gis i kapittel 3.

Tabell 14-4 Investeringer i skole i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering				
				2022	2023	2024	2025	
01. Huseby barneskole/Huseby ungdomsskole	586,5	584,5	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	
02. Lilleby skole	100,0	98,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	
03. Nidarvoll skole/Sunnland skole	824,8	142,5	682,3	318,5	241,4	120,3	2,1	
04. Stabbursmoen skole	299,3	7,0	292,3	11,0	74,8	149,7	53,9	
05. Granås ungdomsskole	397,0	0,0	397,0	7,9	15,9	99,3	198,5	
06. Brøset interimskole	20,0	0,0	20,0	0,0	0,0	5,0	15,0	
07. Åsheim barneskole	243,0	0,0	243,0	0,0	0,0	0,0	4,9	
08. Mindre investeringer skole	132,8	0,0	132,8	29,9	29,2	29,9	29,9	
Sluttsum	2603,4	832,0	1771,4	371,3	361,3	404,2	304,3	

Tabell 14-5 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringsprosjektene for skole i fireårsperioden.

Tabell 14-5 Finansiering for investeringsprosjektene for skole i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	312,0	303,6	339,7	255,7
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	59,3	57,7	64,5	48,6
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	371,3	361,3	404,2	304,3

01. Huseby barneskole/Huseby ungdomsskole

I [sak 215/18](#), Huseby barneskole og Huseby ungdomsskole - investeringsbeslutning for skoleanlegg, vedtok bystyret den økonomiske rammen for de to skolene. Anlegget ble tatt i bruk fra august 2021 og det gjenstår kun mindre kostnader i garantioppfølgingsperioden.

02. Lilleby skole

I [sak 92/20](#), Kapasitetsutvidelse av Lilleby skole til 300 elever - investeringsvedtak, vedtok bystyret den økonomiske rammen for en rehabilitering og utvidelse av Lilleby skole. Anlegget ble tatt i bruk fra august 2021 og det gjenstår kun mindre kostnader i garantioppfølgingsperioden.

03. Nidarvoll skole/Sunnland skole

I [sak 41/21](#), *Nidarvoll skole og Sunnland skole - investeringsbeslutning for skoleanlegg og flerbrukshall*, vedtok bystyret den økonomiske rammen de to skolene. Barneskolen er dimensjonert for 600 elever og ungdomsskolen for 400 elever. I tillegg inkluderer prosjektet en idrettshall med to spilleflater, en sjuer kunstgressbane og arealer for Trondheim kommunale kulturskole. Innflytting er planlagt ved årsskiftet 2024-25. Kommunedirektøren arbeider med å avklare følgene av bystyrets investeringsbeslutning og det gjenstår fortsatt usikkerhet om kostnadsoverslaget. Dersom kommunedirektøren i dialog med totalentreprenøren finner at omfanget av bystyrets investeringsvedtak, og effekten av prisøkning på byggematerialer, nødvendiggjør en økt investeringsramme, vil kommunedirektøren komme tilbake til politisk nivå med et forslag om dette.

04. Stabbursmoen skole

Ungdomstrinnet ved Stabbursmoen skole ble avvirket sommeren 2021 og skolen er nå en barneskole. Konstruksjonstekniske forhold har forsinket oppstarten på arbeidene ved skolen. Kommunedirektøren foreslår byggestart i 2023, ett år senere enn i vedtatt handlings- og økonomiplan. Tilstanden ved anlegget, blant annet ventilasjon, er så dårlig at byggestart ikke bør utsettes ytterligere. Kommunedirektøren legger frem en sak om føringer for videre planlegging over nyttår. Forslaget tilsier ferdigstilling i 2025.

05. Granås ungdomsskole

Granås ungdomsskole skal bygges på regulert tomt ved Brundalen skole, med en kapasitet for 600 elever. Den skal avlaste skolene Markaplassen, Charlottenlund, Blussuvoll og Hoeggen og vil gi elever i eksisterende og fremtidige boområder kortere og sikrere skolevei. Markaplassen og Charlottenlund har flere elever enn de har kapasitet til og har behov for snarlig avlastning. Det er gitt en rekke nye byggetillatelse i området. Dette tilsier at elevtallet vil fortsette å stige fram til ferdigstilling sommeren 2026. Tidlig i 2022 vil kommunedirektøren gjennomføre medvirkningsprosesser og fremme en politisk sak om fastsettelse av skolekretsgrenser for den nye skolen. Parallelt starter kommunedirektøren arbeidet med planlegging og prosjektering. Byggestart vil være i 2024.

06. Brøset interimsskole

Både Eberg og Strindheim har i flere år hatt kapasitetsutfordringer. Det er vurdert om det er mulig å gjøre mindre, avlastende tiltak ved de to skolene, men dette har vist seg å være krevende. På lengre sikt vil etablering av Brøset skole på regulert og ervervet tomt være løsningen på kapasitetsutfordringene i området. Kommunedirektøren er bedt om å avklare om investeringen kan utsettes dersom Brøset skole etableres som interimsskole i det midlertidige skoleanlegget på Brøset. Dette vurderes i den kommende skolebehovsplanen.

Det midlertidige anlegget ligger på en tomt der kommunen har en oppsigelig leieavtale med varighet fram til 2030. Sunnland skole skal benytte anlegget ut 2023. Dersom anlegget skal benyttes videre etter dette, enten som midlertidig skoleanlegg eller som interimanlegg for Brøset, bør bygningsmassen settes i stand. Tiltakene må ses i sammenheng med gymsalbygget ved tidligere St. Olav Brøset, som kommunen allerede har ervervet. Kostnadsestimatet på 20 millioner kroner er svært usikkert.

07. Åsheim barneskole

Åsheim barneskole har de siste årene hatt vesentlig flere elever enn anlegget har kapasitet til. Til tross for grensejusteringen mot Stabbursmoen, tilsier omfattende boligbygging at kapasiteten må økes. I tillegg nærmer flere tekniske installasjoner seg endt levetid, samtidig som sammensetningen med flere bygg fra ulike tidsepoker ikke gjør det mulig å tilfredsstille kravene til universell utforming uten store og omfattende inngrep. Det foreslås derfor gjennomført en rehabilitering av eksisterende bygningsmasse med et tilbygg som øker kapasiteten. Forslaget tilsier byggestart i 2027 og ferdigstilling i 2029.

08. Mindre investeringer skole

Mindre investeringer prioriteres ut fra skolenes innmeldte behov og kommunedirektørens utredninger knyttet til disse, ut fra tre kriterier:

1. Individuell tilpasning av arealer for elever med sakkyndig dokumentert fysisk hjelpebehov

2. Tiltak som følge av stor elevtallsvekst
3. Skoler med hovedvedlikeholdsår, der mindre tiltak gjennomført i kombinasjon med vedlikehold bedrer kvaliteten på eksisterende funksjoner eller tilfører nye funksjoner

Opplæringsloven slår fast at grunnskoleelevene har rett til å gå på den skolen som ligger nærmest eller ved den skolen i nærmiljøet som de sokner til. I mange tilfeller er tiltak under punkt 1 nødvendige for at kommunen skal kunne oppfylle denne retten. Tiltak i denne kategorien er ofte kostbare fordi de berører elever med omfattende funksjonsnedsettelse, som av ulike grunner ikke skal være på et av kommunens byomfattende tiltak.

Tiltak under punkt 2 gir skolene bedre forutsetninger for å håndtere et vedvarende høyt elevtall, for eksempel ved tiltak knyttet til elevarealer, lærerarbeidsplasser, elevgarderober og funksjonalitet. Der tiltakene ikke kan gjennomføres, medfører dette blant annet brudd på Forskrift om miljørettet helsevern i skoler.

Tiltak gjennomført i forbindelse med at skolene har hovedvedlikeholdsår, bidrar til å bedre situasjonen ved de eldre skoleanleggene. Flere skoleanlegg har funksjonelle mangler sammenlignet med dagens standard.

14.12.1 Skoleanlegg for midlertidig opphold

I byggeprosjekter ved eksisterende skoler er det ofte en forutsetning at driften kan flyttes til et midlertidig skoleanlegg i byggeperioden. Prosjektene må tilpasses i tid og omfang slik at kapasiteten i anleggene kan utnyttes best mulig. I økonomiplanperioden benyttes tre anlegg:

- Gamle Kolstad skole (kapasitet til i overkant av 350 elever): Anlegget er beredskapsanlegg fram til byggeperioden ved Stabbursmoen skole starter.
- Sverresmyr midlertidige skole (kapasitet til 500 elever): Mellomtrinnet ved Nidarvoll skole benytter anlegget i byggeperioden. Anlegget er satt i stand og det arbeides med fornyet godkjenning.
- Brøset midlertidige skole (kapasitet til 800+ elever): Anlegget benyttes av Sunnland skole i byggeperioden. Den oppsigelige leieavtalen utløper i 2030.

Når det gjelder Ringve skole, så skal kommunedirektøren avklare om anlegget kan benyttes som midlertidig skoleanlegg og på sikt erstatte kommunens midlertidige skoleanlegg på Brøset.

	2022		2023		2024		2025	
	vår	høst	vår	høst	vår	høst	vår	høst
Kolstad skole	-	-	-	Stabbursmoen	Stabbursmoen	Stabbursmoen	Stabbursmoen	-
Sverresmyr interimskole	Nidarvoll 5-7	Nidarvoll 5-7	Nidarvoll 5-7	Nidarvoll 5-7	-	-	-	-
Brøset interimskole	Sunnland	Sunnland	Sunnland	Sunnland	-	-	-	-

Det er viktig å ha tilstrekkelig kapasitet til å håndtere skader og/eller uforutsette hendelser ved eksisterende anlegg. Det fremgår av tabellen at beredskapskapasiteten høsten 2023 er svært begrenset.

Gjennom de planlagte arbeidene ved Nidarvoll/Sunnland og Stabbursmoen erstattes til sammen fire paviljonger med nybygg. Kommunedirektøren forventer tross dette at det fortsatt i mange år vil være nødvendig å benytte midlertidige paviljonger for å håndtere kapasitetsutfordringer. Dette gjelder blant annet ved Charlottenlund barneskole, Dalgård skole, Nypvang skole, Tonstad skole, Hoeggen skole, Selsbakk skole og Uгла skole. Til sammen utgjør mer enn 1200 elevplasser. Det er fortrinnsvis aktuelt å videreføre eller flytte eksisterende paviljonger, ikke å anskaffe nye.

15. Barne- og familietjenesten

15.1. Innledning

En god oppvekst og arbeidet med sterke barnefelleskap videreføres i planperioden. Av smittehensyn har helsetjenestene hatt redusert drift og tilgjengelighet under pandemien, men tilbudene er nå i full drift. Det jobbes med å lukke avviket i barselomsorgen og avviket i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) vedrørende sakkyndige vurderinger. Videre jobbes det med tilpasninger i barnevernet til oppvekstreformen/barnevernreformen som trer i kraft 1. januar 2022.

15.2. Om området

Barne- og familietjenesten (BFT) yter tjenester til barn, unge og deres familier innen helsestasjon og skolehelsetjeneste, helse og habilitering, PPT og barnevern. BFT har en enhet på hver bydel (Heimdal, Lerkendal, Midtbyen og Østbyen), byomfattende enhet for helse- og avlastningstjenester, samt en omsorgsenhet for oppfølging av barn som er plassert utenfor hjemmet. Omsorgsenheten har i tillegg ansvar for barneverntiltak for enslige mindreårige flyktninger.

Beskrivelse av området (Tall pr. juni 2021)

6

enheter

1.324

barn med barnevernstiltak

873

årsverk

368

barn som får tjenester fra helse- og avlastningstjenesten

120

enslig mindreårige flyktninger

15.2.1 Helsestasjon og skolehelsetjeneste

Helsestasjon og skolehelsetjenesten er tverrfaglige tjenester, som bemannes av helsesykepleiere, jordmødre, helsesekretærer, leger og fysioterapeuter. De to sistnevnte faggruppene er organisert innen tjenesteområdet helse og velferd. Ergoterapeuter er ikke en del av grunnbemanningen, men inngår i samarbeidet i skolehelsetjenesten.

Helsestasjon omfatter tjenester til kvinner og deres barn i svangerskap og barseltid, og tjenester til barn og familie fram til skolealder. På helsestasjonen er det 14 faste konsultasjoner og ekstra oppfølging for de som trenger det.

Jordmor har, i et samarbeid med fastleger, inntil åtte faste konsultasjoner og ekstra oppfølging ved behov. Nasjonal faglig retningslinje for svangerskap- og barselomsorgen med veiing/måling, vaksinasjoner og helseopplysning følges opp. Trondheim kommune har et åpent tilsyn fra Statsforvalteren knyttet til svangerskaps- og barselomsorgen. Avviket knyttes i hovedsak til manglende mulighet for å velge oppfølging ved jordmor, manglende identifisering av prioriterte grupper og mangelfull barselomsorg fra jordmor. Svikten knyttes også til manglende oppfølging av samhandling mellom jordmor og fastlege. Tjenesten jobber med å lukke avvik fra tilsynet, og målsettingen er at alle barselkvinner skal ha tilbud om ett hjemmebesøk av jordmor innen tre dager etter utskrivelse etter fødsel innen utgangen av 2022. Vår statistikk viser at det fra januar til 28.september 2021 er tilbudt hjemmebesøk til 1317 kvinner, mens det er registrert 1805 fødsler i perioden. Dette betyr at 73% er tilbudt hjemmebesøk. Av disse takket 16% nei, 41% fikk besøk i hjemmet, 24% fikk/valgte tilbud om barselkonsultasjon i helsestasjon, og i 7% av tilfellene var/ble det gjort avtale med St.Olavs hospital om at personell derfra fulgte kvinnen i barseltid. I 9% av tilfellene er det registrert at hjemmebesøk ikke ble gjennomført, enten pga. sykdom, annet fravær eller samtidskonflikt.

Gravide rusmiddelavhengige mottar helseundersøkelser på helsestasjonen i familiesentrene i den bydelen de bor i. Den gravide, det nyfødte barnet og familien følges opp av et tverrfaglig team ut fra behov i svangerskap og i småbarnsalder. Arbeidet videreutvikles gjennom "Sped- og småbarnsløft", som er et av forslagene i helhetlig gjennomgang BFT.

I tråd med nasjonal faglig retningslinje tilbyr skolehelsetjenesten både individuell og gruppebasert helseoppfølging og systemrettet arbeid, og barnevaksinasjonsprogrammet følges. Samarbeidsavtale mellom skolehelsetjeneste og den enkelte skole skal sikre godt samarbeid og koordinering. Det gruppe- og systemrettede arbeidet i ungdomsskolen og i videregående skole utformes delvis gjennom MEST (mestring av hverdagsoppgaver). Skolehelsetjenesten samarbeider med skolene om de tverrfaglige temaene folkehelse og livsmestring. Målet er å styrke elevenes hverdagsmestring og kunnskap om egen helse. Skolehelsetjenesten skal bli mer tilgjengelig i læringsmiljøet i skolen.

I skolestartundersøkelsen møter foresatte og barn helsesykepleier og skolelege i konsultasjonen.

Opptrappingsplan helsesykepleiere 2022 - 2025

Tabell 15-1 viser status på antall helsesykepleiere i skolehelsetjenesten i Trondheim Kommune sett i forhold til Helsedirektoratets normtall i 2019 august 2021. Det understrekes at normtallene er veiledende, og ikke lov- eller forskriftsfestet.

Tabell 15-1 Antall helsesykepleiere i skolehelsetjenesten TK sett i forhold til Helsedirektoratets måltall

Skolehelsetjenesten	Årsverk TK	Årsverk H-dir (basert på normtall)	Differanse - årsverk	Årlig kostnad	Kostnad 4 års periode
Barnetrinn	44,2	54,2	10	7 314 600	29 258 400
Ungdomstrinn	13,2	11,9	-1,3	-927 764	-3 711 055
Videregående	9,1	9,9	0,8	552 975	2 211 900
Totalt skolehelsetjenesten	66,5	76	9,5	6 939 811	27 759 245
Helsestasjon	38,8	35,2	-3,6	-2 628 000	-10 512 000

Status per september 2021:

- Barnetrinn mangler 10 årsverk i forhold til anbefalingene (i HØP 2021 - 2024 styrket bystyret budsjettet med tre stillinger på barnetrinnet. I denne oversikten er barnetrinnet et år senere styrket med 1,5 årsverk).
- Ungdomstrinn 1,3 årsverk over anbefalt nivå
- VGS mangler 0,8 årsverk på anbefalt nivå.
- Helsestasjonen har 3,6 årsverk over anbefalt nivå. Det skyldes finansiering av stillinger gjennom statlige prosjektmidler over en treårsperiode (2021-2023)
- Gjennomsnittlig lønnskostnad per årsverk er ca kr 730 000

Ungdomstrinnet ligger over anbefalt nivå mens barnetrinnet ikke er styrket i henhold til planen. Kommunedirektøren finner ikke handlingsrom for å styrke skolehelsetjenesten i 2022 grunnet prognostisert merforbruk i BFT i 2021, men vil omfordele ressursene i tråd med Helsedirektoratets anbefalinger.

15.2.2 Kompetansesenter for kjønn og seksualitet

Kompetansesenter for kjønn og seksualitet (KKS) ble etablert og samlokalisert med Helsestasjon for ungdom (HFU) i BFT, Midtbyen. Tilbudet er spesielt rettet mot barn og unge med utfordringer knyttet til seksualitet, kjønns- og seksuell identitet. Senterets tilbud vil i tillegg være rettet mot barnehage, skole og andre tjenester for barn/unge. Innholdet vil være rådgivning, veiledning og kompetanseheving og senteret vil samarbeide tett med ideelle organisasjoner, brukerorganisasjoner, NTNU, St. Olavs Hospital og med kommuner i regionen.

HFU vil i 2021 starte samarbeidet med Studentsamskipnadens helsetjeneste og fylkeskommunen for å utvikle HFU med hensyn til kapasitet og kompetanse rettet mot ungdom opp til 25 år.

15.2.3 Helse- og omsorgstjenester til barn og unge med varige og sammensatte behov

Barn og unge med funksjonsnedsettelse skal tilbys tjenester som er samordnende, tverrfaglige og gis i en meningsfull sammenheng. Det skal være kontinuitet i tilbudene over tid og på tvers av ansvarsforhold.

Bystyret har vedtatt **plan for habiliteringstjenester barn og unge.**

Den psykiske helsetjenesten for de unge som har alvorlige psykiske vansker og lidelser ble styrket gjennom oppretting et **ambulerende team** i 2020, som kan følge barn og unge ved inn- og utskrivning fra BUP og gi helsetjenester i hjemmet på dag- og kveldstid. Helsetjenesten samarbeider med fastlegen. Teamet vil ha et særlig ansvar i det nasjonale pakkeforløp for barn og unges psykisk helse, som skal gjennomføres i planperioden. <https://www.helsedirektoratet.no/pakkeforlop/psykiske-lidelser-barn-og-unge>

Gode overganger mellom tjenester fra oppvekst og utdanning og til helse og velferd ved 18 år krever godt samarbeid mellom tjenestene. Helse og velferd og oppvekst og utdanning samarbeider om et botiltak og kompetansesenter på Heggstad. Det planlegges åpning i 2023, som er noe forsinket i forhold til opprinnelig plan. Brukergruppen er barn og unge med sterke atferdsuttrykk og langvarige sammensatte utfordringer. Halvparten av boligene er forbeholdt barn og halvparten til voksne brukere over 18 år; til sammen 12 plasser. Flere av dagens brukere i barnebolig er voksne ungdommer, som venter på tilbud innenfor voksentjenestene.

Koordinerende enhet for helse- og omsorgstjenester var tidligere organisert på bydel, men blir fra og med 2022 en avdeling i Helse- og avlastningstjenesten. Avdelingen skal fortsatt ha tett samarbeid med bydelene for å bidra til å koordinere tjenestene til barn og unge.

Avdelingen innvilger brukerstyrt personlig assistanse (BPA), som har hatt en stor vekst i antall brukere i 2021. Helse- og avlastningstjenesten har også hatt en betydelig økning av brukere med sammensatte vansker, som krever barnevernfaglig og helse- og omsorgsfaglig kompetanse. Disse får tilbud i barnebolig.

Det er stort press på barneboligplassene. En hovedårsak til det er at 4 ungdommer er over 18 år og venter på tilbud fra helse og velferd. Det fører til at flere tilbud må kjøpes privat. Det er også andre målgrupper fra barnevern og psykisk helse med behov for heldøgns omsorg. Dette gir store økonomiske utfordringer. Av 13 barn i barnebolig (per juli 2021), er det 7 barn plassert i barnebolig med vedtak både etter Lov om barneverntjenester og Helse- og omsorgstjenestelov. 8 av 13 belagte plasser i barnebolig er barn med minoritetsbakgrunn.

15.2.4 Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT)

PPTs mandat er regulert i [opplæringsloven § 5-6](#) og [barnehageloven § 19 c](#).

PPT har både system- og individrettede arbeidsoppgaver. Tjenesten har store avvik på saksbehandlingsfrister innen sakkyndige vurderinger, som også gir seg utslag i mindre tid til systemrettet arbeid ut på enhetene.

Trondheim kommune har over år hatt store utfordringer i forhold til å gi barn med behov for spesialpedagogiske tiltak riktig hjelp tidlig nok. Utfordringene har ført til store overforbruk av ressurser i forhold til budsjett på barnehage og skole, samt store og vedvarende avvik i saksbehandlingstid på sakkyndig vurdering fra PPT. Kommunedirektøren ønsker en ny kurs for det spesialpedagogiske systemet med vekt på å inkludere barn og unge i det ordinære tilbudet, og helhetstenking inn mot øvrige velferd- og helsetjenester. Dette innebærer et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud av høy kvalitet, [Sak 99/21 "Helhetlig modell for organisering og finansiering av spesialpedagogisk tilrettelegging."](#) Saken vil følges opp i tråd med vedtak fra bystyret.

Kommunen har påstartet endring av kursen i det spesialpedagogiske arbeidet i tråd med stortingsmelding 6, *Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. I Tett på-pilotens første fase (2021) utvikles en ny modell for et helhetlig støttesystem med utgangspunkt i PPTs rolle organisert tett på barnehager og skoler. Modellen utvikles på bakgrunn av erfaringer og innspill fra pilotens deltakere og samarbeid med forskningsmiljø. I pilotens andre fase (2022-2025) vil den beskrevne modellen prøves ut i en ny bydel, Trondheim kommune og i to andre kommuner. Med Tett på er Trondheim nasjonal pilotkommune ved å prøve ut modeller for mer inkluderende praksis i barnehage, skole og SFO. Følgforskningen ledes av NTNU Samfunnsforskning og finansieres av Utdanningsdirektoratet.

Dette sees i sammenheng med utredning av Dagskolen og skoleteamet, som legges fram i sak til bystyret høsten 2021.

15.2.5 Barneverntjenesten

Strategi for barnevern i Trondheim 2018-2022 ([Strategi for barnevernet sak 0004/18](#)) har som mål å endre praksis for barn og familier som lever i alvorlige omsorgs- og livssituasjoner, slik at barn kan vokse opp i egen familie og beholde tilhørigheten til sitt eget nærmiljø. Statistikken første halvår 2021 viser at antallet langtidsplasseringer øker noe sammenlignet med første halvår 2020. Det samme gjelder antallet brudd på tidsfrister i saksbehandlingen som følge av endrede rutiner for rapportering til sentrale myndigheter, jfr lovkravet om at konklusjon og vedtak i undersøkelsessaker skal ferdigstilles samtidig.

Kostnadsbildet for barnevernet påvirkes mye av tiltakene for enslige mindreårige flyktninger, som i Trondheim utføres av barnevernet.

Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert i Trondheim er de høyeste i ASSS-nettverket, på tross av at enhetskostnaden er redusert med over 13 % siden 2019. For å styrke tiltak i hjemmet og motvirke

plasseringer har kommunen bygget opp et omfattende tiltaksapparat som LINK, Gartnerhaugen, og en del av familietiltak, som gir en høy enhetskostnad. Det er videre utredet et behov for å opprette et ambulant byomfattende tilbud rettet mot familier med sped- og småbarn som lever i de mest utsatte livssituasjonene og hvor det er stor risiko for at barna må tas ut av hjemmet. Omstillingsmidlene vil finansiere tiltaket i 2022, og vil etter dette kunne finansieres av frigjorte midler innen barne- og familietjenestens budsjett. Formålet med tiltaket er å motvirke trenden i Trondheim kommune, som har en kraftig økning i antall akutt-plasseringer i beredskapshjem, og å sette kommunen i stand til å møte endringene knyttet til barnevernsreformen fra 1. januar 2022.

Oppvekstreformen/barnevernsreformen

På nasjonalt nivå arbeides det med ny barnevernlov og forberedelser til ansvarsreformen i barnevernet som iverksettes fra 2022. Reformens mål og kunnskapsgrunnlag samsvarer godt med kommunens egen barnevernstrategi fra 2018, og følges opp med viktige lovendringer knyttet til bruk av slekt og nettverk, familieråd og utvidet ansvar for ettervern opp til 25 år. Reformen innebærer utvidet faglig og økonomisk ansvar til kommunene, og økte økonomiske overføringer i rammetilskuddet til kommunen.

Opptapping barnevern

Bystyret har vedtatt en opptappingsplan for barnevernet og et forsøk med normert bemanning ved en av bydelene. Formannskapet behandlet egen sak om dette i mars 2020 (se lenke over), der bemanningsnormen er basert på en analyse av hele barnevernet, befolkningsgrunnlag og behovet for barneverntjenester, sett i forhold til en veileder om bemanningsnorm fra Fellesorganisasjonen (FO). I saken konkluderes det med et behov en økning på 15 årsverk i barnevernet. Hele opptappingsplanen er gjennomført i 2021.

Familietiltak

Familietiltak gir tjenester etter barnevern- og helselovgivningen og har ansvaret for systemrettet arbeid, å følge opp vedtak og gi støtte til barn og familier som tar direkte kontakt eller følge opp henvendelser fra ansatte i barnehage og skole. Tjenestene som ytes er råd og veiledning, individuelle tilbud og gruppetilbud.

15.2.6 Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT - arbeidet)

Kriminalitetsstatistikken fra politiet viser en positiv utvikling på den generelle kriminaliteten i Trondheim. Ungdomskriminalitet økte fram til 2020, men for 2021 er voldskriminalitet og anmeldt rusbruk redusert.

Politikontaktene i Trondheim og randkommunene sammen med SLT-koordinatorene for distriktet møtes jevnlig for å monitorere utfordringsbildet og samkjøre innsatsen. Politiets hovedstrategi er forebygging, og barnevernet v/ Uteseksjonen og Barnevernsvakten, SLT og politiet møtes hver uke for å forsøke å hindre negativ utvikling i ungdomsmiljøene.

På bestilling fra Politirådet er det utarbeidet en rapport om Voldskriminalitet i Ungdomsmiljøene. Funnene i rapporten vil legge grunnlaget for hvordan vi framover arbeider for å forebygge vold.

Voldelig ekstremisme

Trondheim kommune har i samarbeid med PST og Politiet utarbeidet en veileder og en tiltaksplan for å forebygge høyre- og venstreradikale samt religiøs motivert ekstremisme. Tiltaksplanen ble revidert i 2020 og har også tatt inn såkalte "Ensaksektremisme" Dette er et komplekst arbeid med mange involverte samarbeidspartnere. Se www.trondheim.kommune.no/slt.

Vi har over noe tid sett en dreining fra religiøst motivert ekstremisme mot høyreekstremister, og denne utviklingen vedvarer og ser ut til å øke.

15.2.7 Internkontroll, kvalitetssikring og fagsystem

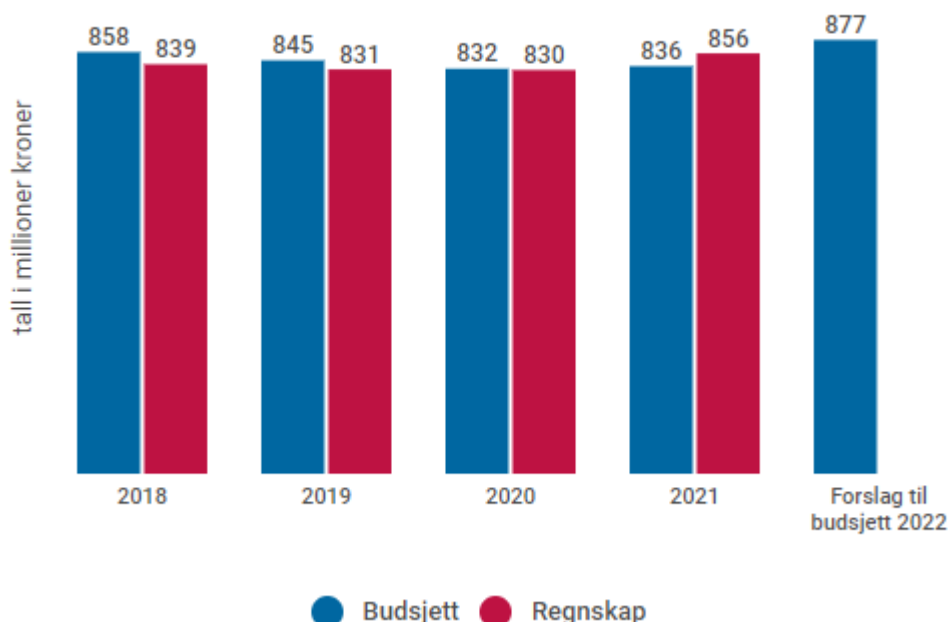
Internkontrollen medfører gjennomgang av uheldige og uhensiktsmessige hendelser, avvik og mulige forbedringer. Kvaliteket brukes for internkontrollen innen faglig virksomhet og gjennomgås flere ganger i året ved behov. Kommunedirektøren sørger for at alle enheter har plan for oppfølging av funn som indikerer risiko. Helse, miljø og sikkerhet og enhetenes økonomistyring rapporteres gjennom styringskraftportalen.

Tre fagtjenester får nye fagprogram i økonomiplanperioden, som som følge av nasjonale satsinger der Trondheim er en sentral aktør. DigiBarnevern er et samarbeid mellom Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), KS og kommunene Trondheim, Oslo, Bergen, Stavanger, Kristiansand, Bærum og Asker. Det gjennomføres nå en felles anskaffelse sammen med de andre kommunene, og utviklingen av systemet vil vare ut høsten 2022. Fagprogrammet bygges på et nasjonalt kvalitetssystem for barnevernet. En nasjonal, digital portal for meldingene til barneverntjenesten ble innført i 2020, og prøves ut i en bydel.

For helsetjenestene vil Helseplattformen gi tilgang til en felles pasientjournal for hele helsetjenesten i Midt-Norge. Det etableres for første gang en felles IT-løsning for kommune- og spesialisthelsetjeneste, fastleger og avtalespesialister. For innbyggerne vil dette blant annet bety at kontakten med helsetjenesten blir enklere fordi helsearbeideren til enhver tid vil ha oppdatert informasjon. Alle seks enheter i BFT deltar i utvikling av plattformen, som har planlagt oppstart 1. mai 2022.

Det er også iverksatt et nytt fagverktøy innen PPT. Visma flyt gir muligheter til å følge med og rapportere på frister, og kommunalsjefer og kommundirektør kan følge produksjonen tett.

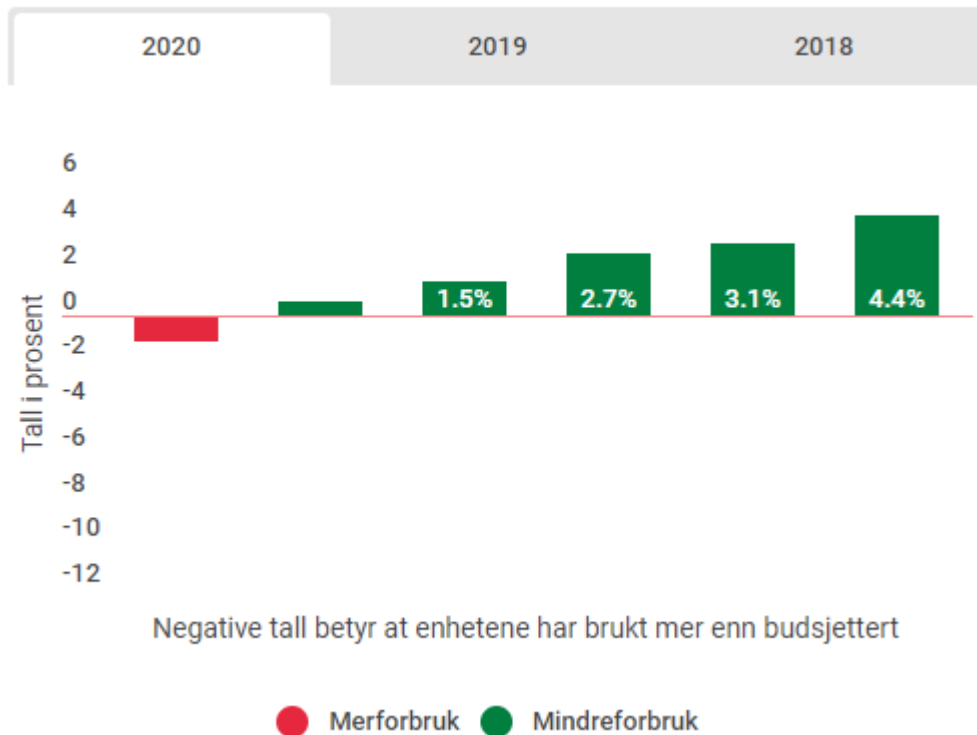
Økonomiske nøkkeltall

Figur 15-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

Avviket mellom vedtatt budsjett og prognose ved 2. økonomirapport i 2021 gjelder i all hovedsak økning i antall brukere av brukerstyrt personlig assistent (BPA), tiltak i privat regi på helse- og avlastningstjenesten og barnevernsplasseringer som er årsaken til merforbruk.

Figur 15-2. Budsjettavvik for enhetene innenfor området i 2020

15.3. Sammenligning med andre kommuner

Barnevern

[Nøkkeltall fra SSB barnevern](#)

Trondheim kommune bruker 12 % mer på barneverntjenester i forhold til gjennomsnittet for ASSS-kommunene i 2020, men ressursbruken er noe redusert ift. 2019. Andel barn med undersøkelser ligger 7 % under snittet for ASSS-kommunene, mens andel med tiltak ligger 5 % over snitt. Både andel barn med undersøkelser og andel barn med tiltak har hatt en liten økning siden 2019. Andel barn som er plassert sett ut fra innbyggere 0 til 17 år ligger 20 % over ASSS-snitt. Det er verdt å merke seg at 18 % av barna som er plassert utenfor hjemmet er enslige mindreårige flyktninger som kommunen har vedtatt å bosette.

Statistisk sentralbyrås tall viser at Trondheim er noe over snitt på netto utgifter per barn med tiltak fra barnevernet sammenlignet med ASSS-snittet, men det er en betydelig reduksjon i driftsutgifter per innbygger (0-17) fra 2019. Nedgangen i Trondheim skyldes i hovedsak lavere bosetting og barneverntiltak for enslige mindreårige flyktninger. Dette påvirker nedgang i driftsutgiftene per barn plassert utenfor hjemmet (funksjon 252). Trondheim har også betydelig nedgang i driftsutgifter per barn med undersøkelse eller tiltak (funksjon 244). Driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251) viser en nedgang, som delvis skyldes feil bruk av funksjon 233 (forebyggende helse).

Når det gjelder andel barn med undersøkning ift. innbyggere 0-17 år, ligger Trondheim lavere enn snittet for ASSS-kommunene. På andel barn med barnevernstiltak for innbyggere 0-17 år ligger Trondheim (4,4) over ASSS-snittet (4,2), og har en økning på 0,4 sammenlignet med 2019.

Når det gjelder andel barn med utarbeidet tiltaksplan ligger Trondheim under snittet (90,6) og lavest i gruppen Trondheim, Oslo, Bergen og Stavanger, men har en liten økning fra 2019 (87). I barnevernets

lovkrav og rutiner er det helt tydelig at når det fattes vedtak om tiltak, skal det samtidig utarbeides tiltaksplan. Barneverntjenesten har ansvar for å sikre lovkrav knyttet til korrekte vedtak og tiltaksplaner. Planen skal utformes i samarbeid med barnet og familien samt tjenestene som skal bistå familien.

Tabell 15-2 Nøkkeltall barnevern. Trondheim 2019 og 2020 og ASSS 2020

Indikator	2019		2020			
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Prioritet						
Netto driftsutgifter til barnevernstjenesten per innbygger 0-17 år (kr)	12 565	10 727	597	11 097	10 042	151
Produktivitet						
Brutto driftsutgifter per barn (f244) med undersøkelse eller tiltak (kroner)	54 610	50 228	004	60 706	46 707	996
Brutto driftsutgifter per barn (f251) som ikke er plassert av barnevernet (kroner)	63 837	55 159	635	47 968	31 589	858
Brutto driftsutgifter per barn (f252) som er plassert av barnevernet (kroner)	511 034	450 389	129	442 682	497 681	936
Dekningsgrader						
Andel barn med undersøkelser i forhold til innbyggere 0-17 år (prosent)	4	4,1	4,7	4	4,3	4,4
Andel barn med barneverntiltak i forhold til innbyggere 0-17 år (prosent)	4	4,4	4,3	4,3	5	4,2
Andel barn som er plassert i løpet av året i prosent av antall barn 0-17 år	2	1,61	1,26	1,56	1,31	1,33
Andel barn som ikke er plassert i løpet av året i prosent av alle i tiltak (0-22 år)	61	63,1	70,8	63,5	73,6	67,9
Andel barn med tiltak 0-5 år av barn på tiltak 0-17 år (prosent)	22	22,1	19,2	16,8	20,1	19,1
Kvalitet						
Andel barn med tiltak per 31.12 med utarbeidet plan (prosent)	87	90,6	93,63	96,63	92	92,82
Andel undersøkelser gjennomført i løpet av 3 måneder (prosent)	93	87,9	93,5	93,3	93,8	91,6

Aktivitet i helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Trondheim ligger på ASSS-gjennomsnittet når det gjelder årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Når det gjelder årsverk i skolehelsetjenesten ligger Trondheim under snittet.

Trondheim (23,1) ligger mye under snittet (57,7) på hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst. Forklaringen er at hjemmebesøk har i stor grad blitt erstattet med undersøkelser på helsestasjonen under koronapandemien. Det er store forskjeller mellom kommunene hvordan dette har blitt praktisert. Tallene for 2020 i disse kategoriene avviker derfor fra normalår.

Tabell 15-3 Nøkkeltall aktivitet i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Trondheim 2019 og 2020 og ASSS 2020

	2019		2020			
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Dekningsgrader						
Årsverk helsestasjonen totalt per 1 000 innbyggere 0-5 år	5,2	5,7	5,6	6,2	4,7	5,7
Årsverk skolehelsetjenesten totalt per 1 000 innbyggere 6-20 år	1,6	1,6	2,0	2,5	1,9	2,2
Kvalitet						
Andel nyfødte med hjembesøk innen 2 uker etter hjemkomst (prosent)	96,7	23,1	78,2	58,0	54,6	57,7

15.4. Utfordringsbilde og strategier

15.4.1 Utfordringer

Kommunedirektøren har, som oppfølging av budsjettvedtak fra desember 2020, igangsatt et arbeid med helhetlig gjennomgang av BFT. Prosessen er inndelt i ulike faser, og innsiktsfasen er gjennomført. Innsikten fra dette arbeidet, vurderinger av barn og familiers behov på vei ut av pandemien [Langsiktig plan](#) og øvrige analyser av kvaliteten på tjenestene, viser store utfordringer. Tjenester er for fragmenterte og involveringen fra de som skal motta hjelpen fra BFT er mangelfull. I tillegg ønsker barn og familier, barnehager og skoler lett tilgjengelig hjelp og høy kompetanse tilknyttet barnehage og skole og i det direkte møtet med barn, ungdommer og familiene. Videre ser vi avvik i tjenestetilbud i barselomsorg og PPT, og det psykiske helsetilbudet i kommunen fremstår som utydelig. Konsekvensen av disse faglige utfordringene gir også utslag i store økonomiske utfordringer innen barnevernet og innen helsetjenestene for barn og unge med varige og sammensatte problemer.

Det gjøres mye godt arbeid, som vi skal lære av og benytte i våre forbedringer av tjenestetilbudet.

Prosessen med å finne løsninger på utfordringene pågår, og av den grunn vil ikke alle tiltak på endringer og forbedringer bli omtalt på nåværende tidspunkt.

Det vil bli gjennomført drøftinger med organisasjonene høsten 2021, og kommunedirektørens beslutning for veien videre vil foreligge i desember 2021. Det legges fram en orienteringssak til formannskapet i januar 2022.

Følgende strategier vektlegges i endrings- og forbedringsarbeidet

- Tidlig innsats og oppvekststrategien SteinSaksPapir

- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning
- Kunnskap og kompetanse

Sped- og småbarnssatsing

Kommunedirektøren vil møte utfordringene med tidlig innsats, som innebærer satsing i svangerskap, barsel og småbarnsfamilier og tidlig i et forløp for å forebygge sykdom og redusere tap av livskvalitet. Å avdekke behov hos gravide og i småbarnsfamilier prioriteres høyt ved å ha god svangerskap- og barselomsorg og yte god og samordnet hjelp. Gravide og småbarn i risiko prioriteres, men det er gjennom en befolkningsstrategi hvor alle får god svangerskapsomsorg og hjemmebesøk i barseltiden at behov avdekkes og hjelp settes inn. Her har vi i dag avvik i tjenesten, som det jobbes med å lukke. Kommunedirektøren får dessverre ikke mulighet til å styrke den forebyggende innsatsen så mye som ønsket i 2022 på grunn av merforbruket, som må dekkes inn..

Familie for første gang 2021 - 2027.

Kommunaldirektøren iverksetter et nytt tiltak for å møte utfordringene hos utsatte barn og familier. Familie for første gang” er et tilbud til familier med barn i alderen 0-2 år, som har behov utover det ordinære helsestasjonsprogrammet. Det er tilsatt åtte personer, hvorav en er administrativ støtte, og de andre er helsesykepleiere og jordmødre. Det er tilrettelagt for kompetanseheving for teamets medlemmer. Tiltaket er hovedsakelig statlig finansiert. De ansatte samarbeider tett med andre kommunale og statlige enheter.

Familier med komplekse og sammensatte vansker

Innsiktsarbeidet viser at kommunen må styrke innsatsen i familier med komplekse og sammensatte vansker. Uavhengig av hvor god kvalitet vi har i de universelle tilbudene vil det alltid være noen som har behov for mer omfattende hjelp. Det planlegges et ambulant byomfattende døgntilbud rettet mot familier med sped- og småbarn som lever i de mest utsatte livssituasjonene. I disse familiene er det stor risiko for at barna må flyttes ut av hjemmet. Det er gitt omstillingsmidler til å finansiere tiltaket i 2022, og tiltaket vil etter dette kunne finansieres av midler som må frigjøres til formålet gjennom prosessene i helhetlig gjennomgang BFT. Formålet med tiltaket er å motvirke trenden i Trondheim kommune med en kraftig økning i antall akutt plasseringer i beredskapshjem, og å sette kommunen i stand til å møte endringene knyttet til barnevernsreformen fra 1. januar 2022. Vi rekrutterer ansatte med høy kompetanse inn i disse tiltakene, og det skal bidra til helhet og sammenheng i tjenestetilbudet. Helsetjenesten, barneverntjenesten og barnehagene må være på samme laget rundt de sårbare familiene. Dette understøttes av vårt arbeid med “Laget rundt eleven” i grunnskolen og videre satsing på relasjonell kapasitet.

Aktuelle strategier

- Tidlig innsats og oppvekststrategien SteinSaksPapir
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning
- Kunnskap og kompetanse

Strategi for barnevern i Trondheim 2018-2022 (sak 0004/18 i bystyret) skal bidra til å endre praksis overfor barn og familier som lever i alvorlige omsorgs- og livssituasjoner. Målet er at de i større grad kan beholde tilhørighet og vokse opp i egen familie og/eller eget nærmiljø. Dette utfordrer barnehagen og skolen til å utvikle enda bedre praksis for samarbeid med barnevernet og helsetjenesten.

Barnas behov er store, uttrykkene kan være sterke og det kan føre til en usikkerhet både blant ansatte og de andre barna. Dette utfordrer barnehagen og skolens kompetanse i å møte denne gruppen med barn og unge på en slik måte at de opplever trygghet, anerkjennelse og blir inkludert. Mange av barna er traumatiserte og må møtes på måter som tar innover seg deres vanskelige livssituasjon. Foreldresamarbeid og familieperspektiv er særlig viktig for disse barna.

Barnevernstrategien i Trondheim 2018-2022 kobles opp mot følgende strategier:

- Tidlig innsats
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning
- Kompetanse og kunnskap

Prosjekt FNs Barnekonvensjon

Innbyggerinvolvering og medvirkning bidrar til å bedre tjenestene ved at barn, ungdom og familier får den hjelpen de har behov for og som de mener vil bedre deres livssituasjon. Medvirkning legges til rette i den direkte dialogen, gjennom ulike råd, samarbeid med frivillige og gjennom brukerundersøkelser som eksempelvis MEST-undersøkelsene i skolehelsetjenesten. Innbyggerinvolveringen og barns medvirkning er styrket de siste årene. Kommunedirektøren ser likevel behov for et mer systematisk arbeid på området. Barns rettigheter etter FNs Barnekonvensjon vil vi oppfylle ved at vi utvikler et samarbeid med to andre kommuner i Trøndelag om de forvaltningsmessige utfordringene og om barns medvirkning i sitt hverdagsliv i barnehager og skoler.

FNs Barnekonvensjon kobles opp mot følgende strategiske grep:

- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning
- Kompetanse og kunnskap

Lavterskeltilbud psykisk helse

Vi vil utvikle helhetlige tjenester og sammenheng for brukeren og familien. Det støttes av en ny lovendring. Dette poengteres særlig innen psykisk helsehjelp der hjelpeapparatet er uoversiktlig og mangelfullt for innbyggerne og for våre ansatte. Høsten 2021 startet planleggingen av et byomfattende lavterskel psykisk helsetilbud, og dette skal etableres fra 2022.

Lavterskeltilbud psykisk helse kobles opp mot følgende strategiske grep:

- Tidlig innsats
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning
- Kompetanse og kunnskap

Heggstad bolig

Det er igangsatt et tettere og mer forpliktende samarbeid med helse og velferd for å sikre bedre sammenheng for brukere som fyller 18 år og som venter på egen bolig med bistand. Heggstad vil stå ferdig i økonomiplanperioden.

Heggstad kobles opp mot følgende strategiske grep:

- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning
- Kompetanse og kunnskap

Pilot 0-24

Høsten 2021 starter åtte delprosjekt i innbyggernes modell opp i pilot 0-24. Det er satt av 16 millioner kroner som skal investeres direkte i innbyggerne over to år. Delprosjektene får en pott penger til disposisjon slik at de kan brukes til et behov innbyggeren/ne selv mener de har, og som de selv mener vil bidra til å gjøre dem mer selvstendige eller selvhjulpne, få økt livskvalitet. Det er delprosjektene som finner ut hvordan de vil samhandle på tvers og bruke pengene. Det målgruppene selv mener at de trenger skal være styrende for tildeling av penger og hvordan ulike aktører samhandler. Kommunen har inngått avtale om følgeforskning med NTNU under universitetskommuneparaplyen. Forskerne skal undersøke hvilken betydning denne måten å jobbe på har for samhandling mellom aktørene, og for innbyggernes livskvalitet, De åtte delprosjektene er: Tidlig innsats på Brundalen, flyktningefamilier i sentrum, på egne ben, men ikke alene, som de andre, fritid for alle barn og unge, stødig start, praktisk

grunnskole og veien til førerkortet. Ungdom og familiene samarbeider med kommunale etater, statlige etater og frivillige organisasjoner.

Pilot 0-24 i Trondheim 2018-2022 kobles opp mot følgende strategiske grep:

- Tidlig innsats
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning
- Kompetanse og kunnskap

Tett på

Kommunen er i ferd med å endre kursen i det spesialpedagogiske arbeidet i tråd med stortingsmelding 6, Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. I Tett på-pilotens første fase (2021) utvikles en ny modell for et helhetlig støttesystem med utgangspunkt i PPTs rolle organisert tett på barnehager og skoler. Modellen utvikles på bakgrunn av erfaringer og innspill fra pilotens deltakere og samarbeid med forskningsmiljø. I pilotens andre fase (2022-2025) vil den beskrevne modellen prøves ut i en ny bydel i Trondheim kommune og i to andre kommuner (Aurskog-Høland og Steinkjer). Med Tett på er Trondheim nasjonal pilotkommune ved å prøve ut modeller for mer inkluderende praksis i barnehage, skole og SFO. Følgeforskningen ledes av NTNU Samfunnsforskning og finansieres av Utdanningsdirektoratet.

PPT har fristoverskridelser på sakkyndige vurderinger, og det er budsjettoverskridelser innen spesialpedagogisk hjelp i barnehage og skole. Strategien er å vurdere den helhetlige sammenhengen i hele oppvekstfeltet fra barnehage, skole og PPT og iverksette bærekraftige budsjettmodeller fra august 2022. [Sak 99/21](#) ny modell for organisering og finansiering av spesialpedagogisk tilrettelegging.

Aktuelle strategiske grep strategiske grep:

- Tidlig innsats
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet -samarbeid og samordning til det beste for barn og familier

Bedre skolestart for alle

For å få mer kunnskap i arbeidet med å legge til rette for gode overganger fra barnehage til skole og tilpasse skolestarten til barns beste har kommunedirektøren fra august 2021 igangsatt pilotering med utprøving av ulike modeller for skolestart. Arbeidet skal bygge videre på god praksis og samtidig utforske hvordan vi skal være et felles lag i arbeidet med å sikre at alle barn i sterke fellesskap opplever en god start i skolen, som en måte å forebygge utenforskap på.

I en kommune som jobber kunnskapsbasert vil kommunedirektøren sammen med foresatte, barnehager, skoler og forskningsmiljø utvikle og prøve ut ulike modeller for å sikre en overgang som gir alle barn erfaringer som fremmer inkludering, trivsel og tilhørighet. Satsingen "Bedre skolestart for alle" er todelt: 1) Oppfølging og realisering av politisk vedtak med 3 modeller som skal piloteres. 2) Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor gjennomføre 2020-2024. Innovasjonsprosjektet er finansiert av Norges Forskningsråd og gjennomføres i samarbeid med NTNU og DMMH.

Piloten knyttes opp mot strategiene

- Tidlig innsats og oppvekststrategien SteinSaksPapir
- Samarbeid og medvirkning
- Helhet - samarbeid og samordning

15.5. Mål og indikatorer

Det er for planperioden pekt på hvilke av FNs bærekraftsmål som er mest relevant for BFT, og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål og de 169 delmålene er vurdert, og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Dette resulterer i en oversikt over hvilke av FNs

bærekraftsmål som tjenesten har et særlig ansvar for. Operasjonaliseringen av de utvalgte bærekraftsmålene er vist med de ulike periodemålene og tilhørende indikatorer.

15.6. Utvalgte bærekraftsmål

Tjenesteområde	Barne- og familietjenesten
Bærekraftsmål (hovedmål) mest relevant for BFT	
GOD HELSE 	<p>Delmål 3.5 Styrke forebygging (og behandling) av misbruk, blant annet av narkotiske stoffer og skadelig bruk av alkohol.</p> <p>Barne- og familietjenesten har ansvar for helsetjenester til barn og unge i samarbeid med Helse og velferd i det universelle tilbudet til alle barn og unge og deres familier, og til de med spesielle helseutfordringer fra svangerskap til voksen alder.</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>Periodemål 3 Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap. Helseundersøkelsene i helsestasjon og skolehelsetjeneste bidrar til at barn og unges vansker oppdages tidlig, slik at hjelp kan gis innenfor de ordinære tilbudene. Helseundersøkelsene er sikkerhetsnettet for barn og familier og har bortimot 100% oppslutning i befolkningen. Helsestasjon for ungdom (HFU) yter helsetjenester til ungdom.</p>
GOD UTDANNING 	<p>Delmål</p> <p>4.1 Innen 2030 sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring av høy kvalitet som kan gi dem relevant og reelt læringsutbytte</p> <p>4.2 Innen 2030 sikre alle jenter og gutter tilgang til god og tidlig omsorg og førskole, slik at de er forberedt på å begynne i grunnskolen</p>

4.7 Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tjenester knyttet til seksuell og reproduktiv helse, herunder familieplanlegging og tilhørende informasjon og opplæring, og sikre at reproduktiv helse innarbeides i nasjonale strategier og programmer

Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:

Helsetjenester, pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenester støtter opp barnet og familien for å skape gode forutsetninger for barns utvikling i barnehage og ved gjennomføring av grunnskole og videregående opplæring.

Periodemål 1

Barn og unge har fremragende kompetanse sosialt, språklig og faglig

Læringsmiljøet skal legges til rette for at barn og unge skal få best mulig vekst, utvikling og læring. Helse- og barnevernstjenester og PPT støtter opp under barnet og familiens ressurser, setter inn tidlig innsats og bidrar til å sikre hjelp og støtte.

Periodemål 4

Vi er et felles lag som møter barn og unge med kjærlighet, kompetanse og respekt

Vi skal tilstrebe et felles verdigrunnlag, mer helhetlig tenkning rundt barnet og familien. Tjenestene skal være samordnet, tverrfaglige, og det skal være kontinuitet i tilbudene ove tid og på tvers av ansvarsforhold.

Prosjektet Bedre skolestart vil bidra til at barn begynner skoleløpet med trivsel og vitebegjær.

Delmål

10.2 Innen 2030 sørge for å myndiggjøre alle og fremme deres sosiale, økonomiske og politiske inkludering, uten hensyn til alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status

God hjelp fra støttetjenestene skal bidra til å redusere ulikhet grunnet helse og levekår, forebygge utenforskap og fremme deltagelse i fellesskapet.

Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:

Verdi - og kunnskapsgrunnlaget finner vi i SteinSaksPapir og i arbeidet med Relasjonell kapasitet.

MINDRE ULIKHETER

	<p>Periodemål 2 Barn og unges oppvekstmiljø er alle voksnes ansvar</p> <p>Periodemål 3 Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap Alle ansatte og alle voksne bidrar, involverer seg og tar ansvar for eget barn og fellesskapet. Felles handlingsplan mot mobbing, vold og seksuell trakassering vil være en god hjelp for å kunne oppnå dette (SteinSaksPapir punkt 9)</p>
<p>BÆREKRAFTIGE BYER OG SAMFUNN</p> 	<p>Delmål 11.7 Innen 2030 sørge for allmenn tilgang til trygge inkluderende og lett tilgjengelige grøntområder og offentlige rom, særlig for kvinner, barn og eldre samt personer med nedsatt funksjonsevne. Oppvekststrategien SteinSaksPapir, kunnskapsgrunnlaget for kommune 3.0 og relasjonell velferd viser betydningen av å utvikle gode møtesteder, trygge fellesskapet og skape generasjonsmøter</p>
	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>Alle barn er alle voksnes ansvar er et utgangspunkt for blant annet å sikre og trygge fellesskapet.</p> <p>Periodemål 3 Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap.</p>
<p>SAMARBEID FOR Å NÅ MÅLENE</p> 	<p>Delmål 17.17 Stimulere til og fremme velfungerende partnerskap i det offentlige, mellom det offentlige og private og i det sivile samfunn, på grunnlag av partnerskapenes erfaringer og ressursstrategier</p> <p>Kommune 3.0 forutsetter forståelse og interesse for andre aktørers intensjoner og ressurser, og ikke minst vilje til å sammen skape gode vilkår for barne- og voksenfellesskap i Trondheim. BFT skal på samme måte som andre enheter i kommunen initiere og legge til rette for at alles stemmer blir hørt og lyttet til.</p>
	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>For å lykkes med bærekraftsmålene trengs det nye og sterke partnerskap. Myndigheter, næringslivet og sivilsamfunnet må samarbeide for å oppnå bærekraftig utvikling. Bærekraftsmålene skal fungere som en felles, global retning og prioritert innsats de neste 15 årene.</p>

Periodemål 2**Barn og unges oppvekstmiljø er alle voksnes ansvar**

Målet indikerer en dreining fra å ha blikket på individet til å ha blikket vendt mot gruppe, kultur og samfunn. For å skape et godt oppvekstmiljø for alle barn, må voksne på alle arenaer ta ansvar for å utvikle samarbeidet, koordinere tjenester og sikre at tilbudene som gis er av høy kvalitet. Sammen med barn, foresatte, frivilligheten, næringsliv og forskning vil kommunen bygge kompetanse, og gjennom sterke voksenfelleskap bygge sterke barnefelleskap

Periodemål for 2020 - 2023**1. Barn og unge har fremragende kompetanse sosialt, språklig og faglig***Helsestasjon og skolehelsetjeneste*

Helsetjenestens oppgave er å følge opp og støtte barnets og familiens normale utvikling fra svangerskap til barnet har gjennomført videregående opplæring. Svangerskap- og barselomsorgen kommer tidlig inn, avdekker vansker og bistår slik at barnet og familien får god hjelp og god utvikling. Skolehelsetjenesten yter tjenester på gruppenivå og til det enkelte barnet og bidrar til god utvikling sammen med skolen og øvrige tjenester.

Helse- og omsorgstjenester til barn og unge med varige og sammensatte behov

Habiliteringstjenester skal bidra til at barn og unges muligheter for læring blir optimale ut fra deres forutsetninger, gjennom foreldreveiledning og helse- og omsorgstjenester. Koordinerende enhet har hovedansvaret for samordning av tjenestene. BFT har et spesielt ansvar for barn som bor i barnebolig (heldøgns helse- og omsorgsbolig). Det utarbeides individuelle planer (IP) og gjennomføres ansvarsgruppemøter for å ivareta barn, unge og familiens behov.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste

PPT skal veilede barnehager og skoler slik at de med særlige behov kan delta i fellesskapet og utvikle sine ferdigheter. PPT skal bidra til at skolefraværet reduseres og læringsutbyttet økes.

Barnevern

Når barnets og unges omsorgssituasjon er ustabil eller mangelfull, må barnevernet bidra slik at deltakelsen i barnehage og skole sikres best mulig. Dette gjelder generelt, men særlig når barnet bor i fosterhjem eller institusjon.

Indikator på måloppnåelse

Andel elever som fullfører 13 årige skoleløpet fortsetter å øke med 0,5% hvert år i perioden. Måltall 80 prosent:

2. Barn og unges oppvekstmiljø er alle voksnes ansvar*Helsestasjon og skolehelsetjenester*

For å kunne skape et godt oppvekstmiljø for barna, må voksne på alle arenaer ta ansvar. Det handler om å utvide samarbeidet og koordinere tjenester og tilbudene som gis. Sammen med barn, foresatte, kultur, frivilligheten, næringslivet og forskning vil kommunen bygge kompetanse og sterke

barnefellesskap. BFT skal jobbe for å gi foresatte en bedre mulighet til å involvere seg og ta ansvar for både eget barn og fellesskapet; dette i tett samarbeid med barnehage og skole.

Helse- og omsorgstjenester til barn og unge med varige og sammensatte behov

Barnehagen og skolen har ansvar for å legge til rette et inkluderende oppvekstmiljø for alle barn og unge. Barn med varige og sammensatte behov kan være spesielt utsatt for mobbing og ekskludering fra fellesskapet. Helsetjenesten bidrar ved behov for spesiell tilrettelegging av det fysiske og det sosiale miljøet.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste

PPT bidrar i arbeidet rundt barn sammen med foreldre, ansatte i barnehage og skole. Økt pedagogisk bemanning og bemanningsnorm bidrar til kvalitet i barnehage og skole i samarbeid med PPT. Fagteam gir støtte til barnehager og skoler.

Barnevern

BFT har jobbet systematisk med kompetanseheving i familie- og nettverksarbeid for å utnytte ressursene rundt barn og unge på en bedre måte. Hver enhet har ansatte som har gjennomført dette programmet og et nettverk som skal sikre oppfølging og erfaringsdeling i bruken av disse metodene. Grunnopplæringen gjennomføres nå i egen regi for nyansatte.

I samtaler med barn legges det vekt på en samtalepraksis som er bevisst valgt. BFT tilbyr derfor et forskningsbasert opplæringsprogram [Barnesamtalen DCM](#) (Gamst/Langballe) for å styrke barnevernets kompetanse i å snakke med barn som er i en vanskelig livssituasjon. Programmet er tilpasset de spesifikke arbeidsoppgavene og kravene til samtaler med barn i barnevernet, for eksempel barn som er utsatt for vold.

Indikator på måloppnåelse

Andel foreldre og foresatte som medvirker i samskaping av tjenestene

3. Barn og unge er unike og hører til i samme fellesskap

Helsestasjon og skolehelsetjenester

Helseundersøkelsene bidrar til at barn og unges vansker oppdages tidlig, slik at hjelp kan gis innenfor de ordinære tilbudene. Helseundersøkelsene i helsestasjon og skolehelsetjenesten er et sikkerhetsnett for barn, unge og familier, og har nesten 100 prosent oppslutning i befolkningen.

Helse- og omsorgstjenester til barn og unge med varige og sammensatte behov

Ulike former for bistand til barn, unge og deres familier utvikles for å tilpasse tjenestene til det familiene ønsker og har behov for.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste

PPT veileder barnehager og skoler for at barn og elever skal ha gode utviklingsmuligheter innenfor fellesskapet.

Barnevern

I henhold til barnevernstrategien skal barn og unge få bistand som gjør at de kan vokse opp i egen familie. Antallet barn i fosterhjem og i institusjon skal reduseres gjennom familie og nettverksarbeid og hjelpetiltak.

Barne- og familietjenesten ved Midtbyen og Lerkendal deltok i 2019 sammen med NTNU i et EU-prosjekt knyttet til hvordan man kunne styrke hjelpen til familier med komplekse livssituasjoner, med utgangspunkt i familienes opplevde behov. Funn fra prosjektet viste at barnevernet ikke kunne hjelpe familienes vansker alene, og at det var dårlig sammenheng mellom kommunale tjenester. Erfaringene fra dette prosjektet sett i sammenheng med barnevernstrategiens fokus på nettverk og medvirkning, legger retning for hvordan barnevernet fremover i enda større grad vil finne løsninger sammen med familiene som trenger bistand.

Indikator på måloppnåelse:

Andel barn og unge som medvirker i egen hverdag gjennom involvering i planlegging og vurdering av tjenestene

4. Vi er et felles lag som møter barn og unge med kjærlighet, respekt og kompetanse*Helsestasjon og skolehelsetjenester*

Helsestasjon og skolehelsetjenesten utvikler samarbeidet med barna og deres familier, og vektlegger spesielt samarbeidet med familier som av ulike grunner strever med samspillet i familien. Vi skal tilstrebe mer helhetlig tenkning, et felles verdigrunnlag, rundt barnet og familien innen Oppvekst og utdanning og andre sektorer.

Helse- og omsorgstjenester til barn og unge med varige og sammensatte behov

Barn, unge og deres foreldre skal tilbys tjenester som er samordnede, tverrfaglige og i en meningsfull sammenheng. Det skal være kontinuitet i tilbudene over tid og på tvers av ansvarsforhold. Brukermedvirkning og samarbeid med foreldre og brukerorganisasjoner er i utvikling, og brukerundersøkelser følges opp. Tettere samhandling innad i BFT og mellom BFT, barnehage og skole, skal bidra til at barn og familier møter et mer helhetlig og koordinert tjenestetilbud.

Pedagogisk-psykologisk tjeneste

Samarbeid med foresatte og koordinert innsats med andre hjelpeinstanser er viktig for at barn og unge skal oppnå god effekt av tiltakene PP-tjenesten gir råd om. PP-tjenesten skal samarbeide med foresatte og gi bistand som er tilpasset brukernes kulturelle bakgrunn.

Barnevern

Samarbeid med familiene og koordinert innsats med andre instanser er en forutsetning for å oppnå god og varig effekt av tiltakene for det enkelte barn. Dette forsterker behovet for samarbeid og koordinering med barnehage, skole og andre instanser som bistår de aktuelle familiene.

Barnets perspektiv må synliggjøres i saksbehandling slik at det legges til grunn for vurdering av barnets beste. Tiltak og tilrettelegging blir mer forståelig når barnet forteller sin opplevelse, og forplikter i større grad til handling.

Indikator på måloppnåelse:

Andel barn, unge og foresatte med behov for hjelp får koordinert og målrettet oppfølging

15.7. Driftsbudsjett

I forslag til handlings- og økonomiplan 2022-2025 må kommunedirektøren gjøre noen prioriteringer, slik at de viktigste forholdene ivaretas.

Tjenesteområdet har et prognostisert merforbruk på om lag 20 millioner kroner i 2021.

Kommunedirektøren foreslår å styrke helse- og avlastningstjenester i 2022 for å ta hensyn til økning i antall brukere. Som følge av dette foreslås opptrappingen innenfor skolehelsetjenesten, barselomsorgen, Uteseksjonen og laget rundt eleven utsatt til 2023. Innsparing knyttet til helhetlig gjennomgang BFT settes i verk fra 2022.

Kommende oppvekstreform har innvirkning på prioriteringer fremover. Driftsbudsjettet på området reduseres på grunn av betydelig nedgang i antallet bosettinger av enslige mindreårige flyktninger.

Tabell 15-4 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for området barne- og familietjenesten i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring sammenlignet med vedtatt budsjett 2021.

Tabell 15-4 Budsjetttramme og rammeendring barne- og familietjenesten. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
-------------------	------	------	------	------

Opprinnelig budsjett 2021	821,6	821,6	821,6	821,6
Pris- og lønnskompensasjon	3,3	3,3	3,3	3,3
Tekniske justeringer	-16,1	-16,1	-16,1	-16,1
Korrigert budsjett	808,8	808,8	808,8	808,8
Befolkningsvekst	3,7	6,8	8,4	9,8
Annen rammeendring	64,5	49,4	52,3	53,4
Forslag til netto driftsramme	877,0	865,0	869,5	872,0
Reell rammeendring	68,2	56,2	60,7	63,2

Oversikten over viser forslag til endringer i handlings- og økonomiplanperioden. For en mer detaljert gjennomgang av driftsbudsjettet til området, se detaljering av budsjettet for 2021.

Beskrivelse av tiltak

Tabell 15-5 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 15-5 Tiltak i barne- og familietjenesten. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Reduksjon i bosetting av enslige mindreårige flyktninger	-35,0	-40,0	-40,0	-40,0
	02. Økning i BPA brukere	3,0	3,0	3,0	3,0
	03. Likebehandling mellom døgn- og timeavlastere	1,1	1,1	1,1	1,1
	04. Flere brukere av helse- og avlastningstjenester	6,1	0,0	0,0	0,0
	05. Økte husleiekostnader	3,5	3,5	3,5	3,5
Endringer i tjenestetilbudet	06. Skolehelsetjenesten	0,0	3,0	3,0	3,0
	07. Barselomsorgen	0,0	0,8	0,8	0,8
	08. Uteseksjonen	0,0	0,8	0,8	0,8
	09. Helsestasjon for kjønn og seksualitet	1,7	1,7	1,7	1,7
	10. Laget rundt eleven og tverrfaglige team i skolene	0,0	2,0	4,0	4,0
	11. Oppvekstreformen	87,9	87,9	87,9	87,9
	12. Driftsmidler Digibarnevern	0,0	2,5	2,5	2,5
	13. Driftsmidler Helseplattformen	0,4	0,4	0,4	0,4
	14. Heggstad - bolig for barn/ungdom med særskilte behov	0,0	10,7	12,0	12,0
	15. Færre ene- og krisetiltak på helse- og habiliteringstjenester	0,0	-11,2	-11,9	-11,3
	16. Byomfattende tilbud sped- og småbarnstiltak	2,8	0,0	0,0	0,0
	17. Barnekoordinator	2	3,6	3,6	3,6
	18. Kompetansekrav i barne- og familietjenesten	1,9	3,8	5,7	7,6
	19. Psykisk helse - lavterskeltilbud barn	2,0	0,0	0,0	0,0

Effektiviseringstiltak	20. Helhetlig gjennomgang BFT	-9,2	-9,2	-9,2	-9,2
	22. Omstillingsmidler PPT	0,0	-4,0	-4,0	-4,0
	22. Ta i bruk teknologi for å bedre tjenester	0,0	-1,3	-1,3	-1,3
	23. Innsparing helsetjenester	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
	24. Innsparing innkjøp og innleie av arbeidskraft	-0,6	-1,8	-1,8	-1,8
	25. Prosjektkoordinator og støtte til helhetlig organisering og finansiering av det spesialpedagogiske tilbudet	1,7	0,0	0,0	0,0
Annet					
Sluttsum		68,2	56,2	60,7	63,2

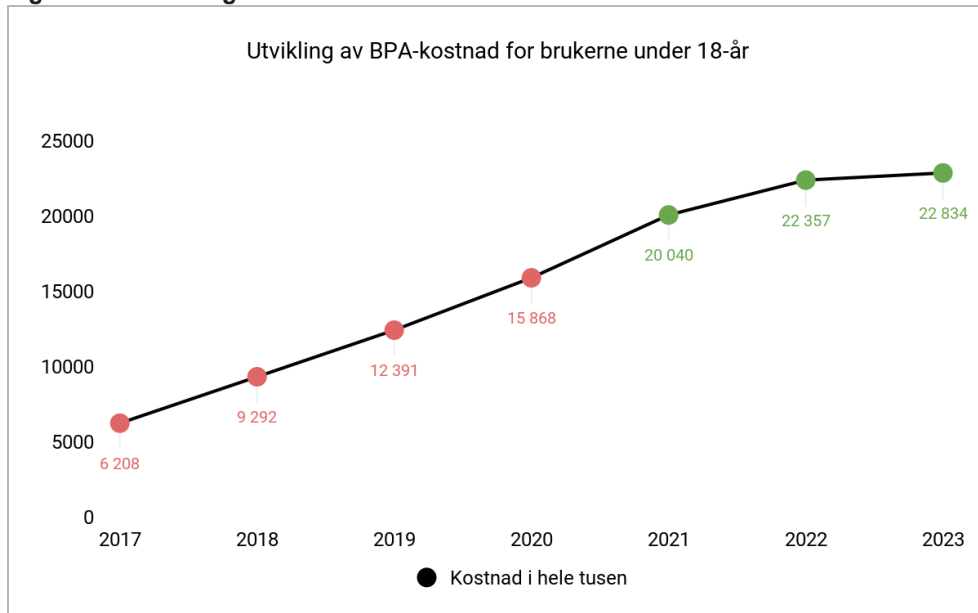
Opprettholdelse av standard

Reduksjon i bosetting av enslige mindreårige flyktninger

Prognoser og anmodninger fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) og Bufetat viser en vesentlig nedgang i antall bosettinger av enslige mindreårige flyktninger. Antall kommunale tiltaksplasser for denne gruppen må derfor tilpasses reduserte inntekter fra staten i perioden fremover. Det vil bli utarbeidet en detaljert plan for reduksjon av antall plasser på hvert tiltak for å tilpasse driften til nedgang i antall bosettinger. Som følge av lavere bosetting av enslige mindreårige flyktninger foreslår Kommunedirektøren en reduksjonen i utgiftsbudsjettet til BFT på 35 millioner kroner i 2022, økende til 40 millioner kroner i 2025. I tillegg er det vesentlig bortfall av tilskudd/inntekter til bosetting av personer med nedsatt funksjonsevne eller atferdsvansker. Dette tilskuddet bortfaller 5 år etter bosetting.

Økning i BPA-brukere

Å kunne leve et godt og mest mulig selvstendig liv også med omfattende funksjonshemming er et mål og en rettighet som står høyt i det norske samfunnet. Ordningen med BPA skal gi flest mulig mulighet til å ha et selvstendig liv. Siden rettighetsfestingen av BPA ble innført i 2015, har utgiftene til BPA økt med om lag 14 millioner kroner til 2020 og prognosetall for 2021 tilsier at veksten fortsetter. Denne økningen kommer i tillegg til økning i antall brukere på helse- og avlastningstjenesten. Med bakgrunn i dette har kommunedirektøren startet en gjennomgang av kommunens praksis for tildeling av tjenester organisert som BPA (dette er en prosess som kjøres parallelt med voksensiden). Arbeidet skal gi grunnlag for vurdering av dagens praksis og en anbefaling om hvordan fremtidig tildelingspraksis bør innrettes for å ivareta lovkrav, faglige hensyn og en forsvarlig kostnadsramme.

Figur 15-3. Utvikling BPA-kostnad for brukere under 18 år

Kommunedirektøren foreslår å styrke BPA med 3 millioner kroner fra 2022.

3. Likebehandling mellom døgn- og timeavlastere

I avlaster II-dommen fra 2016 slo Høyesterett fast at avlastere normalt er å regne som arbeidstakere, og ikke oppdragstakere, slik praksis har vært. Det betyr at private avlastere skal anses som arbeidstakere etter arbeidsmiljøloven § 1-8.

Med bakgrunn i avlasterdommen er anbefalingen fra jurister i kommunen og KS at timeavlastere må ansettes på lik linje med døgnavlastere. Tjenesteområdet har i tidligere budsjett blitt kompensert for økte utgifter til døgnavlastere.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 1,1 millioner kroner fra 2022 for å sørge for likebehandling mellom døgn- og timeavlastere.

4. Flere brukere av helse- og avlastningstjenester

Helse- og avlastningstjenesten opplever en markant økning i behovet for tjenester. Antall brukere og tjenestevedtak har økt med drøyt 25 prosent siden 2019. Økningen ligger i hovedsak på helsetjenester i hjemmet og privat avlastning. Kommunedirektøren jobber med en gjennomgang av tjenestene. Kommunedirektøren foreslår å sette av 6,1 millioner kroner til dette i 2022.

5. Økte husleiekostnader

BFT Heimdal har behov for å leie ekstra lokaler for at ansatte i barnevernet skal kunne ha forsvarlig drift og et godt fysisk arbeidsmiljø. Videre skal prosjektet "Familie for første gang" ha arbeidsplasser og fasiliteter for åtte nye medarbeidere. Det er et byomfattende tiltak. I tillegg kommer helse og habiliteringsteamet inn, som slås sammen med Helse- og avlastningstjenesten. Det blir femten nye ansatte. Da blir opprinnelig areal for lite. Kommunedirektøren foreslår bevilge 3,5 millioner kroner fra 2022 til økte husleiekostnader.

Endringer i tjenestetilbudet

Skolehelsetjenesten

Helsesykepleiere skal være tilgjengelig for elevene på skolen, og kommunedirektøren foreslår å videreføre styrkingen av skolehelsetjenesten på barneskoletrinnet med 3 millioner kroner de tre siste årene i planperioden. Dette vil bringe bemanningen nærmere Helsedirektoratets normtall, jfr bystyrets bestilling av planen for å nå dette. Digitalisering og økt digital tilgjengelighet til helsestasjons- og skolehelsetjenesten skal prioriteres.

Tiltak må ses i sammenheng med styrkingen av lavterskeltilbud psykisk helse, jf [sak 0272/21](#) [Langsiktig tiltaksplan for barn og unge ut av pandemien.](#)

7. Barselomsorgen

Kommunedirektøren foreslår å styrke barselomsorgen med 0,8 millioner kroner de tre siste årene i planperioden målrettet mot hjemmebesøk av jordmor etter fødsel. Trondheim kommune har et tilsyn fra 2018 som fremdeles ikke er lukket, og det pågår en målrettet oppfølging for å lukke avvik.

8. Uteseksjonen

Kommunedirektøren foreslår å sikre tiltak for å motvirke radikaliserings og voldelig ekstremisme i samfunnet, og styrke Uteseksjonen med 0,8 millioner kroner de tre siste årene i planperioden.

9. Helsestasjon for kjønn og seksualitet

Kompetansesenter for kjønn og seksualitet ble opprettet i 2020. Det vises til bystyrets vedtak i [sak 46/20](#). Opprinnelig styrking for 2022 var 2,1 millioner kroner. Kommunedirektøren foreslår å finansiere helsestasjon for kjønn og seksualitet med 1,7 millioner fra 2022.

10. Laget rundt eleven og tverrfaglige team i skolene

I vedtatt budsjett 2020, bevilget bystyret 2 millioner kroner i 2020, økende til 4 millioner kroner i 2021. Det ble satt i gang en pilot på Heimdal bydel fra høsten 2020. I de andre bydelene skal det bygges et lag som skal jobbe med skolemiljø, kompetanseheving og koordinere flerfaglig og tverrfaglig innsats for barn og familier på skolen og fritiden. Kommunedirektøren utsetter styrking av rammen til 2023 med plan om videre styrking resten av perioden, totalt 10 millioner kroner i perioden.

11. Oppvekstreformen

Oppvekstreformen trer i kraft 1. januar 2022 og innebærer at kommunene får et økt finansieringsansvar for barnevernstiltak. Kommunene får fullt økonomisk ansvar for ordinære fosterhjem og får endrede egenandelssatser for bruk av statlige barnevernstjenester. Egenandelene for Bufetats tilbud om spesialiserte fosterhjem, institusjon og akutttiltak økes. For bruk av spesialiserte hjelpetiltak reduseres egenandelen. Kommunedirektøren forventer at Trondheim kommune vil få økte utgifter anslagsvis med 87,9 millioner kroner fra 2022. Kommunene samlet blir kompensert for endringene gjennom en økning i sine frie inntekter, jf omtale i kapittel 8.

Det vil være en overgangsordning for 2022 og 2023, og årsaken er at kommunene skal betale gamle egenandeler på avtaler inngått før 1. januar 2022. Overgangsordningen avsluttes fra 2024 og kommunene får kompensasjon etter nye egenandeler. Kommunedirektøren kommer tilbake til oppdaterte beregninger i neste års forslag til handlings- og økonomiplan.

12. Driftsmidler DigiBarnevern

DigiBarnevern består av to prosjekter, et kommunalt og et statlig prosjekt. Sammen har de som mål å øke kvaliteten i det kommunale barnevernet, blant annet ved å sørge for bedre IT-løsninger. Kommunedirektøren foreslår å sette av driftsmidler tilsvarende 2,5 millioner kroner fra 2023. Beløpet dekker en stilling som tjenesteforvalter samt øvrige kostnader til drift og vedlikehold. I tillegg er det tatt høyde for kostnader knyttet til videreutvikling av systemet.

13. Driftsmidler Helseplattformen

Trondheim kommune innfører ny digital pasient journaløsning 30. april 2022.

Barne- og familietjenesten vil i planperioden påvirkes av en generell digitalisering av tjenestene med økt krav til teknisk utstyr. Kommunedirektøren foreslår å sette av 0,4 millioner kroner fra 2022.

14. Heggstad - bolig for barn/ungdom med særskilte behov

Kommunedirektøren skal etablere et tjenestetilbud for barn og unge med utfordrende atferdsuttrykk på Heggstad. Se omtale av prosjektet under investeringskapitlet. Kommunedirektøren foreslår derfor 10,7 millioner kroner til etableringen av bolig i 2023, økende til 12 millioner kroner fra 2024.

15. Færre enetiltak på helse- og habiliteringstjenester

Etablering av bolig for barn og ungdom med særskilte behov på Heggstad, vil bidra til at Helse- og avlastningstjenesten for barn og unge skal ha færre ene- og ekstra ressurskrevende tiltak og at ekstra ressurskrevende brukerne vil få et bedre tilpasset tilbud på Heggstad. Kommunedirektøren forventer derfor en innsparing på 11,2 millioner kroner i 2023, økende til 11,9 millioner kroner fra 2024.

16. Byomfattende tilbud sped- og småbarnstiltak

Det er behov for å opprette et ambulant byomfattende døgntilbud rettet mot familier med sped- og småbarn som lever i de mest utsatte livssituasjonene og som har stor risiko for at barna må tas ut av hjemmet. I andre økonomirapport 2021 har Kommunedirektøren foreslått en finansiering på 0,6 millioner kroner til tiltaket i 2021. I 2022 foreslår kommunedirektøren å bevilge 2,8 millioner kroner. Fra 2023 vil tiltaket finansieres av frigjorte midler innen barne- og familietjenestens budsjett ved reduksjon av kostnader til fosterhjem og institusjon. Formålet med tiltaket er å motvirke trenden i Trondheim kommune med en kraftig økning i antall akutt plasseringer i beredskapshjem, og å sette kommunen i stand til å møte endringene knyttet til barnevernsreformen fra 1. januar 2022.

17. Barnekoordinator

Som en del av Likeverdsreformen vil regjeringen sikre at familier som har eller venter barn med behov for sammensatte tjenester får en barnekoordinator. Mange familier med barn med behov for et sammensatt tjenestetilbud opplever manglende koordinering og et tjenestetilbud som ikke henger sammen. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet at den lovfestede retten til barnekoordinator trer i kraft fra 1. august 2022. Kommunedirektøren foreslår å finansiere barnekoordinator med to millioner kroner i 2022, og 3,6 millioner kroner videre i perioden når tiltaket får full effekt.

18. Kompetansekrav i barne- og familietjenesten

Fra 1.1.2022 innføres det krav om at ansatte med visse kjerneoppgaver i barnevernet skal ha relevant masterutdanning. Kommunedirektøren setter av 1,9 millioner kroner i 2022 med en sterk økning i perioden for at området skal håndtere ekstrakostnaden knyttet til kompetansekravet.

19. Psykisk helse - lavterskeltilbud barn

Ulike rapporter beskriver at barn og unge psykiske helse og deres livskvalitet har blitt dårligere under pandemien. Av den grunn etableres et lavterskeltilbud psykisk helse. jfr vedtak i formannskapet, sak 0216/21 og vedtak 21.sept. 2021, [Langsiktig plan](#).. Kommunedirektøren foreslår å sette av to millioner kroner til lavterskeltilbud i 2022.

Tilbudet skal i tillegg styrkes ved hjelp av omdisponeringer innenfor økonomisk ramme for BFT i 2022, og tilbudet skal sikres driftsmidler utover i økonomiplanperioden.

Effektiviseringstiltak

20. Helhetlig gjennomgang BFT

Kommunedirektøren budsjetterer, i samsvar med vedtatt økonomiplan, med at en helhetlig gjennomgang av BFT skal gi en innsparing på 9,2 mill fra 2022. Målet er at man skal gå bort fra bestiller/utfører-modell, heve kvaliteten på tjenestene og at mer tid skal gå til direkte møter med barn og unge. Sak om helhetlig gjennomgang vil innebære endringer og omstillinger, og saken planlegges lagt frem til orientering for formannskapet i januar 2022.

21. Omstillingsmidler PPT

Bystyret vedtok i [sak 99/21](#) ny modell for organisering og finansiering av spesialpedagogisk tilrettelegging. Kommunedirektøren arbeider videre med iverksetting av ny kurs for det spesialpedagogiske systemet med vekt på helhetstenking, tettere integrering mellom barnehage, skole, barne- og familietjenesten samt øvrige helse- og velferdstjenester, hvor kompetansen kommer nærmere barnet.

Det har lenge vært store og vedvarende avvik i saksbehandlingstid på sakkyndig vurdering fra PPT, noe som fremdeles er en stor utfordring. Tjenesteområdet er styrket i 2021 og det er viktig at innsatsen

oprettholdes i 2022 med hensyn til planlagt omstillingsprosess og at effekten kan tas fra 2023 og videre i perioden. Kommunedirektøren foreslår at effekten av tiltaket kan effektueres med årlig besparelse på 4 millioner kroner fra 2023.

22. Ta i bruk teknologi i tjenestene

Velferdsteknologi kan gi en økt opplevelse av selvstendighet hos beboerne, bedre kvalitet og kan samtidig medføre mer bærekraftig bruk av bemanning. Kommunedirektøren arbeider med vurdering av nattbemanning og ser på muligheter til å kunne gi mer hensiktsmessige og bærekraftige tjenester på natt. Det vurderes om nattbemanning for enheter i nærheten av hverandre kan koordineres og om det er mulig å styrke nattbemanningen gjennom bruk av velferdsteknologi. Det forventes at dette vil kunne gi en varig innsparing på 1,3 millioner kroner fra 2023.

23. Innsparing helsetjenester

Det arbeides med inngåelse av innkjøpsavtaler for alle kjøp av private tilbydere i helse og avlastningstjenesten. Dette antas å redusere kostnadene for kjøp av private helse- og avlastningstjenester. Kommunedirektøren forventer at dette vil gi en årlig innsparing på 1,1 millioner kroner fra 2022.

24. Innsparing innkjøp og innleie av arbeidskraft, jf HØP 2020-2023

I forbindelse med bystyrets budsjettvedtak for 2020-2023 ble det vedtatt redusert innkjøpsbudsjettet og innsparinger spesielt rettet mot reduksjoner i reisebudsjettet og innleid arbeidskraft. Kommunedirektøren foreslår å videreføre innsparingen på 0,6 millioner kroner i 2022, økende til 1,8 millioner kroner fra 2023.

25. Prosjektkoordinator og støtte til helhetlig organisering og finansiering av det spesialpedagogiske tilbudet

Trondheim kommune skal innføre den nye modellen helhetlig organisering av det spesialpedagogiske tilbudet innen 1. august 2022. I perioden frem til dette, gjennomføres et større prosjekt med detaljutedninger og fortløpende og forsvarlig implementering. Arbeidet vil skje i samarbeid med barn, foreldre, enheter, tillitsvalgte, og med involvering fra foreldrerepresentanter og brukerorganisasjoner.

Det er et stort prosjekt, med mange involverte, som skal gjennomføres på kort tid. Det skal gjennomføres flere større samskappingsprosesser og detaljutedninger om hvordan den nye modellen skal se ut. Det skal også gjennomføres en større prosess med implementering av den nye modellen.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 1,7 millioner kroner i 2022 til prosjektlederstøtte-ressurs og ressurser til å leie egnede lokaler til større samlinger for å gjennomføre planlagte samskappingsprosesser.

15.8. Investeringsbudsjett

Barne- og familietjenesten har ansvaret for helsestasjon- og skolehelsetjeneste, avlastnings- og barneboliger og har en rolle som støttefunksjon til blant annet skole og barnehage. Antall ansatte øker og behovene endrer seg. Forslag til investeringsbudsjett for kommende periode gjelder mindre investeringer, bofellesskap og kompetansesenter på Heggstad samt utskifting av bilpark hos Helse- og avlastningstjenesten.

Forutsetninger for perioden 2022-2025

Forslag til investeringsbudsjett i barne- og familietjenesten tar utgangspunkt i dagens tilbud, utviklingen i etterspørselen, forventede endringer og vedtatte føringer, samt tilpasninger i forhold til kommunens driftsramme. Rammen for mindre investeringer benyttes til akutte bygningsmessige forhold, tiltak for å løse betydelige utfordringer knyttet til fysisk miljø for barn og/eller arbeidsmiljø for ansatte. Tiltakene innenfor rammen av mindre investeringer koordineres med syklusen for vedlikehold der det er mulig.

15.9. Investeringer i perioden 2022-2025

Tabell 15-6 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor barne og familietjenesten i perioden 2022-2025. Det foreslås investeringer for 60 millioner kroner i perioden. Prosjektene beskrives under tabellen.

Tabell 15-6 Investeringer i barne- og familietjenesten i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Mindre investeringer BFT	0,0	0,0	0,0	6,8	3,2	3,2	3,2
02. Heggstad bofellesskap og kompetansesenter	40,0	2,0	38,0	25,0	13,0	0,0	0,0
03. Helse- og avlastningstjenesten utskifting av bilpark	0,0	0,0	0,0	2,6	1,0	1,0	1,0
Sluttsum	40,0	2,0	38,0	34,4	17,2	4,2	4,2

Tabell 15-7 Finansiering for investeringsprosjektene for barne- og familietjenesten i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	28,9	1,8	3,5	3,5
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	5,5	2,7	0,7	0,7
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	12,7	0,0	0,0
Sluttsum	34,4	17,2	4,2	4,2

Beskrivelse av prosjekter

02 Mindre investeringer barne- og familietjenesten

Det foreslås en økning på 3,2 millioner kroner i budsjettet til mindre investeringer i 2022, sammenlignet med vedtatt budsjett 2021, for å løse utfordringer som krever utredninger og fysiske tiltak i lokaler benyttet av barne- og familietjenesten. Kommunedirektøren foreslår en reduksjon på 0,4 millioner kroner videre i perioden sammenlignet med vedtatt budsjett 2021. Dette gir en samlet økning på mindre investeringer på to millioner kroner samlet i fireårsperioden.

Barne- og familietjenesten er i en periode med mange endringer i organisasjonen som utfordrer bruken av lokaler og krever fysiske tiltak. Nødvendige tilpasninger og funksjonsforbedringer vil så godt som mulig løses via mindre investeringer. Kommunedirektøren foreslår en økning av denne rammen opp til 6,8 millioner kroner for å løse noen av utfordringene.

En stor del av arealene som Barne- og familietjenesten befinner seg i er leide bygg. En del lokaler har funksjonelle mangler sammenlignet med dagens standard når det gjelder fasiliteter for ansatte og møtearealer for besøkende og familier. Gjennomføring av løpende tilpasninger inngår ikke i

leieavtalene. Såfremt en tilpasning er av investeringsmessig karakter (jf. økonomireglementet) kan det løses innenfor rammen av mindre investeringer.

De kommunale anleggene som Barne- og familietjenesten befinner seg i, har i en periode manglet systematisk vedlikehold. Det er igangsatt et løpende vedlikeholdsarbeid i disse, og rammen for mindre investeringer benyttes til funksjonsforbedringer.

Forutsetninger og prioriteringer lagt til grunn for mindre investeringer er:

- Gjennomføre nødvendige tiltak i de fysiske rammene som er tilgjengelige for barn og ungdom i Barne- og familietjenestens eksisterende anlegg.
- Gjennomføre tiltak for individuell tilpasning i kommunal leiebolig for barn med funksjonsnedsettelse.
- Gjennomføre tiltak i de fysiske rammene for å tilpasse arealene til de aktuelle arbeidsoppgavene.
- Tilpasninger som gjennomføres i kombinasjon med vedlikehold, for å bedre kvaliteten på eksisterende funksjoner eller tilfører nye funksjoner.

02. Heggstad bofellesskap og kompetansesenter

I 2022-2023 planlegger kommunedirektøren å etablere et nytt bofellesskap for barn og ungdom med særskilte behov. Hensikten er å ivareta både funksjonen som botilbud og kompetansesenter, samt drive utadrettet virksomhet i form av råd og veiledning. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom barne- og familietjenesten og helse og velferd.

Skisseprosjektet viser seks plasser for barn og ungdom og seks leiligheter for voksne. Barne- og familietjenesten finansierer boliger som forbeholdes barn og ungdom. Finansieringen er fordelt 50/50 mellom bo- og aktivitetstilbud og Barne- og familietjenesten. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 25 millioner kroner i 2022 og 13 millioner kroner i 2023. I tillegg foreslås egne investeringer for å finansiere bo- og aktivitetstilbudet innenfor Helse og velferd kapittel 19.

03. Utskifting av bilpark på Helse- og avlastningstjenesten

Det er behov for fornyelse av biler for spesialtransport for barn og unge på avlastningsboligene. Utskifting av bilparken vil være fossilfri kjøretøy og må av bruks- og sikkerhetshensyn spesialtilpasses.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 2,6 millioner kroner i 2022 og 1 million kroner de tre siste årene i planperioden, i sum 6 millioner kroner. Dette innebærer i snitt utskifting av en bil per år på Helse- og avlastningstjenesten for barn og unge.

I andre økonomirapport 2021 foreslår Kommunedirektøren å redusere budsjettet til innkjøp av biler i 2021 med 1,6 millioner kroner. Innkjøpet foreslås gjennomført i 2022 da mer egnede til el-biler til brukergruppen blir tilgjengelig. Derav høyere budsjett i 2022 enn de tre siste årene.

16. Helse- og velferd

Trondheim kommune skal ha en helse- og velferdstjeneste som samlet gir god folkehelse, gode levekår og trygghet for riktige tjenester til rett tid.

Framover vil det være færre i yrkesaktiv alder bak hver tjenestemottaker. For samfunnet vil det derfor være vesentlig å satse på utdanning, inkludering, innovasjon og effektivisering. Dersom vi viderefører dagens driftsmodeller vil ikke kommunen klare å imøtekomme det økende behovet som følge av de demografiske endringene.

Konsekvensene av å ikke tidsnok omstille tjenestene og endre praksis vil være store: kvalitetsforringelse i tjenestene, lite kapasitet i organisasjonen til innovasjon og utvikling, samt store økonomiske utfordringer for kommunen.

“Kinderegget” er å ivareta innbyggernes behov for trygge og gode tjenester, samtidig som vi *relativt* skal redusere behovet for arbeidskraft og framtidig kostnadsvekst. Dette skal vi oppnå gjennom *Program for bærekraftige helse- og velferdstjenester*.

16.1. Hovedutfordringer

Demografiske analyser viser at antallet tjenestemottakere vil øke i tiden framover.

Det er særlig tre samfunnstrekk som begrunner at dagens modell for helse- og velferdstjenester ikke er bærekraftig:

Flere eldre og yngre med behov for tjenester

Vi får en sterk økning i andelen eldre. Samtidig øker også antall innbyggere med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer, og som har behov for langvarige og sammensatte tjenester

Færre yrkesaktive og rekrutteringsutfordringer

Den yrkesaktive andelen av befolkningen reduseres. Legger vi til grunn de demografiske utfordringene vi står overfor, og ikke endrer måten vi løser oppgavene på, vil det i 2031 være behov for cirka 45 600 nye årsverk i helse- og omsorgssektoren i Norge. Det er allerede store utfordringer knyttet til rekruttering av leger, sykepleiere og vernepleiere til helse- og velferdstjenestene.

Ulikhet i helse og levekår

I Norge ser vi betydelige og økende sosiale ulikheter i folks helse. Folk med høy sosioøkonomisk status lever lengre og har flere friske leveår. Utenforskap i arbeidsliv og samfunnsdeltakelse må møtes med tiltak som virker. Utjevning av levekår vil bidra til likhet i helse og danne grunnlaget for bærekraftig samfunn.

Disse samfunnstrekkene kan kalles gjenstridige problemer, eller *samfunnsfloker*. Det betyr at utfordringene preges av sammensatte problemstillinger som både er komplekse og vanskelige. Slike utfordringer løses ikke med enkle tiltak, men krever samarbeid på tvers av organisasjoner, mellom akademia og næringsliv og over kommunegrensene.

Vi har mulighet til å møte disse utfordringene på en god måte ved å utvikle nye og mer bærekraftige løsninger. Dette vil kreve en betydelig omstillingsprosess som - i en periode - krever økte ressurser. Omstilling betyr i denne sammenheng målrettet utvikling. Disse målene og tiltakene ønskes dokumentert i et “levetårsbudsjett” som en parallell til “klimabudsjett”.

16.2. Hovedprioriteringer

Innbyggerne i Trondheim skal møte en tjeneste som vektlegger god livskvalitet og likeverdighet i levekår.

Dette skal vi gjøre innenfor en forsvarlig ramme. Kommunens ressurser skal til enhver tid benyttes optimalt, samtidig som tjenestene utvikles til å møte framtidige krav og innbyggernes behov.

Innsatsen vår skal rette seg mot å forebygge helsesvikt, sikre deltakelse i utdanning, samfunnsliv og arbeid, legge til rette for egnede boligformer, innføre teknologi og mer koordinerte tjenester. Innbyggerne skal være trygge på at de får nødvendige tjenester når man har behov for det. Vi må samarbeide med innbyggerne, andre sektorer i kommunen og samfunnet forøvrig når vi skal finne gode løsninger på utfordringene vi står overfor.

Strategiene i gjeldende temaplaner på området skal videreføres, men virkemidlene må forsterkes. Tempoet i omstillingen må økes slik at kommunen ikke kommer i en situasjon der det ikke vil være tilstrekkelige ressurser (penger og folk) til å imøtekomme behov, krav og forventninger til tjenestene.

Innføringen av Helseplattformen vil være med å gi tjenesten en solid plattform for informasjonsdeling og samhandling, og vil være en grunnstein for en framtidig bærekraftig helsetjeneste.

16.3. Program for bærekraftige helse- og velferdstjenester

Kommunedirektøren etablerer et program for å gjennomføre de nødvendige omstillingene. Programmet skal:

- gjelde for hele planperioden
- bestå av store og små utviklingsprosjekter for alle tjenesteområdene, på kort og lang sikt. Noen prosjekt er allerede igangsatt
- binde sammen vedtatte og nye satsinger, og sikre en sammenhengende rød tråd i utviklingen i sektoren
- sikre en målrettet og dokumentert satsing som viser hvordan kvalitative og økonomiske gevinster realiseres underveis
- bidra til å forsterke fellesskapsfølelsen og gi et faglig løft

En viktig forutsetning for å lykkes er at alle ledere og medarbeidere tar aktivt del i utviklingsarbeidet. Partssamarbeid og medbestemmelse skal ligge til grunn for programmet.

Det strategiske perspektivet i programmet skal prege planlegging, igangsetting og oppfølging av alle deler av programmet. Programstyring av omfattende utviklingsarbeid krever kompetanse og ressurser som sektoren i startfasen er avhengig av å styrke området med. Dette er nødvendig for å ivareta styring, gjennomføring, gevinstrealisering og eventuelt justering av kursen hvis noe oppstår.

Tjenesteperspektivet i programmet er mest omfattende og skal sikre nødvendig utvikling og dimensjonering for alle tjenesteområder. Prosjektene skal ha fokus på hvordan vi gjennom innovasjon, kunnskapsutvikling, teknologi og logistikk skal styrke oss for fremtiden.

Dette innebærer blant annet å:

- forstå og finne løsninger på komplekse problemstillinger sammen
- styrke helsefremmende og forebyggende tiltak for alle aldersgrupper
- koordinere tjenester og ivareta familieperspektivet
- innføre selvstendigjørende og trygghetsskapende teknologi for ulike målgrupper
- videreutvikle egnede botilbud for ulike målgrupper
- videreutvikle samarbeidet med pårørende, frivillige og næringsliv

Arbeidsgiverperspektivet i programmet skal realisere våre strategier om attraktive arbeids- og fagmiljø, gode arbeidsplaner og utvikling av nye tjenestemodeller. Prosjektene vil omhandle hvordan vi skal:

- utvikle og ta i bruk ny kunnskap
- jobbe systematisk med kompetansebygging for framtidens behov

- utvikle robuste driftsmodeller
- innføre nye arbeidsmetoder og samarbeidsmodeller
- rekruttere til attraktive arbeidsplasser i sektoren

Økonomi

For å få til dette, er det behov for å sette av midler til omstilling. I forbindelse med 2. økonomirapport 2021 foreslår kommunedirektøren at Helse og velferd bevilges fem millioner kroner i 2021 til oppstart av programmet. Kommunedirektøren foreslår videre at det bevilges 15 millioner kroner til omstillingsmidler for 2022 med en en gradvis nedtrapping i perioden.

<i>millioner kroner</i>	2022	2023	2024	2025
Program bærekraft helse og velferd	15,0	8,0	7,5	3,0

Midlene skal benyttes til konkrete prosjekter på hele helse- og velferdsområdet. Forslaget til bevilgning er plassert i kapittel 20, driftsbudsjett for helse- og omsorgstjenesten (tiltak 20). Kommunedirektøren vil vurdere ytterligere behov for bevilgning til programmet i økonomirapporter i 2022.

17. Kvalifisering og velferd

17.1. Innledning

Hovedoppgaven til enhetene på området kvalifisering og velferd er å bidra til at så innbyggerne med ekstra behov for opplæring og kvalifisering har god tilknytning til arbeidslivet, og slik får mulighet til å forsørge seg selv. Noen innbyggere vil av ulike årsaker ikke være i ordinær jobb. Det er likevel viktig at disse lærer seg språk, utvikler ferdigheter og får delta i meningsfylt aktivitet og har en tilhørighet i samfunnet. Økonomisk rådgiving og økonomisk støtte er i tillegg viktige tjenester.

Hovedutfordringen i denne planperioden er at området mister inntekter på grunn av lavere flyktningebosetting. Kommunens tilbudet må tilpasses nye rammer. En andel av flyktningene vi har bosatt for flere år tilbake trenger fortsatt både tjenester og stønad. Folk skal fortsatt få både økonomisk bistand, opplæring og hjelp til å bli økonomisk selvstendige, men vi må utforme et mer kostnadseffektivt tilbud.

Gjennom "Pilot 0-24" ønsker kommunen å utvikle nye former for arbeid med utsatte familier. Mange av kommunens virksomheter må samarbeide for å gi et godt og helhetlig tilbud til familier som har sammensatte utfordringer, for å sikre at alle barn og unge har gode oppvekstvilkår.

17.2. Om området

4
enheter

2.133
sosialhjelpmottakere og deltagere i
kvalifiseringsprogram

422
deltagere i kvalifiseringsprogrammet

1.084
elever ved Trondheim voksenopplæring
(Trovo)

258
flyktninger ved kvalifiseringssenter for
innvandrere- INN

17.2.1 Om tjenestene

Kvalifisering og velferd består av NAV Lerkendal og NAV Falkenberg, Trondheim voksenopplæringscenter (TROVO) og Kvalifiseringssenteret for innvandrere (INN).

NAV bistår personer som trenger hjelp og støtte for å komme i gang med utdanning eller arbeid. NAV-kontorene gir økonomisk råd og veiledning, tilbyr kvalifiseringsprogram, tildeler økonomisk sosialhjelp, tildeler midlertidig bolig, administrerer statlig bostøtteordning og tildeler startlån og tilskudd til kjøp av egen bolig.

Innbyggere over 16 år som har behov for opplæring kan få det ved TROVO. Senteret tilbyr forberedende voksenopplæring (tidligere grunnskole for voksne), tilrettelagt opplæring i grunnleggende ferdigheter og opplæring i norsk og samfunnsfag for nyankomne flyktninger og innvandrere. I tillegg tilbyr senterets fylkeskommunale del voksenopplæring i videregående skole.

INN gir nybosatte flyktninger kurs, opplæring, veiledning og arbeidspraksis i introduksjonsprogram som skal føre til videre utdanning eller arbeid.

17.2.2 Bolig

Kommunal bolig

Kommunen har ordinære kommunale utleieboliger til mennesker som ikke har mulighet til å skaffe seg bolig på egen hånd. I 2020 var ventetiden på en kommunal bolig i snitt 1,5 måneder. Både NAV og helse- og velferdskontorene gir råd, veiledning og informasjon om ulike boligvirkemidler som statlig bostøtte, startlån og tilskudd til kjøp av egen bolig. Alle som leier en kommunal bolig skal få tilbud om en individuell boplan med mål om å kunne leie eller eie en privat bolig. Gjennom *Leie til eie* satser kommunen på å hjelpe flere til å kunne kjøpe egen bolig.

Midlertidig bolig

NAV ivaretar mennesker som har et akutt behov for et midlertidig botilbud. I 2020 var gjennomsnittlig botid 32 netter. Trondheim kommune har avtale med Frelsesarmeen om midlertidig overnatting til menn i aktiv rus, kostnaden er 8,7 millioner kroner i året. For barnefamilier benyttes Crux, avtalen koster 2,6 millioner kroner i året. Kostnaden for andre med behov for overnatting er estimert til 3,2 millioner kroner for 2021. NAV har et eget boligtilbud for denne målgruppen, og til tider må også hotell, motell og lignende benyttes.

Lenker til relevant informasjon

[Trondheim voksenopplæringscenter](#)

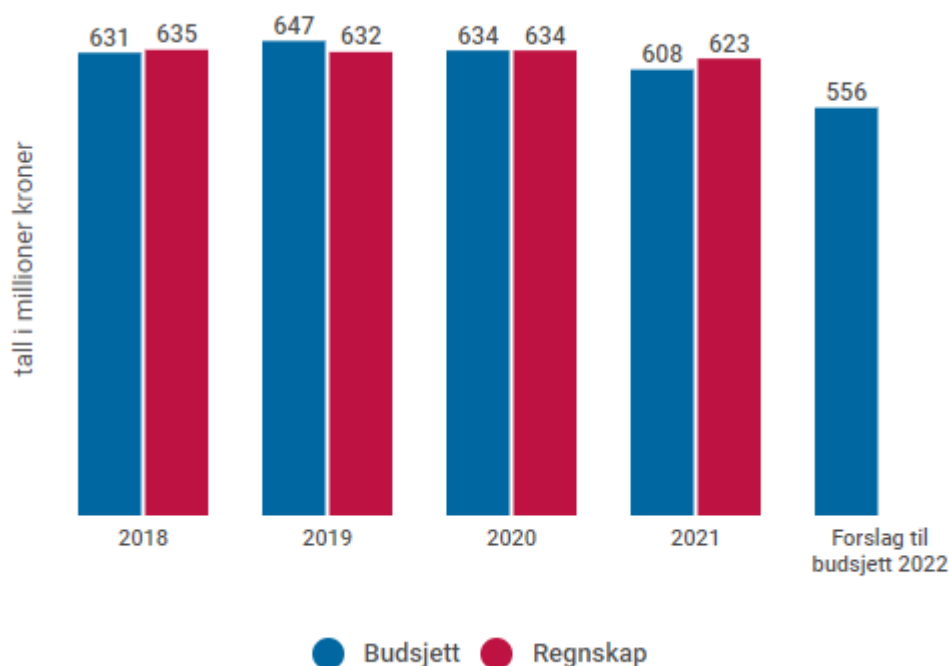
[Handlingsplan mot fattigdom 2019-2023](#)

[Boligpolitisk plan 2020](#)

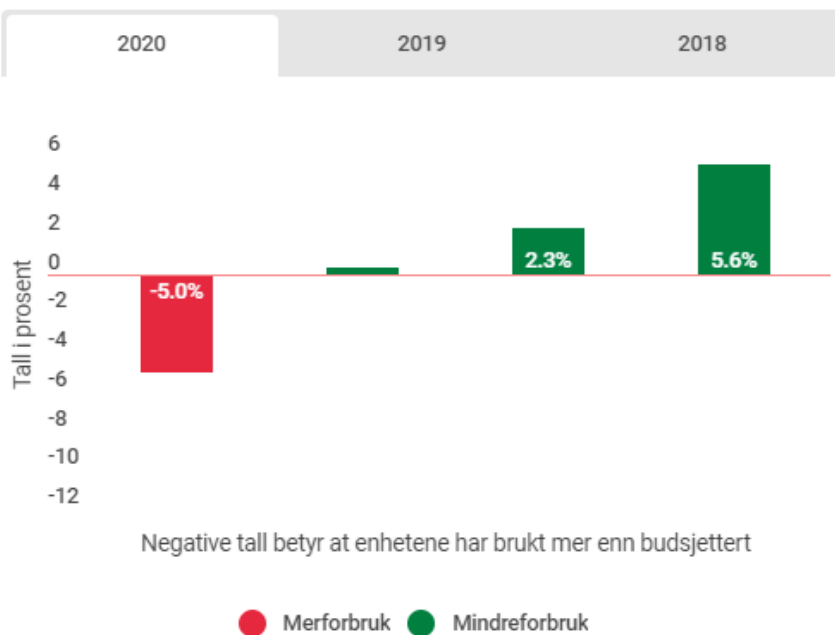
17.3. Økonomiske nøkkeltall

Figur 17-1 viser budsjett og regnskap for Kvalifisering og velferd i perioden 2022-2025, vedtatt budsjett og prognose på regnskap for 2021, samt kommunedirektørens forslag til netto driftsbudsjett for Kvalifisering og velferd for 2022. Perioden 2018-2019 viser kun gamle Trondheim, mens budsjett 2020 er sum for nye Trondheim. Figur 17-2 viser budsjettavvik for enhetene. I 2020 gikk området med balanse.

Figur 17-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

Figur 17-2. Budsjettavvik for enhetene innenfor området i 2020

Sammenligning med andre storbykommuner

Tabell 17-1. Nøkkeltall Trondheim - ASSS

Indikator	2019		2020			
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Prioritering og behov:						
Ressursbruksindikator. Sosiale tjenester.	1,12	1,08	1,20	1,22	1,09	1,00
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr innbygger 18-66 år (kroner)	5 126	4 978	7 953	6 115	5 691	6 290
Netto driftsutgifter til ytelse til livsopphold per innbygger 18-66 år (kroner)	2 085	1 912	2 659	1 900	2 228	2 228
Netto driftsutgifter tilbud personer med rusproblemer per innbygger 18-66 år (kroner)	890	871	796	1 754	1 051	303
Dekningsgrader:						
Andel sosialhjelpsmottakere 18-66 år av innbyggere 18-66 år (prosent)	3,8	3,7	4,2	3,7	4,2	3,9
Andel sosialhjelpsmottakere 18-24 år av innbyggere 18-24 år (prosent)	5,2	5,1	4,2	4,6	6,5	4,7
Andel sosialhjelpsmottakere 25-66 år av innbyggere 25-66 år (prosent)	3,4	3,3	4	3,5	3,7	3,6
Antall mottakere av kvalifiseringsstønad per 1 000 innbyggere 18-66 år	3,2	4,2	4,6	3,5	4,8	4,1
Produktivitet og enhetskostnader:						
Stønad (bidrag+lån) per sosialhjelpsmottaker (kroner)	54 701	52 161	68 520	57 171	56 268	60 838
Kvalitet:						
Stønadslengde sosialhjelpsmottakere 18-24 år. Gjennomsnittlig antall måneder per år	3,6	3,8	4,7	5,4	5,6	4,65

Stønadslengde mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde. Snitt måneder per år	5,5	5,6	7,7	8	7,3	6,79
Andel med sosialhjelp som hovedinntekt/mottak i 6 mnd eller mer (alle mottakere/aldre) (prosent)	19,7	18,2	26,5	25,3	22,6	24,2
Etter KVP: Andel deltakere som gikk til arbeid/skole/utdanning (prosent)	59,1	45,7	62,3	68,3	60,5	70,9

Per 31.12.2020 disponerte Trondheim Kommune 3844 boliger, se tabell 17-2. Dette inkluderer tilvisningsboliger, omsorgsboliger og omsorgsboliger som kommunen selger til beboere.

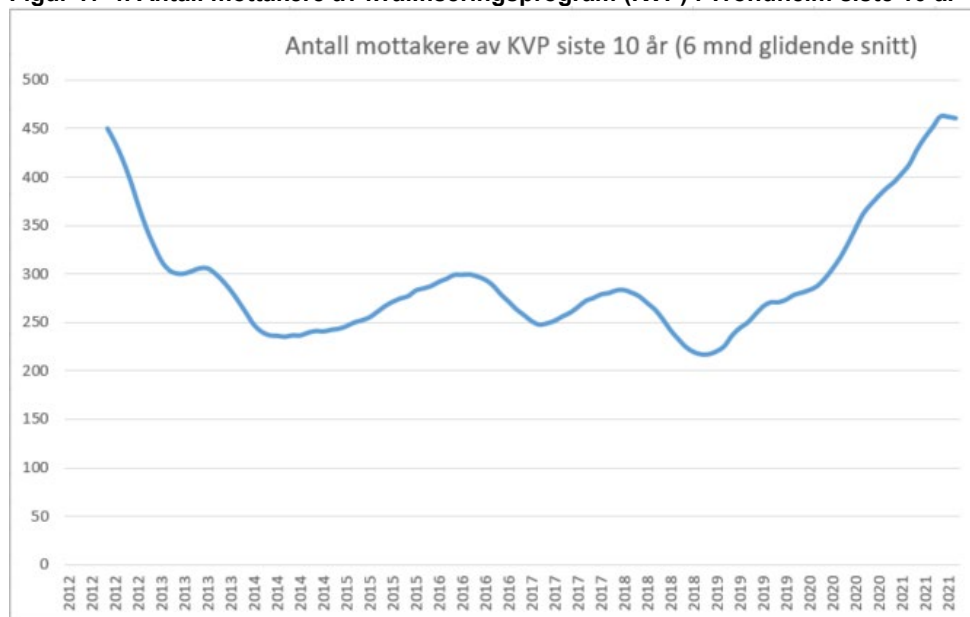
Tabell 17-2. Kommunalt disponerte boliger

Indikator	2019		2020			
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Kommunalt disponerte boliger(andel pr 1000 innbygger)	23	18,5	19	19	20	18,2
Kommunalt disponerte boliger(antall)	4498	4381	13209	5530	2827	3601

Utvikling i sosialhjelp og kvalifiseringsstønad (KVP)

Figur 17-3. Antall mottakere av sosialhjelp i Trondheim siste 10 år.

Figur 17-4. Antall mottakere av kvalifiseringsprogram (KVP) i Trondheim siste 10 år

Antallet deltakere på KVP har økt mye de siste årene. I motsetning til utviklingen på sosialhjelp har ikke deltakerantallet på KVP gått ned. Koronasituasjonen har medført forlengede program for mange.

17.4. Utfordringsbilde og strategier

17.4.1 Endringer i tjenestetilbudet i planperioden som følge av reduserte flyktningeinntekter

Formelle kvalifikasjoner øker sjansen for stabil jobbtilknytning. Noen av disse kvalifiseringsløpene tar flere år, og noen deltakere behøver sosialhjelp for å finansiere livsopphold i denne perioden. Strategien for bosatte flyktninger ble omtalt i handlings- og økonomiplanen for 2020-2023 som "KIPE" - en satsing på mer individuelle løp i samarbeid mellom introduksjonsprogrammet, NAVs tiltak og voksenopplæringen.

Området må redusere og endre aktiviteten i planperioden. Kommunedirektøren har i hovedsak finansiert økningen i driften på området i etterkant av 2016 med statlig integreringstilskudd, ofte kalt flyktningemidler. Integreringstilskuddet er ment å dekke kommunens utgifter til mottak og kvalifisering av flyktninger de fem første årene etter bosetting. I de siste fire årene har vi hatt et kraftig fall i antall bosettinger og dermed bortfall av inntekter.

Den største kostnadsreduksjonen tas ved at det blir mindre behov for introduksjonsprogram og -stønad. INN følger en budsjettmodell som regulerer enhetens rammer i tråd med bosettingen. Deler av NAV-kontorenes drift og forberedende voksenopplæring ved TROVO er finansiert med flyktningeinntekter. Når inntektene nå er kraftig redusert må vi redusere tilbudet. Utfordringen er at en del av flyktningene vi bosatte for noen år siden fortsatt behøver tjenester og kvalifisering. For alle innbyggere er det slik at lav eller ingen utdanning og lite arbeidserfaring øker behovet for tjenester, og blant flyktningene er det en stor andel som etter flere år sliter med å forsørge seg selv.

17.4.2 TROVO

TROVOs virksomhet er todelt. Norskopplæring er statlig finansiert gjennom et tilskudd per deltaker som faller i takt med færre deltakere. Kommunen har ansvar for å gi forberedende voksenopplæring til innbyggere som ikke har kompetanse på grunnskolenivå. Integreringsloven fra 2020 legger opp til at hovedsporet for bosatte flyktninger er å skaffe seg en utdanning som er avstemt med arbeidskraftsbehovet.

I Trondheim har vi i lengre tid satset på at flere flyktninger skal få utdanning. Dette har gitt et høyt elevtall på TROVO. TROVOs prognoser viser et fall i elevtall på forberedende voksenopplæring i budsjettperioden, fra 500 elever i 2020/21 til 400 elever i 2024/25. Prognosene er usikre. Elevtallet ved oppstarten av 2021/22 er like høyt som forrige skoleår.

Den foreslåtte reduksjonen fører til at vi må redusere timetallet på forberedende voksenopplæring. Vi klarer heller ikke å skjerme TROVOs tilbud til elever med behov for spesialpedagogisk hjelp, og dette kan medføre økt ventetid der vi ikke kan gi mer av tilbudet i grupper.

17.4.3 NAV

I planperioden må kostnadsnivået i NAV-kontorene reduseres. Antall sosialhjelpsmottakere har vært stabilt i lengre tid, også gjennom koronapandemien. Vi har en kraftig økning i deltakerantallet på kvalifiseringsprogrammet til NAV. Dette henger sammen med at programmet har vært forlenget på grunn av pandemien og som følge av en endring av praksis i etterkant av et tilsyn på området i 2020. Vi antar at et godt arbeidsmarked vil hjelpe oss noe med å redusere utgiftene til økonomisk sosialhjelp og at en normal lengde på kvalifiseringsprogram vil gi fall i deltakerantall.

Oppfølgingsarbeidet ved NAV-kontorene må trappes ned i perioden. NAV-kontorene har hatt egne veiledere som har jobbet tett med INN om oppfølging av flyktninger. Denne aktiviteten reduseres nå. Oppfatningen er at god kapasitet til oppfølging ved NAV-kontorene gjør at folk finner bedre løsninger for sin inntektssituasjon, og at kommunens utgifter til sosialhjelp dermed faller. Kommunedirektøren vil følge nøye med på om reduksjon i ressursene samtidig som det forventes at nivået på sosialhjelp skal falle, fører til at stønadsnivået ikke vil reduseres.

17.4.4 Pilot 0-24

Satsing på ungdom og koordinerte tjenester til familier fortsetter og knyttes blant annet opp mot arbeidet i Pilot 0-24. Pilot 0-24 er en fireårig nasjonal satsing i perioden 2019 til 2022. Et hovedmål med 0-24-samarbeidet er å finne løsninger som bidrar til å bryte med «silotenkning» og styrke lagspillet rundt barn, unge og familier.

Når piloten er fullført i 2022 er effektmålene at utsatte barn og unge og deres familier:

- opplever at de møtes tidlig av kompetente ansatte som kan fatte beslutninger og gi riktig hjelp med utfordringene
- føler seg som en del av fellesskapet og deltar daglig i barnehage, skole eller arbeid, og andre samfunnsarena
- at de blir møtt med respekt, verdighet og forståelse
- erfarer at de møter et hjelpeapparat/nettverk som samhandler på tvers for familiens beste

17.4.5 Bolig

En egnet boligmasse

Det er en jevn økning i antall barnefamilier på venteliste til kommunal bolig. Per september 2021 er det 28 familier på venteliste. Dette begrunnes i at flere har lengre kontrakter, bor lengre og samtidig at har kommunen for få familieboliger. Kommunen har for mange 1 og 2-romsleiligheter. Et nedslag av disse vil frigjøre midler til kjøp av familieboliger og andre boliger som er tilpasset særlige behov..

Oppfølging

Antall bomiljøklager har økt fra 300 i 2006 til 1057 i 2020. Per september 2021 har kommunen mottatt 848 bomiljøklager. Å arbeide med egnede botilbud og -tjenester er et viktig innsatsområde i "program bærekraft i Helse og velferd".

Bostøtte

Regjeringen oppnevnte i desember 2020 en ekspertgruppe som skal gjennomgå den statlige bostøtten. Formålet er å evaluere dagens bostøtteordning fra Husbanken, herunder samspillet med andre statlige og kommunale velferdsordninger, og foreslå innretningen på den fremtidige bostøtteordningen.

Rapporten skal foreligge i begynnelsen av 2022. Kommunedirektøren er gjennom [bystyresak 132/20 Boligpolitisk plan 2020](#) bedt om å legge frem et forslag til ny en kommunal bostøtteordning for utvalgte grupper av leietakere. Kommunedirektøren foreslår å vente på utvalgets vurdering før en ny kommunal bostøttemodell utredes.

17.5. Mål og indikatorer

Utvalgte bærekraftsmål

<p>Ingress</p>	<p>Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevant for psykisk helse og rus og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål, og de 169 delmålene er vurdert og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Dette resulterer i en oversikt over hvilke av FNs bærekraftsmål som tjenesten har et særlig ansvar for. Operasjonaliseringen av de utvalgte bærekraftsmålene er vist med de ulike periodemålene og tilhørende indikatorer.</p>
<p>Tjenesteområde</p>	<p>Kvalifisering og velferd Tjenesteområdet har ansvar for at innbyggere får nødvendig bistand til å komme seg i arbeid eller utdanning samt at alle innbyggere er sikret anstendige materielle levekår.</p>
<p>Bærekraftsmålene (hovedmål) som vi mener er mest relevant for vårt tjenesteområde</p>	<p>1. Utrydde alle typer fattigdom i verden 4. "Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle" 5. "Oppnå likestilling og styrke jenter og kvinners stilling" 8. "Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle" 10. Redusere ulikhet i og mellom land 11. "Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige"</p>
<p>Noen utvalgte delmål fra bærekraftsmålene som vi mener beskriver våre utviklingsmål best og hva vi gjør for å jobbe mot målene.</p>	<p>Bærekrafts delmål 1.2 Innen 2030 og i samsvar med nasjonale definisjoner, minst halvere andelen menn, kvinner og barn i alle aldre som lever i fattigdom</p> <p>8.5 Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid</p> <p>10.1 Innen 2030, og raskere enn for det nasjonale gjennomsnittet, oppnå en gradvis og varig inntektsøkning for de fattigste 40 prosent av befolkningen</p> <p>10.2 Innen 2030 sørge for å myndiggjøre alle og fremme deres sosiale, økonomiske og politiske inkludering, uten</p>

	<p><i>hensyn til alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status</i></p> <p><i>10.4 Vedta politikk, særlig når det gjelder skatter og avgifter, lønn og sosialomsorg, med sikte på å oppnå en gradvis utjevning av forskjeller</i></p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden (tjenesteområdets egen beskrivelse):</p> <p>Enhetene på området kvalifisering og velferd har som hovedoppgave å sørge for god tilknytning til arbeidslivet gjennom opplæring og kvalifisering til de innbyggerne som behøver ekstra bistand. Noen innbyggere vil aldri ha mulighet til å ha jobb, og disse skal sikres en forsvarlig økonomi slik at de likevel kan ha anstendige levekår.</p> <p>Periodemål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Barnefamilier som mottar økonomisk sosialhjelp har tiltak som fremmer deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. <p><i>Bærekrafts delmål</i></p> <p><i>4.4 Innen 2030 oppnå en betydelig økning i antall unge og voksne med kompetanse, blant annet i tekniske fag og yrkesfag, som er relevant for sysselsetting, anstendig arbeid og entreprenørskap</i></p> <p><i>4.6 Innen 2030 sikre at all ungdom og en betydelig andel voksne, både kvinner og menn, lærer å lese, skrive og regne</i></p> <p><i>8.6 Innen 2030 betydelig redusere andelen unge som verken er i arbeid eller under utdanning eller opplæring</i></p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden (tjenesteområdets egen beskrivelse)</p> <p>Nasjonal forskning viser at formelle kvalifikasjoner øker sjansen for stabil jobbtilknytning, og det jobbes kontinuerlig med å utvikle gode kvalifiserende løp for de innbyggerne som er motiverte og viser progresjon. Noen av disse løpene tar flere år og noen deltakere behøver sosialhjelp for å finansiere livsopphold i denne perioden.</p>
--	---

	<p>Periodemål: Elever fra Trondheim voksenopplæringscenter TROVO mottar opplæring som gir grunnlag for å delta i arbeids- og samfunnsliv.</p>
	<p>Bærekrafts delmål <i>11.1 Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris, og bedre forholdene i slumområder</i></p>
	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under dette delmålet i denne perioden (tjenesteområdets egen beskrivelse)</p> <p>Et trygt hjem kan gi roen til å ta neste steg mot kvalifisering til arbeid og utdanning. En kommunal bolig er et virkemiddel for å bistå vanskeligstilte mennesker som ikke klarer å skaffe seg bolig på egen hånd. Kommunen etterstreber å ha kommunale boliger som har en tilfredsstillende standard i et trygt bomiljø. Ved tildeling eller forlengelse av kontrakter tar vi særlig hensyn til barnefamilier for å gi et mer stabilt botilbud. Kommunen vil unngå opphopning av kommunale utleieboliger i en bydel, og tar dermed hensyn til hvor nye boliger kjøpes, leies og selges, for å fremme en sosial variasjon i bydelene.</p> <p>Periodemål:</p> <p>1. Alle har et sted å bo</p>

17.6. Periodemål for 2022-2025

1. Barnefamilier som mottar økonomisk sosialhjelp har tiltak som fremmer deltakelse i arbeids- og samfunnsliv.
2. Elever fra Trondheim voksenopplæringscenter TROVO mottar opplæring som gir grunnlag for å delta i arbeids- og samfunnsliv.
3. Alle har et sted å bo

Indikatorer

- Antall barnefamilier som mottar sosialhjelp (reduseres i perioden).
- Resultatet på nasjonale prøver i norsk (bedre enn gjennomsnittet)
- Gjennomsnittlig botid i midlertidig bolig (maksimalt 20 dager).
- Gjennomsnittlig ventetid på ordinær kommunal bolig (maksimalt en måned)

17.7. Driftsbudsjett

Hovedsatsingen innenfor driftsbudsjettet på Kvalifisering og velferd er å få flere flyktninger og innvandrere over i lønnet arbeid eller utdanning som kvalifiserer til arbeid.

I økonomiplanen for 2021-2024 var det budsjettet med en reduksjon i driftsrammene til kvalifisering og velferd på om lag 110 millioner kroner fra 2021 til 2022. Reduksjonen hadde sammenheng med at det var forutsatt at lavere bosetting av flyktninger skulle redusere kommunens utgifter og med reduksjon og avvikling av engangsmidler området har fått. Engangsmidlene har dels vært begrunnet med at området må tilpasse seg en situasjon fra tidlig til sen integrering flyktninger og dels med koronapandemien.

Erfaringsfall viser at flyktninger har behov for bistand lenge etter at de er bosatt i kommunen.

Kommunedirektøren tror ikke det er mulig å redusere utgiftene med 110 millioner kroner i 2022.

Kommunedirektøren foreslår derfor å reversere 50 millioner kroner av reduksjonen, slik at reduksjonen fra 2021 til 2022 blir 60 millioner kroner.

17.8. Forslag til driftsbudsjett for 2021-2024

Tabell 17-3 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for område kvalifisering og velferd i perioden 2022-2025 Tabellen viser endring sammenlignet med vedtatt budsjett 2021. Tabell 17-4 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 17-3 Budsjettramme og rammeendring kvalifisering og velferd. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	599,7	599,7	599,7	599,7
Pris- og lønnskompensasjon	7,0	7,0	7,0	7,0
Tekniske justeringer	8,0	8,0	8,0	8,0
Korrigert budsjett	614,7	614,7	614,7	614,7
Befolkningsvekst	4,0	7,2	9,9	12,3
Annen rammeendring	-62,5	-94,4	-94,4	-94,4
Forslag til netto driftsramme	556,2	527,5	530,2	532,6
Reell rammeendring	-58,5	-87,2	-84,5	-82,1

Tabell 17-4 Tiltak i kvalifisering og velferd. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Befolkningsvekst	3,2	5,0	9,4	11,8
	02. Redusert bemanning INN	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
	03. Færre mottakere av stønad INN	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Endringer i tjenestetilbudet	04. Færre deltagere i KVP, fra 470-300 deltagere	-10,0	-30,0	-30,0	-30,0
	05. Reduksjon i stønadsutbetalingene	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0
	06. Internett til sosialhjelpsmottakere	-8,5	-8,5	-8,5	-8,5
	07. NAV-KVP og Jobbhuset	0,0	-10,0	-10,0	-10,0
	08. Sosialhjelp - omdisponering	0,0	10,0	10,0	10,0
	09. Omfattende nedbemanning på NAV-kontorene	-16,3	-24,6	-24,6	-24,6

10. Midlertidig bolig	3,5	1,8	0,0	0,0
11. Redusert timetall grunnskole for voksne ned mot 15 t. pr uke	-8,8	-8,8	-8,8	-8,8
12. Redusert kommunalt tilbud ungdomsgruppa TROVO	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7
13. Reduserte administrative kostnader TROVO	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
14. TROVO - omstillingsmidler	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
15. Dagsats tiltakspenger	2,5	2,5	2,5	2,5
16. Innsparing innkjøp, reiser og innleie av arbeidskraft	-0,4	-0,8	-0,8	-0,8
Effektiviseringstiltak				
Sluttsum	-58,5	-87,2	-84,5	-82,1

Opprettholdelse av standard

01. Befolkningsvekst

Det settes av 3,2 millioner kroner til å dekke utgifter på grunn av befolkningsvekst i 2022.

02. Redusert bemanning INN

Som følge av nedgangen i bosetting av flyktninger reduseres budsjettet i 2022 med 1 million kroner. Det forventes et relativt stabilt deltagerantall fremover.

03. Færre mottakere av stønad INN

Færre bosettinger gir mindre behov for introduksjonsstønad og budsjettet reduseres med 5 millioner i planperioden.

Endringer i tjenestetilbudet

04. Færre på Kvalifiseringsprogram (KVP), fra 470-300 deltakere

Det har vært en stor økning i antallet som mottar kvalifiseringsstønad de siste to årene samtidig som færre går over til jobb eller utdanning. Kommunedirektøren mener det er viktig å se på hvem som får tilbud om program og estimerer at antallet skal ned til rundt 300 deltakere fra og med 2023.

05. Reduksjon i stønadutbetalingene

Det ligger en forventning til at gjenåpning av samfunnet vil skape flere muligheter for de som i dag mottar sosialhjelp. Det kan bli lettere å sørge for egen forsørgelse gjennom en aktiv deltagelse i arbeidslivet.

06. Internett til sosialhjelpsmottakere

I 2021 er det budsjettert med 10 millioner kroner for å tilby gratis internett til sosialhjelpsmottakere. Kommunedirektøren mener dette kan løses innenfor en kostnadsramme på 1,5 millioner kroner og foreslår å redusere budsjettet tilsvarende.

07. NAV- KVP og Jobbhuset

Gjennom koronapandemien har det vært en markant økning av antall unge sosialhjelpsmottakere. Dette medfører et økt fokus overfor denne målgruppen slik at de ikke blir værende på sosialhjelp. I forbindelse med handlings og økonomiplan 2021-2024 bevilget bystyret 10 millioner kroner fra økonomisk sosialhjelp til NAV i to år for å styrke kvalifiseringsprogrammet og øke antall tiltaksplasser på "Jobbhuset". Fra og med 2023 legges midlene tilbake til økonomisk sosialhjelp slik som bystyret forutsatte.

08. Sosialhjelp - omdisponering

Det ble omdisponert 10 millioner kroner til dette tiltaket i 2020 fra økonomisk sosialhjelp (se punkt 7).

09. Nedbemanning på NAV-kontorene

Som følge av nedgangen i bosetting av flyktninger og lavere inntekter fra staten er det nødvendig å redusere bemanningen på Nav-kontorene. Det har lenge vært en praksis at det enkelte kontor kan omprioritere noe midler fra sosialhjelpsbudsjettet til bemanning for derigjennom redusere stønadsutbetalingene. NAV Lerkendal har brukt dette grepet mest. I en situasjon med langt mindre midler må derfor NAV Lerkendal kutte noe mer i bemanningen enn NAV Falkenberg. Bemanningen vil da samsvare mer mellom kontorene når vi tar hensyn til de sosioøkonomiske variablene. Øvrig reduksjon fordeles etter budsjettmodellen som hensyntar de sosioøkonomiske variablene i befolkningen.

Nedbemanning for å få budsjettet i balanse er vist i tabellen under:

Tabell 17-5. Nedbemanning NAV kontorene

Nedbemanning NAV kontorene	2022	2023
Reduksjon av 5 årsverk KVP Lerkendal	-2	-4
Reduksjon av 3 årsverk SBK Lerkendal	-1,3	-2,5
Reduksjon av grunnbemanning 5 årsverk Lerkendal	-2	-4
Redusert grunnbemanning 4 årsverk, ungdom, kartlegging, sosial faglig	-1,5	-3
Redusert bemanning NAV 11 årsverk, flyktninger	-6	-6
Redusert bemanning NAV KVP 2 årsverk	-1,4	-3
Redusert bemanning NAV kontorene grunnbemanning	-2,1	-2,1
Sum	-16,3	-24,6

Kommunedirektøren er usikker på hvilke effekter en slik nedbemanning vil få for utviklingen på økonomisk sosialhjelp og kvalifiseringsstønad. Andelen innvandrere i Trondheim har økt mye og denne gruppen mottar sosialhjelp i mye større grad enn resten av befolkningen. Det vil være nødvendig å evaluere og justere planene regelmessig og se dette opp mot utviklingen i stønadsutbetalingene.

10. Midlertidig bolig

På kort sikt er det behov for og styrke innsatsen til midlertidig bolig på grunn av avtaler som er inngått med private aktører. På lengre sikt vil det være aktuelt å si opp avtalene og etablere rimeligere og bedre tilbud i et samarbeid mellom NAV og tjenestene til rus- og psykisk helse. Det gjelder spesielt innenfor rusomsorgen.

11. Redusert timetall grunnskole for voksne.

Som følge av nedgangen i bosetting av flyktninger er det nødvendig og redusere bemanningen på voksenopplæringen og det medfører redusert timetall. I dag får elevene omtrent 25 undervisningstimer, fra årsskiftet reduseres timetallet betydelig. Elevene vil ikke få forlenget opplæringstid. Et timetall på under 20 uketimer medfører at elevene får halvt stipend fra lånekassen, og dette vil sannsynligvis økt etterspørsel etter økonomisk sosialhjelp.

12. Redusert kommunalt tilbud ungdomsgruppa TROVO

Ungdomsgruppa har fram til nå vært prioritert med høyt timetall på 28 undervisningstimer i uka. Tilbudet reduseres til gjennomsnittlig 15 timer i uka.

13. Reduserte administrative kostnader TROVO

Som følge av nedgangen i bosetting av flyktninger er det nødvendig å redusere administrasjonen på voksenopplæringen med 1 million kroner.

14. TROVO - omstillingsmidler

Det ble bevilget 5 millioner kroner til omstilling på TROVO - Voksenopplæringen i 2021 som et engangsbeløp. Disse midlene tas ut for 2022.

15. Dagsats tiltakspenger

Det foreslås å innføre en felles dagsats for tiltakspenger tilsvarende minstesats for dagpenger fra 1. januar 2022. Tiltakspenger kan gis til tiltaksdeltakere som ikke mottar stønader til livsopphold fra folketrygden. Det er ikke krav om tidligere arbeidsinntekt. Minste dagsats for tiltakspenger er i dag noe høyere enn minstesats for dagpenger. Det kan virke urimelig at en som ikke har jobbet nok til å opptjene seg rett til dagpenger, kan få en høyere ytelse enn en som har vært i arbeid og tjent opp rett til dagpenger. For å harmonisere tiltakspengene med dagpengene, foreslår regjeringen at det fra 1. januar 2022 innføres en felles dagsats for alle som mottar tiltakspenger, tilsvarende minste sats på dagpenger. Forslaget innebærer en reduksjon i utgiftene til tiltakspenger. Samtidig forventes at kommunene får økte utgifter til sosialhjelp. Anslaget for dette er 2,5 millioner kroner.

Effektiviseringstiltak

16. Innsparing innkjøp, reise og innleie av arbeidskraft

Bystyret vedtok denne innsparingen i forbindelse med Handlings og økonomiplan 2021-2025. Kommunedirektøren viderefører tiltaket.

18. Psykisk helse og rus

18.1. Innledning

For å imøtekomme det økte behovet for psykisk helsehjelp videreføres satsingen på tidlig innsats og ambulant oppfølging ved bruk av flerfaglige team. Vi skal forsterke innsatsen med å forebygge og redusere risiko for overdosedødsfall og tilby egnet bolig og helhetlige tjenester til personer med utfordrende atferd. Nytt Krisesenter tas i bruk i 2023, samt midlertidige boligtilbud til kvinner med rusmiddelavhengighet.

Området har tilbud som består av sosiale møteplasser (treffsted), tur- og treningsaktiviteter, boligsosialt arbeid, lavterskel behandling for lette til moderate psykisk plager og eller rusproblemer, rehabilitering og jobbstøtte, samt trygghetsplasser og korttidsopphold i Leistad helsehus.

18.2. Informasjon om området

	3 enheter
	2.097 mottakere av tjenester
	292 årsverk
	128 brukere i tilrettelagte boliger innenfor psykisk helse
	59 brukere i tilrettelagte boliger innenfor rus
	1.269 brukere med vedtak
	828 brukere i lavterskeltilbud

Området omfatter følgende tre enheter; Enhet for psykisk helse og rus, Enhet for rustjenester og Botiltak og treffsted for psykisk helse. I tillegg har kommunen avtale med Stavne KF, Kirkens Bymisjon, Frelsesarmeen, stiftelsen kong Carl Johans arbeidsstiftelse, stiftelsen KiM senteret, FIRE og stiftelsen Fontenehuset Trondheim om drift av tiltak for målgruppen.

18.3. Om tjenestene

Kjennetegn ved målgruppen

Nasjonal veileder ["Sammen om mestring"](#) har inndelt psykisk helse- og rusproblemer i tre hovedforløp:

1: *Milde og kortvarige problemer*

Dette er personer som i hovedsak fungerer i hverdagen og er i arbeid. Enhet for psykisk helse og rus bistår årlig omtrent 1500 personer gjennom tiltaket *Rask psykisk helse*.

2: Kortvarige alvorlige problemer/lidelser og langvarige mildere problemer/lidelser

Dette er personer som typisk bor i ordinær bolig, og har behov for regelmessig oppfølging fra enhetene. Botiltak og treffsted psykisk helse og/eller Enhet for rustjenester.

3: Alvorlige langvarige problemer/lidelser

Dette er personer som i hovedsak bor i kommunale botiltak og som har behov for langvarig og tett oppfølging fra enhetene; Botiltak og treffsted psykisk helse og Enhet for rustjenester.

Lavterskeltilbud - uten krav om henvisning og vedtak

Rask psykisk helsehjelp er et kunnskapsbasert korttids behandlingstilbud for personer over 18 år med mild til moderat angst, depresjon, begynnende rusproblemer og/eller søvnvansker. Oppfølgingen baserer seg på veiledet selvhjelp og kognitiv terapi.

Mottak- og oppfølgingscenteret (MO) er et tilbud til personer med rusproblemer, med eller uten samtidige psykiske plager. MO tilbyr rask systematisk kartlegging, oppfølging, samtaler, og råd og veiledning inn mot behandlingsapparatet.

Samhandlingstiltak (SAMUR) er et tilbud til ungdom med utfordringer knyttet til rus i alderen 18-25 år. Metodikken bygger på ungdommens styrker og ressurser og ideen om at alle er motivert for noe. Tilbudet er samlokalisert med tilbudet til ungdom i Bispegata.

Leistad helsehus

Leistad Helsehus er et døgntilbud med ti plasser for personer som skrives ut fra spesialisthelsetjenesten eller søkes inn via fastlege og helse- og velferdskontor. Her gjennomføres en tverrfaglig kartlegging av behov for oppfølging og bistand. Målet med tilbudet er at brukere skal kunne mestre hverdagen i egen bolig. I tillegg har helsehuset fire akutte døgnplasser for personer med psykiske helseutfordringer.

Rehabilitering for personer med rusmiddelavhengighet

Stavne KF og Klæbu Industrier KF hjelper jobbsøkere ut i arbeid gjennom karriereveiledning, opplæring og arbeidspraksis i samarbeid med næringslivet.

Brygga er et arbeidsrettet rehabiliteringstilbud for personer over 18 år, som fullfører rusbehandling i døgnenhet eller mottar poliklinisk spesialisert behandling.

Brygga skal bistå den enkelte i å mestre eget liv uten avhengighet, i overgangen mellom tverrfaglig spesialisert rusbehandling og inkludering i ordinært arbeids- og samfunnsnivå.

For å kunne motta et tilbud fra Brygga må man være i tilknytning til eller på vei mot jobb eller skole. Barn og pårørende kan også benytte Brygga og få:

- hjelp i forhold til arbeid og skole
- hjelp med økonomi
- samtaler og deltakelse i ulike grupper
- kurs og ulike aktiviteter

Tilbud i regi av ideelle organisasjoner

Kommunen har inngått avtaler om å tilby aktivitets- og fritidstilbud på ettermiddag og helg med organisasjonene FIRE, Et skritt videre - Frelsesarmeen, KIM- senteret og Prima Arena.

Lenker til relevant informasjon

[Temaplan psykisk helse og rus 2017-2020](#)

[Handlingsplan mot vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep 2016-2019](#)

[Oversikt over kommunens psykiske helsetjenester](#)

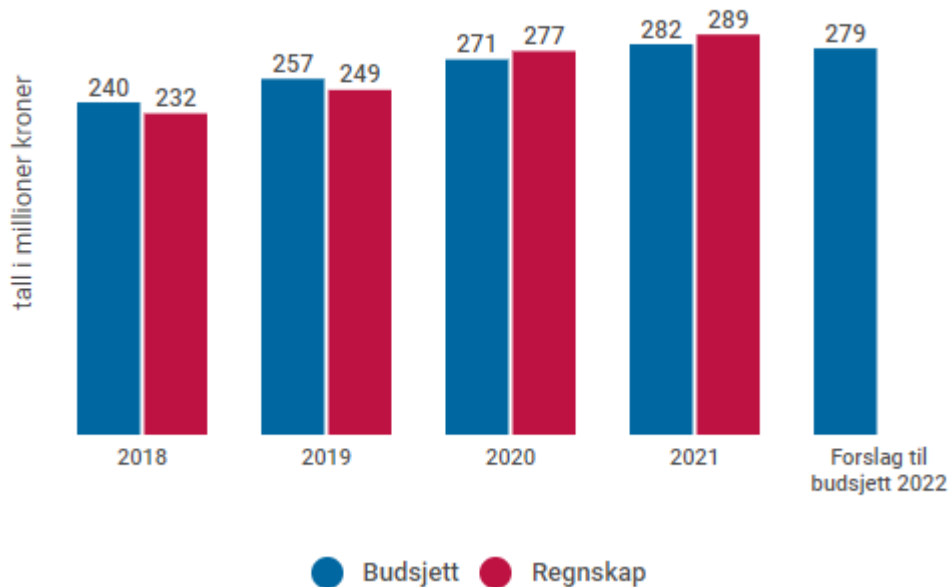
[Oversikt over kommunens rustjenester](#)

[Handlingsplan for forebygging av overdoser og overdosedødsfall 2020-2022](#)

18.4. Økonomiske nøkkeltall

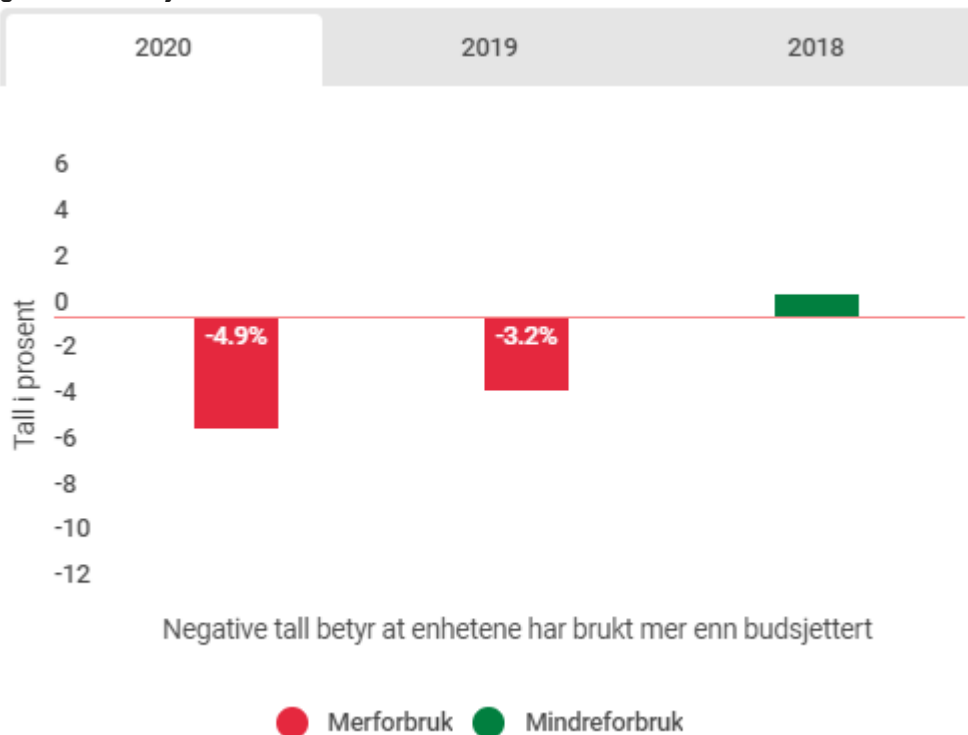
Figur 18-1 sammenligner budsjett og regnskap på området psykisk helse og rus i perioden 2018-2021 og forslag til budsjett 2022.

Figur 18-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

Figur 18-2 viser forventet resultat for 2020 til de tre enhetene under Psykisk helse og rus. Enhetene har gått fra balanse i 2018 og 2019 til merforbruk i 2020. Men for området viser 2. økonomirapport balanse på enhetsnivå i 2021.

Figur 18-2. Budsjettavvik for enhetene innenfor området i 2020

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 18-3 viser at Trondheim ligger betydelig lavere på netto driftsutgifter på tilbud til personer med rusproblemer pr. innbygger sammenlignet med de andre storbyene og at det er en reduksjon i driftsutgifter per innbygger fra 2019 til 2020. Tall for 2020 viser at Trondheim har flere personer med psykiske symptomer og lidelser per 1000 innbyggere sammenlignet med de andre storbyene, unntatt Oslo.

Tabell 18-3. Psykisk helse og rus, kilde: SSB statistikkbanken 2020, Kommune helsa statistikkbank 2020

	2019	2020				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Stavanger	Bergen	Kristiansand
Brutto driftsutg. til tilbud til personer med rusproblemer pr. innb. 18-66 år (kr)	954,3	924,1	1996,8	1100,1	1854,6	693
Netto driftsutg. til tilbud til personer med rusproblemer pr. innb. 18-66 år (kr)	889,5	871,1	1796,2	1050,5	1753,7	641,4
Årsverk av psykiatriske sykepleiere per 10 000 innbyggere (helse- og omsorg) (antall)	3,1	3	2,6	1,9	4,2	5,7
Årsverk av personer med videreutdanning i psykisk helsearbeid per 10 000 innbyggere (helse og sosial) (antall)	8,4	8,2	5,1	3,7	8,1	14,2
Årsverk av personer med videreutdanning i rusarbeid per 10 000 innbyggere (helse og sosial) (antall)	3,6	3,9	2,3	1,3	5	2,8
Psykiske symptomer og lidelser, pr. 1000 innb. 0-74 år	167	172	149	166	148	184

18.5. Utfordringsbilde og strategier

18.5.1 Hovedutfordringer

Tall fra SSB (2020) viser at psykisk sykdom eller lidelse er den hyppigste årsaken til at folk oppsøker fastlege, og at det var en økning på nesten ti prosent i konsultasjoner hos fastlegen relatert til psykisk sykdom og lidelser fra 2019 til 2020.

18.5.2 Mange uføretrygdede har en psykisk lidelse eller atferdsforstyrrelse

I følge tall fra NAV var det 317 000 personer som mottok uføretrygd i 2016. En av tre var uføretrygdet på grunn av en psykisk lidelse eller atferdsforstyrrelse (36,2 prosent). I gruppen 18-29 år var nærmere to av tre (63 prosent) uføretrygdet på grunn av psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser.

Hovedutfordringen er å ha tilstrekkelig kapasitet for tidlig og fleksibel nok innsats innenfor rask psykisk helsehjelp, hjelp med rusmiddelbruk og ambulans oppfølging til personer med alvorlige psykiske lidelser.

Vi har utfordringer med å finne egnede boliger til rusmiddelavhengige personer med atferdsproblemer. For å ivareta trygghet for naboer benyttes tilstedeværende personell og vaktsselskap i disse boligene.

Selv om antall bostedsløse i kommunen er betydelig redusert de siste ti årene, var det fortsatt 113 registrerte bostedsløse i 2020.

18.5.3 Koronapandemien

I løpet av perioden med pandemi har det vært en betydelig økning av henvendelser fra personer med psykiske helseutfordringer - det gjelder både til "rask psykisk helsehjelp" fra personer med milde til moderate plager og til "mestringsteam" fra personer med alvorlige psykiske lidelser. Det er samtidig en

økning i antall unge personer med rusmiddelavhengighet som trenger oppfølging for å mestre å bo og hjelp med å endre livsstil.

Mange av de som har samtidig rus- og psykisk lidelse (ROP-lidelse) har tilleggssykdommer som gjør at de har høy risiko for alvorlig forløp ved covid-19. Stengte lavterskeltilbud og lav digital kompetanse gjør at personer med ROP- lidelser har større utfordringer enn vanlig under pandemien. [En studie utført av Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse](#) oppgir informantene at de er redd for å smitte andre, mister sosialt nettverk, er ensomme og er redde for å få tilbakefall og være en byrde.

18.5.4 Midlertidige statlige tilskuddsmidler finansierer deler av tjenestene

Omtrent sju prosent av budsjettet innenfor psykisk helse og rus finansieres av midlertidige statlige tilskuddsmidler. Det gjør det vanskelig å planlegge strategisk utvikling av området. For 2021 mottok enhetene og Stavne KF statlige tilskudd til kommunalt psykisk helse- og rusarbeid for nærmere 20 millioner kroner. Tilskuddene varer inntil fire år med en gradvis nedtrapping per år. Etter tilskuddsperioden må kommunen finansiere tiltaket innenfor driftsrammen eller avvikle tiltaket. Som eksempel mister Mestringsteam på dag et tilskudd på 1,8 millioner kroner fra og med 2022. Det foreslås en videreføring av teamet med kommunale midler.

18.6. Hovedstrategier

Hovedstrategiene for området i planperioden er å prioritere tidlig hjelp til personer med lette og moderate plager for å redusere utvikling av kroniske lidelser eller rusmiddelavhengighet. Vi vil prioritere å styrke de ambulante tjenestene fremfor døgn tjenester til personer med alvorlige psykiske lidelser og /eller rusmiddelavhengighet. Bostedsløse tilbys permanent bolig og personer med utfordrende atferd tilbys småhus og eller bolig i botiltak.

18.6.1 Recovery

Brukerne skal påvirke og delta i utforming av tjenesten gjennom metoden "recovery". Recovery er en helhetlig tilnærming rettet mot både psykisk, fysisk og sosial helse, i kombinasjon med hjelp som tar utgangspunkt i personens ønsker og behov.

18.6.2 Tidlig innsats og oppfølging av tverrfaglige team

For å imøtekomme det økte behovet for psykisk helsehjelp videreføres satsingen på tidlig innsats og ambulant oppfølging ved bruk av tverrfaglige team som mestringsteam, Housing First og de felles behandlingsteamene med spesialisthelsetjenesten. Gjennom god tverrfaglig oppfølging vil flere brukere i større grad selv kunne velge boform og hvor de ønsker å bo.

Menn topper en rekke negative statistikker som for eksempel rusvansker, kriminalitet og selvmord. Dette kan ses på som ulike typer av utenforskap. Enhet for psykisk helse og rus ble, i samarbeid med NAV og Kirkens Bymisjon, innvilget 2,3 millioner kroner i prosjektmidler fra Stimulab (Digitaliseringsdirektoratet) til det innovative prosjektet "Sårbare menn". Prosjektet skal ende opp i nye og forbedrede tjenester, prosesser eller systemer og skal blant annet styrke menn i overgangen fra ung til voksen til å bli bevisste og delaktige samfunnsborgere.

18.6.3 Tidlig innsats - samarbeid med Oppvekst; 0-24 år

Helse- og velferd deltar i pilotprosjektet 0-24 år. Målet med samarbeidet er å hindre utenforskap og sikre tidlig hjelp og en mer helhetlig innsats for utsatte barn og unge under 24 år. Her er det viktig å finne løsninger som bidrar til å bryte med «silotenkning» på alle nivåer i forvaltningen. "Utsatte barn og unge" defineres som barn og unge med risiko for å utvikle problemer som kan lede til mangelfull grunnopplæring, med påfølgende utfordringer knyttet til utdanning, arbeid og helse, og som står i fare for fremtidig marginalisering.

18.6.4 Fra botiltak til egen bolig - styrke ambulant oppfølging

Personer med alvorlige psykiske lidelser og eller rusmiddelavhengighet gis i hovedsak ambulant oppfølging. I løpet av planperioden vil vi kunne gi flere brukere et tilbud om oppfølging, dersom vi reduserer antall botiltak med tilstedeværende ansatte.

18.6.5 Forebygge og redusere overdosedødsfall, krisesenter og midlertidig botilbud

Arbeidet med oppfølging av [bystyresak 228/20](#) *Handlingsplan for forebygging av overdoser og overdosedødsfall i Trondheim kommune 2020-2022* prioriteres.

Det vil komme en egen sak til formannskapet om etablering av brukerrom høsten 2021.

Nytt krisesenter for kvinner, menn og barn ferdigstilles i 2023 med økt bemanning. Arbeidet med å få på plass midlertidig boligtilbud for rusmiddelavhengige kvinner i løpet av planperioden er startet.

18.6.6 Boliger til personer med utfordrende atferd

Åtte boliger for personer med utfordrende atferd tas i bruk ved årsskiftet 2023/2024. Dette er et samarbeidsprosjekt med spesialisthelsetjenesten om å yte helhetlige ambulante tjenester.

18.7. Mål og indikatorer

Utvalgte bærekraftsmål

Ingress	Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevant for psykisk helse og rus og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål, og de 169 delmålene er vurdert og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Dette resulterer i en oversikt over hvilke av FNs bærekraftsmål som tjenesten har et særlig ansvar for. Operasjonaliseringen av de utvalgte bærekraftsmålene er vist med de ulike periodemålene og tilhørende indikatorer.
Tjenesteområde	Psykisk helse og rus
Bærekraftsmålene (hovedmål) som vi mener er mest relevant for vårt tjenesteområde	<p>3 God helse 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst 11 Bærekraftige byer og samfunn 16 Fred og rettferdighet</p>

Noen utvalgte delmål fra bærekraftsmålene som vi mener beskriver våre utviklingsmål best og hva vi gjør for å jobbe mot målene.

Bærekrafts delmål

3.5) Styrke forebygging og behandling av misbruk, blant annet av narkotiske stoffer og skadelig bruk av alkohol.

3.7) Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tjenester knyttet til seksuell og reproduktiv helse, herunder familieplanlegging og tilhørende informasjon og opplæring, og sikre at reproduktiv helse innarbeides i nasjonale strategier og programmer.

3.8) Oppnå allmenn dekning av helsetjenester, herunder beskyttelse mot økonomisk risiko, og allmenn tilgang til grunnleggende og gode helsetjenester samt trygge, virksomme og nødvendige medisiner og vaksiner av god kvalitet og til en overkommelig pris.

Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:

Både mottak- og oppfølgingscenteret (MO) og Rask psykisk helsehjelp er tilgjengelig for personer som trenger rask hjelp med å endre rusvaner.

Vi skal sikre god informasjon om prevensjon og seksuell helse til ungdom og særskilt oppfølging til rusmiddelavhengige personer.

Personer med alvorlige psykiske lidelser og/eller rusmiddelavhengighet skal sikres helhetlig hjelp rettet mot psykisk, fysisk og sosial helse og gis mulighet til å delta i arbeidsrettede tiltak.

Periodemål

11.1 Personer som har rus- og/eller psykiske problemer opplever å få rask hjelp som gir økt selvstendighet.

11.2 Personer med alvorlige psykiske lidelser og/eller rusmiddelavhengighet sikres helhetlig hjelp..

Bærekrafts delmål

8.5) Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid.

Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:

Motivere og legge til rette for at personer med alvorlig psykisk lidelse og/eller rusmiddelavhengighet gis arbeidsrettede tilbud i samarbeid med NAV gjennom IPS (Individual Placement and Support). Sørg for rask psykisk helsehjelp til personer med milde og moderate psykiske symptomer, slik at de kan komme tilbake i jobb.

Periodemål

	<p>11.1 Personer som har rus- og/eller psykiske problemer opplever å få rask hjelp som gir økt selvstendighet.</p> <p>11.2 Personer med alvorlige psykiske lidelser og/eller rusmiddelavhengighet sikres helhetlig hjelp.</p>
	<p>Bærekrafts delmål 11.1) Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris, og bedre forholdene i slumområder.</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: Vi skal motivere bostedsløse til å ta imot tilbud om bolig og samtidig motta regelmessig oppfølging gjennom tilbudet "Housing First". Vi skal motivere brukere til å flytte fra botiltak til egen bolig (leie eller eie) og motta ambulans hjelp.</p> <p>Periodemål 11.1 Personer som har rus- og/eller psykiske problemer opplever å få rask hjelp som gir økt selvstendighet. 11.2 Personer med alvorlige psykiske lidelser og/eller rusmiddelavhengighet sikres helhetlig hjelp.</p>
	<p>Bærekraftens delmål 16.7 Sikre lydhøre, inkluderende, medbestemmende og representative beslutningsprosesser på alle nivåer</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: Inkludering og medbestemmelse for alle innbyggere og ansatte innen helse- og velferdstjenester er helt avgjørende for å sikre en god kvalitet på tjenestene. For å oppnå god helse og livskvalitet trenger vi å vite hva som er viktig for innbyggeren. Når man er aktiv deltaker i eget helse- og velferdstilbud er det større sjanse for å oppnå gode resultater. Dette krever tillit og god kommunikasjon mellom innbyggere, ansatte og ledere. Å videreføre arbeidet med direkte tilbakemelding til ansatte fra brukere etter samtaler /behandling.</p> <p>Periodemål 11.3 Vi samhandler med pårørende og sørger for at de blir ivaretatt.</p>

18.8. Periodemål for 2022 - 2025

Hovedmålet for virksomhetene innenfor psykisk helse og rus er at innbyggerne skal leve selvstendige liv og ha en god tilknytning til arbeidsmarkedet.

1. Personer som har rus- og/eller psykiske problemer opplever å få raskhjelp som gir økt selvstendighet

Tidlig og tilpasset hjelp til den enkelte er viktig for å hindre utvikling til kroniske tilstander.

Det skal være lav terskel for å få hjelp for personer som ønsker og er motivert for rask hjelp med å endre rusvaner.

2. Personer med alvorlige psykiske lidelser og/eller rusmiddelavhengighetsikres helhetlig hjelp

Personer med alvorlige psykiske lidelser og/eller rusmiddelavhengighet skal sikres helhetlig hjelp rettet mot psykisk, fysisk og sosial helse og gis mulighet til å delta i arbeidsrettede tiltak.

Ansatte i psykisk helse og rus skal motivere og legge til rette for at personer med alvorlig psykisk lidelse og/eller rusmiddelavhengighet gis arbeidsrettede tilbud i samarbeid med NAV gjennom IPS (Individual Placement and Support).

Handlingsplan for forebygging av overdoser og overdosedødsfall for 2020-2022 skal bidra til at ingen skal miste livet av sitt rusmiddelbruk.

3. Vi samhandler med pårørende og sørger for at de blir ivaretatt

Kommunens ansatte skal etterspørre pårørendes behov og ressurser, samt avklare forventninger og muligheter. Personer med særlig tyngende omsorgsarbeid skal få nødvendig støtte, blant annet i form av opplæring og veiledning, avlastningstiltak og omsorgsstønning. Enhetene har systemer og rutiner som legger til rette for informasjon og dialog med pårørende. Nasjonal veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten skal være kjent og tatt i bruk på alle enheter.

Indikatorer

- Personer med rusproblematikk sikres oppstart med kartlegging og vurdering ved Mottaks- og oppfølgingscenteret (MO) innen sju virkedager.
- Ingen utskrivningsklare pasienter skal vente på kommunalt tilbud.
- Antall personer med alvorlig psykiske lidelser og/eller rusproblematikk som har tilbud om arbeids- og oppfølgingsstilbudet "IPS" i samarbeid med NAV (øker årlig)
- Bostabiliteten for mennesker med rus og psykisk helse (øker ved at antall utkastelser reduseres)
- Antall dødsfall per år som følge av overdose (reduseres årlig i perioden).

18.9. Driftsbudsjett

Hovedprioriteringene for området psykisk helse og rus i planperioden er å øke bruk av og forsterke ambulerende team, effektivisere og samlokalisere tjenester for rusmisbrukere, herunder lokasjon for brukerrom og midlertidig boligtilbud med kriesenterplass for rusmiddelavhengige kvinner, samt etablere 9 nye småhus.

Området psykisk helse og rus går inn i 2022 med en økonomisk utfordring på grunn av stadig økende antall tjenestemottakere og virkninger etter koronapandemien på de mest sårbare brukerne.. Kompetansen og tilbud i heldøgns omsorg og dagaktivitet må utvikles kontinuerlig og tilpasses endringer i brukernes behov. Det er flere tjenestemottakere som ikke har et optimalt tilbud i dag og som derfor av den grunn fører til økte kostnader.

God ledelse og styring av personalressursene er avgjørende for at alle brukere av tjenester får optimal hjelp. Lederne må organisere arbeidet slik at medarbeiderne brukes mest mulig effektivt, og at alle får brukt sin kompetanse der brukerne trenger den mest. Samlokalisering av tjenester og synergier i form av økt kvalitet, frigjøring av ressurser, gevinster og besparelser skal være et virkemiddel for å skaffe et bedre arbeidsmiljø og handlingsrom på området i form av redusert overtid, sykefravær og direkte kostnader. En stor andel tjenester levert av frivillige og ideelle organisasjoner er finansiert av

kommunen. Tjenester, avtaler og kompetanse må kontinuerlig utvikles, og en felles strategi vil være avgjørende for sikre trygge og forsvarlige tjenester til alle som har behov..

18.10. Forslag til driftsbudsjett i perioden 2022-2025

Tabell 18-4 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for området psykisk helse og rus i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring sammenlignet med vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020.

Oversikten under viser forslag til endringer i handlings- og økonomiplanperioden. For en mer detaljert gjennomgang av driftsbudsjettet til området, se detaljering av budsjettet for 2021.

Tabell 18-4 Budsjettamme og rammeendring psykisk helse og rus. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	280,5	280,5	280,5	280,5
Pris- og lønnskompensasjon	1,1	1,1	1,1	1,1
Tekniske justeringer	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Korrigert budsjett	276,5	276,5	276,5	276,5
Befolkningsvekst	2,2	3,9	5,4	6,8
Annen rammeendring	0,6	2,2	1,0	1,0
Forslag til netto driftsramme	279,3	282,6	282,9	284,3
Reell rammeendring	2,8	6,1	6,4	7,8

Tabell 18-5 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 18-5 Tiltak i psykisk helse og rus. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Ambulerende team kveld/helg	1,8	1,8	1,8	1,8
	02. Mestringsteam siste tilskuddsår 2020	1,7	1,7	1,7	1,7
	03. Radikalisering og Voldelig Ekstremisme i TK	0,4	0,4	0,4	0,4
	04. Drift av småhus	0,0	0,5	0,5	0,5
	05. Styrke frivillig arbeidsfelleskap Fontenehuset	0,0	0,7	0,7	0,7
	06. Brygga - individuell jobbstøtte; jf HØP 2020-2023	0,0	0,5	0,5	0,5
Endringer i tjenestetilbudet	07. a) Midlertidig botilbud for kvinner med rusavhengighet, og en krisesenterplass	0,0	4,2	8,4	8,4
	08. Nytt Krisesenter - ny bemanningsplan	0,0	1,7	3,4	3,4
	09. Omfordeling av ressurser for å drifte ROP-boliger	0,0	-6,0	-8,0	-10,0
	10. Tjenester til personer med samtidig rus- og psykisk lidelser (ROP lidelser)	0,0	6,0	8,0	10,0
	11. Innføring av helseplattformen	0,3	0,3	0,3	0,3

	12. Fra base- til ambulerende tjenester	0,0	0,0	-2,0	-2,0
	13. Implementering rusreform	2,0	2,0	2,0	2,0
Effektiviseringstiltak	07. b) Oppsigelse av leieavtalen for Kjøpmannsgata	0,0	-1,0	-1,0	-1,0
	07. c) Tjeneste samlokalisering synergier	0,0	-1,5	-1,5	-1,5
	07. d) Ungdom tilbudet til ny lokasjon, nattevakter	0,0	-1,6	-1,6	-1,6
	14. Innsparing innkjøp og innleie av arbeidskraft; jf HØP 2020-2023	-0,2	-0,5	-0,5	-0,5
	15. Utløp av avtalen med Crux i 2023	0,0	-1,0	-1,0	-1,0
	16. Ta i bruk teknologi for å gi bedre tjenester	-1,0	-1,0	-1,5	-1,5
	17. Generelle innsparinger og tilpasninger	-0,7	1,1	-2,0	-0,6
	18. Utløp av avtaler om aktivitetstilbud på Labyrinten	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
	19. Treffsted og redusert bruk av vaktelskap	-0,9	-1,6	-1,6	-1,6
Sluttsum		2,8	6,1	6,4	7,8

18.10.1 Opprettholdelse av standard

1. Ambulerende team kveld/helg

Mestringsteam på kveld/helg ble innvilget 1,8 millioner kroner i tilskudd for 2021. Kommunedirektøren foreslår å videreføre tiltaket med 1,8 millioner kroner i perioden.

2. Mestringsteam siste tilskuddsår 2020

Mestringsteam på dagtid har hatt en stor økning i antall henvendelser. Perioden for tilskuddsmidler er opphørt, og kommunedirektøren foreslår å bevilge 1,7 millioner kroner fra 2022.

3. Radikalisering og voldelig ekstremisme i Trondheim kommune

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 0,4 millioner kroner fra 2022 for å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme.

4. Drift av småhus

Kommunedirektøren planlegger å etablere ni nye småhus i planperioden - flere nåværende småhus må erstattes pga hærverk. Det settes av 0,5 millioner kroner for å styrke tjenesten fra 2023.

5. Styrke frivillig arbeidsfelleskap *Fontenehuset*

Kommunedirektøren foreslår å videreføre kommunalt tilskudd på 2,5 millioner kroner i 2022, økende til 3,2 millioner kroner fra 2023. Det er en reduksjon fra HØP 2021-2024, hvor det i tillegg var en økning på 1,2 millioner kroner fra 2023.

6. Brygga - individuell jobbstøtte; jf HØP 2020-2023

Brygga - individuell jobbstøtte er et kommunalt foretak ved Stavne som tilbyr rehabilitering til personer etter rusbehandling. Kommunedirektøren foreslår å videreføre tilbudet på samme nivå i 2022 som i 2021. Videre foreslår kommunedirektøren å øke tilskuddet med 0,5 millioner kroner fra 2023.

18.10.2 Endringer i tjenestetilbudet

07. a) Midlertidig botilbud for kvinner med rusavhengighet og en krisesenterplass

Kommunen samarbeider med NAV om midlertidig bolig til kvinner i aktiv rus. Kvinnene tilbys midlertidig opphold i motell, hotell og lignende, men mangler et tilrettelagt midlertidig botilbud med mulighet for oppfølging og bistand. Det foreslås å bevilge 4,2 millioner kroner i 2023 (halvårsvirkning) for å gi midlertidig botilbud til rusmiddelavhengige kvinner, og en krisesenterplass for kvinner med rusmiddelavhengighet. Fra 2024 foreslår kommunen å bevilge 8,4 millioner kroner til helårsdrift.

8. Nytt Krisesenter - ny bemanningsplan

Nytt interkommunalt Krisesenter ferdigstilles medio 2023 og det foreslås å styrke driftsbudsjettet med 1,7 millioner kroner fra 2023 (halvårsvirkning), økende til 3,4 millioner kroner fra 2024 (helårsvirkning).

9. Omfordeling av ressurser for å drifte ROP-boliger

Omstillingsprosjekt; fra tilstedeværende ansatte til ambulant oppfølging i boliger. Evaluering av Jarleveien med å bosette brukere med utfordrende atferd sammen med mange andre i samme bolig viser at det er behov for tilstedeværende personell og vaktsselskap. Dersom flere personer med denne type atferd bosettes i småhus eller sammen med få andre, er behovet for nattevakt sjeldent tilstede. Det er behov for å flytte brukere og ressurser for å følge opp særskilt personer med utfordrende atferd, jamfør punkt 10. Kommunedirektøren beregner at prosjektet vil gi en omfordeling på 10 millioner kroner i løpet av perioden.

10. Tjenester til personer med samtidig rus- og psykisk lidelser (ROP lidelser)

Det planlegges seks til åtte nye boliger på Østmarka for personer med ROP-lidelser fra 2023/24. Personene skal sikres helhetlig hjelp i fellesskap med spesialisthelsetjenesten. Kommunedirektøren foreslår å prioritere 6 millioner kroner i 2023, økende til 8 og 10 millioner kroner fra 2024 og 2025.

11. Innføring av Helseplattformen

Helseplattformen tas i bruk i april 2022. Det er en reell forventning at den nye løsningen vil utgjøre besparelser i driften av tjenestene og gi bedre og enklere støtte til ansatte. For å gi opplæring og støtte i bruken av ny løsning foreslår kommunedirektøren å avsette 0,3 millioner kroner i årlige driftsmidler.

12. Fra base- til ambulerende tjenester

En av strategiene er å styrke ambulant oppfølging fremfor tilstedeværende personell i boligene. Det foreslås å redusere bruken av tilstedeværende personell med 2 millioner kroner fra 2024.

13. Implementering rusreform

Regjeringen foreslår å bevilge midler til etablering av "Rådgivende enheter for russaker" i kommunene der personer som blir tatt for bruk eller besittelse av mindre mengder narkotika til egen bruk, ilegges møteplikt for denne rådgivende enheten i stedet for bot eller fengselsstraff. Kunnskapsgrunnlaget tilsier straffeforfølgning innen rusproblemer og avhengighet har en rekke negative konsekvenser, og har verken forebyggende eller rehabiliterende effekt. Trondheim kommune har allerede flere lignende hjelpetilbud til personer med rusproblematikk, blant annet MO- senteret (mottak- og oppfølgingssenter). Det blir derfor behov for et utvidet tilbud. Kommunedirektøren foreslår å sette av 2 millioner kroner til formålet.

18.10.3 Effektiviseringstiltak

7 b-d) Samlokalisering og omstilling; enhet for rustjenester

Enhet for rustjenester har tilbud spredt omkring i byen. Det foreslås å vurdere om tiltak kan samlokaliseres og eller flyttes for å oppnå bedre ressursutnyttelse og samtidig opprettholde dagens tilbud til målgruppen.

14. Innsparing innkjøp og innleie av arbeidskraft; jf HØP 2020-2023

Kommunedirektøren foreslår å redusere budsjettet med 0,2 millioner kroner i 2022 økende til 0,5 millioner kroner fra 2023.

15. Utløp av avtalen med Crux i 2023

Avtalen ble sagt opp i 2021 med en oppsigelsestid på 2 år. Fra 2023 gir det en innsparing på 1 million kroner. Alternative boliger er sikret til de som har tilbud fra Crux.

16. Ta i bruk teknologi for å gi bedre tjenester

Pandemien har vist at flere brukere kan gis behandling og støtte ved bruk av videosamtaler. Det forventes at denne utviklingen forsterkes og det foreslås en effektivisering på 1 millioner kroner fra 2022.

17. Generelle innsparinger og tilpasninger

I denne fireårsperioden har vi en generell finansieringsramme, og et driftsbudsjett for hvert av de årene. For å opprettholde eksisterende tjenester og samtidig iverksette nye tilbud og tiltak så er vi nødt til å effektivisere tjenester og omdisponere midler mellom årene der regelverket gir rom for det. For 2022 foreslås det effektivisering på 0,7 millioner kroner på tvers av enhetene. I 2023 forventes det en innsparing på 1,1 millioner kroner som skal overføres som påpluss til 2024 og blir brukt for finansiering av nye tilbud i det året sammen med tilpasning på tvers av enhetene på 0,9 millioner kroner. I 2025 forventes det flatt kutt på 0,6 millioner kroner.

18. Utløp av avtale om aktivitetstilbud på Labyrinten

Avtalen opphørte i 2021 og gir en årlig besparelse på 0,6 millioner kroner.

19. Treffsted og redusert bruk av vaktelskap

Det brukes årlig cirka 10 millioner kroner til vaktelskap ved flere botiltak for personer med rusmiddelavhengighet. Det foreslås å redusere bruken med 0,9 millioner kroner fra 2022.

18.11. Investeringsbudsjett

Personer med psykiske problemer har ulike boligbehov. Det gis tilpassede tilbud om bolig i ordinært bomiljø eller i spesielle botiltak for for å kunne imøtekomme behovene til den enkelte.

For noen fører rusmiddelproblemene til vanskeligheter med å skaffe seg og/eller beholde en bolig. De fleste personer med rusmiddelproblemer mestrer boforholdet sitt i boliger der tjenesteapparatet bistår uten å være fast til stede. Noen trenger imidlertid tilbud om bolig med fast bemanning.

18.12. Investeringer i perioden 2022-2025

Tabell 18-6 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor området psykisk helse og rus i perioden 2022-2025. Under følger en oversikt og beskrivelse av det enkelte prosjekt.

Tabell 18-6 Investeringer i bolig og krisesenter i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Krisesenteret	55,0	4,0	51,0	33,0	18,0	0,0	0,0
02. Småhus - ny lokasjon 2022	8,0	0,0	8,0	8,0	0,0	0,0	0,0
03. Småhus - ny lokasjon 2023	8,0	0,0	8,0	0,0	8,0	0,0	0,0
04. Småhus - ny lokasjon 2024	8,0	0,0	8,0	0,0	0,0	8,0	0,0
05. Forsterket botilbud (ROP)	65,0	0,5	64,5	29,5	35,0	0,0	0,0
Sluttsum	144,0	4,5	139,5	70,5	61,0	8,0	0,0

Tabell 18-7 Finansiering for investeringsprosjektene for bolig i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	27,7	15,2	3,1	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	27,9	16,2	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	11,3	9,7	1,3	0,0
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	3,6	19,9	3,6	0,0
Sluttsum	70,5	61,0	8,0	0,0

Krisesenteret

Trondheim krisesenter er et interkommunalt krisesentertilbud som er fysisk lokalisert i Trondheim. Samarbeidskommunene er Melhus, Malvik og Midtre Gauldal.

Det har de senere årene vært utfordrende å drifte et krisesentertilbud i eksisterende lokaler.

Det planlegges nå et nytt fremtidsrettet krisesenter på en ny lokasjon, som skal gi tilbud til menn, kvinner og barn i tillegg til dagsamtaler. Det nye senteret skal tilrettelegges for personer med nedsatt funksjonsevne. Bygget ferdigstilles i 2023.

Ny lokasjon ble vedtatt i formannskapssak 20/21 (sak unntatt offentlighet).

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 51 millioner kroner til Krisesenteret i 2022 og 2023.

Småhus

Småhus er en vellykket boform for rusavhengige som ikke ønsker eller kan bo tett på andre. I planperioden planlegges det ni nye småhus for personer med rusproblematikk. Mellom tre og seks av disse vil erstatte eksisterende småhus.

Kommunen har midlertidig dispensasjon fra reguleringsformål på de fleste eksisterende tomter for småhus. Tomtene kan kun benyttes i kortere tidsperioder og medfører derfor et kontinuerlig behov for flere aktuelle tomter. Flere av småhusene erstattes på grunn av skade og slitasje.

I [formannskapssak 369/20](#) *Tomteanalyse - småhus* ble tomter for småhus i planperioden behandlet.

Kommunen søker investeringstilskudd for nye småhus, og forventer å motta 45 prosent av prosjektkostnaden i tilskudd. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 8 millioner kroner til småhus hvert år i 2022-2024.

Forsterket botilbud (ROP-boliger)

Det er under planlegging et nytt botilbud til personer med alvorlige psykiske lidelser og samtidig ruslidelser i moderat eller alvorlig grad (ROP-lidelser) på kommunal tomt på Østmarka.

Kommunen erfarer i dag utfordringer med å gi tilpasset bo- og tjenestetilbud til personer med alvorlige ROP-lidelser og risiko for voldsatferd.

Botilbudet planlegges ferdigstilt i 2023. Det vil bli søkt om investeringstilskudd fra Husbanken. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 60 millioner kroner til prosjektet i 2022 og 2023.

I forbindelse med dette prosjektet har Trondheim kommune sammen med NTNU samfunnsforskning/Sintef mottatt tilskuddsmidler til et kunnskapsprosjekt om botilbud til personer med rop-lidelser og voldsatferd hos Husbanken.

19. Bo- og aktivitetstilbud

19.1. Innledning

Bo- og aktivitetstilbudene (BoA) omfatter tjenester til personer over 18 år med nedsatt funksjonsevne, fortrinnsvis utviklingshemming og/eller utviklingsforstyrrelser. Tjenestetilbudet bygger på strategiplanen *En bedre hverdag for alle 2019-2023*.

Kommunedirektøren jobber for at flere utviklingshemmede skal eie sin egen bolig. Dette, sammen med oppstart av nye bofellesskap, bidrar til å redusere antall personer på ventelisten for boliger og skaper mer bærekraftige og utviklingsfremmende tjenester. Aktivitetstilbudene skal fremme utvikling for den enkelte, og flere med utviklingshemming skal ha tilbud ved ordinære arbeidsplasser gjennom arbeidstrening og arbeidsrettede tiltak. Bo- og aktivitetstilbudet innfører positiv atferdsstøtte (PAS) som faglig rammeverk for å sikre en kunnskapsbasert tjenesteutvikling.

19.2. Om området

4
enheter

753
brukere i bolig, nærhet til base
og aktivitetstilbud

960
årsverk

410
brukere i heldøgns bolig

343
brukere med aktivitetstilbud

19.3. Om tjenesten

Bo- og aktivitetstilbudene gir tjenester til personer med utviklingshemming og til personer med utviklingsforstyrrelser som autisme og kognitiv svikt. Tilbudene gir også tjenester til fysisk funksjonshemmede og døvblinde.

Mange av brukerne bor i kommunale bofellesskap og noen bor i private bofellesskap. I de siste årene har stadig flere kjøpt egne leiligheter i sameier/borettslag. Kommunen har økt utvalget av boligtyper og har blant annet etablert tre klyngebosettinger med egen personalbase i sameier/borettslag med noe avstand mellom leilighetene.

Lenker til relevant informasjon

[Strategiplanen En bedre hverdag for alle 2019-2023](#)

[Nasjonal veileder Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming](#)

[Oversikt over bo- og aktivitetstilbudet](#)

[Sjiraffen kultursenter](#)

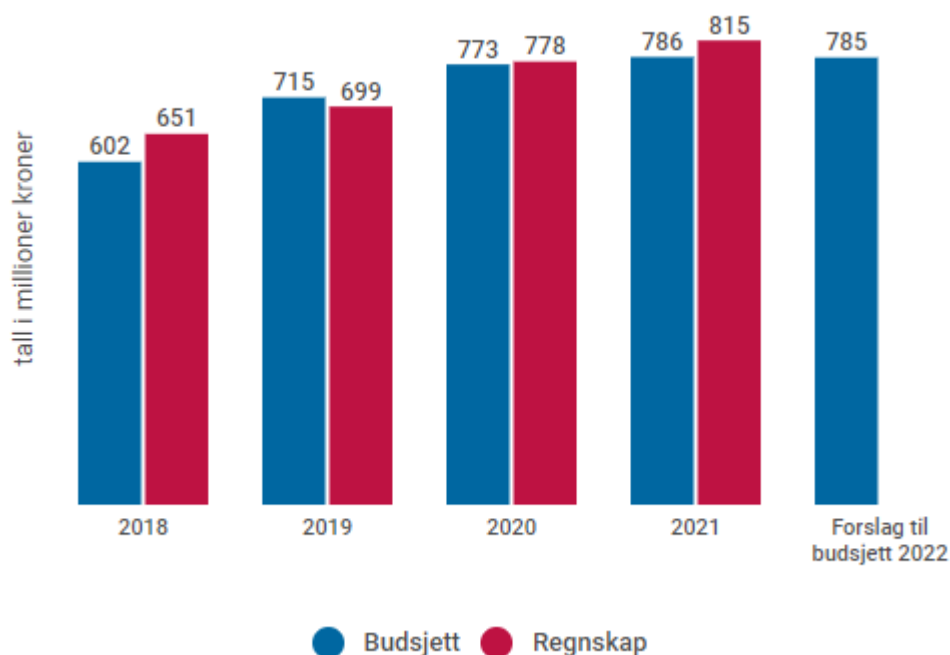
[TV BRA](#)

[Detaljer av budsjettet for 2021](#)

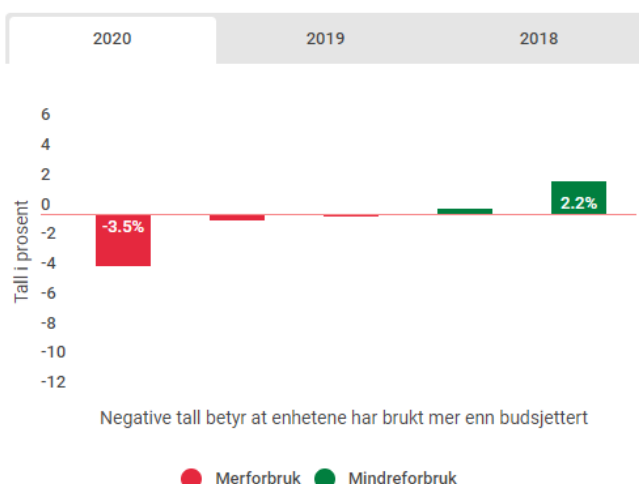
19.4. Økonomiske nøkkeltall

Figur 19-1 viser budsjett og regnskap for bo- og aktivitetstilbud i perioden 2018-2020, vedtatt budsjett og prognose på regnskap for 2021, samt kommunedirektørens forslag til netto driftsbudsjett for bo- og aktivitetstilbud for 2022. Perioden 2018-2019 viser kun gamle Trondheim. Fra 2020 er sum for nye Trondheim. Figur 19-2 viser enhetenes merforbruk eller mindreforbruk for perioden 2018-2020.

Figur 19-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

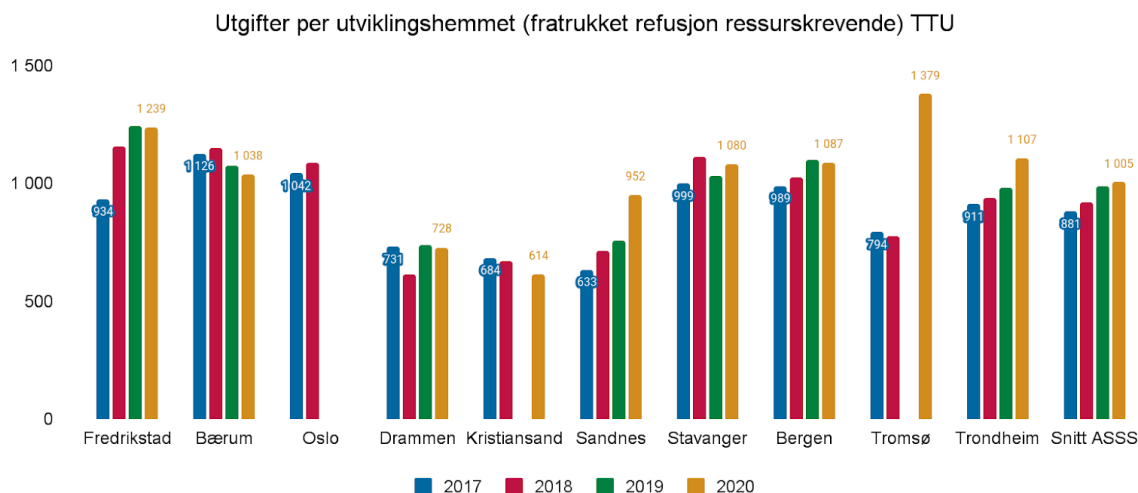

Figur 19-2. Budsjettavvik for enhetene innenfor området i 2020

Sammenligning med andre kommuner

Figur 19.3 viser utgifter per utviklingshemmet fratrukket tilskudd til ressurskrevende brukere for ASSS-kommunene i perioden 2017-2020 for tjenester til utviklingshemmede (TTU). ASSS-kommunene er i ulik grad påvirket av koronapandemien i 2020, og det er usikkert hvordan dette påvirker innrapporteringen.

Figur 19.3. Utgifter per utviklingshemmet fratrukket tilskudd til ressurskrevende brukere for ASSS-kommunene i perioden 2017-2020

Figuren viser at Trondheim kommune har økt ressurser per utviklingshemmet og ligger nå over gjennomsnittet for storbykommuner (ASSS-nettverket). Oslo har ikke rapportert tall for 2019 og 2020. Det er i følge innrapporterte tall stor variasjon i ressursbruken blant kommunene. I 2020 hadde Trondheim kommune utgifter per utviklingshemmet som lå 10 % over gjennomsnittet. Samtidig vokser antallet tjenestemottakere i BOA mer enn befolkningsveksten, og en stadig større andel av brukerne har behov for omfattende tjenester. Kommunedirektøren mener at kombinasjonen av disse faktorene tilsier at man bør vurdere målrettet omstilling i tjenesteområdet som en del av *Program for bærekraftige helse- og velferdstjenester*. Dette for å forhindre kvalitetsforringelse i tjenestene og større økonomiske utfordringer.

Tabell 19-1 viser at Trondheim kommune bruker mer ressurser enn Bergen og Kristiansand til personer som bor i bolig med fast tilknyttet personell hele døgnet, og ligger over gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Sammenlignet med de andre ASSS-kommunene har Trondheim kommune lavere andel brukere som bor i bolig med fast tilknyttet personell. Trondheim kommune har større andel ansatte med fagutdanning enn snittet for ASSS-kommunene, men lavere enn Kristiansand.

Tabell 19-1. Nøkkeltall. Trondheim. ASSS 2020	Trondheim					Snitt ASSS
	2019	2020	Kristiansand	Bergen	Stavanger	
Utgifter per utviklingshemmet (fratrukket refusjon ressurskrevende) TTU* Tall i hele tusen kroner	980,4	1 106,9	618,9	1 086,7	1 080,2	1 005,1
Produktivitet						
Utgifter til bolig med fast tilknyttet personell hele døgnet (inkl. private/ideelle) pr. beboer (TTU)* Tall i hele tusen kroner	1 961,6	2 125,7	1 337,0	1 919,7	2 154,7	1 865,4
Dekningsgrader						
Andel utviklingshemmede 18 år + som bor i bolig med fast tilknyttet personell hele døgnet (TTU*)	47,4%	48,4%	48,7%	54,7%	48,8%	53,1%
Kvalitet						

Andel årsverk med fagutdanning	86,5%	85,1%	86,8%	N/A	69,4%	82,5%
--------------------------------	-------	-------	-------	-----	-------	-------

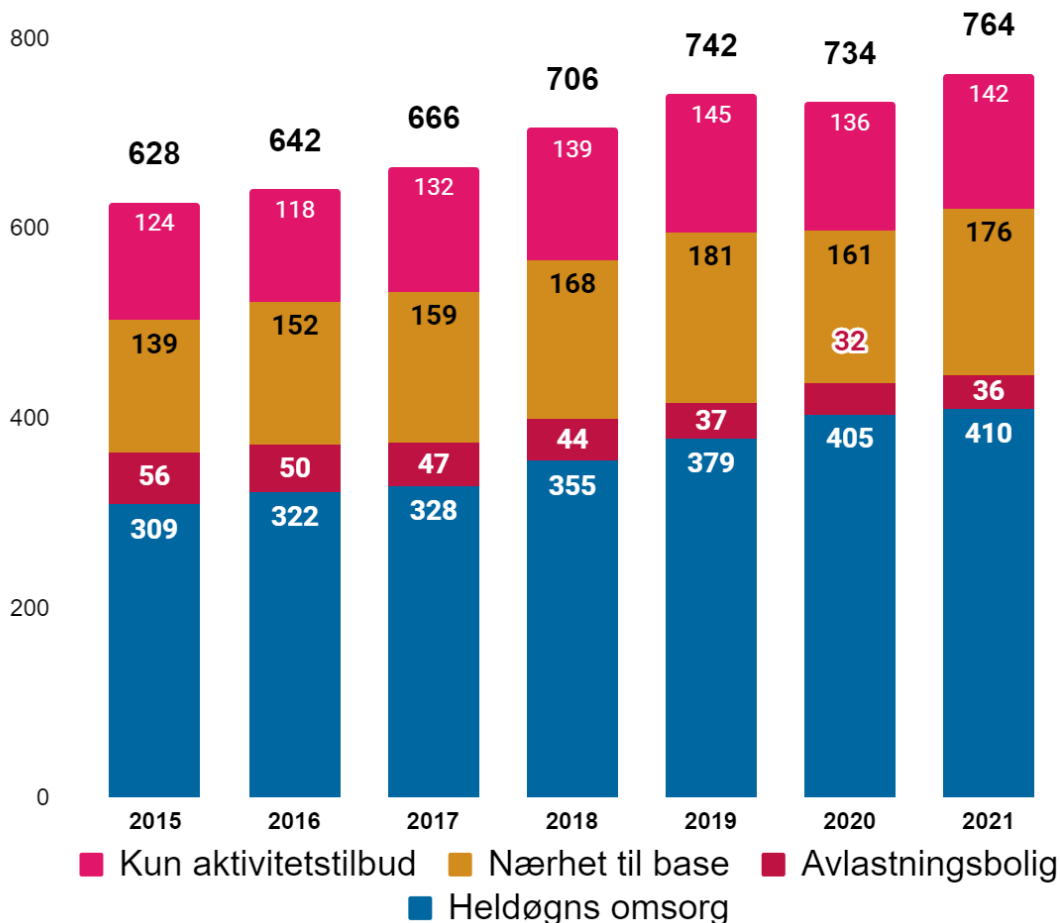
19.5. Utfordringsbilde og strategier

Flere nye tjenestemottakere

Det har vært en kraftig økning i antall tjenestemottakere i bo- og aktivitetstilbudene de siste årene. Dette skyldes både økt levealder og flere innbyggere med sammensatte utfordringer. Veksten for området har vært større enn befolkningsveksten.

Figur 19.4 viser økning i antall brukere fra mai 2015 til mai 2021. Kommunesammenslåingen mellom Trondheim og Klæbu kommuner utgjør en stor del av økningen i heldøgns omsorg fra 2019 til 2020 med 28 beboere. Totalt kom det 32 tjenestemottakere fra Klæbu med i tallene fra 2020. Historiske tall for Klæbu før 2020 er ikke tatt med på grunn av annen inndeling i tjenester i Klæbu enn i Trondheim.

Figur 19.4. Utvikling av antall brukere i BoA i Trondheim over tid.

Kommunedirektøren har laget en prognose som viser en vekst i tjenestemottakere for området som er høyere enn befolkningsveksten i kommende fireårsperiode.

19.6. Ventetid på bolig med heldøgns omsorg

Kommunen har hatt lang ventetid for tjenester i bolig for en del utviklingshemmede som trenger heldøgns omsorg. Per september 2021 var det 15 personer som ventet på heldøgns omsorg, mot ti

personer i september 2020. I tillegg var det ni personer med vedtak som hadde passiv søknad. Passiv søknad betyr at det er vurdert at disse søkerne kan avvente. 10 av de med aktiv søknad per september har ventet i mer enn seks måneder. De som venter på bolig med heldøgns omsorg har andre tjenester i ventetiden. Eksempel på andre tjenester er barnebolig, avlastning og dagtilbud.

Det er flere tiltak for å redusere køen. Vi bygger nye bofellesskap, og jobber aktivt for at brukerne skal selvstendigjøres ved å kjøpe eller leie egen bolig i det ordinære boligmarkedet. Kommunedirektøren mener antall boliger i ordinære borettslag og sameier, bl.a. såkalte "klyngeboliger", bør økes for å gi bedre tilgang på boliger som er tilpasset den enkelte tjenestemottakernes behov. Innføring av selvstendigjørende og trygghetskapende teknologi skal prøves ut. Målet er at man skal bo så selvstendig og trygt som mulig i egen bolig.

19.7. Aktivitets- og fritidstilbud

Kommunedirektøren ønsker å styrke aktivitets- og fritidstilbudet. Meningsfull aktivitet er utviklingsfremmende og kan forebygge ytterligere helseutfordringer. Veksten i antall tjenestemottakere medfører behov for å omstrukturere aktivitetstilbudet, slik at det blir gode løsninger for flere med noe lavere ressursbehov.

Vi vil se på nye løsninger for ferieavvikling for tjenestemottakerne. Tjenestemottakerne må selv dekke ekstra kostnader for å ha med personell på ferie. På grunn av særskilte krav i forbindelse med korona, ble det sommeren 2021 bevilget midler til bemanning for deltakelse på ferieleirer i samarbeid med frivillige organisasjoner. Dette ga gode opplevelser for deltakerne og samarbeidet reduserte kostnader til opphold for personalet. Midlene gjorde at noen tjenestemottakere fikk redusert sine feriekostnader. Vi ønsker også fremover å se på samarbeidsløsninger med frivillige og ideelle organisasjoner for å legge til rette for gode tilbud som også kan redusere kostnadene for ferieopphold per bruker.

Fritidstilbud er styrket gjennom mer målrettet bruk av midler der hver enhet har hver sin fritidskoordinator. Fremover må det arbeides mer med økte muligheter for fritidsdeltakelse gjennom å styrke funksjonen til fritidskoordinatorene.

TV-kanal som arbeidsplass for utviklingshemmede og plattform for medvirkning

Fra januar 2021 var en lokal redaksjon av TV BRA på plass i Trondheim og har nå ukentlige sendinger. Dette er en viktig plattform for utviklingshemmede i den offentlige debatten og kulturutvekslingen. [Sjiraffen kultursenter](#) er ansvarlig for den lokale avdelingen av TV BRA.

Lokal redaksjon av TV BRA støttes med finansiering fra budsjetttrammen til aktivitetstilbudene og opprettholdes i 2022 med 0,5 millioner kroner. Dette må ses i sammenheng med tilskudd tildelt [Sjiraffen kultursenter](#), se kapittel 4 Kjøp fra andre, overføringer og tilskudd.

19.8. Kunnskapsutvikling, kompetanse og tjenestekvalitet

Kunnskapsbasert og praksisnær tjenesteutvikling er viktig for å sikre gode tjenester og for å møte økende tjenestebehov. Sammen med Helse- og avlastningstjenesten for barn og unge og i samarbeid med brukerorganisasjonene tar bo- og aktivitetstilbudet i bruk et faglig rammeverk for faglig utøvelse; *positiv atferdsstøtte (PAS)*. Målet er å oppnå meningsfulle liv, aktiv deltagelse i relasjoner, aktiviteter og i samfunnet. Hovedmålet er å øke livskvaliteten til den enkelte og dens nærpå personer. Arbeidet har fått midler fra både Helsedirektoratet og Statsforvalteren. Det utvikles en digital læringsplattform som vil være tilgjengelig både for ansatte, tjenestemottakere og pårørende.

Kompetanseheving er kontinuerlig arbeid. God tjenestekvalitet avhenger av tilstrekkelig basiskompetanse hos alle medarbeidere. Økt tverrfaglig samhandling, nye kartleggingsverktøy og nye

måter å løse oppgavene på må læres. Etter- og videreutdanningstilbud er viktig både for å rekruttere og beholde medarbeidere.

19.9. Mål og indikatorer

Utvalgte bærekraftsmål

<p>Ingress</p>	<p>Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevant for bo- og aktivitetstilbud og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål, og de 169 delmålene er vurdert og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Dette resulterer i en oversikt over hvilke av FNs bærekraftsmål som tjenesten har et særlig ansvar for. Operasjonaliseringen av de utvalgte bærekraftsmålene er vist med de ulike periodemålene og tilhørende indikatorer.</p>
<p>Tjenesteområde</p>	<p>Bo- og aktivitetstilbud Bo- og aktivitetstilbudene yter tjenester til personer som er over 18 år og nedsatt funksjonsevne pga utviklingshemming eller utviklingsforstyrrelser.</p>
<p>Bærekraftsmålene (hovedmål) som vi mener er mest relevant for vårt tjenesteområde</p>	<p>3. God helse 4. God utdanning 8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst 10. Mindre ulikhet 11. Bærekraftige byer og samfunn 16. Fred og rettferdighet</p>
<p>Noen utvalgte delmål fra bærekraftsmålene som vi mener beskriver våre utviklingsmål best og hva vi gjør for å jobbe mot målene.</p>	<p>Bærekrafts delmål 3.4) Gjennom helsefremming, forebygging og behandling, og ved å fremme mental helse og livskvalitet skal vi bidra til at innbyggerne i Trondheim ikke får helseplager eller dør for tidlig på grunn av livsstilsrelaterte sykdommer.</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: Målrrettede og individbaserte tiltak fremmer god helse og riktig type omsorg for den enkelte. Omsorgen skal fremme utvikling, forebygge helseskade og gi god helsehjelp til de som har alvorlige tilstander.</p> <p>Retten til å bestemme over eget liv er et grunnleggende menneskerettslig prinsipp. Personer med utviklingshemming skal, så langt som mulig, ha de samme valgmulighetene som alle andre. Retten til selvbestemmelse er viktig for menneskeverdet, selvutvikling og egen identitet.</p>

	<p>Periodemål 19.1 Brukere opplever selvbestemmelse 19.2 Brukere har meningsfulle aktiviteter</p>
<p>Bærekrafts delmål 4.5) Innen 2030 avskaffe kjønnsforskjeller i utdanning og opplæring og sikre lik tilgang til alle nivåer innenfor utdanning og yrkesfaglig opplæring for sårbare personer, deriblant personer med nedsatt funksjonsevne, urfolk og barn i utsatte situasjoner</p>	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden (tjenesteområdets egen beskrivelse): Målrettede og individbaserte tiltak fremmer god helse og riktig type omsorg for den enkelte. Omsorgen skal fremme utvikling, forebygge helseskade og gi god helsehjelp til de som har alvorlige tilstander.</p> <p>Mennesker med nedsatt funksjonsevne som har behov for voksenopplæring får dette. Det er fra 2020 inngått avtale med Framskolen i Vallersund om elevplasser. Det er avtalt to elevplasser fra 2020, økende til fire plasser fra 2021. Dessverre var det ingen søkere fra Trondheim i 2020 og 2021. Samarbeidet om rekruttering til Framskolen fortsetter som avtalt.</p>
<p>Periodemål 19.2 Brukere har meningsfulle aktiviteter</p>	<p>Bærekrafts delmål 8.5) Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: Utviklingshemmede skal ha et individuelt tilpasset jobb-/aktivitetstilbud som fremmer opplevelse av mestring, deltakelse og meningsfylt hverdag.</p> <p>Fordi personer med utviklingshemming er svært forskjellige, ikke minst når det gjelder funksjonsnivå, er det behov for et vidt spekter av muligheter til å kunne gjøre noe meningsfylt. Det er ikke tilstrekkelig bare "å ha noe å gå til". Innholdet i aktivitetstilbudene må ta høyde for de store forskjellene i funksjonsnivå, evner, ønsker og interesser hos personer med utviklingshemming. Opplevelsen av å ha et godt liv knyttes også til et godt og meningsfullt fritids- og ferietilbud.</p>

	<p>Antall plasser innen tiltak som “Helt med” og “Aktiv i bedrift” økes slik at utviklingshemmede i større grad kan være en del av det ordinære arbeidslivet.</p> <p>Periodemål 19.2 Brukere har meningsfulle aktiviteter</p>
	<p>Bærekraftens delmål 10.2) Innen 2030 sørge for å myndiggjøre alle og fremme deres sosiale, økonomiske og politiske inkludering, uten hensyn til alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status</p>
	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: Bo- og aktivitetstilbud skal være et trygt sted der mennesker med utviklingshemming kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og arbeid. Brukere av tjenester skal få støtte i å mestre hverdagssituasjoner, håndtere utfordringer og bli kjent med egne følelser og behov. Utviklingshemmede skal ha mulighet til å eie bolig på lik linje med andre innbyggere i Trondheim kommune.</p> <p>Bo- og aktivitetstilbudene styrker brukermedvirkning gjennom aktive brukerråd og etablering av en plattform for brukerinvolvering i samarbeid med brukerorganisasjonene og andre ideelle organisasjoner. Fra høsten 2020 fikk Trondheim sin egen reporter i TV BRA. Det er nå lokal redaksjon for TV BRA i Trondheim og det er ukentlige sendinger fra Trondheim.</p> <p>Periodemål 19.1 Brukere opplever selvbestemmelse</p>
	<p>Bærekraftens delmål 11.1) Innen 2030 sikre allmenn tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris, og bedre forholdene i slumområder</p>
	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden (tjenesteområdets egen beskrivelse): Bo- og aktivitetstilbud skal være et trygt sted der mennesker med utviklingshemming kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og arbeid. Brukere av tjenester skal få støtte i å mestre hverdagssituasjoner, håndtere utfordringer og bli kjent med egne følelser og behov. Utviklingshemmede skal ha mulighet til å eie bolig på lik linje med andre innbyggere i Trondheim kommune.</p>

	<p>Andel utviklingshemmede som eier egen bolig er økende. Det er stort fokus på bistand til innbyggere som ønsker å kjøpe eller bygge egen bolig. Gjennom en ressursgruppe gis pårørende veiledning i valg av boligløsninger. Gjennom et bredere utvalg av boligtyper skal Trondheim kommune tilby muligheter til å velge bolig ut fra eget ønske og behov.</p> <p>Periodemål 19.1 Brukere opplever selvbestemmelse</p>
	<p>Bærekrafts delmål 16.7) Sikre lydhøre, inkluderende, medbestemmende og representative beslutningsprosesser på alle nivåer</p>
	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden (tjenesteområdets egen beskrivelse): Inkludering og medbestemmelse for alle innbyggere og ansatte innen helse- og velferdstjenester er helt avgjørende for å sikre en god kvalitet på tjenestene. For å oppnå god helse og livskvalitet trenger vi å vite hva som er viktig for innbyggeren. Når man er aktiv deltaker i eget helse- og velferdstilbud er det større sjanse for å oppnå gode resultater. Dette krever tillit og god toveis kommunikasjon mellom innbyggere, ansatt og ledere.</p> <p>Innbyggere deltar i utforming av tiltak og i medvirkningsprosesser. Bo- og aktivitetstilbudene styrker brukermedvirkning gjennom aktive brukerråd og etablering av en plattform for brukerinvolvering i samarbeid med brukerorganisasjonene og andre ideelle organisasjoner.</p> <p>Fra høsten 2020 fikk Trondheim sin egen reporter i TV BRA. Det er nå lokal redaksjon for TV BRA i Trondheim og det er ukentlige sendinger fra Trondheim.</p> <p>Periodemål 19.1 Brukere opplever selvbestemmelse 19.4 Vi samhandler med pårørende og sørger for at de blir ivaretatt</p>

19.10. Periodemål

1. Brukere opplever selvbestemmelse

Retten til å bestemme over eget liv er et grunnleggende menneskerettslig prinsipp. Personer med utviklingshemming skal, så langt som mulig, ha de samme valgmulighetene som alle andre. Erfaringer fra pårørende og tjenestene viser at det er store utfordringer og dilemmaer rundt grensen mellom selvbestemmelse og ivaretagelse. Selvbestemmelse kan medføre økt sårbarhet, stigmatisering og diskriminering dersom det ikke ivaretas godt.

Kommunen skal legge til rette for at tjenester til utviklingshemmede skal være utviklingsfremmende gjennom god ivaretagelse av grensen mellom selvbestemmelse og ivaretagelse.

2. Brukere har meningsfulle aktiviteter

Innholdet i aktivitetstilbudene må ta høyde for de store forskjellene i funksjonsnivå, evner, ønsker og interesser hos personer med utviklingshemming. Opplevelsen av å ha et godt liv knyttes også til et godt og meningsfullt fritids- og ferietilbud. For at personer med utviklingshemming skal få gode ferietilbud er det nødvendig med bidrag fra kommunen.

3. Bo- og aktivitetstilbud er en attraktiv arbeidsgiver som tiltrekker seg og beholder kompetente arbeidstakere

Bo- og aktivitetstilbudene har høye kompetansekrav til helsehjelp, utviklingsfremming og om bruk av tvang og makt. For at tjenesteområdet skal tiltrekke seg nødvendig kompetanse må arbeidsplassen oppleves attraktiv når det gjelder lønn, arbeidstid, arbeidsmiljø og meningsfylte oppgaver.

4. Vi samhandler med pårørende og sørger for at de blir ivaretatt

Bo- og aktivitetstilbudene har systemer og rutiner som legger til rette for informasjon og dialog med pårørende. Dette tilpasses avhengig av om pårørende har rolle som representant for tjenestemottakeren, omsorgsgiver eller støtte for tjenestemottakeren, eller pårørende selv har behov for støtte. Rammer og muligheter for dialog med den enkelte pårørende er ledelsens ansvar, og må kommuniseres til ansatte, tjenestemottakere og pårørende.

Indikatorer:

- Alle brukerne opplever å ta egne valg - selvbestemmelse.
- Andelen innbyggere med tjenester i BOA som mottar punktjenester i hjemmet (øker).
- Alle brukerne opplever å ha meningsfulle aktiviteter på dagtid, i fritid og i ferietilbud.
- Andelen mennesker med utviklingshemming i varig tilrettelagt arbeid (øker).

19.11. Driftsbudsjett

Området går inn i 2022 med en økonomisk utfordring ettersom driften i 2021 har medført merforbruk. En stadig større andel av brukerne har behov for omfattende tjenester. Antall tjenestemottakere forventes å øke mer enn befolkningsveksten også fremover.

For at tjenestene skal være bærekraftige og utviklingsfremmende må de bedre tilpasses behovet til brukeren. I tillegg til at antall tjenestemottakere øker, endres også sammensetningen av tjenestemottakerne. Mer kompetente og selvhjulpne brukere med bedre helse stiller andre krav til tjenestene. Det er også en omfattende økning i brukere med store sammensatte utfordringer. Dagens driftsmodeller gjør det utfordrende å tilpasse tjenestene til tjenestebehovet. Kompetansen og tilbudet i heldøgns omsorgsbolig og dagaktivitet må derfor ytterligere utvikles og tilpasses endringer i brukernes behov.

Lønnskostnadene utgjør mellom 80–90 prosent av driftskostnadene på området. God ledelse av personalressursene er derfor avgjørende. Lederne må organisere arbeidet slik at medarbeiderne brukes mest mulig effektivt, og at de får brukt sin kompetanse til det beste for brukerne. Optimalisering av personalplanlegging og personalflyt skal gi et bedre økonomisk handlingsrom på området i form av redusert overtid, andel deltid, sykefravær og ekstra innleie. Tiltaket vil også bidra til å utvikle medarbeidernes kompetanse og til at kompetanse benyttes enda bedre på tvers av ulike tilbud på området. For å starte arbeidet med dette er et prosjekt med sentral bemanningsplanlegging iverksatt.

19.12. Forslag til driftsbudsjett i perioden 2022-2025

Tabell 19-3 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for området bo- og aktivitetstilbud i perioden 2022-2025. Tabellen viser forslag til endring sammenlignet med vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020.

Tabell 19-3 Budsjettramme og rammeendring bo- og aktivitetstilbud. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	772,2	772,2	772,2	772,2
Pris- og lønnskompensasjon	1,1	1,1	1,1	1,1
Tekniske justeringer	1,5	1,5	1,5	1,5
Korrigert budsjett	774,8	774,8	774,8	774,8
Befolkningsvekst	6,7	12,2	16,9	21,0
Annen rammeendring	3,8	8,7	11,7	14,7
Forslag til netto driftsramme	785,3	795,7	803,4	810,5
Reell rammeendring	10,5	20,9	28,6	35,7

Tabell 19-4 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer og viser endring i rammen per tiltak fra 2021.

Tabell 19-4 Tiltak i bo- og aktivitetstilbud. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025	
Opprettholdelse av standard	01. 18-åringer	25,0	21,2	28,8	39,6	
	Endringer i tjenestetilbudet	02. Bolig- og kompetansesenter utfordrende atferdsuttrykk	0,0	10,0	11,0	11,0
		03. Styrke ambulerende tjenester	5,0	15,7	15,7	15,7
		04. Personalbaser i private bofellesskap	2,4	2,4	9,6	9,6
		05. Ta i bruk teknologi i tjenestene	0,2	-0,3	-0,3	-0,3
		06. Utvikle kompetansen rus/psykiatri	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Effektiviseringstiltak	07. Utvikle personalplanleggingen	-0,9	-1,5	-1,5	-1,5	
	08. Gevinstrealisering kommunesammenslåing	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	
	09. Personalflyt og endring i aktivitetstilbud	-6,0	-6,0	-6,0	-6,0	
	10. Bolig som passer bedre med behovet til beboer	-7,5	-12,9	-21,0	-24,7	
	11. Tjenester på natt	-3,4	-3,4	-3,4	-3,4	
Sluttsum		10,5	20,9	28,6	35,7	

Opprettholdelse av standard

1. 18-åringer

Det forventes fortsatt økning i antall tjenestemottakere i planperioden. Det er stor tilvekst av brukere som blir 18 år, og kommunedirektøren mener disse bør prioriteres ved tildeling av tjenester. På lik linje bør utviklingshemmede som avslutter folkehøgskole eller Framskolen prioriteres. Kommunedirektøren foreslår å styrke området med 25 millioner kroner i 2022, økende til 39,6 millioner kroner i 2025 for å kunne gi tilrettelagte tilbud til de som fyller 18 år i perioden. Dette må ses i sammenheng med etablering av bolig på Heggstad.

Endringer i tjenestetilbudet

2. Bolig- og kompetansesenter utfordrende atferdsuttrykk

Det etableres et bolig- og kompetansesenter for ungdom og voksne med utfordrende atferdsuttrykk på Heggstad fra 2023. Skisseprosjektet viser seks leiligheter for voksne og seks plasser for ungdom, og er et samarbeidsprosjekt med Barne- og familietjenesten. Driften av kompetansesenteret og plasser for

ungdom finansieres av Barne- og familietjenesten. Kommunedirektøren foreslår å legge inn 10 millioner kroner til drift av botilbud fra 2023, økende til 11 millioner kroner fra 2024.

3. Styrke ambulerende tjenester

Det er et uttalt mål at flere som mottar tjenester fra bo- og aktivitetstilbudet bør bo mest mulig selvstendig og eie bolig selv. Dette betyr at vi må styrke de ambulerende tjenestene samtidig med at veksten i bofellesskap reduseres. Det ble i 2021 satt av investeringsmidler til nye klyngeboliger og det er behov for midler til drift av personalbase. Ambulerende tjenester foreslås styrket med 5,0 millioner kroner fra 2022, økende til 15,7 millioner kroner fra 2023.

4. Personalbaser i private bofellesskap

I 2021 ble det etablert et nytt privat bofellesskap for fire beboere. Bofellesskapet har behov for egen bemanning for heldøgns omsorg, inkludert nattevakt. I perioden forventer vi ytterligere to private etableringer med behov for personalbase ved den ene etableringen. Kommunen samarbeider med utbyggere og pårørende om etablering av boligene. Området foreslås styrket med 2,4 millioner kroner fra 2022, økende til 9,6 millioner kroner fra 2024 for å bemanne baser for heldøgns omsorg.

5. Ta i bruk teknologi i tjenestene

Velferdsteknologi kan øke selvstendigheten til beboerne og samtidig føre til mer hensiktsmessig bruk av bemanning. Ved bruk av teknologi kan beboere bli mer selvstendige i eget hjem, samtidig som personalet er tilgjengelig. Ansatte vil med enkel teknologi kunne be kollegaer om bistand når det er nødvendig. Denne posten er en videreføring fra tidligere. Bruk av mer teknologi vil medføre noe økte driftskostnader i forbindelse med IT-utstyr i oppstart, men vil medføre effektivisering på sikt. Det settes av 0,2 millioner kroner i 2022 og forventes en effektivisering fra 2023 med 0,3 millioner kroner.

6. Utvikle kompetansen rus og psykiatri

Det har vært en økning knyttet til personer med utviklingshemming som også har utfordringer innen rus og psykiatri. Det er behov for å øke kompetanse om dette i tjenestene og se mer helhetlig på tilbudet til denne målgruppen. Det er derfor etablert et eget bo- og kompetansetilbud for personer med utfordringer innen rus og psykiatri. Et mer samlet og bedre faglig tjenestetilbud for disse beboerne vil fra 2022 gi en innsparingseffekt på 3,0 millioner kroner.

Effektiviseringstiltak

7. Utvikle personalplanleggingen

Kommunedirektøren ser behov for å optimalisere personalplanleggingen. Gode bemanningsplaner som sikrer riktig kompetanse og riktig antall ansatte på vakt gir et bedre utgangspunkt for å yte gode tjenester til brukere. Behovet for ekstra innleie og overtid vil kunne reduseres dersom vi øker kompetansen innen personalplanlegging.

Kommunedirektøren vil styrke rekruttering og fagkompetanse i tjenesteområdet. Kunnskapsbasert praksis og trygge tjenester skal ligge til grunn, og være tilpasset den enkeltes behov. Riktig fagkompetanse hos ansatte og vekt på gode relasjoner til tjenestemottakere og pårørende, kan forebygge og utsette behov for kostbare kompensierende tjenester og bidra til at brukerne opprettholder eller gjenvinner sin funksjonsevne og selvstendighet.

Dette ses i sammenheng med at det i handlings- og økonomiplan for 2020-2023 ble vedtatt reduksjon i innkjøp og innleie av arbeidskraft. Vedtaket ble videreført i handlings- og økonomiplan 2021-2024, og videreføres med en reduksjon på 0,4 millioner kroner fra 2022, økende til 0,8 million kroner fra 2023. Kommunedirektøren vurderer at bedre personalplanlegging totalt vil kunne gi en innsparing på 0,9 millioner kroner fra 2022, økende til 1,5 millioner kroner fra 2023.

8. Gevinstrealisering kommunesammenslåing

Arbeidet for likeverdig tjenestenivå i den sammenslåtte kommunen fortsetter, og vi forventer en ytterligere gevinst på 1,3 millioner kroner fra 2022.

9. Personalflyt og endring i aktivitetstilbud

Aktivitetstilbud er dag- og arbeidstilbudet i bo- og aktivitetstilbudene. Gjennom å øke størrelsen på gruppene i aktivitetstilbudene kan driftskostnadene reduseres. Samtidig er det et mål at flere personer med utviklingshemming får arbeid i ordinære bedrifter i stedet for plass på aktivitetstilbud.

Bo- og aktivitetstilbudene er i dag stort sett organisert med eget personale på aktivitets- og arbeidstilbud og et annet personale i bolig og fritidsaktiviteter. Gjennom pandemien har bo- og aktivitetstilbudene fått mer erfaring med å benytte samme personale i bolig og aktivitetstilbud. Flere tjenestemottakere har hatt god nytte av dette. Denne erfaringen, og tilsvarende erfaring fra andre kommuner, er grunnlag for at personalbehovet mellom bolig- og aktivitetstilbud ses i sammenheng, og nye bemanningsmodeller prøves ut i bo- og aktivitetstilbudene. Endringene vil gi en kostnadsreduksjon på 6 millioner kroner fra 2022.

10. Bolig som passer bedre med behovet til beboer

Veksten i antall tjenestemottakere krever tilpasning i driftsmodellene i bo- og aktivitetstilbudet. Gode og forsvarlige tjenester må i større grad tilpasses den enkeltes behov. Andelen med heldøgns omsorg kan reduseres og gi flere tjenestemottakere mulighet til å bo selvstendig i eget hjem med ambulante tjenester. De samlede ressursene vil da gi tjenester til flere, og vi kan i større grad sikre at de som har behov heldøgns omsorg i kommunale bofellesskap får det til rett tid. Dette kan bli en krevende, men en nødvendig omstilling.

Hensiktsmessig utforming av bofellesskapene med gode planløsninger har stor betydning for tjenestekvalitet og ressursutnyttelse. Beboersammensetning har også betydning for ressursutnyttelsen. Bofellesskap med et tjenestenivå som er høyere enn det beboeren har behov for, kan hindre selvstendigjøring og føre til funksjonsfall. Bedre sammensetning av beboere og bedre planløsninger i bofellesskap vil redusere bemanningsbehov.

Kommunedirektøren vurderer at dette vil gi en innsparing på 7,5 millioner kroner fra 2022, økende til 24,7 millioner kroner i 2025.

Tjenester på natt

Det er behov for å vurdere hvordan bemanning på natt kan tilpasses for å sikre bedre ressursutnyttelse. Kommunedirektøren vurderer om nattbemanning for enheter i nærheten av hverandre kan koordineres, og om det er mulig å supplere nattbemanning ved bruk av velferdsteknologi.

Samlet sett bruker området omtrent 152 millioner kroner per år på nattevakt. Dette tilsvarer cirka 20 prosent av områdets budsjett. Gjennom å ta i bruk teknologi og samordne tjenester på natt vil det være mulig å redusere midler til nattbemanning. Kommunedirektøren foreslår at nattbemanning reduseres med 3,4 millioner kroner fra 2022.

19.13. Investeringsbudsjett

De siste årene er det flere utviklingshemmede som har kjøpt egen bolig, og dette er en positiv utvikling som kommunedirektøren ønsker skal fortsette. Det viser at det er flere som kan bo i egne boliger og at kun de med omfattende tjenestebehov trenger å få tilbud i kommunale bofellesskap.

Flere av bofellesskapene tilfredsstillter ikke dagens krav og forventninger til standard. Det gjelder krav til tekniske anlegg og generell standard, i tillegg til at flere av bofellesskapene er små og uhensiktsmessige. Kommunedirektøren foreslår å erstatte de eldste bofellesskapene med nye bofellesskap med mer funksjonelle planløsninger.

Et nytt aktivitetssenter er under planlegging på Stavne, til erstatning for aktivitetssentrene på Vidarheim og Stavne. Dette vil forbedre lokalene for aktivitetstilbudene.

19.14. Investeringer i perioden 2022-2025

Tabell 19.5 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor bo- og aktivitetstilbud i perioden 2022-2025. Under følger en oversikt og beskrivelse av de enkelte prosjekt.

Tabell 19-5 Investeringer i bolig og aktivitetstilbud i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

<i>Prosjektnavn</i>	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Stavne aktivitetstilbud	140,0	12,1	127,9	126,8	1,1	0,0	0,0
02. Mindre investeringer - kategoriboliger	48,0	0,0	48,0	12,0	12,0	12,0	12,0
03. Heggstad bofellesskap	40,0	3,2	36,8	26,0	10,8	0,0	0,0
04. Erstatningsbofellesskap	55,0	0,0	55,0	25,0	30,0	0,0	0,0
05. Nytt bofellesskap utviklingshemmede	65,0	0,0	65,0	2,0	8,0	25,0	30,0
Sluttsum	348,0	15,3	332,7	191,8	61,9	37,0	42,0

Tabell 19-6 Finansiering for investeringsprosjektene for bolig og aktivitetstilbud i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	106,5	-76,0	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	54,6	27,5	31,1	19,0
Mva.-kompensasjon	30,6	9,9	5,9	6,7
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	100,6	0,0	16,3
Sluttsum	191,8	61,9	37,0	42,0

Stavne aktivitetstilbud

Det er planlagt nye lokaler for aktivitetstilbudene som i dag er lokalisert ved Vidarheim og Stavne. Prosjektet er noe forsinket, og oppstart bygging forventes vinteren 2022. Målet med et nytt aktivitetstilbud på Stavne er å kunne tilby aktivitetstilbud som i større grad er tilpasset den enkelte tjenestemottaker og samtidig sikre mer allsidighet i utvalg av aktiviteter.

Aktivitetstilbudet planlegges ferdigstilt i 2023. Prosjektet blir finansiert av tilskudd fra Husbanken, inntekter ved salg av tomten i Sverresdalsveien 10 B og merverdikompensasjon. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 127,9 millioner kroner i 2022 og 2023.

Mindre investeringer - kategoriboliger

Det er jevnlig behov for å tilpasse og tilrettelegge boliger ut fra beboere og ansatte sine behov. Kommunedirektøren foreslår å forsterke leiligheter som utsettes for hard bruk, tilrettelegge tjenesteareal og skifte ut inventar og utstyr. Mindre investeringer - kategoriboliger gjelder botiltak innenfor tjenesteområdene kvalifisering og velferd (kapittel 17), psykisk helse og rus (kapittel 18) og bo- og aktivitetstilbudene (kapittel 19). Kommunedirektøren foreslår 12 millioner kroner hvert år i perioden.

Heggstad bofelleskap

Helse og velferd og oppvekst og utdanning samarbeider om et botiltak og kompetansesenter på Heggstad. Brukergruppen er barn og unge med sterke atferdsuttrykk og langvarige sammensatte utfordringer. De har behov for skjerming fra støy og andre omkringliggende forstyrrelser. Lokaliseringen er av den grunn lagt utenfor tettbebyggelsen.

Det planlegges totalt tolv leiligheter fordelt på seks bygninger, med to enheter og tjenestebase i hver bygning. Halvparten av boligene er forbeholdt barn og halvparten til voksne over 18 år. Et verneverdig hus på tomten vil bli rehabilitert og skal blant annet inneholde et aktivitetsrom for beboerne, i tillegg til møterom og fasiliteter for ansatte.

På grunn av behov for geotekniske utredninger er prosjektet noe forsinket og kommunedirektøren forventer at bygningene er innflyttingsklare i 2023. Heggstad er kostnadsberegnet til 40 millioner kroner for helse og velferd, og tilsvarende for oppvekst og utdanning. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 36,8 millioner kroner til prosjektet i 2022 og 2023 (helse og velferd sin andel).

Anton Furuseths veg - midlertidig bofelleskap

Det er behov for et erstatningsbofelleskap i forbindelse med oppgradering av de eldste bofelleskapene. Oppgradering er nødvendig for å gjøre boligene mer hensiktsmessige for målgruppa.

Dette bofellesskapet skal benyttes til midlertidig botilbud når boliger må fraflyttes på grunn av oppgradering/nybygg.

Oppgradering av bofellesskap med uhensiktsmessig planløsning kan utløse investeringstilskudd fra Husbanken. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 55 millioner kroner i 2022 og 2023.

Nytt bofellesskap

På grunn av vekst i antall brukere er det behov for et nytt bofellesskap. Bofellesskapet planlegges ferdigstilt i 2025. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 65 millioner kroner i fireårsperioden.

20. Helse- og omsorgstjenester

20.1. Innledning

Kommunedirektøren viderefører satsingen på de hjemmebaserte tjenestene i planperioden i tråd med *Eldreplan 2016-2026*. Hverdagsmestring ligger fast som hovedstrategi. Målet er at innbyggerne opprettholder selvstendighet, får flere friske leveår og deltar i samfunnslivet. Sentrale tiltak er å styrke og utvikle aktivitetstilbudene, øke kapasitet og fleksibilitet i hjemmetjenesten på natt og å ta i bruk flere teknologiske løsninger i tjenestene. Primærkontaktrollen skal styrkes og pårørende skal gis nødvendig støtte og hjelp.

En egen strategiplan for helse- og velferdssenter skal sikre jevn og økt kvalitet på tjenestetilbudet.

20.2. Om området

47

enheter

1.549plasser i helse- og velferdssenter
og helsehus**2.999**

årsverk

1.726mottakere av tjenester i hjemmet
under 67 år**3.553**mottakere av tjenester i hjemmet
over 67 år

20.3. Om tjenestene

Helse- og velferdskontor

Trondheim har to helse- og velferdskontor. De forvalter kommunale helse- og omsorgstjenester ved å gi råd og veiledning, vurdere behov, behandle søknader og fatte vedtak om helse- og velferdstjenester. Kontorene er kommunens koordinerende enheter med overordnet ansvar for arbeidet med individuell plan, opplæring og veiledning av koordinatorene.

Helsetjenester

Helsetjenestene har ansvar for helsefremmende og forebyggende innsats, behandling og rehabilitering i aldersgruppene fra 18 år og oppover.

Legetjenester

Legevakta er et døgnåpent tilbud for innbyggerne ved akutt sykdom eller skade hvor behandling ikke kan vente til fastlegen har åpnet. Mellom kl. 15.30 og 08.00 hverdager og hele døgnet i helgene og høytidene betjener Legevakta i Trondheim også kommunene Malvik, Melhus og Midtre Gauldal.

Fastlegetjenestene i Trondheim består av ett kommunalt fastlegekontor, i tillegg til 186 individuelle avtaler med privatpraktiserende fastleger fordelt på antall 38 legesentre. Kommunen organiserer kommunale legetjenester til pasienter i sykehjem, i helsehus, og i helsestasjons- og skolehelsetjenester. Kommunen drifter regionalt kontor for allmennleger under spesialisering i Trondheim (ALIS-kontor).

Ny helseenhet fra 2022

Fra 1.1.2022 samles ulike lærings- og mestringstilbud i en ny enhet. Den nye enheten vil omfatte Friskliv og mestring, Olavsgården, Infosenter for seniorer og Ressurssenter for demens i tillegg til ulike tilbud for lavterskel psykisk helsehjelp.

- *Friskliv og mestring* i Helse- og arenabygget i Granåsen gir tilbud til personer som ønsker støtte til endring av levevaner og bedre mestring i hverdagen.
- *Olavsgården* ivaretar dagrehabilitering og ulike lærings- og mestringstilbud for personer med langvarige helseutfordringer og drives i tett samarbeid med brukerorganisasjoner.
- *Infosenter for seniorer* tilbyr blant annet forebyggende og helsefremmende hjemmebesøk til alle 80 åringer som ikke mottar kommunale omsorgstjenester. Pårørende og helsepersonell kan også ta kontakt for råd, veiledning og informasjon.
- *Ressurssenter for demens* gir råd, veiledning og gjennomfører kurs for pasienter og pårørende og er også kommunens kompetansesenter på demens.

Helsetjenester til særskilte grupper

Kommunen yter lege- og helsetjenester til flyktninger og til innsatte i fengselet.

Vi har et eget vaksinasjons- og smittevernkontor som har hovedansvar for kommunens smittevernarbeid, tuberkulosekontroll, utenlandsvaksinasjon og reisemedisinsk rådgivning.

Tjenesten har en særlig viktig rolle i den pågående koronapandemien.

Ergoterapitjeneste, fysioterapitjeneste og oppsøkende rehabiliteringsteam

er byomfattende helsetjenester som samhandler tett med andre enheter, sikrer tverrfaglige tjenester og bidrar til at flere får tilbud om rehabilitering. Fysioterapitjenesten har i tillegg til fast ansatte kommunal driftsavtale med selvstendig næringsdrivende fysioterapeuter.

Aktivitetstilbud for hjemmeboende

Aktivitetstilbudene for hjemmeboende eldre ble 1.1.2021 samlet i en byomfattende enhet. Tilbudene består av ulike lavterskeltilbud og sosiale møteplasser lokalisert i bydelene og aktivitetstilbud for hjemmeboende personer som har vedtak om aktivitetstilbud. I tillegg driver Trondhjems Hospital og Bakklandet Menighets Omsorgssenter aktivitetstilbud på vegne av kommunen.

Hjemmetjenester

13 enheter for hjemmetjenester gir helse- og omsorgstjenester i innbyggernes hjem på dag og kveld, fra enkle oppdrag til omfattende tiltak over tid. Alle pasienter får oppnevnt en fast kontaktperson (primærkontakt) som er ansvarlig for oppfølgingen.

Trygghetspatroljens nattpatrolje er kommunens hjemmetjeneste på natt, og ivaretar alle planlagte oppdrag i alle bydeler. I tillegg rykker de ut ved ikke planlagt behov for helsehjelp. Vaktcentralen er svartjeneste/telefonmottak for hele hjemmetjenesten kveld/natt/helg/høytid. Svartjenesten mottar og følger opp alle utløste trygghetsalarmer og varsler fra annen velferdsteknologi som GPS og digital avstandsoppfølging i hjemmet, og vurderer hvilke oppdrag Trygghetspatroljen skal rykke ut på.

Hjemmehjelpstjenesten gjennomfører husholdningsoppgaver for innbyggere som midlertidig eller varig ikke mestrer dette selv.

Helsehus

Kommunens tre helsehus har i alt 216 korttidsplasser for avlastning, medisinsk observasjon og behandling, rehabilitering og plasser for spesialisert etterbehandling innen hjertesvikt og palliasjon. Øya helsehus har i tillegg 25 interkommunale plasser for øyeblikkelig hjelp døgntilbud og et ambulerende palliativt team innen lindrende behandling.

Kommunen har også tilbud om korttidsopphold for personer med psykiske helseutfordringer, se kapittel 18 for mer informasjon.

Helse- og velferdssenter

Kommunen har 23 helse- og velferdssentre fordelt på 28 lokasjoner, med 1196 sykehjemsplasser og 352 boliger med heldøgns omsorg (HDO-boliger). Tilbudet er tilrettelagt for personer med kognitiv svikt og for personer som har et stort behov for tilsyn, omsorg og oppfølging gjennom hele døgnet. 21 av helse- og velferdssentrene er [sertifisert som livsgledehjem](#). Det er planlagt sertifisering av henholdsvis Klæbu og Risvollan i løpet av 2022.

Lenker til relevant informasjon

[Eldreplan 2016-2026](#)

[Kvalitetsmelding for eldreomsorgen](#)

[Temaplan for habiliterings- og rehabiliteringstjenester for voksne 2019-2026](#)

[Temaplan for legetjenester 2019-2023](#)

[Strategisk kompetanse- og rekrutteringsplan 2018-2021](#)

[Oversikt over kommunens helse- og omsorgstjenester](#)

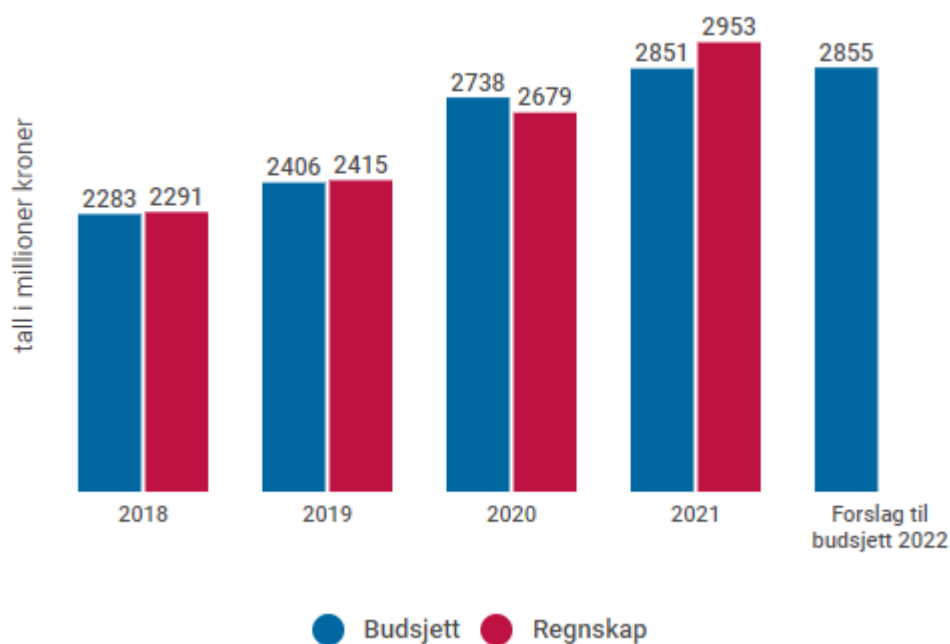
[Detaljer av budsjettet for 2021.](#)

20.4. Økonomiske nøkkeltall

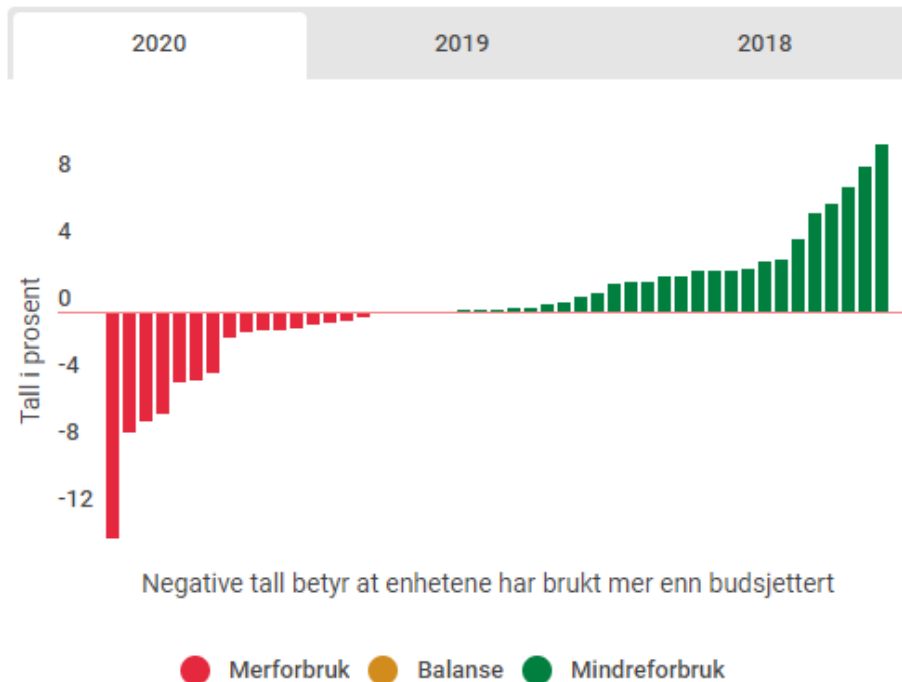
Figur 20-1 viser budsjett- og regnskap for helse- og omsorgstjenestene i perioden 2018-2020, vedtatt budsjett og prognose på regnskap for 2021 og kommunedirektørens forslag til netto driftsbudsjett for 2022. Perioden 2018-2019 viser tall for gamle Trondheim, mens 2020-2021 viser tall for nye Trondheim kommune inklusive effekten av koronapandemien.

Avviket mellom vedtatt budsjett og prognose i 2021 gjelder i all hovedsak merkostnader knyttet til koronapandemien. For 2021 er forventede koronakostnader lik 258 millioner kroner. Dette tilsvarer 107 millioner kroner utover innvilgede budsjettmidler.

Figur 20-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

Figur 20-2. Budsjettavvik for enhetene innenfor området i 2020

Sammenligning med andre kommuner

Tabellen under viser relevante nøkkeltall for et utvalg av ASSS-kommunene. Under koronapandemien har mange kommuner hatt betydelig kostnadsøkning som følge av smitte og sykdom. Sektoren har også hatt økte kostnader og tapte inntekter som følge av tiltakene som er satt inn for å begrense spredningen eller slå ned smitten. Det er usikkert hvordan dette påvirker sammenligningsgrunnlaget.

Tabell 20-1 Utvalgte nøkkeltall for helse- og omsorgstjenester i kommunene (ASSS, 2020)

Tabell 20-1 Utvalgte nøkkeltall for helse- og omsorgstjenester i kommunene (ASSS, 2020)	Trondheim 2019	Trondheim 2020	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Prioritet						
Andel av kommunens samlede nettoutgifter til omsorgstjenester (prosent)	28,8	28,3	23,2	31,2	27,0	29,3
Netto driftsutgifter hjemmetjenesten 67+ år per innbygger 67+ år (kroner)	17 198	16 383	17 153	16 476	17 105	18 126
Produktivitet						
Effektivitetsindeks*	1,055	1,157	0,833	1,222	1,137	1,000
Dekningsgrader						
Andel innbyggere over 80 år som er beboer på sykehjem eller heldøgns bolig (prosent)	20,4	19,3	15,6	14,7	16,1	15,2
Andel innbyggere over 80 år som mottar hjemmetjenester (prosent)	27,3	26,0	26,1	26,4	23,3	26,0
Kvalitet						

Andel årsverk i omsorgstjenesten m/ helseutdanning (prosent)	82,9	82,1	74,3	76,3	79,6	76,8
Andel innbyggere 67-79 år med dagaktivitetstilbud (prosent)	1,17	1,16	0,87	0,59	0,67	0,64
Andre nøkkeltall						
Ressursbruk i forhold til beregnet utgiftsbehov**	-963	-928	52	106	-401	165

*Effektivitetsindeksen sier noe om hvor mye tjenester Trondheim kommune får ut av tilgjengelige ressurser sammenlignet med de andre ASSS-kommunene. En indikator større enn 1 tilsier at Trondheim kommune er mer effektiv enn snittet av ASSS-kommunene. **Ressursbrukindikatoren viser at Trondheim kommune i 2020 brukte 928 kroner mindre per innbygger enn landsgjennomsnittet på pleie og omsorgstjenester.

20.5. Utfordringsbilde og strategier

Hovedutfordringer

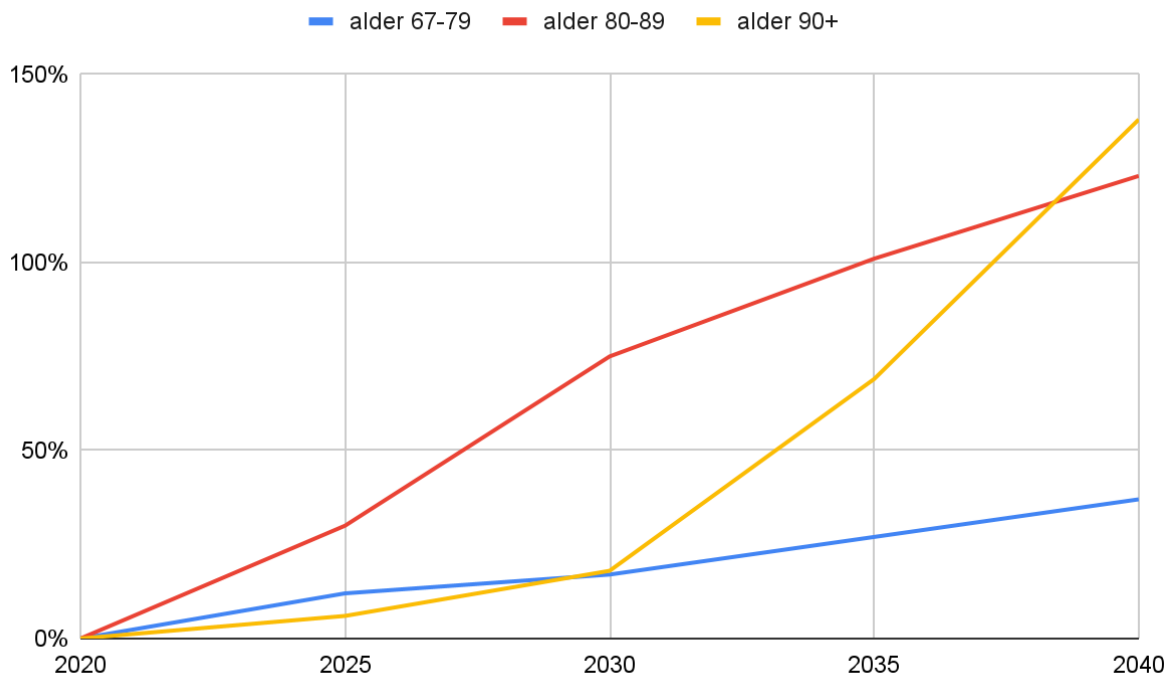
Demografiutviklingen i tiårene som kommer fordrer at behovene må løses med bærekraftige løsninger.

Trondheim er fortsatt en av storbykommunene som bruker minst ressurser på helse- og omsorgstjenester. Vi har lavere grunnbemanning i både institusjonsbaserte og hjemmebaserte tjenester. Tjenesteprofilen viser at det er en høyere dekningsgrad av heldøgns omsorgsplasser enn de sammenlignbare kommunene. Dette gir Trondheim et gunstig utgangspunkt for nødvendig tjenesteutvikling.

20.5.1 Økning i antall eldre, flere personer med demens, flere med funksjonsnedsettelse og store bistandsbehov og færre i yrkesaktiv alder

I årene framover vil vi oppleve en sterk vekst i antall eldre, og en særlig økning av de eldste eldre, se figur 20.3.

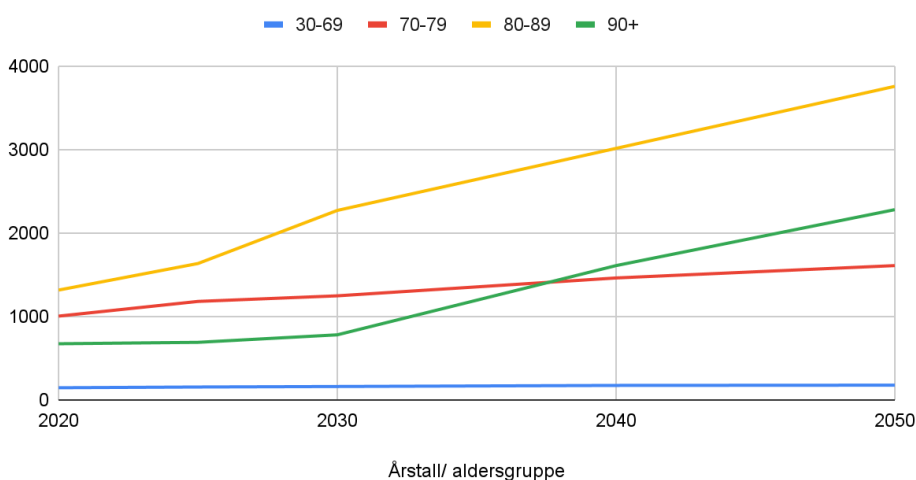

Figur 20.3 viser utvikling i eldrebefolkningen 2020 - 2040

En økning i antall eldre betyr at vi også vil få en sterk økning av personer som lever med demenssykdom. [Demenskartet](#) som er utviklet av Nasjonal kompetansetjeneste for Aldring og helse, viser at vi kan forvente cirka 240 prosent økning av personer med demens i befolkningen fra 2020 til 2050. Det vil bli sterkest vekst de siste ti årene i perioden, se figur 20.4. Dette er beskrevet mer inngående i [formannskapssak 279/20 Status dekningsgrad, basert på demografisk behov for sykehjemsplasser og omsorgsboliger med heldøgns omsorg i planperioden 2021-2024](#) og [formannskapssak 97/21 Dekningsgrad og bruk av ulike typer korttidsplasser og tjenester i hjemmet - personer med demens](#).

Figur 20.4 Framskrevet økning av personer med demens innen ulike aldersgrupper fram mot 2050

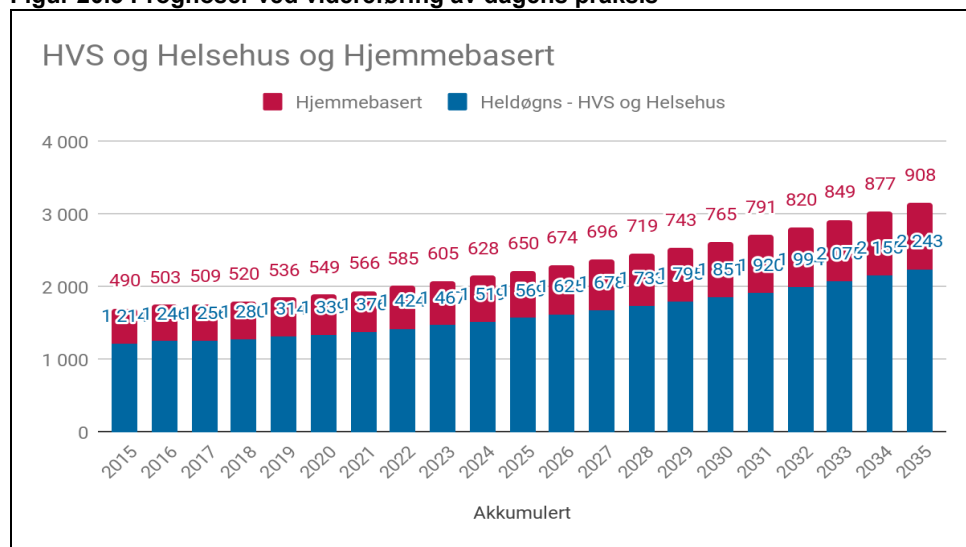
Kilde: Demenskartet

Parallelt med at befolkningen blir eldre reduseres andelen yrkesaktive personer relativt. I tillegg er det flere som lever lenge med sykdom og funksjonsnedsettelse, og flere vil ha behov for helse- og omsorgstjenester. Det blir relativt færre personer i tjenestene. Utfordringen er derfor ikke bare økonomisk. Selv om kommunen skulle ha nok midler, vil vi uansett mangle folk til å løse oppgavene på samme måte som i dag.

Økt antall eldre og personer med demens betyr at ressursbehovet og kostnadene i helse- og omsorgstjenesten vil øke betydelig dersom vi viderefører dagens praksis og dagens fordeling mellom hjemmebaserte tjenester og heldøgns tjenester. Veksten i perioden 2016 - 2021 har vært på 240 millioner kroner. Framskrevet prognose vil gi en ytterligere vekst på 280 millioner kroner i 2025, økende til 1,2 milliarder kroner i 2035 som tilsvarer en økning på cirka 60 prosent fra dagens nivå, se figur 20.5.

Figur 20.5 Prognoser ved videreføring av dagens praksis

20.5.2 Kommunens praksis for brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

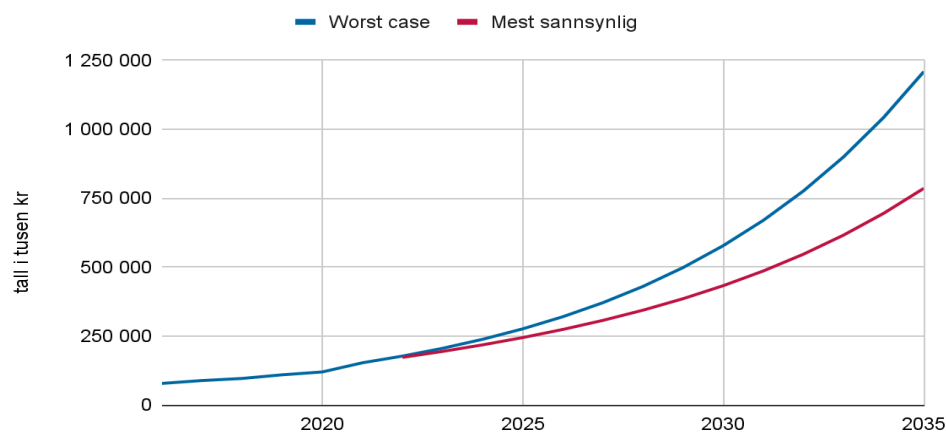
Å kunne leve et godt og mest mulig selvstendig liv også med omfattende funksjonshemming er et mål og en rettighet som står høyt i det norske samfunnet. Ordningen med BPA skal gi flest mulig mulighet til å ha et selvstendig liv.

Siden rettighetsfestingen av BPA i 2015 har utgiftene økt langt over demografisk vekst. Det vurderes at tildeling av BPA går ut over det som er rettighetsfestet. Veksten fra 2016 til 2021 har vært på 83 millioner kroner, tilsvarende 120 prosent. Våre tall viser at kostnadene til BPA er omtrent det doble av våre ordinære tjenester. Sammenlignet med andre storbyer har Trondheim kommune et høyt antall innbyggere som mottar tjenester organisert som BPA, og antallet øker betraktelig hvert år.

Figur 20.6 viser kostnadsutvikling for brukerstyrt personlig assistanse (BPA) i perioden 2015-2021 og framskriving av kostnader ved videreføring av dagens praksis.

Figur 20.6 Kostnadsutvikling for brukerstyrt personlig assistanse (BPA) 2015-2021 og framskriving kostnader.

BPA 18 år+

Med bakgrunn i dette har kommunedirektøren startet en gjennomgang av kommunens praksis for tildeling av tjenester organisert som BPA. Arbeidet skal gi grunnlag for vurdering av dagens praksis og en anbefaling om hvordan fremtidig tildelingspraksis bør innrettes for å ivareta lovkrav, faglige hensyn og en forsvarlig kostnadsramme.

20.5.3 Legetjenester

I hele kommune-Norge velger en del fastleger å slutte og det er utfordrende å rekruttere nye. Noen slutter på grunn av pensjonsalder, men flere yngre leger slutter på grunn av høyt og økende arbeidspress. Fastlegene kan selv bestemme hvor mange innbyggere de vil ha på listen sin, innenfor en gitt ramme. De siste årene har mange fastleger redusert listetaket. Dette har medført behov for flere fastlegehjemler. Det er i dag få fastleger i Trondheim kommune med ledig listekapasitet og vi har flere fastlegehjemler som vi ikke får kvalifiserte søkere til. En tilgjengelig og robust fastlegetjeneste er avgjørende for at folk skal kunne bo hjemme lengst mulig. Rekruttering av nye fastleger og fastlegevikarer er en nasjonal utfordring og kan ikke løses lokalt. KS har uttrykt at fastlegeordningen vil rakne om det ikke kommer kraftfulle tiltak.

Den interkommunale legevakta betjener 260 000 innbyggere over et stort geografisk område. Behovet for utrykninger med ambulerende lege har økt betydelig fra 2018 til i dag. Dette påvirker legebemanningen i stasjonær legevakt, spesielt på natt. Legevakten er styrket med ekstra legeressurs på natt på helg, mens det meldes om økende press også på natt på ukedager. Fra 2018 til 2020 ble det 130 registrerte avvik på lang ventetid grunnet for lav legebemanning på natt.

20.6. Strategier

Hovedstrategiene i helse- og omsorgstjenestene skal videreføres, men må forsterkes. [Eldreplan 2016-2026](#) og Trondheim kommunes plan for implementering av [Meld St. 15 Leve hele livet](#), aldersvennlig by og vedtatte temaplaner er sentrale i det videre arbeidet.

20.6.1 Styrke de hjemmebaserte tjenestene

Rammebetingelsene i de hjemmebaserte tjenestene er en begrensende faktor for muligheten til å dekke befolkningens behov. Tilstrekkelig kapasitet er nødvendig for at pasienter og pårørende skal oppleve god sammenheng i tjenestene. Tjenestene må styrkes gjennom økt bemanning, strukturert kompetanseheving, innføring av nye arbeidsmetoder og driftsmodeller, styrket tverrfaglig samhandling og videreutvikling av innholdet i tjenestene. Det er viktig at utbygging av heldøgns omsorgsplasser ikke skjer på bekostning av en styrking av hjemmebaserte tjenester. Vi kan yte hjemmebaserte tjenester opp til 25 timer per uke før det utløser tilsvarende kostnader som en sykehjemsplass. I tillegg kan systematisk bruk av trygghetsteknologi øke mulighetene for å bo trygt hjemme lengre.

Hjemmebaserte tjenester er gradvis styrket de siste årene, jamfør strategiene i *Eldreplan 2016-2026*, men det er fortsatt ikke tilstrekkelig kapasitet og fleksibilitet til å møte pasientenes behov optimalt. Lykkes vi med å etablere fleksible løsninger gjennom hele døgnet, vil dette redusere behovet for heldøgns omsorgstjenester og også omfanget av BPA.

Tidlig innsats

Innbyggerne må få flere friske leveår, klare seg mest og lengst mulig selv og delta i samfunnet. Vi må satse videre på helsefremming og forebygging ved å stimulere den enkelte til egenmestring og god livskvalitet. Nyere forskning viser at hjemmebasert rehabilitering (hverdagsrehabilitering, ordinær fysioterapi i hjemmet og tidlig innsats) har betydning. Alle tiltakene førte til bedring i selvrapportert funksjon.

I dag blir tjenesteapparatet ofte koblet på for sent i sykdomsforløpet og først når behovet for tjenester begynner å vise seg for alvor. Forebygging og rehabilitering ved funksjonsnedsettelse hos eldre skal prioriteres i framover.

Pårørendestøtte

Systematisk kartlegging av pårørende sine behov kan forebygge at pårørende sin omsorgsbelastning blir for stor. Pårørendestøtte tilpasset den enkeltes behov kan bidra til at de mestrer å stå i krevende omsorgssituasjon over tid, og gjøre det mulig for pasienten å bo hjemme uten at det går ut over pårørende sin helse. Pårørendestøtte kan være opplæring og veiledning, avlastningstiltak og omsorgsstønad.

Avlastningstilbudene må videreutvikles i samarbeid med brukerne av tilbudet. Oppholdet skal oppleves positivt og meningsfullt, og vedlikeholde pasientens ressurser.

Pårørende gir tilbakemelding om at samtalegrupper, der de møter andre pårørende i samme situasjon, oppleves nyttig og er av stor betydning for å mestre omsorgssituasjonen. Organisering av slike tilbud, kan være av minst like god kvalitet som individuell oppfølging.

Forskning viser at høy pårørendebelastning kan føre til at de får helseproblemer. Når den som er syk ikke ønsker å ta imot hjelp, kan pårørende bli stående alene om å håndtere situasjonen. Medarbeideres kommunikasjonsferdigheter bør styrkes slik at de kommer i posisjon til pasienter som vegrer seg eller avviser å ta i mot hjelp. Når kreftene tar slutt oppstår det ofte brått et omfattende behov for bistand fra kommunen, og i en del tilfeller akutt behov for heldøgns omsorgstjenester.

Aktivitetstilbud for hjemmeboende

Meningsfulle aktiviteter og sosiale relasjoner er viktig hele livet. Aktivitetene som tilbys skal bidra til å ivareta deltakerens funksjoner i dagliglivet, fremme livskvalitet og forebygge sosial isolasjon og ensomhetsfølelse. Aktivitetstilbud er også god avlastning og støtte til pårørende. Ulike lavterskeltilbud og sosiale møteplasser for eldre skal være tilgjengelig i bydelene. Dette er i tråd med satsingsområdet Trondheim som aldersvennlig by. Det er behov for å styrke tilbudet, ha mer varierte og differensierte tilbud og ha flere tilbud som er åpent på ettermiddag, kveld og helg.

Styrke primærkontaktens rolle

Tverrfaglig tilnærming, optimalisering av helsetilstand og rask innsats ved endring i helsetilstand kan utsette funksjonssvikt og hjelpebehov hos eldre. Den tverrfaglige bemanningen er styrket i alle hjemmetjenester i løpet av 2021. Hverdagsmestring innebærer økt tverrfaglig samhandling. Pandemien har redusert muligheten for å ta ut potensialet i den tverrfaglige samhandlingen. Vi må jobbe videre med forankring og å etablere gode strukturer for samhandling i flere enheter.

Primærkontaktene (kontaktpersonordningen) har et særlig ansvar for å etablere et godt samarbeid med pasienter som skal ha hjemmetjenester og deres pårørende. Vi må tilby tilpassede tjenester til den enkelte slik at pasientene opplever trygghet og blir mest mulig selvstendig i eget liv. Samhandling med og ivaretagelse av pårørende på et tidlig tidspunkt vektlegges.

Kontinuitet har betydning for tjenestekvaliteten og for sammenhengen i tjenestetilbudet. Ulike former for kontinuitet i tjenestene er nærmere beskrevet i formannskapssak *Brukermedvirkning ved utforming av innhold i tjenestene* som kommer høsten 2021.

Vi ser at primærkontaktene har behov for mer tid til strukturert oppfølging av sine primærpasienter for å kunne oppdage tidlige tegn på sårbarhet og redusert helsetilstand. Det krever også mer tid til dialog med pasienter og pårørende og til å gi tilstrekkelig pårørendestøtte.

Styrke hjemmetjenesten på natt

Det er et viktig mål at hjemmetjenestene skal oppleves som et godt tilbud for personer med funksjonsnedsettelse, kroniske, alvorlige sykdommer som har behov for langvarige og/eller sammensatte tjenester. Hvis vi i enda større grad lykkes med dette, kan behovet for heldøgns institusjonsplasser og brukerstyrt personlig assistanse (BPA) reduseres. For at hjemmetjenester skal bli et reelt alternativ til BPA, heldøgns omsorg i omsorgsbolig eller sykehjem må natt-tjenesten styrkes. Økt

kapasitet og fleksibilitet på natt vil indirekte også kunne medføre økt trygghet og avlastning for pårørende som står i krevende omsorgssituasjoner.

Teknologi i hjemmebaserte tjenester

Velferdsteknologi kan bidra til at personer med funksjonsvansker kan mestre bedre selv og bli mindre avhengig av praktisk bistand og helsehjelp. Teknologi kan virke fremmed og skummelt, kanskje særlig for den eldre generasjonen. En naturligjøring av bruk av teknologi blir viktig. Ei eldre dame sa i et intervju på radio: "vi må slutte å snakke om teknologi som overvåking, og heller tenke at teknologien våker over oss".

Vi strever med å få innført og nyttiggjort allerede utprøvde løsninger optimalt (GPS, medisinsk avstandsoppfølging, digitale medisindispensere). Vi må bygge kompetanse blant helsepersonell slik at relevant teknologi kan tas i bruk, og styrke og profesjonalisere satsingen slik at teknologi blir en naturlig del av driften. Vi må innføre ny tilgjengelig teknologi som et trygt og reelt alternativ i våre tjenester for å gjøre folk mer selvstendige og samtidig effektivisere tjenestene. Digitale tilsyn på natt kan for eksempel være et godt alternativ til besøk av helsepersonell som unødvendig vekker/uroer pasienten.

Trygghetspatruljen og hjemmetjenesten er i dag avhengig av fysiske nøkler for å låse seg inn i pasientenes hjem. Dette betyr at hver tjenestebil bare kan betjene visse adresser innenfor et geografisk område, og at tjenestens fleksibilitet er begrenset. Vi ønsker derfor å innføre elektroniske låser (e-lås) på tjenestemottakernes ytterdør. E-lås er allerede tatt i bruk i flere kommuner, for eksempel i Bergen og Horten. Med e-lås kan bilene betjene hele byen, og nærmeste tilgjengelige bil kan ta oppdraget. Bruk av e-lås vil redusere utrykningstid på alarmer og effektivisere hjemmetjenestens faste oppdrag både på dag, kveld og natt. Løsningen vil gi enda bedre sikkerhet for tjenestemottakerne enn dagens løsning. Teknologisatsingen er et sentralt innsatsområde i *Program for bærekraftige helse- og velferdstjenester*.

20.6.2 Styrke legetjenesten

Gjennom [Handlingsplan for allmennlegetjenesten 2020-2024](#) styrker staten basistilskuddet til fastleger noe i 2022. For å bidra til økt kapasitet i fastlegetjenesten har kommunen søkt om statlig tilskudd for allmennleger i spesialisering (ALIS) for 2022.

Kommunen kan pålegge fastleger kommunale allmennlegeoppgaver inntil 7,5 timer per uke, men har åpnet for økt frivillighet i ordningen for å avlaste fastlegene. For å kompensere for at færre fastleger påtar seg kommunale oppgaver (legetjeneste i sykehjem/helsehus, skolehelsetjeneste og helsestasjoner) har kommunen tilsatt flere leger i faste stillinger (fra 50-100 prosent) for å ivareta disse oppgavene. Fast ansatte leger gir mulighet for økt kontinuitet i arbeidet og en tryggere vikarløsning ved fravær. Det er behov for flere fast tilsatte leger for å avlaste fastlegene ytterligere.

Trondheim kommune ligger fortsatt lavere enn ASSS-snippet på legedekning i sykehjem.

Normen for legetjenester i sykehjem styrkes fra 2023 og vil nærme seg snippet for ASSS-kommuner.

Den akuttmedisinske kapasiteten i legevakt på natt styrkes i 2022 for å sikre forsvarlig drift og redusere ventetiden.

20.6.3 Tilpasse dekningsgrad for plasser i heldøgns omsorg

Trondheim kommune ligger fortsatt relativt høyt i dekningsgrad på langtids institusjonsplasser sammenlignet med andre storbykommuner (ASSS-kommuner), selv om det er redusert noe de siste årene. Kommunedirektøren foreslår en lavere vekst i antall heldøgns plasser enn det som ble beskrevet i *Eldreplan 2016-2026*.

En reduksjon i dekningsgrad fordrer at prioriteringen av plassene endres noe. Oppholdstiden på sykehjem har økt med tre måneder siden 2017. En trend med økende oppholdstid på sykehjem er ikke

forenlig med målet om “å bo trygt hjemme så lenge som mulig” og bærekraftige helse- og omsorgstjenester.

Det pågår arbeid for planlegge optimal dekningsgrad, fordeling mellom ulike typer plasser i institusjon og kvalitetskrav.. Dette arbeidet ses i sammenheng med differensierte botilbud og ulike boformer. Kommunedirektøren vil komme med en politisk sak om dekningsgrad og fordeling mellom ulike typer plasser våren 2022.

Redusere antall utskrivningsklare og fristbrudd

Pasientene er ikke tjent med å vente unødig på institusjonsbaserte tjenester. Utfordringene med utskrivningsklare pasienter på sykehuset og fristbrudd for pasienter som venter på tilbud om heldøgns omsorg er beskrevet i [formannskapssak 215/21 Utskrivningsklare ved St. Olavs hospital og fristbrudd](#).

Som følge av vedtakene i saken har Kommunedirektøren i samarbeid med St. Olavs hospital etablert en arbeidsgruppe som skal foreslå tiltak for å redusere antall utskrivningsklare. Arbeidet sees i sammenheng med det pågående arbeidet nevnt i avsnittet over.

20.6.4 Styrking av kvaliteten ved helse- og velferdssenter

Strategiplan helse- og velferdssenter

Det utarbeides en strategiplan for alle helse- og velferdssenter. Planen blir et viktig grunnlag for å videreutvikle og skape likeverdige tjenester av god kvalitet og ivareta respekten for den enkelte pasient, og for å rekruttere og beholde kompetanse.

Bemanning og kompetanse

En gradvis reduksjon i dekningsgrad av heldøgns omsorgsplasser uten at vi reduserer antall årsverk tilsvarende, vil gi økt grunnbemanning. Det er behov for å styrke legedekningen, til samme nivå som sammenlignbare storbyer, for å ivareta behovene hos beboerne.

Atferdsmessige- og psykiske symptomer ved demens (APSD) er svært vanlig. 90 prosent av alle som lever med en demensdiagnose får slike symptomer en eller flere ganger i sykdomsforløpet. Derfor er en styrking av ansattes kompetanse på forebygging og håndtering av utfordrende atferd et viktig satsingsområde. Ansatte har behov for råd og veiledning og systematisk kompetanseheving for å håndtere dette på en faglig forsvarlig måte.

Rett pasient på rett plass

Kommunedirektøren arbeider med analyser av dagens bruk av institusjonsplasser. Dette arbeidet vil gi oss et grunnlag for å vurdere om vi bør differensiere og spesialisere flere sykehjemsplasser for å sikre rett pasient på rett plass.

Økt aktivitetstilbud for beboere

Ved to enheter er det engasjert fysioterapeutstudenter til planlegging og gjennomføring av tilpassede fysiske aktiviteter, individuelt og i grupper. Tilbudet er organisert som et pilotprosjekt for at vi skal kunne evaluere om vi oppnår målet som er å styrke tilbudet om fysisk aktivitet for våre beboere på kveld og helg. Basert på evalueringen (gjennomføres i 2022) vil kommunedirektøren vurdere om modellen bør implementeres til alle helse- og velferdssenter.

Teknologi i helse- og velferdssenter

Triggo er en applikasjon som er utviklet for helse- og velferdssenter og som benyttes til aktivitet og samtaler både av pårørende og ansatte. Triggo kan brukes individuelt og i gruppe, både i sofaen eller i en lokal turløype som finnes i appen. Det er mulig å løse oppgaver og lete etter poster samtidig som man får frisk luft og trim.

I tillegg har flere helse- og velferdssenter tatt i bruk aktivitetsteknologi (trenings sykler) for økt fysisk aktivitet for beboerne.

Det jobbes med å få på plass en aktivitetsportal som er en enkel teknisk løsning hvor brukere, pårørende, frivillige og ansatte får mulighet til å avtale og koordinere aktiviteter. Aktivitetsportalen skal implementeres i alle helse- og velferdssenter når løsningen er klar.

Pasientvarslingsanlegg (PAVA) tas i bruk på alle helse- og velferdssenter i løpet av 2022 (med unntak av Hjorten helse- og velferdssenter, på grunn av at kontrakten med Ilen menighets stiftelse må reforhandles først). PAVA gir mulighet for digitalt tilsyn på natt, dørstyring, kommunikasjon og oppgavefordeling mellom ansatte. Digitalt tilsyn er under utprøving på Ladesletta helse- og velferdssenter.

Høsten 2021 har vi gjennomført en bred kartlegging av alle pasienter i omsorgsbolig med heldøgns tjenester og sykehjem. Vi har blant annet ved hjelp av sensortechnologi samlet inn data om fysisk aktivitetsmønster og søvn i samarbeid med NTNU. Dette vil gi oss ny og viktig kunnskap om hvordan fysisk aktivitet og søvn påvirker funksjon og helse hos skrøpelige eldre.

20.6.5 Kunnskapsutvikling, kompetanse og tjenestekvalitet

[Kvalitetsmelding for eldreomsorgen](#) og brukerundersøkelser i helse- og velferdssenter og hjemmetjenesten måler deler av vår tjenestekvalitet. Resultatene viser at mye er bra, men at det er områder vi må forbedre. Det har vært utfordrende å jobbe med tjenesteutvikling under koronapandemien.

Robust ledelse

Vi er avhengig av ledere med fokus på både utvikling og drift av av tjenestene. Det er avgjørende for å rekruttere og beholde kompetente medarbeidere, sørge for robuste bemanningsplaner, gode fagmiljø og systematisk tverrfaglig samhandling. Det blir nødvendig å ta i bruk flere teknologiske løsninger, vurdere endring i fordeling av arbeidsoppgaver og se på nye måter å drifte og samhandle på for å kompensere for framtidig mangel på helsepersonell.

Kunnskapsbasert tjenesteutvikling

Tjenesteutviklingen i kommunen skal være kunnskapsbasert og praksisnær. Vi må skaffe oss mer kunnskap om tjenestene og tiltakene våre er nyttige og gir ønsket effekt, både for pasient og pårørende, og for å kunne prioritere ressursene riktig. Forsknings samarbeid med kunnskaps- og forskningsmiljø (TRD 3.0, Universitetskommunen etc) og statistikk og analyse av data fra blant annet Helseplattformen vil gi oss bedre og nødvendig kunnskap for forbedring og innovasjon i tjenestene.

For å få til en nødvendig omstilling og profilendring av tjenestene er det ikke tilstrekkelig å øke antall ansatte. Driftsmodeller og arbeidsmetoder må endres. Økt tverrfaglig samhandling, nye kartleggingsverktøy og nye måter å løse oppgavene på må læres og gi oss mer treffsikkerhet i utførelsen av oppgavene.

Helseplattformen tas i bruk i månedsskiftet april/mai 2022. Digitalisering handler ikke først og fremst om teknologi, men om endring av arbeidsprosesser og strukturer. Når løsningen tas i bruk må alle medarbeidere forholde seg til en rekke nye måter å jobbe på. I tiden fram mot dato for "go-live" må enhetene prioritere slik at ansatte får god kunnskap om den nye samhandlings- og journaløsningen og blir godt forberedt til overgangen til nytt system.

20.7. Mål og indikatorer

Utvalgte bærekraftsmål

Ingress	<i>Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevant for helse- og omsorgstjenestene og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål, og de 169 delmålene er vurdert og de utvalgte målene er</i>
----------------	--

	<p>presentert nedenfor. Dette resulterer i en oversikt over hvilke av FNs bærekraftsmål som tjenesten har et særlig ansvar for. Operasjonaliseringen av de utvalgte bærekraftsmålene er vist med de ulike periodemålene og tilhørende indikatorer</p>
<p>Tjenesteområde</p>	<p>Helse- og omsorgstjenester</p>
<p>Bærekraftsmålene (hovedmål) som vi mener er mest relevant for vårt tjenesteområde</p>	<p>3. God Helse og livskvalitet 4. God utdanning 8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst 9. Innovasjon og infrastruktur 16. Fred og rettferdighet</p>
<p>Noen utvalgte delmål fra bærekraftsmålene som vi mener beskriver våre utviklingsmål best og hva vi gjør for å jobbe mot målene.</p> 	<p>Bærekrafts delmål 3.3 Trondheim kommune skal forebygge oppblomstring og spredning av SARS CoV-19, pandemisk influensa og andre smittsomme sykdommer.</p> <p>3.4 Gjennom helsefremming, forebygging og behandling, og ved å fremme mental helse og livskvalitet skal vi bidra til at innbyggerne i Trondheim ikke får helseplager eller dør for tidlig på grunn av livsstilsrelaterte sykdommer.</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden (tjenesteområdets egen beskrivelse): De overordnede langsiktige bærekraftsutfordringene for helse- og omsorgstjenesten er beskrevet i Eldreplan 2016-2026. Vi skal sikre en faglig forsvarlig og bærekraftig helse- og omsorgstjeneste innenfor trangere økonomiske rammer og med økende rekrutteringsutfordringer. Dette skal vi oppnå gjennom arbeidet med periodemålene i handlings- og økonomiplanen, og relevante temaplaner for området. Koronapandemien medfører fortsatt uforutsigbarhet.</p> <p>Periodemål</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 Helse- og omsorgstjenestene fremmer helse, forebygger sykdom og stimulerer til mestring og god livskvalitet • 4 Helse- og omsorgstjenestene er innovative og utvikler tjenestene sammen med innbyggere, frivillige lag og organisasjoner og sosiale entreprenører

	<ul style="list-style-type: none"> • 5 Vi samhandler med pårørende og sørger for at de blir ivaretatt
	<p>Bærekrafts delmål 4.4 Innen 2030 oppnå en betydelig økning i antall unge og voksne med kompetanse, blant annet i tekniske fag og yrkesfag, som er relevant for sysselsetting, anstendig arbeid og entreprenørskap.</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: Medarbeidere i helse- og omsorgstjenestene skal gis mulighet til å utvikle sin kompetanse. Strategisk rekrutterings- og kompetanseplan for helse- og velferdstjenestene beskriver tiltak som skal bidra til livslang læring gjennom at medarbeidere får mulighet til grunnutdanning (helsefagarbeider), videre- og etterutdanning og påfyll av kompetanse.</p> <p>Periodemål 3 Kommunen er en attraktiv arbeidsgiver og avtalepartner som tiltrekker seg og beholder kompetent arbeidskraft</p>
	<p>Bærekrafts delmål 8.2 Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk modernisering og innovasjon, blant annet med vekt på lønnsomme og arbeidsintensive sektorer</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: En bærekraftig helse- og omsorgstjeneste skal sikres gjennom utvikling av nye arbeidsformer og bruk av ny teknologi. Arbeidsgiverpolitikken og strategisk rekrutterings- og kompetanseplan skal bidra til at helse- og omsorgstjenestene tiltrekker seg og beholder kompetente medarbeidere. Våre strategier skal være godt kjent i organisasjonen. Aktive og engasjerte ledere skal legge til rette for medarbeiderinvolvering og -oppfølging. Sammen med sterkt fokus på tverrfaglig samhandling og partssamarbeid skal dette bidra til innovasjon og utvikling av nye og smartere arbeidsformer.</p> <p>Periodemål 4 Helse- og omsorgstjenestene er innovative og utvikler tjenestene sammen med innbyggere, frivillige lag og organisasjoner og sosiale entreprenører.</p>

	<p>Bærekrafts delmål 9.1 Utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet, herunder regional og grensekryssende infrastruktur, for å støtte økonomisk utvikling og livskvalitet med vekt på overkommelig pris og likeverdig tilgang for alle</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: Helseplattformen skal styrke pasientsikkerheten og bedre tjenestekvaliteten. Den nye løsningen for pasientjournal skal bedre samhandlingen med pasienten og mellom helsepersonell på tvers av tjenesteområder og tjenestenivå, og vil gjøre det mulig å løse oppgavene på en bedre og mer effektiv måte. Universitetskommunen skal bidra til kvalitets- og tjenesteutvikling og gi oss et bedre kunnskapsgrunnlag om den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Sammen med satsing på velferdsteknologi skal dette bidra til å sikre bærekraft i sektoren.</p> <p>Periodemål 1 Helse- og omsorgstjenestene fremmer helse, forebygger sykdom og stimulerer til mestring og god livskvalitet 4 Helse- og omsorgstjenestene er innovative og utvikler tjenestene sammen med innbyggere, frivillige lag og organisasjoner og sosiale entreprenører</p>
	<p>Bærekraftens delmål 16.7 Sikre lydhøre, inkluderende, medbestemmende og representative beslutningsprosesser på alle nivåer</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: Pasient- og brukermedvirkning og medbestemmelse for ansatte er avgjørende for å sikre god kvalitet på tjenestene. For å oppnå god helse og livskvalitet trenger vi å vite hva som er viktig for innbyggeren. Helseplattformen skal gi innbyggerne tilgang til egen pasientjournal med riktige og oppdaterte opplysninger om egen helse. Ved aktiv medvirkning i utforming av eget tjenestetilbud er det større sjanse for å oppnå ønsket resultat. Dette krever god dialog og tillit mellom innbyggere og helsepersonell.</p> <p>Periodemål 1 Helse- og omsorgstjenestene fremmer helse, forebygger sykdom og stimulerer til mestring og god livskvalitet 2 Rett tjenestetilbud til rett tid, tilpasset den enkeltes hverdag</p>

	<p>3 Kommunen er en attraktiv arbeidsgiver og avtalepartner som tiltrekker seg og beholder kompetent arbeidskraft</p> <p>4 Helse- og omsorgstjenestene er innovative og utvikler tjenestene sammen med innbyggere, frivillige lag og organisasjoner og sosiale entreprenører</p> <p>5 Vi samhandler med pårørende og sørger for at de blir ivaretatt</p>
--	--

20.8. Periodemål for 2022 - 2025

Hovedmålet for virksomhetene innenfor helse- og omsorgstjenestene er at innbyggerne skal leve selvstendige liv og benytte egne ressurser i samfunns- og arbeidsliv.

1. Helse- og omsorgstjenestene fremmer helse, forebygger sykdom og stimulerer til mestring og god livskvalitet

Folkehelsearbeid handler om å påvirke faktorer som fremmer befolkningens helse og trivsel. To av hovedstrategiene våre er tidlig innsats og aktiv aldring med fokus på kultur og aktivitet. Vi skal motivere og støtte innbyggere som ønsker å endre levevaner og få en sunnere livsstil

2. Rett tjenestetilbud til rett tid, tilpasset den enkeltes hverdag

Innbyggerne skal få hjelp til å klare seg mest mulig selv, og nødvendig hjelp til det de ikke mestrer. Tjenestene skal bidra til en verdig og meningsfull hverdag gjennom hele livsløpet.

Vi styrker den tidlige innsatsen og tjenestene til hjemmeboende for at flere kan bo hjemme lenger. Tilbudet skal være koordinert, fleksibelt og forutsigbart.

3. Kommunen er en attraktiv arbeidsgiver og avtalepartner som tiltrekker seg og beholder kompetent arbeidskraft

Kommunen skal tilby gode arbeidsvilkår og lønn som er konkurransedyktig for kommunens ansatte og bidra til rekruttering, spesialisering og stabilitet av fastleger. Nye modeller for organisering av sykepleietjenesten, robuste bemanningsplaner og intensivere realisering av heltidsstillinger er prioritert.

Andre innsatsområder i planperioden vil være trainee-, og mentorordningen, øke antall rekrutteringsstillinger, rekrutteringskampanjer, utdanne fagarbeidere gjennom HEFFi, praksiskandidatordningen og fagbrev på jobb, bidra til gode praksisstudier for studenter og elever, legge til rette for seniorer, deltidsutdanning og kompletterende utdanning. Kompetanseplaner basert på fremtidig kompetansebehov blir sentralt.

4. Helse- og omsorgstjenestene er innovative og utvikler tjenestene sammen med innbyggere, frivillige lag og organisasjoner og sosiale entreprenører

Frivillig arbeid utgjør et viktig bidrag i det samlede tilbudet. Vi samarbeider med brukerorganisasjonene og de frivillige organisasjonene. Det prøves ut nye former for frivillighet og dialog med innbyggerne. Vi utvikler medarbeiderskapet slik at ansatte tar en aktiv rolle i utviklingen av tjenestene i samarbeid med innbyggerne.

5. Vi samhandler med pårørende og sørger for at de blir ivaretatt

Kommunens ansatte skal etterspørre pårørendes behov og ressurser, og avklare forventninger og muligheter. Personer med særlig tyngende omsorgsarbeid skal få nødvendig støtte, blant annet i form av opplæring og veiledning, avlastningstiltak og omsorgsstønning. Enhetene skal ha systemer og rutiner som legger til rette for informasjon og dialog med pårørende. Nasjonal veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten skal være kjent og tatt i bruk på alle enheter.

Indikatorer:

- Antall innbyggere som benytter aktivitetstilbud (øker)
- Antall innbyggere som benytter forebyggende tilbud, tidlig innsats og rehabilitering (øker årlig)
- Antall innbyggere som benytter velferdsteknologiske tjenester (øker)
- Andelen eldre som bor hjemme (øker)
- Ventetid på sykehjemsplass (skal ikke være mer enn 6 uker)

20.9. Driftsbudsjett

For å få en økonomisk forsvarlig tilpasning til driftsrammene har ikke kommunedirektøren funnet midler til fullfinansiering av *Eldreplan 2016-2026* i planperioden.

I [bystyresak 174/16](#) Rullering av *Eldreplan 2016-2026* ble det vedtatt å styrke grunnbemanningen i hjemmetjenester og institusjoner med 20 millioner kroner i året i åtte år (2017-2024).

Kommunedirektøren foreslår en rammeøkning til helse- og omsorgstjenester på 70,5 millioner kroner i 2022 (utover demografikompensasjon), som reduseres gradvis i perioden til 51,2 millioner kroner i 2025. Av rammeøkningen i 2025 går om lag 43 millioner kroner til økte kostnader knyttet til BPA-ordningen samt forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger og økt basistilskudd for fastleger. Den langsiktige styrkingen i følge *Eldreplan 2016-2026* utgjør dermed 8,2 millioner kroner. Forslaget for perioden ligger cirka 52 millioner kroner under nivået beskrevet i planen.

For å skjerme strategien med tidlig innsats foreslår kommunedirektøren fortsatt styrking av hjemmebaserte tjenester og heller redusere dekningsgraden på heldøgns institusjonsplasser. Kommunedirektøren foreslår å omprioritere 112 millioner kroner fra dekningsgrad på heldøgns omsorg til å styrke hjemmebaserte tjenester, og 35 millioner til styrket bemanning i helse- og velferdssentrene.

Forslaget til driftsbudsjett har følgende hovedprioriteringer:

- økt kapasitet i de hjemmebaserte tjenestene som døgntjeneste
- utvidet aktivitetstilbud
- videreføring av hverdagsmestringsstrategien for eldre i de hjemmebaserte tjenestene
- styrking av primærkontaktrollen
- økt fokus på pårørendestøtte og samhandling
- ta i bruk nye teknologiske løsninger
- økt grunnbemanning i helse- og velferdssentre

20.10. Forslag til driftsbudsjett for 2022-2025

Oversikten under viser forslag til endringer i handlings- og økonomiplanperioden.

Tabell 20-2 Budsjetttramme og rammeendring helse- og omsorgstjenester. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	2818,8	2818,8	2818,8	2818,8
Pris- og lønnskompensasjon	6,9	6,9	6,9	6,9
Tekniske justeringer	-115,9	-115,9	-115,9	-115,9
Korrigert budsjett	2709,9	2709,9	2709,9	2709,9
Befolkningsvekst	74,8	143,3	223,8	301,0
Annen rammeendring	70,5	54,0	63,2	51,2
Forslag til netto driftsramme	2855,2	2907,2	2996,9	3062,1
Reell rammeendring	145,3	197,3	287,0	352,2

Tabell 20-3 Tiltak i helse og omsorgstjenester. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025	
Opprettholdelse av standard	01. Befolkningsutvikling tjenester til hjemmeboende	25,7	50,1	81,6	107,5	
	02. Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)	7,5	15,0	22,5	30,0	
	03. Nye plasser for sykehjem og heldøgns omsorg	25,9	34,8	38,6	43,3	
	04. Forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger	11,0	11,0	11,0	11,0	
	Endringer i tjenestetilbudet	05. Eldreplan- styrking av tjenester til hjemmeboende	26,3	35,6	72,5	112,8
		06. Eldreplan - styrking av aktivitetstilbud	4,4	7,3	8,8	8,8
		07. Eldreplan - styrking av velferdsteknologi	7,2	7,7	7,7	7,7
		08. Eldreplan - bemanning HVS	4,5	13,9	25,8	34,8
		09. Handlingsplan for allmennlegetjenester, basistilskudd	8,1	8,1	8,1	8,1
		10. Helseplattformen	29,7	30,7	30,7	18,0
11. Arbeidssko og tøy		2,9	2,9	2,9	2,9	
12. Palliativt team		1,0	1,0	1,0	1,0	
13. Legetjenester - styrking kommunalt fastlegekontor		0,0	-0,5	-0,5	-0,5	
14. Legetjenester - kompetansetilskudd fastleger		-3,5	-3,5	-3,5	-3,5	
Effektiviseringstiltak	15. Tilpasning driftsramme engangsstøtte bevilget for 2020 og 2021	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	
	16. Tjenestetilbud ved helse- og velferdssenter på natt	1,2	0,1	0,1	0,1	
	17. Gevinstrealisering Helseplattformen og kommunesammenslåing	-1,1	-2,1	-5,0	-10,0	
	18. Innsparing innkjøp og innleie av arbeidskraft	-2,2	-4,5	-4,5	-4,5	
	19. Beredskapslager	-18,0	-18,0	-18,0	-18,0	
Annet	20. Program bærekraft helse og velferd	15,0	8,0	7,5	3,0	

Opprettholdelse av standard

1. Befolkningsutvikling tjenester til hjemmeboende.

Demografiutviklingen tilsier at en opprettholdelse av dagens standard på hjemmebaserte tjenester tilsvarer en økning på 25,7 millioner kroner i 2022, økende til 107,5 millioner kroner i 2025.

2. Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

Kommunedirektøren foreslår å styrke ordningen med 7,5 millioner kroner i 2022, økende til 30 millioner kroner i 2025. Kommunedirektøren vil komme tilbake til faktisk kostnadsvekst i 1. økonomirapport 2022 med eventuelle forslag til omprioriteringer fra andre tilbud.

3. Nye plasser for sykehjem og heldøgns omsorg

Se tabell 20.4. I perioden 2022 til 2025 vil antall nye plasser på sykehjem og heldøgns omsorg øke med 49 plasser med en kostnad på 43,3 millioner kroner.

4. Forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger

Fra 2022 er kommunene forpliktet til å bruke og betale for kostnadene til forvaltning og drift av helsenettet. Dette inkluderer grunndata og helselD, og kjernejournal, e-resept og helsenorge.no. Kommunene kompenseres for eksisterende kostnader knyttet til forvaltning og drift, men må selv bidra til innføring og investeringer i løsningen. Det er vanskelig å anslå hva kostnadsveksten vil bli. Forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger foreslås styrket med 11 millioner kroner, tilsvarende kompensasjonen fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Endringer i tjenestetilbud

5. Eldreplan - Styrking av tjenester til hjemmeboende

En nedjustering av dekningsgrad i sykehjem i planperioden innebærer behov for økt kapasitet i hjemmebaserte tjenester.

- Bemanningen økes utover demografi. Eldre med omfattende hjelpebehov som ønsker å bo i eget hjem skal få økt antall timer hjelp i hjemmet, opptil 25 timer per uke for å utsette flytting til sykehjem lengst mulig.
- Det settes av midler til kompetansehevede tiltak generelt og for primærkontakter spesielt
- Det skapes rom for å teste ut nye arbeidsmåter og nye tjenestemodeller
- Helsetjenestene på kveld og natt styrkes for å skape økt tilgjengelig og fleksibilitet slik at flere med alvorlig sykdom og sammensatt problematikk kan bo hjemme.
- Nattjenestene styrkes for å gi kapasitet til å håndtere behov som oppstår samtidig for å ivareta responstid på trygghetsalarmer < 30 minutt og flere planlagte oppdrag.
- Legevakta styrkes med økt nattressurs.
- Primærkontaktene skal få avsatt mer tid til strukturert oppfølging av primærpasienter, til å ivareta tett dialog med pasienter og pårørende og til å gi tilstrekkelig pårørendestøtte.

Tjenestene foreslås styrket med 26,3 millioner kroner i 2022 økende til 112,8 millioner kroner i 2025.

6. Eldreplan - Styrking av aktivitetstilbud

Kapasiteten på tjenesten styrkes for å sikre mer varierte og differensierte tilbud, og at flere tilbud har åpent på ettermiddag, kveld og helg. Aktivitetstilbudene er viktige avlastningstilbud for pårørende som står i krevende omsorgssituasjoner. Midler for 2022 går til:

- utvidet åpningstid på ettermiddager
- aktivitetstilbud i Klæbu
- å styrke det ambulerende (oppsøkende) aktivitetstilbudet
- å bedre aktivitetstilbudet for personer med heldøgns omsorg i omsorgsboliger

Aktivitetstilbudet styrkes med 4,4 millioner kroner i 2022 økende til 8,8 millioner kroner i 2025.

7. Eldreplan - styrking av velferdsteknologi

Driftskostnader for digitale trygghetsalarmer fullfinansieres fra 2022.

Stillinger i Trygghetspatroljen som jobber med digitale trygghetsalarmer, GPS og innbyggerportalen i Helseplattformen (HelsaMi) fullfinansieres fra 2022.

Nytt håndholdt utstyr for journaldokumentasjon i helse- og velferdssenter og helsehus.

Triggo - besøksleken har vært dekket av prosjektmidler i 2021. Tiltaket utvides til flere helse- og velferdssenter og finansieres fra 2022.

Det er satt av 7,2 millioner kroner i 2022 økende til 7,7 millioner kroner fra 2023.

8. Eldreplan - bemanning helse- og velferdssenter

Grunnbemanningen i helse- og velferdssenter styrkes med 3,7 millioner kroner fra 2022.

Kompetansegruppen for utfordrende atferd styrkes med ett årsverk i 2022 til en kostnad på 0,8 millioner kroner.

Vi styrker legedekning i sykehjem med ett årsverk sykehjemslege fra 2023, ytterligere ett årsverk i 2024

med halvårseffekt som fullfinansieres fra 2025.

Stillinger for fysioterapistudenter for å øke aktivitet på kveld/helg styrkes fra 2023.

Samlet foreslår kommunedirektøren å styrke bemanningen i helse- og velferdssenter med 4,5 millioner kroner i 2022, økende til 34,8 millioner kroner i 2025.

9. Handlingsplan for allmennlegetjenester, økt basistilskudd

Basistilskudd er et statlig tilskudd til driftsutgifter for fastleger. Økt basistilskudd er et tiltak i Nasjonal handlingsplan for allmennlegetjenesten 2020-2024. I mai 2020 ble det innført økt basistilskudd for fastlegens første 1000 pasienter. Basistilskuddet under 1000 pasienter har siden 2020 økt fra 499 kroner til 653 kroner fra januar 2022.

10. Helseplattformen

Jamfør [bystyresak 101/21](#) *Innføring, drift og forvaltning av Helseplattformen -økonomiske konsekvenser* vil driftsnivået ligge omlag 10-19 millioner kroner høyere enn det som ligger inne i gjeldende handlings- og økonomiplan. Fra og med 2025 er de anslåtte driftsutgiftene til Helseplattformen cirka 30 millioner kroner i året. Dette tilsvarer en økning på 18 millioner kroner utover det som ligger inne i budsjettet for 2021. De første tre driftsårene vil kostnadene bli en god del høyere. Kostnadene blir lavere utover i planperioden etterhvert som flere kommuner tar i bruk løsningen (stordriftsfordeler). Kostnadene må sees opp mot de potensielle gevinstene jamfør pkt. 16.

11. Arbeidssko og tøy

Kommunedirektøren har inngått avtale med arbeidstakerorganisasjonene om at sko og sokker er en del av arbeidsuniformen for ansatte i helse- og velferdssenter og helsehus. Basert på erfaringer knyttet til smittevern under pandemien, er det besluttet å innføre arbeidstøy for ansatte i ergo- og fysioterapitjenesten. Samlet kostnad på 2,9 millioner kroner finansieres fra 2022.

12. Palliativt team

Det palliative teamet skal bidra til best mulig livskvalitet for pasienten og deres pårørende i livets slutfase. Teamet er en kompetanseresurs og samhandler med helsepersonell ved kommunens institusjoner og hjemmetjenester. Tilbudet finansieres med helårseffekt fra 2022 tilsvarende 1,0 million kroner.

13. Legetjenester - styrking kommunalt fastlegekontor

I forbindelse med koronapandemien flyttet Øya legesenter til Statens hus, og er nå samlokalisert med Enhet for legetjenester og det regionale ALIS-kontoret. Det er forventet at legesenteret gravis driftes til selvkost. Det ble satt av to millioner kroner i 2021 og 2022. Budsjettet er korrigert med -0,5 millioner kroner fra 2023.

14. Legetjenester - kompetansetilskudd fastleger

I samsvar med [bystyresak 246/20](#) *Handlings- og økonomiplan 2021-2024, budsjett 2021* bortfaller kompetansetilskudd for fastleger fra 2022.

15. Tilpasning driftsramme engangsstøtte bevilget for 2020 og 2021

Bystyret vedtok i budsjett 2020 å styrke arbeidet med kompetanse om innvandrerkvinnens helse med 0,3 millioner kroner i 2020 og 2021.

16. Tjenestetilbud ved helse- og velferdssenter på natt

Det samlede innsparingspotensialet for dette tiltaket er redusert fra 7,5 millioner til 5 millioner kroner sammenlignet med vedtatt handlings- og økonomiplan. Hensikten med tiltaket er å sikre lik nattbemanning på alle helse- og velferdssenter. På grunn av bygningsmessige forhold er ikke innsparingen realiserbar i sin helhet, og den gjenværende innsparingen er forsinket mot opprinnelig plan. Kommunedirektøren trenger mer tid til å utrede samarbeidsformer på tvers, og foreslår derfor å tilbakeføre deler av innsparingen. Dette utgjør 1,2 millioner kroner i 2022, redusert til 0,1 millioner kroner ut planperioden.

Effektivisering av tiltak

17. Gevinstrealisering Helseplattformen og kommunesammenslåing

Kommunedirektøren har lagt inn en samlet innsparing på dette punktet på 1,1 millioner kroner i 2022, økende til 10 millioner kroner i 2025.

Potensialet for gevinstrealisering ved innføring av Helseplattformen er foreløpig beskrevet i bystyresak 103/19 Ny løsning for pasientadministrasjon, pasientjournal og samhandling mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten og i et overordnet perspektiv også beskrevet i bystyresak 101/21 Innføring, drift og forvaltning av Helseplattformen -økonomiske konsekvenser. I tillegg er status i gevinstplanarbeidet beskrevet i formannskapssak 166/21 Status og plan for gevinstarbeidet knyttet til Helseplattformen. En samlet gevinstplan for innføring av Helseplattformen planlegges ferdigstilt høsten 2021, med bystyrebehandling i desember. Denne planen vil konkretisere gevinstpotensialet ved å innføre Helseplattformen og fastsette ambisjonsnivå på kort og mellomlang sikt. Et anslag på en økonomisk innsparing på ca. 10 millioner i 2025 må betraktes som et midlertidig anslag, mer detaljerte beregninger vil komme i bystyresaken i desember.

Vedtaket om gevinstrealisering for kommunesammenslåing i handlings- og økonomiplan 2021-2024 videreføres.

18. Innsparing innkjøp og innleie av arbeidskraft

Jamfør [bystyresak 197/19](#) *Handlings- og økonomiplan 2020-2023, budsjett 2020* reduseres innkjøp og innleie av arbeidskraft med 2,2 millioner kroner i 2022 økende til 4,5 millioner kroner fra 2023.

19. Beredskapslager

Helse og omsorg ble i 2021 tilført 20 millioner kroner til oppbygging av beredskapslager for smittevernutstyr. Valgte løsning for beredskapslager ivaretar økte krav til utstyrsbeholdning og -leveranser, og medfører en årlig kostnad på 2 millioner kroner.

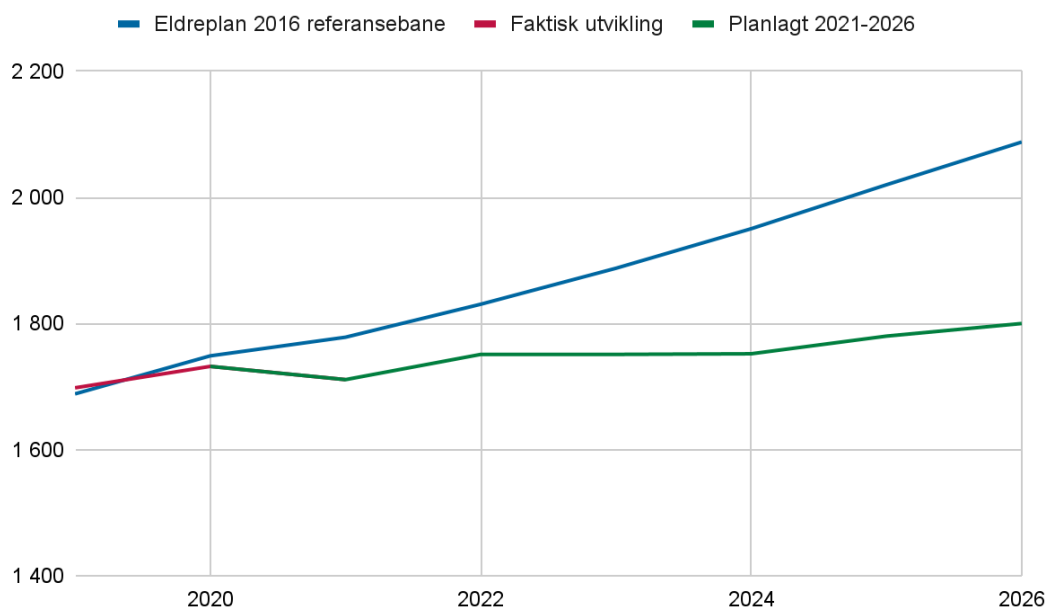
20. Program for bærekraftige helse- og velferdstjenester

Se beskrivelse av program for bærekraftige helse- og velferdstjenester i kapittel 16. Kommunedirektøren foreslår at det bevilges 15 millioner kroner til omstillingsmidler for 2022 med en en gradvis nedtrapping i perioden.

Planlagt utbygging av heldøgns plasser

Figur 20.7 viser planlagt utbygging av heldøgns plasser fra eldreplanens referansebane, faktisk utvikling heldøgns plasser (2019-2020), samt planlagt utbygging heldøgns plasser (2021-2026).

Figur 20.7 Planlagt utbygging av heldøgns plasser fra Eldreplan -2026 referansebane, faktisk utvikling heldøgns plasser (2019-2020), samt planlagt utbygging heldøgns plasser (2021-2026)

Tabell 20-4 viser planlagt vekst i antall plasser for heldøgns omsorg i økonomiplanperioden og antall plasser som er nødvendig for å opprettholde dagens dekningsgrad. Den planlagte veksten må ses i sammenheng med strategien om å øke hjemmebaserte tjenester.

	2021	2022	2023	2024	2025	Sum
Planlagt vekst	40	0	1	28	20	89
Demografisk behov	34	66	59	73	69	301
Avvik planlagt - demografi	6	-66	-58	-45	-49	-212
Akkumulert avvik	6	-60	-118	-163	-212	

20.11. Investeringsbudsjett

Status og utfordringer

Trondheim kommune vil oppleve en stor vekst i antall ere fremover. Det er viktig at kommunen investerer riktig i årene fremover, for å være rustet til endringene i demografien.

Plan for helsebygg (bystyresak 86/19) viser at over 20 prosent av Trondheim kommunes institusjonsplasser ikke tilfredsstillers dagens krav og forventninger. I denne planperioden vil kommunen få et interimssykehjem som gjør oss i stand til å sette i gang større rehabiliteringer av eksisterende helsebygg.

20.12. Investeringer i perioden 2022-2025

Tabell 20-5 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor helse og omsorg i perioden 2022-2025. Tabell 20-6 viser hvordan investeringene er foreslått finansiert. Under følger en oversikt og beskrivelse av de enkelte prosjektene.

Tabell 20-5 Investeringer i helse og velferd i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering				
				2022	2023	2024	2025	
01. Klæbu HVS	284,9	280,9	4,0	4,0	0,0	0,0	0,0	
02. Mindre investeringer HV	0,0	0,0	0,0	25,2	22,1	22,1	22,1	
03. Pasientvarsling	28,0	0,0	28,0	28,0	0,0	0,0	0,0	
04. Helseplattformen	418,0	235,0	183,0	183,0	0,0	0,0	0,0	
05. Dragvoll HVS	500,0	6,8	493,2	85,0	190,0	200,0	18,2	
06. Nidarvoll rehabiliteringssenter	517,4	109,0	408,4	285,4	113,0	10,0	0,0	
07. Søbstad helsehus	500,0	0,0	500,0	0,0	10,0	50,0	200,0	
08. Persaunet HVS - rekkefølgekrav	22,5	0,0	22,5	22,5	0,0	0,0	0,0	
09. Produksjonskjøkkenet	70,0	5,0	65,0	50,0	15,0	0,0	0,0	
11. Heimdal HVS	500,0	0,0	500,0	2,0	3,0	40,0	180,0	
12. Kystad HVS - utvidelse	190,0	0,0	190,0	0,0	0,0	0,0	2,0	
13. Ilevollen HVS - rehabilitering	80,0	0,0	80,0	0,0	0,0	0,0	2,0	
14. Seniorhus	250,0	0,0	250,0	2,0	0,0	0,0	0,0	
Sluttsum	3360,8	636,7	2724,1	687,1	353,1	322,1	424,3	

Tabell 20-6 Finansiering for investeringsprosjektene for helse og velferd i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	592,3	98,7	86,2	356,6
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	1,7	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	80,5	56,4	51,4	67,7
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	40,0	0,0	0,0
Tilskudd	12,6	158,0	184,5	0,0
Sluttsum	687,1	353,1	322,1	424,3

Klæbu helse- og velferdssenter

Klæbu helse- og velferdssenter åpnet for beboere og ansatte september 2021. Byggets atriumsform vil gi mulighet for gode innvendige vandreareal, i tillegg til enkel tilgang til et sikkert og trygt hageanlegg.

Kommunen har lagt vekt på flere klima- og energiltak, slik som f.eks solceller på tak. Bygget har passivhusstandard. For overvann og fordrøyning er det lagt inn regnbed i hagen, som supplement til de nedgravde løsningene.

Investeringsbeslutningen ble vedtatt av bystyret 27. mars 2019. Det er gitt tilsagn om investeringstilskudd fra Husbanken.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 4 millioner kroner til prosjektet i 2022 for å sluttføre prosjektet.

Mindre investeringer

Innenfor rammen av mindre investeringer gjennomføres tiltak som funksjonsforbedringer/ ombygginger samt utskiftning av inventar/utstyr.

Ved flere av institusjonene er det behov for ombygginger for å bedre funksjonaliteten. Dette gjelder tjenestearreal, medisinrom, fellesareal og uteareal. Det er et stort og kontinuerlig behov for utskiftning av forflytningsutstyr, medisinsk teknisk utstyr og møbler samt annet inventar på grunn av generell slitasje. Av erfaring må institusjonsmøbler skiftes ut med en syklus på ca ti år, og forflytningsutstyr må skiftes noe oftere.

Mindre investeringer skal også dekke investeringer på kontorarbeidsplasser, slik som for eksempel hjemmetjenesten og ergo- og fysioterapitjenesten. I tillegg til investeringer ved voksenopplæringscenteret, legevakta og ulike aktivitetsentre.

Kommunen kan i enkelte ombyggingssprosjekter søke om investeringstilskudd fra Husbanken på inntil 55 prosent av godkjente anleggskostnader.

Mindre investeringer i kapittel 20 omhandler all aktivitet innenfor helse og velferdsområdet, som ikke er innbefattet av investeringer innenfor boligområdet.

I 2022 er midlene tenkt disponert til utstyr og inventar i forbindelse med innflytting i Trondheimsporten II, ombygginger ved Havstein helse- og velferdssenter, Laugsand helse- og velferdssenter, hjemmehjelpstjenesten og Nidelven hjemmetjeneste.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 25,2 millioner kroner til mindre investeringer i 2022, og i sum 91,5 millioner kroner i hele perioden.

Pasientvarslings

I 2014 startet arbeidet med å oppgradere pasientvarslingsanleggene ved kommunens helse- og velferdssentre. Med foreslått budsjett på 28 millioner kroner, vil arbeidet være ferdig i 2022.

Målet med nye pasientvarslingsanlegg er å gjøre hverdagen bedre for pasienter, ansatte og pårørende. Smartdørfunksjon gir mer frihet, og gjør det enklere å bevege seg rundt. Posisjonering gir større trygghet, og viser hvor den som trenger hjelp er. Nye telefoner gir bedre kommunikasjon og rutiner. Systemet har også en hendelseslogg, som gir bedre dokumentasjon om hva som har skjedd.

Installering av nytt pasientvarslingsanlegg medfører behov for bygningsmessige ombygginger, slik som nye dører, kabling til utstyr, oppgradering av serverrom, adgangskontroll med mer. Flere av kommunens helse- og velferdssentre har behov for oppgradering av datatekniske rom. Det er mer utstyr nå enn før som er kritisk for tjenesteproduksjonen. For helse- og velferdssentrene er det informasjonsbehandlingen som skal sikres ved en slik utbedring.

Det forventes investeringstilskudd tilsvarende om lag 45 prosent av den totale investeringskostnaden.

Helseplattformen

Med utgangspunkt i kunnskap om fremtidig alderssammensetning i befolkningen og andel av befolkningen som vil være i yrkesaktiv alder, vet vi at kommunehelsetjenesten i årene som kommer vil bli stilt over store effektiviseringskrav. Helseplattformen skal anskaffe og innføre ny, felles pasientjournal ved sykehus og kommuner i hele Midt-Norge.

Helseplattformen skal gjøre det mulig for helsepersonell å utføre sine oppgaver på en bedre og mer effektiv måte. Den skal i tillegg bidra til økt pasientsikkerhet og tjenestekvalitet.

Helse Midt-Norge og Trondheim kommune samarbeider med alle kommuner i regionen om programmet. Helseplattformen er også en regional pilot for den nasjonale målsettingen "Én innbygger - én journal".

Som beskrevet i [formannskapssak 12/21](#) *Status Helseplattformen* er Helseplattformen seks måneder forsinket fra oktober 2021 til mai 2022. De økonomiske konsekvensene av forsinket oppstart er beskrevet i [bystyresak 101/21](#) *Innføring, drift og forvaltning av Helseplattformen - økonomiske konsekvenser*. Jamfør [bystyresak 101/21](#) er vedtatte kostnadsramme for Helseplattformen på 418 millioner kroner. I [bystyresak 101/21](#) og [bystyresak 103/19](#) *Ny løsning for pasientadministrasjon, pasientjournal og samhandling mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten* er det beskrevet at Helseplattformen vil bli finansiert med både låneopptak og bruk av disposisjonsfond.

Fordelingen mellom låneopptak og bruk av disposisjonsfond er ikke spesifisert verken i saken fra 2019 eller 2021. Finansieringen av Helseplattformen AS er beskrevet i [bystyresak 180/19](#). Helseplattformen er i etableringsfasen i sin helhet eid av Helse Midt Norge RHF og Trondheim kommune med henholdsvis 60 prosent og 40 prosent aksjeandel, frem til andre kommuner utløser sin opsjon. Finansieringen av selskapet vil i sin helhet foregå gjennom lån og tilskudd fra eierne og staten. Dette innebærer at Trondheim kommune må dekke sin andel av rentekostnadene. Det ble derfor vedtatt at videreutlånet ytes som et rente- og avdragsfritt lån. Helseplattformen AS vil tilbakebetale lånet i sin helhet når løsningen settes i drift. Videre ble det vedtatt at Trondheim kommune skulle yte to låneavtaler, hhv finansiert av låneopptak til videreutlån og fra disposisjonsfondet. Kommunedirektøren har utarbeidet to låneavtaler med Helseplattformen som sikrer en tilbakebetaling av lånene på det tidspunktet løsningen settes i ordinær drift, dog senest 31.12.2022. Trondheim kommune innfrir da sitt utlån med de tilbakebetalte midlene. På samme tidspunkt kjøper kommunen en bruksrettighet til programvaren som balanseføres som en investering. Anskaffelsen finansieres da som en investering i kommunen.

I forslag til HØP 2022-2025 så legger kommunedirektøren til grunn en endelig finansiering på 100 prosent gjennom låneopptak. Imidlertid vil det være en midlertidig mellomfinansiering av selskapet med bruk av disposisjonsfond. I 2022 vil det være behov for et videreutlån på ca. 37,5 mill. fra disposisjonsfondet. Kommunedirektøren vil understreke at det hefter noe usikkerhet ved denne forutsetningen, da det per dags dato er noe uavklart om alle kostnader til etableringen av helseplattformen kan balanseføres og dermed lånefinansieres. Kommunedirektøren vil komme tilbake i egen sak om endelig fordeling mellom låneopptak og bruk av disposisjonsfond dersom det mot formodning skulle vise seg at forutsetningen ikke er overensstemmelse med regnskapsreglene.

Dragvoll helse- og velferdssenter - utvidelse

Utvidelsen av Dragvoll helse- og velferdssenter, vil løse utfordringen knyttet til kommunens behov for et interimssykehjem samt erstatning av uhensiktsmessige sykehjemsplasser. Kommunedirektøren forventer åpning av Dragvoll HVS i 2024.

For å få gjennomført rehabilitering og større vedlikehold ved kommunens helsebygg, er det behov for et interimssykehjem. Plassene på Charlottenlund helse- og velferdssenter frigjøres ved å bygge et nytt sykehjem på Dragvoll. Charlottenlund helse- og velferdssenter kan da benyttes som et interimssykehjem, jamfør [bystyresak 86/19](#) *Plan for helsebygg*. Videre erstattes plassene ved Bromstad helse- og velferdssenter i det nye anlegget på Dragvoll.

Kommunedirektøren har kostnadsberegnet 96 plasser på Dragvoll til 500 millioner kroner. Vi anslår at kommunen vil kunne motta 196 millioner kroner i investeringstilskudd fra Husbanken.

Nidarvoll rehabiliteringssenter

I 2023 planlegges det at nye Nidarvoll rehabiliteringssenter står klart. I tråd med eldreplanen etableres et nytt helsehus tilrettelagt for rehabiliteringsvirksomhet.

Målet er at etableringen av Nidarvoll rehabiliteringssenter skal styrke fagmiljøet, bidra til mer effektiv utnyttelse av plassene og redusere oppholdstiden per pasient. Dette vil øke kvaliteten på tilbudet, styrke kapasiteten og dermed bidra til å opprettholde, samt videreutvikle en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste.

Dette er et prosjekt som må ses i sammenheng med utbyggingen av nye Nidarvoll barneskole og Sunnland ungdomsskole, da prosjektene gjennomføres som én kontrakt.

Investeringsbeslutningen ble vedtatt av bystyret 25. mars 2021 med en vedtatt kostnadsramme på 517,4 millioner kroner. Kommunen har mottatt investeringstilskudd fra Husbanken på 151,8 millioner kroner.

Søbstad helsehus

Bygget bærer sterkt preg av snart 40 års drift og har behov for omfattende rehabilitering. Dette gjelder både for beboerrom, fellesareal og tjenestearreal i hver etasje. Planløsningene er heller ikke tilpasset dagens krav og forventninger til standard, verken for beboere eller ansatte.

I [formannskapssak 285/18 Søbstad helsehus - mulighetsstudie](#) ble det vedtatt at kommunedirektøren jobber videre med alternativet å rive og bygge nytt på Saupstad.

Det er en premisse at et interimsykehjem er på plass, for midlertidig opphold for beboere og ansatte ved Søbstad helsehus, se over utvidelsen av Dragvoll helse- og velferdssenter.

Nytt helsebygg på Saupstad vil lukke et avvik fra Statsforvalteren fra januar 2017, som går på det fysiske miljøet på Søbstad helsehus. Statsforvalteren har gitt avvik på at beboerne må dele toalett og bad, da dette krenker beboernes integritet. Dagens krav og forventninger er at beboerne har eget bad, også ved kommunens korttidsplasser.

Kommunedirektøren foreslår oppstart i 2023, og prosjektet er planlagt ferdigstilt i 2026.

Kommunedirektøren antar at kommunen kan søke Husbanken om investeringstilskudd for prosjektet.

Persaunet helse- og velferdssenter- rekkefølgekrav

Da Persaunet helse- og velferdssenter ble ferdigstilt i 2017 gjensto det et rekkefølgekrav knyttet til avkjøringen fra Kong Øysteins veg. Reguleringsplanen for området var da under behandling, noe som medførte at gjennomføringen av dette konkrete rekkefølgekravet ble utsatt. Dette har medført at helse- og velferdssenteret kun har fått midlertidig brukstillatelse, og ikke ferdigattest. Gjeldende midlertidige brukstillatelse utgår i desember 2021.

Reguleringsplanen for Tyholt er ferdigbehandlet, og veiprosjektet kan gjennomføres i 2022. Den estimerte kostnaden i 2017 var 16 millioner kroner. Justert for prisvekst tilsvarer dette et estimat på 22,5 millioner kroner i 2021, som kommunedirektøren foreslår å bevilge til tiltaket i 2022.

Produksjonskjøkkenet

Produksjonskjøkkenet har for lite areal i forhold til omfanget av produksjonen. Dette gjelder både i selve produksjonsområdet og ikke minst i støtterommene slik som kjøll/frys, trallerom, lager med mer. Produksjonsmengden har økt siden oppstart av kjøkkenet, og i tillegg er det kommet nye krav til diettkjøkkenet.

En utvidelse og ombygging av produksjonskjøkkenet vil øke den generelle kapasiteten, utvide diettkjøkkenet til å omfatte produksjon av dietter og konsistenstilpasset mat med produksjonsmetoden molekylær gastronomi. I tillegg vil vi kunne ta i bruk mer helautomatisk kjøkkenutstyr, da disse er noe mer plasskrevende enn manuelt kjøkkenutstyr.

Produksjonskjøkkenet vil med utvidelsen og ombyggingen ha kapasitet til å levere mat til alle dagens sykehjem i tillegg til forventet utbygging frem til minimum 2035. Det vil også være kapasitet til å øke produksjonen av mat til hjemmeboende til det dobbelte av i dag.

Prosjektet ble sist behandlet i formannskapet 21. september 2021 i [formannskapssak 293/21](#) *Produksjonskjøkkenet - rammer for videre planlegging*.

Produksjonskjøkkenet er planlagt ferdigstilt i 2023.

Heimdal helse- og velferdssenter

For å holde tritt med demografisk vekst er det behov for et nytt sykehjem i 2026.

Beliggenheten midt i Heimdal sentrum, gir muligheter for et nytt og spennende helse- og velferdssenter, både med tanke på utforming og samlokaliserings muligheter.

Prosjektet vil kunne søke investeringstilskudd fra Husbanken.

Kystad helse- og velferdssenter - ombygging/utvidelse

Bystyret besluttet i [bystyresak 86/19](#) *Plan for helsebygg* at utvidelse av Kystad helse- og velferdssenter skal prioriteres og sikres fremdrift. Formannskapet behandlet i [formannskapssak 66/20](#) *Tomteutredning Kystad helse- og velferdssenter* mulighetsstudie for en større utvidelse av Kystad helse- og velferdssenter.

Det er en premiss at et interimsykehjem er på plass, for midlertidig opphold for beboere og ansatte ved Kystad helse- og velferdssenter (se beskrivelse av Dragvoll helse- og velferdssenter). Det planlegges at Kystad og Ilevollen helse- og velferdssenter kan være samtidig på interimsykehjemmet.

Oppstart for ombyggingen og utvidelsen er planlagt i 2025 og ferdigstilles i 2027.

Ilevollen HVS - rehabilitering

Bystyret besluttet i [bystyresak 86/19](#) *Plan for helsebygg* at Ilevollen helsehus skal rehabiliteres etter at nye Søbstad helsehus står ferdig.

Ilevollen helse- og velferdssenter ble i 1990 bygd som selvstendige omsorgsboliger. Bygget er i liten grad tilpasset personer med behov for omfattende hjelpe- og/eller tjenestebehov. Da senteret består av leiligheter, må to og to av de 51 beboerne på Ilevollen helse- og velferdssenter dele bad og toalett. Adkomsten til fellesareal er utfordrende på vinterstid, da beboere og ansatte må gå utendørs i en svalgang.

Det ble i 2018 gjennomført en mulighetsstudie som utredet muligheten for ombygging av 1. og 2. etasje til sykehjemsplasser i tråd med dagens krav og forventninger. Studien viser at det er mulig å oppgradere Ilevollen helse- og velferdssenter til et godt fungerende sykehjem.

Kommunen vil kunne søke Husbanken om investeringstilskudd for ombyggingen.

Det er en premiss at et interimsykehjem er på plass, for midlertidig opphold for beboere og ansatte ved Ilevollen helse- og velferdssenter, se over utvidelsen av Dragvoll helse- og velferdssenter. Det planlegges at Ilevollen og Kystad helse- og velferdssenter kan være samtidig på interimsykehjemmet.

Oppstart for rehabiliteringen er planlagt i 2025 og ferdigstilles i 2027.

Seniorhus

Bystyret vedtok i [bystyresak 191/20](#) *Boliger for eldre* at Trondheim kommune skal utrede et pilotprosjekt med kommunale seniorboliger.

Kommunen må tilby et variert boligtilbud for eldre. Seniorhus vil være forbeholdt eldre som ikke kan bo i eget hjem og som har behov for en mer trygghetsskapende boform. Seniorhuset kan ses i sammenheng med kommunens ønske om en pilot med studenthybler sammen med heldøgns omsorgsplasser.

Det er satt av utredningsmidler på 2 millioner kroner til pilotprosjektet i 2022.

21. Flyktninger og innvandrere

21.1. Innledning

Det bor cirka 28 000 innvandrere i Trondheim i dag. Det utgjør omtrent 13,6 prosent av befolkningen. For resten av landet er andelen innvandrere på omtrent 14,8 prosent. Innvandrerbefolkningen er en heterogen gruppe som har kommet til Norge av ulike grunner. I Trondheim utgjør arbeidsinnvandrere, familieinnvandrede og utenlandske studenter den største gruppen med 65 prosent, mens andelen flyktninger og deres familiegjenforente utgjør cirka 35 prosent.

Trondheim har innbyggere fra over 100 ulike opprinnelsesland. God integrering forutsetter deltakelse i arbeidsliv, samfunnsliv og tilhørighet til lokalsamfunnet. Kommunen har et særskilt ansvar for bosetting og kvalifisering av nyankomne flyktninger og deres familiegjenforente. Effektive og bærekraftige kvalifiserings- og opplæringstiltak som fører til økonomisk og praktisk selvstendighet er viktige forutsetninger for en vellykket integrering av flyktninger i samfunnet.

21.2. Om området

21.3. Om tjenesten

Mottak av flyktninger i norske kommuner er en frivillig oppgave og antallet som skal bosettes årlig vedtas av bystyret. Alle nyankomne flyktninger og deres familiegjenforente gjennomgår pålagte helseundersøkelser, de får en bolig, praktisk og økonomisk hjelp til etablering samt barnehage og skoletilbud til barna. Nyankomne flyktninger i alderen 18-55 år har rett og plikt til deltakelse i et heldags- og helårig introduksjonsprogram. Målet med programmet er at flyktninger så tidlig som mulig skal integreres tidlig i norsk samfunnsliv og blir økonomisk selvstendige. De som ikke blir økonomisk selvstendige i løpet av introduksjonsprogrammet, får videre oppfølging av NAV. Som til befolkningen for øvrig gir NAV også oppfølging til andre innvandrergrupper som har behov for råd, veiledning eller annen bistand.

Per i dag er det 14 enheter i kommunen som har særskilt ansvar for ulike tilbud til nyankomne flyktninger. Flerkulturelt informasjons- og dialogsenter, som er en avdeling ved Kvalifiseringssenter for innvandrere (INN), har ansvar for kontakt og dialog med innvandremiljøene og deres landsorganisasjoner.

Bosetting 2021

Bystyret har vedtatt at Trondheim skal bosette 140 flyktninger i 2021, hvorav 6 enslige mindreårige. I perioden januar til og med juli 2021 er det bosatt 55 flyktninger, hvorav 2 enslige mindreårige. I samme periode er det bosatt 55 familiegjenforente. Årsaken til den lave bosettingen så langt er manglende bosettinger fra Mangfolds- og integreringsdirektoratet (IMDi). Færre asylkomster og utfordringer med å bosette overføringsflyktninger fra andre land er noen av årsakene til de lave tallene.

Bosetting 2022

Det foreligger ingen formell anmodning fra Mangfolds- og integreringsdirektoratet (IMDi) om bosetting av flyktninger for 2022. Det er fortsatt stor usikkerhet med hensyn til bosettingsbehovet nasjonalt i 2022. For 2022 foreslår kommunedirektøren en bosetting på samme nivå som i 2021. Familiegjenforente kommer i tillegg. Når konkret anmodning om bosetting fra IMDi foreligger, vil politisk nivå orienteres om dette.

Lenker til relevant informasjon

[Kvalifiseringssenteret for innvandrere \(INN\)](#)

[Flyktninghelseteamet](#)

[Trondheim voksenopplæringscenter](#)

[Bo- og omsorgstilbud for enslige mindreårige flyktninger i Trondheim](#)

[Tolketjenesten](#)

[Flerkulturelt informasjons- og dialogcenter \(Dialogsenteret\)](#)

[Trondheim mottakssenter HERO Group](#)

21.4. Utfordringsbilde og strategier

Utdanningsbakgrunn og helse

Statistikken fra de fem siste årene viser at ca. en fjerdedel av flyktninger som bosettes i kommunen har lav eller ingen skolebakgrunn. Omlag halvparten har utdanning på videregående nivå eller lavere, og resten har høyere utdanning. Vi erfarer at stadig flere nyankomne flyktninger har helseutfordringer som påvirker integrering og inkludering.

21.5. Tidlig innsats for en mer bærekraftig integrering og forebygging av utenforskap

Innbyggere med flyktningbakgrunn og de fra ikke-vestlige land er overrepresentert i sosialhjelpstatistikken, se også omtale i kapittel 17. Arbeidslivet stiller stadig større krav om formell kompetanse og fagutdanning. Helseutfordringer kombinert med alder, lavt utdanningsnivå eller kompetanse fra hjemlandet som ikke er godkjent eller etterspurt av arbeidslivet, vanskeliggjør overgangen fra tiltak til arbeid og økonomisk selvstendighet. Koronapandemien har påvirket nybosatte flyktninger og ikke-vestlige innvandreres deltakelse i arbeidslivet. Mange har mistet jobbene sine og konkurransen om tilgjengelige jobber har blitt større.

Mer vektlegging på helsefremmende tiltak og tema som familie samt større satsing på formell utdanning i introduksjonsprogrammet bør være hovedstrategiene for bedre integrering av flyktninger i samfunnet og i arbeidslivet. I en situasjon med lavere statlige inntekter som følge av færre bosettinger kan gjennomføring av strategiene våre bli utfordrende, men bør likevel prioriteres og gjennomføres innenfor det økonomiske handlingsrommet tjenesteområdet har. I 2022 vil kommunedirektøren utrede nye samarbeidsformer med næringslivet og sosiale entreprenører. Vi ønsker blant annet å se på alternativ bruk av introduksjonsstønad og mer målrettet samarbeid med frivillige organisasjoner.

21.6. Utfordringer med uforutsigbar bosetting

Enhetenes økonomiske rammer og ressurser settes ut fra det antallet IMDi anmoder. Når kommunen mottar færre flyktninger enn først anmodet, reduseres det statlige tilskuddet til kommunen tilsvarende.

Lavere bosetting og avvikling av tiltak og nedbemanning ved enhetene har derfor vært en stor utfordring for tjenestene våre.

21.7. Gjennomgang av flyktingetjenester

Kommunedirektøren har foretatt en gjennomgang av kommunens tjenester til nyankomne flyktinger. Resultatet fra arbeidet vil legges frem som en orienterings sak til formannskapet høsten 2021. Eventuell ny enhetsstruktur vil gjelde fra 2022.

21.8. Vertskommune for asylmottak

Ved utgangen av 2021 er Trondheim mottak, som er eid av HERO Norge AS, i drift med 150 ordinære asylmottaksplasser og 20 tilrettelagte plasser. Etablering av tilrettelagt avdeling har medført økte arbeidsoppgaver for både Flyktingehelseteamet og Heimdal hjemmetjeneste.

Utlendingsdirektoratet region Midt-Norge har informert om at antall plasser ved Trondheim mottak økes med 30 ordinære plasser (fra 150 til 180) og 5 tilrettelagte plasser (fra 20 til 25) fra høsten 2021. Eventuelt økt ressursbehov vil finansieres av særskilt vertskommunetilskudd for tilrettelagte plasser.

21.9. Mål og indikatorer

Utvalgte bærekraftsmål

Ingress	<p>Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevant for samferdsel og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål, og de 169 delmålene er vurdert og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Dette resulterer i en oversikt over hvilke av FNs bærekraftsmål som tjenesten har et særlig ansvar for. Operasjonaliseringen av de utvalgte bærekraftsmålene er vist med de ulike periodemålene og tilhørende indikatorer</p>
Tjenesteområde	Flyktinger og innvandrere
Bærekraftsmålene (hovedmål) som vi mener er mest relevant for vårt tjenesteområde	<p>1. Utrydde fattigdom 5. Likestilling mellom kjønnene 8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst 10. Mindre ulikhet 16. Rett, rettferdighet og velfungerende institusjoner</p>
Noen utvalgte delmål fra bærekraftsmålene som vi mener beskriver våre utviklingsmål best og hva vi gjør for å jobbe mot målene.	<p>Bærekrafts delmål 1.2 Innen 2030 og i samsvar med nasjonale definisjoner, minst halvere andelen menn, kvinner og barn i alle aldre som lever i fattigdom</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p>

	<p>Mange innbyggere med flyktningbakgrunn og innvandrere fra ikke-vestlige land har lavere inntekt enn befolkningen forøvrig. Hovedgrunnen til dette er at mange står utenfor arbeidslivet. Kommunens tjenester til flyktninger skal sørge for kvalifisering i et bredt perspektiv med helse, familie, nettverk og formell utdanning. Inntekt fra arbeid reduserer fattigdom.</p> <p>Periodemål 2 og 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Flyktninger som bosettes i kommunen har lik grad av deltakelse i arbeids- og samfunnslivet som den øvrige befolkningen. ▪ Enslige mindreårige som bosettes i Trondheim skal sikres god oppfølging som bidrar til selvstendighet og mestring. Enslige mindreårige skal oppleve å være integrert og føle tilhørighet til samfunnet.
	<p>Bærekrafts delmål 5.1 Få slutt på alle former for diskriminering av jenter og kvinner i hele verden.</p>
	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>Utøvelse av negativ sosial kontroll overfor jenter og kvinner og lavere deltakelse av innvandrerkvinner i ulike samfunnsarena, spesielt i arbeidslivet, kan være tegn på diskriminering og manglende likestilling. Diskriminering kan forebygges med kunnskap og tiltak som fremmer jenter og kvinners rettigheter og likestilling.</p> <p>Temaet diskriminering og negativ sosial kontroll må innlemmes i kvalifiserings- og opplæringsprogram. Tettere samarbeid med landorganisasjoner og individuell oppfølging av den enkelte kan redusere diskriminering og fremme likestilling av jenter og kvinner.</p> <p>Periodemål 2 og 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Flyktninger som bosettes i kommunen har lik grad av deltakelse i arbeids- og samfunnslivet på lik linje som den øvrige befolkningen. ▪ Enslige mindreårige som bosettes i Trondheim skal sikres god oppfølging som bidrar til selvstendighet og mestring. Enslige mindreårige

	<p>skal oppleve å være integrert og føle tilhørighet til samfunnet.</p> <p>Bærekrafts delmål 8.5 Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden: Flyktninger og andre innvandrergreper med rett til opplæring og kvalifisering skal få nødvendig bistand og oppfølging uavhengig av deres alder, kjønn eller funksjonsevne. Grunnlovens § 98 sikrer likhetsnormen for alle borgere, herunder innvandrere med lovlig opphold i Norge.</p> <p>Periodemål 2 og 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Flyktninger som bosettes i kommunen har lik grad av deltakelse i arbeids- og samfunnslivet på lik linje som den øvrige befolkningen. ▪ Enslige mindreårige som bosettes i Trondheim skal sikres god oppfølging som bidrar til selvstendighet og mestring. Enslige mindreårige skal oppleve å være integrert og føle tilhørighet til samfunnet.
	<p>Bærekrafts delmål 10.2 Innen 2030 sørge for å myndiggjøre alle og fremme deres sosiale, økonomiske og politiske inkludering, uten hensyn til alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status</p>
	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>Myndiggjøring skjer gjennom blant annet deltakelse på ulike samfunnsarena. Deltakelse i arbeidslivet fremmer økonomisk selvstendighet, mens deltakelse i kultur, idrett og organisasjonslivet bidrar til å fremme sosial inkludering.</p> <p>Kvalifisering av flyktninger inneholder opplæringsselementer som berører disse temaene. Både INN/Dialogsenteret, TROVO, Flyktningehelseteamet, Tolketjenesten og NAV jobber med disse temaene på ulik måte og i ulike faser i flyktingenes kvalifiseringsløp.</p>

	<p>Periodemål 2 og 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Flyktninger som bosettes i kommunen har lik grad av deltakelse i arbeids- og samfunnslivet på lik linje som den øvrige befolkningen. ▪ Enslige mindreårige som bosettes i Trondheim skal sikres god oppfølging som bidrar til selvstendighet og mestring. Enslige mindreårige skal oppleve å være integrert og føle tilhørighet til samfunnet.
	<p>Delmål 16.7 Sikre lydhøre, inkluderende, medbestemmende og representative beslutningsprosesser på alle nivåer</p>
	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden:</p> <p>Inkludering og medbestemmelse for alle innbyggere er viktig for å sikre en god kvalitet på tjenestene.</p> <p>For å oppnå god helse og livskvalitet trenger vi å vite hva som er viktig for innbyggerne. Når man er aktiv deltaker i eget helse- og velferdstilbud er det større sjanse for å oppnå gode resultater. Dette krever tillit og god kommunikasjon mellom innbyggere, ansatte og ledere.</p> <p>Både INN, TROVO og BFT Omsorgsenheten med ansvar for enslige mindreårige har brukerråd. Kommunens mangfoldsråd har et særskilt mandat som brobygger mellom innvandrere og kommunale myndigheter. Rådet uttaler seg i mange politiske saker og initierer til saker som omhandler innvandrere. Kommunen har konstruktiv dialog og jevnlig kontakt med land/frivillige organisasjoner.</p> <p>Samarbeid med frivillige organisasjoner og bruk av kommunale virkemidler som veiledning og prosjektstøtte kan være effektive tiltak for å fremme større deltakelse i organisasjonslivet.</p> <p>Periodemål 2 og 3:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Flyktninger som bosettes i kommunen har lik grad av deltakelse i arbeids- og samfunnslivet på lik linje som den øvrige befolkningen. ▪ Enslige mindreårige som bosettes i Trondheim skal sikres god oppfølging som bidrar til selvstendighet og mestring. Enslige mindreårige

	skal oppleve å være integrert og føle tilhørighet til samfunnet.
--	--

21.10. Periodemål for 2022 - 2025

1. Trondheim kommune bosetter inntil 140 flyktninger i 2022, av disse er inntil 6 enslige mindreårige
2. Flyktninger som bosettes i kommunen har lik grad av deltakelse i arbeids- og samfunnslivet som den øvrige befolkningen
3. Enslige mindreårige som bosettes i Trondheim skal sikres god oppfølging som bidrar til selvstendighet og mestring. Enslige mindreårige skal oppleve å være integrert og føle tilhørighet til samfunnet

Indikatorer

- Minst 40 prosent av de som bosettes fra asylmottak bor i det private boligmarkedet.
- Alle enslige mindreårige skal enten være i utdanning, i jobb eller i arbeidsrettet aktivitet før fylte 23 år.
- Minst 55 prosent av deltakere som slutter i introduksjonsprogrammet innen to år har fått en jobbtilknytning eller er i ordinær utdanning. (IMDi's definisjoner for måloppnåelse legges til grunn).
- Minst 65 prosent av deltakere i introduksjonsprogrammet er i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet program.

21.11. Økonomi

Kommunen mottar ulike typer tilskudd fra IMDI som skal bidra til å dekke utgifter ved bosetting og integrering av flyktninger. Som inntekter regnes her integreringstilskudd og tilskudd for enslige mindreårige flyktninger. Integreringstilskuddet skal i hovedsak dekke de gjennomsnittlige utgiftene kommunene har i bosettingsåret og de neste fire årene.

Kommuner som bosetter enslige mindreårige flyktninger mottar et særskilt tilskudd i tillegg til det ordinære integreringstilskuddet. Dette tilskuddet utbetales til og med året personen fyller 20 år. Kommunen mottar også ekstra tilskudd for flyktninger med nedsatt funksjonsevne og/eller atferdsvansker og tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Dette er øremerkede tilskudd som budsjetteres under tjenesteområdene Flyktninger og innvandrere og Kvalifisering og velferd. Hoveddelen av de statlige tilskuddene er integreringstilskudd kommunen får per bosatte flyktning. Satsen i 2021 er 780 600 kroner per bosatt person, fordelt over fem år. I forslag til statsbudsjett 2022 er satsen for 2022 foreslått til 761 300 kroner per bosatt person, fordelt over fem år.

Sammenlignet med perioden 2015 til 2017, med en årlig bosetting på om lag 650-700 personer, er anslaget fra 2022 og i perioden på mellom 140-160 bosettinger årlig. For Trondheim kommune er inntektene i 2022 antatt å bli ytterligere lavere enn i 2021. Reduksjonen har sammenheng med langt lavere antall bosatte i 2018 til 2021 enn tidligere år samt prognose for lav bosetting også i 2022 og framover.

Lavere bosetting betyr anslagsvis 90 millioner kroner i reduserte inntekter fra 2021 til 2022. Flyktningeinntektene beregnes til 188 millioner kroner (prisjustert) i 2022. Samme anslag er lagt til grunn for resten av planperioden basert på en forutsetning om vedvarende lav bosetting. Det er usikkerhet knyttet til inntektene som følge av at kommunen ikke vet hvor mange flyktninger kommunen vil motta i 2022 og i de kommende år.

Sammenlignet med 2021 er budsjетtrammene til tjenesteområdene for 2022 foreslått justert ytterligere ned. Tabell 21-1 viser reduksjon i flyktningemidler på tjenesteområdene i vedtatt handlings- og

Økonomiplan. Hvordan de ulike tjenesteområdene tilpasser seg nedbyggingen som følge av lavere bosetting omtales i kapitlene for de ulike tjenesteområdene.

Tabell 21-1 Reduksjon i flyktningemidler i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Tjenesteområde	2022	2023	2024	2025
Kvalifisering og velferd	-40,0	-45,0	-45,0	-45,0
Helse og omsorg	0,0	0,0	0,0	0,0
Skole	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Barnehage	0,0	0,0	0,0	0,0
Barne- og familietjenesten	-35,0	-40,0	-40,0	-40,0
Kultur og kirke	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Utvikling og støttetjenester	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
Flyktninger(fellesmidler)	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
SUM	-78,0	-88,0	-88,0	-88,0

Tabell 21-2 nedenfor viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for området flyktninger og innvandrere i perioden 2022-2025. Midlene til finansiere kommunens utgifter på flyktningeområdet ligger inne i tjenesteområdenes (jfr tabell 21-1) budsjettammer. Tabell 21-2 viser derfor *kun* midler til fellesutgifter innen området for perioden 2022-2025. Det gjelder administrative utgifter, kostnad ved netto utflytting av flyktninger gjennom året, samarbeidstiltak, kompetanseheving, utviklingsmidler, prosjektmidler og ulike engangstiltak og tilskudd. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020. Tabell 21-3 viser kommunedirektørens forslag til hvordan området skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 21-2 Budsjettamme og rammeendring flyktninger. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	5,7	5,7	5,7	5,7
Pris- og lønnskompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Tekniske justeringer	0,0	0,0	0,0	0,0
Korrigert budsjett	5,7	5,7	5,7	5,7
Befolkningsvekst	0,0	0,0	0,0	0,0
Annen rammeendring	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Forslag til netto driftsramme	5,2	5,2	5,2	5,2
Reell rammeendring	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5

Tabell 21-3 Tiltak i flyktninger. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Redusert flyktningebosetting	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Sluttsum		-0,5	-0,5	-0,5	-0,5

22. Byutvikling

Område byutvikling legger føringer for utviklingen av den fysiske byen og legger til rette for at innbyggerne skal kunne leve gode liv der det er lett å ta miljøvennlige valg. Vi sørger for at byens barn og byens eldre får gode, varige og trygge bygninger å tilbringe barndom og alderdom i. Vi tilrettelegger Trondheims parker, byrom og marka for at innbyggerne skal ha lett tilgang til rekreasjon og friluftsliv der de bor. Vi jobber hver dag med å sikre innbyggerne ren luft og godt vann, holde veiene farbare og se til at bygulvet og bygningene våre er rene og attraktive. Vi skal utøve arbeidet vårt slik at alle kjenner seg velkommen i møtet med Trondheim kommune.

22.1. Hovedutfordringer

Sikre bærekraftig byvekst og drive god miljøstyring

Trondheim er en by i sterk vekst. Økt byspredning øker presset på våre grøntareal, og er en trussel for biologisk mangfold, kulturmiljøer og dyrkamark. Vi må legge til rette for en mer kompakt, attraktiv og klimasmart byutvikling. For å få til det, er vi avhengig av å lykkes med transformasjonen av sentrumsnære byområder, som Nyhavna, Brattøra, Marienborg, Elgeseter, Tempe og Sluppen, for å gjøre det mulig for flere å bo og jobbe i sentrum. Trondheims særpreg og identitet er i stor grad knyttet til kulturminnene våre og byens historiske sentrum. For byutvikling handler det om å bygge tettere med kvalitet der det er behov, bevare etablerte områder og sikre tilstrekkelig nærområder, parker og grøntarealer for alle innbyggere. Vi må også evne å forutse og sikre areal til offentlig infrastruktur som helse og velferdsentre, skoler og barnehager, tidlig nok.

Norske kommuner opplever økt press ved at det økonomiske handlingsrommet reduseres samtidig som brukernes forventninger til tjenester og leveranser øker. Store deler av budsjettet i byutvikling er knyttet til drift og vedlikehold av veger, vann og avløp, grønt og offentlige bygg. En konsekvens av en strammere økonomi er at nye oppgaver og satsinger ofte må dekkes innenfor eksisterende rammer. Reduksjon i økonomisk vekst i årene fremover gjør at kommunen selv må skape handlingsrom i samarbeid med brukere og næringsliv gjennom større grad av samskaping og ansvarsdeling. For byutvikling handler dette bl.a. om å søke nye driftsmodeller for vinterdrift og gjenbruk fra bygg- og anleggsdrift.

Legge til rette for inkludering i nærmiljø- og stedsutvikling

Det er i bydelene store deler av livet leves, enten i og ved boligen, med familie og venner, eller på vei til nødvendige ærender som butikk og skole. Hvordan nærmiljøene er utformet har innvirkning på folks trivsel og helse, og det påvirker hvor mye tid og penger den enkelte må bruke på å bevege seg rundt i byen. I følge levekår- og folkehelse rapporten for 2021, er det ganske store variasjoner i opplevd trivsel mellom levekårszoner i byen. Det er også en forskjell mellom levekårszoner på opplevelsen av trygghet i sitt nærmiljø. Sammenlignet med andre storkommuner i landet viser tall for Trondheim som helhet at byen har høy andel unge aleneboende, mens andel enslige forsørgere og eldre aleneboende er lav. Dette kan henge sammen med at Trondheim har en relativt sett ung befolkning.

Stedsutvikling blir for mange et spørsmål om hva en bydel skal være - og for hvem? Slike spørsmål krever dialog i et lokalsamfunn hvor utbyggere, kommune, skole, velferd og næringsliv alle har sine behov og utfordringer. Gjennom arbeidet med områdeløft Saupstad/Kolstad er det høstet erfaringer med hvordan kommunen kan jobbe for å styrke bomiljøet og bidra til mer inkluderende nærmiljø. Dette er kunnskap som vil være nyttig i arbeid med å utvikle nye bydeler, jf. de 14 lokale sentra som er utpekt for Trondheim. Det er behov for at levekårsforskjeller mellom bydeler og områder i byen håndteres for å sikre trygge nærmiljø. I Trondheim har de fleste gode boforhold, men ikke alle opplever at de har en trygg bolig som passer for seg. For byutviklingen betyr dette behov for en styrking av arbeidet med lokal stedsutvikling, å foredle metoder som utvikler lokalt eierskap og gir levende bygater og nærmiljø og å bruke boligpolitikken som et viktig redskap for å oppnå geografisk levekårsutjevning.

Skiftet mot bærekraftig samfunnsutvikling stiller store krav til kommunens rolle som lokaldemokratisk arena og å utjevne sosiale ulikheter. Polarisering og frustrasjon over økende forskjeller påvirker mange politiske debatter. Tilliten til politikere og politisk styrte institusjoner settes under press. Byen opplever et økende engasjement fra innbyggere som får større utbygginger i sitt nærområde.

Innbyggerinvolvering, samskaping og styrking av fellesskapet er derfor satt på dagsorden. Digital teknologi øker muligheten for å nå ut til - og være lett tilgjengelig for innbyggere - og kan gjøre det enklere å delta. Samtidig er det ofte de ressurssterke som engasjerer seg; Det er vanskelig å få fram de stille stemmene. Fysiske møteplasser, samtaler og samarbeid lokalt vil også være nødvendig for å bygge relasjonelle og fellesskapsbaserte nærmiljø. For byutvikling handler dette om å etablere gode verktøy og metoder for medvirkning i planprosesser, i tillegg til å videreføre erfaringer fra områdeløftsatsingen og bylivsprosjekter inn i nye tverrfaglige bydelssatsinger.

Rask nok omstilling til grønn konkurransekraft og digital transformasjon

"Kode rød" er tittelen på den siste klimarapporten fra FNs klimapanel. Den understreker alvoret og behovet for handling. Ekstremvær og klimakatastrofer øker i frekvens og intensitet. Utfasing av fossil brensel og overgang til fornybare energikilder bør skje umiddelbart for å opprettholde målet om nullutslipp innen 2050. Konsekvensene av klimaendringene og tap av naturmangfold rammer inn det grønne skiftet, som mer enn noe annet preger måten vi diskuterer samfunnsutviklingen. Samtidig innebærer det grønne skiftet store muligheter for nytt næringsliv, nye verdikjeder og innovasjon i eksisterende systemer. Et tettere samspill mellom kommune, næring og forskning vil være avgjørende for å lykkes med det grønne skiftet. For byutvikling handler dette om å tenke og å gjennomføre klimatilpasninger, stille miljø- og klimakrav som innkjøper, gjenbruke ressurser og materialer, sikre naturmangfold gjennom arealdisponeringer og øke samarbeidet med markedet om bærekraftige løsninger.

Kommunene står overfor en bølge av nye teknologier som vil medføre betydelige endringer på en rekke områder i samfunnet. Digital transformasjon gir oss store muligheter til å tenke nytt rundt tjenestetilbudet vårt og tilhørende arbeidsmåter, men fører også til økt grad av kompleksitet. Trondheim scorer høyt på digital aktivitet, men har fortsatt en vei å gå både med digitalisering og automatisering. For byutvikling handler dette om hvordan vi selv kan tilby aktører åpne data, at vi tester bruk av autonome løsninger i tjenesteforvaltningen og jobber for å kunne gi innbyggere økt mulighet til å påvirke bydelsutvikling og egne tjenestetilbud. Det er samtidig viktig å skjele til utfordringene i spennet av digital kompetanse blant brukerne og classeskillet det kan skape.

22.2. Strategier

Byutvikling vil for perioden løfte fram følgende strategier for hovedutfordringene. Vi skal:

1. Fremme kvalitet og bærekraft i byutviklingen. Eksempler på dette er:
  - Bygge opp et rådgivende miljø for byarkitektur i samspill med byhistorie
  - Være brobyggere mot næringsliv og utbyggere som bygger og utvikler byen
  - Utforme kommuneplanens arealdel til et godt styringsverktøy for de neste 12 årene
  - Forutse og sikre areal til offentlig infrastruktur (velferd, skoler og barnehager) tidlig nok
  - Motiverte medarbeidere, kompetanseutvikling og stødig/robust forvaltning
2. Være aktiv i forsknings samarbeid. Eksempler på dette er:
  - Delta i relevante forskningsprosjekter i samarbeid med NTNU og Sintef (ZEN, Klima 2050, CityxChange)
  - Omsette kunnskap til praksis raskere gjennom tettere koblinger med kunnskapsmiljø
3. Søke smartere løsninger i vårt daglige arbeid (innovasjon). Eksempler på dette er:
  - Øke datatilgjengeligheten og digitalisere flere tjenester
  - Ombruke mer av egne byggematerialer
  - Stille krav til utslippsfrie bygge- og anleggsplasser (jf Storbyerklæringen)
  - Samarbeide tettere med leverandører, bruke innkjøpsmakt for leverandørutvikling (SMELT)

4. Prøve ut og innarbeide mer inkluderende bydelsutvikling. Eksempler på dette er:

- Områdeløft - forbilde for tverrfaglighet i egen organisasjon, samt lokal medvirkning
- Nyhavna som pilot for bærekraftig, mangfoldig og inkluderende bydelsutvikling
- Midtbyen - kulturhistorien, flere familier, mer grønt og flere levende bygater
- Iverksette boligpolitisk plan

23. Plan og bygningstjenester

23.1. Innledning

Plan- og bygningstjenestene skal tilrettelegge byutviklingen slik at Trondheim blir en bærekraftig by hvor innbyggerne kan bo og leve miljøvennlig. Vi utøver planbehandling og annen saksbehandling innen byutvikling, jf regelverket i Plan- og bygningsloven. Vi forvalter kart- og eiendomsdata og legger til rette for effektiv bruk av disse. Vi gir også faglige råd om arkitektur, bygningsvern, kulturminnevern og kulturmiljø.

Kommuneplanens arealdel for en sammenslått kommune vil være et viktig virkemiddel for å oppnå dette. Arbeidet vil være høyt prioritert i 2022. Det vil også behandlingen av detaljreguleringer i NTNU-campus Elgeseter være.

Plan- og bygningstjenestene vil bruke ressursene smartere, med nye, åpnere og enklere måter å jobbe på. Det betyr innkjøp av digitale sakssystem og utbedring av rutiner, system og søknadsprosesser. Slik at vi bedre kan involvere innbyggerne gjennom god kommunikasjon, legge til rette for innspill og arenaer for medvirkning og kunnskapsinnhenting.

Byarkitekten og Råd for byarkitektur skal etableres og finne sin framtidige form kommende periode.

23.2. Om området

Plan- og bygningstjenester ivaretar kommunens ansvar for å fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner i samsvar med formålsbestemmelsen i plan- og bygningsloven. Fortetting med kvalitet, bra byrom for bruk, attraktive bygningsmiljø, effektiv arealbruk, miljøvennlig og trygg transport, og sammenhengende grønnstruktur er sentrale tema.

3
enheter

153
årsverk

1.800
byggesaker per år

30
reguleringsplaner per år

350
oppmålingsforretninger per år

Tjenesteområdet består av de tre enhetene Byplankontoret, Byggesakskontoret og Enhet for kart og arkitektur. Tjenesteområdet har ansvar for:

- Gi faglige råd om arkitektur, bygningsvern, kulturminnevern og kulturmiljø.
- Planlegging av byens fysiske form, utarbeidelse av overordnede planer og strategier, analyser og statistikk.

- Saksbehandling av innsendte reguleringsplaner, bygge- og delesøknader, oppmålingsforretning, trafikksaker, eierseksjonering, stedsnavn, eiendomsskatt, klagesaker, tilsyn og oppfølging av ulovlige byggetiltak.
- Oppdatering og tilgjengeliggjøring av kommunens digitale regulerings-, eiendoms- og tekniske kartverk, flyfoto og fastmerkenett.

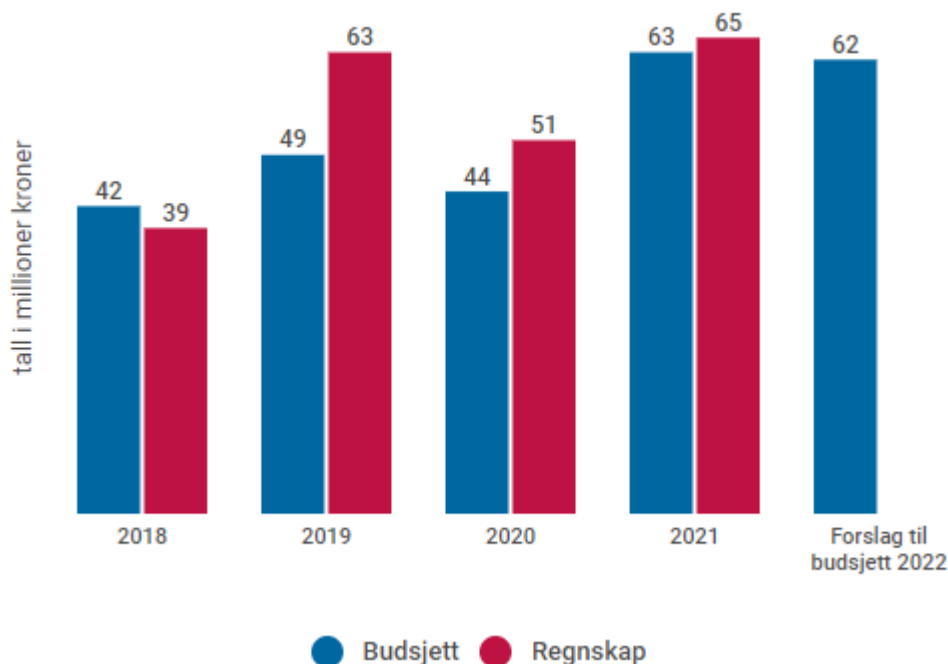
Byantikvaren er fra 1.2.2021 organisert som en avdeling under Enhet for kart og arkitektur. Enheten endret derfor navn fra Kart- og oppmålingskontoret. Det er i tillegg besluttet å opprette en stilling som byarkitekt med virkning fra 1.1. 2022. Byarkitekten vil være organisert under samme enhet, sidestilt med byantikvaren. Samtidig etableres Råd for byarkitektur for å kunne gi Trondheim kommune en større mulighet til å etterspørre faglige råd i store og krevende byutviklingssaker, og for å skape en større og bredere debatt om arkitektur.

01.02.2021 ble enheten Mobilitet og samferdsel opprettet. Noen oppgaver ble flyttet fra Byplankontoret til den nye enheten.

Relevante lenker:

- [Revisjon av kommuneplanens arealdel](#)
- [Kommunal planstrategi](#)
- [Kommuneplanens arealdel](#)
- [Kommunedelplan Sluppen](#)
- [Framtidstrondheim \(samleside for strategiske planer\)](#)
- [Nyhavna](#)
- [Byromsstrategi: Byrom i sentrum](#)
- [Nasjonal geodatastrategi](#)
- [Bycampus](#)

Økonomiske nøkkeltall Utvikling i driftsbudsjett

Figur 23-1. Utvikling av regnskap og budsjett over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim.

Plan- og bygningstjenester hadde i 2019 og 2020 økonomiske utfordringer, jf figur 23-1. Det skyldes hovedsakelig at de to selvkosttjenestene byggesakstjenester og første del plantjenester hadde betydelige merforbruk i 2019. Byggesakstjenester hadde også merforbruk i 2020. Prognosene så langt tilsier at plantjenester vil få et par millioner i merforbruk i 2021.

23.2.1 Sammenligning med andre kommuner

Tabell 23-1 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innenfor plan- og bygningstjenester. Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Klæbu/Trondheim og ASSS-kommunene. De ulike kategoriene er omtalt på ass.no: <https://www.ks.no/asss-hjem/kostra-begrepene/>

Tabell 23-1. Nøkkeltall plan-og bygningstjenester. Trondheim 2019 og 2020 og ASSS 2020

Indikator	2019		2020			
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Netto driftsutgifter til plantjenester	266	185	296	278	452	286
Netto driftsutgifter til karttjenester	44	42	56	44	152	79

Kostratallene viser at Trondheim kommune benytter mindre av sine kommunale midler på plan- og karttjenester enn snittet av ASSS-kommunene. Denne sammenhengen har vært stabil over mange år.

23.3. Utfordringsbilde og strategier

Våre utfordringer og strategier innen tjenesteområdet er:

1. Oppfylle nullvekstmålet

Befolkninga øker, men antallet kjørte kilometer med personbil skal ikke øke. Det har kommunen gjennom byvekstavtalen forpliktet seg til: *“I byområdene skal klimagassutslipp, kø, luftforurensing og støy reduseres gjennom effektiv arealbruk og ved at veksten i persontransporten tas med kollektivtransport, sykkel og gange.”* Effektiv arealbruk handler om å fortette i områder der potensialet for miljøvennlige reiser er stort, samtidig som det må bygges tett og godt i nye områder.

2. Kortere saksbehandlingstid

Innkjøp av nye digitale sakssystem og utbedring av rutiner, system og søknadsprosesser gjør at vi kan bruke ressursene smartere, med nye, åpnere og enklere måter å jobbe på. Slik kan vi bedre involvere innbyggerne gjennom god kommunikasjon, legge til rette for innspill og arenaer for medvirkning og kunnskapsinnhenting. Det er utfordrende at leverandørmarkedet er “umodent”, slik at det ikke finnes hyllevare som gjør at vi kan jobbe på en framtidsrettet måte.

Gjeldende kommuneplan er fra 2013 og fungerer ikke godt nok som et styringsverktøy i tråd med dagens lovverk, retningslinjer og politiske vedtak. Dette gir utfordringer både ved planbehandling og byggesaksbehandling. En revisjon og oppdatering av KPA vil gjøre saksbehandling lettere og mer effektiv, og dermed bli et bedre styringsverktøy. Det er derfor viktig at det settes av tilstrekkelig med ressurser til å utarbeide ny KPA.

Gode data gir bedre og mer demokratiske beslutninger

Effektiv utnyttelse av data er nødvendig for at vi skal lykkes i overgangen til et mer bærekraftig samfunn og grønnere økonomi samt legge til rette for mer datadrevet innovasjon. Dette forutsetter at vi blir bedre til å utnytte egne data og til å dele data med hverandre. Kommunens data må struktureres og

forvaltes bedre slik at de kan gjenbrukes og inngå i digitale tjenester på tvers av fag og forvaltningsnivåer.

23.4. Mål og indikatorer

Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevant for plan- og bygningstjenester og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål, og de 169 delmålene er vurdert og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Disse har tjenesteområdet et særlig ansvar for. De utvalgte bærekraftsmålene operasjonaliseres gjennom periodemålene og tilhørende indikatorer.

<p>Mål 9. Vi skal bygge kvalitetsriktige data og ta i bruk informasjonsteknologi som fremmer bærekraftig utvikling og bidrar til innovasjon</p>	<p>Delmål 9.1 Utvikle pålitelig, bærekraftig og solid geografisk infrastruktur av høy kvalitet, herunder regional og grensekryssende infrastruktur, for å støtte økonomisk utvikling og livskvalitet med vekt på overkommelig pris og likeverdig tilgang for alle.</p>
<p>Hva gjør vi for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden Plan- og bygningstjenestene har en sentral rolle i å tilrettelegge stedfestede miljø- og ressursdata med god kvalitet slik at det er mulig å treffe bærekraftige beslutninger og kunne måle utvikling over tid (tilvekst/reduksjon). Regjeringen har vedtatt en nasjonal liste med totalt 147 offentlige kartdatasett som er oppdatert per januar 2021 (DOK). Det offentlige kartgrunnlaget (DOK) er offentlige geodata som inneholder både grunnkart og temadata som gir et nødvendig geografisk informasjonsgrunnlag for oppgaver etter plan- og bygningsloven. Bruk av geografisk informasjon fra DOK bidrar til en kunnskapsbasert forvaltning og effektive planprosesser Tilsvarende, men mer detaljerte, kartdata forvaltes av kommunen selv. For spesifiserte geodata skal vi, sammen med andre offentlige aktører, opprette og drive et felles nett av offentlige søketjenester, visningstjenester, nedlastningstjenester, omformingstjenester og aktiveringstjenester. Vi skal kartlegge kommunens behov og tilrettelegge spesifiserte geodata for bruk samt dele av våre egne geodatatjenester med andre.</p>	
<p>Periodemål Vi skal identifisere miljø- og ressursdata som forvaltes av enheter på Byutvikling og gjøre disse tilgjengelig for bruk. Vi skal avklare kommunens behov for nasjonale miljø- og ressursdata, jfr DOK-lista fra Regjeringen, og gjøre disse tilgjengelig for bruk. Kommunens geodatatjenester skal være tilgjengelig til bruk for andre offentlige aktører.</p>	<p>Indikatorer Vi har kartlagt og avklart eierforhold for alle lokale DOK-data som forvaltes på Byutvikling. Vi har etablert robuste forvaltningsrutiner for minst fem lokale DOK-datasett. Disse er gjort tilgjengelig i kommunens kartløsning og delt offentlig via den nasjonale geoportalen. Vi har kartlagt brukerbehovet for nasjonale DOK-data i Byutvikling og gjort aktuelle datasett tilgjengelig i kommunens kartløsning.</p>

Mål 11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn	Delmål 11.2 Innen 2030 sørge for at alle har tilgang til rygge, tilgjengelige og bærekraftige transportsystemer til en overkommelig pris og bedre sikkerheten på veiene, særlig ved å legge til rette for kollektivtransport og med særlig vekt på behovene til personer i utsatte situasjoner, kvinner, barn, personer med nedsatt funksjonsevne og eldre. Delmål 11.3 Innen 2030 styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering og muligheten for en deltakende, integrert og bærekraftig samfunnsplanlegging og forvaltning. Delmål 11.4 Styrke innsatsen for å verne og sikre vår felles kultur- og naturarv.
Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden Plan- og bygningstjenestene har en sentral rolle i å tilrettelegge byutviklingen slik at vi får en bærekraftig by der det er lett å leve miljøvennlig. I byvekstavtalen har kommunen forpliktet seg til nullvekstmålet: I byområdene skal klimagassutslipp, kø, luftforurensning og støy reduseres gjennom effektiv arealbruk og ved at veksten i persontransporten tas med kollektivtransport, sykling og gange. Dette skal følges opp i alle planer og byggesaker. I byvekstavtalen ligger det som en forutsetning at framtidig fortetting i størst mulig grad må skje i sentrum, i lokale sentrum og knutepunkt, og langs kollektivåre. Det skal vi sikre i ny arealdel. I 2021 skal vi fastsette planprogram for ny arealdel. Vi skal jobbe med strategiske planer definert i kommunal planstrategi, som Sluppen, x og x og i tråd med målene. Dette vil bidra til fortgang med fortetting i sentrale strøk. Plan- og bygningstjenestene vil bruke ressursene smartere, med nye, åpnere og enklere måter å jobbe på. Jobbe innovativt med områdeplan for nordøstre kvadrant i Midtbyen og få den vedtatt for å sikre viktig kulturarv i Midtbyen. Vi skal foredle Trondheims kulturminner og spre kunnskap om dem.	

<p>Periodemål</p> <p>Lokale og nasjonale mål om bærekraftig byutvikling skal oppfylles.</p> <p>Areal og transportutviklingen skal underbygge målet om en klimavennlig og attraktiv by.</p> <p>Vi skal styrke Midtbyen som regionens identitetsbærer og viktigste handels- og kultursentrum.</p>	<p>Indikatorer</p> <p>Arealutvikling målt som definert i byveksttalen (kilde: Byveksttalen)</p> <p>Antall utkjørte personbilm øker ikke (kilde: Nullvekstmålet)</p> <p>Andel av befolkningen som har enkel tilgang til offentlig transport øker med x% (kilde: Reisevaneundersøkelsen, holdeplasskart og befolkningsdata)</p> <p>Andel nye boliger som ligger i områder der boligbygging bidrar til å nå nullvekstmålet i personbiltrafikken øker. (kilde: Kartanalyse)</p> <p>Midtbyens prosentvise andel av handelen i Trondheim opprettholdes. (kilde: Midtbyregnskapet)</p> <p>Årlig tap av verneklassifiserte bygg i klasse A og B reduseres (kilde: Kulturminnebasen/matrikkel)</p>
<p>Delmål 11.7</p> <p>Innen 2030 sørge for at alle, særlig kvinner og barn, eldre og personer med nedsatt funksjonsevne, har tilgang til trygge, inkluderende og tilgjengelige grøntområder og offentlige rom.</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden</p> <p>I 2020 blir byromsstrategien fulgt opp i samarbeid med aktører i sentrum, med særlig fokus på barn i sentrum og økt byliv i Midtbyen. Målet er å gjennomføre tiltak i byrom og gater fram til nasjonaljubileet i 2030.</p> <p>I 2021 har vi gjennomført kartlegging av Campusområdet med bruk av Kartverket sin kartleggings-APP for universell utforming.</p> <p>I 2021 har vi endret KPA slik at beregning av uterom i reguleringsplaner blir mer ensartet behandlet.</p>	
<p>Periodemål</p> <p>Trondheim er en attraktiv kommune med god folkehelse og trivsel i hverdagen.</p>	<p>Indikatorer</p> <p>Andel innbyggere med nærhet (300 m) og tilgjengelighet til park/ rekreasjonsareal der du bor (kilde: Analyse på befolkningsdata sett opp mot friluftsliv og grønt)</p>
<p>Mål 16. Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner</p>	<p>Delmål 16.7</p> <p>Sikre lydhøre, inkluderende, deltakelsesbaserte og representative beslutningsprosesser på alle nivåer.</p>

Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden

Trondheim kommune følger opp nasjonale forventninger til økt effektivisering og mer digitalisering av plan- og bygningstjenester. Hensikten er å gjøre det enklere for innbyggerne å orientere seg om, engasjere seg i og bruke kommunens tjenester innen planlegging og byggesaksbehandling.

Vi deltar i nasjonalt standardiseringsarbeid og er aktiv medspiller for å utvikle og ta i bruk nasjonale fellestjenester og felleskomponenter i kommunens løsninger, med særlig vekt på å sikre gode arenaer for medvirkning.

Vi skal jobbe innovativt med plan- og utviklingsarbeid bycampus med nye fysiske og digitale løsninger for kommunikasjon og medvirkning.

Vi skal teste temavise informasjonslag og/eller planbestemmelser i 3d-modell. Videre skal vi legge til rette for bruk av BIM i byggesøknader, slik at det blir lettere å orientere seg i hva byggeprosjektet vil bety for omgivelsene.

Vi skal ha minst to åpne møter om hva vi jobber med på byplankontoret.

Periodemål

Effektive plan- og bygningstjenester skal fremme medbestemmelse og inkludering for alle.

Indikatorer

Saksbehandlingstiden for plan- og byggesaker
reduseres med 5% (kilde: ESA, eByggesak, Kostra)

23.5. Driftsbudsjett

Driftsbudsjettet til området benyttes på forvaltnings- og driftsoppgaver innenfor plan-, kart- og byggesaksområdet. Bruttobudsjettet er på 167 millioner kroner, netto 61 millioner kroner. 63 prosent av områdets utgiftsbudsjett finansieres via brukerbetaling og statlige tilskudd. Brorparten av brukerbetalingene er relatert til selvkostområdene tilknyttet plan- og bygningsloven.

Selvkostområdet byggesakstjenester har hatt store underskudd de siste årene. Nye regler medfører at et underskudd innenfor selvkostområdene tilknyttet plan- og bygningsloven skal belastes bykassen. For å forhindre at bykassen må subsidiere området foretok kommunedirektøren i forbindelse med fremleggelsen av gebyrregulativet for 2021 en revidering av gebyrsatsene slik at det ble bedre samsvar mellom kostnad og inntekt ved å behandle saken. Så langt tilsier prognosen for 2021 at man ligger an til å gå i balanse. Selvkostområdene innenfor plan- og bygningstjenester bør ha et positivt selvkostfond på rundt 10 prosent av omsetningen til området. Dette for å ha fond som kan brukes til å unngå at underskudd på området må belastes bykassen. For igjen å bygge opp litt fondsmidler innenfor byggesaksfeltet foreslår kommunedirektøren å øke byggesaksgebyret med 5 prosent i 2022.

Selvkostområdene oppmålingsgebyr, planbehandling og eierseksjonering har relativt store selvkostfond så kommunedirektøren foreslår å ikke øke gebyrene for disse tre områdene i 2022.

Tabell 23-2 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for område plan- og bygningstjenester i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020. Tabell 23-3 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 23-2 Budsjettamme og rammeendring plan- og bygningstjenester. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	61,7	61,7	61,7	61,7
Pris- og lønnskompensasjon	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Tekniske justeringer	0,0	0,0	0,0	0,0
Korrigert budsjett	61,0	61,0	61,0	61,0
Befolkningsvekst	0,3	0,6	0,8	1,0
Annen rammeendring	-0,7	-5,8	-11,2	-11,4
Forslag til netto driftsramme	60,6	55,8	50,6	50,6
Reell rammeendring	-0,4	-5,2	-10,4	-10,4

Tabell 23-3 Tiltak i plan- og bygningstjenester. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Omtaksering eiendomsskatt	-5,0	-10,0	-15,0	-15,0
	02. Nullutslippsbydeler	0,0	0,0	-0,6	-0,6
Endringer i tjenestetilbudet	03. It-utvikling byutvikling	0,3	0,2	0,7	0,8
	04. Økt innsats byplanlegging	0,7	0,8	0,7	0,7
	05. Utvikling av klimadimensjonen i Kpa/Klimarådgivning	1,0	1,0	1,0	1,0
	06. Byarkitekt	0,5	0,5	0,5	0,5
	07. Satsing byantikvar/byarkitektfunksjonen	2,2	2,5	2,5	2,5
Effektiviseringstiltak	08. Effektiviseringkrav konsulent, innkjøp og innleie	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
Sluttsum		-0,4	-5,2	-10,4	-10,3

Opprettholdelse av standard

1. Omtaksering eiendomsskatt

Kommunedirektøren foreslår at det settes av 10 millioner kroner i 2022 og 5 millioner kroner i 2023 for å finansiere hva det anslagsvis koster å utarbeide et nytt grunnlag for utskrivning av eiendomsskatt. Samlet er det foreslått å bevilget 21,5 millioner til dette prosjektet, 14,5 millioner lavere enn hva som var anslaget i forrige økonomiplan.

2. Nullutslippsbydeler

I bystyresaken "140/19 Erklær nødsituasjon - klimamålene må skjerpes" ble det vedtatt at byutviklingsstrategien må vise hvordan klimagassutslipp kan kuttes selv om byen vokser og at Sluppen, Campus, Granåsen og Nyhavna skal utvikles til å bli nullutslippsområder. Det ble i budsjettet for 2021 satt av 0,6 million kroner til dette tiltaket. Prosjektet er forutsatt ferdigstilt i 2023.

Endringer i tjenestetilbudet

3. IT-utvikling byutvikling

Tjenesteområdet mottar om lag 0,2 millioner kroner i året som kompensasjon for befolkningsøkningen i kommunen. Midlene er planlagt brukt på å øke kommunens og byutviklingsområdet sin kompetanse på ny informasjonsteknologi for å sikre at felles data og løsninger tilrettelegges på en mest mulig fremtidsrettet måte. Midlene brukes også til oppgradert og tilpasset fagprogramvare innenfor byutviklingsområdet.

4. Økt innsats byplanlegging

Som redegjort for i handlings- og økonomiplan 2021-2024 står plantjenester foran store oppgavemessige utfordringer framover. Kommunedirektøren foreslår at rammen til området økes med 0,7 million kroner i 2023 og framover som følge av dette

5. Utvikling av klimadimensjonen i KPA

I forbindelse med de pågående prosessene med å utarbeide ny kommunedelplan for arealbruk foreslår kommunedirektøren at rammen til formålet økes med en million kroner i 2022 og 2023. Satsingen vil bidra til å sikre ivaretagelsen av klimahensyn i arealplanen og er blant de klimatiltakene kommunedirektøren mener har potensial til å bidra mest til det grønne skiftet. Etter at arbeidet med å utvikle klimainnrettingen i KPA er avsluttet i 2024 vil stillingen benyttes på andre oppgaver opp mot klima.

6. Byarkitekt

I budsjettet for 2021 ble det lagt inn halvårseffekt på ny stilling som byarkitekt. I tråd med det politiske vedtaket er det i kommunedirektørens forslag til budsjett lagt inn 0,5 million kroner slik at stillingen blir fullfinansiert.

7. Satsing på byantikvar- og byarkitektfunksjonen

Kommunedirektøren har av plass- og lokasjonshensyn valgt å flytte byantikvar og byarkitekt til de nye lokalene til Kjøpmannsgata Ung Kunst As. Kommunedirektøren mener at den nye lokaliteten sikrer at byantikvar og byarkitekt blir en del av et større kreativt miljø og gir funksjonene en mer tydelig plass i bybildet. Satsingen muliggjør finansiering av en prosjektstilling hos byantikvaren og bidrar til å gi den nyopprettede stillingen som byarkitekt et visst fagmiljø rundt seg. Kommunedirektøren foreslår at det bevilges 2,2 millioner kroner i 2022 økende til 2,5 millioner kroner fra 2023 og utover til dette formålet.

Effektiviseringstiltak

8. Effektiviseringskrav konsulent, innkjøp og innleie

I samsvar med vedtak i handlings- og økonomiplanen 2019-2022 og 2020-2023 er det budsjettert med et generelt effektiviseringskrav og en innsparing på konsulent, innkjøp og innleie av vikarer på 0,2 millioner kroner i 2023 og utover i planperioden.

24. Tekniske tjenester

24.1. Innledning

Tekniske tjenester forvalter, videreutvikler og drifter Trondheim kommunes parker, byrom, de bynære grøntområdene, vann- og avløpsanlegg, samt kommunale gater og veger. Vår oppgave er å legge til rette for rekreasjon, god tilgjengelighet og trygt drikkevann for alle byens innbyggere. Vi har ansvar for å forvalte og videreutvikle kommunal avfallshåndtering og er kommunens kompetansemiljø innenfor geoteknikk.

Å levere nok, godt og sikkert vann har høyeste prioritet også i kommende periode. Den viktigste oppgaven med drikkevann blir å oppgradere Benna vannbehandlingsanlegg slik at den store mengden med dyreplankton i råvannet fjernes før vannet sendes ut på nettet.

Arbeidet med å redusere forurensningsutslipp og gjøre byens vannmiljø renere og bedre egnet for lek og rekreasjon videreføres. Avløpssystemene i kommunen skal gjøres klimarobuste slik at framtidens klima med kraftigere regn og økt havnivå kan håndteres på en samfunnsmessig bærekraftig måte.

Tekniske tjenester er inne i en storstilt grønn omstilling. Maskiner, kjøretøy og utstyr byttes ut med mer miljøvennlige alternativer basert på elektrisk kraft eller biogass. Alle nyanlegg gjennomføres i dag som fossilfrie anlegg. I tillegg stilles det gradvis større krav om utslippsfrie anlegg. Tilgang til elektriske anleggsmaskiner og kapasiteten i strømmettet er de to viktigste hindrene langs veien mot helt utslippsfrie anlegg.

Bruk av ny teknologi bidrar til at vi jobber smartere og mindre energikrevende. Smarte søppeldunker og smarte gatelys med LED er eksempler på dette. Smarte gatelys bidrar i tillegg til mindre lysforurensing.

En viktig del av det grønne skiftet innebærer gjenbruk og bedre utnyttelse av ressurser. I kommende periode vil arbeidet med gjenbruk av for eksempel gjerder, lekeapparat, kantstein og benker intensiveres.

En av de største utfordringene innenfor tekniske tjenester er det store vedlikeholdsetterslepet. Dette gjelder spesielt innenfor vegområdet og for parker og grøntanlegg. I kommende periode vil Kommunedirektøren øke satsingen på vedlikehold. Dette vil gå på bekostning av driftsstandarden som vil reduseres for å kunne satse på nødvendig bærekraftig vedlikehold. En redusert driftsstandard vil merkes av byens innbyggere som f.eks mer søppel, mer gress og flere asfalthull.

24.2. Om området

Tekniske tjenester har ansvar for samfunnskritisk infrastruktur som er essensiell for at samfunnet skal fungere slik vi ønsker. Tjenestene produseres av enhetene Kommunalteknikk, Trondheim bydrift og deler av Eierskapsenheten. Noen av de sentrale tjenestene er:

- Drikkevann og avløp
- Veganlegg
- Byrom og grønnstruktur
- Avfallshåndtering
- Feiing, brann- og redningstjenester
- Geoteknikk og skredssikkerhet

Trondheim kommune er med i Norsk Vann sin sammenligning av norske VA-tjenester. Samlet sett viser den siste rapporten fra Norsk Vann at Trondheim kommune leverer VA-tjenester med landets høyeste kvalitet til en av de laveste kostnadene.

Trondheim kommune jobber kontinuerlig med å sikre byens innbyggere godt, nok og sikkert drikkevann. Det pågår arbeid med etablering av reservevannforsyning til Klæbu. Videre pågår det arbeid med å utvide vannbehandlingen ved Benna i Melhus for å hindre at de store mengdene med dyreplankton i innsjøen kommer inn på ledningsnettet.

Det er gjennomført og pågår flere omfattende tiltak på avløpsnettet for å kunne håndtere økt nedbør som følge av klimaendringer, redusere forurensningsutslipp og legge til rette for byvekst.

Det er lagt mye innsats i å drifte vegnettet, inklusive gang- og sykkelveger, slik at kravene til luftkvalitet overholdes og at målene i Miljøpakken kan nås. Brukertilfredsheten med vegene har økt i brukerundersøkelsene de siste årene som følge av denne innsatsen.

I 2022 planlegges det en omfattende oppgradering av Marinen, som er et av de mest brukte friområdene og en av få grønne parker i byens sentrum. Prosjektet er planlagt gjennomført som et utslippsfritt anlegg. Også Bakklandstorget skal oppgraderes og det vil etableres en såkalt lommepark i bakkant av minnesmerket over Otto Nielsen.

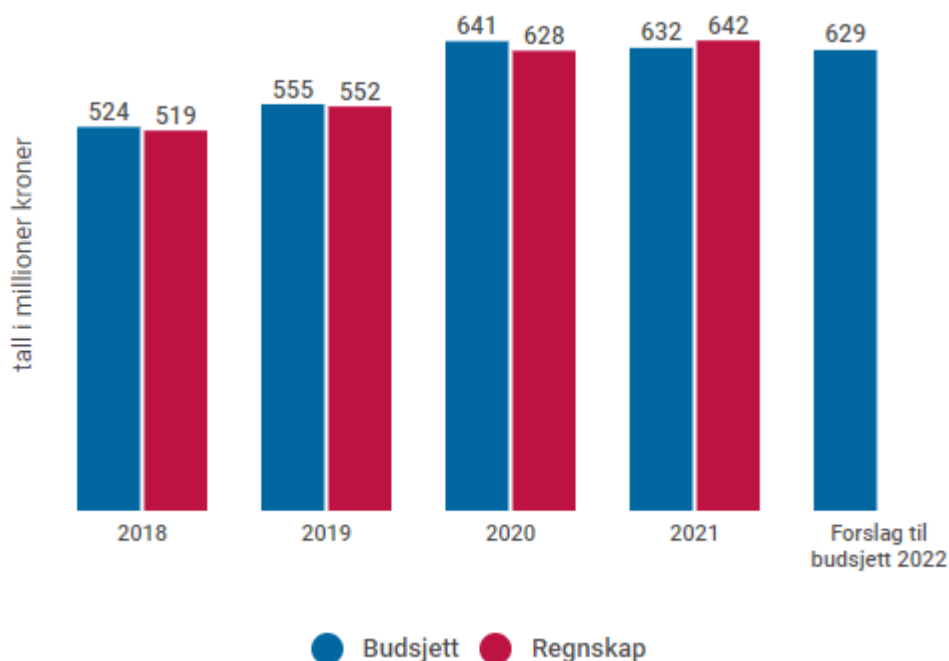
I 2022 skal kommunen innhente nye tilbud på vinterdrift av kommunal veg. Dette utgjør en usikkerhetsfaktor for fremtidige kostnader knyttet til brøyting, salting og strøing. Det er et stort

etterslep på vedlikehold av kommunal vei. Kartleggingen av tilstanden avsluttes i 2021, og det vil legges en vedlikeholdsplan fra 2022 basert på denne.

Kommunen tester for tiden fjernavlesning av vannmålere i to områder i byen. I 2022 vil det vurderes om dette skal gjøres i hele kommunen.

Økonomiske nøkkeltall

Figur 24-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

Regnskapet for 2020 viser et mindreforbruk for tekniske tjenester, men det skyldes regnskapstekniske forhold knyttet til koronaoverføringer. Både vinterdriften og Analysesenteret gikk med betydelige merforbruk. Prognosene for 2021 er at vinterdriften er i balanse, men at det fortsatt er et betydelig merforbruk på analysetjenester.

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 24-1 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innenfor tekniske tjenester. Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene. De ulike kategoriene er omtalt på ass.no: <https://www.ks.no/asss-hjem/kostra-begrepe/>

Tabell 24-1. Nøkkeltall tekniske tjenester. Trondheim 2019 og 2020 og ASSS 2020

Indikator	2019	2020				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Andel fornyet kommunalt spillvannnett, gjennomsnitt for siste tre år(%)	1,29	1,08	1,71	0,61	0,97	0,8
Antall kloakkstopper i avløpsledninger og kummer per kilometer kommunalt spillvannnett	0,04	0,027	0,049	0,037	0,106	0,06
Estimert vannlekkasje per meter ledning (kubikk/meter/år)	7	8,5	20,9	9,5	8,1	9
Andel avfall levert til materialgjenvinning inklusiv biologisk behandling	31,8	31,8	37,2	24,3	40,5	38,5
Andel avfall levert til forbrenning	65,8	65,4	59,6	55	60	55,2
Årsverk av feier pr. 1000 innbyggere	0,12	0,12	0,04	0,1	0,07	0,1
Brutto driftsutgifter til rekreasjon i tettsteder per 1000 innbygger	273	298	571	368	754	384
Brutto driftsutgifter til vegrenhold per meter veg. Tall i kroner.	28	25	72	39	17	29
Brutto driftsutgifter til vinterdrift per meter veg. Tall i kroner.	163	149	99	51	14	69

KOSTRA-tallene indikerer at Trondheim kommune sin vann- og avløpstjeneste drives godt. Kommunens score er blant de beste i ASSS-samarbeidet og er på toppen i Norsk Vann sin sammenligning av medlemskommunene. Den viser at Trondheim leverer best kombinasjon av pris og kvalitet på sine VA-tjenester.

På avfallsområdet scorer kommunen noe dårligere enn ASSS-snittet når det gjelder materialgjenvinning. Etter oppstarten av nytt utsorteringsanlegg (SESAM) vil andelen som gjenvinnes øke betydelig.

Trondheim kommune bruker en del mindre enn ASSS-snittet på parker, grøntområder og byrom. Stavanger, Bergen og Oslo bruker betydelig mer enn Trondheim på dette området.

Innenfor ASSS-samferdsel blir tallene stadig bedre, da vi i større grad får samkjørt praksis og definering av regnskapsføringene. Men vi har fremdeles utfordringer med dårlig kvalitet på vegregistrene og ulik standardbruk kommunene i mellom. Det gjør at vi har kvalitetsutfordringer i sammenligning av tallmaterialet mellom kommunene. Dette er noe medlemskommunene fortsatt vil samarbeide om for å forberede.

Renhold av veg er definert som feiing av kommunal veg, søppeltømming, fjerning av grafitti og støvdemping. Tallene viser at på vegrenhold ligger vi godt under kostnadsnivået til Oslo og Bergen, og rundt snittet til de 10 ASSS kommunene vi sammenligner oss med.

På vinterdrift ligger Trondheim fremdeles i det øvre sjiktet når det gjelder kostnader. Men etter at tallmaterialet har blitt bedre, har ikke Trondheim lenger den høyeste kostnaden. Det er flere kommuner som er på omlag samme nivå. Geografi og klima er avgjørende og med vår beliggenhet og betydelige temperaturforskjeller så er det naturlig at Trondheim ligger høyt på vinterdrift.

Relevante lenker

- [Kommunedelplan for vannforsyning 2017-2028](#)
- [Plan for friluftsliv og grønne områder](#)

- [Hovedplan for avløp og vannmiljø 2013-2024](#)
- [Hovedplan veg 2018-2022](#)
- [Avfallsplan for Trondheim kommune 2018-2030](#)

24.3. Utfordringsbilde og strategier

Våre utfordringer og strategier innen tjenesteområdet er:

1. Redusere miljø- og klimautslipp

Et helt nødvendig grønt skifte av de tekniske tjenester er den største utfordringen området står overfor i den kommende perioden. Utskifting av egen maskinpark til utslippsfrie maskiner er en viktig del av denne omstillingen. I tillegg må vi ta i bruk ny teknologi og gjennomgå egne rutiner og arbeidsmetoder for å jobbe smartere og bruke mindre energi. Det blir helt nødvendig å videreføre satsingen på utslippsfrie anleggsplasser. Her er tilgangen til elektriske maskiner og nok strøm to store hindringer. Kommunen vil jobbe tett med andre aktører i markedet, blant annet entreprenørene og nettselskapet Tensio, for å nå målet om utslippsfrie anlegg.

2. Drift- og vedlikehold i en voksende by

En stor utfordring for området er dagens misforhold mellom investering og drift og vedlikehold. Den sterke investeringstakten de siste årene står ikke i forhold til ressursene som er tilgjengelige til drift og vedlikehold. Det medfører en økning i vedlikeholdsetterslep, spesielt på vegområdet, men også for parker og grønnstruktur. Økende råvarepriser vil gi økte kostnader for innkjøp av innsatsfaktorer. Det vil i kommende år bli nødvendig å redusere standarden på drift av anleggene til fordel for nødvendig og bærekraftig vedlikehold.

24.4. Mål og indikatorer

Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevant for tekniske tjenester og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål, og de 169 delmålene er vurdert og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Disse har tjenesteområdet et særlig ansvar for. De utvalgte bærekraftsmålene operasjonaliseres gjennom periodemålene og tilhørende indikatorer.

Mål 6. Rent vann og gode sanitærforhold	Delmål 6.3 Innen 2030 sørge for bedre vannkvalitet ved å redusere forurensning, avskaffe avfallsdumping og mest mulig begrense utslipp av farlige kjemikalier og materialer, halvere andelen ubehandlet spillvann og i vesentlig grad øke gjenvinning og trygg ombruk. Delmål 6.6 Innen 2020 verne og gjenopprette vannrelaterte økosystemer, inkludert fjell, skoger, våtmarker, elver, vannførende bergarter og innsjøer
Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden Å levere nok, godt og sikkert vann vil ha høyeste prioritet i kommende periode. Vannbehandlingsanlegget ved Benna i Melhus skal oppgraderes slik at den store oppblomstringen av dyreplankton i råvannet ikke lenger utgjør et problem. Arbeidet med å redusere forurensningsutslipp og gjøre byens vannmiljø renere og bedre egnet for lek og rekreasjon videreføres.	
Periodemål Vi utvikler og ivaretar kommunal infrastruktur. Vi bedrer folkehelsen til byens befolkning. Vi reduserer miljøbelastningen sammen med byens befolkning. Vi har motiverte medarbeidere som løser oppgaver med innovative metoder.	Indikatorer Utslipp fra kommunale avløpsanlegg. (Kilde: Årlig rapportering VA) Andel kilometer fornyede avløpsledninger. (Kilde: Årlig rapportering VA) Vannkvalitet i bekker, elver, innsjøer og i Trondheimsfjorden. (Kilde: Vannovervåkingsprogrammet)
Mål 9. Industri, innovasjon og infrastruktur Mål 11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn	Delmål 9.1 Utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet for å støtte økonomisk utvikling og livskvalitet med vekt på overkommelig pris og likeverdig tilgang for alle. Delmål 11.2 Innen 2030 sørge for at alle har tilgang til trygge, tilgjengelige og bærekraftige transportsystemer til en overkommelig pris og bedre sikkerheten på veiene, særlig ved å legge til rette for kollektivtransport og med særlig vekt på behovene til personer i utsatte situasjoner, kvinner, barn, personer med nedsatt funksjonsevne og eldre.

Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden

Gjennom satsing på fortau, gang- og sykkelveger skal flere gå eller sykle. Miljøpakken skal utvikle sykkeltilbudet på kommunal- og fylkesveg i Trondheim for over 700 millioner kroner i perioden. Drift av hovedrutene for sykkel prioriteres for at Trondheim kan opprettholde posisjonen som landets største sykkelby. Omlegging av kollektivtrafikken fører med seg nye oppgaver, og drift av kollektivtraseer har høy prioritet det neste året.

Store gateprosjekter innebærer omfattende investeringer og oppgradering av sentrale veger inn mot sentrum. Gjennom Miljøpakken realiseres flere viktige vegprosjekter de neste årene, blant annet Olav Tryggvasons gate, Innherredsveien, Kongens gate, Elgeseter gate.

Periodemål

Vi utvikler og ivaretar kommunal infrastruktur.

Vi bedrer folkehelsen til byens befolkning.

Vi reduserer miljøbelastningen sammen med byens befolkning.

Vi har motiverte medarbeidere som løser oppgaver med innovative metoder.

Indikatorer

Andel gående, syklende og reisende kollektivt. (Kilde: Reisevaneundersøkelsen)

Prosentvis reduksjon av saltforbruk målt som gram per kvadratmeter. (Kilde: Årlig rapportering Veg)

Opplevd fremkommelighet på gang- og sykkelveger på primærruter til Midtbyen. (Kilde: Brukerundersøkelse bydrift)

Mål 13. Stoppe klimaendringene**Delmål 13.1**

Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer.

Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden

Avløpssystemene i kommunen skal gjøres klimarobuste slik at framtidens klima med kraftigere regn og økt havnivå kan håndteres på en samfunnsmessig bærekraftig måte.

Vi jobber for å redusere utslipp ved å bytte ut utstyrsparken vår med mer miljøvennlige kjøretøy og utstyr og bruk av andre typer drivstoff.

Periodemål

Vi utvikler og ivaretar kommunal infrastruktur.

Vi reduserer miljøbelastningen sammen med byens befolkning.

Vi har motiverte medarbeidere som løser oppgaver med innovative metoder.

Indikatorer

Andel fremmedvann i avløpsnett. (Kilde: Driftsdata, indikator under utarbeidelse)

Andel separatsystem i avløpsnett. (Kilde: Driftsdata, indikator under utarbeidelse)

24.5. Driftsbudsjett tekniske tjenester

24.5.1 Forslag til driftsbudsjett for selvkost finansierte tjenester

For selvkostområdene innenfor teknisk sektor foreslår kommunedirektøren følgende gebyrøkninger fra 2021 til 2022:

Gjennomsnittlig endring fra 2021	Nominell endring i prosent	Reell endring i prosent
Avløpsgebyr	5,0%	2,7%
Vanngebyr	13,0%	10,7%
Renovasjonsgebyr	0,0%	-2,3%
Slamgebyr	10,0%	7,7%
Feiegebyr	2,5%	0,2%

I kapittel 11, avgiftsbalanse vann, avløp, avfallsbehandling, feiing og slam, er det tabeller som viser kommunedirektøren sitt forslag til gebyrutvikling for selvkostområdene innenfor teknisk sektor for perioden 2022 til 2025. I tabellene kan man også finne estimert utvikling av områdenes selvkostfond i økonomiplanperioden.

En ny kommunedelplan for vann i Trondheim (plan for vannforsyning, avløp, overvann og vannmiljø) for perioden 2021-2032 er under utarbeidelse. Planen skal legges ut på høring ved årsskiftet 2021/22, og man forventer at endelig plan kan vedtas før sommeren 2022. Planen vil inkludere kostnader til fornyelse som ansees nødvendig for å unngå forfall og ivareta en god tilstand på eksisterende infrastruktur. For vannforsyningen foreslåes større tiltak knyttet til oppgradering av vannbehandling og overføringskapasitet fra Benna, slik at denne kan bli en fullverdig reservevannkilde for Trondheim og samarbeidskommunene. Videre vil det bli foreslått tiltak for å sikre vannforsyningen ved uforutsette hendelser ved å bedre hovedoverføringsnett mellom øst og vest, og å sikre høydebassenger og overføringstunnel mot mulig forurensning. Disse forslagene vil medføre at investeringene og dermed vanngebyret må økes mer enn hva det er lagt opp til handlings- og økonomiplan 2022-2025. Planen vil legge fram flere alternative investeringsnivå og diskutere konsekvensene de medfører.

Vann

Kommunedirektøren foreslår at vanngebyret økes med 13 prosent i 2022. Som omtalt i 2. økonomirapport 2021 er inntektsnivået innenfor vannområdet for høyt budsjettert noe som gjør det nødvendig å øke gebyrene raskere enn hva som ble skissert i forrige økonomiplan. Også i forrige økonomiplan var det bebudet betydelige gebyrøkninger utover i planperioden. Hovedårsaken til at vanngebyret må økes så mye de kommende årene er store investeringer og dermed økte kapitalutgifter. Utbyggingen av ny reservevannkild har sammen med andre store investeringsprosjekt ført til økt gjeldsnivå innenfor området.. Fram til nå har det vært mulig å dempe gebyreffekten av disse kapitalutgiftene ved bruk av området selvkostfond og et svært lavt rentenivå. Fondet er nå betydelig redusert og rentenivået er på vei opp. For så sikre samsvar mellom utgifter og inntekter på området må gebyrnivået økes langt utover ordinær pris- og lønnsøkning i årene framover. Økte kapitalkostnader som følge av pålagte reservevannutbygginger og stigende rentenivå er effekter som vil øke vanngebyret i mange av landets kommuner de kommende årene.

I tabell 24-3 beskrives forventede kostnadsendringer innenfor vann i 2022:

Tiltak vannområdet	Endring fra 2021 til 2022
Pris og lønn	2,4
Mindre tiltak	1,2
Oppgradering sikkerhet driftskontroll i 2022	0,8
Økt innsats lekkasjekontroll	0,6
Økt aktivitet utskifting vannmålere	1,9
Private avløpsanlegg Benna	11,3
Generell effektivisering vann	-0,7
Sum kostnadsendring drift vann	17,5

For å øke og opprettholde sikkerheten på vannforsyningen samt for å forhindre lekkasjer foreslår kommunedirektøren å øke ressursinnsatsen noe på disse to feltene. Tiltakene vil bidra til å redusere lekkasjenivået og øke sikkerhetsnivået i vannsystemet.

I forbindelse med drift og utskifting av de vannmålerne kommunen har installert hos de fleste av abonnentene er det behov for å øke budsjettet for å sikre en forsvarlig utskiftingstakt.

Som vannverkseier arbeider Trondheim kommune kontinuerlig for å sikre drikkevannskvaliteten og minske risiko for forurensing. I nedslagsfeltet til Benna medfører det blant annet at avløpsanlegg for boligeiendommer i nedslagsfeltet må oppgraderes. Det er nærmere redegjort for dette behovet i formannskapssak sak 27/17. I budsjettet for 2022 er det lagt opp til at budsjettet skal økes med 11,3 millioner kroner for å delfinansiere bygging av disse anleggene rundt Benna. Anleggene bygges av Trondheim kommune og overtas av de private for drift og vedlikehold i tråd med gjennomført skjønn for boligeiendommene i nedslagsfeltet til Benna. Kommunedirektøren vil legge fram sak der det vil bli redegjort nærmere for behovene knyttet til sikring av Benna.

Avløp

Kommunedirektøren foreslår at avløpsgebyret endres med 5,0 prosent i 2022 på linje med hva som ble skissert i gjeldende økonomiplan. Også utover i perioden vil avløpsgebyret øke noe mer enn lønns- og prisstigning. Som for vannområdet skyldes det økte renteutgifter og at selvkostfondene i tråd med regelverket reduseres. En framskriving av hva som forventes av økninger kan man finne i kapittel 11.

Tiltak avløpsområdet	Endring fra 2021 til 2022
Pris og lønn	2,9
Engangstiltak 2020, kildeproving LARA-distrikt	-0,7
Oppgradering bekkeløp	0,3
Drift av 7 nye avløpspumpestasjoner	0,7
Generell effektivisering avløp	-0,8
Sum kostnadsendring drift avløp	2,4

Det er ikke lagt opp til spesielle tiltak innenfor avløpsområdet i 2022.

Avfallshåndtering

Kommunedirektøren foreslår at avfallsgebyret holdes uendret i 2022. De siste års gebyrendringer, sammen med mindreforbruk i TRV AS, har medført en oppbygging av selvkostfondet. I tråd med lovverket planlegges fondsnivået redusert i løpet av planperioden.

Budsjettet for 2022 baseres på planlagt aktivitet i avfallsplan vedtatt av Bystyret 29.08.2019 (sak 85/19), men inneholder også flere usikkerheter. Blant annet er det usikkerhet om innslagspunktet for økonomisk effekt til vedtatt tre-beholdersystem, matavfallsinnhenting før ettersorteringsanlegg for restavfall er etablert og gebyrfinansiert innhenting av grovavfall. I kommunedirektørens forslag til framtidige gebyrer er det lagt opp til at avfallstjenesten skal utvikles i retning av mer bærekraftig drift.

TRV ber ikke om økning i rammetilskudd for 2022, årets pris- og lønnsvekst dekkes av eksisterende ramme. Budsjettet inneholder også helårseffekt for implementering av konseptet BrukOm, hvor det i 2021 er åpnet et ombrukssenter på Nyhavna. I de samme lokalene skal også Trondheim kommunes lager for ombruk av byggematerialer lokaliseres.

Det er et nasjonalt mål om 50 prosent materialgjenvinning innen 2020. I dag klarer vi om lag 32 prosent, samme nivå som i 2019. I henhold til tabell 24-1, KOSTRA-tall for 2020, er snittet for ASSS kommuner 38,4 prosent og kun Drammen har nådd målet om 50 prosent materialgjenvinning. Flere av kommunene har gått ned i andel levert til materialgjenvinning i 2020. Det antas at dette har sammenheng med Covid-19. For å møte nye krav til materialgjenvinning er et nytt ettersorteringsanlegg for restavfall, som blant annet gjør det mulig å sortere ut vesentlig mer plastemballasje, under planlegging i regionen (SESAM). Anlegget vil kunne igangsettes i 2025, og gjøre det mulig å oppnå en gjenvinningsgrad på 50 prosent tidligst i løpet av 2025. I henhold til EU direktiv vedtatt i 2018 øker kravene til materialgjenvinning trinnvis frem mot 2035, hvor kravet kommer opp i 65 prosent.

Slam

Kommunedirektøren foreslår at slamgebyret økes med 10% i 2022.

Hovedårsaken til den store økningen er at området ikke har hatt gebyrøkning de siste årene og at selvkostfondet til området er brukt opp. En medvirkende årsak til behovet for gebyrøkning er også at slamtømmingen i Klæbu er noe dyrere å drifte enn hva den var i gamle Trondheim kommune. Også utover i økonomiplanperioden vil det være behov for å øke slamgebyret med mer enn ordinær pris- og lønnsvekst.

Feiing

Kommunedirektøren foreslår at feiegebyret økes med 2,5 % i 2022.

I 2022 forventes det en viss kostnadsøkning i forbindelse med at det er behov for å styrke kommunikasjonen ut mot publikum ved mer aktiv bruk av it-teknologi. .

Det er gjennomført en risikokartlegging av alle feieobjekter. Hvert objekt har fått en risikoverdi ut fra fyringsanlegg, byggeår, type bygning, lokalitet, sotmengde, avvik på fyringsanlegget og så videre. Kartleggingen er basert på informasjon hentet fra ulike databaser, og vil oppdateres med empiriske data etterhvert som det innhentes ny informasjon ved feiing. Planen er at denne informasjonen skal brukes til å utforme et gebyrregulativ som tar hensyn til befolkningens faktiske bruk av tjenesten. Arbeidet med dette er startet opp høsten 2021.

24.5.2 Driftsramme for tekniske tjenester

Området har et bruttobudsjett på 1,6 milliarder kroner og om lag 1,0 milliard kroner i inntekter. 760 millioner av inntektene er brukerbetalingen knyttet til selvkostområdene, vann, avløp, avfall, feiing og slam, 100 millioner er relatert til kommunens inn og utleie av bygg, vegtjenester har inntekter på om lag 50 millioner kroner og og branntjeneste har inntekter på om lag 30 millioner.

Tabell 24-5 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for tekniske tjenester i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2021. Tabell 24-6 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 24-5 Budsjetttramme og rammeendring tekniske tjenester. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	612,7	612,7	612,7	612,7
Pris- og lønnskompensasjon	7,6	7,6	7,6	7,6
Tekniske justeringer	0,0	0,0	0,0	0,0
Korrigert budsjett	620,3	620,3	620,3	620,3
Befolkningsvekst	3,9	5,8	7,8	9,8
Annen rammeendring	3,7	6,8	6,7	4,6
Forslag til netto driftsramme	627,9	632,9	634,8	634,7
Reell rammeendring	7,6	12,6	14,5	14,4

Tabell 24-6 Tiltak i tekniske tjenester. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Anleggskompensasjon nye veganlegg	2,0	3,0	4,0	5,0
	02. Anleggskompensasjon nye grøntanlegg	1,8	2,7	3,6	4,5
	03. Opphør prosjekt HVO diesel	0,0	0,0	0,0	-2,0
	04. Forutsatt innsparing vinterdrift nytt anbud	-5,0	-10,0	-10,0	-10,0
	05. Økte utgifter nye brannstasjoner Oppdal/Rennebu	0,0	5,0	5,0	5,0
	06. Økte lønns- og pensjonsutgifter Trøndelag brann og redningstjeneste	1,8	1,8	1,8	1,8
Endringer i tjenestetilbudet	07. Økning reasfaltering	7,9	18,0	18,2	20,2
	08. Egenandel rassikring Rødde	2,6	0,0	0,0	0,0
	09. Redusere plan- og forvaltningsoppgaver innen grønt, veg samt grunneieroppfølging	-0,3	-0,1	-0,1	-0,2
	10. Finansiering av kommunens sivilforsvarsforpliktelser	0,5	0,5	0,5	0,5
	11. Oppfølging av gamle avfallsdeponier	1,5	-1,4	-1,4	-1,4
	12. Redusert bevilgning byliv	-0,5	-1,0	-1,0	-1,0
	13. It utvikling byutvikling	0,1	0,1	0,2	0,3
	14. Slå av gatelys fra 20.mai til 23.juli. Reduksjon vedlikehold gatelys	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
	15. Levende sommergater	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
	16. Drift av nye toaletter Festningen og Grillstad	0,7	0,7	0,7	0,7
	17. Redusert gaterenhold	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3

	18. Redusert driftsnivå grønt	-0,4	-0,3	-0,5	-0,5
	19. Redusert og effektivisert renhold	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
	20. SMELT	2,0	2,0	2,0	0,0
Effektiviseringstiltak	21. Effektiviseringkrav konsulent, innkjøp og innleie	-1,4	-2,8	-2,8	-2,8
Sluttsum		7,6	12,6	14,5	14,4

Opprettholdelse av tjenestetilbudet

1 og 2. Driftsmidler til nye vegger, parker, møteplasser og byrom

Drift av kommunens nye veier, parker og byrom fører til økte driftsutgifter. Kommunedirektøren foreslår at tjenesteområdet får 3,8 millioner kroner som kompensasjon for de økte driftsutgiftene nye anlegg medfører.

3. Opphør prosjekt HVO diesel

HVO diesel er et biobasert drivstoff som fremstilles av fornybare råvarer og som dermed er mer miljøvennlig enn vanlig diesel. Innføring av HVO diesel medfører en anslått merutgift på anslagsvis 2,0 millioner kroner. Tiltaket fases ut i 2025, da har kommunen som ambisjon om å være helelektrisk.

Endringer i tjenestetilbudet

4. og 7. Forutsatt innsparing vinterdrift nytt anbud og økt reasfaltering

Vinterdriftsbudsjettet er i 2021 saldert ved at reasfalteringsbudsjettet er redusert med 10 millioner kroner. Det er forutsatt at de nye anbudene for vinterdrift skal gi reduserte vinterdriftsutgifter på 10 millioner kroner. Dette beløpet tilbakeføres asfalteringsbudsjettet for å bringe det budsjettet tilbake til nivået kommunen hadde i 2020. I 2022 er det det forutsatt halvårseffekt av innsparingen nytt vinterdriftsanbud medfører. I tillegg foreslår kommunedirektøren å øke reasfalteringsbudsjettet med 2,9 millioner kroner i 2022 og om lag 8 millioner kroner fra 2023 for å redusere vedlikeholdsetterslepet på kommunens vegnettet.

5. Økte utgifter nye brannstasjoner Oppdal/Rennebu

I 2023 vil trolig nye brannstasjoner i Oppdal og Rennebu stå ferdig. Trondheim kommune må dekke 85,8 % av kapitalutgiftene byggingen av de nye stasjonene medfører. Det er foreløpig satt av 5 millioner kroner til dette formålet i 2023 og utover. Anslaget er svært usikkert.

6. Økte lønns- og pensjonsutgifter Trøndelag brann- og redningstjeneste

Kommunedirektøren foreslår at rammen til brannområdet økes med 1,8 millioner kroner i 2022. Midlene vil hovedsakelig bli benyttet til et nytt årsverk til forebyggende avdeling i Trøndelag brann- og redningstjeneste. I tillegg er det behov for tilførsel av midler på grunn av at Trondheim kommunale pensjonskasse krever økt egenkapitalinnskudd fra selskapet.

8. Egenandel rassikring Rødde

Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE) har tilbudt Trondheim kommune et skredsikringstiltak langs en bekk i kommunen i 2022. Prosjektet er en del av et større sikringsprosjekt NVE har ved Rødde i Melhus kommune. Kommunedirektøren foreslår at rammen til tekniske tjenester økes med 2,6 millioner kroner for å finansiere kommunens egenandel på 20 prosent i prosjektet.

9. Redusere plan- og forvaltningsoppgaver innen grønt, veg samt grunneieroppfølging

For å tilpasse seg rammen foreslår kommunedirektøren at innsatsen mot veg- og grøntforvaltning samt at innsatsen opp mot kommunens rolle som grunneier reduseres noe. Tilpasningen vil innebære at innsatsen reduseres noe innenfor disse områdene.

10. Finansiering av kommunens sivilforsvarsforpliktelser

Kommunedirektøren foreslår å øke budsjettet til drift av kommunens sivilforsvarslager med 0,5 millioner kroner. Økningen er nødvendig for at lageret skal driftes tilfredsstillende.

11. Oppfølging av nedlagte avfallsdeponier

De nedlagte avfallsdeponiene i Ladedalen, Fredlydalen og på Sluppen Vest skal kartlegges for å kunne vurdere hvilken helse- og miljørisiko deponiene kan utgjøre. Kartleggingen gjennomføres i 2021 og 2022. Det er gitt tilskudd til gjennomføring av kartlegging. I etterkant av kartlegging er det grunn til å tro at det må investeres i infrastruktur som skal overvåke gass og sivevann fra de nedlagte deponiene. Investeringsbehovet er enda ikke avklart.

12. Redusert bevilgning byliv

I samsvar med politisk vedtatt økonomiplan reduseres rammen til byliv med 0,5 millioner i 2022 og med 1 million kroner fra 2023. Kommunedirektøren vil i 2022 i egen sak orientere om erfaringene med prosjektet.

13. IT utvikling byutvikling

Tjenesteområdet mottar om lag 0,1 millioner kroner i året som kompensasjon for befolkningsøkningen i kommunen. Midlene er planlagt brukt på å øke kommunens og byutviklingsrådets sin kompetanse på ny IT-teknologi for å sikre at felles data og løsninger tilrettelegges på en mest mulig fremtidsrettet måte. Midlene brukes også til oppgradert og tilpasset fagprogramvare innenfor byutviklingsområdet.

14. Slå av gatelys i perioder om sommeren og reduksjon av vedlikehold.

For å spare strøm foreslår kommunedirektøren å holde gatelys avslått i ukedager i de lyseste periodene på sommeren (anslagsvis mellom mai og juli). Utover denne besparelsen vil vedlikehold også reduseres noe.

15. Levende sommergater

I tråd med vedtak i handlings og økonomiplan 2021-2025 er midler til prosjekt levende sommergater trukket ut.

16. Drift av nye toaletter Festningen og Grilstad.

Drift av nye toaletter på Festningen og Grilstad medfører økte driftsutgifter på 1,4 million kroner per år. Halvparten av dette beløpet ble bevilget i budsjettet for 2021.

17. Redusert gaterenhold

For å tilpasse seg rammen foreslår kommunaldirektøren en reduksjon i gaterenholdet fra 2022. Konsekvensen vil være noe mindre velstelte bygater.

18. Redusert driftsnivå grøntområder

Kommunedirektøren foreslår å redusere det generelle driftsnivået på grøntområdene med 0,4 millioner kroner for å tilpasse seg rammen.

19. Redusert vinterdrift og 20. SMELT

I formannskapssak [303/20](#) ble det redegjort for et Innovasjonsprosjekt for håndtering av forurenset brøytesnø (SMELT). For å finansiere kommunens andel foreslår kommunedirektøren å redusere den generelle vinterdriften med 2,0 millioner kroner i perioden 2022-2024. Om en slik reduksjon er mulig vil ikke være avklart før nytt vinterdriftsanbud er gjennomført i 2022.

Effektiviseringstiltak

21. Effektiviseringskrav handlings- og økonomiplan konsulent, innkjøp og innleie

I forbindelse med den politiske behandlingen av handlings- og økonomiplan 2021-2024 ble det vedtatt at innkjøp, konsulentkjøp og innleie skal effektiviseres. Beløpet er tjenesteområdets andel av effektiviseringskravet.

24.6. Investeringsbudsjett

24.6.1 Investeringsområdet vann

Kommunedelplan for vannforsyning 2017 - 2028, bystyresak [101/17](#) ligger til grunn for prioriterte investeringer i perioden. Det arbeides systematisk med utvikling av transportsystemet for å sikre tilstrekkelig kapasitet og å redusere lekkasjer og innlekking på forsyningsnettet. Det arbeides med tiltak for å oppgradere vannbehandlingsanlegget ved Benna, slik at dette oppfyller kravene til god vannkvalitet. Tiltakene i kommunedirektørens forslag til handlings- og økonomiplan vil bidra til å oppfylle kravene i drikkevannsforskriften, hindre forfall i infrastrukturen og tilrettelegge for befolkningsvekst.

Investeringsbudsjettet for vann skal bidra til å oppnå tre hovedmål; "Fortsatt god vannkvalitet", "god sikkerhet i vannforsyningen" og "et godt, fungerende ledningsnett".

Tabell 24-7 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor området vann for perioden 2022-2025. Tabell 24-8 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene:

Tabell 24-7 Investeringer i vann i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Ledningsfornyelse	0,0	0,0	0,0	116,0	94,0	86,0	91,0
02. Nye ledningsanlegg	0,0	0,0	0,0	25,0	10,0	10,0	10,0
03. Pumpestasjoner	0,0	0,0	0,0	20,0	21,0	20,0	20,0
04. Høydebasseng	0,0	0,0	0,0	5,0	20,0	20,0	20,0
05. Kilder og vannbehandlingsanlegg	0,0	0,0	0,0	20,0	70,0	80,0	110,0
06. Dammer	0,0	0,0	0,0	42,0	14,0	24,0	3,0
07. Ladebekken-Rosenborg	6,0	3,0	3,0	3,0	0,0	0,0	0,0
08. Innherredsveien, vannledninger	22,0	8,0	14,0	5,0	5,0	4,0	0,0
09. Fredlybekken	54,0	13,0	41,0	7,0	15,0	11,0	8,0
Sluttsum	82,0	24,0	58,0	243,0	249,0	255,0	262,0

Tabell 24-8 Finansiering for investeringsprosjektene for vann i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	233,0	239,0	245,0	252,0
Mva.-kompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Refusjoner	10,0	10,0	10,0	10,0

Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	243,0	249,0	255,0	262,0

Ledningsfornyelse

Fornyelse av ledningsnett er en vedvarende aktivitet. Investeringene er nødvendige for å redusere vanntapet frem til forbruker, hindre forfall og opprettholde god vannkvalitet og leveringssikkerhet. Årlig investeringsbehov er basert på analyser av levetid.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 387 millioner kroner til fornyelsesprosjekter i planperioden.

Nye ledningsanlegg

Nye ledningsanlegg omfatter etablering av kommunal vannforsyning til nye områder, noe som bidrar til forsterkning av sikkerheten i vannforsyningen.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 55 millioner kroner til tiltak i planperioden, blant annet til ledningsanlegg ved Nedre Charlottenlund.

Pumpestasjoner

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 81 millioner kroner i planperioden til å forsterke overføring fra Benna til Kolstad for å kunne forsyne hele kommunen fra Benna.

Høydebasseng

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 65 millioner kroner i planperioden til høydebasseng for å utbedre dårlig teknisk tilstand og fare for forurensing.

Kilder og vannbehandlingsanlegg

Det er nødvendig å gjøre tiltak mot dyreplankton i vannforsyningen fra Benna. Utredning og uttesting av alternativer pågår. Kostnadene er usikre og avhengig av hvilken løsning som blir valgt.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 280 millioner kroner til tiltak i Benna i planperioden.

Dammer

Trondheim kommune forvalter 19 dammer som tidligere inngikk i vannforsyningssystemet. For å tilfredsstille krav i damforskriften må dammene reklassifiseres og damkonstruksjonene må oppgraderes. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 83 millioner kroner i planperioden for å oppgradere prosjekter i henhold til damsikkerhetsforskriften.

Ladebekken - Rosenborg, utskifting av vannledninger

Prosjektet gjelder utskifting av vannledninger på strekningen Ladebekken-Rosenborg, jf bystyresak [4/21](#). Kommunedirektøren foreslår å bevilge 3 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Innherredsveien, fornyelse av vannledninger

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 14 millioner kroner til bygging av nytt ledningsnett i Innherredsveien, jf Bystyresak [137/20](#), i planperioden.

Fredlybekken

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 41 millioner kroner i planperioden, til utskifting av eksisterende vannledninger på strekningen Nardosenteret til Nidelva ved sluppen, jf bystyresak [134/13](#).

24.6.2 Investeringsområde avløp

Hovedplan avløp og vannmiljø, vedtatt i bystyret 25.03.2013, bystyresak [67/13](#), er førende for prioriteringer innenfor utvikling av det kommunale avløpssystemet. Planens strategier for fornyelse og

effektivisering av avløpsnett, håndtering av økte overvannsmengder knyttet til klimaendringer og reduksjon av avløpsutslipp fra avløpsnett ligger til grunn for prioriteringer i perioden.

Tabell 24-9 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor området avløp for perioden 2022-2025. Tabell 24-10 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene:

Tabell 24-9 Investeringer i avløp i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

<i>Prosjektnavn</i>	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Ledningsfornyelse	0,0	0,0	0,0	116,0	131,0	165,0	161,0
02. Nye ledningsanlegg	0,0	0,0	0,0	20,0	10,0	23,0	19,0
03. Renseanlegg	0,0	0,0	0,0	12,0	12,0	12,0	12,0
04. Pumpestasjoner og overløp	0,0	0,0	0,0	21,0	25,0	17,0	5,0
05. Ladebekken-Rosenborg, avskjærende ledning	286,0	86,0	200,0	30,0	40,0	42,0	88,0
06. Innherredsveien, separering avløp	34,0	12,0	22,0	8,0	8,0	6,0	0,0
07. Tiller-Bratsberg-Klæbu	185,0	176,0	9,0	9,0	0,0	0,0	0,0
08. Fredlybekken	214,0	136,0	78,0	18,0	37,0	18,0	5,0
09. Fossumdalen, etappe 5-7	55,0	6,0	49,0	36,0	13,0	0,0	0,0
Sluttsum	774,0	416,0	358,0	270,0	276,0	283,0	290,0

Tabell 24-10 Finansiering for investeringsprosjektene for avløp i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	260,0	266,0	273,0	280,0
Mva.-kompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Refusjoner	10,0	10,0	10,0	10,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	270,0	276,0	283,0	290,0

I investeringsbudsjettet for avløp foreslår Kommunedirektøren at innsatsen rettes mot fornyelse, separering av spillvann og overvann og effektivisering av byens eksisterende avløpsnett.

Ledningsfornyelse

Kommunedirektøren foreslår i planperioden å bevilge 573 millioner kroner. Blant annet til fornyelse og separering i Nedre Charlottenlund øst og vest, samt Kong Inges gate. Omfanget er basert på analyser av levetid og er nødvendig for å hindre forfall av ledningene og dermed unngå ledningsbrudd.

Nye ledningsanlegg.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 72 millioner kroner i perioden, til etablering av kommunalt avløpsnett i områdene Lilleby-Leangen, Innherredsveien, Rye og Bostad.

Renseanlegg

Renseanleggene har behov for løpende oppgradering for å opprettholde funksjon og rasjonell drift. Dette innebærer utskifting av utstyr og oppgradering av anleggsdeler. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 48 millioner kroner i planperioden, blant annet til oppgradering av automasjon og elektro på Høvringen renseanlegg.

Pumpestasjoner og overløp

Kommunedirektøren foreslår å bevilge av 68 millioner kroner til nybygging og oppgradering av pumpestasjoner og avløpsnett i planperioden. Det er blant annet planlagt tiltak ved Valsetbakken, Solbakken, Lykkjebekken, Flaten og Sjøskogbekken.

Ladebekken-Rosenborg, avskjærende ledning

Prosjektet gjelder ombygging av avløpssone Møllenberg for å føre spillvann og overvann i separate ledninger, jf bystyresak [4/21](#).

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 200 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Innherredsveien, separering avløp

Kommunedirektøren foreslår å bevilge av 22 millioner til bygging av nytt ledningsnett i Innherredsveien, jf bystyresak [137/20](#) i planperioden.

Tiller-Bratsberg-Klæbu

Kommunaldirektøren foreslår å bevilge 9 millioner kroner til ferdigstilling av prosjektet i 2022, jfr. bystyresak [118/15](#) og [103/18](#).

Fredlybekken

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 78 millioner kroner i planperioden til separering av kloakk og overvann på strekningen Nardosenteret til Nidelva ved Sluppen, jf Bystyresak [134/13](#).

Fossumdalen, etappe 5-7

Prosjektet omfatter ombygging av deler av Fossumdalen avløpsone fra fellessystem til separatsystem, jfr. bystyresak [11/18](#). Separeringen av avløpsnett vil i betydelig grad redusere kloakkutslipp til Nidelva. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 49 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

24.6.3 Investeringsområde avfall

Utbygging av infrastruktur knyttet til håndtering av husholdningsavfall foretas i hovedsak av utbyggere. Kommunen overtar i ettertid anleggene. Investeringer på området gjelder i hovedsak oppgraderinger av eksisterende avfallsanlegg.

Tabell 24-11 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor området avfall for perioden 2022-2025. Tabell 24-12 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene:

Tabell 24-11 Investeringer i avfall i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering				
				2022	2023	2024	2025	
01. Avfallssug mindre investeringer		0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Sluttsum		0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	2,0	2,0

Tabell 24-12 Finansiering for investeringsprosjektene for avfall i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	2,0	2,0	2,0	2,0
Mva.-kompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	2,0	2,0	2,0	2,0

Avfallsanlegg mindre investeringer

I handlingsplan for husholdningsavfall, bystyresak [84/10](#) er det vedtatt at nedgravde løsninger for oppsamling av avfall skal være normal løsning for alle utbygginger med mer enn 10 husstander.

For utvikling og rehabilitering av avfallsanleggene foreslår Kommunedirektøren å bevilge 2 millioner kroner per år, totalt 8 millioner kroner i planperioden. I bystyresak [84/20](#) ble det vedtatt 3-

beholdersystem. Dette vil medføre økt investeringsbehov i eksisterende infrastruktur for avfall. Kommunedirektøren arbeider sammen med Trondheim Renholdsverk AS for å kartlegge ombyggingsbehov med tilhørende kostnader. Dette vil innarbeides i neste økonomiplanperiode.

24.6.4 Investeringsområde byrom, parker og grøntanlegg

[Plan for friluftsliv og grønne områder](#) (PFG), vedtatt i Trondheim Bystyre 26. oktober 2017, ligger til grunn for prioriterte investeringer i perioden. Investeringsbudsjettet for byrom, parker og grøntanlegg skal underbygge planens visjon om at Trondheim skal være en grønn by med variert natur - med lett tilgjengelige, attraktive uteområder for lek, rekreasjon og friluftsliv. Investeringsbehov i Klæbu ligger ikke inne i eksisterende plan, og som følge av kommunesammenslåingen mellom Trondheim og Klæbu kommuner er rulling av Plan for friluftsliv og grønne områder vedtatt i Trondheim kommunes planstrategi for perioden 2020-2023. Formannskapet i Trondheim vedtok den 27.04.21 i sak [141/21](#), å sende forslag til planprogram for kommunedelplan friluftsliv og grønne områder ut på høring og offentlig ettersyn. Hensikten med planarbeidet er å oppdatere kunnskapsgrunnlaget knyttet til friluftsliv, grønne områder og anlegg etter kommunesammenslåingen mellom Trondheim og Klæbu kommuner, og ny plan er tenkt lagt fram for politisk behandling vedtatt våren 2023.

Andre strategiske planer og politiske vedtak som gir føringer for området er nevnt under investeringstiltakene de hører hjemme.

Tabell 24-13 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor området byrom, parker og grøntanlegg for perioden 2022-2025. Tabell 24-14 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene:

Tabell 24-13 Investeringer i byrom, parker og grøntanlegg i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Lekeplasser, gjennomføring av plan for friluftsliv og grønne områder	0,0	0,0	0,0	9,5	10,4	10,4	10,4
02. Parker, gjennomføring av plan for friluftsliv og grønne områder	0,0	0,0	0,0	2,3	4,1	4,1	4,1
03. Byrom	0,0	0,0	0,0	3,6	4,2	5,1	5,1
04. Belysning	0,0	0,0	0,0	0,9	0,9	0,9	0,9
05. Erverv av grunn	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5
06. Marinen park og lekeplass	29,7	12,7	17,0	17,0	0,0	0,0	0,0
07. Strandveiparken	4,0	2,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0
08. Torvet	372,0	355,0	17,0	10,0	3,0	3,0	1,0
09. Sikring Nidelva og Kanalen	6,4	1,0	5,4	5,4	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	412,1	370,7	41,4	51,2	23,1	24,0	22,0

Tabell 24-14 Finansiering for investeringsprosjektene for byrom, parker og grøntanlegg i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	40,0	19,4	20,2	18,5
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	8,2	3,7	3,8	3,5
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	3,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	51,2	23,1	24,0	22,0

Byrom

For å følge opp planlagte tiltak i [byromsstrategien](#), foreslår kommunedirektøren å bevilge 18 millioner kroner i planperioden. Det er igangsatt en rekke mindre tiltak for å rydde og forbedre sentrale byrom sin bruksverdi. Midlene prioriteres etter politisk vedtak fra bystyret 8.12.2016, blant annet med fokus på barn. Bystyret vedtok i sitt møte 30.09.20 i [sak 94/20 Framtidsbilder Trondheim sentrum 2050 med sentrumsstrategi](#). Sentrumsstrategien viser at det er viktig å satse på lek, møteplasser og opphold i byrommene i Midtbyen. I [strategipunkt 4](#) gis det råd om å satse på flere helårs byrom og veiter for å bringe folk sammen, med mer vann, grønt, lek og aktiviteter for barn, og som er trafikksikre. Medvirkningsprosjektet og idékonkurransen [Barn i sentrum](#) har gitt mange innspill fra barn og unge til forprosjektet Cicignons plass og Elsa Laula Renbergs plass, som er en av de store satsningene i kommende planperiode. Innspill fra barn og unge viser at de er opptatt av trafikksikkerhet og å helst unngå biltrafikk, og at lek og frihet skal gå foran trafikk. Gjennom vedtak av ny [Gatebruksplan for Midtbyen](#), vedtatt av bystyret 25.03.21 i [sak 35/21](#), gjentar bystyret ønsket om å etablere flere lekeplasser og aktivitetsområder i Midtbyen.

Lekeplasser, gjennomføring av plan for friluftsliv og grønne områder

I følge plan for friluftsliv og grønne områder, er det årlig behov for fornying og oppgradering av lekeplasser for i gjennomsnitt syv millioner kroner for å opprettholde et godt leke- og aktivitetstilbud. I tillegg er det mange områder som har en underdekning av offentlig tilgjengelige lekeplasser. I forbindelse med rullering av planen har kommunedirektøren planlagt å legge fram en egen handlingsplan for opprustning av eksisterende lekeplasser og etablering av nye lekeplasser for nye Trondheim kommune. Et annet tiltak for å følge opp gjeldende plan for friluftsliv og grønne områder, er å sette av et mindre beløp til innkjøp av lekeutstyr og oppgradering av lekeplasser etter innspill fra innbyggerne. Kommunedirektøren foreslår at det settes av totalt 40,7 millioner kroner til lekeplasser i planperioden.

Parker, gjennomføring av plan for friluftsliv og grønne områder

Plan for friluftsliv og grønne områder viser stor underdekning av parker i store deler av byen. 80 prosent av befolkningen har ikke tilgang til en park. For å gi flere i befolkningen bedre tilgang til parker vil enkelte egnede friområder eller leke- og rekreasjonsområder videreutvikles med parkkvaliteter. Det er i tillegg stort behov for rehabilitering og oppgradering av eksisterende parker. Satsning på sanitærløsninger er blant annet et av de prioriterte områdene som planen omtaler, og i formannskapsak [361/20](#) ber formannskapet kommunedirektøren om å fortsette og prioritere etablering av offentlige toaletter i grønne områder med stor aktivitet, mange brukere og mangel på sanitærløsninger.

I oppfølging av plan for friluftsliv og grønne områder inngår også fornyelse av gate- og parktrær, som har vært forsømt over lengre tid. Det avsettes derfor et beløp til nyplanting for å sikre et frodig og grønt preg i byens gater, plasser og parker også i framtida.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 14,6 millioner kroner i planperioden til parker og nyplanting av trær.

Belysning

Satsning på belysning er et en av de prioriterte områdene i plan for friluftsliv og grønne områder. Flere friområder og parker vurderes for belysningstiltak for å øke trygghetsfølelsen, gi bedre universell utforming og for å utvide bruks sesongen. Prioritering vil blant annet gjøres i samråd med politiet. Krav fra netteier om etablering av måling for parkbelysning vil også bli fulgt opp. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 3,6 millioner kroner til belysningstiltak i planperioden.

Erverv av grunn

Kommunedirektøren foreslår at det i planperioden bevilges 2 millioner kroner til finansiering av innløsningskrav for regulerte offentlige friområder og eventuelle nødvendige tiltak for grensejusteringer ved opprustning av eksisterende friområder og lekeplasser.

Strandveiparken

Statens vegvesen leier en gammel verkstedbygning i det nordøstre hjørnet av Strandveiparken i forbindelse med diverse vegprosjekt. På grunn av denne virksomheten ble denne delen av parken ikke opparbeidet og fremstår som uferdig. Det er påvist noe forurensning i grunnen som må tas hånd om ved en opparbeidelse av arealet. I sak [75/21](#) vedtok Formannskapet at videreutviklingen av Strandveiparken skal skje med god og bred bruker- og beboermedvirkning. Medvirkningsprosessen skal også peke på hva som er egnet bruk av basketballbanen. Valg av aktiviteter i parken må ses i sammenheng med opprusting av Buranbanen. Det er usikkerhet knyttet til kostnadsbehovet for ferdigstilling av parken. I 2021 vil det utarbeides et forprosjekt som vil gi et bedre grunnlag for kostnadsberegning. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 2 millioner kroner til tiltaket i 2022.

Marinen lekeplass og park

Oppgradering av Marinen er snart ferdig prosjektert. Det planlegges byggestart høsten 2021. Planlagt ferdigstillelse er i løpet av 2022. Prosjektet skal gjennomføres som et utslippsfritt anlegg. Planleggingen har tatt noe lenger tid enn tidligere forutsatt, og tilgangen i markedet på utslippsfrie maskiner har til nå vært begrenset. Kommunedirektøren har av den grunn avventet utlysning av entreprisen. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 17 millioner kroner i 2022.

Torvet

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 17 millioner til oppfølging av automasjonsanlegg, belysning og fonteanlegg ut garantitiden i perioden 2022 til 2025.

Sikring Nidelva og Kanalen

Målet med det pågående sikringsarbeidet er å hindre flere fall- og drukningsulykker langs Nidelva og Kanalen. Trondheim ligger omkranset av elv og sjø. Visjonen er at det skal være trygt å bevege seg langs Nidelva og Kanalen, og sikring av Rosenborgbassenget gjenstår. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 5,4 millioner kroner i 2022 til sikring av Rosenborgbassenget.

24.6.5 Investeringsområde veg

Hovedplan veg, vedtatt i bystyret 04.10.2018, bystyresak [101/18](#), skal være førende for prioriteringer innenfor drift, vedlikehold og investeringer på det kommunale vegnettet. Det er gjort omfattende kartlegging av tilstand på vegnettet, og for å sikre verdiene i den kommunale infrastrukturen er det nødvendig med oppgradering av hele vegoverbygningen på en rekke veger.

Tabell 24-15 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor området veg for perioden 2022-2025. Tabell 24-16 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene:

Tabell 24-15 Investeringer i veg i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering				
				2022	2023	2024	2025	
01. Gatelys nye forskrifter	39,0	30,3	8,7	4,5	4,2	0,0	0,0	
02. Utvikling og fornyelse av gatelysnettet	0,0	0,0	0,0	16,7	16,7	16,7	16,7	
03. Mindre investeringer veg	0,0	0,0	0,0	7,0	7,1	7,1	7,1	
04. Oppgradering av veginfrastruktur og bolig-gater	0,0	0,0	0,0	12,0	9,0	9,0	9,0	
Sluttsum	39,0	30,3	8,7	40,2	37,0	32,8	32,8	

Tabell 24-16 Finansiering for investeringsprosjektene for veg i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	33,8	31,1	27,6	27,6
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	6,4	5,9	5,2	5,2
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	40,2	37,0	32,8	32,8

Gatelys nye forskrifter

TrønderEnergi nett AS stiller krav om at alle tennskap skal flyttes ut av nettstasjonene. Arbeidene er planlagt ferdigstilt i 2023. Kommunedirektøren foreslår å bevilge av 4,5 og 4,2 millioner kroner til prosjektet i 2022 og 2023 .

Utvikling og fornyelse av gatelysnettet

76 prosent av alle gatelys er skiftet ut, og 90 prosent av strømforbruket måles nå i gatelysnettet. For å redusere driftsutgifter ytterligere må hele gatelysnettet fornyes. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 16,7 millioner kroner hvert år i planperioden.

Mindre investeringer veg

Prosjekter innenfor mindre investeringer skal ivareta krav til universell utforming og oppretting av mangler på vegnettet.

Dette omfatter tiltak for funksjonshemmede, mindre trafiksikkerhetstiltak, rassikring
Kommunedirektøren foreslår å bevilge 7,1 millioner kroner millioner til formålet hvert år i planperioden.

Oppgradering av veginfrastruktur og bolig-gater

Mange av fortauene i kommunen har et så nedslitt dekke at det er behov for full oppgradering. Foreslått bevilgning på 12 millioner kroner i 2022, og i sum 35 millioner kroner i perioden, vil også brukes til asfaltering av grusveier etter vedtatt prioriteringsliste.

24.6.6 Investeringsområde maskiner og utstyr

Trondheim bydrift har maskiner og utstyr som er nødvendig for drift og vedlikehold av byen med en samlet verdi på flere hundre millioner kroner. For å skifte ut og oppgradere maskin- og utstyrsparken er det nødvendig å foreta investeringer.

Tabell 24-17 viser kommunedirektørens forslag til utskiftning, fornying og investeringer innenfor området maskiner og utstyr for planperioden 2022-2025. Tabell 24-18 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene:

Tabell 24-17 Investeringer i maskiner og utstyr i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering				
				2022	2023	2024	2025	
01. Maskiner og utstyr Trondheim bydrift		0,0	0,0	0,0	4,7	4,7	4,7	4,7
02. Energieffektivt maskinkjøp		0,0	0,0	0,0	9,0	9,0	9,0	9,0
Sluttsum		0,0	0,0	0,0	13,7	13,7	13,7	13,7

Tabell 24-18 Finansiering for investeringsprosjektene for maskiner og utstyr i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	11,5	11,5	11,5	11,5
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	2,2	2,2	2,2	2,2
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	13,7	13,7	13,7	13,7

Maskiner og utstyr Trondheim bydrift

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 18,8 millioner kroner i planperioden til kjøp av maskiner og utstyr som brukes for å optimalisere driften i Trondheim bydrift.

Energieffektivt maskinkjøp

Budsjettbehovet er knyttet til innfasing av tunge nullutslippkjøretøy og energieffektive anleggsmaskiner, som et tiltak for å nå miljømålene til Trondheim kommune. Kommunedirektøren foreslår at det bevilges 36,0 millioner kroner til tiltaket i planperioden.

25. Eiendomstjenester

25.1. Innledning

Eiendomstjenester forvalter alt areal og bygningsmasse som Trondheim kommune eier. Trondheim kommune er en av byens største grunneiere og blant landsdelens største eiendomsforvaltere.

Bygningsmassen består av skoler, barnehager, helse- og velferdssenter, kultur- og idrettsbygg, administrasjonsbygg, samt kommunale utleieboliger. Vår oppgave er å bygge, vedlikeholde og drifte varige gode funksjonelle bygg og anlegg.

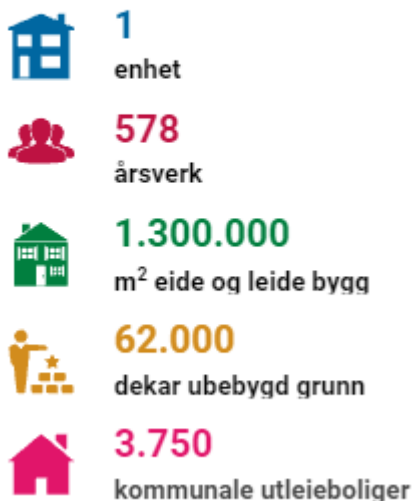
Vi skal fortsette med å levere smarte og innovative eiendomstjenester. Dette skal gjøres gjennom god styring, overvåking, bruk av ny teknologi og etablering av kostnadseffektive løsninger. I det grønne skiftet skal vi vise vei ved å gjenbruke byggematerialer i våre byggeprosjekter.

Trondheim kommune deler som grunneier eiendomsgrense med mange, og er dermed også byens største nabo. Vi forvalter grunneieransvaret i saker som angår kommunen og sørger for at tilstrekkelig tomteareal er tilgjengelig for utbygging til kommunale formål. Vi bidrar til ønsket byutvikling gjennom samarbeid med andre eiendomsaktører og grunneiere.

Effektiv arealbruk gjennom samlokalisering av kommunal virksomhet og sambruk av areal er avgjørende i den videre utviklingen. Trondheim by er i stor vekst. Det er derfor svært viktig å fremskaffe tilstrekkelig med arealer for etablering av kommunale tjenester.

25.2. Om området

Om området

Trondheim kommune eier, forvalter og utvikler et areal på ca. 62.000 daa og en eiendomsportefølje på mer enn 1,3 millioner kvadratmeter eiendom. Den inneholder formålsbygg hvor det foregår kommunal virksomhet, som skoler, barnehager, helse- og velferdssenter, og kultur- og idrettsbygg og administrasjonsbygg.

-	Eide formålsbygg:	830.000 kvadratmeter
-	Leide formålsbygg:	150.000 kvadratmeter
-	Eide kommunale boliger:	225.000 kvadratmeter
-	Leide kommunale boliger:	105.000 kvadratmeter

Den kommunale boligporteføljen består av i underkant 4.000 utleieboliger.

Tjenesteområdet eiendomstjenester består av Trondheim eiendom og Eierskapsenheten.

Tjenesteområdet har ansvar for blant annet:

- Forvaltning, drift og vedlikehold av kommunens bygninger og bygninger eid av tilknyttede stiftelser
- Renhold i bygninger med kommunal virksomhet
- Prosjektutvikler og byggherrefunksjon for kommunale bygg og eiendommer
- Kjøp, salg, innleie og utleie av bebygd og ubebygd eiendom
- Gjennomføring av reguleringsplaner og samarbeid med private eiendomsutviklere og grunneiere ved hjelp av utbyggingsavtaler for å oppnå ønsket byutvikling

Relevante lenker:

- [Plan for areal til offentlige tjenester](#)
- [Utgiftsdekkende husleiemodell](#)

Bolig og næringsareal

Etablering og utvikling av bolig- og næringsområder er en viktig del av byutviklingen. Kommunen skal være en aktiv deltaker, både gjennom å utvikle egne arealer og gjennom samarbeid med offentlige og private aktører.

De kommunale tjenesteområdenes behov for lokaler og lokalisering vil variere med samfunnsutviklingen. Det kan være utfordrende å kombinere krav til lokalisering med tilgjengelig areal. Plan for areal til offentlige tjenester ble lagt frem for bystyret i november 2017 ([160/17](#)). I planen er det gjort rede for arealbehov for kommunale tjenester og idrett i hele kommunen. Planen viser forslag til lokalisering og hvor kommunen fortsatt mangler areal. Den gir også føringer for videre arbeid med å skaffe kommunale tomter. Areal er en knapp ressurs i en voksende by, og muligheter for mest mulig effektiv bruk av arealene vi har er et kontinuerlig tema. Eksempler på effektivisering av arealbruk kan være sambruk av fellesarealer eller samlokalisering av tjenester.

25.2.1 Bolig

Boligporteføljen

Kommunens samlede boligportefølje er organisert gjennom en utgiftsdekkende modell og gjelder hele boligmassen sett under ett. Dette betyr ikke at husleien for hver enkelt bolig dekker utgiftene knyttet til akkurat denne boligen, men som samlet portefølje dekker husleieinntektene forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdskostnader samt kapitalkostnader for alle boligene.

Kommunens utleieboliger er et virkemiddel for å bistå særskilt vanskeligstilte på boligmarkedet. Boligene leies ut til personer som er uten egnet bolig og som selv, eller ved annen hjelp, ikke er i stand til å skaffe seg bolig. I store trekk er målgruppen flyktninger, utviklingshemmede, personer med rus- og/eller psykiske problemer, eldre og sosialt og økonomisk vanskeligstilte.

Kommunen leier ut både ordinære utleieboliger og kategoriboliger. Med kategoriboliger menes boliger for ulike grupper som for eksempel eldre, utviklingshemmede, rusmiddelavhengige og personer med psykiske lidelser. Dette er personer med behov for tjenester og en tilrettelagt bolig. Øvrige boliger betegnes som ordinære utleieboliger.

De fleste boligsøkere i Trondheim kommune har behov for en ordinær utleiebolig uten tilknyttede tjenester. Kommunens portefølje av utleieboliger består av ulike typer boliger med ulik størrelse, antall

rom og standard. Boligmassen har en gjennomgående god standard og boligene tildeles beboere etter individuelle behov.

Porteføljens sammensetning har over tid i liten grad endret karakter, samtidig som boligsøkerne i stadig større grad har behov for tilrettelegging gjennom boligstørrelse, nok areal til nødvendige hjelpemidler samt livsløpsstandard. Dette gjør at dagens portefølje ikke har en optimal sammensetning tilpasset behovene og store deler av porteføljen er sentrert i områder i byen som skårer lavt i siste levekårsundersøkelse. Kommunedirektøren har igangsatt et arbeid for å analysere dagens portefølje sett opp mot framtidige behov. Dette gjelder antall boliger, utformingen og plasseringen av disse.

Boligpolitisk plan

Boligpolitisk plan ble vedtatt i bystyret i september 2020 ([132/20](#)). I vedtaket beskrives en rekke tiltak for perioden 2021-24. Kommunedirektøren har igangsatt arbeid med strategi for oppfølging av planen.

Økonomisk status bolig

Budsjetterte husleieinntekter for 2021 er 359,7 millioner kroner, som er 15,3 millioner kroner lavere enn budsjettet for 2020. Årsaken til nedgangen i inntekter er en reduksjon i antall kommunale leietakere.

Kapitalutgiftene er også redusert fra 2020 til 2021 på grunn av stort salg av tomme boliger i 2020.

Tabell 25-1. Driftsbudsjett boligøkonomi 2021. Tall i millioner kroner

Type utgift/inntekt	Beløp
Husleieinntekter	-359,7
<i>Sum inntekter</i>	<i>-359,7</i>
Kapitalutgifter (renter og avdrag)	58,1
Husleie innleide boliger og felleskostnader borettslag	90,4
Energi	16,5
Kommunale avgifter	16,6
Avskrivning tap på krav	6,0
Øvrige forvaltningsutgifter	24,1
Drift og renhold	31,9
Vedlikehold	116,1
<i>Sum utgifter</i>	<i>359,7</i>
Resultat	0

Husleienivå i 2022

For 2022 vil kommunens husleiesatser justeres i tråd med økningen i konsumprisindeksen.

Ved sammenligning av Trondheim kommunes husleie pr 01.01.2021 med SSBs predikerte månedlig leie for 2020, ligger kommunens i gjennomsnitt ca. 15 prosent lavere. Kommunedirektøren anslår derfor at kommunen samlet sett vil ha et husleienivå som ligger om lag 15 prosent under gjengs leie i markedet i 2022.

Formålsbygg

Formålsbygg er bygninger hvor kommunen yter tjenester som skole, barnehage, helsebygg med mer. Trondheim kommunes eiendommer utgjør store verdier. Disse verdiene må forvaltes og utvikles på en profesjonell måte.

Målrettet og langsiktig satsing for å minimalisere vedlikeholdsetterslep i eiendomsporteføljen har ført til at Trondheim kommune har blitt en foregangskommune gjennom måten å arbeide på. Forutsigbare rammer over lengre tid skaper godt planlagt verdibevarende vedlikehold. Etter 2006 har tjenesteområdet fått kompensasjon for endringer i areal etter normtall for byggebransjen, såkalt "middels Holte-sats". Dette er det ressursbehovet som kreves for å verdibevare bygningsmassen og forebygge vedlikeholdsetterslep. God eiendomsforvaltning krever langsiktighet og en eventuell reduksjon i bevilgningen vil på lengre sikt føre til økt vedlikeholdsbehov og økte kostnader.

Et nytt bygg blir umiddelbart lagt inn i kommunens vedlikeholdssyklus. Hovedvedlikehold av formålsbygg utføres hvert fjerde år, mens boligvedlikehold utføres hvert sjette år. Ved hovedvedlikehold gjøres en grundig tilstandsanalyse og nødvendige vedlikeholdsbehov utføres. Mellom hver syklus for hovedvedlikehold utføres kun akutte og nødvendige tiltak. Dersom enheter har ønske om å utføre bygningsmessige endringer i selve leiearealet, tilstrebes dette utført samtidig med hovedvedlikeholdet. Historisk har vi vernet om bygningsvedlikeholdet tross reduksjon i økonomiske rammer. Grunnen til dette er at godt vedlikehold også reduserer driftsutgiftene. Dårlig vedlikehold fører til økte driftsutgifter.

Bygningene og deres tilstand er viktige for kvaliteten på kommunens tjenesteproduksjon. En godt vedlikeholdt bygning forebygger helseskader, bidrar til gode og trivselsfremmende omgivelser og godt arbeidsmiljø. En godt vedlikeholdt bygning gir også lavere driftskostnader.

Tjenesteområdet eiendomstjenester arbeider aktivt med å effektivisere renholds- og driftstjenester uten å redusere kvaliteten på tjenestene. Ytterligere reduksjon i rammer vil imidlertid medføre redusert frekvens på ulike drifts- og renholdstjenester. Opplevd kvalitet vil gå ned.

God styring av kostnader, kvalitet og framdrift av bygge- og vedlikeholdsprosjektene tillegges stor vekt. Eiendomstjenester legger som byggherre, eiendomsforvalter, eiendomsutvikler og rådgiver for andre enheter i kommunen, stor vekt på miljø. Det jobbes mye med innovative løsninger for å være forkant av eiendomsbransjens utvikling i årene fremover.

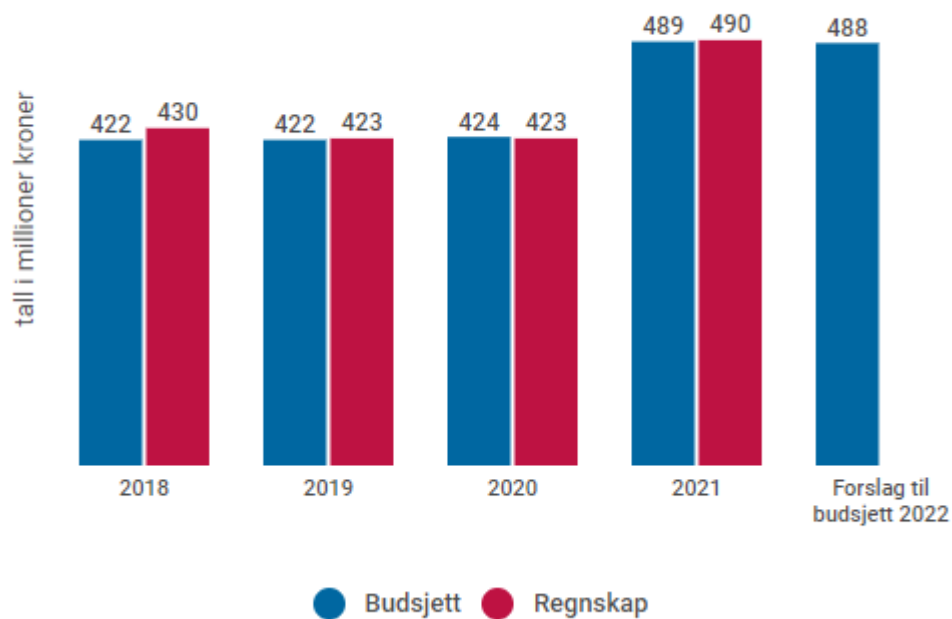
Tjenesteområdet samarbeider med brukerne av bygningene for å fortsatt nå målet om to prosent reduksjon i energibruket per år. Dette gjøres gjennom tekniske tiltak og god dialog mellom brukere og driftspersonell. Dette holdningsskapende arbeidet er viktig.

Økonomiske nøkkeltall **Utvikling i driftsbudsjett**

Figur 25-1 viser budsjett- og regnskap for eiendomstjenester i perioden 2018-2020, vedtatt budsjett og prognose på regnskap for 2021, samt kommunedirektørens forslag til netto driftsbudsjett for eiendomstjenester for 2022.

Figur 25-1. Utvikling av regnskap og budsjett over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

Økningen i budsjett i fra 2020 til 2021 har, jf figur 25-1, i all hovedsak sammenheng med økt ramme på grunn av nye bygg. I perioden 2018 til 2021 har det vært rimelig bra samsvar mellom regnskap og budsjett. Også i 2021 regner tjenestområdet korrigert for koronakompensasjon å gå i balanse.

25.2.2 Sammenligning med andre kommuner

Tabell 25-2 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innenfor eiendomstjenester. Hensikten med figuren å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene. De ulike kategoriene er omtalt på ass.no: <https://www.ks.no/asss-hjem/kostra-begreper/>

Tabell 25-2. Nøkkeltall. Trondheim, ASSS 2020

Indikator	2019		2020			
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Nøkkeltall eiendomstjenester:						
Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning i prosent av samlede driftsutgifter	8,9	8,8	8,5	9,9	9,3	9,1
Utgifter til vedlikeholdsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter	153	173	262	162	208	128
Utgifter til driftsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter	614	573	861	811	493	635
Energikostnader for kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter	113	94	42	97	81	95

Ressursbruk:

Korr. brutto driftsutgifter eiendomsforvaltning per barn i kommunale barnehager	22 091	24 451	31 097	24 834	27 622	23 735
Korr. brutto driftsutgifter eiendomsforvaltning per elev i kommunal grunnskole	19 187	18 600	33 422	25 324	17 786	20 068
Korr. brutto driftsutgifter eiendomsforvaltning per beboer i institusjoner	156 988	181 431	175 336	111 075	117 604	136 406

Trondheim disponerte 8,8 prosent av kommunens samlede netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning i 2020. Det er 0,3 prosent høyere enn Oslo, men lavere enn Bergen og Stavanger og 0,3 lavere enn snittet for ASSS kommunene.

I 2020 ble det gitt statlige tiltaksmidler for å dempe effekten av koronapandemien, noe som økte vedlikeholds nivået sammenlignet med et normalår. Trondheim kommune hadde lavere utgifter til driftsaktiviteter og energikostnader enn snittet av ASSS-kommunene. Vedlikehold i kroner per kvadratmeter ligger over snittet, men vi bruker mindre enn Oslo og Stavanger. Ressursbruk i institusjoner og barnehager ligger over snittet, mens ressursbruk i skoler og barnehager ligger under gjennomsnittet.

25.3. Utfordringsbilde og strategier

Våre utfordringer og strategier innen tjenesteområdet er:

1. Det grønne skiftet

Trondheim kommune skal være en foregangskommune for det grønne skiftet i eiendomsbransjen. Vi fortsetter arbeidet med å redusere spesifikt energiforbruk per år i alle kommunens eksisterende bygninger. Dette gjøres gjennom god styring, overvåking, bruk av ny teknologi og etablering av kostnadseffektive løsninger. I alle investeringsprosjekter skal det være lavt energiforbruk og klimafotavtrykket skal reduseres med minimum 30% sammenlignet med referansebygg. I alle rivingsprosjekter skal inventar- og byggematerialer kartlegges, og i størst mulig grad gjenbrukes. Dette gjelder både nybygg og i forbindelse med rehabilitering av eksisterende bygninger. Pilotprosjektet med å etablere eget gjenbrukslager for bygge- og anleggsmaterialer er under etablering på Nyhavna.

2. Smart eiendomsdrift

Det skal etableres et pilotbygg i eksisterende bygningsmasse for utprøving av nye innovative smarte driftsløsninger. Automatisering og økt digitalisering vil være sentralt. Det legges opp til tett samarbeid med både universiteter og andre forskningssenter. I tillegg videreutvikles bruk av dronetjenesten for ennå mer effektiv drift av bygningene. Bruk av droner utstyrt med infrarøde kamera for identifisering av vann- og luftlekkasjer kan nevnes som eksempler.

3. Kommunens behov for areal

Trondheim kommune er en kommune i vekst med de utfordringer en økende grad av fortetting medfører. Befolkningsveksten gjør at det er behov for nytt areal til formålsbygg, både i tett bebygde og mindre tett bebygde områder.

Kommunen må til enhver tid sørge for at det finnes tilstrekkelig areal for å yte kommunale tjenester, og gjennom arbeidet med Plan for areal til offentlige tjenester (PAOT LINK) har kommunedirektøren synliggjort hvor i byen det vil være behov for kommunale formålsbygg frem til 2050. En revisjon av denne planen er igangsatt i 2021, og vil kobles tett opp mot arbeidet med ny kommuneplans arealdel (KPA).

25.4. Mål og indikatorer

Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevant for eiendomstjenester og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål, og de

169 delmålene er vurdert og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Disse har tjenesteområdet et særlig ansvar for. De utvalgte bærekraftsmålene operasjonaliseres gjennom periodemålene og tilhørende indikatorer.

<p>Mål 9. Industri, innovasjon og infrastruktur</p> <p>Mål 13. Stoppe klimaendringene</p>	<p>Delmål 13.2 Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging.</p> <p>Delmål 9.4 Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med mer effektiv bruk av ressurser og mer utstrakt bruk av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser.</p>
<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden For å nå bærekraftsmålene er det utarbeidet to styrende dokumenter, Miljøstrategi for bygg og Miljøkrav i byggeprosjekt. Disse legger grunnlaget for hvordan dagens og fremtidens eiendomsutvikling, forvaltning, drift og vedlikehold skal utøves i Trondheim kommune for å motvirke klimaendringer.</p> <p>Dokumentene beskriver hvilke krav vi stiller til eksterne samarbeidspartnere. Som en av Midt-Norges største eiendomsbesittere skal vi gå foran og sette krav til en utøvelse av en klimavennlig eiendomspolitikk.</p>	
<p>Periodemål Gode miljø- og klimavennlige løsninger i alle deler av virksomheten.</p>	<p>Indikatorer Prosent-andel av våre byggeplasser som er fossilfrie.</p> <p>Årlig gjennomsnittlig grad av kildesortering for bygningsavfall og mengde kg avfall pr kvadratmeter for nybygg.</p> <p>Gjennomsnittlig reduksjon av direkte og indirekte CO2 utslipp, gitt i klimagass- regnskapene for nybygg.</p>
<p>Mål 11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn</p>	<p>Delmål 11.1 Innen 2030 sikre at alle har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris.</p> <p>Delmål 11.4 Styrke innsatsen for å verne og sikre vår felles kultur- og naturarv.</p>
<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden Det arbeides kontinuerlig med å styrke tidligfasen i prosjektløpet for å sikre at det gjøres vurderinger rundt lokalitet som støtter opp under bærekraftsmålene.</p> <p>I planperioden skal det gjennomføres en opplæring av prosjekteiere og prosjektledere for å bedre kunne ta gode valg tidlig i prosjektløpet.</p>	

<p>Periodemål Trondheim kommune skal arbeide for en klimanøytral eiendomsportefølje og utvikle helhetlige løsninger for bygg, energi og transport som bidrar til klimavennlig byutvikling.</p>	<p>Indikatorer Klimafotavtrykket til større investeringsprosjekter i Trondheim kommune (Mål: 30% reduksjon i forhold til sammenlignbare referansebygg under forutsetning av at livsløpskostnadene ikke øker vesentlig)</p> <p>Minst 85% av vedlikeholdsbudsjettet skal benyttes til verdibevarende vedlikehold og utskiftinger (kilde: Eiendomsregnskapet)</p>
	<p>Delmål 9.1 Utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet for å støtte økonomisk utvikling og livskvalitet med vekt på overkommelig pris og likeverdig tilgang for alle.</p> <p>Delmål 11.1 Innen 2030 sikre at alle har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris.</p> <p>Delmål 11.3 Innen 2030 styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering og muligheten for en deltakende, integrert og bærekraftig samfunnsplanlegging.</p> <p>Delmål 13.1 Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer</p>
<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden Kommunen involveres der det er hensiktsmessig i større byomformings- og transformasjonsprosjekter for å bidra til å sikre gode bomiljøer som støtter opp under bærekraftsmålene.</p> <p>I planperioden arbeides det med Østmarka og Nyhavna.</p>	
<p>Periodemål Bidra aktivt til utvikling av prioriterte utbyggings- og byomformingsområder.</p>	<p>Indikatorer Gjennomført parallelloppdrag for utvikling av arealer på Østmarka</p>

25.5. Driftsbudsjett

Hoveddelen av driftsbudsjettet går til forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av kommunens formålsbygg. Brutto utgiftsbudsjett er om lag 900 millioner kroner. Tjenesteområdet har 430 millioner kroner i inntekter hvorav 360 millioner er husleieinntekter som brukes til å finansiere utgiftene knyttet til de kommunale boligene.

Tabell 25-3 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for område eiendomstjenester i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020. Tabell 25-4 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 25-3 Budsjetttramme og rammeendring eiendomstjenester. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	473,2	473,2	473,2	473,2
Pris- og lønnskompensasjon	1,3	1,3	1,3	1,3
Tekniske justeringer	7,9	7,9	7,9	7,9
Korrigert budsjett	482,4	482,4	482,4	482,4
Befolkningsvekst	2,2	4,7	14,8	20,6
Annen rammeendring	2,6	1,3	0,6	0,2
Forslag til netto driftsramme	487,3	488,4	497,8	503,2
Reell rammeendring	4,8	6,0	15,4	20,8

Tabell 25-4 Tiltak i eiendomstjenester. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Arealkompensasjon formålsbygg	2,0	4,3	14,3	19,9
Endringer i tjenestetilbudet	02. Husleie Trondheimsporten 2	9,8	9,8	9,8	9,8
	03. Redusert vedlikehold	-1,6	-1,4	-1,4	-1,4
	04. Redusert renhold	-3,0	-3,5	-4,0	-4,2
	05. Redusert drift	-1,0	-0,7	-0,8	-0,8
	06. Reduksjon av administrative tjenester	-0,4	-0,3	-0,4	-0,4
	07. It utvikling byutvikling	0,2	0,5	0,5	0,6
	08. Gjenbruk av byggematerialer	0,4	0,5	0,5	0,5
	Effektiviseringstiltak	09. Effektiviseringskrav konsulent, innkjøp og innleie	-1,5	-3,1	-3,1
Sluttsum		4,8	6,0	15,4	20,8

1. Kompensasjon nye formålsbygg

Nye formålsbygg medfører økte forvaltnings, drift og vedlikeholdsutgifter. Kommunedirektøren foreslår at området tilføres 2 millioner kroner i 2022 for å kompenseres området for de kostnadene kommunens nye bygg medfører.

2. Husleie Trondheimsporten 2

Kommunens behov for økt areal til sine tjenester fordrer økt innleie. Kommunen har skrevet kontrakt på leie av areal i Trondheimsporten 2. Det er estimert at merutgiften i 2022 blir på 9,8 millioner kroner for dette.

3. Redusert vedlikehold formålsbygg

Kommunedirektøren foreslår en reduksjon i vedlikeholdet på 1,6 millioner kroner i 2022, redusert til 1,4 utover i planperioden. Vedlikeholdet var frem til 2018 skjermet for kutt. I de siste årene har det vært nødvendig med en reduksjon i vedlikeholdet for å tilpasse budsjettet til den tildelte rammen.

4. Redusert renhold

Kommunedirektøren foreslår en reduksjon i budsjett for renhold med 3 millioner kroner i 2022 økende til 4,2 millioner kroner mot slutten av planperioden. De foreslåtte kuttene medfører en reduksjon av renholdsbudsjettet på 2,4%, tilsvarende om lag 8 årsverk i slutten av planperioden. Kuttet foreslås fordelt jevnt på alle tjenesteområdene. Effektiviseringen gir størst utslag på skolene mtp årsverk, og ukentlig frekvens justeres ned fra 2,8 til 2,5 gang per uke. Videre vil det bli en reduksjon på helsebygg med totalt 1,7 årsverk.

5. Redusert drift

Kommunedirektøren foreslår at budsjettet for drift reduseres med 1,0 millioner kroner i 2022 redusert til 0,8 millioner kroner mot slutten av planperioden. De foreslåtte kuttene vil medføre en reduksjon på 1,2%, om lag ett årsverk.

6. Reduksjon av administrative tjenester

Kommunedirektøren foreslår i sitt budsjettforslag at de administrative tjenestene innenfor eiendomstjenester skal reduseres med 0,4 millioner kroner fra 2022. Dette vil skje gjennom naturlig avgang og utnyttelse av fagsystem.

7. IT-utvikling byutvikling

Kommunedirektøren foreslår i sitt budsjettforslag at det settes av 0,2 millioner i 2022, økende til 0,6 millioner kroner mot slutten av planperioden. Midlene er planlagt brukt til å øke kommunens og byutviklingsområdet sin kompetanse på ny informasjonsteknologi for å sikre at felles data og løsninger tilrettelegges på en mest mulig fremtidsrettet måte. Midlene brukes også til oppgradert og tilpasset fagprogramvare innenfor byutviklingsområdet.

8. Satsing på gjenbruk av byggematerialer

Kommunedirektøren foreslår i sitt budsjettforslag at det settes av rundt 3 millioner kroner per år til gjenbruk av byggevarer. Det ble i 2021 bevilget 2,5 millioner kroner til å utrede og teste ut hvordan gjenbruk av byggematerialer kan gjøres i praksis. Dette prosjektet gjøres varig fra 2022 av og det settes av 3,0 millioner kroner per år til tiltaket i økonomiplanperioden, en netto økning på 0,5 million kroner. Midlene skal brukes både til koordinering, digital utvikling og leie av lagerplass for brukte byggematerialer.

9. Effektiviseringskrav konsulent, innkjøp og innleie

Kommunedirektøren foreslår i sitt budsjettforslag en reduksjon av utgifter til konsulenter, innkjøp og innleie på 1,5 millioner kroner i 2022, økt til 3,1 millioner kroner mot slutten av planperioden. Dette kuttet er fordelt på vedlikehold og renhold som bruker innleide vikarer og konsulenter for å få utført sine oppgaver.

25.6. Investeringsbudsjett

Trondheim kommune er en kommune i vekst med de utfordringer en økende grad av fortetting medfører. Befolkningsveksten gjør at det er behov for nytt areal til formålsbygg, både i tett bebygde og mindre tett bebygde områder.

Kommunen må til enhver tid sørge for at det finnes tilstrekkelig areal for å yte kommunale tjenester, og gjennom arbeidet med Plan for areal til offentlige tjenester ([PAOT](#)) har kommunedirektøren synliggjort hvor i byen det vil være behov for bygg til kommunal tjenesteproduksjon frem til 2050. En revisjon av denne planen er igangsatt i 2021, og vil kobles tett opp mot arbeidet med ny kommuneplans arealdel (KPA).

I en storby som Trondheim er det behov for gode næringsarealer. Trondheim kommune etterstreber å utnytte kommunalt areal også til næringsformål, og som en stor grunneier har kommunen flere prosjekter som videreutvikler arealer til bolig og næring primært for videresalg.

Dagens leiekontrakter for kommunens ansatte som er lokalisert på Torvet avsluttes 31.12.2024. I formannskapssak [39/21](#) ble det vedtatt at Trondheim kommune skal annonsere etter nye kontorlokaler for administrasjonen. I kommunedirektørens budsjettforslag er det lagt til grunn en leiekontrakt i det private markedet. Dersom en annen løsning blir valgt vil dette gi andre økonomiske konsekvenser for kommunen.

25.6.1 Administrasjonsbygg og byrom

Investeringsområdet ivaretar kommunens investeringsbehov i administrasjonsbygg og byrom. I 2021 ble det startet et forprosjekt i forbindelse med at kontrakten for dagens administrasjonsbygg går ut ved utgangen av 2024. Prosjektet vil fortsette også i 2022, og etter hvert gi et grunnlag for politisk beslutning om valg av løsning.

Tabell 25-5 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor område administrasjonsbygg og byrom i perioden 2022-2025. Tabell 25-5 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene:

Tabell 25-5 Investeringer i administrasjonsbygg og byrom perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
Nytt administrasjonsbygg - leiealternativ investering	90,1	0,0	90,1	7,5	10,0	42,6	30,0
Sluttsum	90,1	0,0	90,1	7,5	10,0	42,6	30,0

Tabell 25-6 Finansiering av investeringsprosjektene for administrasjonsbygg og byrom i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	6,3	8,4	35,8	25,2
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	1,2	1,6	6,8	4,8
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	7,5	10,0	42,6	30,0

Nytt administrasjonsbygg - leiealternativ investering

Arbeidet med nye kontorlokaler for administrasjonen er en prosess som går over flere år. Prosjektet som helhet skal ferdigstilles innen 31.12.2024 da nåværende leiekontrakter på Torget går ut. I arbeidet med å finne nye lokaler skal det vurderes ulike alternativer, kjøp av tomt for å bygge nye lokaler i egen regi, kjøp av eksisterende kontorbygg som rehabiliteres/ombygges i egen regi eller leie av kontorlokaler i markedet. I henhold til overordnet framdriftsplan vil endelig løsning velges av bystyret våren 2022. Uavhengig av valgt løsning vil det måtte startes prosjektering umiddelbart etter bystyrebehandling slik at nye kontorlokaler er klare for innflytting innen utgangen av 2024.

25.6.2 Ubebygde bolig- og næringsareal

Kommunedirektøren utvikler egen eiendom alene og i samarbeid med andre til eget bruk eller for salg. I tillegg er kommunen byggherre for prosjekter som gjennomføres ved bruk av anleggsbidragsmodellen. Kommunedirektøren må i alle prosjekter vurdere grad av involvering.

Tabell 25-7 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor område ubebygde bolig- og næringsareal i perioden 2022-2025. Tabell 25-8 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene:

Tabell 25-7 Investeringer i ubebygde bolig og næringsareal i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Grilstadfjæra	305,0	217,9	87,1	11,9	30,2	0,1	44,9
02. Anleggsbidragsmodellen	480,0	0,0	480,0	120,0	120,0	120,0	120,0
03. Lillebyområdet hovedanlegg	28,0	6,9	21,1	2,6	9,4	9,1	0,0
04. Tiller Øst III	138,0	135,1	2,9	0,3	0,1	0,1	2,4
05. Lade - Leangen	103,0	99,6	3,4	0,2	0,2	0,2	0,2
06. Leangen senterområde	70,0	16,6	53,4	4,0	1,0	3,0	2,0

07. Mindre investeringer								
Eiendomsutvikling bolig og næring	0,0	0,0	0,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
08. Østmarka og Ringve	10,0	7,6	2,4	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	1134,0	483,8	650,2	151,4	170,9	142,5	179,5	

Tabell 25-8 Finansiering av investeringsprosjektene for ubebygd bolig i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	9,7	4,9	-9,4	-7,9
Mva.-kompensasjon	15,0	16,9	14,4	16,9
Refusjoner	126,7	149,0	137,4	170,5
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	151,4	170,9	142,5	179,5

Grilstadjæra (anleggsbidragsmodellen)

Gjennom utbyggingsavtale etter anleggsbidragsmodellen har Trondheim kommune tatt tiltakshaveransvaret for bygging av offentlige kommunaltekniske anlegg for hele området.

Totalkostnad er stipulert til 305 millioner kroner. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 87,1 millioner kroner til ferdigstilling av prosjektet i økonomiplanperioden.

Anleggsbidragsmodellen

Til bygging av framtidige offentlige anlegg etter anleggsbidragsmodellen foreslår kommunedirektøren å legge til grunn et behov på 120 millioner kroner per år i perioden, men det er knyttet stor usikkerhet til estimatet. Dette er anlegg som finansieres av private utbyggere, og beløpsstørrelsen avhenger av utbyggingstakten. Prinsipp og logikk bak anleggsbidragsmodellen er nærmere omtalt i bystyrets sak [89/10](#) og formannskapssak [138/17](#).

Lillebyområdet hovedanlegg

Reguleringsplan for utbygging av området ble vedtatt i 2013. Finansieringsavtale for Lillebyområdet ble vedtatt i bystyret i sak [31/18](#). Kommunens rolle som tiltakshaver er totalt anslått til 28 millioner kroner. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 21,1 millioner kroner til ferdigstilling av prosjektet i planperioden.

Øvrige rekkefølgekrav forventes håndtert gjennom anleggsbidragsmodellen, og er inkludert i porteføljen der.

Tiller Øst III

Området omfatter alle hovedanlegg for infrastruktur. Kostnadene forutsettes dekket inn av utbyggerne og skal innbetales når hvert delprosjekt igangsettes. Arbeidene med infrastruktur forventes slutført i 2021. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 2,9 millioner kroner til oppfølging i økonomiplanperioden.

Lade-Leangen

Det gjenstår noen bolig- og næringsprosjekter som er forutsatt slutført i løpet av økonomiplanperioden, og der det gjenstår mindre sluttbevilgninger. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 0,8 millioner kroner til arbeidet i økonomiplanperioden.

Leangen senterområde

Veivalgssak om lokk over Leangen stasjonsområde ble behandlet av formannskapet 21.06.2016 i sak [148/16](#). Vedtaket sier at nye prosjekter i området ikke skal forhindre fremtidig etablering av lokk. Planarbeid, igangsatt i 2020, skal avklare om tomta er egnet for offentlige formål og gi grunnlag for vedtak om løsning for tverrforbindelsen på tvers av jernbanesporet. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 7,0 millioner kroner til prosjektet i økonomiplanperioden.

Mindre investeringer eiendomsutvikling bolig og næring

Denne posten ivaretar utvikling av mindre areal, samt mindre erverv for å kunne oppfylle kommunens krav til offentlige arealer. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 10 millioner kroner hvert år i perioden.

25.6.3 Formålstomter - kjøp og utvikling av areal til formålsbygg

Plan for areal til offentlige tjenester ble behandlet i Bystyrets sak [160/17](#), og indikerer et stort behov for areal til offentlige formål i fremtiden. Det er viktig for Trondheim kommune å være føre var, og rustet for fremtidens behov. I økonomiplanperioden er det behov for store areal til bygg for framtidig kommunal tjenesteproduksjon. Større erverv av slike tomter legges frem som enkeltsaker for bystyret når de oppstår.

Tabell 25-9 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor område formålstomter - kjøp og utvikling av areal til formålsbygg i perioden 2022-2025. Tabell 25-10 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene:

Tabell 25-9 Investeringer i formålstomt i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

<i>Prosjektnavn</i>	<i>Kostnads- overslag</i>	<i>Benyttet bevilgning</i>	<i>Rest til bevilgning</i>	<i>Forslag til investering</i>			
				2022	2023	2024	2025
01. Formålstomter - kjøp av areal	0,0	0,0	0,0	70,0	50,0	50,0	50,0
02. Lillebyområdet	179,0	147,6	31,4	15,9	11,8	3,7	0,0
Sluttsum	179,0	147,6	31,4	85,9	61,8	53,7	50,0

Tabell 25-10 Finansiering av investeringsprosjektene for formålstomt for i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	27,9	-11,2	-4,3	-8,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	8,0	8,0	8,0	8,0
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	50,0	65,0	50,0	50,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	85,9	61,8	53,7	50,0

Formålstomter - kjøp av areal

Hvert år gjennomføres flere mindre erverv som er innenfor kommunedirektørens beslutningsmyndighet. Dette kan dreie seg om makeskifteareal, kjøp av mindre tilleggsarealer til kommunale tomter, mindre tomtekjøp, konsekvenser av avgjørelser i skjønnsretten etc. Kommunedirektøren foreslår at det i økonomiplanperioden bevilges 220 millioner kroner til erverv av areal til formålsbygg.

Lillebyområdet

Kostnadsoverslag på totalt 179 millioner kroner inkluderer kjøp av tomteareal i 2014 for 124 millioner. For å dekke denne tomte sin andel av felles infrastruktur innenfor områdeplanen for Lilleby er det beregnet en kostnad på totalt 55 millioner kroner. Disse kostnadene forfaller etter hvert som anleggene bygges.

Finansieringsavtalen for Lilleby-området ble vedtatt i saksnr [31/18](#), og det er også utarbeidet en gjennomføringsplan for tiltakene. Forventet kostnadspådrag for kommunen er synliggjort i forslaget til handlings- og økonomiplan.

Eiendomsinvesteringer

Kommunen eier bygg til en verdi av anslagsvis 28 milliarder kroner. For å sikre at eiendommene oppfyller dagens krav til tekniske løsninger, lov- og forskrifter, foreslår kommunedirektøren at det settes av 135,2 millioner kroner i eiendomsinvesteringer i kommende planperiode.

Tabell 25-11 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor område eiendomsinvesteringer i perioden 2022-2025. Tabell 25-12 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene:

Tabell 25-11 Eiendomsinvesteringer i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Lov- og forskriftskrav formålsbygg	74,9	0,0	74,9	19,4	18,9	18,3	18,3
02. Nye krav tekniske anlegg formålsbygg	36,0	0,0	36,0	9,0	9,0	9,0	9,0
03. Oppgradering til smarte bygg	8,0	0,0	8,0	2,0	2,0	2,0	2,0
04. Produksjons- og transportutstyr	5,2	0,0	5,2	1,3	1,3	1,3	1,3
05. Toalettforhold Hauken	11,5	0,4	11,1	11,1	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	135,6	0,4	135,2	42,8	31,2	30,6	30,6

Tabell 25-12 Finansiering av investeringsprosjektene for eiendomsinvesteringer i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	26,7	26,2	25,7	25,7
Egenkapital	9,3	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	6,8	5,0	4,9	4,9
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	42,8	31,2	30,6	30,6

Lov- og forskriftskrav formålsbygg

Rammen dekker bygningsmessige tiltak som er nødvendige for at skoleanlegg, barnehagebygg, helse- og velferdssentre, idrettshaller, serveringshytter i marka, administrasjons- og kulturbygg skal tilfredsstillende gjeldende lov- og forskriftskrav. Dette gjelder først og fremst branntekniske oppgraderinger, universell utforming og heis. Kommunedirektøren foreslår at det bevilges 19,4 millioner kroner til dette formålet i 2022, totalt 83,1 millioner i kommende 4-års plan.

Nye krav tekniske anlegg formålsbygg

For å ivareta miljørettet helsevern i skoler og barnehager er det påkrevd med utskiftning og oppgradering av flere anlegg som følge av slitasje og alder. Tekniske anlegg og utstyr har en gitt levetid. Når levetiden er over vil det gi seg utslag i betydelig oppgraderingsbehov. Eksempel på dette er 2G- og 3G-nettverkene som avvikles ved utgangen av 2025. Eksisterende innbrudds- og heisalarmer vil da ikke fungerer lenger uten å ta i bruk nyere teknologisk infrastruktur. Kommunedirektøren foreslår at det bevilges 9 millioner kroner per år til prosjektet i kommende fireårsperiode.

Oppgradering til smarte bygg

Et smart bygg kjennetegnes av helhetlige teknologiske løsninger, hvor ulike målkonflikter er forsøkt balansert for å oppnå et bygg som er fremtidsrettet, miljøriktig, kostnadseffektivt i både anskaffelse og drift, og ivaretar forventninger og behov. Tjenesteområdet er godt i gang med å ta i bruk noen av disse teknologiene. Kommunedirektøren foreslår at det bevilges 2 millioner kroner per år til ytterligere investeringer i dette formålet i kommende fireårsperiode. Dette for å investere i sensortechnologi, robotteknologi, droner, styringssystemer osv, og teste dette ut på eksisterende bygningsmasse for å se hva som gir best lønnsomhet, miljø og funksjonalitet. Det vil bli etablert et pilotbygg hvor kommunen vil prøve ut ulike løsninger i samarbeid med NTNU og flere forskningsmiljøer. Slik kan det som fungerer best prioriteres ved normal utskifting og vedlikehold ettersom bygningene har behov for det.

Produksjons- og transportutstyr

Kommunedirektøren foreslår at det bevilges 1,3 millioner kroner per år til innkjøp av store driftsmaskiner og andre større anskaffelser i kommende fireårsperiode.

Toalettforhold Hauken

Formannskapet, [0169/21](#), bevilget 11,5 millioner kroner for oppgradering av toalettforhold, samt tilknytning til offentlig vann- og avløpsnett på Hauken. I andre økonomirapport 2021 ble det redegjort for at prosjekteringen vil bli utført i 2021 og anlegget bygd i 2022. Kommunedirektøren foreslår at det bevilges 11,1 millioner kroner til prosjektet i 2022.

Eiendomsinvesteringer bolig

Boligporteføljen for kommunale utleieboliger består per i dag av for mange 1- og 2-roms leiligheter, og for få familieboliger sammenlignet med behovet. Det er derfor behov for å selge unna kommunale bygårder med mange små boliger, særlig i områder med høy tetthet av kommunale boliger, og samtidig anskaffe større boliger som kan benyttes til bosetting av større familier.

Eiendomsinvesteringer for bolig har et investeringsbudsjett på 589,3 millioner kroner i kommende planperiode. 575 millioner kroner vil finansieres ved salg av boliger og tilskudd fra Husbanken, 14,3 millioner kroner ved lånefinansiering.

Tabell 25-13 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor område bolig i perioden 2022-2025.

Tabell 25-13 Investeringer i bolig i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Ordinære utleieboliger	500,0	0,0	500,0	100,0	150,0	150,0	100,0
02. Lov- og forskriftskrav bolig	43,3	0,0	43,3	10,6	10,9	10,9	10,9
03. Mindre investeringer - utleieboliger	0,0	0,0	0,0	36,0	10,0	0,0	0,0
Sluttsum	543,3	0,0	543,3	146,6	170,9	160,9	110,9

Tabell 25-14 Finansiering av investeringsprosjektene for bolig i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	-18,4	-1,6	38,4	-4,1
Mva.-kompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	150,0	150,0	100,0	100,0
Tilskudd	15,0	22,5	22,5	15,0
Sluttsum	146,6	170,9	160,9	110,9

Ordinære utleieboliger

Det er behov for å øke antallet familieboliger i boligporteføljen. Kommunedirektøren foreslår å kjøpe boliger for 500 millioner kroner i perioden. Dette inkluderer en økt avsetning på 50 millioner kroner i 2023 og 50 millioner kroner i 2024 fra de rødgrønnes forslag til budsjett 2021 og handlings- og økonomiplan 2021-2024. Rammen for ordinære utleieboliger skal dekke kjøp av familieboliger samt kjøp av enkeltstående boliger til bruk for særskilte grupper. Investeringene forventes finansiert med salg av boliger for 150 millioner kroner per år i 2022 og 2023 og 100 millioner kroner per år i 2024 og 2025.

Lov og forskriftskrav boliger

Rammen dekker bygningsmessige tiltak som er nødvendige for at bygningene skal tilfredsstille gjeldende lov- og forskriftskrav. Dette relateres til ivaretagelse av brannsikkerhet og andre myndighetskrav. Rammen benyttes også til andre bygningstekniske tiltak som blant annet fornyelse av rør-, el- og ventilasjonsanlegg. Kommunedirektøren foreslår å bevilge om lag 11 millioner kroner hvert år i perioden.

Mindre investeringer - utleieboliger

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 46 millioner kroner i perioden. Bevilgningen foreslås benyttet til ombygging av eksisterende bygningsmasse, blant annet til å bygge om mindre boenheter til større familieboliger.

26. Kultur og idrett

Direktørområdet kultur og idrett består av de tre tjenesteområdene Kunst og kultur, Kirke og gravlunder og Idrett og friluftsliv. Et fellestrekk for de tre er at mye aktivitet skjer i regi av eksterne parter. Det betyr at kommunen innen området har en viktig rolle som tilrettelegger, i tillegg til å være en betydningsfull bidragsyter.

26.1. Hovedutfordringer

Trondheim er en by i vekst. Innbyggerne forventer at kommunens tjenestetilbud - også innen kultur og idrett - holder tritt med befolkningsutviklingen. Dette byr på utfordringer for området. Terskelen kan over tid oppleves høyere for utbygging av viktig kulturell og idrettslig infrastruktur enn for andre områder der tjenestetilbudet i større grad er lovregulert.

En opplevd mangel på arenaer og lokaler for aktivitet og arrangement er en gjennomgående utfordring for hele direktørområdet. Innen kunst- og kulturområdet etterspørres flere og bedre arenaer til øving og framføring. Dette gjelder både det frivillige og det profesjonelle feltet. Befolkningsveksten skaper behov for flere fritidsklubber for ungdom og flere bydelsbibliotek. Dette er områder der deknningen er knapp fra før. En helhetlig bibliotekplan er bestilt og under utarbeidelse. Trondheim kommunes bruk av midler (målt i kroner per innbygger) til bibliotekene ligger i dag vesentlig under snittet for ASSS-kommunene.

Innen idrett og friluftsliv gjør politiske vedtak at flerbrukshall og 7-erbane kunstgress i hovedsak bygges som en del av nye skoleanlegg. Ønsket om flere idrettsflater er likevel større enn dagens samlede kapasitet. I en by som vokser og skal fortettes er det en generell knapphet på tilstrekkelig plass til nye idrettsarenaer, som er arealkrevende da de skal dekke behov innen flere idretter. Idrettstomta på Tiller er det siste store området som ligger inne i kommunens planverk som framtidig reserve til formålet.

26.2. Hovedprioriteringer

Trondheim kommune har vedtatt overordnede planer som gir retning for arbeidet og indikerer hovedsatsingsområder for planperioden. Sammen og hver for seg inneholder planene ambisjoner om et løft for Trondheim som attraktiv by (kulturby, idrettsby, kirkehovedstad og pilegrimsby).

Samarbeid på tvers av ulike fag- og direktørområder internt i kommunen og med eksterne aktører er avgjørende for at mål og ambisjoner i de vedtatte planene skal kunne innfris. Mye er allerede gjort. Like fullt er det en ambisjon å styrke det tverrfaglige samarbeidet, ikke minst mot de to store områdene helse og velferd og oppvekst og utdanning.

Ferdigstillelsen av utbyggingen i Granåsen idrettspark er en klar prioritering for området. Det er viktig å oppfylle de forpliktelsene som Trondheim har tatt på seg i forbindelse med ski-VM i 2025. Men minst like viktig er det å fullføre byggingen og oppgraderingen av Granåsen til et robust og nøkternt anlegg for hverdagsidretten i byen og regionen.

Koronapandemien har preget det norske samfunnet sterkt helt siden 12.mars 2020. Idretten, kulturlivet og frivilligheten har vært blant de mest skadelidende i denne perioden. Pandemien har forhindret aktivitet og avdekket et sårbart økosystem innen spesielt kultur og frivillighet. Inaktivitet har vært en stor utfordring.

Selv om få av tjenestene er lovpålagte (bibliotek er et unntak), er de fleste enige om at kunst, kultur, idrett og den generelle frivilligheten også har en viktig forebyggende helseeffekt, fysisk og psykisk. For Trondheim kommune blir det viktig å legge til rette for at så mye som mulig av aktiviteten kan komme i gang igjen. Flere vil trolig ha behov for storsamfunnets drahjelp for å gjenopprette sine tilbud, selv om selve pandemien forhåpentligvis er over. Vi har fortsatt ikke full oversikt over frafallet i de ulike idrettsgrenene, innen kulturlivet og ikke minst innen frivilligheten.

27. Kunst og kultur

27.1. Innledning

Kommunedirektørens hovedoppgave innen kunst- og kulturområdet fram mot 2030 er å følge opp strategier og tiltak som er vedtatt i [Kommunedelplan for kunst og kultur](#) og tilhørende [handlingsprogram](#). På driftssiden ble det vedtatt et løft for området i 2021. Kommunedirektøren foreslår videreføring på om lag samme nivå i handlings- og økonomiplan 2022-2025. På investeringssiden videreføres vedtatte bevilgninger til kulturarenaer i Klæbu og på Bakklandet, og det foreslås midler til nyetablering av fritidsklubb på Kattem.

27.2. Om kunst og kultur

27.2.1 Beskrivelse av området

[Kommunedelplan for kunst- og kultur 2019-2030 \(Folket, kunsten og byen mot 2030\)](#) legger føringer for det langsiktige arbeidet innenfor tjenesteområdet dette tiåret. Planen skal gi et løft for kunst- og kulturbyen Trondheim, også som prioriteringer i handlings- og økonomiplanene. Kommunedirektøren har fulgt opp kommunedelplanen med et fireårig handlingsprogram, [Handlingsprogram til Kommunedelplan for kunst og kultur](#), som ble vedtatt av bystyret 30.9.2020. Jamfør også omtale av handlingsprogrammet under punkt [27.3 Utfordringsbilde og strategier](#).

Rammen for kunst- og kulturområdet finansierer kommunens tilskudd til byens kulturinstitusjoner, andre kulturorganisasjoner og kunst- og kulturprosjekter, både innen det profesjonelle kunst- og kulturfeltet og fritidskulturlivet. Tilskudd til disse vedtas hvert år ved bystyrets behandling av handlings- og økonomiplanen. Rammen omfatter også tilskuddsordninger, stipend og priser som tildeles etter egen vurdering av kommunedirektøren. I 2021 er det fordelt til sammen cirka 113 millioner kroner i slike tilskudd og overføringer. I tillegg kommer ekstraordinære bevilgninger knyttet til Covid-19-pandemien. For en detaljert oversikt over kommunedirektørens forslag til tilskudd fra kunst- og kulturområdet i 2022 henvises det til kapittel 4; *Kjøp fra andre, overføringer og tilskudd*.

Folkehelseloven gir kommunene et stort ansvar for å fremme folkehelse. I et forebyggende perspektiv representerer deltagelse i og opplevelse av kunst og kultur folkehelse i praksis. Når virkemidler settes inn tidlig i livsløpet, vil folkehelsen, livskvaliteten og trivselen bedres. Tilrettelegging for barn og unge i kunst og kultur er derfor en viktig del av kommunens arbeid på området.

Rammen for tjenesteområdet finansierer også driften av kommunens egne enheter på området; Kulturenheten og Trondheim folkebibliotek.

27.2.2 Kulturenheten

Kulturenheten tilbyr aktiviteter og arrangement for ulike målgrupper og tilrettelegger for deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter for den enkelte. Enheten samarbeider med kulturinstitusjoner, kulturarbeidere og -utøvere, lag og organisasjoner, og tilrettelegger for frivilligheten gjennom tilskuddsmidler (om lag 9 millioner kroner), lokaler, rådgivning og kompetanse.

Kulturenheten samarbeider tett med andre kommunale områder og enheter om helhetlige tjenester for barn, unge og eldre, i tråd med blant annet oppvekststrategien SteinSaksPapir og kommunens eldreplan.

27.2.3 Trondheim folkebibliotek

Trondheim folkebibliotek består av hovedbiblioteket og syv bydelsbibliotek som er lokalisert på Ranheim, Byåsen, Heimdal, Saupstad, Moholt, Klæbu og Risvollan. I tillegg leverer biblioteket tjenester til Trondheim fengsel og Byåsen videregående skole, samt er involvert i samskapingsarenaen *Bøker og bylab* på Elgeseter.

Trondheim folkebibliotek er den kulturinstitusjonen i Trondheim som brukes av flest mennesker. Der møtes folk på tvers av alder, kjønn, utdanning, levekår og etnisitet. Folkebiblioteket er en viktig bidragsyter til folkeopplysning, dannelse og livslang læring, og bidrar til å sikre at Trondheim er en by med kunnskapsrike, nysgjerrige og engasjerte innbyggere.

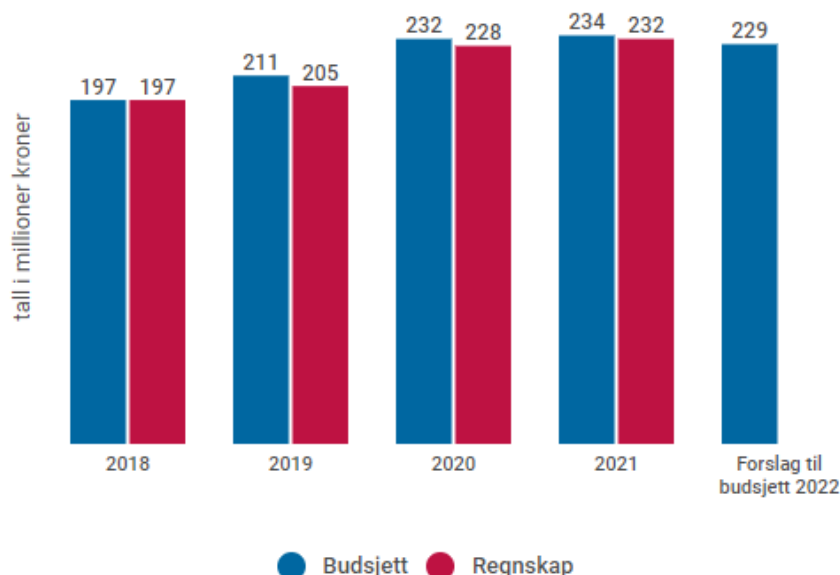
Lenker til relevant informasjon

- [Kommunedelplan for kunst og kultur 2019-2030](#)
- [Kommunedelplan for kulturarenaer 2012-2024](#)
- [Handlingsprogram kunst og kultur 2020-2023](#)
- [Regional strategi for film og øvrige audiovisuelle uttrykk i Trøndelag 2015-2025](#)
- [Norsk kulturindeks](#)

27.3. Økonomiske nøkkeltall

27.3.1 Utvikling i driftsbudsjett

Figur 27-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. Tall for 2018 og 2019 gjelder Trondheim kommune før kommunesammenslåingen.

Økningen i budsjett i perioden 2018-2020 har i all hovedsak sammenheng med satsinger på kulturfeltet som tilskudd til utgravinger i forbindelse med *Kjøpmannsgata Ung Kunst*, tilskudd til regionalt filmfond (*Fllminvest*) og økning i andre kulturtilskudd. Økningen fra 2019 til 2020 skyldes i tillegg budsjettmidler fra kommunesammenslåingen med Klæbu, overtakelse av driften i Hornemannsgården og koronamidler til sommertiltak for barn og unge, fritidskulturlivet og profesjonell kunst og kultur. Kommunedirektøren foreslår en netto driftsramme for kunst og kultur på 228,6 millioner kroner i 2022.

Kunst og kultur hadde i 2020 et mindreforbruk i forhold til budsjett på fire millioner kroner. Mindreforbruket skyldes i hovedsak redusert aktivitet og mindre vikarbruk. Området antas å gå med vel en million kroner i mindreforbruk i 2021. Inkludert i prognosen er forventede koronarelaterte netto merkostnader/mindreinntekter på 2,0 millioner kroner, jmfør 2. økonomirapport 2021.

27.3.2 Sammenligning med andre kommuner

Tabell 27-1 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innenfor kultur.

Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene. De ulike kategoriene er omtalt på [nettsidene](#) til ASSS-nettverket.

	Trondheim 2019	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	Gj.snitt ASSS
<i>Prioritet</i>						
Netto driftsutgifter til kultursektoren	2360	2570	3418	3107	4001	2871
Netto driftsutgifter til folkebibliotek	201	194	352	237	350	279
Netto driftsutgifter til akt.tilbud barn og unge	262	250	639	160	298	220
Netto driftsutgifter til museer	63	64	324	176	204	116
Netto driftsutgifter til kunstformidling	407	450	403	635	557	414
Netto driftsutgifter til andre kulturaktiviteter	152	100	261	283	511	311
Netto driftsutgifter til kommunale kulturbygg	163	157	218	262	181	236

*Tall for kultursektoren omfatter også Kostra-funksjonene Idrett og tilskudd til andre idrettsanlegg, og kommunale idrettsbygg og -anlegg.

Tabell 27-1 viser utvalgte indikatorer for Trondheim kommune sammenlignet med Oslo, Bergen, Stavanger og gjennomsnittet i ASSS-kommunene innenfor kulturområdet. På aktivitetstilbud for barn og unge ligger Trondheim over gjennomsnittet i ASSS-kommunene, noe som gjenspeiler at Trondheim kommune har prioritert denne målgruppa. Trondheim kommune ligger derimot lavest av alle storbyene i bruk av ressurser til bibliotek. Tabellen viser også at Trondheim har ligget lavt på samlet ressursbruk på kultursektoren. Avviket mellom Trondheim og gjennomsnittet for ASSS-kommunene på 301 kroner per innbygger utgjør om lag 62 millioner kroner.

Det er ikke med i kostratallene at kommunen betalte renter og avdrag på lån i 2020 for byggingen av Olavshallen. I 2020 utgjorde dette 11 kroner per innbygger. Byggelånet for Olavshallen vil være nedbetalt ved utgangen av 2023. Kommunedirektøren er ikke kjent med om andre ASSS-kommuner også betaler slike renter og avdrag, og i hvilken grad dette påvirker de samlede kostra-tallene er usikkert.

27.4. Utfordringsbilde og strategier

27.4.1 Samarbeid for å nå målene

Målsettingene for kunst- og kulturfeltet berører alle områder og fagfelt i kommunen. Godt samarbeid mellom fagområdene er viktig i alle ledd av organisasjonen. Utfordringene er mange og ulike på forskjellige områder. Tverrfaglig samarbeid mellom oppvekst, kultur og helse er viktig for å sikre oppvekstvilkår med gode kulturtilbud for barn og unge. *Team som tåler* er eksempel på et prosjekt der ansatte fra skole, barne- og familietjenestene og Kulturenheten jobber sammen i team ute i ungdomsmiljøene.

I kommunens ordning for kunst i offentlige rom (KIOR) samarbeides det tett med byutviklingsområdet. Det samme gjelder i forbindelse med kommunens arbeid knyttet til arenautvikling, der det også samarbeides med næring-, samferdsels og miljøområdet. Samarbeid mellom kultur og næring er også viktig i forbindelse med kulturnæringsarbeidet i kommunen.

27.4.2 Bærekraft innen kunst og kultur

FN utpekte i 2019 Trondheim som en foregangskommune innen bærekraftig utvikling. Kulturaktørene etterspør et ressurscenter for bærekraft i kunst- og kultursektoren, dette ble tydeliggjort i [Grønt veikart](#) for kunst- og kultursektoren. Kommunedirektøren er nå i gang med å utrede etablering av et ressurscenter for bærekraft for kunst- og kultursektoren i Trondheim. Arbeidet gjøres i samspill med sentrale kulturaktører, kunnskapsmiljø og andre kommuner.

27.5. Oppfølging av kulturplan og handlingsprogram

Det vedtatte [handlingsprogrammet](#) til kunst- og kulturplanen har varighet ut 2023. I perioden for Handlings- og økonomiplan 2022-2025 er derfor oppfølging av de [110 vedtatte tiltakene](#) i handlingsprogrammet sentralt. Flere av tiltakene er gjennomført i 2020 og 2021, og arbeidet med oppfølging av de øvrige er i gang.

Arbeid med nytt handlingsprogram for perioden 2024-2027 vil også bli igangsatt i løpet av økonomiplanperioden.

27.6. Tilskudd - Rammeøkninger og ekstrabevilgning

For 2021 er følgende rammeøkninger i budsjettet for kunst og kultur vedtatt:

- Tre millioner kroner i rammeøkning som stimuleringsmidler, vedtatt av bystyret i sak [246/21](#). Fordeling vedtatt av formannskapet i sak [59/21](#).
- Tre millioner kroner i rammeøkning for generell styrking av kulturbudsjettet, vedtatt av bystyret i sak [246/21](#). Fordeling vedtatt av formannskapet i sak [171/21](#).
- Engangsbevilgning på fire millioner kroner vedtatt av formannskapet som strakstiltak i sak [148/21](#) som et av kommunens tiltak for å motvirke effekter av koronapandemien.

De to rammeøkningene på tre millioner kroner hver har gjort kommunen bedre i stand til å møte behov og forventninger fra kulturaktørene. Dette har vært spesielt viktig under koronapandemien med de begrensninger den medførte for kulturlivet. I tillegg er en styrking av kommunens eget arbeid på området også muliggjort. Da formannskapet i sak [83/21](#) også vedtok mulighet til å gjøre unntak fra gjeldende retningslinjer for flere tilskuddsordninger, samt bevilget fire millioner kroner i ekstramidler til kunst- og kulturområdet (sak [148/21](#)), ble det også mulig å gi tilskudd til kulturaktører og -tiltak som normalt ikke dekkes av retningslinjene.

Koronaperioden har aktualisert betydningen av å kunne søke kulturtilskudd også for aktører og tiltak som tidligere ikke har vært inkludert i kommunens ordninger. Dette behovet vil trolig være der også etter at selve pandemien er over. Eksempler på dette er kompetansehevingstiltak, tilskudd til egenandeler for å utløse statlige tilskudd og tiltak innen arenautvikling.

Flere av byens kunst- og kulturaktører får sine tilskudd fra kommunen vedtatt som egen post i kommunens årlige budsjetter. Med unntak for AKKS (se nedenfor) har kommunedirektøren denne gang ikke funnet rom til å gjøre vesentlige endringer i tilskuddene, ut over å regulere tilskudd i henhold til fordelingsnøkler for de dette gjelder. Det vises til kapittel 4, [tabell 4.4](#) for detaljert oversikt over kommunedirektøren forslag til tilskudd for 2022 innen kunst og kultur.

AKKS

AKKS Trondheim har i dag tilhold i Buranhus, der de leier lokaler gratis av Kulturenheten. AKKS har nå behov for større og mer egnede lokaler som følge av økt kursvirksomhet og flere brukere. Lydgjennomgangsproblematikk gjør at aktivitetene ikke kan økes i takt med behovet i dagens lokaler. Enkle lydisoleringstiltak vurderes å ikke kunne gi ønsket effekt som følge av byggets konstruksjon. I tillegg vil trolig Kulturenheten ha behov for å benytte Buranhus til egne aktiviteter (jamfør omtale av dette under punkt [27.3.8](#)).

AKKS vurderer sitt arealbehov til å være mellom 300 og 500 m². Basert på tall fra lokaler som er bygget til musikkformål vil minimum husleie (300 m²) inklusive felleskostnader komme på cirka 500 000 kroner inklusive mva.

Trondheim kommune gir i dag driftstilskudd til AKKS, men da de har gratis lokaler ligger ikke husleie inne som en del av tilskuddet fra kommunen. AKKS kan derfor ikke inngå leieavtale om andre lokaler uten en betydelig reduksjon i driftskostnadene. Dette vil i neste omgang påvirke inntektsgrunnlaget og organisasjonens mulighet til å innfri sitt formål. I tråd med [vedtatt handlings- og økonomiplan 2017-2020](#) samt vedtak i f-sak [233/18](#) foreslår kommunedirektøren at tilskudd til husleie inngår som del av kommunens tilskudd til AKKS. Dette gjøres både for å synliggjøre kommunens støtte til AKKS gjennom tilgang til lokaler, men også for at AKKS på sikt skal kunne være i stand til å leie andre lokaler.

Kommunedirektøren finner ikke mulighet til å foreslå økning av tilskuddet til AKKS fullt ut i tråd med deres behov, men vil også vurdere dette i kommende handlings- og økonomiplaner. Det vises til kapittel 4, [tabell 4.4](#) for detaljert oversikt over kommunedirektøren forslag til tilskudd for 2022 innen kunst og kultur.

27.7. Lokalt kulturråd

Bystyret vedtok i sak [27/20](#) å se nærmere på hvordan man kan få etablert et lokalt kulturråd i Trondheim. Målet med et lokalt kulturråd er å samle kulturfeltet, styrke dialogen internt mellom kulturaktørene og dialogen mellom kulturfeltet og kommunen. Det er igangsatt et forprosjekt for å utrede hvordan et lokalt kulturråd kan etableres og drives. Intensjonen er å bruke perioden 2022-2024 til å følge opp forprosjektet, som avsluttes i løpet av første kvartal 2022. Kommunedirektøren vil legge fram sak om etablering, drift og finansiering av lokalt kulturråd etter avsluttet forprosjekt.

27.8. Kunst i offentlige rom

Trondheim kommune fortsetter ordningen med Kunst i offentlige rom (KIOR). Kunst skal fortsatt prege utviklingen av både kommunale bygg og byens uterom. Det er igangsatt større kunstprosjekter knyttet til blant annet Nidarvoll, Granåsen-utbyggingen og Nyhavna. Kunst må også planlegges som del av de nye områdeløftene på Lademoen og Tempe/Sorgenfri. Samtidig fortsetter arbeidet med å revidere og registrere kommunens eksisterende kunstsamling. Det skal etableres bedre rutiner for samhandling mellom enheter og ansvarlige for ordningen om håndtering av kunst. Det er behov for et større arbeid for å utvikle informasjon om Trondheim kommunes kunstordning på kommunens nettsider.

27.9. Utvikling eldre

Satsingsområde 3 i Trondheim kommunes [Eldreplan 2016-2026](#) er *Aktiv aldring med fokus på kultur og aktivitet*. [Prognoser for alderssammensetning](#) av befolkningen i Trondheim kommune tilsier en stor vekst i antall eldre i årene som kommer. For tjenesteområdet Kunst og kultur kan det derfor bli

utfordrende å utvikle og dimensjonere området tilbud til eldre i tråd med det endrede behovet. Kommunedirektøren vil komme tilbake til dette ved framtidige rullinger av handlingsprogram til [Kommunedelplan kunst og kultur 2019-2030](#).

27.10. Arenautvikling

27.10.1 Nytt museum for kunst og design

Museene i Sør-Trøndelag (MiST) utreder nå lokalisering for nytt kunst- og designmuseum, og gjør sin innstilling i desember. Saken skal legges fram for behandling i bystyret tidlig i 2022.

Den videre prosessen med prosjektering av det nye museet fram mot byggestart vil innebære utgifter for Trondheim kommune uavhengig av hvilket alternativ som vedtas. MiST har tatt på seg utgiftene med utredning av tomtealternativene. Trondheim kommune må påregne å ta en andel av utgiftene i den videre prosessen etter bystyrets vedtak om lokalisering. Det er foreløpig ikke fastsatt hva kommunens andel skal være. Kommunedirektøren vil legge fram sak om videre prosess for et nytt kunst- og designmuseum, inkludert kommunens økonomiske bidrag inn i prosessen, i 2022.

27.10.2 Rosendal teater

Rosendal Internasjonale Teater (RIT) leier i dag bygget av Trym Næring. I leieavtalen er det inkludert en opsjon på å kjøpe bygget med tidsfrist 12.04.2022. RIT ønsker å benytte seg av kjøpsopsjonen, og søker om 16 millioner kroner i tilskudd fra kommunen som delfinansiering av kjøpet. De søker også Trøndelag fylkeskommune om tilskudd på fire millioner kroner. Det resterende planlegges finansiert med låneopptak, og i den forbindelse søker teatret Trondheim kommune også om kommunal selvskyldnergaranti på lånebeløpet.

Ved kontraktsinngåelse ble kjøpesum satt til 90 millioner kroner, med KPI-justeringer fra 12. april 2019. Per april 2022 beregnes kjøpesum å være 93,5 millioner.

Kommunedirektøren vil legge fram sak om Rosendal teater i løpet av høsten 2021.

27.10.3 Olavshallen

Formannskapet satt som bystyre bevilget i sak [92/20](#) 90 millioner kroner i tilskudd til Olavshallen AS, knyttet til investeringer og vedlikeholdsetterslep i seksjon 1 (kulturdelen) i bygget. Dette kommer i tillegg til ti millioner kroner bevilget av bystyret i sak [100/18](#) til utskifting av scenetrekke i Olavshallen Store sal. Av de 90 millionene er seks millioner kroner bevilget i 2020, mens de resterende 84 millioner kroner ligger inne i gjeldende handlings- og økonomiplan fordelt med 75 millioner kroner i 2021 og ni millioner i 2022.

Olavshallen AS har også mottatt tilskudd fra Trøndelag fylkeskommune på ti millioner kroner, og har søkt om statlig tilskudd på 40 millioner. I forslag til statsbudsjett for 2022 er det ikke satt av midler til dette. De totale kostnadene for arbeidene i Olavshallen er rundt 200 millioner kroner. Det som ikke dekkes gjennom tilskudd finansieres gjennom låneopptak.

Olavshallen melder at framdriften i prosjektet er god, og har derfor søkt om å få utbetalt de resterende ni millioner kroner av Trondheim kommunes tilskudd i 2021. Kommunedirektøren kommer tilbake til dette i sak om 2. økonomirapport i oktober 2021.

27.10.4 Øvre Bakklandet 52

Bygningen skal rehabiliteres for å kunne benyttes til kulturformål, blant annet som et møtested for samiske organisasjoner, men også for andre interessenter i nærområdet. Prosjektet er forsinket på grunn av at det må foretas en bruksendring fra boligformål til kultur/kontorformål. Dette innebærer at det automatisk blir satt nye krav til sikring. Ettersom Øvre Bakklandet 52 ligger i en kvikkleiresone er dette et tema som da må utredes før rehabiliteringen kan igangsettes.

27.10.5 Øvrige arenaer for øving, produksjon og formidling

Kommunedirektøren er i dialog med flere miljøer om utvikling av eksisterende og nye kulturarenaer. Eksempler på slike er Rake arbeidsfellesskap, Rotvoll kunstnerkollektiv, Senter for tidligmusikk og TRØKK (Trondheim øveromskollektiv i Kjøpmannsgata). For de eksisterende arenaene er det behov for utbedringer med tanke på HMS, akustikk, lydisolasjon og andre bygningsmessige tiltak. I forbindelse med utvikling av nye arenaer er det i første omgang behov for å utrede hvilke muligheter og begrensninger som ligger i gitte lokaler. Flere av disse miljøene har søkt eller kommer til å søke kommunen om forprosjektmidler eller tilskudd til delfinansiering av gjennomføring av konkrete tiltak. I 2021 har det vært mulig for kommunedirektøren å imøtekomme flere av søknadene som følge av ekstrabevilgning på fire millioner kroner til kulturområdet, vedtatt av formannskapet i sak [148/21](#).

Kommunedirektøren opplever at det er behov for flere atelierplasser og fellesverksteder, spesielt på kunsthåndverksfeltet. Fra Lademoen Kunstnerverksteder (LKV) meldes det behov for en deltidsstilling som verksmester, for at fellesverkstedene skal kunne være tilgjengelige for kunstnere utenfor LKVs leietakere, slik intensjonen er. Tilgjengeliggjøring av verkstedene forutsetter vedlikehold, opplæring, tilrettelegging og administrasjon, utover det som kan forventes at leietakerne gjør som dugnadsinnsats. Kommunedirektøren har ikke funnet rom til å legge inn midler til dette i sitt forslag til handlings- og økonomiplan 2022-2025.

27.10.6 Lokaler/arenaer til kommunens egen aktivitet

I [Handlingsprogram til kunst- og kulturplanen](#) er det vedtatt at kommunen skal sikre arealer til fritidsklubb og til egenorganisert aktivitet for ungdom i alle bydeler, også i sentrum. Gode lokaler til kulturformål vurderes som en av hovedutfordringene både for kommunens tjenester og samarbeidspartneres aktiviteter. Lokaler til kulturformål er en utfordring som også ble tydeliggjort gjennom koronapandemien, både gjennom behov for større lokaler for å kunne overholde tilstrekkelig avstand, og ved mindre kapasitet i sambrukslokaler.

Fritidsklubb på Lademoen

Som følge av blant annet befolkningsutvikling har Kulturenheten nå behov for å utvide tilbudene for barn og ungdom på Lademoen/Lilleby. Et alternativ kan være å benytte Buranhus, som i dag leies ut fra Kulturenheten til AKKS (gratis) og til et privat lydstudio. Dagens leietakere må da flytte ut. Kommunedirektøren vil bistå AKKS med å finne nye lokaler, jamfør nærmere omtale av dette under kapittel [27.3.4](#).

Kattem fritidsklubb

Kulturenheten leier i dag lokaler til fritidsklubb på Kattem. Leieavtalen går ut i august 2023, og lokalene skal rives. Enheten må dermed finne nye lokaler til fritidsklubb i området. Kommunedirektøren er i gang med å utrede ulike lokaliseringsløsninger. Jamfør også omtale av dette i kapittel [27.6](#). [Investeringsbudsjett](#).

Seminarplassen i Klæbu

I gjeldende handlings- og økonomiplan er det avsatt 24 millioner kroner til rehabilitering av Seminarplassen 1 og 2 i Klæbu. Parallelt med rehabiliteringsprosjektet skal det utarbeides en bærekraftig driftsmodell for området. Rehabiliteringen vil starte med Seminarplassen 2 (Gamle festsal), med oppstart i løpet av første halvår 2022. Rehabilitering av Seminarplassen 1 og 2 skal gjennomføres bærekraftig, med gjenbruk av materialer der det er mulig. Jamfør også omtale av dette i kapittel [27.6](#). [Investeringsbudsjett](#).

27.10.7 Bibliotekplan

I tråd med tiltak i [Handlingsprogram til kunst- og kulturplanen 2020-2023](#) arbeider kommunedirektøren med bibliotekplan for Trondheim kommune. Planen skal legge føringer for den videre utviklingen av bibliotekjenester i regi av kommunen. Et sentralt tema i planen vil være framtidig lokalisering av bydelsbibliotek.

Kommunedirektøren er i gang med å utrede nye lokaler for bydelsbibliotek på Byåsen, samlokalisert med Kulturenhetens tilbud til barn og unge, i tråd med tiltak i det vedtatte handlingsprogrammet. Kostnader for etablering og drift er ikke klarlagt enda, og kommunedirektøren vil derfor fremme sak om ny lokalisering av enhetenes tilbud i området høsten 2021.

Formannskapet ba i sak [274/13](#) om at det på sikt etableres et barne- og ungdomsbibliotek i Lade-/Lillebyområdet. Dette er senere også vedtatt som et av tiltakene i [handlingsprogrammet](#) til kunst- og kulturplanen. Lokalisering er ikke avklart, og etablering er derfor ikke finansiert i gjeldende handlings- og økonomiplan. Lokalisering og etablering av barne- og ungdomsbibliotek i Lade-/Lillebyområdet må også ses i sammenheng med den kommende områdesatsingen der. Kommunedirektøren vil derfor legge fram sak om etablering av barne- og ungdomsbibliotek høsten 2022.

27.11. Mål og indikatorer

For planperioden er det de overordnede målene i [Kommunedelplan for kunst og kultur 2020-2030](#) som er retningsgivende for kommunens arbeid på området. I tillegg er det pekt på hvilke av FNs bærekraftsmål som er mest relevant for tjenesteområdet og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet.

Ut fra mål og strategier som tjenesteområdet jobber etter er bærekraftsmålene med tilhørende delmål i oversikten nedenfor identifisert som aktuelle og relevante for tjenesteområdet i perioden 2022-2025. Delmålet kan i noen tilfeller være omskrevet for å passe bedre til lokale forhold. Dette er da angitt under tabellen.

Bærekraftsarbeidet omhandler klima, sosial bærekraft og økonomisk bærekraft. Kunst og kulturfeltet er spesielt viktig for arbeidet med sosial bærekraft. Koronapandemien har i stor grad påvirket økonomien på feltet og det er spesielt viktig å bygge opp feltet slik at det er bærekraftig over tid.

Periodemål og indikatorer for kunst og kultur

Folket - kultur for alle. Kunst og kultur har en verdi i seg selv og for den enkelte innbygger. Samtidig har kunst og kultur en nytteverdi			
Delmål	Indikatorer	Bærekraftsmål	Delmål
Kunst og kultur styrker fellesskapet, forebygger utenforskap og kan bidra til å utjevne forskjeller mellom folk.	Antall som deltar på ulike arrangement	10: Mindre ulikhet	10.2
Kommunen skal legge til rette gjennom å sørge for god tilgang på arenaer for egenaktivitet og for opplevelser, både i bydelene og i sentrum	Arenaer som er tilgjengelig for kultur og fritidsaktivitet.	3: God helse og livskvalitet	3.5*
Barn og unge får kulturtilbud i sitt nærmiljø.	Oversikt over ulike tiltak i bydelene	10: Mindre ulikhet	10.2
Kulturtilbudene skal imøtekomme innbyggernes behov gjennom hele livet	Antall som deltar på tilrettelagte tiltak	3: God helse og livskvalitet	3.5

* Delmål 3.5 er omskrevet til: Styrke forebygging av misbruk, blant annet av narkotiske stoffer og skadelig bruk av alkohol

Kunst - kultur for kunst. Profesjonell kunst ivaretas i et perspektiv som legger vekt på at kunsten har en egenverdi og er uavhengig.			
Delmål	Indikatorer	Bærekraftsmål	Delmål
Tilskudd til frie, uavhengige kunstnere er et viktig verktøy for å nå målene som kunst- og kulturby.	Antall som mottar tilskudd. Kroner som gis i tilskudd fra Trondheim kommune.	8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	8.3
Trondheim kommune bidrar til at kunstnere har gode muligheter for å produsere, formidle og forvalte profesjonell kunst	Oversikt over aktuelle arenaer i byen	8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	8.3
Kommunen styrker virkemiddelapparatet for kulturnæringer	Oversikt over hvilken tilrettelegging som er gjennomført	8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	8.3

Byen - kultur som drivkraft. Byen ivaretas i et planleggingsperspektiv, som handler om by- og samfunnsutvikling. Det omfatter å utforme offentlige rom, skape en attraktiv by å bo i og å tydeliggjøre byens karakter og historie.			
Delmål	Indikatorer	Bærekraftsmål	Delmål
Arenaer for kunst og kultur som næring prioriteres og sikres for å nå målene om en attraktiv og klimavennlig byutvikling	Oversikt over hvilke tiltak som er gjennomført.	11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn	11.4
Arbeidet med å utsmykke byrommene med kunst skal fortsette.	Antall gjennomførte prosjekter	3: God helse og livskvalitet	
Nasjonaljubileet i 2030 skal planlegges slik at Trondheim tar sin naturlige og selvfølgerlige plass i feiringen.	Oversikt over hvilke tiltak som er under planlegging	11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn	11.4
Vern gjennom bruk er viktig for å sikre kulturarven og ivareta kulturminner.	Oversikt over prosjekter	11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn	11.4

27.12. Driftsbudsjett

[Kommunedelplan for kunst og kultur](#) har en ambisjon om en økning av driftsrammen for kunst og kultur med 0,5 prosentpoeng av samlet driftsramme for kommunen fram mot 2030. Dette tilsvarer en rammeøkning på om lag fem millioner kroner årlig i perioden. Driftsrammen ble økt med seks millioner

kroner i 2021 til stimuleringsmidler og til generell styrking av kulturbudsjettet. I tillegg ble det vedtatt en økning på en million kroner til fritidsklubber.

Arbeidet vil fortsette for at det langsiktige målet skal kunne innfris, og de fireårige [handlingsprogrammene](#) som følger opp kommunedelplanen vil være viktige verktøy i den forbindelse.

Forslag til driftsbudsjett for 2022-2025

Tabell 27-2 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for tjenesteområdet kunst og kultur i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020. Tabell 27-3 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 27-2 Budsjettramme og rammeendring kunst og kultur. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	225,8	225,8	225,8	225,8
Pris- og lønnskompensasjon	2,0	2,0	2,0	2,0
Tekniske justeringer	0,1	0,1	0,1	0,1
Korrigert budsjett	228,0	228,0	228,0	228,0
Befolkningsvekst	1,2	2,1	2,6	3,2
Annen rammeendring	-0,5	-1,5	-2,0	-2,4
Forslag til netto driftsramme	228,6	228,6	228,5	228,7
Reell rammeendring	0,7	0,6	0,6	0,8

Tabell 27-3 Tiltak i kunst og kultur. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Hornemannsgården: Gratis utleie til frivillige lag og organisasjoner	0,8	0,8	0,8	0,8
	02. Nærmiljøråd Klæbu	0,0	0,0	-0,3	-0,3
	03. Lokalt kulturråd	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Endringer i tjenestetilbudet	04. Generell reduksjon kunst og kultur	-0,3	-0,3	0,0	0,2
	05. Økning i tilskudd, jfr forslag til statsbudsjett	1,0	1,0	1,0	1,0
Effektiviseringstiltak	06. Innsparing reiser og innkjøp	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
	07. Økt effektivisering	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4
Sluttsum		0,7	0,6	0,6	0,8

27.12.1 Opprettholdelse av standard

1. Hornemannsgården: Gratis utleie til frivillige lag og organisasjoner

Trondheim kommune v/Kulturenheten overtok driftsansvaret for Hornemannsgården fra 1.1.2020. Hornemannsgården ble tidligere driftet av Pensjonistenes fellesorganisasjon (PFO), med økonomisk støtte fra kommunen. Utleie av lokaler var et viktig inntektsgrunnlag for PFO for drift av tilbudet. Når kommunen har overtatt driften er det kommunens reglement for utlån til frivilligheten som gjelder (f-sak [13/20](#)). Dette sier at slikt utlån skal være gratis. Inntektsbortfallet ved driftsovertakelse av

Hornemansgården er beregnet til 0,8 millioner kroner årlig. For å kompensere for dette inntektsbortfallet foreslår kommunedirektøren å legge inn 0,8 millioner kroner fra 2022.

2. Nærmiljøråd i Klæbu

Midlene til nærmiljøråd i Klæbu utbetales som tilskudd til frivillisentralen i Klæbu, som skal føre regnskap med mer for rådet. Vedtekter for rådet ble vedtatt i f-sak [212/20](#). Med utgangspunkt i at dette er definert som et prosjekt med tre års varighet foreslår kommunedirektøren å videreføre 0,3 millioner kroner for årene 2022 og 2023.

3. Lokalt kulturråd

I gjeldende handlings- og økonomiplan er det bevilget 0,3 millioner kroner til arbeidet med etablering av lokalt kulturråd i 2021. Beløpet i 2021 var en engangsbevilgning som dermed tas ut igjen fra 2022.

27.12.2 Endringer i tjenestetilbudet

4. Generell reduksjon kunst og kultur

For å tilpasse driften av tjenesteområdet til rammen finner kommunedirektøren det nødvendig å foreslå en generell reduksjon på 0,3 millioner kroner i 2022, med noe variert sum i planperioden. Dette kan ha mindre konsekvenser for driften av Kulturenheten, Trondheim Folkebibliotek og tilskudd til frivillige og profesjonelle.

5. Økning i tilskudd, jfr forslag til statsbudsjett

Tilskudd til enkelte kulturinstitusjoner er regulert gjennom avtaler mellom staten, Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune gjennom fordelingsnøkler. Dersom statens andel økes skal fylkets og kommunens andel også økes slik at fordelingsnøkkel opprettholdes. Statens foreslåtte økninger i forslag til statsbudsjett 2022 medfører at den kommunale andelen må økes med om lag en million kroner ut over det som allerede er lagt inn i deflatorkompensasjon. Kommunedirektøren foreslår å bevilge en million kroner fra 2022.

27.12.3 Effektiviseringstiltak

6. Innsparing reiser og innkjøp

I henhold til gjeldende handlings- og økonomiplan legges det inn økt innsparing på reiser og innkjøp med 0,1 millioner kroner i 2022, økende til 0,2 millioner kroner fra 2023.

7. Økt effektivisering

I henhold til gjeldende handlings- og økonomiplan legges det inn økt effektivisering med 0,3 millioner kroner i 2022, økende til 0,4 millioner kroner fra 2023.

27.13. Investeringsbudsjett

Innenfor kommunedirektørens forslag til ramme for området er det ikke mulig å fullt ut innfri mål for området og politiske vedtak. Prioriteringene gjøres ut fra de overordnede målene for området, men også andre forhold kan spille inn.

For å følge opp politiske vedtak foreslår kommunedirektøren bevilgninger til Seminarplassen og Øvre Baklandet 52, samt bevilgning til alternative lokaler til Kattem fritidsklubb. Kommunedirektøren foreslår også bevilgning til diverse mindre nødvendige investeringer innen kultur. Det gjelder blant annet bevilgning til fysiske strakstiltak og tilrettelegging og utbedringer på ulike kulturarenaer.

Tabell 27-4 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor området kunst og kultur i perioden 2022-2025. Tabell 27-5 viser samlet finansiering av investeringsprosjektene for kunst og kultur i perioden 2022-2025, mens forslag til prosjektfinansiering per prosjekt framgår i kapittel 3 - *Forslag til investeringer og finansiering 2022-2025*.

Tabell 27-4 Investeringer i kunst og kultur i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering				
				2022	2023	2024	2025	
01. Kunstnerisk utsmykking	45,3	0,0	45,3	18,3	11,4	8,0	7,6	
02. Mindre investeringer kultur	15,6	0,0	15,6	3,9	3,9	3,9	3,9	
03. Seminarplassen Klæbu	24,0	2,0	22,0	11,0	11,0	0,0	0,0	
04. Katterem fritidsklubb	5,0	0,0	5,0	1,0	4,0	0,0	0,0	
05. Øvre Baklandet 52	15,0	1,8	13,2	13,2	0,0	0,0	0,0	
Sluttsum	104,9	3,8	101,1	47,4	30,3	11,9	11,5	

Tabell 27-5 Finansiering for investeringsprosjektene for kunst og kultur i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	33,7	25,4	10,0	9,7
Egenkapital	8,2	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	5,5	4,8	1,9	1,8
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	47,4	30,3	11,9	11,5

1. Kunstnerisk utsmykking

Bevilgningene til formålet utgjør om lag 1,25 prosent av de årlige kommunale investeringene, unntatt følgende type investeringer som i 2007 ble tatt ut fra beregningsgrunnlaget for utsmykkingsordningen:

- Investeringer knyttet til endringer av eksisterende bygningsmasse som følge av lovendringer/lovpålegg som for eksempel ENØK- tiltak, brannsikring, miljøtiltak.
- Investeringer knyttet til vannbåren varme
- Innkjøp av inventar og utstyr når dette ikke inngår i rehabiliteringer/nybygg
- IT-investeringer
- Investeringer knyttet til tomtekjøp og erverv
- Investeringer i biler, maskiner, transportmidler, produksjonsutstyr og lignende
- Investeringer i midlertidige paviljonger
- Mindre investeringer (uspesifisert) på områdene

Kunstnerisk utsmykking i Granåsen-anlegget

Kommunedirektøren foreslår at kunst blir en integrert del av anlegget, og at det avsettes 1,25 prosent til kunstnerisk utsmykking. Med utgangspunkt i investeringsrammen til prosjektet *Granåsen idrettspark fase 2 inklusive hopparena*, jamfør bystyresak [42/21](#), utgjør dette om lag 5,5 millioner kroner til kunstprosjekter. Dette vil bidra til å profilere Trondheim som arrangementsby både i kultur- og idrettssammenheng.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 18,3 millioner kroner til kunstnerisk utsmykking i 2022, og i sum 45,3 millioner kroner i 2022-2025.

2. Mindre investeringer kultur

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 3,9 millioner kroner årlig til diverse mindre investeringer innen kultur. Mindre investeringer gjelder blant annet fysiske strakstiltak og tilrettelegging på ulike kulturarenaer. Det er et kontinuerlig behov for utskifting av utstyr og bygningsmessige tilpasninger av enhetenes forskjellige lokaler, blant annet innen HMS og brannverntekniske krav. I tillegg kommer tiltak på kulturarenaer med eksterne leietakere i kommunalt eide lokaler.

3. Seminarplassen Klæbu

Ved behandling av handlings- og økonomiplan 2021-2024 bevilget bystyret inntil 24 millioner kroner i investeringsmidler til å sikre og videreutvikle Seminarplassen i Klæbu.

I gjeldende handlings- og økonomiplan er det lagt inn 24 millioner kroner til prosjektet, med to millioner kroner i 2021 det resterende fordelt med 11 millioner kroner per år i 2022 og 2023.

Kommunedirektøren foreslår å videreføre bevilgninger i handlings- og økonomiplan 2022-2025.

4. Kattem fritidsklubb

Jamfør også omtale av Kattem fritidsklubb under [punkt 27.3.8](#). Dersom det finnes kommunalt eide lokaler som kan benyttes, har kommunedirektøren gjort et anslag på fem millioner kroner til ombygging. Anslaget er avhengig av lokalenes tilstand og omfang av endringer som må til for å tilpasse lokalene til nytt formål. Privat eide lokaler vurderes også.

Dersom det ikke finnes tilgjengelige lokaler til leie, mener kommunedirektøren at et nybygg må vurderes, for fritidsklubb alene eller sammen med andre funksjoner. Estimert arealbehov er 400 kvadratmeter. Forventet byggekostnad for et nybygg for fritidsklubb er 16 millioner kroner.

Med utgangspunkt i at det vil finnes lokaler som kan leies foreslår kommunedirektøren å bevilge fem millioner kroner til prosjektet fordelt på en million kroner i 2022 og fire millioner kroner i 2023. Kommunedirektøren vil legge fram sak om nytt lokale for Kattem fritidsklubb høsten 2021.

5. Øvre Bakklandet 52

Øvre Bakklandet 52 rehabiliteres til bruk for kulturformål. Anbudsutlysning gjennomføres når byggesøknad er godkjent. Prosjektet er forsinket (jamfør omtale under pkt 27.3.8.), og rehabilitering planlegges gjennomført i løpet av 2022. Som følge av forsinkelsen foreslår kommunedirektøren at ubenyttet andel av midler som ble bevilget i 2021 - 13,2 millioner kroner - bevilges i 2022.

28. Kirke og gravlunder

28.1. Innledning

Trondheim kommune gir tilskudd til Den norske kirke og deres forvaltning av gravplasser. Tilskudd til øvrige tros- og livssynsorganisasjoner ble overført til staten fra 2021. Trondheim kommune ligger omtrent på gjennomsnittlig ressursbruk i forhold til andre sammenlignbare kommuner når det gjelder drift av Den norske kirke og drift av gravlunder.

For å dekke behovet for gravplasser med byens fremtidige vekst og demografiske utvikling foreslår kommunedirektøren å legge inn investeringsmidler til nye og utvidede gravplasser. Det omfatter også midler til erverv av grunn.

28.2. Om Kirke og gravlunder

139.260

medlemmer (67,1 prosent av innbyggerne)
i Den norske kirke

21.222

medlemmer (10,1 prosent av innbyggerne)
i tros- og livssynssamfunn utenfor Den
norske kirke

16

sokn

28.2.1 Beskrivelse av området

Trondheim kommunes kirke- og livssynspolitikkk ble vedtatt av bystyret 15. juni 2017 i sak [100/17](#).

Trondheim kommune skal gi Kirkelig fellesråd økonomiske rammer i gravferdsforvaltningen, som gjør det mulig å:

- dekke behovet for gravplasser i framtiden med byens vekst og demografiske utvikling
- i størst mulig grad tilby alle innbyggere gravplass nær bostedet
- gjøre gravplassene tilgjengelig for alle, uavhengig av tro og livssyn
- gi gravplassene parkmessig kvalitet og universell utforming

Det kommunale finansieringsansvaret for Den norske kirke lokalt følger av [Lov om tros- og livssynssamfunn](#) (trossamfunnsloven). Kommunen gir tilskudd til kirkens virksomhet lokalt, herunder tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg. Tilskuddet skal sikre at kirkebyggene holdes i forsvarlig stand, slik at de kan benyttes til gudstjenester og kirkelige handlinger. Tilskuddet skal også sikre at soknet har tilfredsstillende bemanning ved gudstjenester og kirkelige handlinger, herunder kirketjener, klokker og organist/kantor ved hver kirke, og tilstrekkelig administrativ hjelp. Kommunens tilskudd gis etter en vurdering av mottatt budsjettforslag fra Kirkelig fellesråd. I budsjettforslaget skal også tilskudd til kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk inngå.

Trondheim kommune samarbeider med kirken om oppgaver som er viktige for å videreutvikle Trondheim til et nasjonalt kirkelig og religiøst tyngdepunkt. I dette ligger det at Trondheim skal:

- være et fast møtested for kirkemøtet
- være en viktig nasjonal og internasjonal arena for religionsdialog
- styrke Nidaros domkirke som pilegrimsmål
- sikre Pilegrimsgården som pilegrimsmottak og overnattingssted

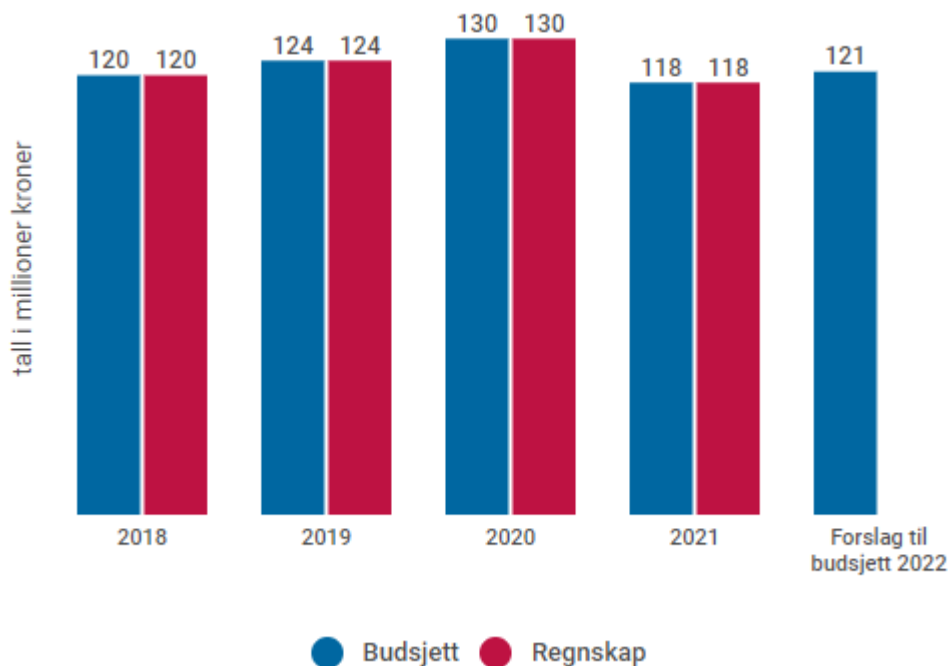
Lenker til relevant informasjon

- [Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd](#)
- [Lov om tros- og livssynssamfunn](#)
- [Trondheim kommunes kirke- og livssynspolitikk](#)

28.3. Økonomiske nøkkeltall

28.3.1 Utvikling driftsbudsjett

Figur 28-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. Tall for 2018 og 2019 gjelder Trondheim kommune før kommunesammenslåingen.

Reduksjonen i budsjett og regnskap fra 2020 til 2021 skyldes at staten fra 1.1.2021 overtok ansvaret for den kommunale delen av tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke. Driftsrammen til tjenesteområdet Kirke og gravlunder ble derfor redusert med 12,7 millioner kroner.

Kommunedirektøren foreslår en netto driftsramme for kirke og gravlunder på 121 millioner kroner i 2022.

28.3.2 Sammenligning med andre kommuner

Tabell 28-1 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innenfor kirke og gravlunder. Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene. De ulike kategoriene er omtalt på [nettsidene](#) til ASSS-nettverket.

	Trondheim 2019	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	Gj.snitt ASSS
<i>Prioritet</i>						
Netto driftsutgifter til Den norske kirke	416	423	217	396	449	433
Netto driftsutgifter til andre religiøse formål	64	66	117	108	110	108
Netto driftsutgifter til kirkegårder, gravlunder og krematorier	151	152	111	180	273	149
<i>Dekningsgrader</i>						
Medlem av Den norske kirke i prosent av antall innbyggere	67,6	67,1	46,4	66,0	62,4	63,5

Tabellen viser indikatorer på kommunenes ressursbruk for drift av kirker, kirkegårder og andre religiøse formål. Kostra-tallene for 2020 viser at Trondheim kommune ligger litt under gjennomsnittet for ASSS-kommunene i ressursbruk til Den norske kirke per innbygger, men høyere enn Oslo og Bergen. Tilskuddet til drift av byens kirkegårder, gravlunder og krematorier i 2020 ligger noe over gjennomsnittet i ASSS-kommunene og Oslo, men under Bergen og Stavanger.

28.4. Utfordringsbilde og strategier

Kirken har en sentral plass i Trondheim bys historie. Sammen må kirken og byen befestes sin rolle som landets kirkehovedstad. Det utvikles i en felles forståelse og bevissthet om at Trondheim by er et viktig internasjonalt pilegrimsmål.

I nært samarbeid mellom kommunen og ulike tro og livssynsorganisasjoner skal det i dialog utvikles en felles forståelse og toleranse for ulike kulturuttrykk i en spennende og mangfoldig by. Kirkelig dialogsentere har kommet godt i gang og får nå et fast tilskudd fra kommunen.

Det kan være formålstjenlig å se på hvordan man kan gjøre en bedre nytte av kirkebyggene som en ressurs i de ulike lokalsamfunn. Det er stor etterspørsel etter lokaler som kan benyttes til kulturformål, øvelser, møter og andre samfunnstjenlige formål. Dette kommer i tillegg til tradisjonelle kirkeformål.

28.5. Mål og indikatorer

Ut fra mål og strategier som tjenesteområdet jobber etter er bærekraftsmålene med tilhørende delmål i oversikten nedenfor identifisert som aktuelle og relevante for tjenesteområdet i perioden 2022-2025. Delmålet kan i noen tilfeller være omskrevet for å passe bedre til lokale forhold. Dette er da angitt under tabellen.

Bærekraftsarbeidet omhandler klima, sosial bærekraft og økonomisk bærekraft. Kunst og kulturfeltet er spesielt viktig for arbeidet med sosial bærekraft.

Periodemål og indikatorer

Bygge Trondheims rolle som kirkehovedstad frem mot nasjonaljubileet i 2030			
Delmål	Indikatorer	Bærekraftsmål	Delmål
Flere pilegrimer kommer til Trondheim	Antall pilegrimer som besøker Pilegrimsgården	3 God helse og livskvalitet	
Olavfestdagene er sentrale i Trondheims arbeid mot nasjonaljubileet	Trondheim kommune støtter Olavfestdagene	3 God helse og livskvalitet	

Trondheim kommune skal i samarbeid med kirken bygge trygge fellesskap på tvers av trossamfunn.			
Delmål	Indikatorer	Bærekraftsmål	Delmål
Trondheim skal være en by hvor innbyggerne opplever trygghet i sin religiøse tilknytning	Trondheim kommune støtter arbeidet til Kirkelig dialogsentre	10 Mindre ulikhet	10.2

Fremme samskaping og utvikling av tilbud til byens befolkning			
Delmål	Indikatorer	Bærekraftsmål	Delmål
Bygge livssynsåpne seremonirom.	Trondheim kommune bidrar med ressurser til investeringen.	10 Mindre ulikhet	10.2
Gjøre bygningsmessige tilpasninger knyttet til tilgjengelighet.	Finansieringen dekkes av årlige overføringer til kirkelig fellesråd.	11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn	
Sikre grunn til gravplasser i de ulike bydeler.	Utgiftene og arbeidet dekkes av Trondheim kommune.	11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn	

Trondheim kommune samarbeider med kirken innen skole, helse og kultur			
Delmål	Indikatorer	Bærekraftsmål	Delmål
Samarbeide om utvikling av ungdomskirkeprosjektet "Aldri alene"	Antall skoler hvor dette er opprettet	10 Mindre ulikhet	10.2
Innbyggere som bor på sykehjem skal ha mulighet for samtale med diakon	Diakoner er tilstede på kommunens sykehjem	3 God helse og livskvalitet	
Kirkebygg benyttes som kulturarena	Antall kirker og antall kulturarrangement	11 Bærekraftige byer og lokalsamfunn	

28.6. Driftsbudsjett

I forslag til handlings- og økonomiplan 2022-2025 foreslår kommunedirektøren å kompensere for økte driftsutgifter som følge av nye og utvidede gravlunder. Kommunedirektøren har ikke funnet rom for å imøtekomme Kirkelig fellesråd sin søknad for planperioden om økte driftsrammer til drift av Den norske kirke. Vedtatt handlings- og økonomiplan 2021-2024 inneholdt ytterligere effektiviseringstiltak innen området, og de er foreslått lagt inn i kommende periode.

Forslag til driftsbudsjett for 2022-2025

Tabell 28-2 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for område kirke og gravlunder i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020. Tabell 28-3 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 28-2 Budsjetttramme og rammeendring kirke og gravlunder Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	118,2	118,2	118,2	118,2
Pris- og lønnskompensasjon	2,6	2,6	2,6	2,6
Tekniske justeringer	0,2	0,2	0,2	0,2
Korrigert budsjett	121,0	121,0	121,0	121,0
Befolkningsvekst	0,9	4,3	4,8	6,5
Annen rammeendring	-1,0	-1,4	-1,7	-1,8
Forslag til netto driftsramme	121,0	123,9	124,1	125,7
Reell rammeendring	-0,1	2,9	3,1	4,7

Tabell 28-3 Tiltak i kirke og gravlunder. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Drift av nye og utvidede gravplasser	0,4	3,4	3,5	4,9
Effektiviseringstiltak	02. Innsparing innkjøp og innleie av arbeidskraft	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
	03. Økt effektivisering	-0,3	-0,3	-0,2	0,0
Sluttsum		-0,1	2,9	3,1	4,7

28.6.1 Opprettholdelse av standard

1. Drift av nye og utvidede gravplasser

Kommunedirektøren foreslår å legge inn en økning på 0,4 millioner kroner i 2022; økende opp til 4,9 millioner kroner i 2025, til drift av ferdigstilte gravplasser og andre utbygginger/utvidelser som ventes ferdigstilt i planperioden.

28.6.2 Effektiviseringstiltak

2. Innsparing innkjøp og innleie av arbeidskraft

I henhold til gjeldende handlings- og økonomiplan legges det inn økt innsparing på innkjøp og innleie av arbeidskraft med 0,2 millioner kroner fra 2022.

3. Økt effektivisering

I henhold til gjeldende handlings- og økonomiplan legges det inn økt effektivisering med 0,3 millioner kroner fra 2022.

28.7. Investeringsbudsjett

Kommunedirektøren foreslår bevilgning til nye og utvidede gravplasser og til erverv av ny grunn i henhold til demografisk vekst. Kommunedirektøren foreslår også bevilgning til rehabilitering av kirker, inventar/orgler og enøk/energistyling i kirkebygg. Kommunedirektøren har ikke prioritert investeringsprosjektene Charlottenlund kirke og Charlottenlund seremonibyg (livssynsåpent) i fireårsperioden.

Tabell 28-4 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor område kirke og gravlunder i perioden 2022-2025. Tabell 28-5 viser samlet finansiering av investeringsprosjektene for kirker og gravlunder i perioden 2022-2025, mens forslag til prosjektfinansiering per prosjekt framgår i kapittel 3 - *Forslag til investeringer og finansiering 2022-2025*.

Tabell 28-4 Investeringer i kirker og gravlunder i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Kirkebygg	77,2	0,0	77,2	20,2	22,5	16,9	17,6
02. Gravplasser	140,6	0,0	140,6	53,6	42,5	20,0	24,5
03. Katterem, ny kirkegård	157,5	0,0	157,5	0,5	7,0	50,0	100,0
04. Leira adkomstvei	6,1	0,0	6,1	6,1	0,0	0,0	0,0
05. Charlottenlund gravlund, turdrag	19,5	12,6	6,9	6,9	0,0	0,0	0,0
06. Mindre erverv av grunn med mer	12,8	0,0	12,8	3,2	3,2	3,2	3,2
Sluttsum	413,7	12,6	401,1	90,5	75,2	90,1	145,3

Tabell 28-5 Finansiering for investeringsprosjektene for kirker og gravlunder i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	88,4	75,2	90,1	145,3
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	2,1	0,0	0,0	0,0
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	90,5	75,2	90,1	145,3

01. Kirkebygg

Kirkelig fellesråd søker Trondheim kommune om investeringstilskudd til rehabilitering av kirker, tilrettelegging for universell utforming, bygging/rehabilitering av orgler, rehabilitering av inventar (kulturhistorisk) og enøktiltak for totalt 85,7 millioner kroner (eksklusive merverdiavgift) i planperioden 2022-2025. Dette fordeles med 20,2 millioner kroner i 2022, 22,5 millioner kroner i 2023, 21,0 millioner kroner i 2024 og 22 millioner kroner i 2025. Søknad om tilskudd til ny Charlottenlund kirke kommer i tillegg; egen omtale nedenfor.

Søknaden om investeringsmidler er basert på prosjekter foreslått i tidligere langtidsbudsjett, sist for perioden 2021-2024. Ved budsjettering tas det utgangspunkt i å sikre finansiering for pågående og kontraherte prosjekter, dernest funn i tilstandsanalyse, egnethet og øvrige kartlagte behov og prioriteringer. Tilstandsanalysen er oppdatert per mai 2018. Noen dybdeanalyser er i tillegg gjennomført sommer/høst 2018, og har medført noe justering av prioriteringene. Kirkevergens kartlegging av inventar og status orgelpark er også viktige grunnlag for prioriteringene.

Ny soknestruktur (omstrukturingsprosjektet) bidrar til å slå sammen en del menigheter. Samlokalisering er en viktig nøkkel for å oppnå effektive og målrettede løsninger. For noen av de nye

menighetene og satsingsområdene kan det bli nødvendig med ombygging og tilpasninger av kontorfasiliteter, spesialisert bruk etc.

Kirkebygg vil erfaringsmessig ha et årlig vedlikeholdsbehov på 15-20 millioner kroner for ikke å opparbeide for stort etterslep. I dette anslaget er eventuelle nybygg og ekstra store utvidelser og rehabiliteringer ikke medtatt.

Kommunedirektøren foreslår å imøtekomme fellesrådets søknad med til sammen 77,2 millioner kroner i perioden. Søknadssummene for 2022 og 2023 foreslås lagt inn i henhold til søknaden, mens årene 2024 og 2025 legges inn med til sammen 8,5 million kroner lavere sum enn i søknaden. Forskyvninger i framdrift vil kunne påvirke det enkelte års resultat i forhold til budsjett.

Charlottenlund kirke

I søknaden fra Kirkelig fellesråd søkes det også om 104 millioner kroner til nybygg til erstatning for Charlottenlund kirke, som er i generelt dårlig stand. Søknadsbeløpet fordeler seg med 3 millioner kroner i 2022, 25 millioner kroner i 2023, 51 millioner kroner i 2024 og 25 millioner kroner i 2025.

Formannskapet vedtok i sak [197/19](#) at det skal arbeides videre med planer for bygging av nytt kirkebygg for Charlottenlund og Ranheim menigheter på kommunal tomt ved Stokkbekken. Kommunedirektøren planlegger å legge fram sak om reguleringsplan for Yrkesskolevegen 18 våren 2022. Reguleringsplanen omfatter kirkebygg, barnehage og helse- og velferdssenter, samt boliger på Charlottenlund. Kommunedirektøren har ikke foreslått bevilgning til ny Charlottenlund kirke i fireårsperioden, og kommer tilbake til saken i senere forslag til handlings- og økonomiplaner når reguleringsplan er vedtatt og detaljprosjektering gjennomført.

02. Gravplasser

Kirkelig fellesråd søker om totalt 156,1 millioner kroner i planperioden til utbygging av nye og rehabilitering av eksisterende gravplasser, tilrettelegging for universell utforming, miljøstabilisering av plastgraver, innkjøp av maskiner til gravplassene og rehabilitering av Domkirkegården. Ny Kattem kirkegård kommer i tillegg, jamfør punkt 03 nedenfor. Søknadsbeløpet fordeles med 53,6 millioner kroner i 2022, 42,5 millioner kroner i 2023, 27,5 millioner kroner i 2024 og 32,5 millioner kroner i 2025. I tillegg til dette søkes det om midler til Charlottenlund, livssynsåpent seremonibygge med 80 millioner kroner i planperioden.

Søknad om investeringsmidler tar utgangspunkt i prosjekter som er lagt inn i tidligere langtidsbudsjett, sist for perioden 2021-2024; dette for å sikre finansiering for pågående og kontraherte prosjekter. Planen er justert for oppdatering av kostnadsestimater, forskyvninger i framdrift, nye innmeldte behov, tilstandsanalyser, samt behov som følge av forventet befolkningsutvikling og demografiske forhold på lenger sikt. En plan- og byggeprosess kan ta nærmere ti år.

Prosjekter i økonomiplanperioden er blant annet rehabilitering av Domkirkegården, utvidelse av Bratsberg kirkegård, utvidelse av Byneset kirkegård (som er noe utsatt grunnet riksantikvarens utgravninger og forsinkelser i avklaring med grunneiere) og utvidelse/oppgradering av driftsgårder og minnelunder. Det er planlagt oppstart ny utvidelse av Leira. Mange av de eldre kirkegårdene har rehabiliteringsbehov som følge av slitasje og gammel infrastruktur. Det er høyt vannforbruk enkelte steder grunnet lekkasjer, jordfeil i elektriske anlegg med mer, og det er behov for en gjennomgang og rehabilitering av teknisk infrastruktur.

Kommunedirektøren foreslår å imøtekomme fellesrådets søknad med til sammen 140,6 millioner kroner i perioden. Søknadssummene for 2022 og 2023 foreslås lagt inn i henhold til søknaden, mens for årene 2024 og 2025 legges det inn til sammen 15,5 millioner kroner mindre enn omsøkt beløp. Forskyvninger i framdrift vil kunne påvirke det enkelte års resultat i forhold til budsjett.

Kommunedirektøren har ikke funnet mulighet til å imøtekomme søknaden om midler til Charlottenlund, livssynsåpent seremonibygge.

03. Kattem, ny kirkegård

Nye Ust gravlund (tidligere kalt Kattem/Ust) er under planlegging, og reguleringsplanen for gravlunden er under arbeid. Dette er en stor utbygging, på størrelse med Charlottenlund gravlund. Det er stort press på gravplasskapasitet i området, så prosjekter haster. Framdriften er avhengig av om reguleringsplan blir vedtatt høsten 2021.

Kirkelig fellesråd søker om totalt 157,5 millioner kroner i planperioden. Søknadsbeløpet fordeles med 0,5 millioner kroner i 2022, 7 millioner kroner i 2023, 50 millioner kroner i 2024 og 100 millioner kroner i 2025. Kommunedirektøren foreslår at søknaden om 157,5 millioner kroner imøtekommes.

04. Leira adkomstvei

13 millioner kroner var tidligere bevilget for opparbeidelse av veg og fortau inn til Leira gravplass. Kommunedirektøren foreslår å omdisponere 6,9 millioner kroner av disse midlene til å dekke økt kostnad på Charlottenlund gravlund, turdrag. Kommunedirektøren vil komme tilbake til framdrift og nivå på adkomstveien til Leira gravplass.

05. Charlottenlund gravlund, turdrag

12,6 millioner kroner er tidligere bevilget til opparbeidelse av turdrag i tilknytning til Charlottenlund gravplass. Arbeidet viser seg å bli mer omfattende enn opprinnelig beregnet, blant annet som følge av mye masseforflytning, større krav til vegstandard, nærføring og omlegging av høyspentledning og belysning. Det er derfor behov for ytterligere bevilgning i 2022 og kommunedirektøren foreslår å omdisponere 6,9 millioner kroner til prosjektet fra prosjektet Leira adkomstvei.

06. Mindre erverv av grunn med mer

Kommunedirektøren foreslår å bevilge til sammen 12,8 millioner kroner i 2022-2025 til forberedelser, diverse grunnundersøkelser, planarbeid og gjennomføring av mindre grunnerverv.

29. Idrett og friluftsliv

29.1. Innledning

I forslaget til handlings- og økonomiplan 2022-2025 er investeringer i [Granåsen idrettspark](#) fortsatt et vesentlig løft innenfor idrettsområdet. Et stort utendørs skateanlegg i Regnbueparken planlegges realisert i 2022. Tilskudd til to nye idrettshaller som planlegges bygd av idrettslag er foreslått lagt inn. For friluftslivsområdet er oppfølgingen av tiltak i [Plan for friluftsliv og grønne områder](#) viktige satsinger innenfor området, med [Nidelvstien](#) som et sentralt tiltak.

29.2. Om idrett og friluftsliv

29.3. Beskrivelse av området

Tjenesteområdet omfatter:

- Planlegging og etablering av nye anlegg for idrett, friluftsliv og nærmiljø.
- Forvaltning og drift av kommunale idrettsanlegg.
- Forvaltning og drift av byens friluftsområder i marka og i nærområdene: skiløyper, turveger/-stier, badeplasser og Munkholmen.
- Forvaltning og drift av nærmiljøanlegg.
- Tilskudd til frivilligheten innen idrett, friluftsliv og nærmiljø – anlegg og aktivitet.

[Enhet for idrett og friluftsliv](#) er sentral i kommunens forvaltning, strategiske planlegging og anleggsutvikling innenfor området. Enheten samarbeider tett med Trondheim bydrifts avdeling for [idrett, park og skog](#) som drifter kommunens idretts- og friluftslivsanlegg.

Plan for idrett og fysisk aktivitet 2015-2020 (b-sak [50/15](#)) og *Plan for friluftsliv og grønne områder* (b-sak [146/17](#)) er viktige styringsverktøy innenfor forvaltningen av idretts- og friluftslivsområdet.

Kommunedirektøren følger opp planene i nært samarbeid med aktører både internt i kommunen og eksternt, hvor blant annet [Idrettsrådet i Trondheim](#) har en sentral rolle.

Folkehelseloven gir kommunene et stort ansvar for å fremme folkehelse. I et forebyggende perspektiv representerer idrett og friluftsliv folkehelse i praksis. Når virkemidler settes inn tidlig i livsløpet, vil

folkehelsen, livskvaliteten og trivselen bedres. Enheten for idrett og friluftsliv har derfor et særlig fokus på tilrettelegging for barn og unge.

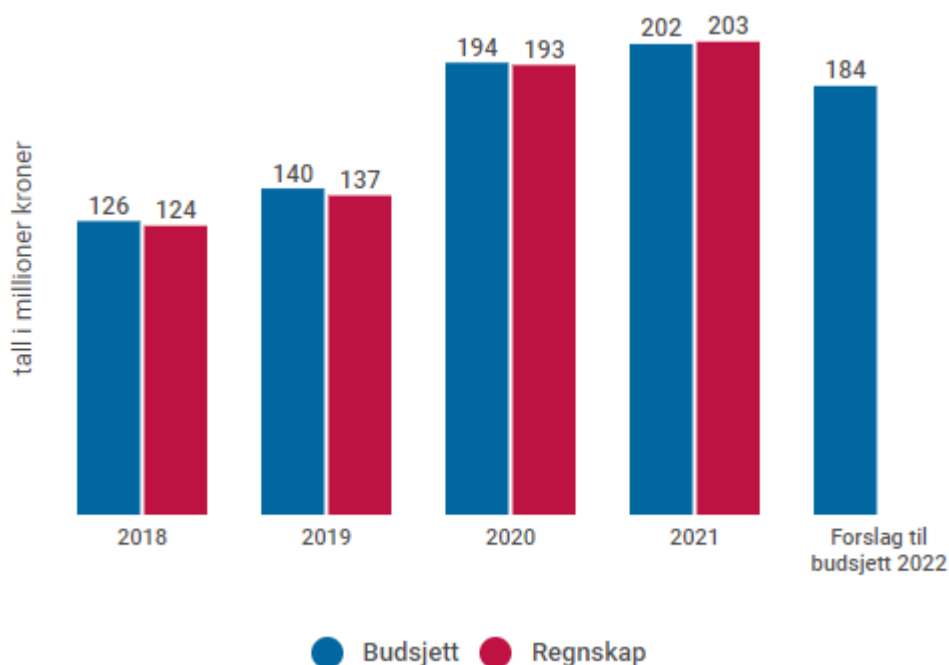
Lenker til relevant informasjon

- [Plan for friluftsliv og grønne områder](#)
- [Plan for idrett og fysisk aktivitet](#)
- [Norsk idrettsindeks](#)

29.4. Økonomiske nøkkeltall

29.4.1 Utvikling driftsbudsjett

Figur 29-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. Tall for 2018 og 2019 gjelder Trondheim kommune før kommunesammenslåingen.

Økningene i budsjettet fra 2018 til 2020 har blant annet sammenheng med investeringstilskudd/leie til idrettslag som bygger egne flerbrukshaller. Økningen fra 2019 til 2020 skyldes i tillegg budsjettmidler i kommunesammenslåingen med Klæbu, kjøp av ekstra halltid i Trondheim Spektrum fra november 2019 samt tilskudds- og tiltaksmidler bevilget i 1. økonomirapport 2020 knyttet til koronapandemien. Kommunedirektøren foreslår en netto driftsramme for idrett og friluftsliv på 184,1 millioner kroner i 2022.

Idrett og friluftsliv hadde årene 2018-2020 mindreforbruk i forhold til budsjett. Det skyldes i hovedsak avsetninger i årsoppgjør som ble ubrukt og forskjøvet til påfølgende år. Området antas å gå med om lag en millioner kroner i merforbruk i 2021 som i sin helhet skyldes korona; i hovedsak mindreinntekter på billettsalg i Husebybadet som følge av lavere besøk.

29.4.2 Sammenligning med andre kommuner

Tabell 29-1 viser indikatorer for sammenligning av ressursbruk mellom Trondheim og ASSS-kommunene innenfor idrett og friluftsliv. De ulike kategoriene er omtalt på [nettsidene](#) til ASSS-nettverket.

Tabell 29-1 Nøkkeltall Idrett og idrettsbygg, ASSS 2020

	Trondheim 2019	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	Gj.snitt ASSS
<i>Prioritet</i>						
Netto driftsutgifter til idrett	344	589	195	343	546	300
Netto driftsutgifter til kommunale idrettsbygg	476	467	899	809	1034	744
SUM	820	1056	1094	1152	1580	1044

Trondheim kommune eier en lavere andel av totalt antall idrettsanlegg i kommunen enn gjennomsnitt for de øvrige ASSS-kommunene. Dette er hovedårsaken til at Trondheim kommune har lavere ressursbruk på kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg per innbygger enn gjennomsnitt for ASSS-kommunene. Trondheim ligger over gjennomsnittet i ressursbruk per innbygger til idrett. Hovedårsaken er at Trondheim har flere private idrettsanlegg enn gjennomsnitt for ASSS-kommunene, og kommunen bruker da relativt mer ressurser på anleggs- og driftstilskudd til idrettslagene. Tallene for netto driftsutgifter til kommunale idrettsbygg/anlegg og til idrett per innbygger bør derfor sees i sammenheng. Tallene for 2020 viser at Trondheim kommune i sum ressursbruk til idrett og drift av kommunale idrettsbygg/anlegg ligger litt over gjennomsnittet i ASSS-kommunene.

Økningen i netto driftsutgifter til idrett fra 2019 til 2020 har blant annet sammenheng med investeringstilskudd/leie til idrettslag som bygger egne flerbrukshaller, kjøp av ekstra halltid i Trondheim Spektrum fra november 2019 samt tilskudds- og tiltaksmidler bevilget i 1. økonomirapport 2020 knyttet til koronapandemien.

29.5. Utfordringsbilde og strategier

Større pågående arbeid - prioritering av investeringer og driftsprosjekter

29.5.1 Granåsen idrettspark.

Granåsen idrettspark videreutvikles som et helårs hverdagsanlegg tilrettelagt for trening og konkurranser, barn og unge, paraidrett og store konserter. Anlegget skal utvikles som et moderne idrettsanlegg rustet til store arrangement som World Cup og VM på ski, med særlig vekt på nordiske grener og skiskyting.

Det vises til bystyresak [42/21](#) for beskrivelse av den pågående utbyggingen i idrettsparken. Det pågår også et detaljreguleringsarbeid for "Granåsen idrettsby", på grunnlag av konsept beskrevet for bystyret i sak [92/21](#).

Kommunedirektørens oppdaterte kostnadsanslag for rekkefølgekrav i reguleringsplan for området, beskrevet for bystyret i sakene [205/18](#) og sak [7/19](#), viser at avsatt budsjetttramme til veianlegg, og teknisk infrastruktur i Granåsen er for lav. Kommunedirektøren har dialog med fylkeskommunen, som eier Kongsvegen, om det reelle behovet for to nye rundkjøringer og langsgående kollektivfelt i mellom, der flere busser kan stoppe samtidig. Forutsatt bystyrevedtak om omregulering eller at dispensasjon fra rekkefølgebestemmelsene vedtas, vil rekkefølgekrav delvis kunne realiseres innenfor opprinnelig ramme. I forhold til tidligere avsetninger foreslår kommunedirektørens å bevilge 23 millioner ekstra i forslaget til Handlings- og økonomiplan 2022-2025. Kommunedirektøren kommer tilbake med oppdaterte kostnadsprognoser i forbindelse med plansak for utbyggingsfase 3 (området i sivilforsvarsleiren).

Helse- og arenabygget i Granåsen har et prognostisert merforbruk på om lag 39 millioner kroner på grunn av krevende grunnforhold, prosjekteringsfeil og forsinkelser. Det vises til omtale om noe

inndekning av merforbruket i første økonomirapport 2021, bystyresak [86/21](#). Kommunedirektøren vil komme tilbake med sak om finansiering av Helse- og arenabygget, der tilleggsbehovet på låneopptak anslås til om lag 30 millioner kroner.

Fotballhall i Granåsen har blitt omtalt i en rekke politiske vedtak. Kommunedirektøren har ikke funnet rom for å prioritere midler til en fotballhall i Granåsen i denne handlings- og økonomiplanen. Kommunedirektøren vil høsten 2021 komme tilbake med en sak som redegjør for prosessen med en fotballhall og forslag til videre retningsvalg for arbeidet, da det er viktig å avklare om det skal realiseres en fotballhall i Granåsen til bruk under VM på ski 2025 for å oppnå en synergi der hallen avlaster behov for provisorier under VM.

29.5.2 Kunstgress

Bystyret bevilget i sak [109/20](#) fem millioner kroner for å teste ut andre innfyllsmaterialer enn gummigranulat i kunstgressbaner. Midlene er nå fordelt gjennom tilskudd til idrettslag som har lagt nye kunstgressbaner. For idrettslag som skal rehabilitere sine kunstgressbaner vil det de nærmeste årene være et årlig behov på om lag fem millioner kroner for at lagene skal kunne legge om til mer miljøvennlige kunstgressflater, og til håndtering av granulat i tråd med [ny vedtatt forskrift](#). Kommunedirektøren har ikke funnet rom til å prioritere dette i forslag til handlings- og økonomiplan 2022-2025.

Kommunedirektøren vil komme tilbake med en sak om plan for opprydding i forurenset jord rundt baner og tilpasning til et fremtidig EU-forbud mot løst gummigranulat, og kostnader knyttet til dette.

29.5.3 Garderobebygg i Dalgård idrettsanlegg

Formannskapet ba i sak [373/20](#) kommunedirektøren om å komme tilbake med sak om garderobebygget og garderobekapasiteten på Dalgård. I rapport fra Arbeidsmiljøenheten, der lokalene er gjennomgått, konkluderes det med at lokalene og fasiliteter for ansatte ved Trondheim bydrifts avdeling for idrett, park og skog (IPS) ikke er i tråd med arbeidsplassforskriften. Kommunedirektøren vurderer nå hvordan dette skal følges opp. Byggets tilstand er tidligere beskrevet for formannskapet i sak [243/17](#). Byåsen IL har i flere år vært leietaker av et større møterom, et kjøkken og kontor. I tillegg disponerer de toaletter. Fasilitetene Byåsen IL leier er gamle og nedslitt, i likhet med resten av bygget. Kommunedirektøren vil, i samråd med Byåsen IL, utrede ombyggingstiltak og videre drift, og kommer tilbake med sak om bygget i tråd med formannskapets vedtak.

29.6. Mål og indikatorer

Ut fra mål og strategier og tidligere vedtatte periodemål som tjenesteområdet jobber etter er et utvalg av FNs bærekraftsmål identifisert som aktuelle og relevante for tjenesteområdet i perioden 2022-2025. Disse er angitt i tabellen nedenfor, der de også er koblet til periodemål og indikatorer for tjenesteområdet idrett og friluftsliv.

Tjenesteområde	Idrett og friluftsliv	
Bærekraftsmålene (hovedmål) som er mest relevant for tjenesteområdet		
Periodemål og indikatorer	Trondheim – En attraktiv by for store idrettsarrangement. <ul style="list-style-type: none"> Trondheim har idrettsanlegg som muliggjør årlig regionale og/eller landsdekkende/internasjonale idrettsarrangement, og store breddearrangement, med 	

	særlig fokus på barne og unge. Granåsen idrettspark er utbygd som et hverdagsanlegg som kan ta imot store arrangementer og VM på ski 2025.	
	<p>Trondheim – Byen med hverdagsanlegg for alle. Tidlig innsats knyttet til anlegg for fysisk aktivitet gir bedre folkehelse og livskvalitet</p> <ul style="list-style-type: none"> Anleggspoeng for idrettsanlegg per innbygger i Trondheim er på høyde med gjennomsnittet i landet Trondheim har en aktivitetsandel i idretten på 45 % 	
	<p>Trondheim skal være en grønn by med variert natur - med lett tilgjengelige, attraktive uteområder for lek, rekreasjon og friluftsliv.</p> <ul style="list-style-type: none"> Areal avsatt til regulerte idrettsanlegg og offentlige friområder har økt, og flere friluftslivsanlegg, nærmiljøanlegg og aktivitetsparker er etablert. 	
	<p>Trondheim – Byen der kommune, kunnskapsmiljøer og frivilligheten/idretten samhandler til beste for fellesskapet</p> <ul style="list-style-type: none"> Kommunens tilskuddssystem har blitt enklere og mer forutsigbart for byens idrettslag, og kommunen har inngått flere samarbeidsavtaler med idrettslagene om finansiering, bygging og drift av anlegg, der bygging skjer i regi av lagene selv. 	

Disse målene er valgt da Trondheim skal være et godt sted å leve, hvor alle har tilgang til gode arealer for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv, lek og rekreasjon. Trondheim skal være en internasjonal foregangskommune for utvikling av gode klima- og miljøløsninger jamfør [Kommuneplan energi og klima 2017-2030](#).

29.7. Driftsbudsjett

29.7.1 Prioriteringer innenfor driftsbudsjettet

I forslag til handlings- og økonomiplan 2022-2025 må kommunedirektøren gjøre noen prioriteringer, slik at de viktigste forholdene ivaretas. Dette gjøres på grunnlag av tidligere politiske vedtak og de overordnede periodemålene for området, men også andre forhold kan spille inn.

I handlings- og økonomiplan 2021-2024 er det budsjettetert med investeringstilskudd til en ny idrettshall og en ny ishall i 2021. Det var ikke lagt inn midler til nye haller i perioden 2022-2024. Kommunedirektøren foreslår nå at det legges inn midler til investeringstilskudd til nye idrettshaller bygd av idrettslag i 2022 og 2024. Kommunedirektøren foreslår i tillegg at det budsjettes med 60 millioner kroner i driftsutgifter til gjennomføring av ski-VM, fordelt på 20 millioner kroner i 2024 og 40 millioner kroner i 2025.

29.7.2 Forslag til driftsbudsjett for 2022-2025

Tabell 29-2 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for tjenestområdet idrett og friluftsliv i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020.

Tabell 27-3 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 29-2 Budsjetttramme og rammeendring idrett og friluftsliv. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	192,8	192,8	192,8	192,8
Pris- og lønnskompensasjon	2,8	2,8	2,8	2,8
Tekniske justeringer	-17,9	-17,9	-17,9	-17,9
Korrigert budsjett	177,7	177,7	177,7	177,7
Befolkningsvekst	2,4	2,6	2,4	2,3
Annen rammeendring	4,0	-12,2	26,3	31,1
Forslag til netto driftsramme	184,1	168,1	206,4	211,1
Reell rammeendring	6,4	-9,6	28,7	33,4

Tabell 29-3 Tiltak i idrett og friluftsliv. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Driftsmidler til turveger/-stier, løyper og andre friluftstiltak	0,7	0,7	0,7	0,7
	02. Driftsmidler til idrettsanlegg	0,7	0,7	0,7	0,7
	03. Driftsmidler til nærmiljøanlegg	0,5	0,5	0,5	0,5
	04. Tilskudd leie/private haller, uttrekk tidligere bevilgning	-14,5	-14,5	-14,5	-14,5
Endringer i tjenestetilbudet	05. Garderobeleie i Trygg/Lade kombihall	0,3	0,6	0,6	0,6
	06. Kjøp av halltid i fylkeskommunale og private idrettshaller	-0,1	-0,2	-0,3	-0,3
	07. Driftstilskudd ishall, Leinstrand IL	0,0	1,0	1,0	1,0
	08. Investeringstilskudd til nye private haller	19,5	0,0	19,5	0,0
	09. Leie og kapitaltilskudd til nye private haller	0,0	2,1	2,1	4,2
	10. Håndball-VM 2023 og 2025	0,0	1,0	0,0	1,0
	11. Ski-VM 2025, Hosting Contract	0,0	0,0	20,0	41,2
	12. Endret nivå/standard drift av idretts- og friluftslivsbygg	-0,4	-0,8	-0,9	-1,0
Effektiviseringstiltak	13. Innsparing reiser/innkjøp	-0,1	-0,3	-0,3	-0,3
	14. Økt effektivisering	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4
Sluttsum		6,4	-9,6	28,7	33,4

29.7.3 Opprettholdelse av standard

1. Driftsmidler til turveier/-stier, løyper og andre friluftstiltak

Kommunedirektøren foreslår å øke rammen for drift av nye skiløyper, lysløyper, turveier/-stier og badeplasser. Økt behov fra 2022 er beregnet til 0,7 millioner kroner.

2. Driftsmidler til nye idrettsanlegg

Kommunedirektøren foreslår å øke driftsmidler til nye idrettsanlegg med 0,7 millioner kroner fra 2022.

3. Driftsmidler til nye nærmiljøanlegg og aktivitetsparker

Kommunedirektøren foreslår å øke driftsmidler til nye nærmiljøanlegg og aktivitetsparker med 0,5 millioner kroner fra 2022. Dalgård trimpark og trimløype samt noen flere aktivitets-sletter ferdigstilles i 2021. To nye aktivitetsparker: Buranbanen aktivitetspark og Jernbanebyen aktivitetspark, forventes ferdig i løpet av 2022.

4. Tilskudd leie/private haller, uttrekk tidligere bevilgning

Investeringsstilskudd til en idrettshall ligger inne i budsjett 2021. Midler til halleie og til kapitaltilskudd for hallen ligger inne fra 2022. Netto endringer fra 2021 til 2022 er minus 14,5 millioner kroner.

29.7.4 Endringer i tjenestetilbudet

5. Garderobeleie i Trygg/lade kombihall

Formannskapet vedtok i sak [294/15](#) at kommunen skal leie garderober i Trygg/Lade kombihall tilsvarende som for arenabygget i Koteng arena. Årlig kostnad er foreløpig beregnet til 0,6 millioner kroner. Bygging av kombihall (idrettshall og fotballhall 7-er) i regi av Sportsklubben Trygg/Lade på Lade idrettspark er ikke endelig klart, beregnes å starte i 2022. Kommunedirektøren foreslår å legge inn 0,3 millioner kroner til garderobeleie fra andre halvår 2022, med helårsvirkning 0,6 millioner kroner fra 2023.

6. Kjøp av halltid i fylkeskommunale og private idrettshaller

Da kommunens hallkapasitet har økt de senere årene gjennom realisering av flere idrettshaller i samspill med idretten, foreslår kommunedirektøren en gradvis reduksjon i rammen for kjøp av tid i fylkeskommunale og private haller. Kjøp av halltid foreslås redusert med 0,1 millioner kroner i 2022, til en reduksjon på 0,3 millioner kroner fra 2023.

7. Driftstilskudd ishall, Leinstrand IL

Når etablering av en nøktern ishall i regi av Leinstrand IL er nærmere avklart vil kommunedirektøren legge fram en driftsavtale med laget angående støtte til drift og hallfordeling, i tråd med bystyrets vedtak i sak [234/20](#). Kommunedirektøren foreslår å legge inn en million kroner i driftstilskudd til Leinstrand ILs ishall fra 2023.

8. Investeringsstilskudd til nye private haller

Kommunedirektøren foreslår å legge inn investeringsstilskudd til bygging av to nye idrettshaller i regi av idrettslag; henholdsvis 19,5 millioner kroner i 2022 og 2024, i tråd med vedtak i sak [139/21](#).

9. Leie og kapitaltilskudd til nye private haller

Flere idrettslag planlegger bygging av flerbrukshall i egen regi. Bystyret vedtok i sak [153/16](#) maler for finansierings- og driftsavtaler som grunnlag for avtaler som skal inngås mellom kommunen og idrettslag når bygging av idrettshall skjer i regi av lagene.

I [Handlings- og økonomiplan 2021-2024](#) er det avsatt midler til én idrettshall i regi av idrettslag. Formannskapet vedtok i sak [139/21](#) kommunens prioriterte rekkefølge for støtte til idrettshaller planlagt av idrettslag:

1. Idrettshall i regi av Byåsen IL (vedtak i 2021)
2. Idrettshall i regi av SK Trygg/Lade
3. Idrettshall i regi av SK Freidig

SK Trygg Lade kan være klare til å igangsette sitt byggeprosjekt på Lade 2022.

Kommunen har også igangsatt arbeid med reguleringsplan for idretts- og skoleområdet på Eberg blant annet med tanke på realisering av hall i regi av SK Freidig. Planen forventes ferdig til bystyrebehandling i løpet av første halvdel av 2022. Kommunedirektøren foreslår å legge inn midler til kapitaltilskudd og leie til en ny hall i 2023, og til ytterligere en hall i 2025, jfr prioriteringer overfor.

10. Håndball-VM 2023 og 2025

Trondheim skal være vertsby for deler av håndball-VM for kvinner i 2023 og håndball-VM for herrer i 2025. Trondheim kommune må da bidra med midler til markedsføring av arrangementene, fan zone, aktiviteter for barn og unge, city dressing, utgifter til brøyting og strøing, utkjøp av parkeringsplasser, offisiell middag med mer. Basert på erfaringstall fra håndball-EM for herrer i januar 2020 foreslår kommunedirektøren å legge inn en millioner kroner for hvert av årene 2023 og 2025 til disse VM-arrangementene.

Norges håndballforbund har også søkt Trondheim kommune om ni millioner kroner i tilskudd til VM i 2023 og 4,5 millioner kroner til VM i 2025. Kommunedirektøren har ikke funnet rom for å prioritere tilskuddsmidler til håndballforbundet i dette forslaget til handlings- og økonomiplan.

11. Ski-VM 2025, Hosting Contract

I henhold til [Hosting contract](#) som er inngått mellom Trondheim kommune og Norges skiforbund om VM på ski i 2025, har kommunen ansvaret "for å bygge og stille til disposisjon et anlegg (permanente anlegg og provisoriske løsninger) godkjent av FIS og som tilfredsstillende alle de krav som følger av FIS' tekniske manualer, Hosting Contract med vedlegg, og eventuelle vilkår som senere vil bli stilt av FIS med hjemmel i Hosting Contract".

Kommunedirektøren foreslår å legge inn 61,2 millioner kroner til kommunens forpliktelser her; fordelt på 20 millioner kroner i 2024 og 41,2 millioner kroner i 2025.

12. Endret nivå/standard drift av idretts- og friluftslivsanlegg

For å tilpasse driften til rammen foreslår kommunedirektøren en gradvis reduksjon på drift av idretts- og friluftslivsanlegg i perioden. I 2022 er reduksjonen foreslått til 0,4 millioner kroner, økende til en million kroner i 2025.

Reduksjonen vil få konsekvenser for driften av kommunens idrettsanlegg, løyper og turdrag. Det er et kontinuerlig arbeid innenfor idretts- og friluftslivsområdet med å se på arbeidsutførelse og bemanning innenfor driftsområdet, og også vurdering av muligheter for ytterligere innsats av frivilligheten.

29.7.5 Effektiviseringstiltak

13. Innsparing reiser/innkjøp

I henhold til vedtatt handlings- og økonomiplan 2021-2024 legges det inn økt innsparing på innkjøp og innleie av arbeidskraft med 0,1 millioner kroner i 2022, økende til 0,3 millioner kroner fra 2023.

14. Økt effektivisering

I henhold til gjeldende handlings- og økonomiplan legges det inn økt effektivisering med 0,2 millioner kroner i 2022, økende til 0,4 millioner kroner fra 2023.

29.8. Investeringsbudsjett

Innenfor kommunedirektørens forslag til investeringsramme for området er det ikke mulig å fullt ut innfri periodemålene og alle politiske vedtak. Prioriteringene i forslag til handlings- og økonomiplan gjøres på grunnlag av tidligere politiske vedtak og de overordnede periodemålene og planene for området, men også andre forhold kan spille inn.

I forslag til handlings- og økonomiplan 2022-2025 har kommunedirektøren prioritert utbygging av Granåsen for å følge opp utbyggingsfase 2 og hopparenaen, jamfør bystyresak [42/21](#).

I investeringsbudsjettet for 2022 på 472,2 millioner kroner foreslår kommunedirektøren at det avsettes 407 millioner kroner til idrettsformål, 38 millioner kroner til friluftstiltak og 27 millioner kroner til nærmiljøanlegg.

Tabell 29-4 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor tjenesteområdet idrett og friluftsliv i perioden 2022-2025. Tabell 29-5 viser samlet finansiering av investeringsprosjektene for idrett og friluftsliv i perioden 2022-2025, mens forslag til finansiering per prosjekt framgår i kapittel 3 - *Forslag til investeringer og finansiering 2022-2025*.

Tabell 29-4 Investeringer i idrett og friluftsliv i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Investeringer friluftsliv og grønne områder (PFG)	37,2	0,0	37,2	7,2	10,0	10,0	10,0
02. Tursti langs Nidelva til Klæbu	41,2	7,6	33,6	3,6	10,0	10,0	10,0
03. Nærmiljøanlegg	14,8	0,0	14,8	3,7	3,7	3,7	3,7
04. Mindre investeringer idrett	12,0	0,0	12,0	2,7	2,7	2,7	2,7
05. Utendørs skateanlegg	24,0	1,2	22,8	22,8	0,0	0,0	0,0
06. Leangen idrettspark: Nye lyskastere, kabler og trafo til hurtigløps- og bandybanen	7,5	0,0	7,5	7,5	0,0	0,0	0,0
07. Bydelsbasseng Øst	305,0	0,0	305,0	0,0	0,0	2,5	2,5
08. Ny ishall	306,0	0,0	306,0	0,0	0,0	0,0	6,0
09. Vassfjelløypa	13,7	7,0	6,7	6,7	0,0	0,0	0,0
10. Østmarkneset bryggeanlegg	14,0	4,1	9,9	9,9	0,0	0,0	0,0
11. Oppgradering av lysløyper	10,0	3,3	6,7	6,7	0,0	0,0	0,0
12. Skistua Markaportal - nytt servicebygg	5,0	0,7	4,3	4,3	0,0	0,0	0,0
13. Granåsen idrettspark fase 2 inklusive hopparena	687,0	243,7	443,3	368,3	75,0	0,0	0,0
14. Fiber/teknologi Granåsen	6,0	4,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0
15. Rekkefølgekrav Smistadveien/områdeplan	174,3	124,3	50,0	10,0	20,0	20,0	0,0
16. Granåsen: Overordnet løpende planlegging (utvikling, prosjektering, prosjektledelse) og reguleringer	47,0	43,0	4,0	2,0	1,6	0,0	0,0
17. Granåsen: Driftsstasjon bydrift	25,0	0,0	25,0	15,0	10,0	0,0	0,0
18. Skileik rekrutt/basisanlegg, Høgåsen	10,0	0,0	10,0	0,0	10,0	0,0	0,0
Sluttsum	1739,7	438,9	1300,8	472,4	143,0	48,9	34,9

Tabell 29-5 Finansiering for investeringsprosjektene for idrett og friluftsliv i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	310,6	56,8	16,1	29,3
Egenkapital	26,7	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	75,1	22,6	7,8	5,6
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	60,0	63,6	25,0	0,0
Sluttsum	472,4	143,0	48,9	34,9

1. Investeringer friluftsliv og grønne områder (PFG)

Dette gjelder de tidligere postene badeplasser, erverv friområder, turveier og turløyper og oppfølging av plan for friluftsliv og grønne områder (PFG). Oppfølging av tiltak er i tråd med vedtak i bystyresakene [146/17](#), [243/20](#) og sak [184/20](#), samt formannskapssak [225/21](#). Kommunedirektøren foreslår å bevilge 37,2 millioner kroner til tiltak i fireårsperioden.

2. Tursti langs Nidelva til Klæbu

Grunnet omfattende arbeid knyttet til trasevalg kan et endelig planforslag for Nidelvstien bli noe forsinket i henhold til plan- og bygningslovens prosesskrav. Kommunedirektørens ambisjon er å levere komplett planforslag i løpet av 2021. Kommunedirektøren vil komme tilbake til nærmere kostnadsberegning og finansiering når trasévalg er nærmere avklart som del av det pågående reguleringsarbeidet. Kommunedirektøren utreder også mulighet for å forsere utbygging av strekningen mellom Øvre Leirfoss og Kveitabekken før reguleringsplanene er vedtatt. Total kostnadsramme er 41,2 millioner kroner, og kommunedirektøren foreslår å bevilge de resterende 33,6 millioner kroner fordelt med 3,6 millioner kroner i 2022 og ti millioner kroner på hvert av årene 2023-2025.

3. Nærmiljøanlegg

Det er et vedvarende behov for etablering av nærmiljøanlegg for egenorganisert fysisk aktivitet. Kommunedirektøren foreslår å videreføre ordningen med midler til nærmiljøanlegg; jamfør kommunedirektørens orientering til formannskapet i sak [391/20](#). Midlene omfatter blant annet Marinen trimpark og buldrestein, Buranbanen aktivitetspark, Jernbanebyen aktivitetspark, Dalgård trimpark og oppfølging av utført aktivitetssletteutredning. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 3,7 millioner kroner hvert år i perioden.

4. Mindre investeringer idrett

Innenfor idrett- og friluftslivsområdet er det behov for en årlig budsjettpost for å håndtere mindre og eventuelt uforutsette utfordringer/må-prosjekter i løpet av året. Kommunedirektøren foreslår å legge inn 2,7 millioner kroner årlig til mindre investeringer.

5. Utendørs skateanlegg

Bystyret vedtok i sak [109/20](#) å bevilge to millioner kroner til prosjektering og 20 millioner kroner til bygging av et utendørs skateanlegg. Kommunedirektøren anslår at totalkostnad for anlegget er 24 millioner kroner, der de siste to millioner kroner finansieres fra antatte spillemidler til prosjektet. Formannskapet vedtok i sak [262/18](#) at skateparken skal plasseres i Regnbueparken. Søknaden til bane NOR om godkjenning av tiltak innenfor sikkerhetssonen er ferdig behandlet, men har medført forsinkelse i prosjektet. Noe midler er allerede medgått til prosjektering mm, og kommunedirektøren foreslår, i tråd med bystyrets avsetning, å bevilge de resterende 22,8 millioner kroner til prosjektet i

2022. Totalkostnad for anlegget er usikkert inntil anbudsprosessen er gjennomført. Konkurransesgrunnlaget er nå på anbud. Ambisjonen for byggestart er våren 2022. Kommunedirektøren vil komme tilbake med en egen sak om skateparken når kostnaden er nærmere klarlagt.

6. Leangen idrettspark: Nye lyskastere, kabler og trafo til hurtigløps- og bandybanen

Dagens belysning på hurtigløps- og bandybanen på Leangen er ikke tilfredsstillende og eksisterende lyskastere må skiftes ut da de er utdaterte (jamfør omtale av dette for bystyret i sak [97/21](#)). Med et moderne lysanlegg er det potensiale for besparelser i energibruken på anlegget. Kommunedirektøren anbefaler derfor at det gjøres en helhetlig rehabilitering av lysanlegget. De totale kostnadene er foreløpig usikre, og kommunedirektøren foreslår å legge inn 7,5 millioner kroner til arbeidet i 2022. Kommunedirektøren vil legge fram sak om gjennomføring, kostnader med mer for rehabiliteringen når dette er nærmere klarlagt.

7. Bydelsbasseng Øst

Formannskapet bevilget 435 000 kroner til programmering/rom- og funksjonsprogram for bydelsbasseng øst på Moholt i sak [45/21](#). Programmet vil berede grunnen for en [plan- og designkonkurranse](#). Utredningen skal gi kommunen svar på behovet for programmering og mulig sambrukspotensiale for et nytt bydelsbasseng. Kommunen samarbeider i denne prosessen med [Sit](#) for å utrede sambrukspotensialet på tomten.

Basert på de senere års erfaring med reguleringsplaner anslår kommunedirektøren som et grovt estimat at reguleringsplanarbeidet for et bydelsbasseng øst på Moholt vil ha en kostnadsramme på 2-3 millioner kroner. En plan- og designkonkurranse med honorering vil gi ytterligere kostnader, men kan gjøre forprosjektfasen mindre omfangsrik og et generelt bedre utformet prosjekt. Et grovt tidlig kostnadsanslag for bygging av bydelsbassenget er 300 millioner kroner (2015-kroner). Erfaringsmessig tar utarbeidelsen av en reguleringsplan om lag et-to år fra formell planoppstart til planen er vedtatt.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 2,5 millioner per år i 2024 og 2025 til planlegging av bydelsbasseng Øst.

8. Ny ishall

I vedtatt handlings- og økonomiplan 2021-2024 er det satt av seks millioner kroner i 2024 for å starte opp arbeidet med ny ishall i Tiller idrettspark. Formannskapet har i tillegg bevilget to millioner kroner til reguleringsplanarbeidet, jamfør sak [45/21](#). Skisseprosjekt for ishallen er lagt ut på anbud, og arbeidet med dette forventes å være i gang i løpet av oktober 2021. Resultatet av skisseprosjektet og nærmere kostnadsberegninger for ishall på Tiller legges fram for formannskapet når dette er klart.

Et foreløpig og grovt kostnadsoverslag for ishallen er 306 millioner kroner. Kommunedirektøren foreslår at oppstartsmidler på seks millioner kroner til prosjektet forskyves fra 2024 til 2025.

09. Vassfjelløypa

I [intensjonserklæringen](#) mellom Trondheim og Klæbu kommuner er det fastslått at det skal etableres skiløype fra Tiller til Vassfjellet - [Vassfjelløypa](#). Utarbeiding av forslag til reguleringsplan som grunnlag for bygging av sti og skiløype er nå i slutfasen.

I vedtatt handlings- og økonomiplan ligger det inne 13,7 millioner kroner til prosjektet. Kommunedirektøren regner med å benytte om lag sju millioner kroner til og med 2021, og foreslår at de resterende 6,7 millioner kroner bevilges i 2022.

10. Østmarkneset kaianlegg

Det vises til formannskapssak [155/18](#) om konseptutredning av bryggeanlegg på Østmarkneset og ramme for videre arbeid. I sak om årsoppgjøret 2017 bevilget bystyret 14 millioner kroner til igangsetting av arbeidet med et bryggeanlegg på Ladekaia - Østmarkneset kaianlegg (sak [100/18](#)). Arbeid med reguleringsplan for Østmarkneset er i gang. I etterkant av vedtatt reguleringsplan vil

kommunedirektøren legge fram sak om kostnader for ulike brygge- og moloalternativer og hvilke andre tiltak som bør gjennomføres for å støtte opp om denne utviklingen. Kommunedirektørens vurdering er at bryggeanlegget innebærer en stor investering, og at det må fullfinansieres før man kan anbefale oppstart av prosjektet. Kommunedirektøren vil i løpet av høsten 2021 legge fram sak som beskriver dette og videre utredningsbehov mer inngående.

Av de bevilgede 14 millioner kroner antas at 4,1 millioner kroner påløper til og med 2021. Kommunedirektøren foreslår å bevilge de resterende 9,9 millioner kroner i 2022 for å gjennomføre tiltak for å bedre infrastruktur og universell utforming på dagens anlegg. Tiltakene handler om å bygge et nytt pumpehus for vann og avløp for å betjene publikumsfasilitetene på Østmarkneset, å bygge et heishus med utsiktsplattform fra plataet og ned til Ladekaia for bedre adkomst for varer og mennesker med nedsatt bevegelsesevne og til slutt den største investeringen; sikre et bryggeanlegg for rutegående sjøtransport på Østmarkneset.

11. Oppgradering av lysløyper

Kommunedirektøren beskrev utfordringene knyttet til idrettslagenes lysløyper i [sak 82/18](#), og har i 2020-21 i nært samarbeid med idrettslagene kartlagt lysløypenes kvalitet og kostander ved oppgradering. Ved behandling av sak om første økonomirapport 2020 (sak [109/20](#)) vedtok bystyret å bevilge ti millioner kroner til oppgradering av lysløyper. Deler av arbeidene legges ut på anbud september/oktober 2021. Ut fra forventet framdrift foreslår kommunedirektøren at 6,7 millioner kroner av bystyrets bevilgning overføres til 2022 for slutføring av arbeidene.

12. Skistua Markaportal - nytt servicebygg

Ved behandling av sak om første økonomirapport 2020 (sak [109/20](#)) vedtok bystyret å bevilge fem millioner kroner til Skistua markaportal - nytt servicebygg. Kommunedirektøren er i dialog med [Stiftelsen Skistua](#) og [Trondhjems Skiklub](#) angående avtale om eierskap og framtidig bruk av nytt servicebygg tilknyttet Skistua.

Endelige kostnader for arbeidene vil bli klarlagt når prosjektet har vært ute på anbudsforespørsel. Av de bevilgede fem millioner kroner er 0,7 millioner kroner påløpt så langt. Kommunedirektøren foreslår at de resterende 4,3 millioner kroner bevilges til prosjektet i 2022.

Kommunedirektøren vil legge fram sak om prosjektet når juridiske/avtalemessige og økonomiske forhold er nærmere klarlagt.

Granåsen idrettspark

[Granåsen idrettspark](#) videreutvikles som et helårs hverdagsanlegg tilrettelagt for trening og konkurranser, barn og unge, paraidrett og store konserter. Anlegget skal utvikles som et moderne idrettsanlegg rustet til store arrangementer som World Cup og VM på ski, med særlig vekt på nordiske grener og skiskyting.

Fotballhall i Granåsen har blitt omtalt i en rekke politiske vedtak. Kommunedirektøren vil komme tilbake med en sak som redegjør for prosessen med en fotballhall og forslag til videre retningsvalg arbeidet, da det er viktig å avklare om det skal realiseres en fotballhall i Granåsen til bruk under VM på ski 2025 for å oppnå en synergi der hallen avlaster behov for provisorier under VM. Grove tidligfase kostnadsestimater for en fotball, avhengig av størrelse, er 150-200 millioner kroner. Kommunedirektøren har ikke funnet rom for å prioritere midler til en fotballhall i Granåsen i denne handlings- og økonomiplanen.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 397 millioner kroner i 2022, 117 millioner kroner i 2023 og 20 millioner kroner i 2024 til Granåsen idrettspark (se omtaler i de følgende punkt 13-18).

13. Granåsen idrettspark fase 2 inklusive hopparena

Bystyret vedtok i sak [42/21](#) en kommunal investeringsramme på 620 millioner kroner for Granåsen idrettspark, og i tillegg 67 millioner kroner til kombinert sambruksbygg med skytehall og arenabygg hopp.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 368,3 millioner kroner i 2022 og 75 millioner kroner i 2023.

14. Fiber/teknologi Granåsen

Det er økende krav til kapasitet og leveringssikkerhet for strøm og fiber i et anlegg som Granåsen. Det planlegges derfor at legging av fiber inn i anlegget skal skje fra to separate steder for å ivareta leveringssikkerhet. Granåsen er også tiltenkt som testlab for forskning og utvikling, noe som vil medføre behov for avgrensninger fra fibernettet på hensiktsmessige steder i Granåsen. Det legges også opp til nettforbinding fra to steder inn i anlegget, med tanke på driftssikkerhet under arrangement. Arbeidet fortsetter og kommunedirektøren foreslår å bevilge to millioner kroner i 2022 til slutføring av arbeidet.

15. Rekkefølgekrav Smistadveien/områdeplan

Bystyret vedtok i sak [71/16](#) områdeplan for Granåsen skisenter. I Handlings- og økonomiplan 2019-2022 ble det avsatt 140 millioner kroner til rekkefølgekrav. Detaljregulering av område knyttet til fase 1 og 2 ble vedtatt av bystyret i sak [205/18](#).

Kommunedirektørens oppdaterte kostnadsanslag for rekkefølgekrav i reguleringsplan for området, beskrevet for bystyret i sakene [205/18](#) og sak [7/19](#), viser at avsatt budsjetttramme til veianlegg og teknisk infrastruktur i Granåsen er for lav. Kommunedirektøren har dialog med fylkeskommunen, som eier Kongsvegen, om det reelle behovet for to nye rundkjøringer og langsgående kollektivfelt imellom, der flere busser kan stoppe samtidig.

Forutsatt bystyrevedtak om omregulering eller at dispensasjon fra rekkefølgebestemmelsene vedtas, vil rekkefølgekrav delvis kunne realiseres innenfor opprinnelig ramme der det p.t er udisponerte midler på 27 millioner kroner. Kommunedirektørens foreløpige anslag er at det da mangler rundt 23-50 millioner kroner for å innfri rekkefølgekravene. I forhold til tidligere avsetninger foreslår kommunedirektøren å bevilge 23 millioner ekstra i forslag til Handlings- og økonomiplan 2022-2025. Kommunedirektøren kommer tilbake med oppdaterte kostnadsprognoser i forbindelse med plansak for utbyggingsfase 3 (området i sivilforsvarsleiren).

Kommunedirektøren foreslår å fordele en total investering på 174,3 millioner kroner (etter intern samordning i porteføljen for Granåsen, inklusive tidligere realisert tilliggende skibru og nasjonsområder ved Smistadvegen) knyttet til rekkefølgekrav, sist behandlet i formannskapssak [233/20](#). Kommunedirektøren foreslår å bevilge ti millioner kroner i 2022 og 20 millioner kroner hvert av årene 2023 og 2024 til gjenstående rekkefølgekrav i Smistadvegen og Kongsvegen.

16. Granåsen: Overordnet løpende planlegging (utvikling, prosjektering, prosjektledelse) og reguleringer

Planlegging av utbyggingen i Granåsen pågår. I 2019 ble byggingen av Granåsen øst (rulleskiløype) og ny skibru over Smistadvegen ferdig. I 2020 ble Granåsen helse- og arenabygg slutført.

Bystyret besluttet i sak [125/18](#) at Trondheim skal søke om å få arrangere VM på ski i 2025. 3. oktober 2020 ble Trondheim tildelt arrangementet. Dette har medført fortsatt behov for midler tilknyttet planlegging, utvikling og prosjektering av anlegget. I handlings- og økonomiplan for 2020-2023 ble det avsatt fire millioner kroner per år i 2020 og 2021 for å kunne fortsette planleggingen av utbyggingen. Det er også behov for midler i 2022 og 2023 for oppfølging og styring av prosjektene på overordnet nivå, og kommunedirektøren foreslår å bevilge 2 millioner kroner i 2022 og 1,6 millioner kroner i 2023. Det er avgjørende for å lykkes med utbyggingen at utredningsarbeid og aktiv styring skjer tidlig nok til å sikre god og helhetlig gjennomføring av av delprosjektene.

29.8.1 Driftsstasjon bydrift og skileik rekrutt/basisanlegg

I forbindelse med utbyggingen av Granåsen har hovedfokus til nå vært på VM-anleggene. Delprosjekter som ikke har vært like tidskritisk, men som likevel er viktige for helhetlig drift og bruk av Granåsen som inngangsportale til Bymarka, er driftsstasjon med garasjer for bydrift og skileik rekrutt/basisanlegg, Høgåsen. Disse er nevnt i tidligere saker, men ikke tidligere funnet rom for i handlings- og

økonomiplaner. Kommunedirektøren foreslår nå å prioritere følgende prosjekter i forslag til handlings- og økonomiplan 2022-2025:

17. Granåsen: Driftsstasjon bydrift

Bystyret ba i sak [42/21](#) kommunedirektøren om å legge fram sak om framtidig realisering og finansiering av driftsbygg med nye garasjer i Granåsen. Mulighet for bygging av nytt driftsbygg for maskinparken til Trondheim bydrift er tidligere beskrevet i sak [378/20](#). Ny driftsgarasje er i tråd med kostnadsoppsettet i bystyresak [44/19](#).

Eksisterende driftsgarasje er forutsatt revet i gjeldende reguleringsplan, noe som vil tilgjengeliggjøre området ved rekruttanlegget og skape bedre kontakt mellom Granåsen og marka. Dagens garasje i Granåsen er en enkel garasje uten varmen, og som er for liten til å huse dagens maskinpark. Trondheim bydrift besitter en verdifull maskinpark til bruk i Granåsen og Bymarka. Mangel på oppvarmet garasje gjør at nødvendig ettersyn og enkelt vedlikehold periodevis ikke lar seg gjennomføre på vinterstid.

En ny garasje vil bedre drift og ettersyn av kostbare maskiner. Tråkkemaskiner og snøscootere vil kunne kjøre rett ut på ren snøsone i Litjåsen, og derfra videre inn i marka eller via skibru til skistadion. Driftsbygget blir da en integrert del av de sammenhengende rene sonene med snø i anlegget, og strøsand og grus i belter på maskinene vil ikke dras med inn i løypene og ut på skistadion.

Et nytt driftsbygg med ny lokalisering vil lette nødvendig ettersyn og enkelt vedlikehold av driftsmaskiner, øke trafikksikkerheten og bidra til god kontakt og sammenheng mellom Granåsen idrettspark, rekruttanlegget og eventuell framtidig skileik. Et nytt garasjeanlegg med oljeutskiller vil bedre HMS og gi redusert miljøbelastning ved nødvendig renhold, ettersyn og vedlikehold av motoriserte driftsmaskiner. I tillegg vil et nytt driftsbygg inneholde areal som samler Trondheim bydrifts behov for nødvendig lagring av diverse utstyr.

Foreløpig estimeres en kostnad på 25 millioner kroner, der kommunedirektøren foreslår å bevilge 15 millioner kroner i 2022 og ti millioner kroner i 2023.

18. Skileik rekrutt/basisanlegg, Høgåsen

Et anlegg for skileik ved Høgåsen er sist beskrevet i bystyresak [44/19](#). Skileik er nå tenkt vest for de minste hoppbakkene K5 og K10 i rekruttanlegget. Området har et stort potensiale for etablering av skileik som et overgangsledd mellom idrettsanlegget og turområdene i marka. Etter innspill fra idretten sees det derfor på muligheten for å etablere et område for vinteraktiviteter med skileik og skicross i tilknytning til rekruttanlegget.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge ti millioner kroner til tiltaket i 2023. Kommunedirektøren vil komme tilbake med en egen sak om skileik med mer i Høgåsen.

30. Næring, samferdsel, klima og miljø

Næring, samferdsel, klima og miljø skal være en pådriver for det grønne skiftet for innbyggere og offentlig og privat virksomhet. Trondheims sterke forsknings- og kunnskapsmiljø og fremoverlente næringsliv er byens fremste konkurransefortrinn. Det skal være motoren for at eksisterende næringsliv skal omstille seg, at innovative små bedrifter kan vokse, og at større selskaper ønsker å etablere virksomhet i Trondheim og regionen. Trondheim og Trondheimsregionen har potensial til å utvikle seg til et sterkt senter for grønn næring og industri.

Trondheim kommune skal være modig og gå foran for å legge til rette for vridning mot grønn konkurransekraft. De viktigste grepene er å fasilitere for samarbeid som styrker kunnskaps- og innovasjonsmiljøene i offentlig og privat virksomhet. Samferdselssatsingen skal spille sammen med øvrig byutvikling for å styrke effektiv og grønn transport. Dette legger til rette for næringsutvikling og attraktive bomiljøer. Trondheim kommune skal bruke innkjøpsmakten for å fremme innovasjon. Realisering av samferdselsprosjekter og næringsareal i Trondheim krever at Trondheim kommune jobber aktivt for å sikre nasjonale beslutninger. Tilsvarende må vi påvirke nasjonale myndigheter slik at lovverket gir lokalt handlingsrom for å fremme det grønne skiftet.

30.1. Hovedutfordringer

Det grønne skiftet

Den fundamentale omstillingen av Trondheimssamfunnet vil kreve at forbruket til hver innbygger og all virksomhet blir mer sirkulær og bærekraftig. Nasjonale virkemidler må legge bedre til rette for oppskalering av grønn og bærekraftig omstilling gjennom å oppdatere lovverket og økonomiske virkemidler. Overgangen til et grønnere næringsliv og en mer innovativ offentlig sektor, krever tettere samarbeid med næringslivet, myndigheter og høyt kvalifiserte forskere for å sikre global konkurranseevne.

Personbiltrafikken er økende. Det gir mer belastning på veiene, utfordringer for næringstransporten og flere ulemper som støy i boligområdene. Det er forventet at gods- og varetransporten vil øke betydelig fram mot 2050. For næringsutvikling er det spesielt viktig å avklare lokalisering av godsterminal og tilknyttet energistasjon til godsterminalen. Vi må se person- og varelogistikk i sammenheng og finne løsninger som gir effektiv transport, samtidig som lokalmiljøene bedres og støy reduseres. Alle skal ha tilgang til å delta i samfunnslivet, og det krever tilrettelegging av mange miljøvennlige former for persontransport. Miljøvennlig persontransport må være sosialt bærekraftig og vi må sørge for at mennesker med funksjonsnedsettelse som ikke kvalifiserer til HC bevis fremdeles kan delta.

Samarbeid mellom kommunen og fylkeskommunen

Gode samferdselsløsninger bidrar til by- og næringsutviklingen i Trondheim. Ansvaret for samferdselsløsningene er fordelt mellom stat, fylkeskommune og kommunen. Samarbeid mellom de tre er en forutsetning for å lykkes. Trondheim kommune og Trøndelag fylkeskommune bruker mye tid og ressurser på å komme til enighet i spørsmål knyttet til utforming og finansiering av flere av de viktigste prosjektene i Miljøpakken.

Ta vare på lokalmiljø og kloden

FNs generalsekretær har erklært kode rød for menneskeheten og bystyret har erklært klima- og naturkrise. Vi må redusere klimagassutslippene. Hvis Trondheim klarer målsettingen om 80% reduksjon innen 2030 har vi ikke bare gjort vår del, men også vist andre at det er mulig.

Vi må også tilpasse oss et endret klima. Da må vi skjytte og restaurere naturen for at den skal kunne dempe effektene. Det gjelder ikke bare truede og sårbare arter og områder. Vi må ta vare på naturen så den er robust. Som bonus gir naturen både helsemessige gevinster og mulig råstoff for produkter vi

ennå ikke kjenner. Viktigst av alt er at naturens kompleksitet er fundamentet for en selvregulerende klode som danner vårt livsgrunnlag.

Lokalmiljøet har stor innvirkning på trivsel og folkehelse. Vi har allerede en rekke institusjoner og boliger som er utsatt for støy. Kommende periode blir det viktig at samferdselsprosjekter og øvrig byutvikling reduserer støybelastningen.

Både næringsutvikling og samferdselsløsninger krever areal. Trondheims byutviklingsstrategi legger opp til at vi skal beholde arealer satt av til næringsformål langs hovedveinettet, klargjøre og fortette disse arealene. I tillegg må vi samarbeide i Trondheimsregionen om de virkelig store næringsarealene. Det er nødvendig å bygge smartere og mer arealeffektivt, for å hindre en bit-for bit utvikling som ofte går på bekostning av naturmangfold, landbruksnæringa, folkehelse og sosial bærekraft.

30.2. Strategier

Samarbeid om det grønne skiftet

Det går en linje gjennom forskning, utvikling, innovasjon, pilot og oppskalering av bedrifter. Trondheim kommune, som landets tredje største kommune, må være tydelig på hvordan vi ønsker å stimulere til at næringslivet bidrar til å løse samfunnsutfordringer. NSKM vil bidra til det grønne skiftet gjennom å bringe parter sammen og fasilitere samarbeid for at bedrifter og organisasjoner lærer av hverandre. Trondheim kommunes arbeid med nærings- og samfunnsutvikling skjer i tett samspill med næringslivet, innovasjonsøkosystemet, FoU- og utdanningsinstitusjonene og andre eksterne aktører. Det politiske landskapet skal holdes godt informert om nye initiativ, muligheter og tilhørende behov.

Trondheim kommune investerer og handler for flere milliarder hvert år og er en betydelig markedsaktør. Innkjøp og investeringer skal brukes som et strategisk virkemiddel i det grønne skiftet. Krav styrer markedet i ønsket retning, og offentlige anskaffelser er et av de viktigste virkemidlene kommunen har for å understøtte innovative og miljøriktige løsninger. De store utfordringene for Trondheim kommune løses best gjennom samspill med næringslivet, og kommunen skal gjennom sine innkjøp og anskaffelser bevisst stimulere til innovasjon og grønn omstilling.

Trondheim blir påvirket av lokale, nasjonale og internasjonale krav og rammebetingelser. EU har laget et klassifiseringssystem for å fremme bærekraftige investeringer og forhindre "grønnvasking". NSKM forventer at klassifiseringssystemet vil skjerpe kriteriene for hva som regnes som grønne investeringer. I inneværende handlings- og økonomiplanperiode skal vi søke økt kunnskap rundt taksonomiens påvirkning på Trondheim kommune og innrette oss deretter for å fremme innovasjon og grønn konkurransekraft.

Samarbeid om byutviklingen

NSKM vil samarbeide tett med byutviklingsområdet, partnerne i Miljøpakken og Trondheimsregionen for å løse behovet for areal og infrastruktur. NSKM vil bidra med kompetanse innen næringslivets behov, overordnet samferdselsplanlegging, klima, landbruk, natur og folkehelse. I perioden skal byveksttalen reforhandles. Kommunedirektøren skal evaluere og vurdere styringssystemet i Miljøpakken og vurdere ansvarsfordeling mellom kommune, fylke og stat.

31. Næring

31.1. Innledning

Et næringsliv med kompetanse og kraft til å lykkes med overgangen til et grønnere og mer sirkulært samfunn er avgjørende for å nå bærekraftsmålene. Tjenesteområdet skal bidra til å tilrettelegge for nærings- og samfunnsutvikling.

I perioden 2022-25 skal næring og innkjøp bidra til :

- At grønn konkurransekraft er bærende for Trondheims næringsvirksomhet og næringsutvikling.
- At Trondheim er en attraktiv storby for etablert næringsliv, oppstartsbedrifter, investorer og arrangement
- Ressursmobilisering gjennom utstrakt samarbeid og partnerskap med eksterne for kunnskapsdeling, innovasjon og verdiskaping.
- Innovasjon og utvikling av produkter og tjenester gjennom offentlige anskaffelser samt bidra til løsninger for sirkulær økonomi.

31.2. Om området

Beskrivelse av området

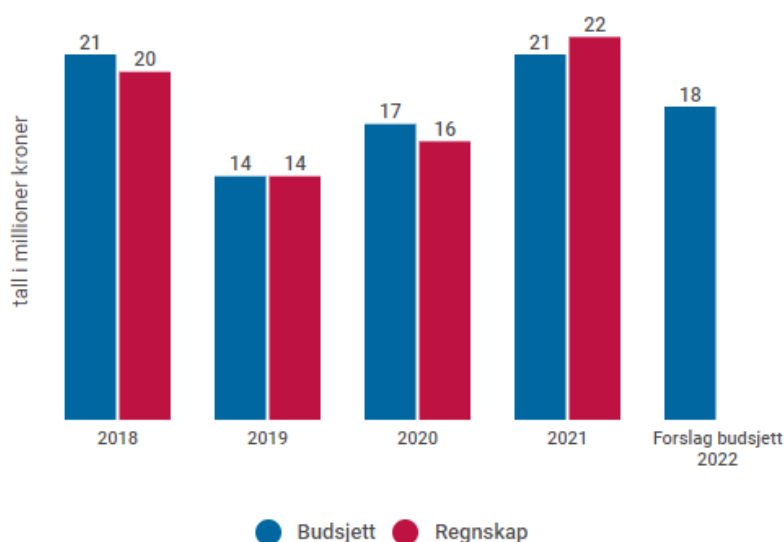
Næringsområdet har til hensikt å bidra til videreutvikling av eksisterende næringer i en mer bærekraftig retning, men også å legge til rette for nye, grønne, næringer som vil bidra til sysselsetting og verdiskaping i regionen, omtalt som grønn konkurransekraft.

Innkjøpstjenesten er kommunens ressurs- og kompetansesenter for innkjøp og enhetenes samarbeidspartner i anskaffelsesspørsmål. Innkjøpstjenesten inngår felles innkjøpsavtaler der hvor kommunen kan oppnå markedsmessige og administrative fordeler.

Viktige oppgaver for tjenesteområdet er prosess- og prosjektledelse, plan- og analysearbeid, samarbeid og nettverksarbeid, styrearbeid, sekretariatsfunksjoner samt forvaltningsoppgaver. Arbeidet har i mange tilfeller internasjonale perspektiver og relasjoner, og er nært knyttet til politiske prosesser. Et godt samarbeid mellom kommuner, fylket, stat, organisasjoner, FoU og næringslivet er viktig for å lykkes.

Økonomiske nøkkeltall

Figur 31-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

31.3. Utfordringsbilde og strategier

Framtidens utfordringer og løsninger er komplekse og kan vanskelig løses innenfor tradisjonelle fagdisipliner alene. Overgangen til et grønnere næringsliv og en mer innovativ offentlig sektor krever hardt arbeid. Næringsliv, myndigheter og høyt kvalifiserte forskere må samarbeide for å sikre global konkurranseevne. Å bruke byen og regionen som testarena for nye innovative løsninger, er et av hovedgrepene for å lykkes i næringsutviklingsarbeidet. For å forsterke pågående satsinger og sikre overføringsverdi er arbeidet i Trondheim kommune knyttet til eksterne og interne samarbeidspartnere. Å få til varige endringer krever utstrakt kommunikasjons- og nettverksarbeid internt og eksternt. Å tilgjengeliggjøre relevante data for næringslivet samt å bidra til å endre regelverket kan være en del av løsningen for å fremme endringene.

Mat som attraktivitetsfaktor for å tiltrekke seg turister og tilreisende er et viktig satsingsområde for Trondheim og Trøndelag. Det vil bli svært viktig å utnytte de mulighetene som ligger i European Region of Gastronomy (ERG) i 2022. Gjennom ERG vil Trondheim ytterligere styrke byens og regionens posisjon som matregion og matdestinasjon. Dette arbeidet gjøres i partnerskap med regionen.

I Trondheim kommune handles det årlig varer og tjenester for 5,3 milliarder kroner. Med en bevisst, strategisk bruk av innkjøpsmakten kan kommunen være en viktig aktør i å etterspørre nye og bedre løsninger. Innovasjon gjennom offentlige anskaffelser (IOA) er etablert med utprøvd metodikk og et eget utviklingsprogram; Leverandørutviklingsprogrammet. Tjenesteområdet jobber for å benytte metodikken i anskaffelser i hele organisasjonen. Tydelige krav om bærekraft og sirkularitet i anskaffelsene, vil skape aksept for at miljø og klima er en del av bunnlinjen. Å vektlegge miljø og sirkularitet vil kunne gi dyrere anskaffelser og det er nødvendig å akseptere en kalkulert risiko i anskaffelsesprosessen.

31.4. Mål

Tjenesteområde	Næring og innkjøp
Bærekraftsmålene (hovedmål) som vi mener er mest relevant for vårt tjenesteområde	
Noen utvalgte delmål fra bærekraftsmålene som vi mener beskriver våre utviklingsmål best og hva vi gjør for å jobbe mot målene. Her legges også inn lokalt omformulerte delmål.	<p>Delmål</p> <p><i>8.3 Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktiv virksomhet, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å sørge for tilgang til finansielle tjenester</i></p> <p><i>9.5 Styrke vitenskapelig forskning, oppgradere næringslivssektorenes teknologiske evne og kapasitet i alle land, særlig utviklingsland, herunder og innen 2030 ved å stimulere til innovasjon og ved en betydelig økning i antall ansatte innenfor forsknings- og utviklingsvirksomhet per million innbyggere, samt ved å øke bevilgningene til offentlig og privat forskning og utvikling</i></p>

Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden (tjenesteområdets egen beskrivelse):

Gründerstrategien er tydelig på viktigheten av kultur, kompetanse og kapital for å skape framtidens næringsliv. Innovasjon i næringsliv og i offentlig sektor er avgjørende for å sikre den framtidige velferdskommunen. Grønn konkurransekraft, byen som testarena, beholde de kloke hodene og å legge til rette for både startups og scaleups vil være viktige fokusområder framover.

For å befeste Trondheims posisjon som landets teknologihovedstad må innholdet i begrepet styrkes, fortrinnsvis ved at det stimuleres til økt antall teknologibedrifter.

For å gjøre næringslivet i bedre stand til å lykkes med overgangen til et grønnere og mer sirkulært samfunn, jobber Trondheim kommune aktivt med å bedre rammebetingelser for næringslivet. Et element i dette er å tilrettelegge byen som en testarena som gjør det mulig for næringsliv å eksperimentere med teknologi, regelverk og forretningsmodeller. Et eksempel er EU-prosjektet +CityxChange hvor Trondheim kommune bidrar gjennom å endre regelverket for fremtidens energimarked.

Periodemål:

- Trondheim kommune skal legge til rette for bærekraftige næringsetableringer for gründere og bedrifter.
- Kommunen skal bidra til smart og bærekraftig samfunnsutvikling gjennom å gi lokalt næringsliv gode rammebetingelser, spesielt innenfor mobilitet og energiløsninger.

Delmål

8.2 Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk modernisering og innovasjon, blant annet med vekt på lønnsomme og arbeidsintensive sektorer

9.4 Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og større anvendelse av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser, der alle land gjør en innsats etter egen evne og kapasitet

11.3 Innen 2030 styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering og muligheten for en deltakende, integrert og bærekraftig samfunnsplanlegging og forvaltning i alle land.

12.5 Innen 2030 betydelig redusere avfallsmengden gjennom forbud, reduksjon, gjenvinning og ombruk

17.17 Stimulere til og fremme velfungerende partnerskap i det offentlige, mellom det offentlige og private og i det sivile

	<p><i>samfunn, på grunnlag av partnerskapenes erfaringer og ressursstrategier</i></p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden (tjenesteområdets egen beskrivelse):</p> <p>Mat som attraktivitetsfaktor for å tiltrekke seg turister og tilreisende vil bli viktig i årene framover. Gjennom statusen som European Region of Gastronomy i 2022 har vi en mulighet til å gjennomføre et betydelig løft for Trondheim og Trøndelag på matfeltet. Matstrategien vil gi ambisjoner og retning i arbeidet for Trondheim kommune.</p> <p>Kommunen har store ambisjoner om å styrke reiselivet og å tiltrekke seg store arrangement. Våre hoteller, Spektrum og anlegget i Granåsen gir oss en mulighet til store nasjonale og internasjonale arrangement. Dette krever en kunnskapsbasert og profesjonell tilnærming. arrangementene er store løft som det er viktig å samarbeide godt om.</p> <p>Innovasjonsdistriktet skal utvikles rundt sterke kunnskapsmiljøer. Det skal stimulere til tettere kobling mellom næringslivet, entreprenører, investorer og offentlige aktører med mål om vekst, arbeidsplasser og nye løsninger på nasjonale og globale utfordringer. Samtidig er det viktig å skape et attraktivt og levende byområde.</p> <p>Næring og innkjøp styrker den sirkulære økonomien gjennom tilrettelegging for innkjøp av brukte møbler og redesign- og reparasjonstjenester. Trondheim skal gjennomføre en betydelig reduksjon av avfallsmengden gjennom tilrettelegging for gjenbruk av brukte møbler og materialer.</p> <p>Periodemål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trondheim skal være en aktiv pådriver for å få store arrangement til byen og stimulere til ringvirkninger for lokalt og regionalt næringsliv. • Trondheim skal utvikle et innovasjonsdistrikt i verdensklasse • Offentlige anskaffelser skal bidra til innovasjon og utvikling av produkter, tjenester og sirkulære løsninger
--	---

Indikatorer:

- Trondheim har en sterkere vekst i befolkning og sysselsetting enn andre norske storbyer
- Regionen fortsetter å ha høyest andel FoU-midler per innbygger i Norge
- Flere store arrangement med dokumenterbare ringvirkninger blir lagt til byen
- Flere interne enheter og prosjekter bidrar konkret til næringsutvikling
- Andel av kommunens anbuds konkurranser som bruker innovative anskaffelser
- Andel nyanskaffelser av møbler og byggematerialer reduseres gjennom å tilrettelegge for gjenbruk.
- Andel konkurransegrunnlag, avtaleverk og kontrakter som tilfredsstillende gjeldende klima og miljøkrav

31.5. Driftsbudsjett

Driftsbudsjettet til området benyttes på innkjøpstjenester (7 millioner kroner), prosjekter og tilskudd til næringslivet (10 millioner kroner) og på Trondheimsregionen (3 millioner kroner).

Tabell 31-1 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for område næring i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020. Tabell 31-2 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 31-1 Budsjetttramme og rammeendring næring. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	20,9	20,9	20,9	20,9
Pris- og lønnskompensasjon	0,1	0,1	0,1	0,1
Tekniske justeringer	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9
Korrigert budsjett	17,2	17,2	17,2	17,2
Befolkningsvekst	0,1	0,2	0,3	0,4
Annen rammeendring	0,3	-0,3	-0,6	-0,5
Forslag til netto driftsramme	17,5	17,1	16,9	17,0
Reell rammeendring	0,4	-0,1	-0,3	-0,1

Tabell 31-2 Tiltak i næring. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Finansiering av utviklingsarbeid leverandørutvikling	0,3	0,3	0,3	0,3
Endringer i tjenestetilbudet	02. European region of gastronomy	0,1	-0,3	-0,6	-0,6
	03. Påvirkningsarbeid og profilering	0,0	0,0	0,1	0,3
Sluttsum		0,4	-0,1	-0,3	-0,1

1. Finansiering av utviklingsarbeid leverandørutvikling

Som redegjort for i første økonomirapport, er ikke kommunens partneravtale knyttet til Leverandørutviklingsprogrammet finansiert. Rammen til næringsområdet er økt for å rette på denne feilen.

2. European region of astronomy

Trondheim og Trøndelag har blitt tildelt European Region of Gastronomy for 2022. Eierskapet ligger til Trondheim kommune og Trøndelag fylkeskommune. Innovasjon Norge, Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommuner er finansører av hovedprosjektet. Trondheim kommunes beløp er oppgitt i henhold til budsjett for prosjektet. Det er bevilget 0,6 millioner kroner til prosjektet i 2021 og kommunedirektøren har i sitt forslag innstilt på at det skal bevilges 0,7 millioner kroner i 2022 og 0,3 millioner kroner i 2023.

3. Påvirkningsarbeid og profilering

Arbeidet med å profilere Trondheim og Trondheimsregionen som en attraktiv by å bo, jobbe og studere i går igjen i flere av kommuneplanens mål. For å få virksomheter til å legge aktivitet til Trondheim er det budsjettet med noe økt ramme til dette feltet ut i økonomiplanperioden.

32. Miljø-, landbruks- og laboratorietjenester

32.1. Innledning

32.1.1 Miljø- og landbrukstjenester skal bidra til kommunens satsing på bærekraft ved å:

- koordinere arbeidet med å kutte klimagassutslipp og tilpasse virksomheten til kommende klimaendringer
- delta aktivt inn i arealforvaltningen i spørsmål som påvirker folkehelsen, klimatilpasning, natur og landbruk
- forvalte og føre tilsyn innen delegert lovverk
- samarbeide med innbyggere, næringsliv, offentlige organer og kunnskapsmiljø om å nå kommunens mål, og å utvikle kunnskap innenfor tjenesteområdet

32.1.2 I perioden 2022-2025 vil vi spesielt fokusere på å

- oppnå fastsatte utslippsmål for klimagasser
- revidere kommunedelplan energi og klima, kommunedelplan for naturmangfold, kommunedelplan for landbruk, samt å sikre god faglig forankring av klima og miljø i ny kommuneplanens arealdel
- restaurere leveområder for sårbare og truede arter når kommunen eller samarbeidspartnere gjennomfører bygge/vedlikeholdsprosjekter i relevante områder
- bidra med faglige råd i arbeidet med å redusere støybelastning i tråd med gjeldende og kommende handlingsplan

33. Samferdsel

33.1. Innledning

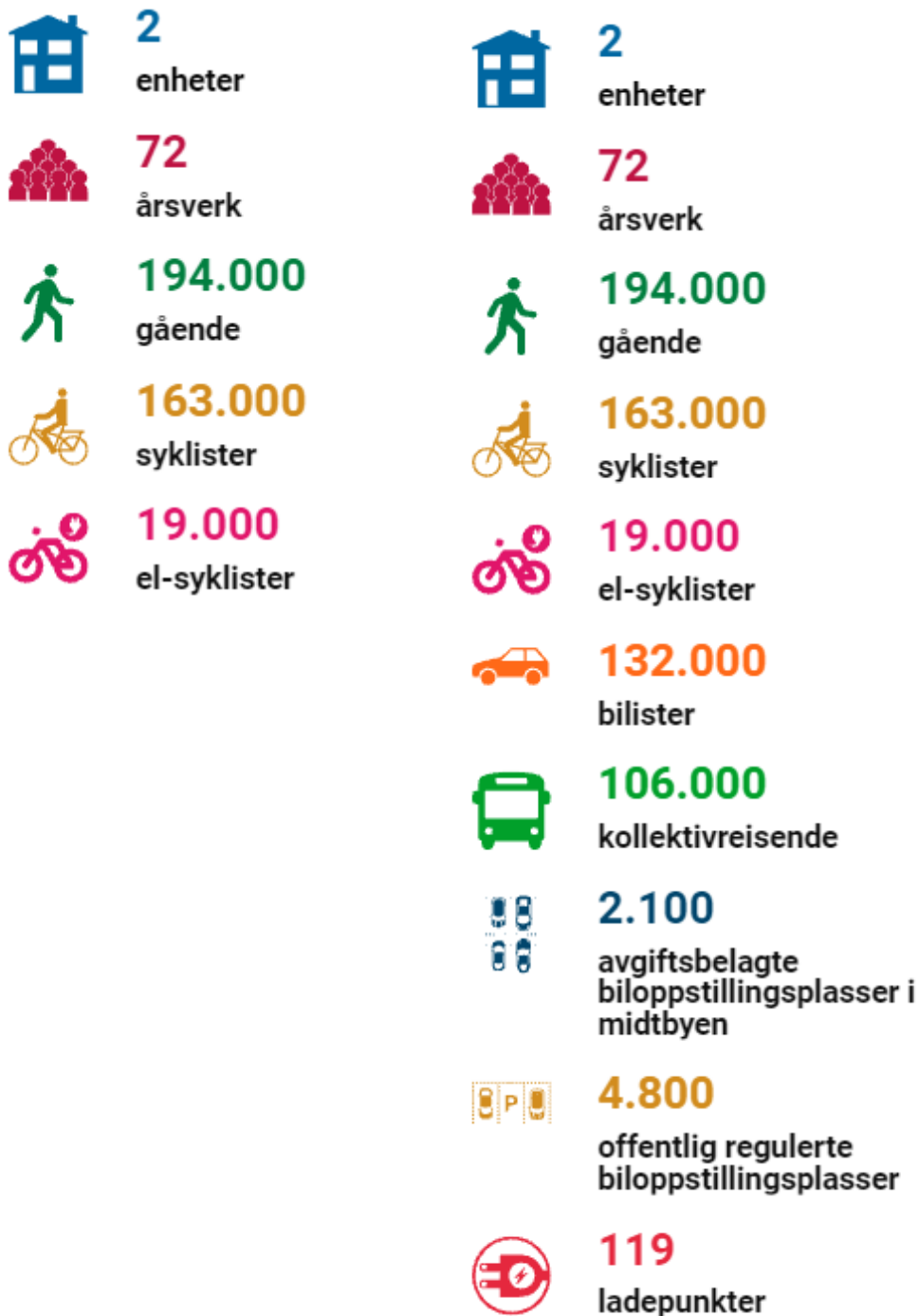
Det skal være trygt, enkelt og effektivt å reise miljøvennlig i Trondheim. Det gjelder for gründeren i Klæbu, håndverkeren på Strindheim og førsteklassingen på Tempe.

I perioden skal området:

- Legge til rette for effektiv næringstransport og miljøvennlig og helsefremmende persontransport gjennom å utarbeide overordnede planer for hovedveinettet og bylogistikk.
- Styrke gjennomføringen av Miljøpakkeprosjekter og blant annet planlegge og bygge nye sykkelveier på Brøset, Bromstad og Sverresborg, snarveier over hele byen, oppgradere viktige kollektivgater og samarbeide med bedrifter i HjemJobbHjem.
- Utarbeide plan for universell utforming som skal gjøre det enklere for alle å delta i samfunnslivet.

33.2. Om området

Området består av Mobilitets- og samferdselsenheten og Trondheim parkering, totalt 72 årsverk. Samferdselstjenester skal utvikle kommunens samferdselsplaner og -politikk, herunder veg, bane, transport, trafiksikkerhet og parkeringspolitikk, havneutvikling, gods, nyttetransport og arbeidet med Nasjonal transportplan, innovative løsninger og bruk av ny teknologi. Området ivaretar myndighet for parkering og krever inn miljø- og piggdekkgebyr og kontrollerer småelektriske kjøretøy. Trondheim parkering selger også tjenester til andre kommuner og Trondheim parkering AS. Samferdselsområdet har ansvaret for kommunens deltakelse i Miljøpakken, som er Trondheimsområdets samarbeid for å følge opp byveksttalen. Det pågår et arbeid med å fastsette hvilke andre oppgaver som skal ligge under tjenesteområdet samferdsel. Eventuelle endringer av driftsbudsjettet må gjøres deretter.

Gjennom byvekstavtalen har Trondheim kommune forpliktet seg til at persontransportveksten skal tas med kollektiv, sykling og gange. Gjennom Miljøpakken foreslår, planlegger og videreutvikler vi tiltak for dette.

For å få flere til å gå, sykle og reise kollektivt utarbeider området overordnede samferdselsplaner som angir kvalitet og sammenheng i transportnettene. Planene viser hvilke tiltak som har best effekt og danner grunnlag for prioritering av prosjekter i Miljøpakken. Samferdselsområdet er også ansvarlig for utbygging av infrastruktur til ladestasjoner og drifting av disse på kommunal grunn.

33.2.1 Sammenligning med andre kommuner

Tabell 33-1 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innenfor tekniske tjenester. Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene.

Tabell 33-1. Indikatorer for Trondheim og andre utvalgte kommuners ressursbruk innenfor samferdsel.

Indikator	2019	2020				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Antall km tilrettelagt for syklende som kommunen har ansvaret for per 10 000 innbyggere	9,7	9,3	2,3	3,9	9,2	6,1
Antall avgiftsbelagte parkeringsplasser i kommunen per 10 000 innbyggere	252	234	502	204	257	180
Antall parkeringsplasser skiltet for forflytningshemmede per 10 000 innbyggere	16,4	15,4	20,9	7,5	9,2	14,9

33.3. Utfordringsbilde og strategier

Øke fremdrift i Miljøpakkeprosjekter

I Trondheim har vi tre vegeiere; stat, fylke og kommune; med ansvar og myndighet for hver sin del av vegnettet. Spredt myndighetsansvar og vegeierskap gjør at det krever betydelig ressursbruk å balansere konsensus i Miljøpakken og koordinering opp mot ønsket fremdrift i prosjekter og planarbeid.

- I perioden skal byveksttalen reforhandles. Kommunedirektøren skal evaluere og vurdere styringssystemet i Miljøpakken og vurdere ansvarsfordeling mellom kommune, fylke og stat
- I arbeidet med plan for hovedveger skal det vurderes hva som er hensiktsmessig fordeling av vegeierskap
- Det er aktuelt å utvide dagens ordning for boligsoneparkering der det er hensiktsmessig av hensyn til å redusere fremmedparkering og for å oppnå nullvekstmålet

Flere virkemidler for klimaeffektive reiser

Et viktig mål for Trondheim kommune er å bidra til å stanse klimaendringene. Antall bilreiser i Trondheim øker, og overgangen til nullutslippskjøretøy går for sakte til at de lokale klimamålene er innenfor rekkevidde.

For å nå Trondheim kommunes klimamål samtidig som det legges til rette for verdiskaping og innovasjon må flere reiser være klimaeffektive. Det gjelder både persontransport og tjeneste- og næringstransport. Investerings tiltakene i Miljøpakken styrker det samlede mobilitetstilbudet i byen, men det er nødvendig med personbilrestriktive tiltak for at investeringene skal gi tilstrekkelig effekt.

I perioden skal kommunedirektøren

- Gjøre det enklere for ansatte i Trondheim kommune å reise kollektivt, sykle og gå, samtidig som kommunen ikke subsidierer arbeidsplassparkering for ansatte.
- Legge til rette for grønn og effektiv bylogistikk.

33.4. Mål og indikatorer

Disse bærekraftsmålene og delmålene er valgt ut for samferdsel

<p>Ingress</p>	<p><i>Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevant for samferdsel og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål, og de 169 delmålene er vurdert og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Dette resulterer i en oversikt over hvilke av FNs bærekraftsmål som tjenesten har et særlig ansvar for. Operasjonaliseringen av de utvalgte bærekraftsmålene er vist med de ulike periodemålene og tilhørende indikatorer</i></p>
<p>Tjenesteområde</p>	<p>Samferdsel</p>
<p>Bærekraftsmålene (hovedmål) som vi mener er mest relevant for vårt tjenesteområde</p>	
<p>Noen utvalgte delmål fra bærekraftsmålene som vi mener beskriver våre utviklingsmål best og hva vi gjør for å jobbe mot målene.</p>	<p>Bærekrafts delmål</p> <p>11.2) Innen 2030 sørge for at alle har tilgang til trygge, tilgjengelige og bærekraftige transportsystemer til en overkommelig pris og bedre sikkerheten på veiene, særlig ved å legge til rette for kollektivtransport og med særlig vekt på behovene til personer i utsatte situasjoner, kvinner, barn, personer med nedsatt funksjonsevne og eldre.</p> <p>11.6) Innen 2030 redusere byenes og lokalsamfunnenes negative påvirkning på miljøet (målt per innbygger), med særlig vekt på luftkvalitet og avfallshåndtering i offentlig eller privat regi.</p> <p>13.3) Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer og deres evne til tidlig varsling, samt styrke kunnskapen og bevisstgjøringen om dette.</p> <p>3.d) Styrke kapasiteten i alle land, særlig i utviklingsland, for tidligvarsling, risikoredusering og håndtering av nasjonale og globale helserisikoer</p> <p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden :</p> <p>Gjennom satsing på fortau, gang- og sykkelveger skal flere gå eller sykle. Miljøpakken skal utvikle sykkeltilbudet på kommunal- og fylkesveg i Trondheim for over 700 millioner kroner i perioden. Drift av hovedrutene for sykkel prioriteres for at Trondheim kan opprettholde posisjonen</p>

	<p>som landets største sykkelby. Omlegging av kollektivtrafikken fører med seg nye oppgaver, og drift av kollektivtraseer har høy prioritet det neste året.</p> <p>Store gateprosjekter innebærer omfattende investeringer og oppgradering av sentrale veger inn mot sentrum. Gjennom Miljøpakken realiseres flere viktige vegprosjekt de neste årene, blant annet Innherredsveien, Kongens gate, Elgeseter gate og Olav Tryggvasons gate</p> <p>Periodemål Måten vi reiser og leverer varer og tjenester på i Trondheim skal være ti prosent mer klimaeffektiv hvert år.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Måten vi reiser og leverer varer og tjenester på i Trondheim skal være ti prosent mer klimaeffektiv hvert år. • Omstillingen til grønn mobilitet skal gjøre det enklere for flere å delta aktivt i samfunnslivet. • Helsa til byens innbyggere skal styrkes gjennom tilrettelegging for aktive hverdagsreiser. <p>Indikatorer</p> <ul style="list-style-type: none"> • 90% prosent av barna går og sykler til skolen i 2025 • Andelen som går, sykler og reiser kollektivt øker hvert år • I perioden skal det opprettes 300 bildelingsplasser med formål å redusere behovet for å eie bil.
--	--

33.5. Driftsbudsjett

Samferdselsbudsjettet består av forventet parkeringsinntekter på 137 millioner kroner og driftskostnader på 60 millioner kroner.

Tabell 33-2 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for samferdselstjenester i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020. Tabell 33-3 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 33-2 Budsjetttramme og rammeendring samferdselstjenester. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	-77,0	-77,0	-77,0	-77,0
Pris- og lønnskompensasjon	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Tekniske justeringer	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
Korrigert budsjett	-85,0	-85,0	-85,0	-85,0
Befolkningsvekst				

Annen rammeendring	-2,2	-2,2	-2,3	-2,5
Forslag til netto driftsramme	-87,2	-87,2	-87,3	-87,5
Reell rammeendring	-2,2	-2,2	-2,3	-2,5

Tabell 33-3 Samferdselstjenester. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	01. Finansiering av faste kostnader Mobilitet- og samferdselsenheten	0,5	0,5	0,5	0,5
Endringer i tjenestetilbudet	02. Økt innsats overordnet samferdselsplanlegging	2,0	1,9	1,8	1,6
Endringer i gebyrer/brukerbetaling	03. Økte parkeringspriser	-4,5	-4,5	-4,5	-4,5
Effektiviseringstiltak	04. Effektiviseringskrav konsulent, innleie, reise	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Sluttsum		-2,2	-2,2	-2,3	-2,5

1. Finansiering av faste kostnader Mobilitet- og samferdselsenheten

Mobilitets- og samferdselsenheten er delvis finansiert av Miljøpakken og delvis av bykassens midler etter sammenslåing av Miljøpakkenheten og ressurser fra Byplankontoret til Mobilitet og samferdselsenheten. Kommunens forholdsmessige andel av faste kostnader til husleie og enhetsleder er beregnet til 0,5 mill årlig og må dekkes av bykassen.

2. Økt innsats overordnet samferdselsplanlegging

Økt innsats på overordnet samferdselsplanlegging skal gjøre det mulig å levere på de fire overordnede samferdselsplanene som er bestilt i kommunal planstrategi og ivareta tilstrekkelig utredninger på samferdsel i arbeidet med ny kommuneplanens arealdel. En viktig del av overordnet samferdselsplanlegging vil innebære å sikre det er gjort tilstrekkelig med vurderinger og analyser knyttet til viktige byutviklingsområder, slik at utbyggingsprosjekter, eksempelvis på Lade, ikke hindres av innsigelser mot manglende planer for håndtering av trafikk.

3. Økte parkeringspriser

Næringslivet, handelsstanden og kulturlivet har hatt en krevende økonomisk situasjon som følge av pandemien. Den budsjetterte økningen i parkeringsavgift tilsvarende 4,5 millioner kroner for 2021 ble derfor i bystyresak [231/21](#) vedtatt utsatt til 2022. Fra og med 2022 er det i gjeldende handlings og økonomiplan forutsatt 9,0 millioner kroner i økte parkeringsinntekter sammenlignet med 2021. I tillegg er det behov for å skissere tiltak som dekker inn effekt av færre parkeringsplasser i Midtbyen, reduserte avgiftssatser for el-bil samt ordinær pris- og lønnsstigning. I tråd med vedtaket i sak [231/21](#) legges det fram en egen sak til bystyret parallelt med budsjettet der ulike tiltak for å dekke inn dette inntektsbehovet skisseres.

4. Effektiviseringskrav konsulent, innleie, reise

I samsvar med vedtak i handlings- og økonomiplan 19-22 og 20-23 er det budsjettert med et generelt effektiviseringskrav og en innsparing på konsulent, innkjøp og innleie av vikarer på 0,1 millioner kroner per år.

33.6. Investeringsbudsjett

Miljøpakken finansierer Trondheim kommunes aktivitet i Miljøpakkesamarbeidet. Miljøpakkens budsjett utarbeides på bakgrunn av føringer gitt i [byvekstavtalen](#) (mars 2019) og [tilleggsavtalen](#) (juni 2020).

Partene i Miljøpakken (Trondheim kommune, Melhus kommune, Malvik kommune, Stjørdal kommune, fylkeskommunen og staten) konkretiserer tiltak for planlegging og gjennomføring i fireårsperioden ut i fra Miljøpakkens handlingsprogram. Budsjettet er et felles produkt for alle partene i Miljøpakken. Alle prosjektene skal være avklart og samordnet i fellesskap før de fremmes for politisk behandling. Budsjett 2022 behandles i bystyret i Trondheim i desember 2021.

Tabell 33-4 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor investeringsområde Miljøpakken i perioden 2022-2025. Tabell 33-5 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene:

Tabell 33-4 Investeringer i Miljøpakken i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering				
				2022	2023	2024	2025	
01. Miljøpakken		0,0	0,0	0,0	200,0	200,0	200,0	200,0
Sluttsum		0,0	0,0	0,0	200,0	200,0	200,0	200,0

Tabell 33-5 Finansiering for investeringsprosjektene for Miljøpakken i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	9,5	9,5	9,5	9,5
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	31,9	31,9	31,9	31,9
Refusjoner	158,6	158,6	158,6	158,6
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	200,0	200,0	200,0	200,0

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 200 millioner kroner til Miljøpakken i hvert av årene i fireårsperioden. Størsteparten av budsjettet til Miljøpakken Trondheim kommune finansieres av bompenger, belønningsmidler og mva-refusjoner. I tillegg finansieres noen prosjekt av fylkesvegmidler og statlige tilskudd. Trondheim kommune har i St.prp. nr. 85 (2008-2009) forpliktet seg til å bidra med 9,5 millioner kroner i kommunale investeringsmidler (bykassefinansiert låneopptak).

Miljøpakkens investeringsbudsjett er spredt på ca 150 pågående og nye prosjekter i ulik størrelse og tidshorison. Det planlegges og bygges innenfor programområdene sykkel, kollektiv, trafiksikkerhet, støy, gange, mobilitet og gatebrukstiltak. Av større prosjekt som er planlagt i 2022 er Saupstadbrua (gang- og sykkelbru), sykkelveg med fortau i Breidablikkveien, Nordre Ilevollen gateprosjekt, sykkelveg med fortau i Tyholtveien og en rekke snarveier organisert i snarveipakke 7 og snarveipakke 8.

Trondheim parkering

For å kunne bedrive den kommunale parkeringsvirksomheten er det behov for å investere noe i driftsmidler. Kommunedirektøren foreslår at det skal brukes 12,8 millioner kroner på formålet i planperioden.

Tabell 33-6 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor parkering i perioden 2022-2025. Tabell 33-7 viser kommunedirektørens forslag til finansiering av investeringene.

Tabell 33-6 Investeringer i Trondheim parkering i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. P-teknisk utstyr/skilt/smarte løsninger/utredninger mv. forvaltning	0,0	0,0	0,0	1,0	2,0	2,5	2,0
02. Biler	0,0	0,0	0,0	0,6	1,0	1,0	1,2
03. Etablering El-bil lading	0,0	0,0	0,0	1,5	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	0,0	0,0	0,0	3,1	3,0	3,5	3,2

Tabell 33-7 Finansiering for investeringsprosjektene for Trondheim parkering i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	3,1	3,0	3,5	3,2
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	3,1	3,0	3,5	3,2

P-teknisk utstyr, skilt, smarte løsninger, utredninger mv. forvaltning

For å oppfylle fremtidige krav og utvikling innen betalingsteknologi og parkeringsadministrasjonsverktøy, kreves det at vi kontinuerlig oppgraderer parkeringsautomatene og betalingsapp. I tillegg er det behov for å oppdatere kontrollverktøy for å kunne ivareta håndheving av lover og forskrifter. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 7,5 millioner kroner i perioden til dette.

Biler

Fire av ni kjøretøy i Trondheim parkering er elektriske. Kommunedirektøren anbefaler å gradvis skifte ut de resterende bilene med fossilt drivstoff til nullutslippsbiler. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 3,8 millioner kroner i perioden til formålet.

Etablering El-bil lading

Budsjettet på 1,5 millioner kroner er tidsforskyvning fra 2021. Fra og med 2022 er nye midler til elbillading lagt inn under budsjettposten for mindre investeringer klimainvesteringer innenfor investeringsområdet klimainvesteringer.

34. Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og revisjonen

34.1. Innledning

Bystyresekretariatet tilrettelegger for de politiske beslutningsprosessene, og gjennomfører valg til kommunestyre, fylkesting og storting. Bystyresekretariatet tar også hånd om kommunens vertskapsforpliktelser, og legger til rette for visler.

Kontrollutvalget og kommunerevisjonen har en uavhengig rolle og skal sikre at den kommunale virksomheten utføres i tråd med politiske vedtak og gjeldende lover og regler. Kontrollutvalget og kommunerevisjonen fremmer eget budsjettforslag til bystyret.

34.2. Om området

Om området

4
enheter

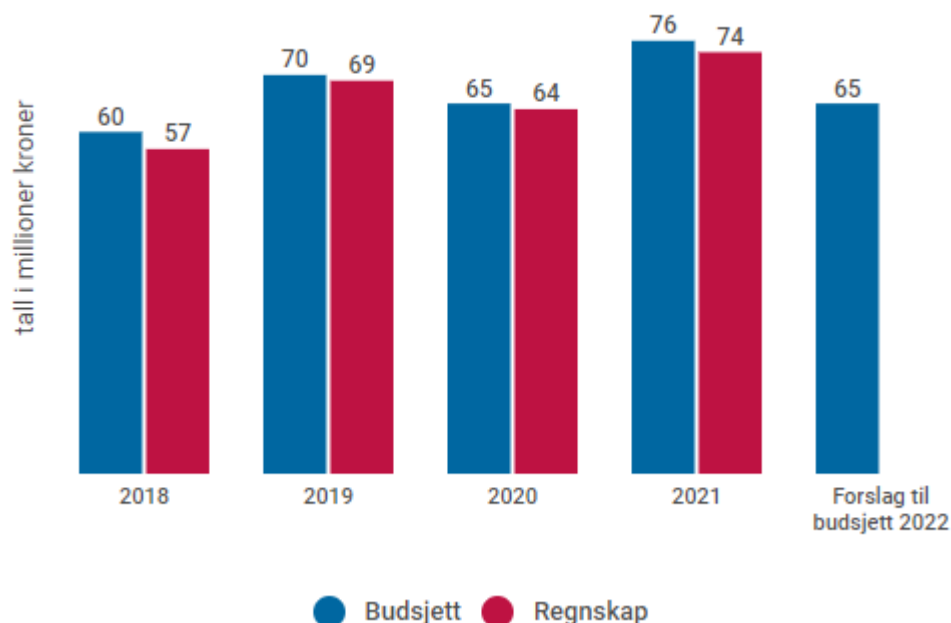

28
årsverk

67
bystyrerepresentanter

Økonomiske nøkkeltall

Figur 34-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

34.3. Driftsbudsjett

Forslag til driftsbudsjett for 2022-2025

Tabell 34.1 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for området i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2021. Tabell 34.2 viser Kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	74,0	74,0	74,0	74,0
Pris- og lønnskompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Tekniske justeringer	-9,1	-1,0	-8,1	-2,0
Korrigert budsjett	64,9	73,0	65,9	72,0
Befolkningsvekst	0,2	0,3	0,4	0,5
Annen rammeendring	-0,3	-0,4	-0,5	-0,6
Forslag til netto driftsramme	64,8	72,9	65,8	71,9
Reell rammeendring	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1

Tabell 34-2 Tiltak i bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Endringer i tjenestetilbudet	Prosjekt økt valgdeltakelse	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Sluttsum		-0,1	-0,1	-0,1	-0,1

Tabell 34-1 Budsjetttramme og rammeendring bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen. Tall i millioner kroner

34.3.1 Tekniske justeringer

Driftsrammene til tjenesteområdet justeres hvert år for om det er valg eller ikke.

I valgår (2021 og 2023) styrkes rammen som regel med 7,1 millioner kroner til dekning av utgiftene knyttet til å gjennomføre valgene. I 2021 fikk området i tillegg to millioner kroner ekstra som følge av koronapandemien. I tillegg inneholder økonomiplanen en 4-årssyklus som innebærer at rammen i kommunevalgår og påfølgende år er én million kroner høyere enn i de to øvrige årene. Kostnaden ved gjennomføringen av et kommunevalg er noe høyere enn ved et stortingsvalg. I forbindelse med kommunevalgene påløper det ekstra kostnader til skifte av representanter, folkevalgtopplæring, studiereiser og etterlønn.

34.3.2 Endringer i tjenestetilbud

I budsjett 2021 var det satt av 0,1 millioner kroner til å dekke utgifter knyttet til gjennomføring av prosjektet: *“Økt valgdeltakelse blant mennesker med utviklingshemming”*. Dette var en engangsbevilgning i 2021. Budsjettet til tjenesteområdet reduseres derfor med 0,1 millioner kroner fra 2022.

35. Kommunedirektøren og strategisk ledelse

35.1. Innledning

En overordnet målsetting er å videreutvikle Trondheim i en enda mer bærekraftig retning med hensyn til økonomi, sosiale forhold, og klima og miljø. I både 2020 og 2021 har verden stått midt oppe i en pandemi som har krevd mye av alle, også Trondheim kommune. Krisen har blitt håndtert fra dag til dag. Ved inngangen til 2022 er pandemien over, men konsekvensene av den vil prege vår oppmerksomhet og legge beslag på ressurser i lang tid fremover.

2030-agendaen med bærekraftsmålene utgjør den politiske overbygningen for regjeringens arbeid nasjonalt og internasjonalt. Regjeringen har bestemt at FNs 17 bærekraftsmål, som Norge har sluttet seg til, skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer, også i Norge. Det er fra regjeringens side uttrykt at det viktig at bærekraftsmålene blir en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen, noe som følges opp i Trondheim kommunes arbeid med Ny kommuneplanens samfunnsdel (KPS)

Bærekraftsenteret i Trondheim kommune har bidratt inn i stortingsmedlingen; [“Mål med mening - Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030”](#). Metodikken som bærekraftsenteret i Trondheim kommune har utviklet og jobbet etter i 2021, er nå blitt en del av den nasjonale anbefalingen og vil danne grunnlag for bærekraftscenterets videre arbeid i 2022. Trondheim kommune har også inntatt en sentral rolle i det nasjonale bærekraftsarbeidet, og Kommunedirektøren leder for styringsgruppen i det nasjonale bærekraftsnettverket.

Både den langsiktige samfunnsplanen og den fireårige handlings- og økonomiplan legger til grunn tre strategiske hovedgrep for å møte fremtidens utfordringer og skape muligheter for løsninger:

- **Relasjonell velferd** - skape kommunale tjenester og tilbud som bidrar til å styrke den enkelte innbyggers ressurser og mulighet til å skape seg et godt liv
- **Bærekraftig by** - utvikle en by som bygger på FN sine tre bærekraftsdimensjoner; økonomi, sosial, og klima og miljø
- **Kunnskaps- og kompetanseutvikling** - hvor Universitetskommune 3.0 er et sentralt virkemiddel for bedre kunnskap, kompetanse og løsninger

Kommunedirektøren og den strategiske ledelsens hovedgrep og mål for kommende fireårsperiode er nærmere beskrevet i kapittel 6.

35.2. Informasjon om området

Om området

7**områdedirektører****126****årsverk**

Under kommunedirektøren ligger kommunens strategiske funksjoner for helhetlig virksomhetsstyring, samfunnsutvikling, organisasjonsutvikling, ledelsesutvikling og internasjonalt arbeid.

Kommunedirektøren og strategisk ledelse er ansvarlige for forsvarlig utredning og fremleggelse av politiske saker til bystyret, formannskapet og bygningsrådet. I tillegg saksbehandler området klager for klagenemnda, utarbeider svarforslag på interpellasjoner i bystyret, samt utarbeider skriftlige svar som politisk nivå stiller i bystyret, formannskapet og i forbindelse med budsjettbehandlingen.

Kommunedirektøren har også ansvar for iverksettelse av politiske vedtak. Fagstaben er rådgivere og bistår ledelsen i realisering av politiske vedtak. Dette innebærer å ivareta forsvarlig drift av kommunens tjenesteområder, utvikling av fag og virksomhetsstyring, implementering av bystyrets vedtatte ledelses- og personalstrategi, god samhandling med og finansiering av tillitsmannsapparatet og en forsvarlig bruk og forvaltning av kommunens økonomiske midler.

Trondheim kommunes internasjonale strategi er basert på fem målområder og bygger på at Trondheim er en internasjonal by med økende mangfold og økende internasjonal aktivitet innen næringsliv, kultur, utdanning samt innen strategiske hovedgrep beskrevet i handlings- og økonomiplan for perioden 2019 – 2022. Av hovedaktiviteter i 2021 kan det nevnes søknad om å bli Europeisk innovasjonshovedstad 2021, Europeisk frivillighetshovedstad 2023 og at vi søker om å få Bocuse d'Or Europe i 2024. I tillegg har vi opprettet og igangsatt Trondheim Opportunity i samarbeid med Trøndelags fylkeskommune NAV Trøndelag og Næringsforeningen i Trondheimsregionen.

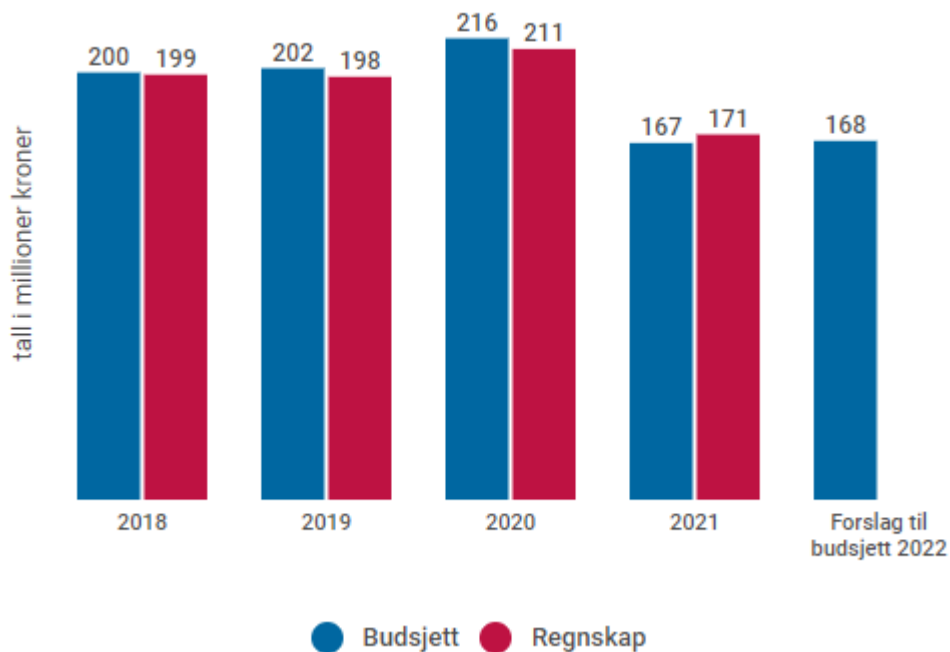
I tillegg har kommunedirektøren etablert strategiske programmer på områder der det er viktig å samordne en rekke enkeltprosjekter for å nå overordnede, politiske mål. Det er EU prosjektet Positive CityxChange, Universitetskommunen TRD3.0 og områdeløft/satsinger.

Universitetskommunen TRD3.0 er et samarbeidsprosjekt med NTNU. Prosjektet ble opprettet i 2018, med fireårig varighet og skulle opprinnelig avsluttes i 2021. Det foreslås å forlenge prosjektet, for å sikre implementering inn i organisasjonen. Ny samarbeidsavtale legges frem for formannskapet høsten 2021.

For å følge opp tiltak og måloppnåelse er det blant annet etablert et klimabudsjett, og Kommunedirektøren vil i løpet av perioden utarbeide et Levekårsbudsjett for å følge utviklingen innen (folke) helse og levekår.

Økonomiske nøkkeltall

Figur 35-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

35.3. Driftsbudsjett

Forslag til driftsbudsjett for 2022-2025

Kommunedirektøren og strategisk ledelse tilpasser bemanningen i fagstab til reduserte driftsrammer. Det er foreslått økning i rammen til kontingenter og hovedtillitsvalgte på bakgrunn av endringer i tråd med Hovedavtalen, samt prosjekt for nye administrasjonslokaler og nye områdeløftsatsinger.

Tabell 35.1 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for område kommunedirektøren og strategisk ledelse i perioden 2022-2025 Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2021. Tabell 35.2 viser kommunedirektørens forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tabell 35-1 Budsjettamme og rammeendring kommunedirektøren og strategisk ledelse. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	159,1	159,1	159,1	159,1
Pris- og lønnskompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Tekniske justeringer	3,4	3,4	3,4	3,4
Korrigert budsjett	162,5	162,5	162,5	162,5
Befolkningsvekst	0,3	0,7	0,9	1,2
Annen rammeendring	4,8	4,1	2,0	1,8
Forslag til netto driftsramme	167,6	167,3	165,3	165,5
Reell rammeendring	5,1	4,8	2,9	3,0

Tabell 35-2 Tiltak i kommunedirektøren og strategisk ledelse. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	Ombud for helse, sosial og oppvekst	0,5	0,5	0,5	0,5
	Utredning nytt administrasjonslokale	2,0	2,0	0,0	0,0
Endringer i tjenestetilbudet	Finansiering nytt områdeløft	1,0	1,0	1,0	1,0
Endringer i gebyrer/brukerbetalingar	OU-midler	2,5	2,5	2,5	2,5
Effektiviseringstiltak	Bemanningsreduksjon	-2,1	-2,4	-2,3	-2,2
Annet	Hovedtillitsvalgte	1,2	1,2	1,2	1,2
Sluttsum		5,1	4,8	2,9	3,0

35.3.1 Ombud for helse, sosial og oppvekst

I budsjett 2021 ble det vedtatt å legge inn midler Ombud for helse, sosial og oppvekst 0,5 millioner i 2021 økende til en million i 2022. Ombudsordningen er for Trondheims befolkning og brukerne av våre tjenester. Innbyggerne får mulighet for å henvende seg til et uavhengig ombud med spørsmål om helse og omsorg, barnevern, barnehage, skole og sosiale tjenester styrker og sikrer kvaliteten på tjenestene vi tilbyr på disse områdene. De kommunale ombudsordningene kommer som supplement til eksisterende nasjonale og regionale ombudsordninger.

35.3.2 Utredning nytt administrasjonslokale

Kommunedirektøren har igangsatt arbeidet med anskaffelse av kontorlokaler for administrasjonen, ref orienteringssak i Formannskapet [39/21](#).

Premissene for kontorarbeidsplasser har endret seg i løpet av det siste året, og kommunedirektøren vurderer det som nødvendig å vurdere disse endringene. Dette er et stort prosjekt som berører om lag 900 av kommunens ansatte. Kommunedirektøren foreslår rammeøkning på 2 millioner kroner i 2022 og 2023 for å dekke en prosjektstilling og kostnader for innhenting av ekstern ekspertise der dette er nødvendig.

Trondheim kommune har ulike prosjekter og engasjement av tverrfaglig karakter. Disse prosjektene, ofte satt sammen av ansatte fra ulike staber og enheter, har behov til tilgang på felles lokaler hvor det er mulig med interaksjon med interne og eksterne partnere. Dette kan sees i sammenheng med allerede etablerte møteplasser i kommunen hvor kommunen har etablert samarbeid og kontorfellesskap. Bruk av denne type areal skal være en del av fremtidig utredning av administrasjonslokaler. Det er et stort potensiale for å bruke arealene som et verktøy for utvikle nye måter å jobbe og samhandle på, og videreutvikle allerede etablerte arbeidsformer.

35.3.3 Finansiering av nye områdesatsinger

Etter gode erfaringer fra Områdeløft Saupstad-Kolstad fortsetter Trondheim kommune denne arbeidsformen for å motvirke opphoping av levekårsutfordring, utenforskap og ulikhet. I tråd med formannskapssak 109/21 "Valg av nye områder for områdesatsing i Trondheim" foreslår kommunedirektøren en million kroner til ledelse av to nye områdesatsinger, på Lademoen og Tempe-Sorgenfri. Arbeidsformen fra områdesatsing og tverrfaglige prosjekter deles og utvikles videre i samspill med andre byutviklingsprosjekt i Trondheim kommune.

35.3.4 OU-midler

OU-midler blir regulert gjennom særavtale "SGS 1020 OU-midler" Særavtalen er inngått med hjemmel i Hovedavtalens del A, § 4-3. Formålet med fondet er støtte til eller gjennomføring av

tillitsvalgtopplæring/tillitsvalgtarbeid og arbeidsgiveropplæring. Kontingenten har økt mer enn prisstigning og kommunedirektøren foreslår 2,5 millioner kroner for å ivareta kontingentøkning.

35.3.5 Bemanningsreduksjon

For å tilpasse ressursbruken til endrede rammer, foreslår Kommunedirektøren en reduksjon i bemanningen i kommunedirektørens fagstab fra 2022 på 2,1 millioner kroner.

35.3.6 Hovedtillitsvalgte

På bakgrunn av en økning i antall organiserte i Trondheim kommune må antall hovedtillitsvalgte økes i henhold til Hovedavtalen. Kommunedirektøren foreslår å legge inn 1,15 millioner kroner for å finansiere økningen i antall hovedtillitsvalgte.

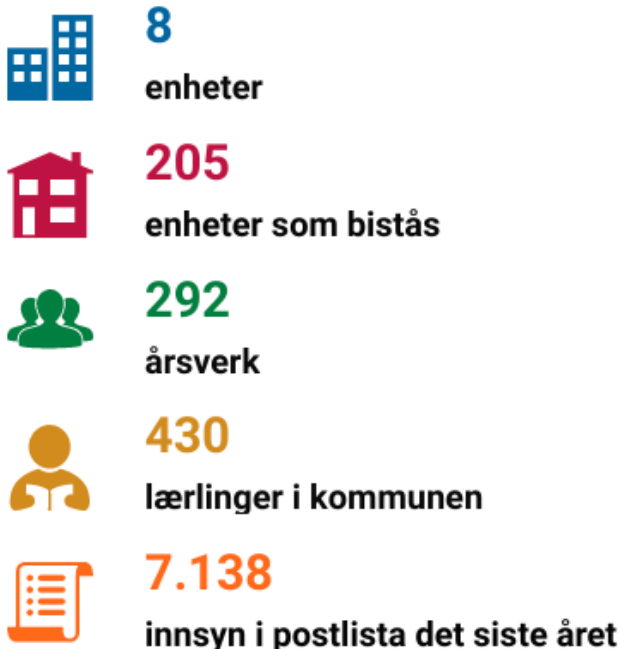
36. Utvikling og støttetjenester

36.1. Innledning

Utvikling og støttetjenestene ledes av områdedirektør for organisasjon og områdedirektør for økonomi og finans. Enhetene har en viktig rolle i arbeidet med å oppdatere og modernisere organisasjonen, tilpasse gamle prosedyrer og regler til nye krav og forventninger og til teknologiske endringer. Området ivaretar oppgaver i spennet fra rene interne støttetjenester for kommunens strategiske ledelse og kommunens 205 enheter, til direkte innbyggertjenester som omfatter blant annet håndtering av innsynskrav og skranketjenester.

36.2. Om området

Området omfatter totalt 8 enheter, Arbeidsmiljøenheten, IT-tjenesten, Enhet for kommunikasjon, administrasjon og innbyggerkontakt, Personaltjenesten, Kommuneadvokaten, Regnskapstjenesten, Økonomitjenesten og Trondheim byarkiv.

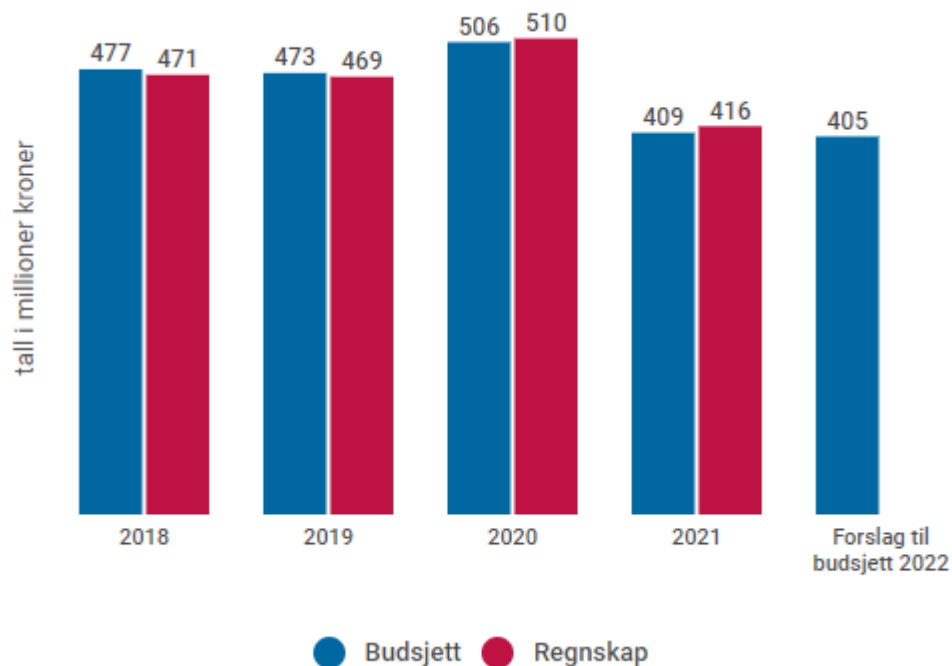

Økonomiske nøkkeltall

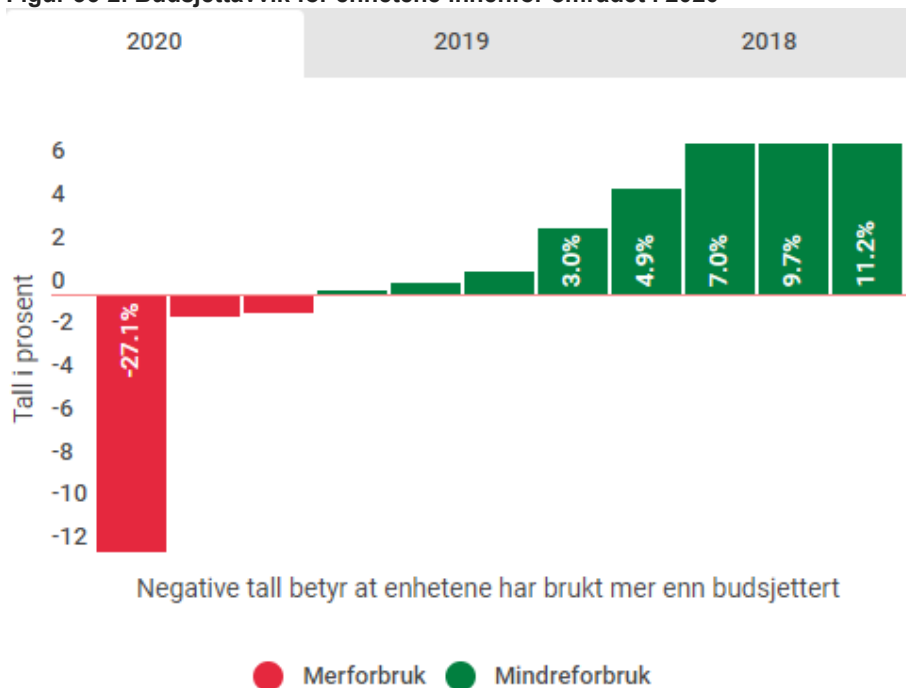
Figur 36.1 viser budsjett og regnskap for utvikling og støttetjenester i perioden 2018-2021, vedtatt budsjett og prognose på regnskap for 2021 og kommunedirektørens forslag til netto driftsbudsjett for 2022. Perioden 2018-2019 viser tall for gamle Trondheim mens budsjett 2020 og videre viser tall for nye Trondheim kommune. I 2020 ble kemneren overført fra Trondheim kommune til staten, derfor er budsjettet lavere i 2020.

Avvik mellom vedtatt budsjett 2021 og prognose i 2021 gjelder i alle hovedsak DIA (det interne arbeidsmarkedet). Omstilling og nedbemanning innenfor kommunens områder gjør at lønnskostnadene for disse personene belastes på DIA inntil de finner en passende stilling til disse. I 2021 har flere områder hatt krav til nedbemanning/effektivisering som har gitt økt kostnad for DIA.

Figur 36-1. Utvikling av budsjett og regnskap over tid. Tall i nominelle kroner. 2018 og 2019 kun gamle Trondheim, og 2020 og 2021 er påvirket av koronapandemien.

Figur 36-2. Budsjettavvik for enhetene innenfor området i 2020

36.3. Ressursbruk og økonomistyring

Regjeringens perspektivmelding, utviklingen mot et mer bærekraftig samfunn og den pågående pandemien viser betydningen av at kommunen evner å styre økonomiske og personellmessige ressurser både på mellomlang og kort sikt. Basis for styringen er naturligvis bystyrets budsjettvedtak, men kontinuerlig oppfølging av ressursbruken, både penger og mennesker, er helt nødvendig for å sikre arbeidsro og at fokus blir på å levere gode tjenester fra alle enheter i organisasjonen. Samtidig er det viktig at det budsjettet bystyret stiller til rådighet for den enkelte sektor oppleves som gjennomtenkt og rettferdig av de enhetene som får sin del av budsjettet tildelt. I planperioden vil området videreutvikle

de verktøy vi har for budsjettfordeling og oppfølgende økonomistyring, begge deler med det som mål at kommunen har en målrettet og rettferdig ressursbruk i tråd med politiske prioriteringer.

36.4. Medvirkning og samspill - driftsnært partssamarbeid

Personalreglementet, Hovedavtalen (HA) og arbeidsmiljøloven (AML) legger grunnlaget for et formelt samarbeid mellom partene i kommunesektoren. For å utvikle en omstillingsdyktig og serviceinnstilt kommunesektor til det beste for innbyggerne er det viktig med et godt samarbeid på alle nivå. Endring og omstilling skjer nært brukerne av våre tjenester, og partssamarbeidet er derfor spesielt viktig på den enkelte enhet.

Utvikling og styrking av partssamarbeidet på enhetene er viktig for både videreutvikling av tjenester og arbeidsmiljø, tjenesteutvikling og det å sammen komme fram til gode løsninger innenfor temaer som blant annet heltid og sykefravær i fellesskap. Dette er også viktig for å bygge en enda sterkere læringskultur.

I perioden 2020 - 2022 er det igangsatt et prosjekt med utvidet partssamarbeid. Prosjektet er i tråd med lov og avtaleverk, med **mål om bedre arbeidsmiljø**. Det utvidede partssamarbeid er forankret på utvalgte enheter gjennom ledere, tillitsvalgte/ansatte og vernetjenesten. Prosjektet er tilknyttet det nasjonale bransjeprogrammet som er utviklet av partene i IA-avtalen.

36.5. Arbeidsmiljø og sykefravær

Arbeidsgiver har ansvar for et fullt ut forsvarlig arbeidsmiljø, og ansatte har plikt til å medvirke. I den forbindelsen vises til politisk sak om arbeidsmiljø og sykefravær (0210/20), med faktagrunnlag og langsiktige tiltak som forplikter organisasjonen.

Et godt arbeidsmiljø vil bidra til at ansatte trives og får tatt ut sitt potensiale på jobb, til fordel både for den enkelte og bedriften. Dette er en viktig forutsetning for at ansatte skal bidra i det nødvendige endringsarbeidet i vi står foran. Et godt arbeidsmiljø vil også forebygge arbeidsrelatert sykefravær, og forskning viser at dette potensialet kan være så mye som 40-50 prosent av langtidsfraværet. Personaltjenesten og Arbeidsmiljøenheten (Bedriftshelsetjenesten) bistår arbeidsgiver med kunnskap, analyser, råd og veiledning, generelle og spesifikke tiltak og prosesser som har direkte eller indirekte betydning.

I enheter med høyt sykefravær over tid, går kommunedirektøren direkte inn med ulike former for støtte. Kommunedirektøren har opprettet særskilte innsatsteam beregnet på slike enheter.

Sykefraværet på fagområdet organisasjon har gått opp fra 3,8 % til 5,6 % fra 2. kvartal i 2020 til 2021. Innenfor finansområdet, har det gått ned fra 7,1 % i 2. kvartal 2020 til 2,7 % i 2021. Enhetene legger til rette for at medarbeiderne skal ha kortest mulig fravær, være delvis sykmeldt og ellers prøve å forebygge fravær gjennom ulike tiltak.

For enheter med høyt fravær har kommunedirektøren iverksatt følgende tiltak:

- Samlinger for kompetanse- og erfaringsutveksling mellom enhetsledere og kommunaldirektør
- Prioritering av innsats i enhetene med høyest sykefravær
- Handlingsplaner for reduksjon av sykefravær i enheter med høyt sykefravær

36.6. Samfunnssikkerhet og kommunal beredskap

Kommunen har et overordnet ansvar for befolkningens sikkerhet og trygghet. Kommunen skal jobbe systematisk og helhetlig med samfunnssikkerhetsarbeidet på tvers av sektorer i kommunen, med sikte på å redusere risiko for tap av liv eller skade på helse, miljø og materielle verdier. Plikten omfatter også

kommunen som myndighet innenfor sitt geografiske område, som virksomhet og som pådriver overfor andre aktører.

Kommunedirektøren ivaretar dette blant annet gjennom fokus på samfunnssikkerhet i planprosesser, kvartalsvis beredskapstrening for strategisk ledergruppe og ved å følge opp enhetsledere med tildeling av maler for arbeid med ROS-analyser, beredskapsplaner og øvelser på enhetsnivå.

36.7. Det interne arbeidsmarked (DIA).

Det interne arbeidsmarked er måten kommunen organiserer intern mobilitet på og er derfor å betrakte som en intern stillingsbank.

Trondheim kommune har 13762 fast ansatte arbeidstakere. Ved behov for nedbemanning på enhetene sikres ansatte ny tjenesteplassering ved at de overføres til DIA, som deretter formidler aktuelle ansatte til stillinger/behov som er meldt fra andre enheter.

Det er egne retningslinjer og prosedyrer for hvordan arbeidet med nedbemanning og formidling til nytt tjenestested foregår.

Omstilling og nedbemanning på enheter medfører at noen ansatte blir overført til DIA for en periode i påvente av ny fast tjenesteplassering. Noen får ny fast tjenesteplassering umiddelbart, mens de andre får tilbud om vikariat eller hospitering på andre enheter.

Unntaksvis kan overtallige bli værende på avgivende enhet en periode om vi ikke finner relevante alternativer. Alle som er i DIA har arbeidsplikt og ingen står pr nå "uten noe å gjøre".

Antall ansatte i dia pr	2019	70
	2020	96
	2021	99

Trondheim kommune har startet et par overtallighetsprosesser høsten 2021 som vil medføre en vesentlig økning i overtalligheten i desember 2021 (dette gjelder Trovo og BFT Omsorgsenheten).

Budsjettet for DIA er på 11,1 millioner kroner og har pr. 2. økonomirapport en prognose på 19,1 millioner kroner i 2021.

36.8. Utfordringsbilde og strategier

Hovedprioriteringen for utvikling og støttetjenestene i perioden er å ruste organisasjonen for å forstå og håndtere de endringene og omstillingsbehovene som vil komme i årene fremover som følge av en bølge av nye teknologier og økt fokus på samskaping som arbeidsform i offentlig sektor.

Kommunen må utvikle en evne til å forutse og forstå hvordan dette, og bærekraftstenkning i samfunnet forøvrig, vil påvirke hvordan det kommunale tjenestetilbudet må utvikles for å være i tråd med samfunnets forventninger. Blant annet gjennom eksperimentering og medarbeiderdrevet innovasjon.

En viktig forutsetning for å lykkes med nødvendig omstilling er at kommunens ansatte bidrar med forslag til løsninger og gjennomføring av endringene i praksis, samtidig som tjenesteproduksjonen opprettholdes. For å få til det må mange forutsetninger være på plass i organisasjonen, når det gjelder ledelse, arbeidsmiljø og kompetanse. Utviklings- og støttetjenester bistår og gir råd til arbeidsgivere på alle nivå på disse områdene.

36.9. Digital transformasjon

Digitaliseringsdirektoratet definerer digital transformasjon som "en prosess der virksomheten endrer hvordan den utfører sine oppgaver, tilbyr bedre tjenester, jobber mer effektivt eller skaper helt nye

tjenester hvor brukerfokus og brukeropplevelsen er selve kjernen i endringen *og at denne baserer seg på utnyttelse av digital teknologi*". For kommunene krever dette en betydelig omstilling i måten kommunen utformer og driver tjenestene på og hvordan vi legger opp til en samskaping med innbyggere og omgivelsen. Morgendagens løsninger kan utvikles mange steder og i mange former. En slik tilnærming til samfunnsutvikling krever at hele kommunen må være åpen, lyttende og samarbeidende for å stimulere til nye måter å tenke velferdstjenester på betyr at staten og kommunene må gjennomføre flere løft i fellesskap.

Forutsetningene for å lykkes med å etablere nye samskaptede tjenester, og den digitale transformasjonen, er kommunens evne til å skape tillit til kommunen som institusjon og tjenesteleverandør ved at ansatte på alle nivå i organisasjonen bidrar. En viktig brikke i dette er en fungerende internkontroll og god kontroll på personvernet til brukere, elever, ansatte og andre. Gjennom temaplan for teknologi og modernisering har bystyret vedtatt følgende tiltaksområder i perioden som foreslås fulgt opp med ulike prosjekter i perioden.

- Horisont 1 - Automatisering, robotisering og effektivisering av merkantile og administrative prosesser med den hensikt å forbedre disse prosessene og dreie noe av eventuell ledig kapasitet over til mer utviklings- eller tjenesteytende aktivitet.
- Horisont 2 - Trondheim som datadreven organisasjon - som primært vil ta sikte på å etablere viktige områder som datakvalitet, analysekraft, prediksjon og etablering av løsninger for visualisering av styringsdata. Videre vil grunnlaget som etableres brukes for å å muliggjøre tjenestennovasjon innenfor utadrettede virksomhetsområdene.
- Horisont 3 - Trondheim som innovativ og moderne by som samskaper tjenester med innbyggerne - Satsingen vil handle om å bygge kompetanse innenfor relevante tema for kommunen i et 6-12 års perspektiv med generell forståelse av nye teknologier og påvirkning på samfunnet og organisasjonen vil være et tema.

36.10. Mål og indikatorer

Ingress	<i>Det er for planperioden pekt på hvilke av FN sine bærekraftsmål som er mest relevant for utvikling og støttetjenester og hvor tjenesteområdet har påvirkningsmulighet. Både FN sine 17 hovedmål, og de 169 delmålene er vurdert og de utvalgte målene er presentert nedenfor. Dette resulterer i en oversikt over hvilke av FNs bærekraftsmål som tjenesten har et særlig ansvar for. Operasjonaliseringen av de utvalgte bærekraftsmålene er vist med de ulike periodemålene og tilhørende indikatorer</i>
Tjenesteområde	Utvikling og støttetjenester
Bærekraftsmålene (hovedmål) som vi mener er mest relevant for vårt tjenesteområde	

Delmål

8.2: Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk modernisering og innovasjon, blant annet med vekt på lønnsomme og arbeidsintensive sektorer

8.5: Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid

Vår omformulering:

Utvikle det kommunale tjenestetilbudet gjennom digital transformasjon, innovasjon, kompetanseutvikling og forsvarlig arbeidsmiljø.

Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden (*tjenesteområdets egen beskrivelse*):

Utvikling og støttetjenester må bidra til modernisering og omstilling av kommunen i takt med forventningene i samfunnet. En rask teknologisk endringstakt gjør at kompetansen i arbeidsstyrken må tilpasses og fornyes. For å sikre kontinuerlig læring og innovasjon skal vi ha gode strukturer og insentiver for våre medarbeidere, støttet av sine ledere og en kultur som tillater feiling og premierer læring. Innføringen av en ny horisontmodell skal bidra til å strukturere beslutninger som kommunen tar om å igangsette endringstiltak.

I den kommende perioden skal prosjektet "Eksperimentering som tjeneste" bli en funksjon innenfor utvikling og støttetjenester ved å bistå med å løfte enhetenes i å støtte medarbeiderdrevet innovasjon. Vi skal støtte ledere og ansatte i målrettet eksperimentering og koordinere bidrag fra veiledere i de øvrige virksomhetsområdene. Vi skal samhandle både internt og eksternt for å løse våre oppgaver litt smartere.

Som en attraktiv arbeidsgiver skal vi sørge for at våre medarbeidere har trygge og forutsigbare stillinger. Våre medarbeidere skal trygt kunne ytre seg og delta aktivt i utviklingen av egen arbeidsplass. For å forbedre arbeidsmiljøet og gi ansattes representanter større innflytelse på enheten vil forsøk på utvidet partssamarbeid bli gjennomført.

	<p>Indikatorer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flere nye, nyttige og nyttiggjorte innovasjoner • Tilpasse administrative prosesser bedre til de utadrettede tjenesteområdene blant gjennom effektivisering, automatisering og robotisering
	<p>Delmål</p> <p>10.2 Innen 2030 sørge for å myndiggjøre alle og fremme deres sosiale, økonomiske og politiske inkludering, uten hensyn til alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status</p> <p>10.3 Sikre like muligheter og redusere forskjellsbehandling, blant annet ved å avskaffe diskriminerende lover, politikk og praksis og ved å fremme lovgivning, politikk og tiltak som er egnet til å nå dette målet</p> <p>Vår omformulering: <i>Vi sikrer mangfold, inkludering og like rettigheter for alle våre ansatte.</i></p>
	<p>Hva vi gjør for å bygge opp under disse delmålene i denne perioden (tjenesteområdets egen beskrivelse):</p> <p>Vi arbeider aktivt for at kommunen likebehandler alle ansatte gjennom handlingsplaner og bistand på enheter ved behov.</p>
	<p>Indikatorer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sykefraværet for kommunen er under 8,8 prosent. • Den gjennomsnittlige stillingsprosenten for faste ansatte i hele kommunen går opp fra 82,5 til 85 prosent i 2022. • Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn har økt fra 11% av kommunens ansatte til 13%
	<p>Delmål:</p> <p>17.14 Vi oppnår en mer samstemt politikk for bærekraftig utvikling</p>

	Vår omformulering: Oppnå en mer bærekraftig utvikling i drift av Trondheim kommune.
	Hva vi gjør for å bygge opp under dette delmålet i denne perioden (tjenesteområdets egen beskrivelse): For å øke hastigheten på omstillingsarbeidet i kommunene bruker vi rammeverket for smart bærekraftig samfunnsomstilling slik at vi blir bedre rustet til å nå våre mål. Vi oversetter bærekraftsmålene til lokal kontekst og utvikler relevante indikatorer for resultatmåling på våre fagområder.
	Indikatorer: <ul style="list-style-type: none"> • Bærekraftsmålene er integrert i enhetsoppfølgingen og kommunens styringssystemer.

36.11. Driftsbudsjett

Tabell 36-1 viser kommunedirektørens forslag til netto driftsramme for området i perioden 2022-2025. Tabellen viser endring sammenlignet med vedtatt budsjett 2021 per 31.12.2020.

Oversikten under viser forslag til endringer i handlings- og økonomiplanperioden. For en mer detaljert gjennomgang av driftsbudsjettet til området, se detaljering av budsjettet for 2021.

Tabell 36-1 Budsjettramme og rammeendring utvikling og støttetjenester. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2022	2023	2024	2025
Opprinnelig budsjett 2021	401,5	401,5	401,5	401,5
Pris- og lønnskompensasjon	0,2	0,2	0,2	0,2
Tekniske justeringer	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Korrigert budsjett	398,7	398,7	398,7	398,7
Befolkningsvekst	0,7	1,4	2,1	2,6
Annen rammeendring	6,0	-10,1	-7,0	-10,9
Forslag til netto driftsramme	405,4	390,0	393,8	390,4
Reell rammeendring	6,7	-8,7	-4,9	-8,3

Tabell 36-2 Tiltak i utvikling og støttetjenester. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2022	2023	2024	2025
Opprettholdelse av standard	Det interne arbeidsmarkedet (DIA)	10,0	0,0	0,0	0,0
	Reduksjon av flyktninger	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1

	Windows lisenser - utvidelse av tidligere søknad	-1,2	-1,2	2,4	-1,2
Endringer i tjenestetilbudet	Prosjekt "heltid og økt stillingsandel"	4,5	0,0	0,0	0,0
	Stilling innsyn	0,9	0,0	0,0	0,0
Effektiviseringstiltak	Tegnspråktolk av formannskapet/bygningsråd	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
	Gevinstrealisering kommunesammenslåing	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
	Reduksjon bemanning	-4,9	-4,9	-4,7	-4,5
Sluttsum		6,7	-8,7	-4,9	-8,3

36.11.1 Opprettholdelse av standard

01 Det interne arbeidsmarked(DIA)

Det interne arbeidsmarkedet som finansierer årsverk som overføres fra en enhet til en annen, har de siste år vært underbudsjettet med rundt 10 mill kr., prognose pr. 2.økonomirapport viser 8 millioner kroner i merforbruk på DIA. Merforbruk pga. redusert budsjett samt flere pågående omstillingsprosesser gir behov for styrket ramme for DIA. Kommunedirektøren foreslår at budsjettet for DIA økes med ti millioner kroner i 2022.

02 Reduksjon av antall flyktninger

Trondheim forventes å ta imot færre flyktninger fremover. Dette betyr at det også vil være lavere behov for tolketjenester, og aktiviteten reduseres årlig med 1,1 millioner kroner fra 2022.

03 Windows lisenser

Trondheim kommune har i dag flere systemer som kjører på Microsoft sine servere med tilhørende lisenser som må fornyes (Windows Server Datacenter lisens). Alle ansatte som benytter disse tjenestene har i tillegg behov for brukerlisenser (User CAL). Disse lisensene har en livssyklus/varighet på 3 år. Utgiftene reduseres i 2022, men øker i 2024

04 Prosjekt "heltid og økt stillingsandel"

Det ble vedtatt 5 millioner kroner til dette tiltaket i 2021, men prognose etter 2. økonomirapport viser at kun 0,5 millioner kroner er aktivert. Kommunedirektøren foreslår at resterende 4,5 millioner kroner videreføres for tiltaket i 2022.

05 Innsyn i saker som gjelder Trondheim kommune

Trondheim kommune har hatt en stor økning i forespørsel vedr innsyn og ser derfor behov for en midlertidig oppbemanning. Kommunedirektøren foreslår at budsjettet styrkes med 0,9 millioner kroner i 2022.

Endringer i Tjenestetilbudet

06 Tegnspråkstolk av formannskap/bygningsråd

Denne tjenesten har ikke blitt benyttet i 2021 pga. fravær av tilgjengelige tolkeressurser på møtetidspunktene til formannskap/bygningsråd. Kommunedirektøren legger derfor ikke inn midler til dette i 2022.

36.11.2 Effektiviseringstiltak

07 Gevinstrealisering kommunesammenslåing

Det forventes at det i løpet av 2022 vil være en ytterligere gevinstrealisering ved kommunesammenslåingen på 1 millioner kroner. Dette er i hovedsak medarbeidere som slutter eller går av med pensjon som ikke blir erstattet.

08 Reduksjon bemanning

For å tilpasse ressursbruken til endrede rammer, foreslår kommunedirektøren en reduksjon i bemanningen på området fra 2022 på 4,9 millioner kroner, som videreføres i perioden.

36.12. Investeringsbudsjett

Investeringer i perioden til IT-prosjekter er 316 millioner kroner i fireårsperioden. Prosjektene utføres innenfor flere av kommunens tjenesteområder og på tvers av områder.

Kommunedirektøren foreslår i fireårsperioden bevilgning til prosjekt innenfor kommune 3.0-tenkning med nødvendig teknologistøtte for å legge til rette for tverrsektoriell- og innbyggerrettet støtte for samhandling rundt barnet. I tillegg foreslås en ramme for videre arbeid med velferdsteknologi.

De øvrige foreslåtte investeringene bygger videre på igangsatte aktiviteter henholdsvis teknisk infrastruktur, basissystemer og innbyggerrettede tjenester. Det foreslås videre en bevilgning for å følge opp vedtak i temaplan for teknologi og modernisering vedtatt i formannskapet 6. mars 2021. I henhold til planen fortsetter arbeidet med å etablere kommunen som datadreven organisasjon, og et nytt forslag om arbeid med automatisering og robotisering av merkantile og administrative prosesser.

Tabell 36-3 viser kommunedirektørens forslag til investeringer innenfor investeringsområdet IT i perioden 2022-2025.

Tabell 36-3 Investeringer i IT i perioden 2022-2025. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2022	2023	2024	2025
01. Datadreven organisasjon	7,0	0,4	6,6	0,9	2,7	1,8	0,0
02. IT støtte Samspill - Tverretattlig og tverrfaglig samarbeid rundt barn	6,8	0,0	6,8	1,0	2,2	2,2	0,3
03. Oppgradering av terminalserverløsning	5,9	0,0	5,9	5,9	0,0	0,0	0,0
04. Samskaping med pårørende (aktivitetsportal)	3,5	0,8	2,7	1,5	0,9	0,0	0,0
05. Velferdsteknologi	10,0	0,0	10,0	0,7	3,0	3,0	2,0
06. Fagsystemer og basisløsninger	39,9	11,0	28,9	5,0	9,0	5,6	6,5
07. Automatisering og robotisering av administrative prosesser	6,0	0,0	6,0	1,5	1,5	1,5	1,5
08. HelsaMi+(velferdsteknologi)	37,0	36,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
09. Digitale innbyggertjenester	24,2	18,2	6,0	1,5	1,5	1,5	1,5
10. Digibarnevern	124,7	78,4	46,3	41,6	4,7	0,0	0,0
11. Digitale planprosesser	29,4	10,2	19,2	1,8	5,0	11,0	0,0
12. Nettverks- og pc infrastruktur	184,8	0,0	184,8	25,7	58,5	57,9	42,7
Sluttsum	479,2	155,0	324,2	88,1	89,0	84,5	54,5

Tabell 36-4 Finansiering for investeringsprosjektene for IT i perioden 2022-2025

	2022	2023	2024	2025
Bykassefinansierte lån	53,5	75,2	71,2	46,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	13,6	13,8	13,2	8,5
Refusjoner	21,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	88,1	89,0	84,5	54,5

Datadreven organisasjon

Arbeidet med å legge til rette for at Trondheim kommune utvikler seg som moderne datadreven organisasjon jfr satsing vedtatt i bystyret PS 5/21 i Temaplan for teknologi og modernisering foreslås videreført i tråd med allerede igangsatt aktivitet. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 5,4 millioner kroner til prosjektet i fireårsperioden.

IT støtte Samspill - tverretattlig støtte for samhandling rundt barnet

Kommunedirektøren foreslår at det etableres nødvendig IT-støtte for å sikre intern koordinering rundt barn med særskilte behov. Dette er en oppfølging av tidligere verbale føringer i HØP 21-24 og oppfølging av en rekke revisjonsrapporter på BFT Østbyen. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 5,7 millioner kroner til prosjektet i fireårsperioden.

Oppgradering av terminalserverløsning

Kommunens terminalserverløsning går ut på dato i 2022 og det kommunedirektøren foreslår at løsningen byttes ut for å overholde krav til informasjonssikkerhet. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 5,9 millioner kroner til formålet i 2022.

Samskaping med pårørende (aktivitetsportal)

Det påbegynte arbeidet med å legge til rette for aktiviseringer av eldre ved å koble frivilligheten og aktører ved hjelp av enkle digitale løsninger fortsetter i tråd med vedtak HØP 2021-2024.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge i sum 2,4 millioner kroner til aktivitetsportalen i 2022 og 2023.

Velferdsteknologi

Kommunedirektøren foreslår i perioden å fokusere på å øke bruken av de eksisterende etablerte løsningen jfr bystyresak 227/20 om plan for teknologi i helse- og velferdstjenester. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 8,7 millioner kroner til velferdsteknologi i perioden.

Fagsystemer og basisløsninger

Arbeidet med å bytte ut dagens sak- og arkivløsning fortsetter i perioden, samtidig som mindre nødvendige oppgraderinger på ulike basisløsninger håndteres løpende. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 5 millioner kroner i 2022, i sum 26,1 millioner kroner i perioden.

Automatisering og robotisering av administrative prosesser

I tråd med satsingen vedtatt i bystyret knyttet til Temaplan for teknologi og moderniseringen foreslår kommunedirektøren en bevilgning hvert år i fireårsperioden på 1,5 millioner kroner for å automatisere og robotisere administrative prosesser.

HelsaMi+ (Velferdsteknologi)

I 2022 vil prosjektet Digital hjemmeoppfølging avrundes som prosjekt og overføres til drift. Prosjektet handler om å legge til rette for at pasienter kan følges opp ved bruk av digitale verktøy.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 1 millioner kroner til avslutningsfasen av prosjektet i 2022.

Digitale innbyggertjenester

Kommunedirektøren foreslår å fortsette arbeidet med å tilby selvbetjeningsløsninger til innbyggerne. I løpet av perioden vil flere ti-talls elektroniske tjenester tilbys på kommunens Minside. Formålet er å redusere henvendelser til førstelinje og tilby moderne selvbetjente løsninger. Kommunedirektøren foreslår å bevilge 1,5 millioner kroner hvert år i fireårsperioden til arbeidet.

Digibarnevern

I henhold til vedtatt plan vil prosjektet ferdigstilles i 2023. Prosjektet etablerer nasjonale fellesløsninger og fagsystem for både statlig og kommunale deler av barnevernet. Kostnadsanslag for prosjektet har tidligere bestått kun av Trondheim kommune sin andel. Trondheim kommune leder prosjektet, og for riktig fremstilling i budsjett og regnskap foreslår kommunedirektøren at det fra og med 2022 budsjetteres med totalramme for det nasjonale prosjektet. Dette får ingen konsekvenser for kommunens låneopptak. Økt totalkostnad finansieres av refusjon fra andre kommuner.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 41,6 og 4,7 millioner kroner til prosjektet i 2022 og 2023.

Digitale planprosesser

Arbeidet med å etablere et fagsystem for planområdet fortsetter i perioden. Formålet er å øke transparensten i prosessene rundt reguleringsplaner for innbyggere og legge til rette for økt medvirkning i arbeidet samtidig som prosessene i kommunen blir bedre og mer effektive.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 1,8 millioner kroner til prosjektet i 2022, i sum 17,8 millioner kroner i perioden.

Nettverks- og pc-infrastruktur

Kommunedirektøren foreslår at nødvendig vedlikehold av nettverksinfrastrukturen fortsetter som tidligere. Utskiftingsregime av kommunalt ansatte sine pc-er og elev-pcer foreslås opprettholdt med en utskiftningsyklus på henholdsvis 4 og 6 år. Alle tiltakene opprettholdes for å sikre stabilitet og sikkerhet i hverdagen til ansatte, ved at utstyret kan løpende håndtere sikkerhetsoppdateringer og lignende.

Ved jevne mellomrom fases ulike teknologier ut av leverandører. På området informasjonssikkerhet fases terminalserverløsninger som bruker på "sikker sone" ut i 2023. Det betyr at løsningene må byttes ut i 2022 for at kommunen skal overholde krav knyttet til dette og dette foreslås gjennomført.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 25,7 millioner kroner til nettverks- og pc-infrastruktur i 2022, i sum 184,8 millioner kroner i perioden.

37. Kommunens eierinteresser

37.1. Innledning

I dette kapitlet omtales aksjeselskap, kommunale foretak og interkommunale selskap der kommunen har vesentlige eierinteresser. I tillegg omtales ulike stiftelser og Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP).

Bystyret vedtok i november 2016 kommunens eierskapsmelding (bystyresak [0165/16 – Eierskapsmelding del 1- revidering](#)). Trondheim kommunes eierskapsmelding er et redskap for bystyret for utøvelse av en målrettet, forutsigbar og langsiktig eierskapspolitikk. Eierskapsmeldingen skal bidra til god politisk styring og kontroll, og gi rammene for hvordan kommunen skal utøve sitt eierskap.

Eierskapsmeldingen kommer i to deler. Del én gir prinsippene for Trondheim kommunes overordnede eierskapspolitikk, som omfatter alle selskap og foretak kommunen har eierskap i. Prinsippene er lagt til grunn for utarbeidelsen av del to, som er selskapsespesifikke eierstrategier for selskap og foretak som kommunen har vesentlige eierinteresser i.

Kommunedirektøren utarbeider forslag til eierskapsmelding del to for hvert selskap, og foretak som blir behandlet i bystyret. Hensikten er å styrke oppfølgingen av forventninger og mål av det spesifikke eierskapet. Dette skaper et operativt anlagt dokument, slik at det har sammenheng med utøvelsen av eierskapet til hvert enkelt selskap.

Bystyret vedtok i mai 2017 eierskapsmelding del to (selskapsespesifikke eierstrategier) for TRV Gruppen AS ([bystyresak 0086/17](#)) og Vistamar SL ([bystyresak 0085/17](#)). I 2020 ble Vistamar SL vedtatt nedlagt. I april 2018 vedtok bystyret eierskapsmelding del to for Trondheim Kino AS ([bystyresak 0193/17](#)). Eierskapsmelding del to for Tempevegen 25 AS ble vedtatt i oktober 2019 ([bystyresak 130/19](#)), for Leuthenhaven AS i februar 2020 ([bystyresak 42/20](#)) og for Trondheim Parkering AS i juni 2021 ([bystyresak 100/21](#)). Selskapsespesifikke eierstrategier for andre selskap og foretak som kommunen har vesentlige eierinteresser i er under utarbeidelse.

37.2. TRV Gruppen AS (eierandel 100%)

Kommunen har som lovpålagt oppgave å samle inn husholdningsavfall og farlig avfall, jmfør forurensningsloven § 30-26 og avfallsforskriften. Innsamling og behandling av husholdningsavfall er å anse som en rettslig monopolvirksomhet, som kommunen kan velge å utføre selv eller å konkurranseutsette. Kommunen har ikke lovmessig plikt til å samle inn og behandle næringsavfall.

TRV Gruppen består av morselskapet TRV Gruppen AS, som er heleid av Trondheim kommune, og av datterselskapene Trondheim Renholdsverk AS og Retura TRV AS. Trondheim Renholdsverk AS utfører håndtering av husholdningsavfall i Trondheim i egen regi, mens Retura TRV AS driver konkurranseutsatt virksomhet innenfor næringsavfall, noe som gir grunnlag for utbytte fra selskapet til Trondheim kommune.

Tabell 27-1 Nøkkeltall fra regnskap for TRV Gruppen AS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	434 641	447 649	448 681	471 426
Driftsresultat	13 385	17 129	10 230	31 761
Årsresultat	5 781	8 141	3 306	21 722
Utbytte	4 000	2 500	0	7 000

37.2.1 Krav til avkastning og utbytte fra TRV Gruppen AS

Kommunens krav til avkastning og utbytte stilles til TRV Gruppen AS (morselskap) som igjen mottar konsernbidrag fra Retura TRV AS. Datterselskapet Trondheim Renholdsverk AS ivaretar kommunens lovpålagte oppgave om håndtering av husholdningsavfall og er selvkostfinansiert. Som følge av at de er selvkostfinansiert, kan ikke Trondheim Renholdsverk AS bidra til morselskapets krav til avkastning.

Utbyttet fra selskapet for regnskapsåret 2020 ble ved behandlingen av Trondheim kommunes budsjett for 2021, forventet til fire millioner kroner, mens selskapets styre foreslo et utbytte på 7 millioner kroner som ble vedtatt i generalforsamlingen for selskapet.

For planperioden 2022-2025 budsjetterer Kommunedirektøren med et årlig utbytte fra TRV konsernet på 4 millioner kroner. Trondheim kommune som eier har behov for en viss forutsigbarhet i utbyttetenivået, og forventer et utbyttetenivå som er minst 70 prosent av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt siste tre år.

Selskapet skal forholde seg til kommunens krav til avkastning og utbytte. Styret innstiller på utbytte til generalforsamling.

Tabell 27-2 Forslag til utbytte i perioden 2022-2025. Millioner kroner.

	2022	2023	2024	2025
Budsjettert utbytte fra TRV Gruppen AS	4	4	4	4

37.3. Trondheim Kino AS (eierandel 100%)

Kommunens eierskap i Trondheim Kino AS sikrer innbyggerne et kvalitativt godt og bredt kinotilbud. Formålet til selskapet fremgår av vedtektene, fastsatt i ekstraordinær generalforsamling 13. november 2012:

Selskapets formål er å drive kinovirksomhet og annen virksomhet naturlig knyttet til dette. Trondheim Kino AS skal vise film innenfor alle filmgenrer valgt ut etter kvalitetskrav og de til enhver tid gjeldende konsesjonskrav under de best mulige visningsforhold og på konkurransedyktige vilkår for flest mulig mennesker som ønsker å oppleve filmkunst.

Trondheim Kino AS har i dag eierinteresser i datterselskap som driver med virksomhet som er tilknyttet kinodrift. I konsernet inngår Filmfest Trondheim AS, Trondheim Kino Utvikling AS og Trondheim Kino Eiendom AS. Trondheim Kino AS har 100 prosent eierandel i disse tre. I tillegg har Trondheim kino en eierandel på 45 prosent av kinokjeden KinoNor AS. KinoNor representerer så langt 11 byer/tettsteder,

og er den tredje største kinokjeden i Norge med 48 saler og en markedsandel på 12 prosent. I et normalår har KinoNor om lag 1,5 millioner besøkende i året.

Trondheim Kino AS viser film fra tre kinosentre; Prinsen kinosenter (åtte saler), Nova kinosenter (elleve saler) og Kimen Kino på Stjørdal (tre saler). Lokalene til Prinsen kinosenter eies og leies av Trondheim Kino Eiendom AS, mens lokalene til Nova kinosenter eies og leies av Arbeidernes Økonomiske Fellesorganisasjon (AØF). Lokalene til Kimen kinosenter eies og leies av Kimen kulturhus.

Gjennom etableringen av Kimen Kino og overtakelsen av kioskdirften, har Trondheim Kino AS økt sin omsetning betydelig de siste årene. Det samme gjelder antall ansatte, som nå er oppe i 119 personer fordelt på 36,8 årsverk.

Tabell 27-3 Nøkkeltall fra konsernregnskap Trondheim Kino AS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	139 389	151 725	142 063	96 289
Driftsresultat	4 698	10 618	7 254	236
Årsresultat	10 039	15 074	13 127	4 363
Utbytte	3 500	8 200	0	0

Trondheim Kino AS kan vise til meget god soliditet med en egenkapitalandel på 79,5 prosent i morselskapet og 80,6 prosent i konsernet per 31. desember 2020. Styret mener dette er tilfredsstillende og forsvarlig i forhold til den risiko som virksomheten medfører.

2020 var et meget utfordrende år, men gode støtteordninger bidro sterkt til å redusere de negative konsekvensene. Kinoen hadde 331.000 besøkende fordelt på 17.600 forestillinger i 2020 mot 724.000 besøkende fordelt på 25.000 forestillinger i 2019. Nedgangen er en direkte konsekvens av koronapandemien. Årsresultatet for selskapet var på -0,7 millioner kroner i 2020, mot 10,5 millioner året før. For konsernet ble årsresultatet 4,4 millioner kroner i 2020, mot 13,1 millioner i 2019. Også disse resultatene skyldes koronapandemien.

Utbytte fra datterselskapene er av betydning for å kunne ha en bærekraftig kinodrift. Alliansen med andre kinoer gjennom KinoNor AS forventes å gi en gevinst i form av reduserte kostnader grunnet stordriftsfordeler. Etter forslag fra Trondheim Kinos styre vedtok generalforsamlingen i 2021 et utbytte på kroner 0 for 2020, begrunnet i konsekvenser som følge av koronapandemien.

37.3.1 Krav til avkastning og utbytte fra Trondheim Kino AS

Bystyret vedtok 12. april 2018 ny eierstrategi for Trondheim Kino ([sak 193/17](#)). Eierstrategien beskriver kulturelle og finansielle forventninger og mål. Finansielle mål omfatter Trondheim kommune som eier, sine forventninger til verdiutvikling, avkastningskrav og utbyttepolitikk. Eieren ønsker at selskapet gjennomfører en ekstern og uavhengig verdivurdering av Trondheim Kino AS sin markedsverdi hvert fjerde år. Verdiutviklingen av selskapet forventes å ha en utvikling noe bedre enn bransjen. Eiers krav til avkastning stilles til egenkapitalen i Trondheim Kino AS, der eieren forventer at avkastningskravet på verdijustert egenkapital ligger i intervallet 7- 9 prosent etter skatt. Trondheim kommune som eier har behov for en viss forutsigbarhet i utbyttentivået, og forventer et utbyttentivå som er minst 70 prosent av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt siste tre år.

Trondheim Kino AS vil i de kommende årene satse på å utvikle avanserte løsninger for CRM (Customer Relationship Management), noe som vil medføre betydelige investeringer. Dette arbeidet vil skje i fellesskap med KinoNor AS.

For 2022 budsjetteres det et utbytte på 9 millioner kroner.

Tabell 27-4 Forslag utbytte i perioden 2022-2025. Millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Budsjettert utbytte fra Trondheim kino AS	9	9	9	9

37.4. Trondheim Parkering AS (eierandel 100%)

Bystyret [vedtok](#) i sak 183/18 at den forretningsmessige virksomheten i Trondheim Parkering KF skulle skilles ut i et eget selskap med foretaksnavn Trondheim Parkering AS, 100 prosent eid av Trondheim kommune. Selskapet ble opprettet i 2018, med driftsstart 1. mai 2019.

Den forvaltningsmessige delen av parkeringsvirksomheten ble fra samme dato organisert som en kommunal enhet. I og med at selskapet hadde driftsstart 1. mai 2019 finnes det ingen regnskapstall for tidligere år.

Tabell 27-5 Nøkkeltall fra konsernregnskap Trondheim Parkering AS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter		72 981	96 283	
Driftsresultat		22 850	12 803	
Årsresultat		17 824	10 785	
Utbytte		3 400	5 800	

37.4.1 Krav til avkastning og utbytte fra Trondheim Parkering AS

Eierstrategi (Eierskapsmelding del 2) for Trondheim Parkering AS ble vedtatt av bystyret i møte 16.6.2021, sak 100/21. Nivå på utbytte er fastsatt i eierstrategien:

Trondheim kommune som eier har behov for en viss forutsigbarhet i utbytteneivået, og forventer som hovedregel et utbytteneivå fra konsernet som er minst 70 % av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt siste 3 år.

Forventningen om utbytte bygger på at eier forventer en avkastning på verdijustert egenkapital mellom 7-9 prosent.

For 2022 budsjetteres det et utbytte på 8 millioner kroner.

Tabell 27-6 Forslag utbytte i perioden 2022-2025. Millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Budsjettet utbytte fra Trondheim Parkering AS	8	10	12	12

37.5. Olavshallen AS (eierandel 100%)

Olavshallen AS er et heleid kommunalt aksjeselskap. Selskapet ble opprettet i 1988.

Selskapets formål er å fremme midtnorsk musikk- og kulturliv ved å eie, forvalte og leie ut sine eiendommer og lokaler primært til kulturelle formål, samt private og offentlige arrangement. Styret oppnevnes av formannskapet, som er generalforsamling i selskapet.

Olavshallen AS var eier av Kjøpesenteret Olavskvartalet AS. Selskapene var inntil fusjon i 2021 organisert med Olavshallen AS som morselskap, og Kjøpesenteret Olavskvartalet AS som datterselskap. I tillegg kontrolleres Stiftelsen Drivhuset av Olavshallen AS. Drivhuset ble i sin tid etablert for å sette opp egne arrangement i Olavshallen, men har hatt liten aktivitet de senere årene.

Olavshallen AS har hatt positivt årsresultat i årene 2017-2020. Regnskapet inkluderer ikke kapitalkostnader knyttet til bygg. Bygningene er bokført med én krone i balanseregnskapet til selskapet.

Tabell 27-7 Nøkkeltall fra regnskap Olavshallen AS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	36 042	37 655	43 991	33308
Driftsresultat	551	398	356	2836
Årsresultat	252	155	337	2663
Utbytte	0	0	0	0

Selskapets egenkapitalandel har ligget på cirka 32 prosent i gjennomsnitt for perioden. Selskapets gjeld består av langsiktig gjeld (lån tatt opp i forbindelse med kjøp av aksjer i Kjøpesenteret Olavskvartalet AS), leverandørgjeld, offentlige avgifter og annen kortsiktig gjeld.

Formannskapet satt som bystyre besluttet i sak [92/20](#); *Utvikling av Olavshallen og bygging av nytt konserthus i Trondheim* å bevilge 90 millioner kroner til vedlikeholdsetterslep og nødvendige investeringer i Olavshallens kulturdel (seksjon 1). Sammen med tidligere bevilgning på 10 millioner til nye motoriserte scenetrekke (b-sak [100/18](#); *Årsoppgjøret 2017*) er det da bevilget 100 millioner kroner til Olavshallen for å ta unna vedlikeholdsetterslep og nødvendige investeringer i kulturdelen. Arbeidet og ny utvikling av Olavshallen ferdigstilles for Store sal og 1. etg ved årsskiftet 2021/22, inkludert et nytt driftskonsept for 1. etasje. Det er søkt Kulturdepartementet om 40 millioner kroner til oppgradering av Lille sal, nye podier for TSO, samt oppgraderinger av inngangspartiene ut mot Krambugata og Kjøpmannsgata. Dersom staten bevilger midler til disse arbeidene i statsbudsjettet for 2022 så gjennomføres dette i 2023.

Det har tidligere ikke vært ansett som realistisk at selskapet selv skulle kunne dekke kapitalkostnader knyttet til bygningsmassen. Etter bevilgningen på 100 millioner kroner til bygningsmessige tiltak, forventer eier at framtidige kapitalkostnader dekkes av selskapet.

Eierstrategi for Olavshallen AS ble vedtatt av bystyret i sak [7/21](#).

Krav til avkastning og utbytte fra Olavshallen AS

Det stilles ikke krav til utbytte fra Olavshallen AS, men eier forutsetter at selskapet selv er i stand til å opprettholde høy standard på nødvendig teknisk utstyr og inventar, og at et nødvendig overskudd beholdes i selskapet for nødvendig vedlikehold og investeringer. Selskapet eier de seksjoner det disponerer i Olavskvartalet, og har ansvar for forsvarlig vedlikehold av disse samt av sin andel av sameiets vedlikeholds- og driftskostnader.

37.6. Kunsthall Trondheim AS (eierandel 63,3%)

Trondheim kommune stiftet selskapet den 9. januar 2015 sammen med daværende Sør-Trøndelag fylkeskommune, som har en eierandel på 36,7 prosent. Eierne har inngått aksjonæravtale, der selskapets formål skal være å etablere og drive kunsthall i Trondheim og det som naturlig står i forbindelse med dette. Partene er enige om at selskapet skal ha et allmenntilgjort formål, at vedtektene skal inneholde bestemmelser om at det ikke skal utbetales utbytte, og at selskapets formue ved avvikling skal omdisponeres til kunstfaglige tiltak.

Kunsthall Trondheim er en frittstående aktør med fokus på et internasjonalt program og regionalt, nordisk og internasjonalt samarbeid. Kunsthallen skal være en arena som kan romme et mangfold av kunstuttrykk og som viser nye tendenser innen samtidskunsten. Samtidig skal kunsthallen ha et kunstfaglig referansepunkt lokalt og være et naturlig møtested for regionens befolkning og kunstmiljø. Kunsthallen etterstreber et høyt nivå for virksomhetens aktiviteter, fleksible åpningstider og et publikumsorientert program.

Selskapets drift forutsettes primært finansiert ved tilskudd fra Trøndelag fylkeskommune, Trondheim kommune og Kulturdepartementet. (I 2020 ble KT flyttet fra Kulturrådet til Kulturdepartementet.) Sekundære inntektskilder er billett- og arrangementsrelaterte inntekter samt inntekter generert gjennom samarbeidsprosjekter med private og offentlige organisasjoner.

Kunsthall Trondheim ble åpnet for publikum den 20. oktober 2016. Lokalisering i den gamle brannstasjonen i naboskap med Kunstsamlingen i Sparebank 1-bygget, Litteraturhuset og Trondheim folkebibliotek, har gitt byen et nytt kulturkvartal hvor de ulike aktørene samarbeider om arrangement og utvikling av kulturtilbud. Dette inkluderer også de to serveringsstedene i kvartalet; Sellanraa og Isaks.

Kunsthall Trondheims visjon er å være kjent for en særegen fokus på tverrfaglighet, ny og underrepresentert kunst, og aktivt og dypt engasjement med nye og mangfoldige publikumsgrupper. Kunsthall Trondheim tilbyr et variert offentlig program inkludert formidling for barn og unge, workshops, konserter, performancer, filmvisninger og foredrag. Samtalene og seminarene tar for seg presserende spørsmål knyttet til klima, bærekraft, teknologi, migrasjon og mangfold samt kjønn gjennom kunsten. Gjennom tverrfaglig fokus involverer Kunsthall Trondheim partnere fra andre felt for å nå målgrupper.

Kunsthall Trondheim gjennomførte seks utstillinger i 2020. En av dem var "Who Wants to Live Forever?", kuratert av direktør for kunsthallen Stefanie Hessler. Utstillingen drøftet noen av de mest presserende etiske, politiske og økologiske konsekvensene av forsøk på å nå uøddelighet. Separatutstilling med den finske kunstneren Jenna Sutela om kunstig intelligens vant publikumspris som årets beste utstilling. I tillegg til utstillingene arrangerte kunsthallen 14 kunstfaglige program, syv digitale program, to øvrige program og ni podcastepisoder. 10 005 publikummere besøkte Kunsthallen, hvorav 5569 deltok online og 4436 besøkte Kunsthallen fysisk. Med tanke på covid-19 situasjonen var dette et aktivt år. Kunsthallen ble nevnt i presse 43 ganger i 2020.

De totale driftsinntektene i 2020 var 9,2 millioner kroner. Av dette utgjør offentlige tilskudd ca 8,2 millioner kroner. Kunsthall Trondheim har en stabil egenkapital som har økt fra 603.100 kr i 2017 til

994.370 kr i 2020. Den nye ledelsen siden september 2019 har økt budsjettet betydelig, blant annet gjennom nye regionale og internasjonale samarbeid.

Tabell 27-8 Nøkkeltall fra regnskap Kunsthall Trondheim AS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	7 919	8 025	7 852	9 204
Driftsresultat	62	324	-178	462
Årsresultat	1	266	-235	360

Underskuddet i 2019 er knyttet direkte til utstillingen *A Beast A God and a Line* som var sterkt underbudsjettet i budsjettet for 2019 og vedtatt i 2018. Dette ble ikke oppdaget før utstillingen var i produksjon, som følge av et år med skiftende ansvarshavende ledelse og nedbemanning.

37.7. Leuthenhaven AS (eierandel 100%)

Leuthenhaven AS ble stiftet i 1982, og selskapet eier Erling Skakkes gate 40 på Leütenhaven. Selskapets formål er å forvalte og utvikle eiendommen.

Trondheim kommune eier 100 prosent av aksjene. Kommunens eierandel ble utvidet fra 90 til 100 prosent gjennom kjøp av aksjer fra Rutebilstasjonen AS i 2015, jf. vedtak i bystyret 18. juni 2015, sak 87/15.

Tabell 27-9 Nøkkeltall fra regnskap Leuthenhaven AS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	5 316	5 336	5 451	5 439
Driftsresultat	3 153	3 261	3 141	3 273
Årsresultat	2 228	2 395	2 407	2 542
Utbytte	1 500	1 500	2 000	2 000

For 2020 ble det utbetalt et utbytte fra Leuthenhaven AS på 2 millioner kroner.

Krav til avkastning og utbytte fra Leuthenhaven AS

Bystyret vedtok eierstrategi for Leuthenhaven AS i [bystyresak 42/20](#).

Forventet utbyttelnivå er minst 80 % av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt siste 3 år.

For planperioden 2022 - 2025 budsjetterer kommunedirektøren med et årlig utbytte fra Leuthenhavn AS med 2 millioner kroner.

Tabell 27-10 Forslag utbytte i perioden 2022-2025. Millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Budsjettert utbytte Leuthenhaven AS	2	2	2	2

37.8. Tempevegen 25 AS (eierandel 100%)

I bystyresak 50/18 *Vurdering av behov for omorganisering av TRV konsernet* [ba](#) bystyret styret i TRV Gruppen AS om å forberede vedtak i generalforsamlingen om fisjon, slik at eiendommen Tempeveien 25 skulle legges i eget aksjeselskap med Trondheim kommune som eier.

Som en følge av dette ble Tempevegen 25 AS stiftet den 23. oktober 2018. Selskapet ble fisjonert ut av TRV Gruppen AS med virkning fra 1. januar 2018.

Tabell 27-11 Nøkkeltall regnskap for Tempeveien 25 AS. Tall i 1000 kroner.

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	4 914	5 962	5 451	
Driftsresultat	757	1 949	1 923	
Årsresultat	559	1 448	1 463	
Utbytte	1 500	750	1 000	

37.8.1 Krav til avkastning og utbytte fra Tempeveien 25 AS

Bystyret vedtok eierstrategi for Tempevegen 25 AS i [bystyresak 130/19](#). Forventet utbyttенivå er minst 70 % av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt siste 3 år for selskapet.

For 2020 ble det utbetalt et utbytte på 1 million kroner.

Med utgangspunkt i vedtatt eierstrategi budsjetterer kommunedirektøren for planperioden 2022-2025 med et årlig utbytte fra Tempevegen 25 AS på 1,0 million kroner.

Tabell 27-12 Forslag utbytte i perioden 2022-2025. Millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Budsjettert utbytte Tempevegen 25 AS	1	1	1	1

37.9. Labtjenester AS (eierandel 100%)

I bystyresak [41/14](#) vedtok bystyret en utskillelse av salgs- og markedsføringsfunksjonen av kommunens enhet Analysesenteret, til et eget AS. Dette var nødvendig for å tilfredsstille kravene fra ESA (EFTA Surveillance Authority) om beskatning av kommunens virksomhet lik konkurrerende bedrifter.

Formannskapet som generalforsamling vedtok opprettelsen av selskapet 26. juni 2014 (formannskapssak 143/14), og selskapet kom i virksomhet fra 1. juli 2014. Selskapet har en aksjekapital på 500 000 kroner.

Selskapet fikk i 2019 et årsresultat på 622 000 kroner, og det ble utbetalt et utbytte på 450 000 kroner.

Tabell 27-13 Nøkkeltall fra regnskap Labtjenester AS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	9 065	7 417	8 505	9 470
Driftsresultat	623	1 042	1 042	1 416
Årsresultat	482	818	622	1 114
Utbytte	56	67	450	450

37.9.1 Krav til avkastning og utbytte fra Labtjenester AS

Det er ikke utarbeidet eierstrategi for Labtjenester AS, men kommunedirektøren foreslår et årlig utbytte fra selskapet på 0,45 millioner kroner i perioden 2021-2024. Det er 70 prosent av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt siste tre år.

Tabell 27-14 Forslag til utbytte i perioden 2022-2025. Millioner kroner

	2022	2023	2024	2025
Budsjettert utbytte Labtjenester AS	0,45	0,45	0,45	0,45

37.10. Trondheim Spektrum Eiendom AS (eierandel 100%)

Trondheim Spektrum AS ble etablert som aksjeselskap i 1961, i forbindelse med at det skulle etableres en ny messe- og idrettshall i Trondheim. I henhold til vedtektene er selskapets formål "å oppføre og drive Trondheim Spektrum med tilhørende virksomhet, samt deltagelse i andre selskap med tilknytning til denne virksomheten".

Etter en omstrukturering av selskapet ultimo 2019 er selskapet nå organisert som et konsern, med Trondheim Spektrum Eiendom AS som morselskap, og Trondheim Spektrum AS som heleid datterselskap. Sistnevnte er igjen 100 % eier av datterselskapet Trondheim Catering AS. Siden mars 2020 er Trondheim kommune 100 % eier av morselskapet Trondheim Spektrum Eiendom AS, og har derigjennom indirekte eierskap til datterselskapene.

Trondheim Spektrum har en gulvflate på 33 000 m² fordelt på 11 hallflater. I tillegg inneholder Spektrum flere seminar- og grupperom, vrangleområde samt catering og kafeteria. Den største hallen har

publikumskapasitet på 8960 sittende, alternativt 12000 kombinert stående og sittende. I tillegg til utleie av anlegget til kommunen for breddeidrettens bruk av hallflater leies anlegget ut til kommersiell virksomhet som messer, konserter og nasjonale og internasjonale idrettsarrangement. Det tilbys i tillegg konsulentvirksomhet innen teknisk gjennomføring av store nasjonale og internasjonale messer, konferanser og lignende som avholdes i anlegget. Konsernet har gjennom å være eier av Trondheim Catering enerett på all servering av mat og drikke i arenaen.

Selskapets omsetning tok seg betydelig opp til cirka 33 millioner kroner i 2019, etter en nedgang i 2017 og 2018. I årene før dette var omsetningen stabil på rundt 29 millioner kroner per år. For å sikre fremtidig drift må denne omsetningen økes betydelig, noe som det er lagt planer for innen kommersiell aktivitet i årene som kommer. Situasjonen med Covid-19, og med det nærmest nedstengning for arrangementer, satte imidlertid alle planer på vent. Fra høsten 2021 er igjen aktiviteten i gang, og det forventes at planene om mange og store arrangementer kan realiseres i tiden fremover.

Tabell 27-15 Nøkkeltall fra regnskap Trondheim Spektrum AS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	26 452	22 228	32 670	37 212
Driftsresultat	-304	-2 348	-8 192	2 270
Årsresultat	-1 232	-2 810	-6 976	-13 629
Utbytte	0	0	0	0

Negativt resultat i perioden 2017-2019 skyldes gjennomføring av rivnings- og byggearbeider av ny storhall A, og for 2020 skyldes det negative resultatet restriksjoner som følge av Covid-19.

Ikke krav til utbytte fra Trondheim Spektrum AS

Det er et grunnleggende prinsipp at statlig tilskudd i form av spillemidler ikke skal danne grunnlag for fortjenestebaserte eierformer. Derfor må følgende krav være oppfylt for å få tilskudd:

- Det skal ikke foretas økonomiske utdelinger (utbytte) til eierne
- Et eventuelt overskudd skal tilfalle anleggets drift
- Ved oppløsning/avvikling skal formuen tilfalle idrettslige formål

I henhold til selskapets vedtekter kan eier ikke ta ut utbytte fra selskapet.

Ny eierstrategi for Trondheim Spektrum AS er under utarbeidelse, og kommunedirektøren tar sikte på å legge fram sak om dette i løpet av høsten 2021.

37.11. Prima Holding Trondheim AS (eierandel 60%)

Prima består av morselskapet Prima Holding Trondheim AS og datterselskapene Prima AS og Prima Arena AS. Trondheim kommune eier 60 prosent av aksjene i morselskapet, og Trondheim Røde Kors eier 40 prosent. Morselskapet er 100 prosent eier av de to datterselskapene.

Prima Holding Trondheim AS leverer administrative tjenester som ledelse, regnskap, lønn, IT, markedsføring og kvalitetssikring til datterselskapene i konsernet.

Prima AS ble stiftet i 1992 og er en av landets største arbeids- og inkluderingsbedrifter med de skjermede tiltakene Varig tilrettelagt arbeid og Arbeidsforberedende trening. På grunn av endrede rammevilkår og nye krav fra NAV ble Prima AS fisjonert i 2018, og Prima Holding Trondheim AS ble opprettet. Prima AS er godkjent tiltaksarrangør for NAV. For å bli godkjent tiltaksarrangør krever NAV at virksomhet som i hovedsak handler om tilbud til personer med nedsatt funksjonsevne, skal være adskilt

fra annen virksomhet i selskapet. Dette for å hindre krysssubsidiering mellom tiltakene. Prima Arena AS ble derfor opprettet, og dette selskapet drifter noen av de tidligere avdelingene til Prima AS.

Tabell 27-16 Nøkkeltall fra regnskap fra Prima-konsernet. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	124 363	132 284,00	127 585,00	117 988,00
Driftsresultat	4 101	4 766,00	36,00	6 809,00
Årsresultat	3 870	4 702,00	50,00	6 334,00
Utbytte	0	0	0	0

Ikke krav til utbytte fra datterselskapet Prima AS

I henhold til Forskrift om arbeidsrettede tiltak er det ikke anledning til å ta ut utbytte av selskap som er godkjent tiltaksarrangør for NAV. Overskudd skal forbli i virksomheten og komme attføringsarbeidet og deltakerne til gode.

37.12. Midtnorsk Filmsenter AS (eierandel 33,3 %)

Midtnorsk Filmsenter AS (MNFS) ble stiftet i 2005 av Trondheim kommune og daværende Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fylkeskommuner. Etter sammenslåing av fylkeskommunene i 2018 ble eierandelene justert og fordelt slik at Trøndelag fylkeskommune har 66,16 prosent eierandel og Trondheim kommune 33,83 prosent eierandel (jf. bystyresak [200/18](#)).

Formålet med selskapet slik de er nedfelt i vedtektene:

Selskapet skal være av ideell karakter og ha som formål å bidra til en faglig og kunstnerisk utvikling av midtnorsk filmproduksjon ved å:

- Forvalte midler til utvikling og produksjon av audiovisuelle produksjoner som kort-, dokumentar og animasjonsfilm
- Forvalte midler til kompetanseutviklende tiltak
- Gjennomføre kurs/kompetanseutviklende tiltak
- Bistå med rådgiving overfor bransjen
- Bidra til utvikling av faglige nettverk
- Bidra til at kulturpolitiske målsettinger innen film innfris, og at bransjen som helhet stimuleres til kunstnerisk og faglig utvikling
- Bidra til å utvikle formidlingstilbudet innen film til barn og unge.

Selskapets formål er ideelt og selskapet skal ikke betale utbytte til aksjonærene. Eventuelt overskudd som genereres gjennom virksomheten skal kun anvendes til realisering av selskapets formål. Gjenværende aktiva ved oppløsning av selskapet skal brukes i henhold til de kulturpolitiske målsetningene om å bidra til en faglig og kunstnerisk utvikling av midtnorsk filmproduksjon.

Midtnorsk Filmsenter forvalter statlige midler til utvikling og produksjon av av film, primært kort- og dokumentarfilm. Tildeling av statlige midler forutsetter at eierne finansierer drift av selskapet. Eiernes økonomiske forpliktelser for selskapet er nedfelt i aksjonæravtalen, der det går fram at fordelingsnøkkel for årlig driftstilskudd skal følge eierandeler i selskapet.

I 2020 mottok 19 dokumentarfilmprosjekter, 10 kortfilmprosjekter og fire spill et samlet tilskudd på til sammen cirka 7,8 millioner kroner fra Midtnorsk Filmsenter. 20 av de til sammen 33 prosjektene fikk utviklingsstøtte og 13 prosjekter fikk produksjonsstøtte.

Tabell 27-17 Nøkkeltall fra regnskap fra Midtnorsk Filmsenter AS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	10 989	11 875	11 220	13512
Driftsresultat	-123	-116	-210	-113
Årsresultat	4	0	4	12
Utbytte	0	0	0	0

37.13. Filminvest AS (eierandel 16,67%)

Filminvest AS eies av fylkeskommunene Trøndelag og Innlandet, samt kommunene Lillehammer og Trondheim. Selskapet har forretningsadresse Lillehammer, med kontorer både i Trondheim og på Lillehammer. Selskapets virksomhet skal bidra til å oppfylle kulturpolitiske mål nedfelt i [Stortingsmelding 30](#) (2014-2015) *En framtidrettet filmpolitikk*, samt i den regionale strategien *Film og øvrige audiovisuelle uttrykk i Trøndelag 2015-2025* ([b-sak 149/15](#)).

Selskapets formål er å legge til rette for audiovisuell produksjon i fondsregionen (Trøndelag og Innlandet), og selskapet skal tilby finansiering, primært til kommersiell spillefilm, kinodokumentarer, dokumentarer/dramaserier og interaktive produksjoner/spill. Fondet skal ellers bidra til utvikling av produksjoner i samarbeid med regional bransje.

I 2020 mottok Filminvest 75 søknader på til sammen 26,9 millioner kroner. I løpet av året ble det bevilget 12,7 millioner kroner fordelt på 67 søknader, med et samlet produksjonsbudsjett på 71 millioner. Det ble i tillegg tildelt 8 internasjoniseringsstipend til spillutviklere og filmskapere med prosjekter finansiert av Filminvest.

I tillegg investerte Filminvest 13 millioner kroner fordelt på 10 filmprosjekt med et samlet budsjett på 149 millioner kroner, hvorav 49 millioner ble forbrukt i regionen. Investeringer kostnadsføres i sin helhet og inntektsføres løpende ved tilbakebetaling. Tilgjengelig investeringskapital i utgangen av 2020 var 17,6 millioner kroner.

Selskapet har et ideelt formål og skal ha offentlig eierskap. I henhold til vedtektene skal det ikke utbetales utbytte til aksjonærene, og et eventuelt overskudd generert gjennom virksomheten skal anvendes til realisering av selskapets formål.

Filminvest AS sin aktivitet finansieres via årlige statlige og regionale tilskudd. Dersom regionene ikke følger opp med tilskudd tilsvarende statens nivå, reduseres det statlige tilskuddet påfølgende år. Eiernes økonomiske forpliktelser er nedfelt i aksjonæravtalen, og følger eierandelen i selskapet.

I 2019 innførte staten en ny fordelingsmodell for tilskudd til de tre regionale fondene. Den nye fordelingsmodellen utløste et behov for gjennomgang av selskapets aksjonæravtale og prinsipp for fordeling av regionalt tilskudd. Bystyret vedtok ny aksjonæravtale i april 2020 ([PS 64/20](#)) som fastsatte nytt prinsipp for tilskudd fra eierne.

Tabell 27-18 Nøkkeltall fra regnskap fra Filminvest AS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	20 338	18 308	19 703	27 375
Driftsresultat	-88	-46	-665	-1 947
Årsresultat	7	18	26	-431
Utbytte	0	0	0	0

37.14. Stavne Trondheim KF

Stavne Trondheim KF har som formål å gi arbeidssøkere med bistandsbehov arbeidspraksis og hensiktsmessig og nødvendig tilrettelagt oppfølging. Stavne fikk i 2017 fornyet godkjenning fra NAV som tiltaksarrangør. Godkjenningskriteriene medførte flere endringer og tilpasninger i foretaket. Målene for foretaket er nå mer spesifikt tilpasset attføringsarbeid for målgrupper med omfattende bistandsbehov. Noen av de rustiltakene som ikke var knyttet til attføringsarbeid, er overført til Helse og velferd. Foretaket skal tilrettelegge forholdene slik at deltakerne kan prøve ut og utvikle sine ressurser, ut fra et mål om videreføring til ordinær jobb, skole/utdannings situasjon eller over i annet egnet tiltak eller behandlingstilbud.

Foretaket er økonomisk basert på salg av tiltaksplasser til NAV, avtale med Trondheim kommune og tilskudd fra Helsedirektoratet til rustiltakene Dagsverket og Brygga.

Tabell 27-20 Nøkkeltall fra regnskap Stavne Trondheim KF. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	53 173	55 743	56 987	59 822
Driftsresultat	-804	2 790	-1 555	1 708
Årsresultat	-372	2 413	2 162	3 427

Stavne Trondheim KF hadde i 2020 et mindreforbruk på kr 3 427 000 som er satt på disposisjonsfond. For 2021 styrer foretaket etter budsjett.

37.15. Klæbu Industrier KF

Klæbu Industrier KF har som formål å skape varige arbeidsplasser tilpasset yrkeshemmede som ikke uten videre kan nyttiggjøre seg det vanlige arbeidsmarkedet. Det skal også ligge et element av kvalifisering til en helt eller delvis overgang til et normalt arbeidsliv i foretakets utvikling av arbeidstakere.

Foretaket består i dag av to avdelinger, avdeling Dagtilbud og avdeling VTA (Varig tilrettelagt arbeid). Dagtilbud driftes på oppdrag fra Klæbu kommune og Varig tilrettelagt arbeid på oppdrag fra NAV. Aktiviteten i foretaket er i stor grad forsøkt knyttet opp mot ordinære arbeidsoppgaver, og det utføres oppdrag både for kommune, næringsliv og private. Foretaket er økonomisk basert på salg av tiltaksplasser til NAV, avtaler med Klæbu kommune og til dels salg av varer og tjenester.

Klæbu Industrier ble omdannet fra AS til KF i 2019. Regnskapstall fra 2019 gjengitt under gjelder kun perioden etter omdanningen.

Tabell 27-21 Nøkkeltall fra regnskap Klæbu Industrier KF. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	13 047	12 216	2 365	10266
Driftsresultat	640	-469	361	1168
Årsresultat	655	-468	361	0

Klæbu Industrier KF hadde i 2020 et årsresultat i balanse. For 2021 styrer foretaket etter budsjett.

37.16. Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS

Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS (TBRT) ble etablert 1. januar 2008. Selskapet eies av Trondheim, Malvik, Indre Fosen, Oppdal og Rennebu kommuner. Kommunene kjøper brann- og redningstjenester fra selskapet. Trondheim kommunes eierandel er 85,23 prosent.

Selskapets formål er å dekke deltakerkommunenes plikter, oppgaver og behov etter brann- og eksplosjonsvernlovgivningen, og i ulykkes- og katastrofesituasjoner og ved akutt forurensning. Oppgavene er av forebyggende og innsatsmessig art. Dimensjonering av beredskap og innsats på området gjøres med utgangspunkt i en gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyse for brannvernregionen, og kommer til uttrykk i regionens brannvernordning.

Oppgavene er dels lovpålagte og dels selvpålagte av kommunene, og plikten til å oppfylle oppgavene ligger i prinsippet hos kommunestyrene. Selskapet leverer tjenester etter bestilling fra de respektive kommunestyre med grunnlag i brannordningen for kommunene. Trondheim kommune har felles brannordning med Malvik kommune, vedtatt i 2012.

Kommunestyrene har lagt sin avgjørelsesmyndighet etter brann- og eksplosjonsvernloven til representantskapet, som selskapet rapporterer til. Kommunedirektøren i eierkommunene har ingen direkte rolle overfor selskapet, men utreder og legger fram saker der kommunestyrene dimensjonerer og bestiller tjenester fra selskapet, og inngåelse av leveranseavtaler. Selskapets myndighet og ansvar går fram av selskapsavtalen. Etter bestilling fra representantskapet i 2014 ble det utarbeidet et forslag for hvordan deltakerkommunene kan sette tydelige økonomiske rammer for selskapets drift. Forslaget til endringer ble vedtatt av representantskapet mai 2015. Den nye styringsmodellen inneholder handlingsregel for investeringer, klargjøring av hvordan budsjettkorrigeringer skal kunne skje, og handlingsregel som gir styret anvisninger i forhold til operasjonalisering av effektivitetskravet i selskapsavtalen.

Samarbeidet skal sikre høyt nivå på brannsikkerheten, kompetansedeling og annet relevant samarbeid mellom deltakerkommunene.

Trondheim kommunale feiervesen (TKF) ble overført til TBRT IKS 1. juli 2013.

I forbindelse med at TBRT ble etablert 1. januar 2008, ble Interkommunalt Utvalg mot Akutt forurensning (IUA) overført til selskapet. Organiseringen medførte at det i praksis var TBRT IKS, da med sju eierkommuner, som styrte IUA med sine 30 deltakerkommuner. På bakgrunn av dette ble det i 2014 etablert ny organisasjonsstruktur. Fra og med 1. januar 2015 ble IUA organisert som samarbeid etter kommunelovens § 27. IUA består i 2020 av 24 deltakerkommuner.

Styret i TBRT har behandlet forslag til nye prinsipper for fordeling av driftskostnader ved inntreden av nye deltakere i selskapet. Forutsetningen er at dagens fem deltakere ikke skal bli påført økte kostnader som følge av nye deltakeres inntreden.

Tabell 27-22 Nøkkeltall fra regnskap Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	242 059	251 223	259 866	265 327
Driftsresultat	-2 760	-109	-1 094	2 355
Årsresultat	-1 037	629	437	0

37.17. Midt-Norge 110-sentral IKS

Midt-Norge 110-sentral IKS ble etablert 1. januar 2016. Selskapet eies av 20 kommuner. Trondheim kommunes eierandel er 60,92 prosent.

Selskapets formål er å dekke deltakernes plikter knyttet til brann- og eksplosjonsvernlovens § 16 Nødalarmingsentral, med plikt om tilknytning til en sentral for mottak av meldinger om branner og andre ulykker innenfor en fastsatt region. Oppgavene er å kunne opprettholde kommunikasjon med den som melder ulykken, mottak og registrering av nødmeldinger, alarmering av mannskaper og kommunikasjon med innsatsstyrkene, samt samordning med nødalarmingsentralene for helse og politi. Dimensjonering av 110-sentralen tar utgangspunkt i en gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyse for deltakernes region.

Det overordnede målet med en felles nødalarmingsentral er å utvide tjenestetilbudet og kvaliteten på de tjenester som leveres i hele regionen, med spesiell fokus på bedre felles nytte av spesialressurser, rådgivning og spesialkompetanse som sentralen har. Sentralen er også den rådgivende nødalarmingsentralen for Farlig Gods nord for Dovre.

Samarbeidet skal sikre alarmering og utkalling av tilstrekkelig innsatsstyrke og overordnet vakt etter mottak av nødmelding, samt sikre best mulig støtte, informasjon og samordning til innsatsstyrke, stab og relevant ledelse.

Forhandlingene om å slå sammen 110-sentralene i tidligere Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag er satt på vent i påvente av en avklaring på samlokalisering av nødmeldingstjenestene (sammenslåing av 110-sentralene og 112-sentralene).

Det ble 2019 budsjettert med et underskudd i form av lavere kronebeløp per innbygger, der underskuddet ble dekt fra overskudd i selskapets frie fond. Dette for at eierkommunene skulle få refundert tilbake overskudd i det frie fondet.

Tabell 27-23 Nøkkeltall fra regnskap Midt-Norge 110-sentral IKS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	37 594	39 032	35 078	46 167
Driftsresultat	3 219	3 532	-3 640	-1 600
Årsresultat	0	0	0	0

37.18. Trondheim Havn IKS

Selskapet eies av kommunene Trondheim, Orkland, Malvik, Stjørdal, Levanger, Verdal, Steinkjer, Frosta, Inderøy, Indre Fosen, Skaun, Namsos og Frøya. Trondheim kommunes eierandel er 76,27 prosent.

Selskapets formål er å:

- Samordne og utvikle en effektiv, sikker og rasjonell havnevirksomhet innenfor samarbeidsområdet, som skaper forutsetninger for en effektiv og konkurransedyktig sjøtransport i Midt-Norge
- Sørge for sikkerhet og fremkommelighet i selskapets havner og deltakerkommunenes sjøområder
- Ivareta alle forvaltningsmessige og administrative oppgaver som etter lov om havner og farvann påligger kommunene, og håndheve de bestemmelser som etter samme lov med tilhørende forskrifter, gjelder innenfor kommunenes sjøområder

De samlede havneressurser skal til enhver tid utgjøre et konkurransedyktig havnetilbud for brukerne. Selskapet skal kunne engasjere seg i alle former for havnerelatert virksomhet, som samferdselsspørsmål og næringsutvikling, som anses hensiktsmessig og økonomisk fordelaktig for havnefelleskapet og det næringslivet havna skal betjene.

Selskapets strategi er å ha en ledende rolle innen samferdsel og å utvikle effektive transport- og logistikk-løsninger til beste for næringsliv, byutvikling og miljø. Selskapets mål er å være et konkurransedyktig tilbud for brukerne i regionen.

Ny kommunedelplan for Nyhavna ble godkjent av bystyret den 16. juni 2016.

Bakgrunnen for kommunedelplanen er blant annet å sikre langsiktige strategier og rammen for en omdanning av Nyhavna fra industrihavn til sentrumsformål, samtidig som langsiktige behov for havnevirksomheten blir ivaretatt.

Tabell 27-24 Nøkkeltall fra regnskap Trondheim Havn IKS. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	155 978	152 436	155 006	179 150
Driftsresultat	24 555	8 728	11 344	37 087
Årsresultat	26 282	7 052	16 432	40 490

37.19. Trondheim kommunale pensjonskasse

Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP) ble etablert i 1913. TKPs formål er å yte alders- og uførepensjon til medlemmene og ektefelle- og barnepensjoner til deres etterlatte. Pensjonsordningen er en offentlig tjenstepensjonsordning etter Hovedtariffavtalen for kommunal sektor. Aktive medlemmer er de om lag 13 200 ansatte i Trondheim kommune og 18 såkalte konsernenheter, dvs. virksomheter eid av eller med nær tilknytning til kommunen.

TKP er en selvstendig juridisk enhet som forvalter og finansierer utbetalingene til nåværende og kommende pensjonister fra Trondheim kommune.

TKP forvalter en kapital på rundt 18,1 milliarder kroner, bestående av rentebærende papirer, eiendom, aksjer og private equity.

Ved utgangen av august 2021 hadde TKP henholdsvis plassert 10,9 milliarder kroner i rentebærende papir, 2,2 milliarder kroner i eiendom og 5 milliarder kroner i aksjer og private equity, dette tilsvarende 27,6 prosent av den samlede investeringsporteføljen. På samme tidspunkt var den såkalte solvenskapitaldekningen 172 prosent, noe som innebærer at bufferkapitalen - det vil si TKPs risikobærende evne - er godt innenfor det som kan anses som forsvarlig. Dette betyr at TKP i dag har en investeringsportefølje som er i tråd med andre kommunale pensjonskasser når det gjelder risiko og forventet avkastning.

37.20. Stiftelser

I det følgende gis det en redegjørelse for stiftelser som Trondheim kommune har interesser i. Stiftelsene er ikke eid av kommunen, men eier seg selv. Disse omtales her som en følge av at de har betydning for kommunens virksomhet.

37.21. Pirbadet

Stiftelsen Trondheim Pirbad er organisert som en alminnelig stiftelse med det formål å eie og drive Pirbadet på Brattøra i Trondheim. I henhold til vedtektene er det Trondheim kommune som oppnevner alle medlemmene i styret.

Trondheim kommune finansierer stiftelsens samlede låneportefølje. Samlet utlån til Stiftelsen Trondheim Pirbad utgjør 208,2 millioner kroner per 31.12.2020.

Stiftelsen har hatt positivt årsresultat i perioden 2017-2020, med et gjennomsnittlig overskudd på 3,5 millioner kroner årlig. Stiftelsen avsetter overskuddet i et framtidig vedlikeholdsfond.

I 2019 var det 401 296 besøkende i Pirbadet, mot 385 754 året før. 2019 ble dermed det best besøkte året siden Pirbadet åpnet, noe som også vises i årsresultatet. Situasjonen med Covid-19 fikk også betydelige konsekvenser for besøkstall og omsetning for Pirbadet i 2020.

Tabell 27-25 Nøkkeltall fra regnskap Pirbadet. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	50 169	58 482	62 764	50 223
Driftsresultat	3 989	10 126	11 657	7 629
Årsresultat	67	5 298	6 686	2 781

37.22. Svartlamoen boligstiftelse

Bystyret vedtok i 2001 en reguleringsplan for Svartlamoen med formål å sikre området som et byøkologisk forsøksområde, samtidig som det ble lagt vekt på å bevare områdets egenart. Det ble lagt til rette for lavt kostnadsnivå med rimelige botilbud og gunstige rammevilkår for nyetablering av virksomheter. Svartlamoen boligstiftelse ble opprettet for å realisere målet for området.

Svartlamoen boligstiftelse leier 25 boligbygninger av Trondheim kommune. Bygningsmassen er jevnt over i dårlig forfatning. I tillegg eier stiftelsen selv Høyhuset med tilliggende sidebygning og fem rekkehusboliger. Svartlamoen boligstiftelse er i gang med ytterligere et boligbygg på området. Til sammen utgjør dette 155 utleieforhold. Ifølge leieavtalen mellom Trondheim kommune og Svartlamoen boligstiftelse har stiftelsen ansvar for vedlikehold av bygningsmassen av Trondheim kommune, men kommunen har ut fra sitt huseieransvar allikevel valgt å bekoste noen tiltak knyttet til personsikkerhet.

Formannskapet behandlet den 2. august 2016 sak om evaluering av Svartlamoen. Kommunedirektørens evaluering konkluderer blant annet med at de eldre boligbygningene ikke har blitt oppgradert i et omfang som planlagt fordi boligstiftelsen mangler penger. Formannskapet vedtok således at Kommunedirektøren skal drøfte kommunale bevilgninger til vedlikehold av bygningsmassen på Svartlamoen. Kommunedirektøren gjennomførte i 2019 en tilstandsvurdering av boligbygningene på området, og denne viste et utbedringsbehov på knappe 20 millioner kroner.

Vedlikeholdsbudsjettet til Svartlamoen boligstiftelse dekker knapt et vanlig løpende vedlikehold. Selv med de husleieøkninger som boligstiftelsen har iverksatt fra 2016, er det ikke mulig å fjerne vedlikeholdsetterslepet via stiftelsens leieinntekter.

På grunn av det omfattende utbedringsbehovet, og at det er valgt et driftskonsept for området med enkel standard og dertil lave husleier, er det etter Kommunedirektørens syn vanskelig å se hvordan konseptet på Svartlamoen boligstiftelse skal bli uavhengig av kommunal støtte i nærmeste fremtid.

Gjeldende leieavtale mellom Trondheim kommune og Svartlamoen boligstiftelse utløper på tid i 2021. Formannskapet vedtok 27.04.2021, sak 138/21, å forlenge eksisterende leiekontrakt på like vilkår som gjeldende avtale.

Tabell 27-26 Nøkkeltall fra regnskap Svartlamoen boligstiftelse. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	6 699	7 598	8 095	7 942
Driftsresultat	628	765	-119	1 042
Årsresultat	244	662	-449	465

37.22.1 Svartlamoen kultur- og næringsstiftelse

Bystyret vedtok i 2001 de overordnede målene for prosjektet på Svartlamoen (sak 150/01):

“Overordnet mål for prosjektet på Svartlamoen er at det skal bli en alternativ bydel med stort rom for eksperimentering, forsøk og utprøving. Dette gjelder både boliger, boformer, sosialt samspill, medvirkning, økologi og energi, kommunale tjenester, kunst, kultur og næringsutvikling.”

Bystyret vedtok vedtektene for Svartlamoen kultur- og næringsstiftelse i 2005 (sak [157/05](#)), og stiftelsen ble opprettet av Trondheim kommune året etter. I henhold til vedtektene oppnevner kommunedirektøren tre av fem styremedlemmer i stiftelsen, deriblant styreleder. Styremedlemmene oppnevnes for to år, og kan gjenoppnevnes for nye perioder. Trondheim kommune har vært representert med observatør i styret, men denne ordningen ble avviklet i 2021.

Stiftelsen har hatt utfordringer med å få etablert en sunn økonomi etter at driftsstøtten fra Trondheim kommune falt bort fra og med 2012. Selv om årsresultatet til stiftelsen er bedret og aktiviteten høy, er det fremdeles utfordrende å sikre stabil økonomi. Stiftelsen har gjennom de siste årene gjennomført flere tiltak for å stabilisere og styrke det økonomiske resultatet. Til tross for dette må den økonomiske situasjonen karakteriseres som krevende, og den gir lite rom for videreutvikling.

I 2016 ble Svartlamoen boligstiftelse og Svartlamoen kultur- og næringsstiftelse evaluert av kommunedirektøren, og evalueringen ble politisk behandlet av formannskapet (sak [193/16](#)). I vedtaket ble Svartlamoen kultur- og næringsstiftelse tilbudt en forlengelse av gjeldende leieavtale på like vilkår som før, med varighet til 4. mai 2021. Arbeidet med fornying av kontrakter har tatt lenger tid enn planlagt, og formannskapet vedtok å forlenge eksisterende leiekontrakt til nye kontrakter er ferdigstilt (FS [138/21](#)). Kommunedirektøren arbeider fremdeles med ny kontrakt i nær dialog med stiftelsen. Kontrakten skal legge til rette for at stiftelsene skal kunne ha en bærekraftig drift i tråd med det politiske formålet som ble vedtatt av bystyret i 2001.

Tabell 37-26 Nøkkeltall fra regnskap Svartlamoen kultur- og næringsstiftelse. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	3 769	3 741	4 081	3 305
Driftsresultat	387	51	-167	168
Årsresultat	295	40	-124	135

37.23. Boligstiftelsen i Trondheim (tidligere Boligstiftelsen for trygdeboliger i Trondheim kommune)

Boligstiftelsen for trygdeboliger i Trondheim kommune ble opprettet av bystyret i 1972. Navnet ble endret i 2020.

Stiftelsens styre har vedtatt å søke om å få vedtatt nye vedtekter for å tydeliggjøre formålet i tråd med de opprinnelige statuttene, og bringe dem og i samsvar med gjeldende lov og forskrift. Oppretter har i formannskapetets møte 23.06.2020 gitt sin tilslutning til vedtektsendringene. Omdanningen er godkjent av Lotteri- og stiftelsestilsynet.

Formålsparagrafen lyder nå: Stiftelsen har til formål gjennom erverv, utvikling, eierskap og forvaltning av eiendom og ved andre tiltak å bidra til boliger for personer som av økonomiske eller sosiale årsaker har utfordringer med å komme inn på det ordinære boligmarkedet i Trondheim kommune. Minimum 50 % av boligene skal leies ut til Trondheim kommune.

Boligstiftelsens portefølje består av 27 grunneiendommer, bebygd med 28 boligblokker og 14 småhus, som samlet inneholder 883 leiligheter og noen næringslokaler. Boligene har vært utleid en bloc til Trondheim kommune, som har drevet framleie til personer som oppfyller retningslinjene for tildeling av kommunale utleieboliger.

Ved samme avtale har kommunen påtatt seg alt ansvar for forvaltning, bygningsdrift og vedlikehold av eiendommene.

Gjeldende leiekontrakt ble inngått i 2011 og løper til 31. desember 2021. Den var tenkt som en langsiktig avtale, og vil bli reforhandlet.

Begge parter har anledning til å si opp leieforholdet for hele porteføljen eller enkelteiendommer med ett års varsel. Trondheim kommune sa i 2019 opp leieforholdet for en boligblokk med 96 leiligheter i Yrkesskolevegen 20. Her vil stiftelsen selv stå for utleie til målgruppen. Boligstiftelsen har i 2020 sagt opp leieforholdet for to boligblokker med til sammen 48 boenheter i Mellomveien 17-19. Det er innledet et samarbeid med Svartlamoen boligstiftelse om utvikling og framtidig bruk av eiendommen.

Tabell 27-28 Nøkkeltall fra regnskap Boligstiftelsen for trygdeboliger i Trondheim kommune. Tall i 1000 kroner.

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	24 575	33 256	20 848	23 288
Driftsresultat	9 030	16 820	-6421	5 741
Årsresultat	9 748	17 682	-4 683	7 152

37.24. Stiftelsen Skistua

Stiftelsen Skistua ble stiftet 30. juni 2004. Etter vedtak i bystyret 26. mai 2005 (bystyresak 0076/05), inngikk Trondheim kommune og Stiftelsen Skistua i 2006 en avtale om overdragelse av Skistua til Stiftelsen Skistua. Sammen med bygningsmassen fulgte tre mål tomt. Arealet er skilt ut til en egen eiendom. Formålet med overdragelsen var at stiftelsen skulle stå for forvaltning, drift og vedlikehold av Skistua. I tillegg forpliktet stiftelsen seg til å opparbeide utendørsarealer, parkeringsarealer og offentlige veier, i samsvar med gjeldende reguleringsplan. I forbindelse med overdragelsen av Skistua til Stiftelsen Skistua, ble det inngått tre avtaler som slår fast hvilke oppgaver og plikter som påligger stiftelsen som eier og drifter av eiendommen. Eiendommen kan ikke selges eller overdras uten samtykke fra Trondheim kommune.

Kommunen har forpliktet seg til å betale renter og avdrag for et lån på 6,7 millioner kroner. I formannskapssak 312/09 ble det vedtatt å gi Stiftelsen Skistua et tilskudd på til sammen én million kroner. Av dette skulle 0,5 millioner kroner gå til dekning av kortsiktig likviditetsbehov og 0,5 millioner kroner til rehabilitering av 2. etasje.

Tabell 27-29 Nøkkeltall fra regnskap Stiftelsen Skistua. Tall i 1000 kroner

	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	1 175	1 256	1 168	1 109
Driftsresultat	365	391	386	240
Årsresultat	88	131	135	17

38. Sykefravær

38.1. Innledning

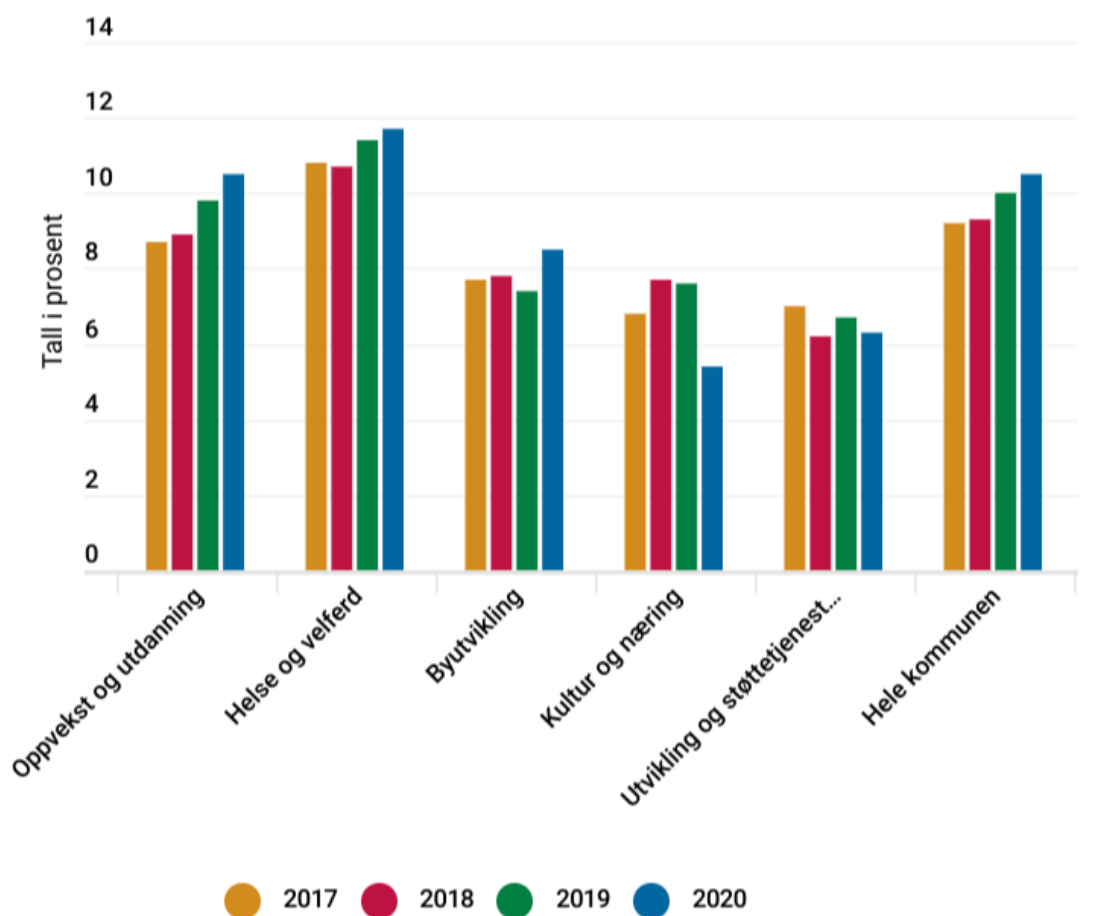
Sykefravær, slik det fremstilles statistisk, omfatter alt fravær meldt som sykdom til arbeidsgiver fra fast ansatte medarbeidere.

Størrelsen på sykefraværet måles som andel av det potensial for utført arbeid som de fast ansatte kan utføre. Har vi for eksempel en arbeidsstokk på 15 000 fast ansatte årsverk og et meldt sykefravær, både korttids- og langtidsfravær, på 1500 så er sykefraværet på 10 prosent. Sykefraværsprosenten er altså et mål på tapte dagsverk på grunn av egen sykdom, i prosent av avtalte dagsverk.

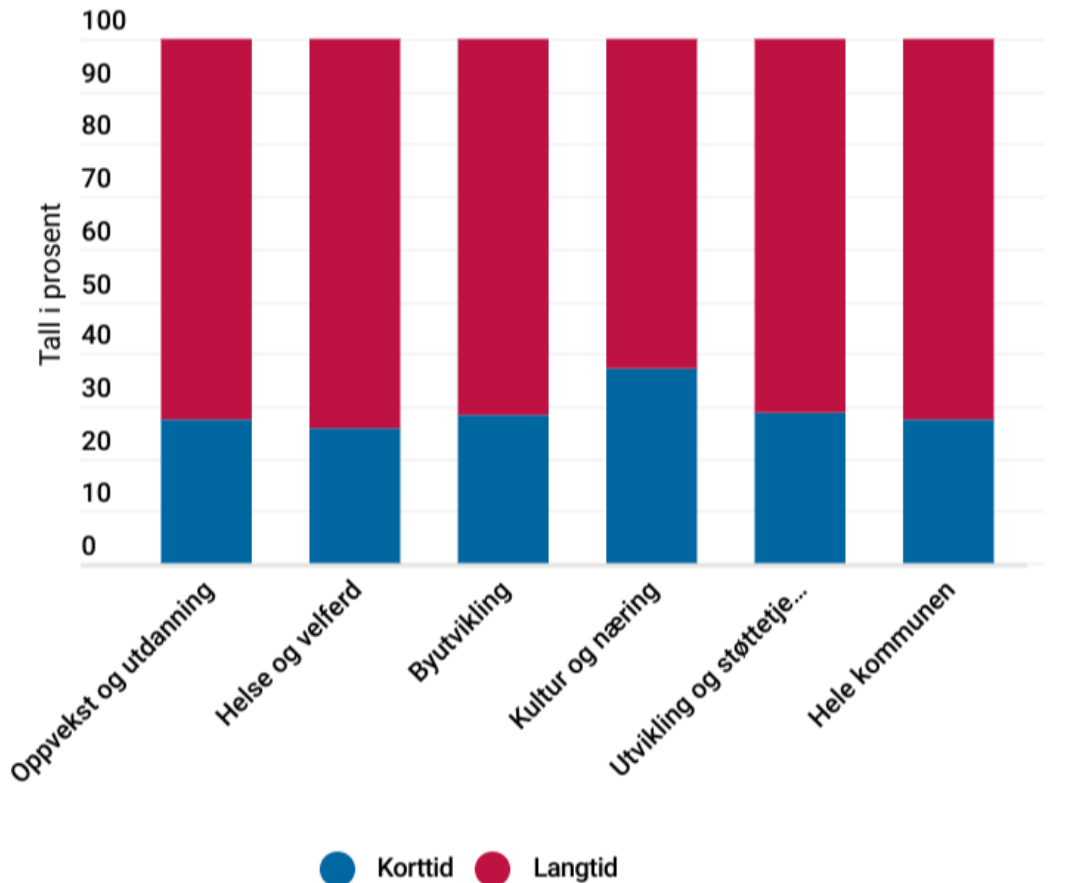
I fremstillingen nedenfor er utviklingen i sykefraværet de siste fire årene vist, både for kommunen som helhet og per sektor. Ulike dimensjoner av hva sykefravær betyr økonomisk er også beregnet og drøftet.

Når det gjelder strategier og tiltak i sykefraværarbeidet vises det til sak PS 152/20 "Arbeidsmiljø og sykefravær". I saken understrekes det at sykefraværet så langt som mulig skal forebygges gjennom kunnskapsbasert og forebyggende arbeidsmiljøarbeid. Partssamarbeid og ledelse skal utvikles. Saken inneholder også en tiltaksplan.

38.2. Utvikling i sykefravær

Figur 1 Utvikling av sykefravær 2017-2020 i prosent. Kilde: Rapport sykefravær og uførhet 2020, sak 2/21 i Administrasjonsutvalget

Figur 2 Sykefraværet fordelt mellom korttids- og langtidsfravær i prosent. Tall for 2020.
Kilde: Rapport sykefravær og uførhet 2020, sak 2/21 i Administrasjonsutvalget

38.3. Økonomiske konsekvenser av sykefravær

38.3.1 Generelt

Kommunedirektøren utarbeider ikke et særskilt anslag på utgifter til sykefravær i forslaget til budsjett. Utgifter til sykefravær inngår som en del av forslaget til driftsramme for hvert tjenesteområde. Når budsjettet er vedtatt fordeles den økonomiske rammen for tjenesteområdene på de enhetene som hører til tjenesteområdet. For mange av områdene fordeles budsjettene ved hjelp av kriteriemodeller. Det varierer mellom områdene på hvilken måte, og i hvilken grad, man budsjetterer utgifter til sykefravær (i form av sykepengerefusjon som inntekt). Som en følge av dette gir budsjettet ikke fullstendig informasjon om kommunens utgifter til sykefravær.

Det er fra regnskapssystemet ikke mulig å ta ut en oversikt over kostnader til vikarer knyttet til sykefravær. Under konto for vikarer så er det ikke bare sykevikarer som utgiftsføres, men også vikarer for svangerskapspermisjoner, vikarer for andre permisjoner, ansatte i ulike prosjekter av kortere varighet med videre. Det må derfor gjøres et estimat på kostnader til vikarer ved sykefravær.

I de videre betraktninger om de økonomiske konsekvenser av sykefravær er det ikke gjort særskilte vurderinger av at det ble innført en utvidet refusjonsordning for sykepenger som følge av Covid-19.

38.3.2 Beregning av kostnader

Kostnader som følge av sykefravær kan deles opp i tre dimensjoner:

- Kostnader som følge av et produksjonstap
- Kostnader fordeles mellom kommune og stat

- Budsjettmessig effekt av sykefravær

38.4. Produksjonstap

I utgangspunktet har Trondheim kommune et potensial for produksjon av velferdstjenester og andre kommunale oppgaver tilsvarende ca. 12700 årsverk. Dette tilsvarer en verdi målt i lønnskostnader, inkludert sosiale utgifter, på om lag 8,2 milliarder kroner. Har vi et sykefravær på 10 prosent representerer dette en kostnad for samfunnet på 820 millioner kroner. Reduseres fraværet med ett prosentpoeng så kan vi altså produsere flere tjenester og utføre flere oppgaver tilsvarende 82 millioner kroner. I dette resonnementet ligger det ikke noen vurderinger av hva som er høyt, lavt eller passende nivå på sykefraværet. Dette er kun ment som illustrative tallstørrelser for å gi perspektiver på omfanget, og som grunnlag for den videre drøfting nedenfor.

38.5. Fordeling av kostnader mellom stat og kommune

Sykefraværet deles mellom korttids- og langtidssykefravær. Korttidssykefraværet omfatter fravær inntil 16 dager og hvor kostnader i sin helhet bæres av kommunen. Fra med dag 17 mottar kommunen refusjon fra staten. Refusjonen fra staten omfatter ikke alle kostnader kommunen har til en medarbeider, og utgjør om lag 70 prosent. Statistikken om sykefravær viser at om lag 70 prosent av sykefraværet er langtidsfravær og 30 prosent er korttidsfravær. Ut fra dette gir beregninger at staten tar om lag 400 millioner kroner (49 prosent) av kostnaden, mens kommunens andel er på om lag 420 millioner kroner (51 prosent).

38.6. Budsjettmessige effekter av sykefravær

Beregningen ovenfor viser at kommunens totale kostnad for sykefravær på 10 prosent, og med de forutsetninger som er lagt til grunn, er på om lag 420 millioner kroner. Dette ville også vært den budsjettmessige effekten, altså det beløp vi måtte legge inn til dekning av utgifter til sykefravær, hvis alt sykefravær skulle dekkes inn. Det er ikke slik at sykefravær dekkes inn fra dag en, og det er også grunn til å understreke at innleie av vikarer for sykefravær varierer mye mellom tjenesteområdene.

Ved langtidsfravær anslås det at det for kommunen totalt leies inn vikarer for 2/3 av sykefravær. Med dette som forutsetning vil sykepengerefusjonen tilnærmet være lik de merutgifter vikarinneleien medfører.

Korttidsfraværet utgjør ca 30 prosent av det totale sykefraværet. Hvis vi forutsetter at det leies inn vikarer for halvparten av de som har korttids sykefravær, vil utgiften ved dette være om lag 125 millioner kroner på årsbasis.

Innleie av vikarer ved korttidsfravær vil ikke bli refundert, og dersom det leies inn vikarer ved korttidsfravær vil man få en utgift i tillegg til kostnaden ved at en ansatt er syk.

I sum vil dette, med forutsetninger nevnt, gi en kostnad ved sykefravær på vel 125 millioner kroner for kommunen totalt sett.

Det presiseres at dette er veldig usikre estimater, da innleie i de ulike tjenesteområdene varierer. Administrative kostnader som følge av sykefravær har vi ikke kostnadsanslag på. Vi har et refusjonsteam som jobber med å sikre at kommunen mottar korrekte sykepengerefusjoner, og støtte og utviklingsressurser i IA-arbeidet (IA=inkluderende arbeidsliv) som gir ledere bistand og råd for å redusere fraværet. I tillegg kommer administrasjonstid for ansatte med personalansvar til oppfølging, tilrettelegging og organisering. Det er grunn til presisere at de presenterte tallene er usikre.

38.7. Et eksempel

Det er ovenfor vist at sykefraværet varierer mye mellom tjenesteområdene, og at praksis med innleie av vikarer for å dekke opp tapt produksjonskapasitet varierer. For å belyse dette nærmere trekker vi frem tjenesteområdet barnehage.

De kommunale barnehage har om lag 1900 årsverk til å utføre tjenester og oppgaver. Det gjennomsnittlige sykefraværet var på 13,5 prosent i 2020, altså et produksjonstap på 165 millioner kroner.

Hvis vi også her forutsetter at innleie av vikarer for langtidssykefravær dekkes av sykepengerefusjonen fra staten, altså innleie for 70 prosent av sykefraværet, så påføres ikke kommunen kostnader direkte av langtidssykefraværet. Innleie ved korttidsfravær må kommunen derimot dekke selv. Vi har ovenfor anslått at kommunen som gjennomsnitt leier inn vikarer for 50 prosent av korttidsfraværet. Det er grunn til å anta at barnehagene ligger over dette. Hvis alt korttidsfravær erstattes med innleie av vikarer så utgjør dette en kostnad på om lag 50 millioner kroner. Ut fra dette kan vi anta at den budsjettmessige effekten av sykefravær for barnehagene utgjør mellom 25 og 50 millioner kroner.

Hva skjer dersom sykefraværet i barnehagene reduseres med ett prosentpoeng?

En reduksjon av sykefraværet med ett prosentpoeng gir en reduksjon av utgifter til innleie av vikarer for alt korttidsfravær på mellom 2 og 4 millioner kroner.

38.8. Oppsummering

Vi har konkludert med at kommunen som helhet ikke har direkte merutgifter som følge av langtids sykefravær. I gjennomsnitt leier vi ikke inn flere vikarer enn det sykepengerefusjonen fra staten dekker. Det vil si at når langtidssykefraværet går ned, reduseres utgifter og inntekter i takt. Det har dermed ingen direkte økonomisk virkning verken for kommunen som helhet eller for enheter. Reduseres derimot korttidsfraværet kan dette ha en direkte økonomisk virkning. Hvor stor effekten vil være avhenger av i hvilken grad virksomheten leier inn vikarer ved korttidsfravær.

Selv om den direkte økonomiske effekten av redusert sykefravær ikke er så stor sammenlignet med produksjonstapet (samfunnets kostnad) sykefraværet representerer, er det sannsynligvis betydelige indirekte kostnader å spare og gevinster å hente ved redusert sykefravær. Det brukes betydelige administrative ressurser på å håndtere sykefravær og kvaliteten på tjenesten blir generelt sett lavere. Dette representerer et velferdsøkonomisk tap av store dimensjoner.

Trondheim kommune
Kommunedirektøren
Postboks 2300 Torgarden
7004 Trondheim

www.trondheim.kommune.no

Layout: Geir Hageskal, EKA
Oktober 2021

